

İSMET İNÖNÜ

DEFTERLER
(1919-1973)

2. Cilt

Akademik Kitap Kulübü

YKY

3.
baskı

DEFTERLER (1919 - 1973)

Ahmet Demirel 1957'de Trabzon'da doğdu. Ortaöğrenimini Darüşşafaka Lisesi'nde tamamladıktan sonra, Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nü bitirdi. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans ve doktora derecesini aldı. Halen Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Doktora tezinin Türkçe versiyonu olan *Birinci Meclis'te Muhalefet: İkinci Grup* adlı çalışmasıyla *Ali Şükrü Bey'in Tan Gazetesi* başlıklı kitabı İletişim Yayınları'na yayımlanmıştır (1994 ve 1995). Ayrıca Türkiye'de siyasal yaşam ve Türkiye'nin yakın tarihiyle ilgili olarak yayımlanmış çok sayıda makalesi vardır.

İSMET İNÖNÜ

DEFTERLER
(1919 - 1973)

2. CİLT

HAZIRLAYAN:
AHMET DEMİREL

Yapı Kredi Yayınları - 1569
Tarih - 15

Defterler (1919 - 1973) / İsmet İnönü
2. Cilt 1956 - 1973
Hazırlayan: Ahmet Demirel

Kitap editörü: Cem Akış
Çeviriyazı ve düzelti: Mustafa Koç

Tasarım: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Pasifik Ofset
Çobançeşme Mah. Kalender Sok. No: 5 Yenibosna / İstanbul

1. baskı: İstanbul, Aralık 2001
3. baskı: İstanbul, Ocak 2008
Takım ISBN 978-975-363-951-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2000

Sertifika No: 1206-34-003513
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

2. CİLT: 1956 - 1973

1956 • 655
1957 • 695
1958 • 729
1959 • 749
1960 • 769
1961 • 813
1962 • 849
1963 • 867
1964 • 903
1965 • 937
1966 • 987
1967 • 1037
1968 • 1069
1969 • 1117
1970 • 1151
1971 • 1205
1972 • 1237
1973 • 1265

Hayatımın Notları • 1308

Kaynakça • 1319

Dizin • 1323

Yapı Kredi Yayınları - 1569
Tarih - 15

Defterler (1919 - 1973) / İsmet İnönü
2. Cilt 1956 - 1973
Hazırlayan: Ahmet Demirel

Kitap editörü: Cem Akas
Çeviriyazı ve düzelti: Mustafa Koç

Tasarım: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Akgül Yıldız

Baskı: Pasifik Ofset
Çobançeşme Mah. Kalender Sok. No: 5 Yenibosna / İstanbul

1. baskı: İstanbul, Aralık 2001
3. baskı: İstanbul, Ocak 2008
Takım ISBN 978-975-363-951-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2000

Sertifika No: 1206-34-003513

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tarama için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

2. CİLT: 1956 - 1973

1956 •	655
1957 •	695
1958 •	729
1959 •	749
1960 •	769
1961 •	813
1962 •	849
1963 •	867
1964 •	903
1965 •	937
1966 •	987
1967 •	1037
1968 •	1069
1969 •	1117
1970 •	1151
1971 •	1205
1972 •	1237
1973 •	1265

Hayatımın Notları • 1308

Kaynakça • 1319

Dizin • 1323

2. CİLT

(1956 - 1973)

1956

6 Şubat Pazartesi

Tebliğ.

[CHP Parti Meclisinin 1-5 Şubat tarihleri arasındaki toplantısından sonra yayınlanan bildiride hükümetin iktisadi politikasının planlı olmaması eleştirildi. Bildiride "Amerikalılardan yardım istemeden önce evimizin içini düzene sokalım" dendi.]

9 Şubat Perşembe

DP'nin parti meclisi tebliğine cevabı.

[Menderes CHP'yi sert bir dille eleştirirken konuyu Amerika'dan istenen krediye getirdi ve CHP'yi ülkeyi dışarıya jumallamak ve ulusal çıkarları kundaklamakla suçladı.]

10 Şubat Cuma

Cevaba cevap.

Mecliste Turgut Göle - Adnan çatışması.

Akşam İstanbul'a hareket.

11 Şubat Cumartesi

İstanbul. Erdal iyi.

Beyanat.

13 Şubat Pazartesi

Nuri Erbak. Çekirge Caddesi 73 Bursa.

K. Özalp.

Org. Ali Fuat Erden'in tavsiyesi (60 senelik dostu).

Ankara - Vilayet ve belediyede ecanip işleri yapan: Edip Kemal Ülker.

16 Şubat Perşembe

Sadi İrmak - Kâzım İsmail Gürkan.

Sonra Şakir Kesebir.

Sendikacılar ile evde.

17 Şubat Cuma

Falih Rıfkı.

Hüseyin Cahit Yalçın.

Latife H.

Sendikalar birliği merkezinde beyanat.

Ankara'ya hareket.

Ankara'da yapılacak.

a) Taşlık evin çapı, tapusu bulunacak. Vekâletname ile Muhtar Acar'a gönderilecek.

b) Gerzelilere bir şey yazılacak.

c) Nüvit layiha.

d) Karaköprü layihası bulunacak. Mesut Kartal ile görüşülecek.

e) İşçi meselesi için bütçede konuşma veya kürsüde söyletme. Hazırlanacak.

f) Nihat Erim işi.

[14 Şubat'ta Gerze'de çıkan yangında 17 kişi yaşamını yitirirken 833 ev, 300 dükkân yanmıştır.

Nihat Erim 24 Şubat'ta parti disiplinini bozduğu gerekçesiyle CHP haysiyet divanına verilmiş, ama yapılan inceleme sonucunda suçsuz bulunmuştur.]

20 Şubat Pazartesi

Bütçe başladı.

[Tarih yok]

Fatın Rüştü Zorlu. (Bütçe konuşmasında 1956 söyledikleri - 300 milyon teşebbüsü üzerine).

Amerikalıların istedikleri.

a) Devaluation.

b) Yatırımların kısılması - Program.

- c) İstihlakta tasarruf.
- d) İktisadi devlet teşekkül zararları bütçeye alınmalı.
- e) İktisadi mesele milli birlik halinde
- f) Verilen paranın sarf kontrolü.

28 Şubat Salı

Sabaha karşı örfi idarenin uzatılması. Konuşmam.

[İstanbul'da sıkıyönetimin üç ay daha uzatılması kararlaştırılırken, muhalefet partileri buna karşı çıktı.]

29 Şubat Çarşamba

Bütçe konuşması benim cevabım. Oy.

1 Mart Perşembe

Akşam Fevzi Lütfi Kara. evinde.

[Hürriyet Partisi'nin ileri gelenlerinden Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu ve Hüseyin Balık muhalefet partilerinin seçimlerde DP'ye karşı işbirliği yapmaları gerektiğini düşünüyorlardı. Partiler arası işbirliği meselesi 1956 yılı boyunca sürekli gündemde kalmış, bunun için çok sayıda görüşme yapılmıştır. Aşağıda İnönü işbirliği meselesini ve parti temsilcileri arasındaki görüşmelerin içeriğini ayrıntılı olarak anlatmaktadır.]

2 Mart Cuma

Öğleyin yemekte Hüseyin Balık.

3 Mart Cumartesi

Şeker tahlili kanda 2.40.

İdrarda 17 gr.

6 Mart Salı

İdrar tahlili 1.20 gr. şeker

7 Mart Çarşamba

İdrar tahlili - 0 -

9 Mart Cuma

Vecih Bey'e çekleri verdim.

9.530 Zir.

3.000 İş.

12.530

12 Mart Pazartesi

Akşam İngiliz Sefaretinin daveti.

Selwin Lloyd.

Hariciye nazın.

14 Mart Çarşamba

Kanda şeker. 1.30.

Akşam yemek. Kasım Gülek, İngiliz sefiri ve hanımı. Biz de hanımla. Bir de İngiliz mebusu. iyi konuştuk.

[Kasım Gülek, CHP Genel Sekreteri.]

15 Mart Perşembe

Cevat Açıkalın. İyi konuştuk.

21 Mart Çarşamba

İran sefareti.

Yunan sefiri ile konuştum.

23 Mart Cuma

Pakistan Cumh. gecesi.

2 Nisan Pazartesi

Annem bugün ciddi hasta.

Abdullah'a gönderilmek üzere Nuri Ocakçıoğlu'na 200 lira verdim.

Bu akşam Bayan Leman Talay geldi. Annem için.

3 Nisan Salı

Prof. İrfan Titiz, Bekir Bey'e konsültasyon. Annem ciddi hasta. Bronko – Pnömoni.

[Dr. Bekir Berkol.]

8 Nisan Pazar

Parti meclisi tebliği.

Adana'da barajın açılması.

Parti meclisi tebliğinde işbirliği ilanı.

[Seyhan Barajı ve Hidroelektrik Santrali Başbakan Menderes tarafından açıldı.]

CHP parti meclisi 6-8 Nisan tarihleri arasında yaptığı toplantıdan sonra muhalefet partileri arasında işbirliği yapılması için bir bildiri yayınladı. Parti meclisi İnönü'ye diğer partilerle konuyu müzakere etmesi için tam yetki verdi.]

9 Nisan Pazartesi

Barutçu ve Cahit Zamangil ile akşam görüşme. Dükkânda.

Cahit Zamangil, Tahtakılıç ile görüşmüş.

Cafer Tüzel ile Nihat Erim'e verilecek cevabı görüştüm.

[CMP içinde Ahmet Tahtakılıç, Sadık Aldoğan ile birlikte muhalefetin işbirliği yapması gereğine inanlardandı. Bölükbaşı ise bu konuda daha çekingen hatta muhalif bir tutum izliyordu.]

12 Nisan Perşembe

Nihat Erim saat 11'de geldi.

Emin Halim saat 12'de geldi.

Nüvit ile Tulunay saat 16.30'da gelecekler. Geldiler.

Sahir, Akan, Melen beraber.

Parti Meclisi; Çankaya ilçesinde toplantı.

13 Nisan Cuma

İlahiyat Fakültesi Talebe C. Başkanı gelecek: Saat 14.30'da.

Mühendis Necdet Üçoluk saat 16.30'da gelecek.

15 Nisan 1956 Pazar

Partiler arası işbirliği meselesi.

Parti meclisinin tebliğinden sonra (Tebliğ 8.4.1956).

İki günden beri aradığım Bölükbaşı ile bu sabah Nüvit Yetkin onun evinde bir görüşme tertip etti. Saat on biri geçerken evine gittim.

Rahatsızlığı üzerine biraz konuştuktan sonra söz partimizin tebliğine ve işbirliği konusuna geldi. Tebliğimizi vazih bulmuyor. Bulamamış görünerek mütalaa söylemiyor. 1954 seçimlerinden önce işbirliği üzerinde benim beyanatımı bulmuş getirdi. Ben seçimde partilerin kuvvetleriyle mütenasip bir nispetten bahsediyorum ve bunun dışında program ve prensiplerimizin muhafaza edileceğinden bahsediyorum. "Bunda değişmiş bir şey mi var mı?" diyor. "İşbirliği tebliği (8.4 tebliği) bunu değiştiriyor mu" diyor. "Karşılaştırmadık amma nakz etmiyorum" dedim.

Gene 1954 seçiminden evvel onlann beyannamesini gösterdi. Onlar her hususta müsavattan bahsediyorlar. Bu sefer ben sordum: "Siz bunun üzerinde misiniz?" "Ne üzerindeyiz, ne değiliz" diye bir şey söyleyecek durumda değiliz; düşünmedik" dedi. Bugünkü görüşme daha ilk safhada seçimde nispet konusuna girdi. Birbirimize karşılıklı bir şey söyletmedik.

Bölükbaşı "her şeyden evvel itimat lazımdır" diyor. Bizim partinin hareketinden şikâyet ediyor. Bilhassa Turgut'tan şikâyetçi. Ben onlardan şikâyet etmedim. Zaten vesveseli ve uzak. Seyahatte gördüğü iyi karşılanmadan mağrur ve memnun.

Hürriyet Partisi ile temasa geçmelerini ve iyi münasebetleri olmasını söyledim. Tekrar ettim. Cevap vermedi. Aleyhlerinde de bulunmadı.

Umumi olarak çekingen, müstağni, belki itimatsız havası var. Taşkınlıklarını haklı ve mazur göstermek için de böyle yapıyor denebilir. Çözülmesi güç düğüm. Seçimde partilerin nispeti. İsmail Rüştü Aksal'ın arada mütevasıt olmasına itimat edecck olduğunu söyledi.

Nihayette şöyle ayrıldık: Benim sözlerimi arkadaşlarına anlatmak için şu şekilde hülâsa etti. Bir suretini aldım.

Bölükbaşı işbirliği tebliğinin iktidarın şiddetli tedbirlerine sebep olmak bakımından vakitsiz olduğunu da söyledi. Cevap verdim

Bölükbaşı'nın arkadaşlarına götürdüğü not:

15 Nisan 1956

(İsmet Paşanın söyledikleri)

1. Muhalefet partileri arasındaki münasebet aşikâr bir surette yakınlık gösterebilir. Birbirimizle uğraşmayalım. Şimdi ve seçimde.

2. İşbirliği lüzumunu kabul etmeli ve umumi efkâra bildirmeli. Çıkacak kanuna göre işbirliğinin nasıl olacağını teemmül etmeliyiz.

3. Seçimlerde işbirliği mevzuunda sarîh bir karanımız yok. Seçimlerden evvel (1954) İstanbul'da verdiğimiz beyanâtı nakz etmiş değiliz.

(Bölükbaşı'nın bu beyanâtı hatırlatması ve "işbirliğini bu çerçevede mi müतालa ediyorsunuz" demesi üzerine Paşa bu cevabı vermiştir.)

- hitam -

Nüvit geldi, beraber aynıldık.

Hürriyet Partisi ile görüşme. Dün (14.4) Fevzi Lütî Bey, Nüvit Bey'i görmüş ve İbrahim Öktem Bey'le beraber beni görmek istediklerini söylemiş. Nüvit Bey'in de bulunmasını istemiş. Görüşmeyi Fevzi Bey istiyor. İbrahim Beyi sonra katmış. Bizden başka istemiyor. Ben de Nüvit Bey'e onun da bulunmamasını söyledim. Bugün (15.4) Nisan öğleden sonra saat 16.30'da bize eve geldiler. Kütüphanede konuştuk.

Söz, dünkü kendi toplantıları ve bugünkü tebliğleri, iktidarın şiddet tasavvurları ve nihayet bizim işbirliği beyannamesi üzerine geldi.

Bana itimatlarını teyit ederek söylediler. Şikâyet üzerinde durmuyorlar. İktidara karşı endişeli ve kaygılıdır.

Bizim beyanname üzerinde durdukları noktalar:

– Zamanı mı idi?

– İktidarın yeni şiddetine sebep olur mu?

Süratle kani olduk ki zamanı idi. İktidar zaten yapacağını yapacaktı.

İşbirliği için yazdığımızı izah ettim. Merkezden işbirliği ilanının teşkilatda faydalı tesir ve telkini yapacağını anlattım.

İşbirliği platformu rejim meseleleri üzerinde toplandığında mutabık olduk. Bunu kâğıt üzerine de dökmek lazım olduğunu söylediler. "Tabii" dedim. Onlar seçimi yakın görmüyorlar. Hatta zaman meselesini bu zaviyeden düşürmüşler. "1959'a da uzatabilirler" gibi sözler geçti. Ancak her ihtimal yakın olarak da varit olabilir dedik. Kendi tebliğlerinde Amerikalı generalin sözlerini de konuştuk. Ben kendi ihtarlarını tasvip ettim.

Mühim sualleri:

– Millet Partisi ile işbirliği olabilir mi? İtimat edilebilir mi? (onlar bilhassa Bölükbaşı'ya itimatsız).

Muhalefeti parçalamadan cephe yapmağa çok ehemmiyet verdiğimi, bu uğurda sonuna kadar çalışacağımı söyledim. Evvela kendilerinin aleyhinde olduğumu (Bölükbaşı'nın) şimdi artık aleyhlerinde bulunmadığımı anlattım. "Ümidim var" dedim. Onlarda müsait oldular. Hatta İbrahim Bey son zamanda Bölükbaşı'nın tarizlerine (seyahatte bize yaptığı gibi) cevap vermediklerini söylediler.

Belli ki kınılmışlar. "Hiçbir temas olamıyor mu?" diye bir sualıme İbrahim Bey "birisi aramış" dedi. Teşvik ettim. Bir müddet sonra o birisini de söyledi. "Tahtakılıç." "Çok iyi" dedim. Bölükbaşı ile Tahtakılıç iyice rekabet halinde görünüyor.

Müşterek işbirliği platformuna seçim emniyeti ve muhalefetin emniyeti gibi mevzular da girebilir denildi.

Seçimde işbirliği mevzuunda hemen istedikleri bir sarahat yok. Yeni kanunları bekleyecekler. Seçim zamanını bekleyecekler gibi görünüyor. Muhalefetin yalnız başına mı koalisyon halinde mi çalışması (iktidara gelince) ihtimaline sözü tabii bir surette getirdiler ve koalisyon fikrinde ısrar ettiler. Ben şahsen bu fikir (rejim meselesinin halli için) mutlaka taraftar olduğumu anlattım. Bir de misal söyledim: "Mesela Hürriyet Partisi 200, Millet 100, Halk 100 kazanarak gelseler, koalisyon halinde çalışmalı." dedim. Memnun göründüler.

Bunlarda seçimde müsavat fikri yok gibidir. Zaten şimdi görüşmek arzuları da yok. "Bir çare buluruz." diyorlar.

Bir nokta daha: Fevzi Bey partisi içinde en çok İbrahim Bey ile birlik gösteriyor. Hatta ilk önce onların bu meseleyi halledip, arkadaşlarına götürülmesini söyledi. (Görüşmelerin gizlediğini müdafaa ederken).

Sonra bir aralık idare kurullarında görüşeceklerinden de bahsetti.

Ben konuştuklarımızı Kasım Bey'e anlatacağımı bildirdim. Tabii buldular. Hürriyetçiler, daha sıcak, daha yakın görünüyorlar. İşbirliği zor iş galiba.

16 Nisan 1956

Bugün Meclis'te Bölükbaşı ile selamlaştık. Daha sıcak idi.

Gene Meclis'te Fevzi Lütfi ve İ. Öktem ile de el sıkıştık.

Hüseyin Balık

Grup odasında Hüseyin Balık.

a. Geldi görüştük. Evinde beni Demokratlarla görüştürecekti. “Unuttun mu” diye sordum. Benden haber bekliyormuş. “Kendisi tertip etsin ben hazırım” dedim.

b. Söz arasında söyledi. Kendisi, vakti ile gibi anladım, Kiraz Hamdi Pş’nın damadı imiş.

c. Partiye girmeye karar verdi mi sordum. “Hayır” dedi. “Böyle daha iyi” dedi. “Seçimde girecek mi” dedim. “Evet” dedi. Başka partiye girecek mi? Hayır. Bir partiye girerse hangisi? Halk Partisi. “Söz mü”. “Söz” dedi.

d. “DP içinde ümit var” diyor. “Adnan B. kendi aleyhlerine en ziyade çalışıyor” diyor.

Bir konuşma

Bugün Osmanlı Bankası’nda müdür muavini konuşurken dedi. Amerika bize buğday verirken dışarı satılmamasını şart koşmuş. Çünkü geçen sene satmışlar.

General Riley

Amerikalı general Riley Zafer’de çıkan beyanatını tekzip etmiş. Kasım söyledi.

General İsrail-Arap harbine ihtimal vermiyor.

Generali İsrail sefaretinde gördüm. Aynı mealde konuşuyordu. Türkiye’de partilere taraftarlık etmediğini, Türkiye’ye taraftarlık edeceğini söylüyordu. Sonra eve gelince Metin dedi ki: Beyanatını tekzip etmemiş, teyit etmiş.

Dün Zafer müstebit İnönü diyordu. Demek benden evvel hürriyet imiş. Benden sonra da hürriyet yahut demokrasi gülünç değil mi?

İsrail sefiri çıkarken diyordu. “Votre présence est un grand réconfort pour nous” diyordu. *[Sizin varlığınız bizim için büyük bir destektir.]*

Rus sefiri

Rus sefiri Moskova’dan dönmüş. Varoşilof’tan bana selam ve iyi sıhhat temennilerini getirdi. gene aynı mevzua döndü. Münasebetleri nasıl düzeltermeli? Ben “umumi vaziyet düzeliyor gibi görünüyor.” dedim. Desarmement’da terakki-

den bahsettim. "Bizim münasebetlerimizin iyileşmesi umumi vaziyete de tesir eder" diyor.

Koraltan ile görüşmüş. Bir mebus heyeti Moskova'ya istiyorlarmış. Kabul olunacak ise resmen davet yapacaklar imiş. Koraltan şahsen müsait imiş. "Biz ne düşünürüz, Meclise gelirse grupta ne karar veririz" diye soruyor. "Meclise ne vakit ve ne şekilde gelir tayin edemeyiz" diye bahsi kestim. Konuşmayı ziyaret dışı konulara nakletmeye çalıştım. İsrail- Arap harbine ihtimal vermiyor.

16 Nisan Pazartesi

Leman gitti.

Saadet geldi.

25 Nisan Çarşamba

Kanda şeker 1.08.

26 Nisan Perşembe

Hatipoğlu ile görüştüm.

4 Mayıs 1956 Cuma

H. Balık

Hüseyin Balık'ı Meclis'ten aldım eve getirdim. Bir süt içtik.

DP grubu içinden ümitli. Birisi kendisine "bir aya kadar bir şey çıkacak" demiş. Bugünkü hakimlerin tekaüdü meselesini konuştuk.

Sıcak ve yakın. DP mebuslarını benim ile görüşmeleri meselesini daha gevşek alıyor.

Halk Partisi'ne girme meselesini bir aralık hatırlattım. "Böyle daha iyi" dedi. Başka partiye girmeyeceğini tekrar teyit etti. Fakat seçimde de bize girme meselesinde çekingen idi. Daima benim ile beraber olacağını söyledi. İki nokta dikkatimi çekti:

"Halk çok dolgun. Muhalefet kıymetlendiremiyor" diyor. Şikâyetimsi.

Öteki muhalefetin cephe birliğine ehemmiyet veriyor. Herkes ehemmiyet veriyor gibi söylüyor. Beraber döndük.

Emin Karakuş

Yolda rast geldim. Yargıtay reis ve azalannın emeklilik hadisesinden dolayı toplantılarını anlattı.

Misafirler - Hürriyet Partisi

Ben - Kasım

Gece saat 21' e doğru Fevzi L. Karaosmanoğlu , İbrahim Öktem- Enver Güreli geldiler. Saat 12'ye kadar görüştük.

Günün meseleleri dışında ehemmiyetli olan şunlar:

F. L. açılmış. Serbest ve ısrarlı konuşuyor. İşbirliği için tebliğlerine müspet aldığımı söyledim. Tebliğde iktidan da işbirliğine davet etmelerini yalnız propaganda manevrası telakki ettiğimizi söyledim. İtiraz etmedi.

"İşbirliğimizin şimdiki safhasında birbirimizin aleyhinde bulunmayalım. Teşkilatımızı iyi münasebete alıştıralım" dedim. Tamamı ile mutabıklar.

F. L. iki mesele ortaya attı.

1. Yalnız başına iktidara gelmek ihtimalinden faraziye olarak dahi bahsetmeye-
lim. Ne bizim ne kendilerinin. İktidan yalnız "coalition" şeklinde düşünelim ve öyle
görünüp söyleyelim. Bir konuşma geçidinden istifade ederek bu vaziyeti aldı. Anla-
şılıyor ki düşünmüşler ve bu noktaya iyice tutunmuşlar. "Rejim meseleleri ancak bu
şekilde hallolunur; partizan idare sistemi ancak bu suretle kaldırılabilir" diyorlar.
Akılları sıra, Halk Partisi tekrar iktidara gelirse eskisi gibi hareket edemez teminatını
da aleyhlerindeki propaganda karşılığı olarak düşünmüşler. Bu arada iktidar bir co-
alition teklif etse onu da kabul edeceklerini söylediler. (Konuşmayı F. L. idare etti.)

İktidarın müşterek olacağını teyit etti. Parti meclisinin tebliği sarıh dedim.
Tasdik ettiler. Bu noktayı işlerliği için temel şart tutuyorlar. iyi bir esası tebliğimiz-
le hazırlamışız. İyi olmuş.

İktidar ile coalitionun garabetini anlattım. Hatta bir harp olsa coalition teklif
etseler Adnan beye itimat edilemeyeceğini ileri süreceğimizi söyledim. Kabul edi-
yorlar. DP iktidanda başkaları diyorlar Celal Bayar'la da olamayacağımı, fakat
bir harp zamanı bunu ileri sürmek doğru olmayacağını konuştuk. Hülasa iktidarla
coalition bir esassız propaganda sözü olduğunda mutabık olduk.

2. F. L. Millet Partisi'ne itimat edilemeyeceğini açıkça söyledi. Osman Bölük-
başı'na ise hiç itimadı yok. Kültürleri, muvazeneleri yok, delidirler diyor. Son se-
yahatinde Bölükbaşı'nın halinden çok kırılmışlar. Muhalefet cephesinin gediksiz

kurulması lüzumunda çok ısrar ettik. Sonuna kadar uğraşacağımızı söyledik. Kabul ettiler. (Hatta istemeyerek). Şimdiden bir menfi netice olmasın diye ısrar ettim. Kabul ettiler.

Anlaşıyor ki bu gayret bize düşecek. Millet Partisi ile sonra bir (coalition) iktidarı da intizaçsız, adeta imkânsız görüyorlar. Şimdilik yatıştılar.

10 Mayıs 1956

İs. Rüştü Aksal - Bölükbaşı

11 Mayıs 1956 Cuma

İsmail Rüştü Bey dün Bölükbaşı ile uzun görüşmüş. Bölükbaşı onun yazıhanesine gitmiş.

B. söyledikleri :

İşbirliği meselesi idare kurullarında görüşülmemiş. Mesele kongrelerinin salahiyetindedir.

Bu konuda Bölükbaşı'nın kanaati şöyle imiş: İşbirliği nihayet seçimde işbirliğidir. Buna kanunen imkân yoktur. Diğer taraftan çok mahzurları ve ihtilatları vardır. Bunları niçin celp etmedi? Zaten Halk Partisi'ni halk istemiyor. Onunla beraber görünenleri de istemeyecektir. Beraberlik DP aynılacakların kendilerine gelmelerine mani olur. Halk Partisi 1954'te çok kaybetmiştir. Kendileri kazanmışlardır. İki aylık parti ve yalnız 38 vilayette teşkilatlanmış olduğu halde 680 bin rey almışlar. Eski Millet Partisi'nden bir kısmı Halk Partisi kazanmasın diye DP'ye bir kısmı CHP'ye vermişlerdir. Hakikatte kendi kazandıkları bir milyon reydir. Şimdi Halk Partisi daha zayıftır. Halk Partisi teşkilatı A'dan Z'ye kadar aleyhlerindedir. Kasım Gülek ve idarecilere itimat olunmaz. İnönü'ne de itimatlarını kaybetmişlerdir. Zati işbirliğine kanunen imkân yoktur. Ne diye zararlarını üzerimize alalım.

Hülasa olarak fikirleri bu. Beraber görünmek kendileri için zararlıdır.

İsmail Rüştü

İsmail Rüştü ile bu konuda iki defa daha görüştüm. Birisi Tahtakılıç ile konuşmasına ait. Tahtakılıç, Bölükbaşı'yı itham ediyor. Hareketini tasvip etmiyor. Uğraşmaya devam ettiğini ve edeceğini söylüyor. Ergeç Bölükbaşı'nın işbirliği için yola geleceğini söylüyormuş. Öteki, gene İsmail Rüştü İtalya'ya seyahate giderken veda gününde söyledi. Gene Tahtakılıç'ın aynı vaziyette olduğuna ait.

Hür. P. ve F. L.

Günü gününe kaydetmediğim iki temas. Son haziran yansında. Birisi Hürriyet Partisi Meclis odasında Hürriyetçiler ve Bölükbaşı. Fevzi Lütfi Bey ikimizi de çağırdı. F. L. Bey'in Bölükbaşı ile ilk beraber olmaları.

Basın Kanunu kabulünden sonra oldu. Bölükbaşı mağrur ve soğuk espritler ile konuşuyor. Bir aralık Hürriyetçiler işbirliğine temas ve ısrar ettiler. Bölükbaşı kanuna göre seçimde beraberlik mümkün olmadığından bahsetti.

Ben – “Her şeyden vazgeçtik. Birbirimizin aleyhinde bulunmamak da kabil değil mi?” diye oldukça yüksek ve kati eda ile konuştum. Bölükbaşı sesini çıkaramadı.

Bir aralık Bölükbaşı Adalet Bakanı'nı methettiğimi ve methettiklerimin hep böyle çıktığını söyledi.

Pek tehlikeli bir şekilde konuştuğunu cevapladım. Sesini çıkarmadı. Herkes anladı. Sonra ayrıldım.

F. L. yalnız

Bundan sonra F. Lütfi Bey bir gece evime geldi. (iki üç gün sonra): hususi görüşmek üzere. Basın kanundan sonra vaziyeti nasıl mütalaa ettiğimi soruyor. Konuştuk. İktidar kendi yolunda devam ediyor. Asıl maksat seçim kanununda ve seçimde kıvamını bulacak. Bekleyelim kendi arkadaşlarının moralini muhafaza etsin. Uzun vadeli bir mücadeleye hazırlansınlar. Ayrıldık.

Bir de Ekrem Hayri Üstündağ'ın irtihali günü Hürriyet Partisi Merkezi'ne Nüvit ile beraber gittik. Göle ve Kırkoğlu da sonra geldiler. Yağmur yağıyordu. Beklerken bir saat kadar konuştuk. Bir kısım Hürriyetçiler (Raif Aybar gibi) işbirliği meselesinde vakit kaybedildiğini, iktidarı bu sonbaharda seçime gitme karan galip ihtimal olduğunu söylüyor. Baskına uğrayacağımızdan telaşla bahsediyorlar.

Ne istediklerini açık söylemiyorlar.

“İnönü Halk Partisi'nden çekilsin. Yeni bir teşekkülde bütün muhalefet toplansın, onun başına geçsin fikri muhalefet çevrelerinde arzu ediliyor” derler.

Şüpheli bakanların ibrası

Son günlerde Mükerrer Sarol ilk önce güçlkle, Reis Apaydın'ın son safhada ekseriyet olmadığı ilanını dinlemeyerek emrivaki yapması ile kapandı. Bu yüzden M. Z. Tulunay'a ertesi günü Meclis'te tecavüz oldu. Nüvit Yetkin ertesi Meclis'te Apaydın'ın hareketini belirtti.

Diğer bakanların kurtanılması daha ve zahmetsiz vuku buldu.

18 Mayıs Cuma

Şeker 1.22

Fransız sefirini kabul ettim.

Partide çalıştım.

20 Mayıs Pazar

Ulus'ta karşımızdaki ağır mesele çıktı.

21 Mayıs Pazartesi

XII. Kurultay.

Beyanatım.

Bedii Faik ile görüştüm.

Akşama, Muhlis Sırmalı ve oğlu Fahir.

[CHP'nin 21 – 24 Mayıs tarihleri arasında Ankara'da toplanan XII. Kurultay sonucunda İnönü yeniden genel başkan, Sırrı Atalay'ın sert hücumlarına rağmen Kasım Gülek yeniden genel sekreter seçildi. Kurultayda CHP'nin iktidara gelmesi halinde anayasada demokrasi doğrultusunda değişiklik yapacağına dair söz verildi.]

29 Mayıs Salı

Bu akşam Hüseyin Balık evinde.

30 Mayıs Çarşamba

Cemal Sağlam'ın hanımı gazete koleksiyonları.

Sabit Sağıroğlu hasta idi.

19 Haziran Salı

Rıza tayyare ile İstanbul'dan geldi (saat 15'te).

Annem ile saat 22.30'da İstanbul'a trenle gittiler.

[İnönü'nün küçük kardeşi Rıza Temelli.]

23 Haziran 1956

Fransız büyük elçisi Mr. Garnier ile 23.6.1956 Cumartesi.

Yeni Fransız sefiri Mr. Garnier'yi bugün iade olarak ziyaret ettim. Sefir geldiğinden takriben altı ay sonra beni ziyaret etti. Kasım ile bir konuşmasında Başbakanı ile henüz görüşmediği için gelemediğini söylemişti. Ziyaret 18 Mayıs 1956 Cuma günü olmuş idi. O zaman Fransız başvekili Moskova'da idi. Sefir yakında Paris'e gideceğini söylüyordu. İade-i ziyareti avdetinde yapmak istediğimi söylemiştim. Kabul etmişti. Şimdi o ziyaret (bugün Cumartesi - Sa. 11 oldu). Evvelki konuştuklarım da bugünkü ile belli olur.

Kısa bir hoşbeşten sonra sefir, Mr. Pineau'nun (Haric. Nazır) Rusya'yı görüşünü anlattı: "Rusya'nın şimdiki yumuşak ve sokulgan hareketi bir taktik değildir. Bir mecburi siyasettir. Tabii Ruslar komünizm tabiatına ve kendi hedef ve gayelerine bağlıdırlar. Bunlarda bir değişiklik bahis konusu değil. Yalnız memleketlerinin halinden, güçlüklerden dolayı uzlaşıcı bir politikaya mecbur olmuşlardır. Onların bu mecburiyetinden istifade etmek kabildir."

Sefir diyor ki Mr. Pineau'nun Rus politikasını görüşü bu.

Ruslar Fransa'ya Cezayir işinde bir yardım vaat etmişler.

Sefir izah ediyor: Ruslar tabii Arap alemini kazanmak istiyorlar. Fakat Fransızların Şimali Afrika'dan çıkıp yerine Amerikalıların gelmesinden şiddetle korkuyor. Bu sebeple Fransızları Şimali Afrika'da tercih ediyorlar.

Bunu Tito mahrem olarak Fransa'ya teyit etmiş.

(Rus talebi üzerine olduğunu Köprülü söylemiş.) Nehru'da Fransa'yı tutuyormuş.

Ruslar Almanya'nın birleşmesinden dehşet duyuyorlarmış. Birleşmiş Almanya garbın müttefiki olarak silahlanınca büyük tehlike görünüyormuş.

Amerika Rus hareketini taktik addediyormuş. Fransa ile arasında görüş farkı.

Adenauer Rusya'ya itimat etmiyor. Gene Fransa ile fark.

İskandinav, Denmark-Norveç Fransa'ya yakın. Rusya'ya karşı davranışta.

Nehru - Tito - Nassır'dan Rusya'ya müsait olarak bahsediyor.

Fransa Rusya arasında anlaşılın açık farklar:

- Fransa NATO ile sadakatle bağlı

- Fransa Almanya'nın birleşmesine kati olarak taraftardır.

- Sefir "Rusların birleşmeğe taraftar olsa idiler. Eski Rus - Fransız ittifakı imkânını muhafaza edebilirlerdi gibi bir şey söyledi.

Sefir Kıbrıs meselesinde Yunanistan'ın çok mesafe kazandığını, vaziyetin kendisine müsait olduğunu söylüyor.

(UN)'a yeni giren devletlerin Yunanistan'ı tutacaklarını tahmin ediyor.

Sefir bir aralık Ada'nın Rumlar ile Türkler arasında taksiminden bir ihtimal olarak bahsetti. Yunanistan'a ilhak halinde adanın tarafımızdan işgal havadisini sordu.

Üzerimizdeki tesir çok derin ve penible olacaktı. Resmi hazırlıklar hakkında malumatım yoktur dedim. Kıbrıs işinde Fransa müttefikleri arasında vaziyet almıyor.

NATO devletlerinin İngiltere üzerinde tazyik tesiri yaptıklarını Nuri Birgi kendine söylemiş. Fransa yapmıyor dedi.

Bağdat Paktı hakkında Fransa durumu değişmemiş. Yani müsait değil.

Ben paktı müdafaa ettim. "Fransa'nın girmemesi talihsizlik" dedim. "Bidayette kanştırmadılar" dedi. Suriye ve Lübnansız girmezmiş. Onlar için de ihtimal yokmuş.

Aramızdaki münasebetler dostane, sağlam - müttefik.

İktisadi ahval için şimdiye kadar bir şey yapılamamış. Şimdi görüşülüyor-muş. Henüz tatmin edici bir şey yokmuş. Ama bir terakki varmış. Birkaç gün sonra tekrar görüşülecekmış.

Sefir bizim de Ruslarla kendileri gibi münasebetler yapmamızı telkin etmek ister gibi bir hali var. Rus sefiri demiş ki "eğer CHP iktidarda olsa daha kolay anlaşma mümkün olur." Fikrimi sordu. Dedim ki " Rus sefiri ile nerede karşılaşsak aynı şeyi bana da söyler. Kendisine dedim ki münasebetlerimiz nihayet müttefiklerimizle münasebetlerin umumiyeti içinde düşünülmelidir. Biz iktidarda olsak ne yaparız? Dış politika her şeyden önce malumata ve münasebetlerin iç yüzlerine tabiidir. Dış politikada otomatik işleyen bir politika ve strateji mantığı yoktur.

Bu söz de burada bitti.

Sefir sokak kapısında karşıladı ve uğurladı. Çok dikkatli konuşuyor ve her şeyi anlatmak istiyor görünüyor.

3 Temmuz Salı

Şahap Gürler, bugün partide ziyaret etti. Erzurum'a giderken bana veda etti.

Saat 15'te Kasım Gülek'in evinde F. L. Karaosmanoğlu ve Osman Bölükbaşı ile görüştük. Müsterek beyanat meselesini. Bölükbaşı 5 Temmuz'da İdare Kurulu ile görüşüp cevap verecek.

8 Temmuz Pazar

CMP Merkezinde üçlü beyannameyi imzaladık.

[CHP, CMP ve HP'nin yayımladığı ortak bildiride muhalefet partilerinin demokrasi için azimle mücadele edecekleri açıklandı.]

9 Temmuz Pazartesi

Şeker 1.58. İdrar eser. Bira, meyve, yorgunluk, dün öğleye ins. yok.

14 Temmuz Cumartesi

Erdal geldi. Hollanda'dan.

16 Temmuz Pazartesi

- Meclisin tatili. 15 Ağustos'a kadar.
  - İskender Mirza'nın Meclis'te söylevi.
  - Haydar Naki'yi ziyaret.
  - Tahlil (24 saatlik idrar) şeker yok. Aceton yok.
- Bugün Ahmet Pamir'e kol saati

21 Temmuz Cumartesi

Akis'i toplamışlar. Bu ikinci defadır.

22 Temmuz Pazar

İstanbul'a hareket.

23 Temmuz Pazartesi

İstanbul.

Bostancı. 1. deniz. 5 dakika. Güzel.

Ağabeyim. Annem.

1) Fuat Erden'i Şişli Sıhhat Yurdu'nda ziyaret. Ameliyat olmuş. Yorgun ama ben işittiğimden daha iyi buldum.

2) H. C. Yalçın'ı ziyaret. Zayıflamış, ama iyi.

3) Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu ziyaret.

24 Temmuz Salı

Şeker 1.48 Gureba'da.

Suadiye. Fikret ile beraber deniz 2. 5 dakika. Denizde yağmur.

Taşlık'ta Lozan beyanatı.
Behiç Erkin.

25 Temmuz Çarşamba

Dünya matbaası Hayri Alpar.
Suadiye. Deniz 3. 7 dakika. Çok güzel.
Akşam Heybeliada.
Falih Rıfkı da Suadiye'ye geldi. Konuştuk.

26 Temmuz Perşembe

Deniz 4. 5 dakika.
Poyraz. Deniz çok soğuk. Heybeli plajında girdim ilk.
Hastane de Sayın Ekrem Toker.
Evde Hüsniye Hanımefendi.

27 Temmuz Cuma

Deniz 5. 7 dakika. Soğuk.
Vahyi Bey. Mesaj.
Özden, Metin geldiler.
Hanım yorgun.

28 Temmuz Cumartesi

Deniz bugün güzel 6. 9 dakika.
Ali Sohtorik beraber.
Engin, Ömer, birbirinden sonra geldiler. Fahriye Hanım daha sonra.
Heybeli idare heyeti. Kalabalık.
Milli Korunma meselesi. Bana bir rapor hazırlayacaklar. (Pepo Özgiler)
Bedii Faik, Metin'e geldi.
Akşam tur. Çok güzeldi.
Saat 22.15'te gittiler.

29 Temmuz Pazar

Deniz- Kablo burnunda. Dalgalı- Sandal - Güç çıkış.
Banyo 7. 4 dakika.
Çıkışlar, dalgada. Dünden daha çok yoruludum.

30 Temmuz Pazartesi

Hanım bugün erken, saat 9'da denize girmiş. Çok iyi idi.

Sonra Halam, çocuklar geldiler. Beraber plaja gittik.

Deniz çok iyi idi. Banyo 8. 9 dakika.

Gece - Hüsnüye H. Giritli, Metin'in kardeşinin kansı.

31 Temmuz Salı

Deniz 9. 10 dakika. Güzel.

Metin bugün Ankara'ya gidiyor.

1 Ağustos Çarşamba

Deniz 10. 10 dakika.

Muhlis Sırmalı istifa etmiş. Güzide Tannıyar H. parti meclisi davetini getirdi.

[Muhlis Sırmalı, CHP İstanbul İl Başkanı.]

2 Ağustos Perşembe

Deniz. Erken. Çok güzel. Banyo 11. 19 dakika.

Öğleden sonra Oğuz Oran.

Muhlis Sırmalı istifa hadisesinin düzelmesi (geri alınması).

Sırmalı, Sancar, Emel, Şahap Gürler, Tacettin, Güzide, Sohtorik.

İskele: Kemal ve Oğuz beraber. İskele gazinosu.

Tevfik Sağlam. Öğle yemeği.

Erdal ile beraber röntgen.

3 Ağustos Cuma

Sabah Metin geldi. Mümtaz Ökmen sabahleyin.

Tartılma. 68. Yan elbiseli.

Deniz. Güzel. banyo 12. 14 dakika.

Cemil Sait Barlas.

4 Ağustos Cumartesi

Deniz 13. İki defada 14 dakika.

Kasım Gülek geldi haberi.

Kasım ile plajda. Evde yemek.

Partiden Sabahat Hanım'a yazı.
Muhalefet seneleri.
Akşam Ali Sohtorik'in babası.
Çocuklar Kilyos'a gitti.

5 Ağustos Pazar

Deniz 14. $12 + 6 = 18$ dakika.
Muhlis Sırmalı.
Duruer, H. Kızı damadı.
Dr. Cihat B. (mühim).
İki gündür polisler musallat.

6 Ağustos Pazartesi

Deniz 15. 12 dakika. Plajda. Gene polis.
Erdal geldi.

7 Ağustos Salı

Deniz 16. 14,5 dakika.

8 Ağustos Çarşamba

Deniz 17. 16 dakika.
Ali Sohtorikler akşam yemeğinde.

9 Ağustos Perşembe

Deniz 18. 14 dakika. Erken. Serin.
Fikret. Erdal Ankara.
Hanım Ömer'de.

10 Ağustos Cuma

Saat 17 de Ekrem Oran İzmir'den gelecek.
Deniz çok serin. 19. 15 dakika.
Öğleden sonra İstanbul (Ekrem Oran beraber).
Barutçu hastalandı (İlk İmdat Hast.).
Barutçu hasta.
Ali Fuat Erden'i ziyaret. Hasta.

11 Ağustos Cumartesi

Karamürselden Bağdat haberi.

Atıf İlyas. Kotra. Pavli adası.

Deniz. Çok güzel - 20. 12 dakika + 4 dakika. Çifte.

Öğleden sonra +7 dakika. Çok güzel.

Balıklar tutuldu.

Saat 18'e yakın Pavli'den hareket.

Bir saatte çırpıntılı ve rüzgârlı denizde. Süreyya plajı. Sonra, yelkenler açıldı.

Heybeli. Güzel bir gün.

12 Ağustos Pazar

Deniz 21. 12 dakika.

Barutçu – Erden – Yalçın'ı ziyaret

13 Ağustos Pazartesi

Deniz 22. 17 dakika.

14 Ağustos Salı

Deniz 23. 9 dakika. Serin.

Ankara'ya bir hafta sonra gideceğim.

15 Ağustos Çarşamba

Deniz. Çok serin. 24. 14 dakika.

16 Ağustos Perşembe

Bugün Bostancı'ya gittik. Ömer'de yemek yedik.

Dün Ankara'da Meclis'te 32 vatandaş meselesinden meclis tahkikatı açılmış.

Benden bahsedilmiş. Saat 18'de Maçka'da basına beyanat verdim.

17 Ağustos Cuma

Deniz. Serin 25. 16 dakika.

Öğle yemeğinde Vahyi.

Saat 18'de Hüseyin Balık. Bir çakı getirmiş. Bizim partiye girmek için daha bekleyecek. Ama daha yumuşak. Dün iki Halk Partili ile görüşmüş. Memnun. Bir DİP'li dostu ile görüşmüş.

Erden, Mutlu misafir.

18 Ağustos Cumartesi

Büyük Ada- Muhlis Sırmalı.

Deniz 26.12 dakika. Sığ.

Kalemi düzelttik galiba.

[Birkaç gündür notlar çok kötü yazan bir kalemle tutulmuş. Bu nottan sonra yazı düzeliyor.]

İkinci deniz takriben 8 dakika.

Tercüman gazetesine beyanat. CMP için verdiği havadis üzerine.

19 Ağustos Pazar

Deniz - Serin 27. 13 dakika.

Fuat Arna ile görüşme.

Anneme veda için karşıya geçtim.

Annemin aylık kâğıtları alınacak. Eylül'de.

21 Ağustos Salı

Saat 13 tayyaresi ile Ankara'ya.

Saat 10.30'da Heybeli'den hareket etmeli.

(Muhlis Bey Büyükkada'dan gelecek).

27 Ağustos Pazartesi

Saat 16'da Amerika büyükelçisi Fletcher Warren'in ziyaretini (evde) kabul ettim. Tamamıyla nezaket ziyareti. Grew Watson'dan selamlar getirdi.

31 Ağustos Cuma

Ziraat B.'dan Hanım'a 1.200 gönderdim. Ömer eli ile.

Şeker tahlili 1.16. İns. ni iki defa da 24 üniteye indirdim.

3 - 3 = 6 x 40.

1 Eylül Cumartesi

Arsanın taksiti.

Emin Halim'in arsa satışı hakkında verdiği bilgi.

Sahir Kurutluoğlu öğle yemeğinde.

Amerika sefirine ziyaret iadesi. Erdal ile gittim.

2 Eylül Pazar

Muhlis Erkmen kızını vermiş. Damadı ile beraber geldiler.

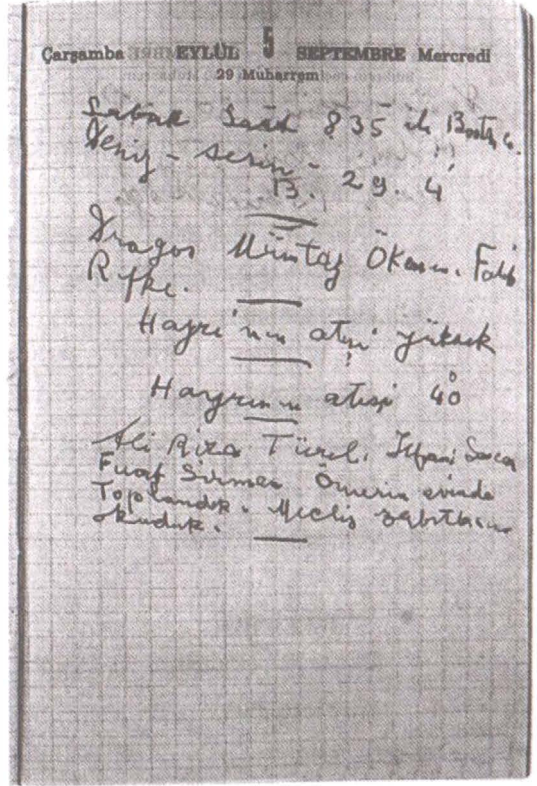
Gece Enver Güreli'yi çağırdım, görüştük.

3 Eylül Pazartesi

Bu gün Karaköprü komisyonu açık toplanmış. Beni karıştırmak istiyorlarmış. Yann karar vereceklermiş.

Hüseyin Fırat (Bedir Ağa'nın oğlu), Nurettin Ertürk, Hamdi Sancar isminde iki vicdansız, vatansız adam ile beraber.

Bu akşam Erdal ile beraber İstanbul'a hareket (trenle).

[Bedir Ağa Fırat, Birinci TBMM'de Malatya milletvekili. Oğlu Hüseyin Fırat İçel milletvekili, Nurettin Ertürk Sivas milletvekili.]

4 Eylül Salı

İstanbul. Kasım - Muhlis Bey.

Ömer - Engin.

Annem, Seniha. Annem yorgun, Seniha düşkün.

Suadiye'de Deniz B. Serince 28. 3 dakika.

Gece Ali Sohtorik ile konuştum.

Hayri İnönü hasta. Yüksek ateş. Boğaz anjini.

Dün akşam Ankara da Karaköprü hadisesi için karar vermemişler.

[Hayri İnönü, Ömer İnönü'nün oğlu.]

5 Eylül Çarşamba

Sabah saat 8.35 ile Bostancı.

Deniz B. Serin 29. 4 dakika.

Dragos Mümtaz Ökmen, Falih Rıfkı.

Hayri'nin ateşi yüksek.

Hayri'nin ateşi 40.

Ali Rıza Tüzel, İlhami Sancar, Fuat Sirmen. Ömer'in evinde toplandık. Meclis zabıtlarını okuduk.

6 Eylül Perşembe

Deniz serin 30. 7,5 dakika.

Hilmi Uran.

Vecih Bereketoglu.

7 Eylül Cuma

Deniz 31. 10 dakika. Çok güzel

Fikret Yüzatlı.

8 Eylül Cumartesi

Deniz. Çok güzel. 32. 12 dakika.

Kâzım Özalp geldi.

Erim'in yazısı. Küskünler demokrasisi.

Erim Özalp'a da gitmiş. Aynı ağız. Erim, eski rolünü yeniden almak istiyor.

9 Eylül Pazar

Deniz 33. 7 dakika.

Kasım.

Yakup Kadriler.

10 Eylül Pazartesi

Memiş bugün iş aramaya gitmiş.

Deniz. Sıcak 34. 8 dakika.

11 Eylül Salı

Deniz. Güzel 35. 10 dakika.

Fikret geldi. Motor geldi.

İstanb. Terzide iki kat.

Artunkal'ı ziyaret

Ömer'in yazıhanesini gördüm. Beraber iskeleye geldik.

12 Eylül Çarşamba

Yağmur- Denize girmedim.

Dr. Ahmed Bey (Ağabeyim geldi)

14 Eylül Cuma

Akis'i toplamışlar.

15 Eylül Cumartesi

Heybeli İş Bankası'ndan para aldım.

16 Eylül Pazartesi

Ömerler'de, Ada'da.

17 Eylül Pazartesi

Rızalar gittiler.

Akşam Hanım'la Bedii Faik'e gittik.

18 Eylül Salı

Sahir Kurutluoğlu İstanbul'da olacak.

21 Eylül Cuma

Sabah saat 10 -11 'de emekli tümgeneral Hüsnü Ertaş'ı kabul edeceğim.

27 Eylül Perşembe

Time sahibini saat 16'da Maçka'da kabul edeceğim.

Kasım ile beraber kabul ettim. Geniş konuştuk. İyi

Gece Ada.

[İnönü kendisinden randevu isteyen Time dergisinin sahibi Mr. Luce ile görüştü.]

28 Eylül Cuma

Şeker tahlili 1.04 (Asso).

6 x 40 = 24 ünite ile.

Bundan sonra 4 x 40 olacak.

Parti Meclisi. Hürriyet Partisi'ne cevap.

[Hürriyet Partisi'nin muhalefet partileri arasında işbirliği yapılmasına ilişkin çağrısını görüşen CHP parti meclisi uzun görüşmelerden sonra bu teklifi kabul etti. Görüşmeler sırasında Turgut Göle'nin başını çektiği bir grup işbirliğine karşı çıkarken, İsmail Rüştü Aksal ve arkadaşları işbirliğinden yana bir tutum aldı.]

29 Eylül Cumartesi

Parti meclisi. Hürriyet Partisi'ne cevap kararlaştı. 29 tarihi ile imzaladım.

30 Eylül Pazar

Saat 11'de F. L. Karaosmanoğlu. İbrahim Öktem. Evvela Rıza'nın evinde. Sonra Maçka'da.

Nahoş ve kurgın bir konuşma. Cevabımızı müphem buldular, beğenmediler.

[Eylül ayına ait tarihsiz not sayfası:]

30 Ağustos	Ziraat	1.530	1.200	İst.
1 Eyl.	Arsa	500		
8 Eyl.	Heybeli	500		
15 Eylül	Heybeli	500		
22 Eylül	Heybeli	800		
26 Eylül	Heybeli	400		
26 Eylül	Osm.	<u>484</u>		Fikret motor.

1 Ekim Pazartesi

Kasım'la saat 11'de buluşacağız. Muhtırası üzerine.

Buluştuk. Makalesini okuduk. Foreign Affairs dünkü konuşmayı anlattım.

Dr. Saip Tezel'e Hanımı gösterdik.

H. Balık, Muhlis Bey'le görüşmüş. Emirlerine amadeyim demiş.

2 Ekim Salı

Erken İst.

Hanımın halasının ölümü.

Kasım ile parüde.

Tevfik Sağlam ve Falih Rıfkı.

Falih Rıfkı ile mutabık:

a) Gazeteci Menderes'e münasebetlerinde esaslı bir değişiklik yoktur diyor.

b) Hürriyetçilerin münakaşasını haksız buluyor.

Adaya dönüş.

5 Ekim Cuma

İst. Dr. Saip Tezel No:2.

Dr. Nevzat İpekçi No 1.

Hüseyin Balık Saat 11.

Hür. Partisi'ne cevabımızı menfi buluyor.

8 Ekim Pazartesi

Dr. Nevzat No 2 İğne 1.

9 Ekim Salı

Derviş Kupal.

Bedii Faik.

Dr. Nevzat No 3. İğne 2.

10 Ekim Çarşamba

Bugün inmedik.

11 Ekim Perşembe

Rıza'da öğle yemeği.

Dr. Saip Tezel No. 3.

Dr. Nevzat İpekçi 4. İğne 3.

12 Ekim Cuma

İnmedim.

Ada'da soğuk günler

13 Ekim Cumartesi

Erken Maçka.

Dr. Nevzat Elek. 5. İğne 4.

15 Ekim Pazartesi

Dr. Nevzat Elek. 6. İğne 5.

Dr. Tezel 4.

Yazıyı yazmaya başladım.

16 Ekim Salı

Dr. Nevzat Elek. 7. İğne 6.

19 Ekim Cuma

Dr. Tezel'e gidilecek.

Saat 11'de Maçka'da Hamdi Başar ile görüşülecek.

Saat 11.45'te Ömer'in bir oğlu oldu. (Şişli Pakize Hanım Doğumevi'nde). Süleyman Eren.

Dr. Tezel.

Dr. Nevzat Elektrik 8. İğne 7.

Bedii Faik- Müsveddeler.

[Metin Toker, Eren İnönü'nün doğumuyla ilgili şunları yazmaktadır: "Hürriyet Partisi ile müzakereler kesildikten sonra İsmet Paşa kasımın başına kadar İstanbul'da kaldı. O sonbahar Ömer'in küçük oğlu Eren doğdu ve bütün aile için bir sevinç kaynağı oldu. Küçük Eren derhal büyükbabasının 'en sevdiği torunu'

sanını aldı. İsmet Paşa bir gün bana gülerek, 'benim bir büyük meselem vezirlerimden torunlarımla, yakınlarımın birbirlerini kıskanmasıdır' demiştir. İsmet Paşa'nın 'gözde torunu' bir tek özel nedenle bu sanı alır. En küçüğü olduğu için. İsmet Paşa hep, 'ben torunlarımdan en fazla en küçüğünü severim' der. Ailede, bunun 'teşvik mahiyetinde' söylendiğini hep biliriz ya...". (Metin Toker, DP Yokuş Aşağı, 1954 – 1957, s. 214 – 215).]

20 Ekim Cumartesi

Engin iyi.

Dr. Nevzat. Elek 9. İğne 8.

Dr. Fazıl Şerafeddin.

Feridun Cemal.

21 Ekim Pazar

Sabah Hamdi Başar.

22 Ekim Pazartesi

Sabah Mümtaz Ökmen.

Dr. Nevzat. Elek. 10. İğne 9.

23 Ekim Salı

Hanım Ada'ya gitti.

24 Ekim Çarşamba

Hanım geldi.

Hanım Dr. Nevzat Bey'e yalnız gitti.

Elek. 11. İğne 10.

25 Ekim Perşembe

Muhlis Bey'e nutkun yarısını verdim.

Dr. Nevzat. Elekt. 12. İğne 19.

Dr. Tezel.

27 Ekim Cumartesi

İstanbul CHP il kongresinde öğle vakti büyük söylev.

[İnönü yaptığı konuşmada "İşbirliği hakkındaki cevabımız niçin beğenilmedi bilemem. Yalnız başımıza iktidar düşünmüyoruz demek koalisyon demek değil mi?" dedi.]

28 Ekim 1956

İstanbul İl İdare kurulu.

Muhlis Sırmalı – Başkan.

İsmail Arar.

Fehmi Atanç.

Emel Gürer.

Abdurrahman Arslan.

Oğuz Oran.

Tacettin Özgüder.

Mümtaz Özarar.

Ali Rıza An.

Harun Tuna.

Güzide Tannıyar.

Sedat Kamtoğlu.

[Tarih yok]

1956 Parti Meclisi

İ. R. Aksal

Mebrure Aksoley

Osman Alişiroğlu

Tahsin Bekir Balta

C. Sait Barlas

F.A. Barutçu

Kemali Beyazıt

Münir Birsell

Ratip Tahir Burak

Fazıl Şeref Bürge

E. Ali Sağıroğlu
Vecdi Dicleli
Avni Doğan
Celal Dora
H. S. Erkut
Turgut Göle
Şemset. Günaltay
Şahap Gürler
Mehmet Hazer
Necati İlder
Kamil Kınkoğlu
Sahir Kurutluoğlu
Ferit Melen
Atıf Ödül
Orhan Öztrak
İlhami Sancar
Kemal Satır
Fuat Sirmen
H. R. Tankut
Cahit Zamangil

[Tarih yok]

İstanbul için Rauf Dizdar, 6. Hukuk Reisi. Emin Dazıroğlu, Ankara ağır ceza reisi. (Taahhütlüyüz).

Nafiz Yücer. Muğla müddeiumumisi (Milli Korunma reisi), Mercan arsalan hakimi.

(Rifat Onat - Çalışma umum müdürü) İlhami benimsemiş.

Ekrem Şerif.

Siddık Sami.

Tevfik Sağlam.

Kâzım İsmail (İst) Trabzon.

Ali Fuat Erden.

Ömer Celal Sarç, neresi?

Osman Okyar.

İlhami ile görüşülecek.
 İzmir için de olabilir.
 Hikmet Bil İst. Kars.
 Sedat Simavi'nin oğullarından biri.

[Tarih yok]

İsmail R. Aksal.
 Ferit Melen.
 Nihat Erim.
 H. C. Yalçın.
 Kasım.
 İlhami ile görüşülecek
 Günlaltay'ın adaylığı yoklamaya 50 imza ile konacak.

[Tarih yok]

Misal: İsmet Paşa zeytinyağını 100'den toplamışım. Şimdi 300. Kim topladı?
 Radyo: Ceyhan seddini, artık su basması yok. Su basmış Allah'tan kork.
 Radyo.
 Şeker 5 lira belli ki harp vergisi. Bir ciğer şimdi 5 lira.

[Ekim ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

İst. Osm. Ömer'de	3.000	1.000 terzi eksi borcu.
Heybeli	500	12.10.1956
Heybeli	750	16.10.
		310 kuyu için
Osm.	3.000	Ömer'e doğum.
Os.	1.000	Ömer'e (yanısı)
Os.	<u>1.300</u>	Ömer. Bizim için dönüş
	9.550	

2 Kasım Cuma

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin açılışı.

3 Kasım Cumartesi

Ankara'ya hareket.

20 Kasım Salı

[İnönü 20 Kasım 1956'da, bir başka deftere, partiler arasındaki işbirliği konusuyla ilgili olarak, 23 Haziran – 20 Kasım 1956 tarihleri arasındaki gelişmeleri kaydetmiştir. Bu notları şöyledir.]

23 Haziran. Enver Güreli bugün telefon etti. Bölükbaşı'nı da alıp yarın saat 16'da bana gelecekler.

Sonra bu mülakatın olup olmadığını hatırlamıyorum.

Bundan sonraki siyasi hadiseler:

Nihayet 8 Temmuz üç muhalefet partisi meclis grubu beyannamesine müncer olmuştur.

Gruplar beyannamesi bilhassa Millet Partisi ile çetin müzakereler ile ve Millet Partisi'nin isteksizliği güçlükle yenilerek elde edilebilmiştir.

Bundan sonra muhalefet arasında işbirliği fikri memlekette yayılmış fakat muhalefet partileri arasında türlü istikamette şekil almaya başlamıştır.

Millet Partisinde Halk Partisi düşmanlığından vazgeçmemek hatta bu düşmanlığa yeni bir cazibe vermek taraftarlığı belirmiştir. Bu fikri Boyacıgiller açıktan, Bölükbaşı sinsi ve hileli olarak takip ettiler. Millet Partisi içinde bu usulün aleyhinde olanlardan da bahsedilmiştir. Bölükbaşı'nın hareketi yalnız başına Millet Partisi'nin iktidara geleceği iddiasına da dayanıyordu. Millet Partisi içindeki karşı grup (Tahtakılıç, Arna, Sadık Aldoğan) işbirliği fikrinde daha samimi görünüyordular.

İşbirliği fikri Hürriyet partililerle açıktan temaslarda aşikâr bir rağbet görüyordu. Parti içinde aleyhtar olanlardan da bahsediliyor, hatta iktidar ile temas aramak hevesinde olanlar bile söyleniyordu. Öte taraftan his olunuyordu ki Hürriyet Partisi gelişemiyordu. Memlekette rağbet gördüğü veya göreceği ve Demokrat Parti içindeki şikâyetçilerin er geç ayrılıp kendilerine gelecekleri hayali tahakkuk etmiyordu. Hür. partisi liderleri bu derde çare bulmayı birinci kaygı edinmişlerdi.

Bu şartlar altında biz Halk Partisinin Millet Partisi tarizleri ile tutuşmamaya ve 8 Temmuz beyannamesinin gittikçe daraltılmış olan hudutları içinde bile olsa muhalefetin mücadele birliği manzarasını muhafaza etmeye çalıştık.

Bu esnada Hürriyet partisi 14 Eylül tarihli bir muhtırayı aralarında uzun bir hazırlıktan ve müzakereden sonra bize ve CMP partisine verdiler ve 30 Eylül'e kadar cevap istediler.

Muhtırayı İbrahim Öktem Heybeliada'da bana aynı günde getirdi. Beraber iki

defa okudum. (Aynı günde bir aynını Ankara'da bizim merkeze ve CMP'sine de vermişler.

Muhtıra umumi heyeti ile bana müspet bir neticeye varınılması güç olmayacak bir teşebbüs tesiri yaptı. İcap ederse parti meclisini de toplayabileceğimi zihnimden geçirdim.

Muhtıranın bazı maddeleri maksadı belli olmayan ham bir propaganda mahiyetinde idi. Esas davaları zaten belli ve müşterek idi.

Yeni seçilecek mecliste bir coalition hükümeti, esaslı ıslahattan sonra nispi temsil ile (18 ayda) yeni seçime gitmeyi, 60.000 nüfusta bir mebus nispeti, Cumhurbaşkanı ve Meclis Reisinin müstakillerden olması ve müzakerelerde müsavat esasına aykırı teklifler yapılmayacağını taahhüt edilmesini, yeni maddelerin başlıcaları olarak zikrolunuyordu.

Bir koalisyon hükümeti işbirliğinin tabii bir neticesi. Sonra Halk Partisi meclisi tebliğlerinin tekrarlanmış hükümleri olduğu için münakaşa olunacak yeri yoktu. Cumhurbaşkanı hükmünden maksat ne olduğunu sordum. "İnönü meselesi" dedi. Ne demek?

"İşte, Hür. Partisi İnönü'nün kucağında doğdu" denmiyor mu? Bu propagandayı karşılamak için koyduk. "Onların propaganda ve isnatlarına karşı metin ve dayanıklı olmaya bakmalı yoksa onlardan müteessir olursanız başa çıkamaz, şahsiyetinizi kaybedersiniz" dedim.

Müsavattan ne kastettiklerini sordum. "Mesela 600 mebus olacaksa her üç parti için 200, ikişer yüz mebusluk" dedi.

"Bir başka şekilde de müsavat olabilir" dedim. "Daha az adetler için müşterek seçim, geri kalan için partiler serbest. Bu suretle bir partinin yalnız başına iktidarına imkân kalmaz. Fakat her partinin hususi vaziyetini denemesine de yol bırakılır" dedim. İbr. Öktem "doğrudur, teklif ederseniz görüşürüz" dedi.

Enver Görelî de şüpheliyim.

Parti meclisinden bir iki gün önce İbrahim Öktem, Turan Güneş, (Enver Görelî), Enver Adakan Heybeliye geldiler. Önce (yani yanım saat kadar önce) İbrahim Öktem geldi. Onunla müsavat meselesini tekrar görüştüm. 600 mebusluk için mesela bir formül $1/5$ dediğiniz gibi müstakiller olursa; $3/5$ her üç parti için birer $1/5$ hisse; $1/5$ her üç partinin serbest adayı.

"Arkadaşlarınız gelecek bahsedeyim mi" dedim. "Hacet yok. Prensipten kabul olunsun, sonra görüşürüz" dedi.

Dostane görüştük. "Canım bunlar iyi, yeni kanun önünde seçimde yar-

dımlaşma nasıl mümkün olacak? İlk önce bunu halledelim" diyorum. Durmuyorlar.

Bütün konuşmalarda Millet Partisi'nden şikâyetçiler. Beraber olmamızı istiyorlar görünüyorlar.

28 Eylül. Parti Meclisi

28 Eylül'de İstanbul'da parti meclisi. Daha önce Ada'da parti merkez idare kurulu.

Herkes Hürriyetçilerden şikâyetçi. güç hal ile tebliğ çıkarıldı. (29'da)

30 Eylül F. L. Kar. ve İbr. Öktem ile görüşme. Cevabı tebliğ ettim.

Fevzi Lütü Bey müphem olduğunu söyledi. Müspet cevap telakki etmediler. Menfi olmadığını izah etmeye çalıştım.

Bilhassa Cumhuriyet gazetesi ile umumi efkâr arz şekli cevabımızın ret mahiyetinde olduğuna ve işbirliği fikrinin hitam bulduğuna işaret ediyordu. Hürriyet Partisi bu mealde geniş bir kampanya açtı. Umumi efkâr Halk partisi aleyhine harekete geçirmeye çalıştılar. "İnönü reisicumhur olmaktan vazgeçmiyor" iddiasını propagandanın önüne aldılar.

Propagandaları umdukları kadar kesin tesirli olmadı.

Adnan Menderes şenlik yaptı. (Nutukları ile)

Hürriyetçilerin, gezilerinde her yerde işbirliğinden niçin vazgeçtiklerini sorulular. Cevaplar ekseriyetle hoş görülmedi.

Biz münakaşa ve ithamlara kendimizi kapırmadık ve cevap vermedik.

Ben İstan. CHP kongresinde konuya temas ettim. "İşi zamana bırakalım" diye hülâsa ettim. Tarizlerim ve cevaplarım mutedil ve sakin sitem hududunda idi.

Fevzi Lütü Bey Metin ile bana haber gönderdi. "Paşa bizi (her üç partiyi) çağırısın toplansın" dedi. Cevap vermedim.

Hürriyet Partisi içinde havanın yumuşadığı his olunuyordu. İştiklerimize göre aleyhimizdeki müfritleri tutmuyorlardı. Bunları Öktem, Güneş temsil ediyor. Ekrem Alican en ileri imiş. Bu hava içinde Ankara'ya geldim. 4 Kasım. 12 Kasım'da Meclis açıldı. Mecliste selamlaşmadık. Bir defa Ankara Palas'ta bir gruba rast geldim. Selam verdiler. Yanlarına gittim. Ellerini sıktım.

Yolda bir defa Ekrem Alican'a rast geldim. Selamlaştık. Donuk idi.

19 Kasım P. er. Gün. Akşam bizim evde Fevzi Lütü Bey'le mülakat

19 Kasım akşam Ragıp Karaosmanoğlu telefon ile aradı. Fevzi Lütü Bey görüşmek istiyormuş. Yemekten sonra gelecekmış. "Saat 9.30'da buyursun" dedim. Saat 9'da gelecek dediler. Tam vaktinde geldi. (Üçümüz).

Saat 22.15'e kadar görüştük. Sıcak, samimi; umumi ahvalden, memleketten, ziraattan, hükümetten şikâyetler hususi ile geniş ölçüde dış politika ihtimallerinden bahsettik. Yalnız aramızda geçen işbirliği ve çekişme bahislerine hiç dokunmadık, hiç açmadık.

Ayrılırken (odada): Teşekkür ettim. Ziyaretinden minnettar olduğumu söyledim. Sık sık beni arayacağını tekrar etti. "Dostuz, dost kalacağız" dedim.

"Ve işlerimizi halledeceğiz ümidini muhafaza ediyorum" dedi. Evet hallederiz diye mukabele ettim. Geçen maceraya dair işaret bundan ibarettir.

Vestiyerde veda ederken partiler arasında dostane münasebetler lüzumuna işaret ettim. Tehalükle kabul gösterdi. Benim gençlere tesir ve tavsiye etmemi istedi. Vedalaştık.

Bu hülasayı 23 Haziran'dan sonra 20 Kasım'da evde yaptım. Arada İstanbul seyahatinin uzun fasılası.

24 Kasım Cumartesi

Dış meseleleri görüşmek üzere Adnan Menderes'ten mülakat istedim. Bu akşam İstanbul'a gideceğini, Pazartesi akşam görüşeceğimizi, saatini haber vereceklerini söylediler.

Ben Nüvit ile gideceğim. O Namık Gedik'i bulunduracak.

[Menderes 17 Kasım'da Irak, İran ve Pakistan başbakanlarıyla bir araya gelmek üzere Bağdat'a gitmiş, Bağdat Paketi'nin bu toplantısı 23 Kasım'a kadar sürmüştü. İktidarda olsun muhalefette olsun ülkenin dış politikasıyla yakından ilgili olan İnönü, hemen Menderes'ten konuyla ilgili bir toplantı talebinde bulunmuştur.]

Nüvit Yetkin, CHP Grup Başkanvekili; Namık Gedik DP'nin önde gelenlerinden. Bir ay sonra İçişleri Bakanı olarak kabineye girecektir.]

26 Kasım Pazartesi

Namık Gedik, Başvekilin geç geleceğini, yann Nüvit ile görüşmek istediğini ona telefon etti.

27 Kasım Salı

Nüvit, Namık Gedik evinde görüştü. Ne konuşacağını sormuş. İç politikaya temas demişler. Dış vaziyet böyle iken iç münakaşa dursun demiş.

Bugün İsrail'den sefirimizin çekileceği tebliği yayınlandı.
Başvekil bugün grubunda dış meseleleri konuşmuş.

[Türkiye İsrail Büyükelçisini geri çekti.]

27 Kasım 1956

Borçlar:

200 grup için Kartal'a verilecek

250 kurultay için Kartal'a

500 Malatya parti başkanına gönderilecek (Nüvit'e)

28 Kasım Çarşamba

Bugün Meclis'te dış meseleler konuşulmasına hazırlandık. Olmadı.

Akşam havadis Cemil Sait Barlas'tan: Başvekil dün gruplarında, benim mü-lakat istediğimi, oyaladığını, grup izin vermeden görüşmeyeceğini söylemiş. On-lar da lüzum yok demişler.

29 Kasım Perşembe

Bu sabah Numune Hastanesi'nde şeker tahlili.

Şeker 1.44.

İdrar 2.45.

24 S.

Bir hafta evvel (21.11) idrar (24 S) 1.78 idi.

Merkez idare heyeti evde.

[Kasım ayına ait tarihsiz not sayfası]

Os. Ban. Erdal	1.700	5.11
kömür ve borç		
Ziraat. Aylık	1.500	5.11
İş Bankası borç sigorta	950	6.11
Emekli bono	600	5.11
Osm. Ömer'e havale	1.000	12.11
doğum borcu		
İş. (500 hediye)	<u>1.200</u>	26.11
	6.950	

1 Aralık Cumartesi

Dış politika için grup tebliği. Yann çıkacak.

[Grup bildirisinde hükümetin izlediği dış politika eleştirildi.]

3 Aralık Pazartesi

Bugün Ulus'ta üniversite muhtariyet makalesi.

12 Aralık Çarşamba

24 saatlik idrar tahlili. Temiz.

31 Aralık Pazartesi

7.1.1957 *[İnönü'nün kendi attığı tarih.]*

Ruşen Eşref Ulus'a yazılar vermiş. Ulus kapanmış, kalmış; ne oldu? Niyetleri varsa kendisi yazmak meylinde.

Hanımefendi partide çalışmak ister.

[Defterin tarihsiz son yaprağı]

1 beygirlik tri faze termo şalter.

84,45 Kâni Bey'e borç.

Aladdin.

[Defterin tarihsiz son yaprağı]

Ortaköy Şifa Yurdu 4 no'da.

484421

Ahmet Fırat yahut hanımı

1 Eylül 1957'de Sa. 15 tayyaresinde yeri var.

1957

[Tarih yok]

Tevfik Sağlam aranacak.

Çarşamba akşam annem.

Perş. Saat 10.30 İsmail Uğuroğlu

11 Dr. F. Ş. Birge

12 Behiç Bey

16 Kulak doktoru

17'de heyet

17.30 Şahap, Celal Dora

Akşam yemek Öğelmen

Cuma Keşan'dan geliyorlar

Ali Fuat Pş, Yakup Kadri, H. C. Y.

[Tarih yok]

Ağabeyimin mide ilacı Totezyme Mexyl,

Hakim Zencir - Çubuk kıraathanesi,

Muş,

Diyarbakır - Avukat Muhittin Çağın tavsiyesi ile teşekkür ve sevgi yazılacak,

Emine 150

Memiş 70

Ramaz. 175

Mustafa 100

Süleyman 200

Öz. 500

1.195

[Tarih yok]

Krogh -Hausen

Mehmet Zeki Tulun. Kendi cümlesi sorulacak

11 Ocak 1957

Keşan - Her yer - Mazot yok - Makinalar işlemiyor.

Lastik yok - Az dağıtılıyor - İltimaslar - Partizanca - Halk Partisi'ne verilmiyor.

Fahir Giritlioğlu bir haftaya kadar malumat gönderecek.

Hürriyet Partisi kuruluyor.

Fethi Çelikbaş, CHP'nin bütün ikramlarına menfi cevap.

No 1. Merkezin tamimleri No 1. Seyyar müfettişler.

No 2. Her sandık başında bir ocak. (Şikâyet - İlmen yok)

11 Ocak 1957

Atıf İlmen,

Sakatlık nihayet ziraata çattı. Açığa gidiyoruz. Buğday darlığı - Hesapsız - Nüfus artışı hesap edilmiyor - Mazot yok - Makina işlemiyor. Lastik yok. Demir ile işliyor - Yakında pamuk ithal edilecek.

İdare heyeti avukatlar - Herkesi uzaklaştırıyorlar.

Propaganda - Bütün parti çalışmalı.

Eleman ve çalışma.

Bayazıt - Senede üç toplanmamış. 20 delege - Şik. 20 kişi yok. 90 delege. Demokrat Parti propagandasının yalan olduğunu anlatmak.

İdare heyeti boşaldı.

Takas dolan 56 lira - Görülmemiş.

Kasım, Esat Muhlis, birkaç arkadaş görüşmeli.

Enflasyonu durdurmadan pahalılık mücadelesi yok. Milli koruma olamaz. (okunamadı) durdu. Bugün bir palamut 2,5 lira.

[Tarih yok]

Kasım - İşbirliği - Kor dip.

Eden için beyanat.

Nihat'ın yazısı.

20 Ocak

Halk Gazetesi - Ratip Tahir.

1- Grupta sözlü soru ve dava açılması . (T. Ünsalan, N. Sertoğlu biliyor).

2- Halk için kredi (15.000 lira).

3- Halk için yazı. Resim.

[Tarih yok]

Vasfi Raşit Seviğ'e mektup.

Bern büyükelçisi Zihni Aktur'a kardeşi Reşet Aktur'un Sofya'da ölümü için mektup.

Haydar Naki ile görüşülecek.

Hemingway'e cevap.

[Tarih yok]

Malatya:

Yangın	1.000
Bina	1.000
Aidat	<u>1.000</u>
	3.000

İzmir nutku için hazırlık.

Seçim usulleri, birbiriyle iyi geçinin. Yoklama adaylığı. Aralarındaki ihtilaflar, tesanüt.

[Tarih yok]

Fındıklı - (İnönü) Namık Kemal başöğretmeni Rüştü Dik.

[Tarih yok]

Tahsin Banguoğlu'nun Londra Adresi: SOAS. University of London W.C.1.

[Tarih yok]

Adalet davası:

- Eski davamızdır. Kapitülasyon mücadelesi - Lozan'dan bahsedeceğim.
- Adaletle siyaset kanşmaması için çalıştım. İnkılapların en şiddetli devirlerinde dahi kanştırmadık.
- Ali Saip davası - en son misallerindendir. Atatürk ölünceye kadar suikast teşebbüsünün vaki olduğuna kani idi.
- İstiklal Mahkemeleri devrinde de hiçbir tesirim ve müdahalemden bahis olunamaz.
- Bizim devrimizle fark
- a) Temyiz dahil değil - Başlıca melce mahfuz.

b) dava hakkı var

c) tatbikat misali söyleyemezsiniz

Eski hakimlerin kanaati: Saltanat devri dahil Hakimlere bu günkü tesir hiçbir devirde görülmemiştir.

Bir temyiz hakiminin dediği: Kanunlar düzelse, işlerin düzelmesi için 20 sene lazım. İnsanlar ve ruhlar o kadar bozulmuştur.

Ocak 31 Perşembe

Avni Doğan'ın Meclis tahkikatında ifadesi. İnönü arıyorlar.

6 Şubat 1957 Çarşamba

Norveç B. elçisi İvar Lunde

Mr. Lunde'ya ziyaretini (bir hafta kadar evvel) bugün Saat 15'te iade ettim. Kibar, sakin, çok dolaşmış, gayet ihtiyatlı konuşan bir diplomat. Bir aralık kendini kaptırdı, Amerika politikasını tenkit etti. "Her Ambassadeurü ayn bir politika yapıyor" dedi.

7 Şubat 1957 Perşembe

Irak B. elçisi

Yeni gelen Irak büyük elçisi Naci Al Rawi, talebi üzerine bugün saat 11'de ziyaretime geldi. Pek terbiyeli, pek dikkatli, sokulgan bir şey. Cemileler dolu konuşması. Arap alemi için biraz malumat aldım. Enteresan şey, bu da Suriye'yi zapt etmek fırsatının kaçtığına yanıyor. "Vaktiyle hazırladık" diyor. "Dostumuz İngilizler razı olmadılar, Suud'u danıltmamak için" diyor. Suud, Haşimiler kuvvetlenmesin diye istememiş. Fransızlar Suriye'de nüfuzlarını muhafaza için istememişler. Ziyaretini iade edeceğim. Suud Amerika'dan dönsün.

11 Şubat Pazartesi

Metin'in hapsedilmesi.

50 s. boy, 3 kilo.

[Yargıtay, Sarol – Akis davasında 7 ay 23 gün hapis cezasına çarptırılan Metin Toker'in mahkumiyet kararını onaylayınca, Toker cezaevine kondu. Ayrıntılar için Bkz. Metin Toker, DP Yokuş Aşağı, 1954 – 1957, s. 225 - 234.]

13 Şubat Çarşamba

Metin'i ziy.

[İnönü'nün cezaevindeki Metin Toker'i ziyareti.]

15 Şubat Cuma

Irak sefaretine.

17 Şubat Pazar

Met. Z.

[İnönü'nün cezaevindeki Metin Toker'i ziyareti.]

18 Şubat Pazartesi

Met. 'den mektup.

Met. 'e mektup.

[Metin Toker şöyle yazıyor: "Gardiyan bir pusula getirdi. İsmet Paşa'dandı. İsmet Paşa'nın not defterinin küçük kareli bir kâğıdına yazılmıştı. Özden onu bir hatıra olarak saklar. Üzerinde 11.2.1957 tarihi vardı. Şöyle diyordu:

'Metin evladım

*Görmek için geldim. Göremedim. Yarın gene gelirim. Acele ihtiyacın neye-
dir? Nasılsın? Metanetine güvenirim şerefli evladım – İ. İnönü'*

Aynı kâğıdın arkasına şunu yazdım:

*'En ufak bir üzüntüm yok. Üzülürüm, benim için üzülürseniz. Burada iyi
bir koğuşa verdiler. Şinasi ile beraberim. Özden size emanet. İnanın ki rahatım
da yerinde. Bir tek ricam var: Kimseye benimle alakalı bir kelime konuşmayın
ve ne olur ne demarş yapın, ne demarş kabul edin.*

Ellerinizden öperim – Metin".

(Metin Toker, DP Yokuş Aşağı, 1954 – 1957, s. 230-231).]

23 Şubat Cumartesi

BMM tenkidi.

24 Şubat Pazar

Adalet tenkidi.

[Meclis'te Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı bütçeleri görüşülürken Menderes ile İnönü ve Bölükbaşı arasında sert tartışmalar yaşandı.]

25 Şubat Pazartesi

Menderes'in yumuşak.

F. L., Bölükbaşı cevap.

Kavga.

Saat 4.50 Doğumevi. Özden'in kızı.

Kırşehir.

Özden'in kızı 25.2.1957 Pazartesi, Saat 4.50.

Kilo 3, boy 50 s.

Doğum evi - Zekai Tahir.

[İnönü'nün torunu ve cezaevindeki Metin Toker'in kızı Gülsün Toker'in doğumu.

Menderes'in muhalefete ilişkileri yeniden yumuşatma girişimi 25 Şubat'ta başladı.]

26 Şubat Salı

Maarif - Başbakan ile konuşma.

27 Şubat Çarşamba

F. L. Bey'le konuşma.

S. 1.30.

Çarşamba, 27.2.1957. Saat 21 30

F. L. Karaosmanoğlu - Ragıp Karaosmanoğlu geldiler. Niçin Meclis'te öyle konuştuğumu sordu. Kendisine Menderes'in bir gece evvel yaptığı muameleden sonra konuşmayı ihmal edebildim dedi. Ben şöyle cevapladım. Menderes'in ilk sulh taarruzu (25.2) günkü, benim vesilem ile bana hitap etti. Sizler cevap verdiğiniz. Benim cevabım kaldı. Verilmek lazımdı. Meclise o niyetle geldim. Turgut

Menderes'in kavgasını yürütmesini anlattı. Her günkü kavgalardan saydım. Burada F. L. Menderes'in sapık sözünü ve saireyi tafsil etti. Bunları bilmediğimi söyledim. Beyanında diğer partiler için söylediğim sözler kendileri benim ile beraberliğe cesaret edemezler diye söylenmiştir. İsterlerse fırsat bulur, kendilerini müdafaa edeceğimi söyledim.

Hayır dedi. Ben bütün ruhumla beraberlik istiyorum. Kabul ettirmek için çalışıyorum. Daha zaman ister. Tatlı ayrıldık. Sonda, ayakta, Mecliste müzakere istiyorum. Şayet konuşursam ayrıca, haber veririm.

27 Şubat 1957

Nüvit Yetkin

Muhlis Ete, Muhlis Bayramoğlu, S. Karanakçı sualler sormuşlar:

- 1- Paşa, Menderes'in samimiyetine inanıyor mu? (C. Bahis mevzuu bu değil)
- 2- Kendilerine o hakareten sonra Paşa bu konuşmayı niçin yaptı? (Bana teklifine cevap lazımdı. Bugün kendileri c. verdirdi.)
- 3- Nasıl istismar ettiklerinin Paşa farkında mıdır?

[Tarih yok]

Ekinci - İsteddiğiniz hemen af istihsalidir. Adamın (Menderes'in) taktiğine düşmemek lazım.

Azizoğlu - Daha mutedil lisan ile aynı şeyleri tekrar etti. Menderes'in oyununa kurban gidersek mesuliyet hepimizindir.

F. Çelikbaş - İnanılmaz, esasında umumî.

Karaosmanoğlu'nun söylediği malum bir söz. Cel. Ramazanoğlu kendisine haber getirmiş. (İki piçi bırakın doğru yola dönsün) demişler. (Fethi ile Turan'ı kast ederek). Söz burada kesilmiş.

27 Şubat 1957

T. Göle.

Karaosmanoğlu,

1. Bize o hakaret olmuş iken Paşa o konuşmayı yapmamalı idi (F. Çelikbaş, Azizoğlu, Ekinci de aynı fikirde).
2. Her parti müstakildir demesi ile tasvip ediyor. Aynılma manası çıkar bunları diyor. Cesaret vermiş olur.

3. Paşanın alkışlaması tasvip manası verir

4- Paşaya hürmetim ve itimadım vardır. Beraber yürümek emelindeyim. Genç arkadaşlarımla mücadele halindeyim. İkinci ile Y. Azizoglu, İ. Öktem ile temas et. Bunlar grupta sözü geçer insanlardır.

[Tarih yok]

Hesap:

Bilet	33.75
Sofra bahşışıyle beraber	10
Meyve ve ikimiz	<u>10</u>
	53.75

İl başkanı efendimizi getiriyor.

[Tarih yok]

Salim Baş

Ahmet Yenice

Ahmet Çeliknal

İsmail Şavul

Saki Ömer

Şefik Bahadır

Rüstem Bayraktar Kunduracı

-

Konya 1954

148.000 DP

112.000 CHP

24.000 CMP

136 000

284 000

[Tarih yok]

M. Ökmen ev 53 42 80

Barutçu 53 42 75

Sahir Kurutluoglu

28 Şubat Perşembe

Hürriyet Partisi tebliği intişar etti.

[Hürriyet Partililer, İnönü - Menderes yumuşamasının İnönü'nün şahsi endişelerinden kaynaklandığını öne sürdüler. Kastettikleri eşi yeni doğum yapmış olan Toker'in hapisten kurtulmasını sağlamak için gerçekleşen bir yumuşamaydı.]

3 Mart 1957

Cafer Tüzel.

- Muhtar Acar'dan haber yok. Arayacağım.
- (Akis) Limited Şirket - Erdal

Tic. K. 540

Aksi kararlaştırılmış olmadıkça ortaklar hep birlikte müdür sıfatı ile şirket işlerini idareye ve şirketi temsile mezun ve mecburdurlar. Şirket mukavelesi veya umumi heyet karan ile şirketin idare ve temsili ortaklardan bir veya birkaçına bırakılabilir.

Erdal için memuriyet meselesi var. (Kurucu olarak ticari bir işe giriyor) (Memurlar ticaret yapamazlar hükmü suiistimal)

- Vaziyet görüşmesi

[Tarih yok]

Emin Karakuş

Basın Kanunu 1954-1956 değişimleri.

- Küçük düşürme, suizannı davet, maksad-ı mahsusu ima tariki ile neşriyat - ağır cezalar

Hepsinin üstünde teminatsız hakim

İdari - Resmi ilan

Kâğıt, mürekkep, malzeme

Bize müzahir olduğunuz nispette kâğıt veririz

İspat hakkı.

[Tarih yok]

İsmail Eger - Öğretmen.

Şevket Benian - Hacıbektaşlı. Marangoz

5 Mart Salı

Gelir çeki verdim 12767.

İş. faizi var mı?

[Gelir vergisi için verilen çek]

6 Mart 1957

Osmanlı 33.062

İş 4.470

-

Profes. Zeki Hakkı Paşa'ya söylenecek.

Dr. Şemsettin Sönmez üç buçuk yıldan beri Paris'te kalpçi profesör Lenègre ve Prof. Henri Benard'ın clinique medicale servisinde çalışmıştır. Ankara Tıp Fakültesinde Zeki Hakkı Paşa'nın kliniğinde asli asistan olarak kariyerde yetişmek istiyor.

9 Mart Cumartesi

İzmir'e hareket.

[İnönü CHP İzmir İl Kongresinde hazır bulunmak üzere İzmir'e gitti.]

10 Mart Pazar

Dalgalı deniz. İzmir'de karşılama.

11 Mart Pazartesi

İzmir'de konuşma.

[İnönü konuşmasında, "Emniyet unsuru muhalefet partileri için daimi ve en esassı bir kaygıdır" dedi.]

12 Mart Salı

İzmir'den hareket.

Marmara.

13 Mart Çarşamba

Zafer'e beyanat.

İstanbul.

[Metin Toker İnönü'nün Zafer'e verdiği özel demeç için şunları belirtmektedir: "İsmet Paşa, önümüzdeki hafta sonunda bana gelemeyeceğini, zira İzmir'de olacağını söyledi. CHP'nin il kongresine gidecekti. 'Aynı istikamette, yumuşak bir nutuk söyleyeceğim' dedi. Gerçekten de söyledi. Hatta, inanılmaz bir şey yaptı. Zafer gazetesine bir özel demeç verdi. Zafer, kendisini takip için bir muhabir göndermişti. Onunla konuştu. Adnan Menderes'i övdü". (Metin Toker, DP Yokuş Aşağı, 1954 – 1957, s. 233). Buna karşılık CHP-DP yakınlaşması diğer muhalefet partileri tarafından kuşkuyla karşılandı. Örneğin, Fethi Çelikbaş "bahar havası deniliyor, bunun ne olduğu belli değil" şeklinde konuştu.]

14 Mart Perşembe

Fuat B.

Heybeliada.

17 Mart Pazar

Metin'i ziy.

Özden ile.

18 Mart Pazartesi

Bu akşam Ankara'da İngiliz sefirinin yemeği.

20 Mart Çarşamba

Metin ziy.

Tank Haluk.

İsviçre Sefiri M. Fischer. Çok dert.

22 Mart Cuma

Şeker 1.74. İdrar 5.49 gr.

Parti meclisi.

23 Mart Cumartesi

İsviçre sefiri gidiyor.

24 Mart Pazar

Özden ile beraber Metin'i ziyaret.

25 Mart Pazartesi

BMM açıldı.

27 Mart Çarşamba

Metin - Özden ile.

28 Mart Perşembe

Turhan Feyzioğlu.

[Metin Toker sonraları Türkiye'nin siyasal yaşamında adından çok söz edilecek olan Turhan Feyzioğlu ile İsmet İnönü'nün tanışmasını şöyle aktarmaktadır: "Turhan Feyzioğlu benim Galatasaray'dan arkadaşımdır. Benden bir üst sınıfın birincisiydi. Bir akşam, Pembe Köşk'e geldiğimde onu konuk odasında, ayaklı lambanın altında oturur gördüm. Yıllardır karşılaşmamıştık. Yanında Erdal da vardı. Kendisini İsmet Paşa çağırmış. Turhan, Amerika'dan dönerken vapurda meşhur Hemingway, Türk olduğunu duyunca Turhan'la ilgilenmiş. Ona, Lozan'dan tanıdığı İsmet Paşa'yı sormuş. İsmet Paşa'ya karşı takdir duygularıyla bulunduğunu söylemiş ve 'acaba kendisine bir kitabımı ithaf etsem, götürür müsünüz' demiş. Turhan da kitabı getirmiş.

O sıralarda genç öğretim üyelerinin ortak sanat ve bilim toplantıları oluyordu. Forum dergisi ciddi bir forumdu. Turhan orada Erdal'a bunu anlatmış ve İsmet Paşa'ya Hemingway'nin kitabını vermek istediğini söylemiş. Erdal bunu Paşa'ya aktarmış, o da 'gelsin, hem de görüşürüz' demiş. Feyzioğlu, İsmet Paşa'yı böyle tanıdı" (Metin Toker, DP Yokuş Aşağı, 1954 - 1957, s. 225).]

1 Nisan Pazartesi

Şeker 1.36.

29 Nisan Pazartesi

Şeker 1.27.

1 Mayıs Çarşamba

Evde ve partide.

2 Mayıs Perşembe

Evde doktor Faruk.

16 Mayıs Perşembe

Melih Esenbel raporlar. Saat 14.40-16.

18 Mayıs Cumartesi

Emlak Bankası.

20 Mayıs Pazartesi

Şeker 1.32.

21 Mayıs Salı

Dahiliye Vekili N. Gedik geldi. S. 16.

10 Haziran Pazartesi

Meclis. Büyük mücadele.

Kırşehir.

[Meclis'te dinin siyasete alet edilmesi konusunda sert tartışmalar yaşandı. 1954 seçimleri sırasında Ödemiş'te verdiği bir vaazda dini siyasete alet ettiği gerekçesiyle 10 ay hapis cezasına çarptırılan vaiz Feyzi Boyar'ın affedilmesi hakkındaki dilekçe büyük tartışmalardan sonra reddedildi.]

11 Haziran Salı

Rus sefirini kabul.

12 Haziran Çarşamba

Şeker 2.12.

İdrar 9.5 gr.

15 Haziran Cumartesi

İns. 24 ün.

İdrar tertemiz. 24 saatlik.

24 Haziran Pazartesi

Şeker 1.61.

Bölükbaşı – Tatil.

[TBMM çok sakın havada geçen bir oturumun ardından CMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'nın dokunulmazlığını 49 ret oyuna karşılık 247 oyla kaldırdı.]

26 Haziran Çarşamba

Metin – Hastaneye. (Başvekil müracaat).

27 Haziran Perşembe

Metin'e ameliyat.

28 Haziran Cuma

Tay. ile İst.

29 Haziran Cumartesi

Dükkân.

Erdal İst.

Karşıya Hayri – Annem.

1 Temmuz 1957 tarihli sayfanın karşısındaki tarihsiz sayfaya düşülen notlar

Dr. Erdal İnönü

2. 11. 1957

adresi:

2437 Warring St. Apt. F.

Berkeley, Calif. USA

-

Bülent Ecevit

Bülten Sokak 1/2

Su Deposu

Kavaklıdere

2 Temmuz Salı

Tay. ile Ankara'ya hareket.

3 Temmuz Çarşamba

Bölükbaşı'nın evine. Bölükbaşı için cezaevine.

[Osman Bölükbaşı 2 Temmuz'da tutuklandı. İnönü, 3 Temmuz'da Bölükbaşı'nı cezaevinde ziyaret etti. 4 Temmuz'da CMP Genel Merkezinde bir araya gelen üç muhalefet partisinin temsilcileri işbirliği konusunu görüştü.]

4 Temmuz Perşembe

Amerika elçisini tebrik günü.

17 Temmuz Çarşamba

Şeker 1.47.

21 Temmuz Pazar

İst. il kongresinde konuşma.

22 Temmuz Pazartesi

Bakırköy deniz. 1'inci. 5 dakika.

23 Temmuz Salı

Yunan elçisi.

Bakırköy deniz 2. 5 dakika 50 saniye.

24 Temmuz Çarşamba

Bakırköy deniz 3. 7 dakika 10 saniye.

25 Temmuz Perşembe

Bak. D. 4. 7 dakika 15 saniye.

26 Temmuz Cuma

Bak. D. 5. 8 dakika 50 saniye.

Vilma'nın gelişi.

27 Temmuz Cumartesi

D. 6. 7 dakika 40 saniye. Bak.

Parti meclisini gece istedik.

28 Temmuz Pazar

Parti Meclisi (Ş. R. Geldi) (Beşiktaş'ta).

29 Temmuz Pazartesi

Parti meclisi – Tebliğ.

Akşam Atıf Ödül.

[Üç gündür çalışmalarını sürdüren CHP parti meclisi bir bildiri yayınlayarak muhalefet partileri arasında işbirliği yapılması gereğine dikkat çekti. Bildiride, "Kanunlar değişmedikçe, yargı bağımsızlığı temin edilmedikçe, bir serbest seçim ihtimalinin kalıp kalamayacağını CHP parti meclisi ciddi bir endişeyle tetkik etmiştir" denildi. Bildirinin ardından, CMP bu teklife sıcak baktığını hemen açıkladı.]

30 Temmuz Salı

Bakırk. Deniz 7. 11,5 dakika.

Bağdat Sul. Hikmet Bey.

31 Temmuz Çarşamba

Bakır. Deniz 8. 12 dakika.

Sa. Bigalı haber verecek.

Sohtorik haber verecek.

11 Ağustos Pazar

D. 19. 10 dakika.

Ada Ş. Remzi Bey.

12 Ağustos Pazartesi

Ada-Deniz 10 dakika.

Konf.

13 Ağustos Salı

D. 21. 10 dakika.

Konf.

14 Ağustos Çarşamba

Konf. Taşlık.

Ada D. 22. 7 dakika.

15 Ağustos Perşembe

Konf. Taşlık.

Ada D. 23. 11 dakika.

16 Ağustos Cuma

Parti meclisi.

D. 24. 10 dakika.

17 Ağustos Cumartesi

Taşlık konferans.

D. 25. 7 dakika.

18 Ağustos Pazar

Arna, T. Kılıç Ahmet Oğuz geldiler.

Deniz yok.

[Fuat Arna, Ahmet Tahtakılıç, Ahmet Oğuz, CMP'nin ileri gelenleri.]

19 Ağustos Pazartesi

Deniz yok.

Taşlık erken.

Yak. K., F. L.'den haber. Konf.

[Yakup Karaosmanoğlu, Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu.]

21 Ağustos Çarşamba

Konferans.

Anlaşma.

[CHP, CMP ve HP liderleri İstanbul'da yaptıkları 5 saatlik toplantının ardından işbirliği konusunda anlaşmaya vardılar. Toplantıdan sonra gazetecilere yapılan açıklamada işbirliği ilkelerin nasıl uygulanacağı konusunu görüşmek üzere liderlerin 3 Eylül'de tekrar bir araya gelecekleri bildirildi.]

22 Ağustos Perşembe

Parti meclisi.

Beşiktaş.

23 Ağustos Cuma

Havadan hareket Sa. 7'de Ankara – Cafer – Erzurum – Kars.

[İnönü CHP'nin Kars İl Kongresine katılmak üzere Kars'a gitti. İnönü'yü karşılayan halkı jandarma ve polis cop ve dipçiklerle dağıttı.]

24 Ağustos Cumartesi

Kars. Kongre Fevzi Aktaş'ın evi.

[İnönü Kars'ta muhalefetin işbirliği konusuna değindi. Ama, bir gün sonra İçişleri Bakanı Namık Gedik muhalefet partilerinin işbirliğine karşı önlem alınacağını açıkladı.]

25 Ağustos Pazar

Oto ile Sa. 7'de hareket.

Kongre – Sa. 4'te konuşma.

Cevat Dursunoğlu başkan.

Cevdet Ilıcak evinde misafir.

Kars 23.24.25 Ağustos 1957

Neriman Aktaş

Keriman Aktaş

-

Erzurum 25, 26 Ağustos 1957

Pazar – kongre – gece - ertesi gün (26) tayyare

-

İst. - Cevat Ilıcak ve

Erz - Cevdet Ilıcak kardeşler.

-

Sabahattin Onat

Avukat Karabük

-

Latif Sepil 1

Servet Şatır 2

Reşat Azizoğlu 3

Suat Güçlü 4

-

Barutçu: Hüsnü Çakır, Sıddık Sami.

Lebid; H.C. Yalçın, Reşat Tardu, Fahri Belen, Metin Toker, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Adnan Düzenici için 6 yer verecek

Günaltay İzmir için cevap

Baha Arıkan

Ahmet Hamdi Başar.

26 Ağustos Pazartesi

Öğleden sonra Sa. 3.15'te hareket - Ank. İst. Sa. 21.15

27 Ağustos Salı

Hüs. C. Y. ziyaret.

Ada.

28 Ağustos Çarşamba

Ş. R. Bey'e mektup.

Artık meşgul olmayınız. Zamanı ve imkân kalmamıştır

29 Ağustos Perşembe

Sevinç'i aldık.

[İnönü'nün gelini Sevinç Sohtorik (İnönü).]

31 Ağustos Cumartesi

Ankara'ya hareket.

1 Eylül Pazar

Ankara.

2 Eylül Pazartesi

B. Meclis.

5 Eylül Perşembe

DP'de yeni seçim kararı.

[DP genel idare kurulu erken genel seçimin 27 Ekim'de yapılacağını açıkladı.]

6 Eylül Cuma

Parti meclisi.

7 Eylül Cumartesi

Parti meclisi.

8 Eylül Pazar

Partinin il başkanları.

9 Eylül Pazartesi

Kurultay.

10 Eylül Salı

Kurultay.

11 Eylül Çarşamba

Kurultay . Metin.

Meclis – Kurultay.

Ş. R. Bey'in vedaı.

[CHP 13. Kurultayı 9-11 Eylül tarihleri arasında Ankara'da toplandı.

11 Eylül'de TBMM erken genel seçimlerin 27 Ekim'de yapılmasını kararlaştırdı ve seçim kanununda değişiklikler yapılarak partilerin seçime işbirliği içinde girmeleri olanaksızlaştırıldı. Kanunun çıkmasından sonra, muhalefet partileri aralarında işbirliği konusunu yeniden ele aldılarsa da bundan bir sonuç çıkmadı. Ayrıntıları için aşağıda 1957 seçimleriyle ilgili nota bakınız.]

12 Eylül Perşembe

Yeni parti meclisi.

Şeker 1.70. İd. 4 gr.

Turg. Temelli.

13 Eylül Cuma

Parti. Partiler arası komisyon.

Partiler arası toplanma.

Seçime girelim mi?

İstanbul'a hareket.

14 Eylül Cumartesi

Bostancı – Motor – Ada.

Erdal'ın nişanı Sevinç'le.

15 Eylül Pazar

Ankara.

18 Eylül Çarşamba

CMP Kongresi.

Konuşma.

[CMP'nin olağanüstü kurultayında CHP Genel Başkanı İnönü ile Hürriyet Partisi Genel Başkanı Karaosmanoğlu birer konuşma yaptılar.]

19 Eylül Perşembe

İşbirliğinin kesilmesi.

20 Eylül Cuma

Parti meclisi – Tebliğ.

*[Muhalefet partileri arasındaki işbirliği meselesi kesin olarak anlaşmazlık-
lı son buldu. Parti liderleri yayınladıkları bildirilerle bunun neden gerçekleş-
mediğini açıkladılar.]*

21 Eylül Cumartesi

Malatya. Uçak ile.

Konuşma.

[İnönü seçim kampanyasını Malatya'da yaptığı konuşmayla açtı.]

22 Eylül Pazar

Elazığ – Konuşma.

23 Eylül Pazartesi

Pertek - Elaziz – Avdet.

24 Eylül Salı

Yıldönümü - Nüvit ile.

25 Eylül Çarşamba

Parti meclisi.

Salahiyet.

26 Eylül Perşembe

Parti meclisi.

27 Eylül Cuma

İstanbul.

Beşiktaş. Toplantı – Yetki.

28 Eylül Cumartesi

Ankara'ya avdet.

Yalçın, Bigat, Gürman, Günaltay.

29 Eylül Pazar

Müjgan Ağaoğlu – Adaylık.

Profesör Zeren'e cevap lazım.

Cafer Tüzel, Mümtaz Ökmen ne olacak?

30 Eylül Pazartesi

20 Ekim Sevinç'in Özden'e mektubu.

Adres: Erdal - Sevinç İnönü.

Mech. Eng. Bldg., Room 206.

Univ. of California.

Berkeley 4, Calif. USA.

[Eylül ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

İzmir 6.

H. C. Yalçın.

Y. K. Karaosmanoğlu.

Metin Toker.

Reşat Tardu.

Adnan Düvenci.

Cafer Tüz el.

İkinci Nüvit Yetkin

2 Ekim Çarşamba

İstanbul'a.

3 Ekim Perşembe

Nikâh – Düğün.

[Erdal ve Sevinç İnönü'nün nikâh ve düğünü.]

5 Ekim Cumartesi

Erdal'ın hareketi.

Listenin imzası.

6 Ekim Pazar

Ankara.

Sevinç Erdal İnönü düğün fotoğrafı. (İnönü Vakfı Arşivi)

13 Ekim Pazar

Giresun - Ordu konuşma

Perşembe - Fatsa - Ünye - Terme - Çarşamba - Samsun.

14 Ekim Pazartesi

Samsun'da konuşma.

Ankara.

15 Ekim Salı

Konya'ya hareket.

16 Ekim Çarşamba

Konya'da konuşma.

Dönüş. Manisa'ya saat 21 için.

Konya 16.10.1957

Kemal Seli

Başlı başına alem

-

Necdet Üçoluk

Tel: 25027

Necatibey Cad.14/5

[İnönü'nün not defterlerinde seçim günü olan 27 Ekim tarihinde bir not bulunmamaktadır. Bu noktada seçimden önceki gelişmelerle seçim sonuçları hakkında bilgi vermek sanırım yararlı olacaktır:

1954 seçimlerinden yenik çıkan partiler, 1956'dan itibaren, iktidara karşı güçbirliği yapma olanaklarını araştırmaya başlamışlardı. CHP, bu güçbirliği cephesine önderlik etmeyi arzularken, öteki küçük partiler CHP'nin önderliği konusunda tereddüt geçiriyorlardı. Bununla birlikte partiler arasında yapılan görüşmelerde zaman zaman fikir birliği sağlanmış ve muhalefet partileri bazı konularda iktidara karşı tek cephede hareket etmişlerdi. Örneğin, muhalefet partilerinin Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nu protesto etmek için, 29 Haziran - 11 Temmuz 1956 tarihleri arasında toplanarak Meclis çalışmalarını boykot etmişlerdi.

1957'nin başlarında muhalefet partileri bu kez olası bir seçimde ittifak yapmanın koşullarını görüşmeye başladılar. Ama bu görüşmelerde somut bir anlaşmaya varmaları mümkün olmadı. Bununla birlikte, Başbakan Menderes'in 25 Mayıs 1957'de Sivas'ta yaptığı konuşmada seçimlerin yaklaşmakta olduğunu söylemesi üzerine muhalefet partileri arasındaki görüşmeler yeniden sıklaştı.

Bu arada DP de seçimlere yönelik çalışmalarını başlattı. İlk adım olarak, seçmenleri Millet Partisi'ni desteklediği için, 30 Mayıs 1954'te ilçe yapılarak Nevşehir'e bağlanan Kırşehir, 12 Haziran 1957'de tekrar il haline getirildi. DP bu sayede Kırşehirli seçmenlerin desteğini almayı umuyordu. Cumhuriyetçi Millet Partisi Başkanı Osman Bölükbaşı, Kırşehir'in idari statüsünde yapılan değişiklikleri sert bir biçimde eleştirdi. Bunun üzerine, 24 Haziran'da Bölükbaşı'nın dokunulmazlığı kaldırıldı ve Bölükbaşı 2 Temmuz'da Meclis'e hakaret ettiği gerekçesiyle tutuklandı. Bölükbaşı'nın tutuklanması DP içinde de tepki topladı. Partinin kurucularından Fuat Köprülü'nün oğlu ve İstanbul İl Başkanı Orhan Köprülü 17 Temmuz'da DP'den istifa etti. Bu istifa büyük yankı uyandırırken, Adnan Menderes ile Fuat Köprülü'nün arasının açılmasına da neden oldu. Birkaç gün sonra, 23 Temmuz'da Keskin Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılanması sonucunda beraat eden Bölükbaşı serbest bırakıldı.

DP seçimler yaklaşırken basın üzerindeki baskılarını da artırdı. Daha seçim ufukta gözükmezken, 1957'nin hemen ilk aylarında Metin Toker, Mukerrem Sarol'a hakaret ettiği gerekçesiyle tutuklanmıştı. İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın 7 Temmuz 1957'de hükümet tarafından bir süre için kapatılması basına verilen bir başka gözdağıydı. DP baskılarını diğer alanlara da kaydırmış, 1957'nin ilkbahar aylarında işçi sendika birlikleri ve işçi sendika federasyonlarını, Sendikalar Yasası'na aykırı bir biçimde oluştukları gerekçesiyle kapatmıştı. 1957'nin ilkbahar aylarında ve yaz başında yargının üzerine gidildi ve aralarında Yargıtay Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay üyelerinin de olduğu birçok yüksek yargıç emekliye sevk edildi.

Bu baskı politikaları DP içinde bunalım yarattı ve partinin kurucularından Fuat Köprülü 6 Eylül'de DP'den istifa etti. Köprülü basına verdiği demeçte şunları söylüyordu: "Programından ayrılmış, eski hüviyetini tamamen değiştirmiş olan bugünkü DP zihniyeti ile uyuşmak benim için imkânsız olduğu cihetle DP'den çekiliyorum. Demokrasi nizamına iman etmiş bütün Türk vatandaşla-

ının, aralarındaki her türlü ihtilafları bir tarafa atarak bu gaye (Menderes'i devirme gayesi) uğrunda işbirliği yapmaları bir vatan borcudur."

Bu arada Menderes normal koşullarda 1958 ilkbaharında yapılması gereken seçimin 27 Ekim 1957'ye alındığını açıkladı.

İktidarın baskıları ve seçimin erkene alınması muhalefeti birbirlerine daha da yakınlaştırdı. Nihayet üç muhalefet partisinin bir süredir yapmakta oldukları görüşmelerin sonucu 4 Eylül'de yayınlanan bir ortak bildiriyle kamuoyuna açıklandı. Buna göre, üç parti ortak hareket ederek şunları gerçekleştirecekti:

1. Vatandaşın hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasının sağlanması,
2. Anayasaya aykırı yasaların çıkmasının ve uygulanmasının engellenmesi,
3. Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvenliğinin sağlam esaslara bağlanması,
4. İki meclis sisteminin benimsenmesi,
5. Yasama organının yürütme organı üzerindeki denetiminin gerektiği gibi işleminin sağlanması.

Bu ortak bildirinin ardından muhalefet partileri birbiri ardına kurultaylarını topladılar. 9 Eylül'de toplanan ve HP ile CMP'nin temsilcilerinin de katıldığı 13. CHP kurultayında, seçimde muhalefet partileri arasında güçbirliği yapılması önerisi hararetle desteklendi. Birkaç gün sonra toplanan HP ve CMP kurultaylarından da güçbirliğinin gerçekleştirilmesi yolunda kararlar çıktı.

Bununla birlikte, DP muhalefetin bu ortak cephe girişimi karşısında elini çabuk tuttu ve CHP'nin kurultayının hemen ardından 11 Eylül'de, seçim kanununu değiştirerek seçimde partilerin ortak liste çıkartarak güçbirliği yapmasını engelledi. Yasada yapılan en önemli değişikliğe göre, bir siyasal parti, örgütünün bulunduğu bütün seçim bölgelerinde seçime katılmak ve o seçim çevresinin seçeceği sayıda milletvekilini aday göstermek zorundaydı. Buna uymayan siyasal partinin bütün seçim çevrelerinde seçime katılma hakkı elinden alınıyordu. Böylelikle muhalefet partilerinin illerde milletvekili kontenjanlarını önceden aralarında paylaşıp tek listeyle seçime girmelerinin yolu kapandı. Yasada yapılan bir başka değişikliğe göre, bir siyasal partiye adaylık için başvurmuş olan herhangi bir kimse, hiçbir seçim bölgesinde başka bir partiden ya da bağımsız olarak aday olamayacaktı. Ayrıca bir siyasal partiye üye olan bir kişinin başka bir siyasal partiden aday gösterilmesi yasaklandı. Esas olarak Fuat Köprülü'yi hedef alan bir başka değişikliğe göre de herhangi bir kimsenin başka bir siyasal

partiden aday olabilmesi için seçimlerden en az altı ay önce partisinden istifa etmesi gerekiyordu.

Seçim Yasası'nın değiştirilmesi muhalefetin güçbirliği yapma olanağını ortadan kaldırdı. Muhalefet için geriye iki yol kalıyordu: Birinci yola göre üç muhalefet partisi de bütün illerde aday göstererek seçime katılacaklar, ama her ilde, seçmenlere hangi muhalefet partisine oy verecekleri önceden bildirilecekti. Bu görüş uygulama zorluğu nedeniyle çok kısa süre içinde rafa kaldırıldı. Geriye ikinci yol kalıyordu ve buna göre üç muhalefet partisinden sadece biri seçime katılacak, diğer ikisi onu destekleyecekti. Bu görüş CHP çevrelerince ortaya atılmış ve muhalefet cephesinden sadece CHP'nin seçime katılması ve HP ile CMP'nin onu desteklemesi öngörülmüştü. Ama, İnönü'ye karşı öteden beri şüpheyle bakan CMP 18 Eylül'de bu formülü kesin olarak reddetti. Bunun üzerine CHP 19 Eylül'de seçimlerde işbirliği yapılmasının fiilen olanaksız olduğunu bildirerek seçime tek başına katılacağını açıkladı.

DP seçim kampanyasında muhalefeti bozgunculukla suçlarken, CHP iktidara gelince temel hak ve özgürlükleri genişleteceğini ve nispi temsil esasını benimsedikten sonra seçimleri en geç 1958 Mayıs'ında yenileyeceğini vadetti. İki meclisli bir sisteme geçilmesi ve Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığının sağlanması da CHP'nin seçim vaatleri içinde yer alıyordu. HP ise DP'yi Türkiye'yi yeniden tek parti, tek şef sistemine sürüklemekle suçladı.

Partilerin birbirlerine alabildiğine yüklendiği çok sert bir seçim kampanyası döneminin ardından seçmenler oylarını 27 Ekim'de kullandılar. Seçime katılma oranı yüzde 76,6 düzeyinde gerçekleşti. DP, oyları bir önceki seçime göre ciddi oranda azalmasına karşın iktidarını korumayı başardı. Bu sonuçlara göre, toplam 610 milletvekilliğinin 424'ünü DP, 178'ini CHP, 4'ünü CMP, 4'ünü de HP kazandı. CHP kazandığı il sayısını bir önceki seçime göre bir hayli artırmış, 1954'te DP'nin rahatlıkla kazandığı birçok ilde birincilik bu kez CHP'ye geçmişti. Bunların arasında Ankara ve Adana gibi önemli iller de vardı. Buna karşılık, CMP sadece Kırşehir'de, HP de sadece Burdur'da birinci parti oldu.

2 Kasım'da Cumhurbaşkanı Bayar, Menderes'i hükümeti kurmakla görevlendirdi. Menderes'in beşinci hükümeti 25 Kasım'da açıklandı.]

29 Ekim Salı

İlk mektup – Erdal, Sevinç'e.

20 Kasım Çarşamba

Partide müşterek toplantı.

Meclis. Bir şey yok.

4 Aralık Çarşamba

Büyük Meclis'te hükümet programı.

5 Aralık Perşembe

Şeker 1,61 id. Eser.

Dün akşam insülin yok.

Saat 15'ten 24'e kadar Meclis.

Gece yansı yemek.

[Aralık ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

272029

444744

449576

224610

487973

443546

-

24.4.1961 gecesi (24/25) Zenit kurm gn.

1958

28 Şubat Cuma

Bütçenin sonu.

Barutçu'nun konuşması.

*[Faik Ahmet Barutçu, Ankara milletvekili ve CHP Grup Başkanvekili.
1958 yılı bütçesi 167 ret oyuna karşılık 408 oyla TBMM'de kabul edildi.]*

1 Mart Cumartesi

Şeker 1.46.

Dün akşam çok yemek.

Bütçe yorgunluğu.

Tahkikat takriri haberi.

2 Mart Pazar

Parti meclisi.

3 Mart Pazartesi

Parti meclisi.

Aleyhimizde meclis tahkikat takririnin gazetelerde yayını.

Parti meclisi çok çekişmeli bitti.

4 Mart Salı

Kasım eve geldi.

Ulus'un hesapları dedikodular.

Mecmuaların bedelini kendine verdim. TL 128.

[CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek.]

3 Temmuz 1958 Perşembe

Şeker 1.30.

İstanbul'a hareket.

4 Temmuz Cuma

Hay. P. Motorla Ada.

Deniz – Ada.

1. 5,5 dakika. Çok güzel.

[Inönü'yü Haydarpasha'da büyük bir kalabalık karşıladı. İnönü buradan Ali Sohtorik'in motoru Viya ile Heybeliada'ya geçti.]

5 Temmuz Cumartesi

Deniz 2. 4.5 dakika, 4.5 dakika.

Kalabalık.

6 Temmuz Pazar

3. Deniz - Ömerler 2.5 dakika.

Kadıköy ilçe kongresi

[Inönü önce Ömer İnönü'nün Maltepe'de oturduğu eve uğradı, ardından Süreyya Sineması'nda yapılan CHP Kadıköy ilçe toplantısına katıldı.]

7 Temmuz Pazartesi

Evde. Banyo.

11 Temmuz Cuma

Parti Meclisi.

İstanbul il merkezi.

Öğleden sonra Beşiktaş.

12 Temmuz Cumartesi

Parti Meclisi.

Mebuslar için (seyahat).

Tebliğ.

12 Temmuz beyannamesi için tebliğ.

[12 Temmuz Beyannamesi'nin 11. Yıldönümü dolayısıyla CHP bir bildiri yayınladı.]

13 Temmuz Pazar

Parti meclisi tebliği (Huysuz bir meclis).

Sabah Irak ihtilali.

14 Temmuz Pazartesi

Irak ihtilal havadisleri.

[Irak'ta General Abdülkerim Kasım yönetiminde bir darbe oldu, Kral Faysal ve Başbakan Nuri Said Paşa öldürüldü.]

15 Temmuz Salı

Deniz 5. 6.5 dakika. (soğuk).

Falih R. Atay Ada'da.

Çanakkale heyeti.

16 Temmuz Çarşamba

Deniz iyi. 6. 8.30 dakika.

Erdenler öğle yemeğinde misafir.

(Turhan F.)

Saat 17'de cigarayı bıraktık on beş gün için.

17 Temmuz Perşembe

Deniz iyi 7. 7 dakika.

18 Temmuz Cuma

Deniz iyi 8. 7 dakika 30 saniye.

Kemal Gedeleş.

Fazıl Nalbantoğlu.

[Kemal Gedeleş İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı döneminde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri. Fazıl Nalbantoğlu 6 Ocak - 25 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis'te CHP temsilcisi olarak görev yapmıştır.]

20 Temmuz Pazar

Eyüp İlçe kongresi olacak.

Deniz - Erken - 9. 3 dakika.

Sonra Eyüp.

Sonra Pendik yemek.

Kartal kongre.

Motorla dönüş.

21 Temmuz Pazartesi

Deniz 10. 7 dakika 30 saniye.

22 Temmuz Salı

BMM'nin toplanması için takdir (önce 139 sonra 147 imza).

[Irak'taki darbe ile Ortadoğu'da istikrarın bozulması üzerine CHP milletvekillerinin imzaladığı bir önergeyle TBMM olağanüstü toplantıya çağrıldı.]

26 Temmuz Cumartesi

Büyük Meclisin toplanması.

[TBMM CHP'lilerin önergesi üzerine toplanmasına karşın, toplantıda sadece iktidar sözcülerine söz verildi. İnönü konuyla ilgili olarak "Toplantıyı biz istedik, fakat niçin istediğimizi bir kelime ile söyleyemedik" dedi. İnönü DP'yi Ortadoğu'nun özellikle Irak'ın işlerine karışarak Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye atmakla suçladı..]

28 Temmuz Pazartesi

Mübin'in hesabı

Aylıklar	250	Ramazan
Mustafa	160	—

Tayyare bileti	115	benim
	115	benim
	115	hanım
	57,5	iade
Su parası	<u>280</u>	
	1092,5	
Çek verilecek	1.100	

29 Temmuz Salı

İstanbul'a hareket.

İstanbul'da kısa beyanat (Namık Gedik'e cevap).

[İçişleri Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Namık Gedik 28 Temmuz'da İnönü'nün sözlerini cevaplayarak "Böyle açık bir dış siyaseti gizli bir düzen olarak suçlamak fesatçılığın kendisidir" demişti. İnönü 29 Temmuz'da bu beyanata cevapladı.]

30 Temmuz Çarşamba

Ada. Deniz 11. 7 dakika.

31 Temmuz Perşembe

12. Deniz. 10 dakika. Bu senenin rekoru.

1 Ağustos 1958 Cuma

13. Deniz 6 dakika.

Mümtaz Ökmen.

Kasım Gülek.

Ömerler.

2 Ağustos Cumartesi

14. Deniz. 9 dakika.

Ali Kasap.

Bornova.

Pınarbaşı.

3 Ağustos Pazar

15. Deniz. 10 dakika.

4 Ağustos Pazartesi

16. Deniz 9 dakika.

F. Yüzatlı.

Metin Ankara'ya gitti.

5 Ağustos Salı

17. Deniz. 6 dakika.

Ekrem Amaç.

Bülent Ecevit.

Artunkal.

[Ekrem Amaç eski İstanbul milletvekili; Bülent Ecevit CHP Ankara milletvekili; Ali Rıza Artunkal eski Manisa milletvekili ve Milli Savunma Bakanı.]

7 Ağustos Perşembe

Basın toplantısı

8 Ağustos Cuma

18. Deniz. 7 dakika.

Akşam Sa. 19.45'te motorla Ortaköy Lido Gazinosu'nda partili toplantısı.

Gece Sa. 3.00'te eve dönebildik.

[Gazino dönüşünde motor bozulmuş, İnönü ve ailesi Ortaköy'de saatlerce motorun onarılmasını beklemek zorunda kalmıştır. Onarım sürerken İnönü motorun kabinine çekilerek bir süre uyunmuştur.]

10 Ağustos Pazar

Özden'in hastalığı.

11 Ağustos Pazartesi

DP grubunun tebliği.

Gece gazetecileri sıkıştırması.

[DP meclis grubu bildirisinde CHP meclisin itibarını düşürmeye yönelik kışkırtıcı tutum ve davranışlarda bulunmak, memurlara tehditler savurmak, hükümeti devirmeye çalışmakla suçlandı.]

12 Ağustos Salı

19. Deniz 4 dakika.

Barutçu, Yetkin, Gülek toplantı.

Grubun Cuma için çağırılması.

[Faik Ahmet Barutçu ve Nüvit Yetkin CHP Grup Başkanvekilleri; Kasım Gülek CHP Genel Sekreteri.]

13 Ağustos Çarşamba

20. Deniz. 7 dakika.

14 Ağustos Perşembe

Annemi ziyaret.

Uçakla Ankara.

15 Ağustos Cuma

Meclis grubu.

Akşam Kemal Satır'da.

[Kemal Satır, CHP Adana milletvekili.]

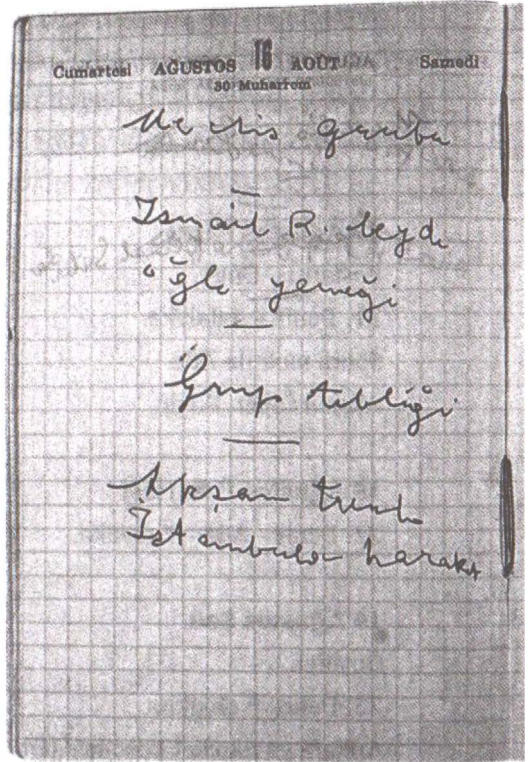
16 Ağustos Cumartesi

Meclis grubu.

İsmail R. Bey'de öğle yemeği.

Grup tebliği.

Akşam trenle İstanbul'a hareket.

[1949-1950'de Şemsettin Günaltay hükümetinde Maliye Bakanı olan İsmail Rüştü Aksal, yedi yıllık bir aradan sonra, 1957 seçiminde Ankara'da CHP listesinden yeniden milletvekili seçildi. 1958 yazında İnönü'nün gözünde CHP'nin iki numaralı adamı oldu.]

17 Ağustos Pazar

Bostancı – Ömer.

21. Deniz – 4 dakika.

Sonra motorla Ada.

Akşam Ömer, Engin.

18 Ağustos Pazartesi

22. Deniz - Ada – 7 dakika.

19 Ağustos Salı

Ömerler.

23. Deniz. 5 dakika.

Ankara'ya hareket Bostancı'dan.

Cigarayı trende bıraktık.

20 Ağustos Çarşamba

Ankara. Öğleden sonra grup. Beyanatımı hazırladım.

21 Ağustos Perşembe

Büyük Millet Meclisi fevkalade toplantısı.

Fatin Rüştü - Hasan Polatkan.

Ben – Fatin.

Ben – Fatin.

İsmail Rüştü - Fatin – Hasan - İsm.

Adnan Menderes - İsmail Rüştü.

Ad. kaçtı.

İç politika yok.

Meclis tatil.

Gece Kemali Beyazıt.

[TBMM'nin olağanüstü toplantısında dış politikadaki gelişmeler ele alındı. Tartışmalı geçen toplantıda, CHP adına önce İnönü, sonra İsmail Rüştü Aksal konuştu. Aksal, Maliye Bakanı Hasan Polatkan, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu ve Başbakan Adnan Menderes'le girdiği söz düellosundan galip ayrıldı. Menderes, Aksal'ın konuşması sürerken toplantı salonunu terk etti.]

22 Ağustos Cuma

Parti Merkezi. Saat 12 Bul. P. Yemek.

Saat 14. Uçak – İstanbul.

Arkadaşlar memnun.

Yeşilköy - Kemal, Ömer, Fikri.

Anneme uğradım – Yorgun.

Ağabeyim.

Ada.

Akşam S. 18.30. Deniz çok güzel.

24. deniz. 8 dakika.

23 Ağustos Cumartesi

Ada deniz 25. 10 dakika. Çok güzel

24 Ağustos Pazar

26. deniz. 10 dakika.

Sadun Tanju

25 Ağustos Pazartesi

27. deniz. 8 dakika.

28 Ağustos Perşembe

Deniz. Ömerler. 30. 9 dakika.

29 Ağustos Cuma

Şeker - Heybeli 1.02.

Bursa - Uçak ile gidiş, geliş.

Gece alerji çok fena.

Bursa'da Doktor İbrahim Alp.

[24 Ağustos'ta çıkan bir yangın sonucu Bursa'nın tarihi çarşısı üç saat içinde kül olmuş, yüzlerce dükkân yanmış, büyük maddi hasar meydana gelmişti. İnönü'nün Bursa'ya gidiş nedeni bu yangındır.]

30 Ağustos Cumartesi

Deniz 31. 10 dakika.

Öğleden sonra deniz 32. 6 dakika.

Gece alerji fena.

31 Ağustos Pazar

Deniz 33. 10 dakika.

Karamürselliler. Muhlis Sırmalı ile

[Ağustos ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

1- Ekr. Am., İhsan Türel S. 15.30 - 16.30.

2- Avni Doğan

3- Y. Ziya Ortaç

4. Güzide Ordular

5- Ali Muhiddin Bey

6- Nihat Reşat S. 16.30 -17.30.

7- Mümtaz Öktem

8- Cafer Tüzel

1 Eylül Pazartesi

34. Deniz. 10 dakika.

2 Eylül Salı

Deniz 35. 6 dakika.

Barutçu - Nüvit geldiler.

Parti meclisinde tüzük tadili komisyonu

[Faik Ahmet Barutçu ve Nüvit Yetkin CHP Grup Başkanvekilleri.]

3 Eylül Çarşamba

Deniz 36. 6 dakika.

Turhan Feyzioğlu.

4 Eylül Perşembe

Şeker - Zışan 130

Şurup.

Gece (cevizden) alerji tepiti.

5 Eylül Cuma

Şeker-Tanaş – 90.

Neo Antergan.

Gece Alerji.

6 Eylül Cumartesi

Alerji şiddetli tepiti.

Neo Antergan.

Adnan Menderes'in Balıkesir nutku.

[Başbakan Menderes Balıkesir'de yaptığı konuşmada muhalefeti, halkı Irak'tan örnek almaya ve zor kullanıp komplo düzenleyerek hükümeti devirmeye kışkırtmakla suçladı. Menderes "İdam sehpalarında can verenlerden ders al-salar ya" dedi.]

7 Eylül Pazar

Alerji yok.

Gençler broşürüne yazı.

Basın toplantısı.

Başbakana cevap.

[İnönü, Menderes'in Balıkesir konuşmasını "Sehpalar kurulursa nasıl işle-veceğini kimse bilemez" sözleriyle cevaplandırdı.]

8 Eylül Pazartesi

Adnan'ın bana cevabı.

Toplantıları.

Savcı ile görüşmeler.

9 Eylül Salı

Divan Oteli'nde. Bakırköy akşam yemeği.

Gündüz gençlik kolunda konuşma. Adnan Menderes'e cevap.

10 Eylül Çarşamba

Taşlık- Şeker- Assro – 119.

Moskova'ya giden İtalyan elçisinin vedai.

Divan Oteli'nde Ali Bey ailesi ile öğle yemeği. Ömerler - Özden dahil.

11 Eylül Perşembe

Deniz 37. 4,5 dakika.

Barutçu seyahatten memnun gelmiş.

12 Eylül Cuma

Parti meclisi. (Beşiktaş merkezinde).

13 Eylül Cumartesi

Parti meclisi.

16 Eylül Salı

Parti meclisi. Tebliğ.

17 Eylül Çarşamba

Tebliğ iyi karşılandı.

Somuncuoğlu'nun ajansla cevabı.

Metin Ankara'dan döndü. Onun yıldönümü (doğum).

Annem hasta imiş.

18 Eylül Perşembe

Sabah 8.45 ile Bostancı.
Annemin ateşi düşmüş.
(Zatürree- Penicilin).
Deniz 38 – 4 dakika.
Barutçu ile görüştüm.
Anneme tekrar uğradım.

19 Eylül Cuma

17- Ali Muhiddin Hacı Bekir. (Heybeliada).

[Şekerci]

20 Eylül Cumartesi

Ömerler Deniz 39. 3 dakika 30 saniye.
Taşlık - S. 15.
15.30-16.15 - Ekrem Amaç, İhsan Aktürel.
16.30-17.15 Yusuf Ziya Ortaç
Sadun Tanju.
Feridun Ergin.
Gece Ali Bay'de partililerle yemek.

21 Eylül Pazartesi

Ada. Deniz 40. 5 dakika.
Adnan Menderes dün İzmir'de meydanda konuşmuş.
Albay Kemal Enginol.

[Menderes İzmir'de yaptığı konuşmada, CHP'nin bir parti olmadığını, İnönü'nün siyaseti bırakması gerektiğini, basının istediğini yazamayacağını belirttiikten sonra "Bize yumruk atan İsmet Paşa'yı alır, layık olduğu muameleyi yaparız" dedi.]

[Eylül ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

Vasil Papadopoulos
Sara Melopoulos

Yorgi Karaca

Mihal Karaca

Ev telefon no: 480028

Yazıhane tel no: 271089

-

Aşçıbaşı Hasan Gökçe.

Mengen Gökçesu nahiyesi Güneş köyü.

Kâzım Rüştü Bey'in yanında.

-

Cahit Torun. Avukat. Sinop.

1 Ekim Çarşamba

Ankara cıgarayı bıraktık.

12 Ekim Pazar

Kongrede beyanatım.

Tevfik İleri Siirt'te beyanat vermiş. Radyo bu sabah neşretmiş. Ferda Güley anlattı. Bizzat dinlemiş mi?

[Tevfik İleri Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı; Ferda Güley CHP Ordu milletvekili.]

13 Ekim Pazartesi

İstanbul'da Zeytinburnu ilçesinin akşam yemeği.

Adnan Menderes'in Manisa nutukları.

Sabah - Fikret Yüzatlı.

S. 11 - Dr. N. Reşat Belger – Müspet.

S. 12 - C. S. Barlas - Antep'e seyahati.

S. 16 - Y. K. Karaos. makalesi.

S. 17 - Ş. Gün., E. Adakan ile.

S. 18 - H. C. Yalçın evi.

S. 19.30 - İlhan - Suphi Batur, L. Bornovalı, Enver Kök, Sadık Aldoğan.

Gece - Turhan Feyzioğlu - Müspet. Zeytinburnu ilçesini tetkik etmiş. 10 gün sonra tekrar.

[Menderes 12 Ekim'de Manisa'da yaptığı konuşmasında Vatan Cephesi'nden ilk kez söz etti. Menderes vatandaşlardan bir vatan cephesi kurmalarını istedi. Menderes konuşmasında CHP'nin çabaları sonucunda DP'ye karşı bir kin ve husumet cephesinin oluşturulduğunu öne sürerek, bu cepheye karşı, vatandaşların bir Vatan Cephesi kurmalarının zorunlu olduğunu belirtti. Bu konuşmadan sonra hükümet DP'nin il, ilçe, bucak ve ocak örgütlerini Vatan Cephesi'ne katılmaya çağırdı. Bununla birlikte cephe esas olarak herhangi bir partiye bağlı olmayan vatandaşlarla, muhalefet partilerine üye olan vatandaşları DP'ye çekmeyi amaçlıyordu. 31 Aralık 1958'de bir yasa değişikliği yapılarak iktisadi devlet teşekküllerinde çalışanların da DP'ye, dolayısıyla Vatan Cephesi'ne katılabilmelerine olanak sağlandı.

Hukuksal bir niteliği olmayan Vatan Cephesi'ne katılanların listesi her gün düzenli olarak devlet radyosundan ilan edildi. Haber saatinde okunan bu uzun isim listeleri halk üzerinde kötü etki bırakarak tepki topladı. CHP ve öteki muhalefet partileri yayınlanan bu listelerde yer alan isimlerin çoğunun asılsız olduğunu, ölü ve bebeklerin de Vatan Cephesi'ne üye yapıldığını öne sürdüler. Muhalefete göre, Vatan Cephesi'ne gerçekten katılan vatandaşlara da baskı yapılmış ve temelsiz vaatlerde bulunulmuştu.

Muhalefetin güç birliği cephesinde, iktidarın ise Vatan Cephesi'nde toplanması ülkedeki siyasal gerginliğin daha da artmasına neden oldu. Bununla birlikte Başbakan Menderes, Vatan Cephesi girişiminin başlatılmasından bir süre sonra, 12 Ocak 1959'da DP İl Başkanlıklarına gönderdiği bir genelgede o güne kadar alınmış sonuçlardan memnun görünerek şöyle diyordu: "Vatan Cephesi'ne iltihak hususunda partimizin 946 ruhu ve büyük bir heyecan ile gayretler sarf etmesi sayesinde şayan-ı şükran neticeler elde edilmektedir. Kısa bir müddet içinde bana gönderilen telgraflardaki iltihakların sayısı iki yüz bine yaklaşmaktadır."

DP il idare kurullarınca genel merkeze bildirilen rakamlarına bakılırsa, Vatan Cephesi'nin kuruluşundan, 1959 yılının Aralık ayına kadar geçen bir yılı aşkın süre içinde, DP'ye, toplam olarak 973 bin kişi katılmıştı. Ama muhalefet, bu katılımların radyoda okunmasının yarattığı olumsuz havadan yararlanarak çok etkili bir karşı propaganda yapmış, halkı bu katılımların çoğunun gerçek dışı olduğuna inandırmayı başarmıştı.

Vatan Cephesi girişimi, DP iktidarının son bulunduğu 27 Mayıs 1960'a kadar sürdü.]

24 Ekim Cuma

Çankırı – Konuşma. Sıkı polis tedbirleri.
Akşam Kastamonu.
Kastamonu iyi karşılama.
Gece Talat Yaman evinde. Çok kibar bir aile.

25 Ekim Cumartesi

Sabah Taşköprü'ye gidip gelme.
Saat 11'de kongrede konuşma.
Öğleden sonra Ankara'ya hareket.

28 Ekim Salı

Sabah 7.45'de uçak ile Afyonkarahisar'a hareket. Parti başkanı evinde istirahat. Kongrede konuşma. Çelikbaş, Eroğlu, Sipahi beraber.
Dinar'a hareket.
Dinar.
Gece Nedret Gürcan evinde.
Afyon iyi kabul. iyi manzara.

29 Ekim Salı

Baladız - Isparta.
Isparta fevkalade iyi.
Konuşma. Ehemmiyetli.
Burdur - Halk çok iyi.
Polis müdürü ile hadiseler.
Kongre çok iyi.
Parti başkanı Haydar Kuzucu evinde gece.
Kongrede mebusların kaydı. Çelikbaş ve...

30 Ekim Perşembe

Antalya fevkalade.
Kongre çok iyi.
Gece ... evinde.

5 Kasım Çarşamba

Açış nutku üzerine.

6 Kasım Perşembe

Bu sabah saat 3.55'te Özden'in ikinci kızı doğdu.

[Tokerlerin ikinci kızları Nurperi Toker.]

16 Kasım Pazar

Yozgat. Çok yoruludum.

19 Kasım Çarşamba

Mecliste. Muhtar seçimleri

Cigarayı bıraktım.

Rus sefareti. Artistler.

20 Kasım Perşembe

Büyük sinemada bale.

Defterin son sayfasına düşülen not

10.9.1958 *[İnönü'nün kendi attığı tarih]*

Taşlık'ta İtalya sefirinin vedaı.

Sefirin adı: Count Luca Pietromarchi.

[Muhalefet partileri cephesinde 1958 yılının sonuna doğru iki önemli gelişme yaşandı: 16 Ekim 1958'de Türkiye Köylü Partisi ile Cumhuriyetçi Millet Partisi birleşti ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi kuruldu. Ardından, seçimde tek başına başarılı olamayan Hürriyet Partisi'nin CHP'yle birleşmesi gündeme geldi. 24 Kasım 1958'de HP kendini feshetti. CHP Genel Merkezi 26 Kasım'da kendi örgütüne bir genelge göndererek HP örgütünün CHP'ye katılması için gereken işlemlerin yapılmasını istedi. 29 Kasım'da HP Genel Başkanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Genel Sekreter Turhan Güneş ve İkinci Başkan İbrahim Öktem CHP'ye katıldılar.]

Öte yandan Akis gazetesinin sahibi ve İnönü'nün damadı Metin Toker bir yıllık cezasını çekmek üzere 30 Kasım 1958'de Ankara Cezaevi'ne kondu.

1959

[1959 yılı siyasal yaşamdaki gerginliğin tırmandığı bir yıl oldu. Yıl önemli bir gelişmeyle açıldı ve ana muhalefet partisi CHP'nin 14. Kurultayı, 12 Ocak 1959'da Ankara'da topladı. Kurultayda İnönü yeniden genel başkanlığa, Kasım Gülek de yeniden genel sekreterliğe seçilirken, parti tüzüğünde bazı değişiklikler yapıldı. Buna göre Parti Meclisi'nin üye sayısı 30'dan 40'a, Merkez Yönetim Kurulu üye sayısı da Genel Sekreterle birlikte 11'e çıkarıldı. Tüzüğün 25. maddesinde yapılan değişiklikle parti meclisine gerektiğinde Genel Sekreteri görevden alma yetkisi verildi. Bu son değişiklik, aslında, doğrudan, İnönü'yle çatışma içinde bulunan Gülek'i hedefliyordu. Parti üst yönetim organları için yapılan seçimlerin tümünde Gülek aleyhtarların çoğunluğu sağlaması, bir anlamda, genel sekreterin sonunun habercisi oldu.

Kurultay, partinin daha önce ortaya atıp savunduğu görüş ve hedefleri bir anayasa görünümü altında sistemli bir bütün olarak bir araya getiren "İlk Hedefler Beyannamesi"ni de kabul etti. Bu bildiriye göre partinin temel hedefleri şunlardı: Anti-demokratik kanunların kaldırılması; Anayasanın, halk egemenliği, hukuk devleti, sosyal adalet ve güvenlik esaslarına göre değiştirilmesi; bütün hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması; devlet başkanının tarafsızlığının sağlanması; yasamanın yürütme üzerindeki denetiminin etkin bir biçimde sağlanması; bütün idari tasarruflara yargı denetimi getirilmesi; sosyal adaletsizlik ve dengesizliğin giderilmesi; yasaların Anayasaya uygunluğunun denetlenmesi için Anayasa Mahkemesi, yasa yapımında uyum ve dengenin sağlanması için İkinci Meclis, yargıç güvencesinin sağlanması için Yüksek Hukuk Şurası'nın kurulması... Bildirinin sonunda "CHP tahakküm ve baskı zihniyetinin milli irade tarafından tasfiye edileceğine, hakkın, adaletin, özgürlüğün mutlaka zafere ulaşacağına peşin olarak inanmaktadır." deniyordu.]

6 Şubat Cuma

Dr. General Burhanettin'in hastası hakkında üzüntülü bilgisi. Son tecrübe mucize yapabilir diyor.

[17 Şubat'ta Başbakan Menderes ve beraberindeki Türk heyetini Londra'ya götüren uçak Gatwick Havaalanı yakınlarında düştü. Menderes'le kurtulduğu kazada aralarında Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Server Somuncuoğlu'nun da bulunduğu 16 kişi yaşamını yitirdi.]

17 Mart Salı

İstanbul'a trenle hareket.

18 Mart Çarşamba

İstanbul'a varış.

19 Mart Perşembe

Ş. Günaltay'la görüşme.

Ali Bey'le görüşme.

İstanbul'da aleyhimize din propagandası.

İl idare kurulunu ziyaret. (Sultanahmet'te)

20 Mart Cuma

Cumhuriyet'te beyanatım. İrtica aleyhine.

Akşama Fahriye H.'da yemek. Bezik.

Engin hasta.

[İnönü Cumhuriyet gazetesinden Kâzım Kip'le yaptığı görüşmede, "Bugünkü vaziyet, iktidar çevrelerinin vatandaş çokluğunu temsil eden muhalefeti ve tarafsız basını dinsizlikle itham ederek siyasi bir taarruza geçmesi hareketidir... Tarafsız basın ve memleket münevverleri insan haklarına sahip çıktıkça, hem dindar vatandaş kendini emniyette, vicdan hürriyeti içinde görür, hem de dini siyasete alet ederek tecavüz edenleri durdurmaya muvaffak olur" dedi.

Engin İnönü, Ömer İnönü'nün eşi.]

21 Mart Cumartesi

Saat 17.30'da basın toplantısı.

Akşama Sohtorik'te yemek.

[İnönü İstanbul'da yaptığı basın toplantısında "Devlet müessesesi olan radyo, bütün vatandaşlara karşı eşit mesuliyetleri olan devlet memurları, iktidar partisinin hususi ve şahsi faaliyeti olan Vatan Cephesi teşkilatında faal bir surette kullanılmıştır. İktidarın bu tasarrufu bütün manası ile kanun dışıdır. Bütün belediyeler, iktisadi devlet teşekküllerindeki vazifeliler Vatan Cephesi şekli altında DP'ye kaydolmaya zorlanmaktadır" dedi.]

22 Mart Pazar

Öğle yemeğinde Ahmet Emin Yalman.

Akşama Rıza ile baş başa yemek.

[İnönü'nün kardeşi Rıza Temelli.]

23 Mart Pazartesi

Akşam yemeğine Vehbi Koç'ta.

24 Mart Salı

Bugün öğle yemeğine kadar Rızalar - Hatice ihtilafının halli.

Atıf Ödül - Ali Rıza Türel - Ekrem Özden ile görüşme.

4 Nisan Cumartesi

Parti meclisi.

Akşam Prof. Zafer.

Baş dönmesi.

Bir seri ilaç.

Cigarayı bırakma üç ay için.

[İnönü'nün doktoru Prof. Dr. Zafer Paykoç.]

5 Nisan Pazar

Baş dönmesi.

8 Nisan Çarşamba

Metin'e gittik.

[İnönü 30 Kasım 1958'den beri Ankara Cezaevi'nde yatmakta olan damadı Metin Toker'i ziyaret etmiştir. Yıl boyunca notlarda yer alan "Metin" ifadeleleri İnönü'nün cezaevi ziyaretleridir. Metin Toker cezasını tamamladıktan sonra 30 Kasım 1959'da tahliye edilmiştir.]

9 Nisan Perşembe

Akşam evde elektrik sönməsi.

Ali Kanbır - (Denizlili).

Hanımelı sokak. No: 39 D: 1

Telefon: 20236 ev. 24777 işyeri

Elektrik tesisat müteahhidi.

-

Metin.

Partide tebrikler.

Akşam Ömerler geldiler.

10 Nisan Cuma

Ömerlerle Metin, Gülsün beraber.

11 Nisan Cumartesi

Ömerlerle Metin. Gülsün, Nurperi beraber.

12 Nisan Pazar

Ömerlerle Metin.

13 Nisan Pazartesi

Ömerler İstanbul'a gittiler.

Şeker tahlili 1,55. kan. 1,5 idrar.

29 Nisan Çarşamba

Ege seyahatine hareket.

Metin'i gördükten sonra istasyon. Saat 14. İstasyonda teşyi.

Polatlı - iyi karşılama.

Eskişehir - Büyük kalabalık.

Kütahya - Uyandırdılar.

30 Nisan Perşembe

Saat 8 Uşak .

Eyi karşılama.

DP merkezinde nümayiş.

[17 Şubat'ta, Menderes'in Londra'da geçirdiği uçak kazasının şaşkınlığıyla, partiler arasındaki gerilim kısa bir dönem için rafa kaldırılmıştı. Ama, İnönü'nün 29 Nisan'da çıktığı Batı Anadolu gezisi sırasında gerginlik yeniden tırmandı. CHP'liler tarafından "Büyük Taarruz" olarak adlandırılan bu propaganda gezisi sırasında İnönü'ye tam 46 milletvekili eşlik ediyordu. İlk uğrak yeri olarak seçilen Uşak'ta İnönü'yü büyük bir kalabalık karşıladı. Kalabalık DP il binasının önünden geçerken, il başkanının binadan attığı çay bardağının İnönü'nün yanındaki bir gazeteciye isabet etmesiyle birlikte olaylar başladı. Ertesi gün (1 Mayıs) kâfile Uşak'tan hareket etmek üzere istasyona geldiğinde, burada bekleyen DP'lilerle CHP'liler birbirlerine girdiler ve büyük bir arbede çıktı. Kargaşa sırasında bir taş İnönü'nün başına isabet etti ve sonuçta kâfile Uşak'tan zar zor ayrılabilirdi.]

İnönü, Manisa ve İzmir'i ziyaret ettikten sonra 4 Mayıs'ta İstanbul'a geldi. Yeşilköy Havaalanı'ndan kent merkezine gelirken Topkapı'da bir grup İnönü'nün aracına saldırdı. Saldırganlar aracın camlarını taşıdılar, kapıları açmaya çalıştılar, bazıları da aracın üzerine çıktı. Orada bulunan bir binbaşının yanındaki askerlerle olaya müdahalesi sonucu aracın önü açıldı ve İnönü bu tehlikeyi atlattı.

İnönü'nün 7 Mayıs'ta Ankara'ya dönmesinden sonra, 11 Mayıs'ta, CHP, konuyu Meclis'e getirdi ve Başbakanla, İçişleri Bakanı hakkında soruşturma önergesi verdi. Ama DP'li Meclis çoğunluğu önergeyi geri çevirdi.]

16 Mayıs Cumartesi

Parti Meclisi.

20 Mayıs'a kadar.

Tebliğ tarihi 20.5.

23 Mayıs Cumartesi

Yerli ve yabancı basın toplantısı.

[İnönü CHP Genel Merkezi'nde yaptığı basın toplantısında "Yabancılar CHP'nin iktidara gelince nötralist bir politika takip edeceğinin söylendiğini işitiyorum. Bu söylentiler kesin olarak yalandır. 1939'da İngiltere ve Fransa'yla ve 1947'de Amerika'yla işbirliği politikasına biz başladık ve 1952'deki NATO tekâmülüne varmadan evvelki Truman Doktrini sayfasında iktidarı bıraktık. O zamandan beri, NATO'da sadık bir müttefik ve Amerikalıyla vefalı bir dost vaziyetini terviç ve müdafaa ediyoruz" dedi.]

11 Haziran Perşembe

Şeker tahlili 0,99.

Akşam - sabah idr. Eser.

28 Haziran Pazar

Metin - Annesiyle beraber.

Akşama İstanbul'a hareket.

29 Haziran Pazartesi

Ömer – Maltepe.

Deniz I. 6 dakika. Soğuk.

30 Haziran Salı

Deniz II. 6,5 dakika. iyi.

Bugün Fuat (Okunamadı), Feridun Ergin ile siyasi ve iktisadi görüşme.

Fer. Ergin ile Osman Okyar ve İsmail Rüştü Aksal'ın görüşmesi lazım.

[Haziran ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

Maltepe'de deniz

1. 6 dakika

2. 6,5 dakika

3. 7 dakika 1 Temmuz 1959

[1 Temmuz'dan önceki tarihsiz sayfalara yazılan notlar]

E. İnönü

212 N. Purdue Ave. Apt. 305.

OAK Ridge, Tennessee

—

Maltepe arsasından.

250'ye ek.

500 gelir.

Haziran için.

—

Turhan Feyzioğlu

Bağdat Cad. Çınardibi tramvay durağı No. 331

Telefon: 552512

—

Emin Paksüt

Kalamış, Fener Cad., No: 39

Telefon: 360840

—

Turan Güneş:

Turizm Bankası Kampı. Oda no: 128

Tel. 737992

Not: Telefona mesaj bırakmak veya numara bağlatarak telefon ettirmek mümkündür.

2 Temmuz Perşembe

Sabah Avni Doğan.

Menderes görüşmesi.

Heybeliada'ya. Ali Beylerde öğle yemeği. Ekrem Bey'i gördüm. *[Metin To-ker'in babası.]*

Deniz. Heybeli'de 4'üncü – 6 dakika.
Akşam Partide

3 Temmuz Cuma

İstanbul'da 24 saatten beri fırtına.
Saat 15'te Maltepe'de basın toplantısı.
Faliş Rıfkı'yı ziyaret.
Anneme vedâ.

4 Temmuz Cumartesi

Ankara. Neşir yasağı.
Amerika elçiliğinde tebrik merasimi.

[İnönü Amerika'nın ulusal bayramı dolayısıyla ABD Büyükelçiliği'nde yapılacak törende hazır bulunmak üzere Ankara'ya gitti.]

5 Temmuz Pazar

Metin.

6 Temmuz Pazartesi

Erişirgil nikâhı.

7 Temmuz Salı

Akşam hareket.

8 Temmuz Çarşamba

Trende Salih Nuri Bey'le görüşme. Kasım'ın mektubu meselesi.
Faliş Rıfkı Bey'i ziyaret - Bedii Faik.
Deniz 5. 4 dakika. Soğuk.

9 Temmuz Perşembe

Deniz 6. 7 dakika.
Mümtaz Ökmen (Akşam).
Sabah Kasım Gülek. Mektup meselesi. Nüvit'ten bahsetmemiş. Mektup sureti elinde.

[Kasım Gülek'in NATO Parlamentolar Grubu Başkanı Albay Fens'e yazdığı mektupta, Londra'daki Atlantik Kongresine katılacak olan Malatya Milletvekili ve CHP Grup Başkanvekili Nüvit Yetkin'in aleyhinde ifadeler kullandığı, Yetkin'in yabancı dil bilmediği ve bilgisinin yetersiz olduğunu yazmıştır. Gülek başlangıçta bunu inkâr etmişse de mektup Temmuz sonunda Akis dergisinde yayınlanmıştır. Mektupta Gülek, Yetkin için su sözleri sarfetmiştir: "Muhalefetten giden tek üye de Türkçe'den başka dil bilmez ve milletlerarası toplantıların tamamen cahilidir."]

10 Temmuz Cuma

Motorla karşıya Ali beylere.

Deniz - Ada 7. 6 dakika.

Akşam İstanbul'a dönüş

11 Temmuz Cumartesi

Burhan Felek.

Deniz 8'inci. 5 dakika. Maltepe.

26 Temmuz Pazar

Metin.

Saat 15.20'de Abant'a hareket.

Akşam S. 8'de Abant Oteli.

İs. R. Aksal orada.

Biz Nüvit ile gittik.

27 Temmuz Pazartesi

Göl banyosu.

1. 4 dakika. Çok güzel.

Bolu heyeti.

Jandarmanın müdahalesi.

Düzce heyeti.

28 Temmuz Salı

Mudumu heyeti. Bahçede. kaşan yok.

Göl banyosu. 2. 3 dakika. Serin.

30 Temmuz Perşembe

Göl 3. 4 dakika.

Galip Demirağ ile görüşme - Çok iyi.

31 Temmuz Cuma

Göl 4. 5 dakika.

Emekli general Sadık.

Otelde öğle yemeği.

1 Ağustos Cumartesi

Göl 5. 4 dakika.

Ankara'ya hareket

Abant Otel 2.000. Bahşişler hariç.

2 Ağustos Pazar

Metin.

Gece. Ömer, Engin.

4 Ağustos Salı

Ömer'in avdeti.

5 Ağustos Çarşamba

Metin.

6 Ağustos Perşembe

Partide görüşme.

7 Ağustos Cuma

Şeker 0,97 id. 0.

Ensülin 1 çizgi.

Ensülin bundan sonra 3 çizgi tecrübe edilecek.

İstanbul'a hareket.

8 Ağustos Cumartesi

Hanımla İstanbul.

Bostancı. Sevinç, Ali Beyler.

Hep Ömerler.

Deniz 1. 3 dakika.

Annem.

9 Ağustos Pazar

2. Deniz. 5 dakika. Maltepe.

Ahmet E. Yalman.

Heybeliada - Hep beraber.

Sevinç'in yaş günü imiş.

10 Ağustos Pazartesi

Büyük Kırçalı (Süleyman) Hızır gibi yetişti.

Kamil Arkut. (Mühendis – Tümgeneral).

Nihat Bey - Selanik (konsolos).

Bonn Sefareti.

3. Deniz 7 dakika.

11 Ağustos Salı

Cafer Ocağı heyeti geldi.

Turgut Göle beraber.

4. Deniz. 6,5 dakika.

İrfan, Engin yemekte.

Sadun Tanju.

12 Ağustos Çarşamba

Mümtaz – Cafer.

Özcan Ergüder.

Kırca.

Şemsettin Günaltay.

5. Deniz 8,5 dakika.

13 Ağustos Perşembe

6. 8 tarihli Vatan (H. O. Bekata'nın yazısı).

Mümtaz.

6. Deniz. 8 dakika.

-

8 deniz

5 göl

6 deniz

19

14 Ağustos Cuma

Akşam Moda Kulübü'nde yemek.

7. Deniz. 11 dakika.

Üsküdar ilçesine mesaj.

Moda'da gazetelere beyanat.

15 Ağustos Cumartesi

Ruşen Eşref - Behçet Kemal Çağlar.

Eminönü ilçesine mesaj.

8. Deniz. 10 dakika.

16 Ağustos Pazar

9. Deniz. 6 dakika. Heybeli'ye Maltepe'den.

Melih Üstel.

17 Ağustos Pazartesi

10. Deniz. 10 dakika.

20 Ağustos Perşembe

13. Deniz 12 dakika.

İst. Kemal. Y. K. Kara.

21 Ağustos Cuma

14. Deniz. 5 dakika.

22 Ağustos Cumartesi

Deniz 15. 10 dakika.

Heybeli'ye gidiş. Ali Beylerde iki gün misafir.

Rıza'da öğle yemeği.

Kasım Bey ile Ali Bey'de görüşme.

Gece Trinitrin.

23 Ağustos Pazar

Ali Bey'de.

Öğleden sonra Bayan Fethi Okyar'a.

Deniz 16. 7 dakika. Heybeli Plajı.

24 Ağustos Pazartesi

Maltepe'ye dönüş.

Deniz 17. 12 dakika.

Yann Özden geliyor

25 Ağustos Salı

Deniz 18. 7 dakika.

Özden geldi.

26 Ağustos Çarşamba

19. Deniz 10 dakika.

Orhan Köprülü eve geldi. Partiye girişini imzaladım.

Suat Ulagay'ı tanıdım.

27 Ağustos Perşembe

20. Deniz. 11 dakika.

Sevinç geldi.

28 Ağustos Cuma

Çocuklar Heybeli'ye.

Tokerlere gittik.

20. Deniz. 16 dakika.

29 Ağustos Cumartesi

21. Deniz. 12 dakika.

Özden gitti.

Feridun Cemal, Dr. Fazıl Şerafettin geldiler.

30 Ağustos Pazar

22. Deniz. 10 dakika.

Prof. Münir Sarpyer.

31 Ağustos Pazartesi

Deniz 23. 18 dakika. Büyük rekor.

Deniz (ve göl 5) toplamı 36.

1 Eylül Salı

İlk pil (10.8) (625) bitti.

Öğleyin Ali beylerde idik.

Sevinç - Ali Bey hanımlar görüştük

Deniz – fırtına – soğuk.

Acep mevsim bitti mi?

Heybeli'ye vapurla gittik geldik.

Gülsün annesini anıyor.

2 Eylül Çarşamba

Deniz sakın fakat banyo mümkün değil.

Mümtaz Ökmen geldi. Öğle yemeğinde yalnız idik.

Kasım geldi, bir fotoğrafçı ile.

3 Eylül Perşembe

Hava iyi değil.

Akşam Turhan, Nüvit, Turan Paksüt, Baban, Güreli geldiler. Hepsi Kasım'dan çok şikâyetçi. Güreli'yi yemeğe alıkoydum. Ciddi vaziyet.

4 Eylül Cuma

Yeni pil 3'üncü!

Sevinç geldi. Bu akşam götüreceğiz.

Zonguldak - İsmail İnan, Mustafa Saraç, Alpdünder, biri daha geldiler. Parti-ye girdi.

Gece yansından sonra Saat 2'de Sevinç gitti. Saat 4'te eve geldik.

5 Eylül Cumartesi

Öğle yemeğinde Müfit Kepenek'in evinde. Merdiven köyünde. Çok rüzgârlı Saat 5'te Sadun Tanju.

6 Eylül Pazar

Öğleden evvel gençlerle hasbıhal. Köylere gitmek istiyorlar. Halkçı adına teşkil (tertibi) istiyorlar.

Öğleden sonra anneme.

14 Eylül Pazartesi

Ömer'in Avrupa'ya gitmesi.

25 Eylül Cuma

Parti meclisi

		Gün	
150	usta	6	duvarcı + 25
60	sıvacı	3	+ 20
125	amele	17	+ 12,5
<u>87,5</u>	tenekeci	3	
422,5			

26 Eylül Cumartesi

Cigaranın bırakılması.

Parti meclisi.

27 Eylül Pazar

Parti meclisi.

Kasım Gülek'in istifası.

Aksal'ın seçilmesi.

[Uzun süredir devam eden İnönü-Güleğ çekışmesi, sonbaharda, genel başkanın lehine sona erdi. Parti meclisince düşürüleceğini anlayan Güleğ, 27 Eylül'de genel sekreterlikten istifa etti ve görev İsmail Rüştü Aksal'a verildi.]

28 Eylül Pazartesi

Parti meclisinin tebliğı.

11 Ekim Pazar

Leyla Çambel ile Kasım Bey'in fena yazdığını, yazmak meselesini görüştüm. Yazılarının en fena şeklini hatırlamıyor. Kasım Bey'in bana yazdım dediğı şekli de hatırlamıyor.

12 Ekim Pazartesi

Saat 17'de Alman büyükelçisi Oellers'in veda ziyareti.

13 Ekim Salı

Saat 10'da kanda şeker damardan. 0,96.

24 saatlik öteki.

Saat 12'de Yunan büyükelçisinin ziyareti.

16 Ekim Cuma

Cihat Arı'dan kulak kalıbını aldım.

26 Ekim Pazartesi

Annem hasta. Hanımla beraber İstanbul'a hareket.

27 Ekim Salı

İstanbul - Hemşirenin evi.

Annem ağır.

Bir aralık beni tanıdı, sevindi. Kucaklamaya çalıştı. Yavaş yavaş daldı.

Saat 17'de söndü anneciğim.

[İnönü çok sevdiği ve derin bir saygı beslediğı annesi Cevriye Temelli'yi 27 Ekim günü kaybetti. Cevriye Temelli vefat ettiğinde 93 yaşındaydı. İnönü ise yaklaşık bir ay önce 75. Doğum gününü kutlamıştı.]

28 Ekim Çarşamba

Annemi mahalle camiinde hazırladık. Merasim tertip ettiler. Edirnekapı'ya yerleştirdik.

29 Ekim Perşembe

İstanbul.

30 Ekim Cuma

Akşam hareket.

31 Ekim Cumartesi

Ankara.

Grup – Seçimler.

1 Kasım Pazar

Metin.

Meclis'e gitmedim.

6 Kasım Cuma

Sabah S. 11'de Yunan büyükelçisi Mr. Alexandre Matsas'a iade-i ziyaret. Kibar ve kıymetli adam.

Nurperi'nin yaş günü.

Sabah Rus ataşesi davet getirdi. Başvekilin Amerika'daki beyanatu üzerine ne dediğimi sordu. Cevap vermedim. Kruşçef'in seyahatinden bahsettim.

22 Aralık Salı

Şeker 1,18.

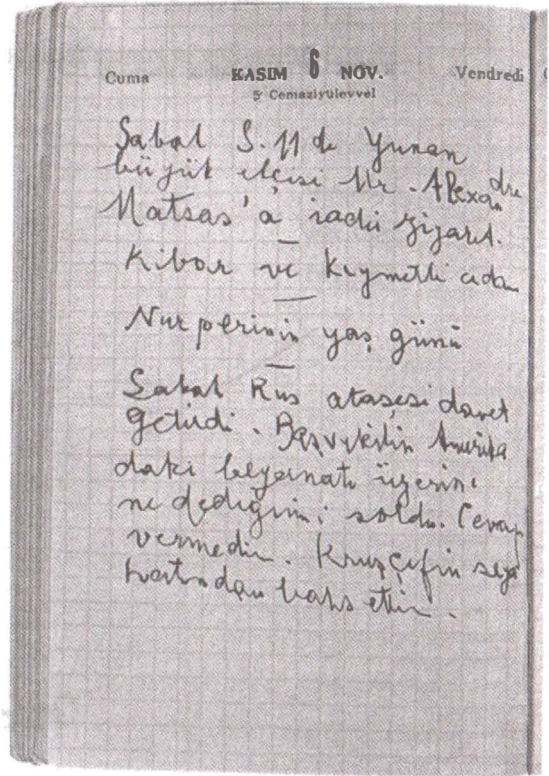
Hanım 0,92.

Okyar ve Ecevit çalıştık.

31 Aralık Perşembe

Raja Jai Kumav Atal

India Embassy

DEFTERLER (1919 - 1973)

—
Hamdi Orhon Bey'in komşu telefonu. tel. 21644

-

405 506

405 532

506 960

759 461

1960

1 Ocak 1960 Cuma

Ziyaretten hatıralar:

1. İlhami Sancar - Adalet istiklali ve hakim teminatı. Bursa'da ilk konuşmuş-tum.

2. O. Birgit. Neşir yasakları.

3. Özcan Ergüder. Seçimi kaybetsek iktidarı vermeyiz. Bir şey daha vardı.
(Amerika yardımı)

4. Sadun Tanju. Seçimi kazanıp otoriter rejim kurmak kararındalar.

5. Sandalcı - Gideceksiniz. Halk Partisi'nde ideallere inandırmak.

6. Yakup Kadri - Dış itibarı ile öğünüyorlar.

Şahap Balcıoğlu ile gelenlerle görüşme.

Bir de Ali İhsan Göğüş vardı.

3 Ocak Pazartesi

Akşam evde misafirler. Ali Beyler, Çilingirler, Rızalar.

4 Ocak Pazartesi

Sacit Öncel.

Işık Lisesi müdürü.

Kıymetli hoca.

Vehbi Koç'un nikâhı.

Hüsniye Hanım'ı ziyaret.

Menderes'in Adana'da konuşması.

5 Ocak Salı

İkrem Amaç, Enver Güreli, Enver Adakan.

Akçaabat (Trabzon) Hüseyin Rahmi Eyüboğlu.

Gece İstanbul Kulübü'nde briç, yemek. Çok yedik. Gece rahatsız olduk.

9 Ocak Cumartesi

Bursa'ya vapurla hareket.

Said-i Nursi günleri.

Vapurda beyanat.

Bursa - Süterlerde misafir.

[Nurculuk olarak bilinen İslamcı akımın kurucusu Said-i Nursi 1959 sonunda uzun bir yurt gezisine çıkmıştı. Bu geziler sırasında bazı Nurcular gözetimine alınmıştı. İnönü, bu ortam içinde DP'yi Said-i Nursi ile işbirliği içinde olmakla suçladı. 6 Ocak'ta Vatan gazetesini ziyareti sırasında Ahmet Emin Yalman'ın "Said-i Nursi seçimde bir vazife almış mıdır" sorusunu "Öyle görünüyor" diyerek cevaplandırdı. 7 Ocak'ta Gaziantep ilçe merkezine gönderdiği mesajda "1960 ilk yazında seçim yapılması için iktidarca geniş hazırlığa geçilmiştir. Bu arada Bediüzzaman iktidar partisinin seçim mekanizmasında kendine düşen vazifeyi yapmaya başlamıştır" dedi. Buna karşılık Başbakan Menderes 8 Ocak'ta İnönü'den DP'nin Said-i Nursi ile işbirliği içinde olduğu yolundaki sözlerini geri almasını istedi.]

10 Ocak Pazar

Bursa il kongresi.

Beyanat - Mühim tesir.

Başbakanın dünkü beyanata cevabı.

Kısa cevap - yann Bilecik ilanı.

Fikret beraber.

[İnönü Bursa il kongresinde yaptığı konuşmada "Vatandaşlarım emin olunlar ki seçimi kaybedecek olanlar iktidarda kalmak isterlerse dünya başlarına yıkılacaktır. Dünyanın başlarına yıkılması için ben, bütün idealistlerle beraber, tasavvur ettikleri, tasavvur edebilecekleri derslerin en ağırını onlara öğretmesini bileceğim" dedi.]

11 Ocak Pazartesi

Sabah S. 8.30'da hareket.

Kestel, İnegöl, Yenişehir.

Bilecik - Beyanat.

İrtica - Dini siyasete alet etmek dersi.

Ankara.

[İnönü Bilecik'te verdiği demeçte "Dinin siyasete en yaldızlı şekilde alet edilmesi yüzünden memleketin iki defa battığını görmüş olan benim gibi bir adamın, din istismarcılarının zararı karşısında duyduğu heyecanlı hassasiyeti vatandaşlarımın anlamasını istemek hakkımdır" dedi.]

13 Ocak Çarşamba

Benim Başb. cevabımın tesiri mühim.

[İnönü 13 Ocak'ta Adnan Menderes'in radyoda okunan beyanatına cevap vererek dinin siyasete alet edilmesi konusuna bir kez daha değindi ve "İnkılaplar milletin ahlaklılığına, cesaretine, taassuptan uzak samimi dindarlığına, yaşlısına ve gelecek nesillere güvenmek teşebbüsüdür" şeklinde konuştu.]

16 Ocak Cumartesi

Başbakanın cevabı.

Benim Adana'ya mesajım.

[Menderes CHP liderini "İnönü son kozunu oynuyor" sözleriyle cevaplandırdı. Buna karşılık İnönü, Adana il kongresine gönderdiği mesajında "Demokratik rejimin kurtulması meselesinin memleket için bir hayati ehemmiyet kazanmış olduğu devirlerde bulunuyoruz. Demokratik rejimi kurtarmak vazifesini vatandaş olarak hepimize benimsetmeliyiz" dedi.]

18 Ocak Pazartesi

Sabit Sağıroğlu'nun cenazesi.

Akşam Dr. Paykoç'un muayenesi.

Bugün Adnan Menderes'e cevabım.

[İnönü Menderes'in radyoda yayınlanan mesajını, "Samimiyetle dindar olan vatandaş kitlelerinin duygularını en küçük siyasi hesaplar uğruna istismar

etme gayreti, iktidardan düşme korkusuyla girişilen mezbuhane bir teşebbüstür. Iktidardan düşme korkusu ile başvuracağı hiçbir tertip kendisini mukadder akıbetinden kurtaramayacaktır” dedi.]

22 Ocak Cuma

Adnan Menderes'in tecavüzlerine cevap hazırlandı.

23 Ocak Cumartesi

Adnan Menderes'e cevabım.

[İnönü, Menderes'e cevaben şunları söyledi: “Bizim idealimiz, memleketimizde ihtilal devirlerinin kesin olarak sona ermiş olduğunu görmektir. Biz, ihtilal ihtimallerini bertarafeden bir rejim olduğu içindir ki, demokratik rejimin davacı ve takipçisiyiz. Dürüst seçim teminatı vererseniz rahat edeceksiniz. Vermezseniz gene gideceksiniz. Hem fena gideceksiniz.”]

26 Ocak Salı

Hindistan bayramına gittik. Ev ne kadar güzel olmuş.

- 1) Tunus sefiri.
- 2) İtalyan sefiri.
- 3) Bir Amerikalı memur görüşmek istiyorlar.
- 4) Rus sefiri çok yakınlık gösterdi. Görüşmek istiyor.

28 Ocak Perşembe

Habib Chatti.

Ambassadeur de Tunisie.

29 Ocak Cuma

Şeker 1,08 – Hanım...

Alman sefirine iade ziyaret.

Alman sefaretinde müze.

2 Şubat Salı

Pakistan büyükelçisi, hanımı ile öğle yemeği.

10 Şubat Çarşamba

Amerika büyükelçisi müsteşan öğle yemeğinde.

16 Şubat Salı

Meclis tahkikatı.

[CHP'nin Uşak olaylarıyla ilgili meclis soruşturması açılması önergesi TBMM'deki DP'li çoğunluk tarafından reddedildi. CHP'nin verdiği 5 ayrı önerge de aynı şekilde reddedildi.]

17 Şubat Çarşamba

[Amerikan büyükelçisi ve müsteşanna evde öğle yemeği.]

[Aksallar, Tokerler ve Ecevitler beraberdi.]

[Köşeli parantez içindeki bölümlerin üzeri sonradan çizilmiştir.]

Meclis tahkikatı.

20 Şubat Cumartesi

Bütçe

Hüseyin Reşa – (okunamadı) Bahri Ok öğle yemeğinde.

21 Şubat Pazar

İstanbul'a hareket (Metin ile).

Ağabeyim ölmüş.

[İnönü'nün ağabeyi Ahmet Temelli vefat etti.]

22 Şubat Pazartesi

[Meclis tahkikat önergelerinin gündeme alınması.]

[Uşak hadiseleri.]

[2'den gece 2'ye kadar]

[Köşeli parantez içindeki bölümlerin üzeri sonradan çizilmiştir.]

Ağabeyimin cenaze töreni

23 Şubat Salı

[Meclis tahkikatı.]

[Seçim emniyeti.]

[Köşeli parantez içindeki bölümün üzeri sonradan çizilmiştir]

İst.

Akşam Ankara'ya hareket. Trende Cihat Baban.

24 Şubat Çarşamba

[Meclis tahkikatı.]

[Samet suistimali.]

[Gelmedim.]

[Köşeli parantez içindeki bölümlerin üzeri sonradan çizilmiştir]

Ankara'ya vanş

25 Şubat Perşembe

[Meclis tahkikatı.]

[Ziraat bankası.]

[Kabul edilmiş.]

[Gelmedim]

[Köşeli parantez içindeki bölümlerin üzeri sonradan çizilmiştir]

Dış politikada beyanat yaptım. DP'liler doğru yola geldik diye memnun oldular. Sonra anlayacaklar.

[Inönü TBMM'de Dışişleri Bakanlığı bütçesinin görüşülürken Türkiye'nin dış politikası hakkında görünüşte yumuşak, ama aslında DP'nin dış politikasını şiddetle eleştiren bir konuşma yaptı. DP'liler bu konuşmayı önce olumlu buldular. Ama dikkatli bir şekilde tekrar gözden geçirince buna tepki gösterdiler.]

26 Şubat Cuma

[Bütçe]

[Ferit Melen sözcü]

[Köşeli parantez içindeki bölümlerin üzeri sonradan çizilmiştir]

27 Şubat Cumartesi

[Bu sabah Hariciye beyanatımı hazırladım.]

[Hüseyin Rıza -Hanımı ile.]

[Bahri Ok yalnız öğle yemeğinde.]

[Köşeli parantez içindeki bölümlerin üzeri sonradan çizilmiştir]

Dış politikada beyanatım üzerine narayı kopardılar.

28 Şubat Pazar

Bütçe.

29 Şubat Pazartesi

Şeker 1,25 idrar 5 gr.

Fazıl Peker'den mektup. Soruyor.

7 Mart Pazartesi

1. Kalp damlası (Canadin?).

8 Mart Salı

Vilayet başkanları.

9 Mart Çarşamba

İtalya sefiri Mr. Gistrali.

Firuzan ile beraber. Akıllı bir adam.

Cemal Yeşil dönmüş

10 Mart Perşembe

İl başkanları bitti.

11 Mart Cuma

Parti meclisi.

12 Mart Cumartesi

Parti meclisi.

13 Mart Pazar

Parti meclisi.

Vehbi Koç'un istifası.

[CHP parti meclisi toplantısı bittikten sonra 14 Mart'ta bir bildiri yayınlarak "Siyasi mücadelemiz ahlak mücadelesi haline gelmiştir" dedi.]

14 Mart Pazartesi

Damla yalnız sabahları (Cedilanide).

16 Mart Çarşamba

Nazilli - Arpaz köyü.

Ocak başk. - Mehmet Çalışkan - 31 yaşında, 5 çocuklu.

Çok kibar bir efendi.

Bir fotoyu gönderelim.

19 Mart Cumartesi

Orhan Öztrak, Falih Rıfkı'yı hemen görecek.

Org. Abdülkadir Sevik.

(Daha çok) Erzurum'da Diyarbakır'da çalışmak ister.

Hanımı Adana'da.

20 Mart Pazar

İst. 'dan Ankara'ya hareket.

21 Mart Pazartesi

Ankara.

25 Mart Cuma

Şeker 1,30 id. Eser.

Hint sefirini kabul ettim.

15 Nisan Cuma

İst . - Şeker sabah 1,25.

Şeker - Öğle yemeğinden bir saat sonra 2,85.

29 Nisan Cuma

Mecliste son konuşma?

5 Mayıs Perşembe

Menderes'in tertip ettirdiği Kızılay hareketi.

İşler ters döndü.

Fena muamele gördüler.

[Ayrıntıları için aşağıda 27 Mayıs tarihinin altındaki açıklamaya bakınız.]

6 Mayıs Cuma

Yabancılarla büyük basın konferansı.

7 Mayıs Cumartesi

Manchester Guardian muhabiri, *Die Zeit*, *Süddeutsche Zeitung* muhabirleri görüştüler.

Norveç *Dagbladet* muhabiri görüştüler (Sefirin tavsiyesi ile).

Demokratların nümayiş hazırlığı. Yapamadılar.

8 Mayıs Pazar

AP muhabiri, Torino'dan bir İtalyan gazeteci, bir televizyoncu Roma'dan İstanbul'a, sonra buraya geldiler. Resim aldılar. İtalyan gazeteci konuştu.

15 Mayıs Pazar

İzmir hadiseleri.
Başvekilin nutku.

[Menderes İzmir'de yaptığı konuşmada muhalefeti ülkenin barış ve güvenliğini sarsacak tertiplere girişmekle suçladı.]

16 Mayıs Pazartesi

Nüvit, Ferda İzmir'den döndüler.
Başvekile cevabım.

[İnönü Menderes'in İzmir'de yaptığı konuşmayı cevaplandırırken "Türk halkına hakiki değeri ile bakmadıkça, onu idare edenlerin meselelere doğru bir teşhis koymaları ve dertlere isabetli tedbir bulmaları mümkün değildi" dedi.]

17 Mayıs Salı

Şeker 1,60 id. Eser.
Paris'te zirve konferansının fiyaskosu.

19 Mayıs Perşembe

Anıtkabir'i ziyaret.
Nümayişler olmuş. Akşama Metin.

20 Mayıs Cuma

Nehru'nun gelişi.
Nümayiş. Gaz bombası.

[Hindistan Başbakanı Nehru 20 Mayıs'ta resmi bir ziyaret için Türkiye'ye geldi. Nehru çeşitli temaslarda bulunduktan sonra 24 Mayıs'ta Türkiye'den ayrıldı.]

21 Mayıs Cumartesi

Nehru'nun resmi kabulü.
Harbiye'nin büyük hareketi.

[Ankara'da Harp Okulu öğrencileri iktidara karşı sessiz bir protesto yürüyüşü yaptı.]

22 Mayıs Pazar

Muhabere sansürü.

[Ankara'da mektup ve telgrafa sansür kondu, beş kişinin bir araya gelerek dolaşması yasaklandı.]

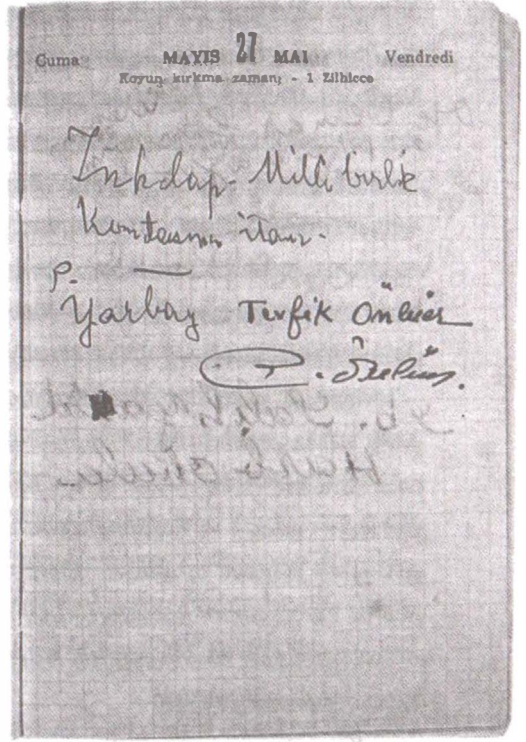
23 Mayıs Pazartesi

Meclis'in açılması.

25 Mayıs Çarşamba

Büyük Meclis'te kavga.

Meclis'in dağılması.

[TBMM'nin faaliyetleri 20 gün süreyle tatil edildi.]

27 Mayıs Cuma

İnkılap. Milli Birlik Komitesi ilanı.

P. Yarbay Tevfik Ünlüer.

[1959 yılı iktidar ve muhalefet arasındaki ilişkiler açısından son derece gergin geçmişti. Bu gerginlik 1960'a girildiğinde bir türlü yumuşamak bilmediği gibi daha da sertleşmeye yüz tuttu.

Yılın ilk ayları oldukça gergin geçtikten sonra 7 Nisan 1960'ta DP Meclis grubu bir bildiri yayınladı. Bildiride, CHP'nin ülkedeki bütün yıkıcı grupları çevresinde topladığı, halkı ve orduyu iktidara karşı ayaklanmaya kışkırttığı öne sürülüyordu. Bu bildirinin ardından, iktidarın meclis grubu TBMM Başkanlığına muhalefetin eylemlerinin soruşturulması için bir önerge verdi. Önergede, CHP, halkı silahlandırarak iktidara karşı yasadışı eylemlere yöneltmek ve orduyu kışkırtarak siyasete alet etmekle suçlanıyor ve bu eylemlerinin soruşturulması iste-

niyordu. Önergeye göre, bazı basın organları hakkında da soruşturma açılacaktı. İnönü'nün sert bir biçimde karşı çıkmasına karşın, söz konusu önerge 18 Nisan'da Meclis'te büyük bir çoğunlukla kabul edildi. Yasaya göre Meclis içinden 15 kişilik bir Tahkikat Komisyonu kurulacak ve bu komisyon üç ay boyunca muhalefetin ve basının eylemlerini soruşturacaktı. Komisyonun başkanlığına Ahmet Hamdi Sancar getirilirken, diğer üyeler şunlardı: Ekrem Anıt, Vacit Aşena, Turan Bahadır, Sait Bilgiç, Kemal Biberoglu, Selami Dinçer, Hilmi Dura, Bahadır Dülger, Osman Kavuncu, Nusret Kirişcioğlu, Himmet Ölçmen, Necmettin Önder, Kemal Özer ve Nüzhet Ulusoy.

Kuruluş yasasına göre Tahkikat Komisyonuna her türlü yayını yasaklamak, yayın organlarının basım ve dağıtımını engellemek, soruşturma için gerekli olan her türlü evrağa el koymak, her türlü siyasal faaliyet hakkında önleyici karar almak ve hükümetin bütün araçlarından istediği gibi yararlanmak gibi geniş yetkiler verilmişti. Komisyonun alacağı önlem ve kararlar kesin olacak ve bu önlem ve kararlara hiçbir şekilde itiraz edilemeyecekti. Ayrıca, komisyonun karar ve önlemlerine karşı çıkanlar için bir yıldan üç yıla kadar ağır hapis cezası getirilmişti.

Geniş yetkilerle donatılan ve çalışmalarını gizli bir biçimde yürütecek olan Tahkikat Komisyonu ilk iş olarak partilerin kongre ve toplantı düzenlemelerini, siyasal etkinliklerde bulunmalarını ve yeni örgüt kurmalarını yasakladı. Aynı gün alınan bir başka kararla da komisyonun yetki, görev, karar ve çalışmaları hakkında yayın yapılmasına ve konuyla ilgili TBMM görüşmelerinin yayınlanmasına da yasak getirildi.

Tahkikat Komisyonunun kurulması ülkede geniş yankı yaptı. Komisyon çalışmalarına başlar başlamaz İstanbul ve Ankara'da öğrenciler protesto gösterileri düzenlediler. Protesto gösterileri izleyen günlerde genişleyerek devam etti. 26 Nisan'da İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri yaptıkları bir gösteriyle iktidarın öteden beri uyguladığı baskıları protesto ettiler. 28 Nisan'da da, bu kez İstanbul Üniversitesi öğrencileri, üniversitenin merkez binasında bir toplantı düzenlediler. Güvenlik güçlerinin toplantıya müdahale etmesi üzerine büyük olaylar çıktı. Üniversite yönetimi, güvenlik güçlerinin üniversiteye izin almadan girmesine sert bir tepki gösterdi. Rektör Sıddık Sami Onar güvenlik güçlerinin üniversiteyi derhal terk etmesini istediye de bu isteği yerine getirilmedi ve kendisi de emniyet müdürlüğüne götürüldü.

Güvenlik güçleriyle öğrenciler arasında üniversite içinde başlayan çatışma kısa sürede Beyazıt Meydanı'na yayıldı. Buradaki çatışma sırasında Orman Fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz aldığı bir kurşun yarası sonucunda can verdi.

Olaylar nedeniyle İstanbul Üniversitesi 15 gün süreyle kapatılırken, İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi ve gece sokağa çıkmak yasaklandı. Bununla birlikte, bu önlemler öğrencilerin gösterilerini durdurmaya yetmedi. Öğrenciler gösterilerini 29 Nisan'da da sürdürdükleri gibi, protesto gösterileri İstanbul'dan sonra Ankara'ya da yayıldı. Ankara'daki gösterilerde güvenlik güçleriyle öğrenciler arasında çatışmalar çıktı. 30 Mayıs'ta İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda düzenlenen protesto gösterileri sırasında Nedim Özpolat adlı bir başka öğrenci hayatını kaybetti.

28-29 Nisan gösterilerinden sonra bu kez DP yönetimi, 5 Mayıs günü, saat 5'te, Ankara'da Kızılay Meydanı'nda bir gösteri düzenlemeye karar verdi. Buna göre iktidar partisine mensup gençler, Kızılay Meydanı'nda, Meclis'ten çıkıp Çankaya'ya gidecek olan Celal Bayar ve Adnan Menderes'i alkışlayıp destekleyeceklerdi. Ama, iktidara karşı olan gençler de plandan haberdar oldular ve "Beşinci ayın beşinci günü saat beşte Kızılay'da toplanalım" parolasını (555K) geniş bir öğrenci kitlesine duyurdular.

5 Mayıs günü iktidara karşı olan gençler Kızılay'a akın ederken, iktidarı destekleme amacıyla Kızılay'a gelen DP yanlısı gençler azınlıkta kaldılar. Saat 6 civarında meydana gelen Bayar ve Menderes burada çok büyük protestolarla karşılaştılar. Hatta bazı göstericiler Menderes'i tartakladılar. Menderes bir gazetecinin arabasına binerek meydana uzaklaştı.

Öte yandan ordu içinde de on yıllık DP iktidarına karşı alttan alta başlayan hareket bu son protesto gösterileri sırasında kendini açıkça belli etmeye başlamıştı. Özellikle 29 Nisan'daki gösteriler sırasında öğrenci-ordu dayanışması dikkat çekiciydi. Subaylar protestocu öğrencilere karşı son derece hoşgörülü davranmış, öğrenciler de iktidara karşı orduyu destekleyici sloganlar atmışlardı. Hatta polisin gözaltına alma girişiminde bulunduğu bazı öğrenciler subayların araya girmesi sonucunda serbest bırakılmışlardı. Ankara'daki 5 Mayıs gösterilerinden iki gün önce de Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'e bir mektup göndermiş ve ülkenin içinde bulunduğu bunalımdan çıkış için bazı önerilerde bulunmuştu.

21 Mayıs'ta bu kez Ankara'daki Harp Okulu öğrencileri iktidarı protesto için bir gösteri yürüyüşü düzenlediler. Artık ok yaydan çıkmış, ülkede gerginlik doruk noktasına ulaşmıştı. Bu arada başbakan Menderes, 25 Mayıs'ta Eskişe-

hir'de bir açıklama yaparak Tahkikat Komisyonu'nun başlangıçta üç ay olarak öngörülen çalışmalarını tamamladığını, raporun yakında Meclis'e sunulacağını kamuoyuna duyurdu. Ancak bu açıklama da orduyu daha önce almış olduğu yönetime el koyma kararından vazgeçirmedi. Öteden beri süregelen gergin ortam ülkede tam bir ihtilal havası yaratmıştı ve geniş bir kesim ordunun yönetime el koyması için sabırsızlanıyordu.

Nihayet Menderes'in açıklamasından iki gün sonra, 27 Mayıs'ta başkanlığını Orgeneral Cemal Gürsel'in yaptığı ve Milli Birlik Komitesi adı altında toplanmış olan bir subay grubu, emirleri altındaki askeri birliklerle birlikte Ankara ve İstanbul'daki bazı önemli yerleri ele geçirdi ve Türk Silahlı Kuvvetleri adına, yönetime doğrudan el koyduğunu açıkladı. 27 Mayıs sabahı radyodan yayınlanan bildiride "Bu gün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri memleketin idaresini eline almıştır." deniyordu. Bildiride hareketin hiçbir şahıs veya zümreye yönelik olmadığı ve en kısa zamanda, partiler üstü tarafsız bir yönetimin gözetim ve hakemliği altında adil bir seçimin yapılarak yönetimin seçimi kazananlara devredileceği de açıklanıyordu. Aynı bildiride Türkiye'nin NATO ve CENTO'ya (Merkezi Antlaşma Teşkilatı) inandığı ve bağlı kalacağı da belirtiliyordu.

Değişik rütbelerden 38 subaydan oluşan Milli Birlik Komitesi'nin, üyelerinin beşi general, sekizi albay, yedisi yarbay, onu binbaşı ve sekizi yüzbaşı idi. Yönetimi ele alan bu komite, izleyen günlerde, Türkiye'nin siyasal yaşamına damgasını vurdu ve 25 Ekim 1961'e kadar görevini sürdürdü.

İnönü'ye 27 Mayıs'ın olduğunu damadı Metin Toker sabaha karşı saat beşte uykusundan uyandırarak haber vermiştir. Ayrıntıları için Bkz. Metin Toker, Yan Silahlı, Yan Külahlı Bir Ara Rejim, 1960 – 1961, s. 11-16.)]

28 Mayıs Cumartesi

Org. Cemal Gürsel'in telefonu.

Nümayişler.

Yb. Salih Yakal. Harb Okulu.

[Gürsel, İnönü'ye telefonda şunları söyledi: "Size karşı kusurluyuz paşam. Hareketimizi size önceden haber vermedik. Fakat verseydik, bizi bundan caydırmak isteyeceğinizi biliyorduk. Yapacak başka bir şeyimiz kalmamıştı. Bizi

affetmenizi rica ediyoruz. Emirleriniz bizim için daima peygamber buyruğudur, sayın Paşam". İnönü'nün cevabı ise şöyledir: "Memleket ve millet için hayırlı bir iş yaptınız. Büyük bir iş yaptınız. Mutlu ve uğurlu olmasını dilerim. Asıl, başarınız için ben sizin emrinizdeyim Paşa Hazretleri. Sizleri anlıyorum. Ne zaman arzunuz olursa, emrinize amadeyim". Metin Toker, Yarı Silahlı, Yarı Külahlı Bir Ara Rejim, 1960 – 1961, s. 21).

27 Mayıs 1960'ta Türk Silahlı Kuvvetleri adına yönetime el koyan Milli Birlik Komitesi (MBK) ilk iş olarak TBMM ve hükümeti feshetti ve her türlü siyasi faaliyeti yasakladı. İlk bildiride, hareketin hiçbir şahıs ve zümreye karşı olmadığı açıklanmasına rağmen, Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes, TBMM Başkanı Refik Koraltan ile bütün Bakanlar Kurulu üyeleri ve DP'nin önde gelen yöneticileri hemen tutuklandılar. İzleyen günlerde de birkaç istisna dışında hemen hemen bütün DP milletvekilleri de gözetim altına alındı. Gözetim altına alınanlar arasında, Genelkurmay Bakanı Rüstü Erdelhun başta olmak üzere bazı yüksek rütbeli subaylar da vardı.

28 Mayıs'ta MBK, Orgeneral Cemal Gürsel'e MBK Başkanlığının yanı sıra, Başbakanlık, Milli Savunma Bakanlığı ve Başkumandanlık görevlerini de verdi. Gürsel, asker ve sivil üyelerden oluşan bakanlar kurulu listesini aynı gün ilan etti. Bu arada, Ragıp Gümüşpala Genelkurmay Başkanlığına, Cevdet Sunay da Kara Kuvvetleri Komutanlığına atandı.

Aynı gün İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'ın başkanlığını yaptığı ve DP iktidarına karşı muhalefetleriyle ünlenmiş olan profesörlerden oluşan bir bilim heyeti toplandı. Yeni anayasayı hazırlamakla görevlendirilen bu bilim heyeti, ilk iş olarak "Anayasa Komisyonu Raporu" adıyla bir bildiri yayınladı. Bildiride, DP iktidarının meşruiyetini yitirdiği ve yeni yönetimin meşru olduğu açıklandı.]

29 Mayıs Pazar

Org. Cemal Gürsel'i ziyaret.

Yaveri Yüzbaşı Cemal Bey.

İsmail Rüstü Bey'i ziyaret.

[İsmail Rüstü Aksal, CHP Genel Sekreteri.]

30 Mayıs Pazartesi

a) Sabah C. Yıldırım ile görüşme.

Temas tertibi.

Merkez idare kurulu toplantısı.

Öğleden sonra mebuslarla toplantı.

Akşam Selim Sarper ile görüşme.

[Cemal Yıldırım, emekli subay. Daha sonra 6 Ocak – 15 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis'te CHP temsilcisi olarak yer almıştır.]

[Selim Sarper, Gürsel kabinesinde Dışişleri Bakanı.]

31 Mayıs Salı

Sabah İsmail R. Aksal'ın Kemal Satır da var. Akşamki görüşmeyi anlatırlar.

Fevzi Lütüf, Fuat Köprülü, Yakup Kadri. Hanımı perişan.

India Times.

Manchester Guardian.

1 Haziran Çarşamba

İd. toplama.

Ömer - Engin geldiler.

Erdem, Mutlu da burada.

2 Haziran Perşembe

Ş. Tahlil.

Şeker kanda 1,35.

Kanada televizyonu. Yorumcu.

Merkez idare kurulu.

3 Haziran Cuma

1) Alman sineması.

4) Amil Artus. Tel: 32251.

2) Bölükbaşı'nı ziyaret (Turhan'la beraber).

5) Ahmet Emin Yalman.

3) Kasım Gülek.

5) Fikret Ekinci (Suphi Baykam).
Ömer uçak ile gitti. Engin trenle gitti.

[Amil Artus, Gürsel kabinesinde Devlet Bakanı.]

4 Haziran Cumartesi

Profesör Hıfzı Veldet.

Hıfzı Oğuz Bekata.

Akşam Saat 22'de.

Profesör ikisi de.

Sabah Turhan'ın çekilme teklifi.

İs. Rüştü'nün ziyaretinde Cemal Paşa'nın bir Yugoslav gazetecisine cevabı:

Milli Birlik Partisi mümkündür.

Merkez idare kurulunda toplanma.

5 Haziran Pazar

Öğleye kadar evde.

Saat 16.30 partide. Çok kalabalık.

Bayram tebriki için görüşmek istedim.

Cevap vereceğiz dediler. Yanına tehir ettiler.

[5 Haziran Kurban Bayramı'nın ilk günüdür.]

8 Haziran Çarşamba

Eski temyiz reisi Suat Bey ile nispi temsil üzerine.

Haşim Işcan.

İtalyan gazeteciler.

Yunan sefiri.

[12 Haziran'da 27 maddeden oluşan ve "1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun bazı hükümlerinin kaldırılması ve bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında geçici kanun" adını taşıyan geçici anayasa açıklandı. Geçici anayasanın giriş bölümünde DP iktidarının anayasayı çiğnediği, kişi hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırdığı, muhalefetin denetimini işlemez hale getirip

bir tek parti diktatörlüğü kurduğu ve TBMM'yi bir parti grubuna dönüştürüp meşruiyetini yitirdiği belirtiliyordu. Geçici anayasada, yeni bir anayasa ve seçim kanununun hazırlanacağı, ardından da en kısa zamanda seçime gidileceği belirtiliyordu. Geçici anayasaya göre, TBMM'nin bütün anayasal hak ve yetkileri, yeni meclis açılıncaya kadar MBK tarafından kullanılacaktı. MBK yasama yetkisini doğrudan kendisi kullanırken, yürütme yetkisini devlet başkanının atadığı ve MBK'nin onayladığı bir Bakanlar Kurulu eliyle kullanacaktı. Geçici anayasa, ayrıca, eski Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes ile eski bakanları ve bunların suçlarına katılanları yargılamak üzere "Yüksek Adalet Divanı" adıyla bir de olağanüstü mahkeme kuruyordu. Mahkeme üyeleri Bakanlar Kurulu'nun teklifi üzerine MBK tarafından seçilecek bir başkan, sekiz asıl ve altı yedek üyeden oluşacaktı. Mahkemenin başsavcısı ve yardımcıları da aynı şekilde atanacaktı. Yüksek Adalet Divanı'nın kararları kesindi ve kararlarına itiraz hakkı yoktu. Bununla birlikte sadece idam kararları MBK'nin onayından sonra yerine getirilebilecekti. Geçici anayasanın açıklanmasıyla 27 Mayıs'tan beri süregelen fiili yönetim anayasal bir statüye kavuşturulmuş oldu.]

15 Haziran Çarşamba

Gürsel imzası ile tebliğ.

Hareket bir şahıs veya parti için yapılmamıştır.

[Milli Birlik Komitesi milli inkılabın hiçbir şahıs ve zümre için yapılmadığını açıkladı. Konuyla ilgili 32 sayılı tebliğde şöyle denildi: "Bazı kimselerin Milli İnkılap hareketini kendi partilerine mal ederek vatandaşlar arasında propaganda yapmakta ve diğer parti mensupları üzerinde baskıya yeltenmekte oldukları muhtelif kaynaklardan öğrenilmiştir. İnkılabın ilk gününden itibaren üzerinde hassasiyetle durulan bu mevzuu tekrar etmekte fayda görüyorum. Milli İnkılap hiçbir şahsın, hiçbir zümrenin lehine yapılmış bir hareket değildir. Muhterem halkımızın, köylü ve işçilerimizin demokrasiye kavuşması, hak ve hürriyetinin teminatı, iktisadi kalkınması ana prensibimizdir."

MBK sözcüsü Sami Küçük de "Milli Birlik Partisi kurulmayacak ve bu ad bir parti adı olamayacak" dedi.]

16 Haziran Perşembe

Fransız sefiri ile görüşme.

K. Bayazıt, Orhan Öztrak.

Turhan'ın Dahiliye Vekili ile görüşmesi.

Tebliğ üzerine.

Prof. Emin Burad'a gittim.

Kulağımı yıkattım. Açıldı

Evde idare kurulu konuştuk.

[Kemali Bayazıt CHP Maraş milletvekili, Orhan Öztrak, 1961'de Kurucu Meclis'e Tekirdağ il temsilcisi olarak katılacaktır.]

[Turhan Feyzioğlu'nun görüştüğü Dahiliye Vekili Muharrem İhsan Kızıloğlu'dur.]

21 Haziran Salı

Şeker 1,10 id. 0.

Pakistan elçisi mülakat istiyor.

Haziran ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

Makine yedek parçalan U. M.'lüğünde müşavir.

Salahaddin Beler. B. E. Cad 6 No: 36.

Daire telefonu 23186

9 Temmuz Cumartesi

112 Filo. K.

Bnb. Necdet Horasan.

Eskişehir.

İstanbul'da görüşüm.

61. Tümeninde Tabur K. Yarbay Aysal. Çok değerli (Hadımköy).

İstanbul'a hareket.

10 Temmuz Pazar

Bostancı – Kalabalık.

Gürsel'in beyanatı üzerine gazetelere (trende) kısa beyanat.

Maltepe - Ömerlerde.

1. Deniz. Güzel. 3 dakika.

[İnönü'nün bu kısa beyanatı şöyledir: "Esas itibarıyla aramızda münakaşa yoktur. Orgeneralin buyurdukları çok istifadelidir. Haksız hükümlerden çekilmek kararında olmaları, hakikaten inkılap devrine yakışan bir tebliğdir.]

11 Temmuz Pazartesi

Gece Ömerlerde.

2. Deniz - Rüzgârlı – Lodos. 3 dakika.

12 Temmuz Salı

Mümtaz Ökmen. Maltepe.

Match gazetesinin resim alması.

3. Deniz - Soğuk – 5 dakika.

Şemsettin Günaltay'ın ziyareti.

13 Temmuz Çarşamba

4. Deniz - Maltepe 5 dakika. Soğuk.

Heybeli'ye geçtik.

Akşama Rıza'da.

14 Temmuz Perşembe

Akşam Sohtorik'te.

Gündüz Sadun Tanju.

Emil G. Sandalcı.

15 Temmuz Cuma

Saat 17'de Readers Digest muhabiri. Amerikalı – Heybeli'de. Uzun görüşme.
En mühimi makabline şamil kanun meselesi.

Nurcan beraber.

Tokerler hepsi - Engin beraber geldiler.

Sabah Cemil Sait Barlas.

Çocuklar kaldı.

16 Temmuz Cumartesi

Akşam.

Ömer, Engin.

Metin, Özden.

Mübin, nişanlısı geldiler

5. Deniz. 9 dakika.

17 Temmuz Pazar

6. Deniz. 9 dakika. Atlama yeri çöktü.

Özcan Ergüder S. 17'de.

Cumartesi gelecek - Konuşacak

Sorulannı daha önce gönderecek.

18 Temmuz Pazartesi

7. Deniz. 9 dakika.

Kemal Satır.

Fuat Sirmen.

Şahap Gürler.

19 Temmuz Salı

8. Deniz. 7 dakika.

Feridun Ergin.

20 Temmuz Çarşamba

Maltepe 9. Deniz. 6 dakika.

Sergi. Objektif – Çağaloğlu.

21 Temmuz Perşembe

Ada 10. Deniz. 4 dakika.

Kâzım Paşalar.

Bülent Ecevit.

22 Temmuz Cuma

11. Deniz. 8 dakika.

23 Temmuz Cumartesi

Deniz 12. 9 dakika.

Turgut Temelli. Annesi hasta.

Milliyet Gazetesi muhabirinin ısrarı.

Ömerler, Tokerler, Rızalar akşam yemeğinde.

24 Temmuz Pazar

Heybeli'den talebe.

Maltepe 13. Deniz 7 dakika.

Gürsel'in Lozan teb.

Akşam Lozan kabulü.

Vali muavini.

[Gürsel İnönü'ye gönderdiği telgrafında şöyle dedi: "Sayın İnönü. Lozan günü münasebetiyle zat-ı devletlerini hürmetle ve hayranlıkla hatırlamak benim için zevkli bir vazifedir. Memleketiye yaptığınız hizmetler içinde Lozan daima bir abide olarak yaşayacaktır. Derin saygılar." İnönü, bu telgrafi şöyle yanıtladı: "Lozan günü münasebetiyle bildirmek lütfunda bulunduğunuz alicenap iltifatlarınıza şükranlarımı arz ederim. Yüce ve asil vazifelerinizde devamlı başarılar dileğiyle saygılarımı sunarım."]

25 Temmuz Pazartesi

Maltepe 14. Deniz. 3 dakika. Çok soğuk.

26 Temmuz Salı

Maltepe 15. Deniz. 3,5 dakika. Çok soğuk.

Metin geldi.

Cihat Abaoğlu.

Sonra Cemil Sait.

27 Temmuz Çarşamba

Maltepe Deniz 16. 10 dakika. Çok güzel.

Hasan Saka ağır hasta.

Şefik İnan – Gureba.

Feride Temelli – Haseki.

[Hasan Saka, 1920 – 1950 arasında aralıksız CHP Trabzon milletvekili. Osman Şefik Inan, Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi. 1961'de Kurucu Meclis'te CHP temsilcisi olarak yer almıştır.]

28 Temmuz Perşembe

Maltepe 17. Deniz. Çok güzel. 9 dakika.

Ada'ya geldik.

Kasım Gülek.

29 Temmuz Cuma

18. Deniz. 7 dakika. Biraz üşüttüm.

Suphi Baykam.

Hüsamettin Tuğaç.

Tuğamiral Afif Tuğrul

Interessent – intellectuel.

30 Temmuz Cumartesi

Sabah S. 10.30'da Balıkesir zeybekleri gelecek.

Tahlil olacak.

Şeker 1,50.

2 Ağustos Salı

CHP idare heyeti S. 17'de gelecek.

3 Ağustos Çarşamba

Büyükada - Dr. Cihat'a davetli.

5 Ağustos Cuma

İbrahim Bey Ataman bir hakim ile gelecek. S. 17.

6 Ağustos Cumartesi

Cemal Gürsel'in ziyareti S. 20.

1 - Din meselesi – Reform. İrtica teşkilatından kurtulma. Türkçe ibadeti göz-leri tutmuyormuş.

2 - Şark meselesi (Kürtçülük) fazla endişe var. Sivas'a toplamışlar veya toplanacaklarmış. 80. kişi. 15 sene dönmesinler diyor.

3 - Ordunun tensikatını anlattı. Güveniyor.

4 - Seçim 1961 Ekim.

Konular.

[27 Mayısçılar yaz aylarında ordu içinde geniş bir tasfiye yaptılar. 3 Ağustos'ta kabul edilen 42 sayılı kanunla Bakanlar Kurulu'na, ordu içinde giderek bozulmuş olan hiyerarşiyi düzeltmek üzere, 25 yıllık fiili hizmet süresini doldurmuş olan subayları resen emekliye sevk etme hakkını verdi. Bu yasaya dayanarak, kısa bir süre içinde, aralarında 235 general ve amiralin de bulunduğu 4.000'in üzerinde subay emekliye ayrıldı. Emekliye sevk edilenler arasında 27 Mayısçıların kendilerinin Genelkurmay Başkanlığına getirdiği Gümüşpala da vardı. Bu görev Cevdet Sunay'a verilirken, İrfan Tansel de Hava Kuvvetleri Komutanı yapıldı. Bu yeniden yapılanma sonucunda, MBK, ordu içindeki konumunu güçlendirip orduyu potansiyel muhaliflerinden arındırırken, emekliye ayrılan subaylar Emekli İnkılap Subayları Derneği (EMİNSU) adıyla örgütlendiler. Eminsular, ilk günden başlayarak orduya dönebilmek için mücadele verdilerse de, yaptıkları girişimler MBK'nin bu konudaki ödün vermeyen sert tutumu nedeniyle hiçbir sonuç vermedi.]

7 Ağustos Pazar

Maltepe. 19. Deniz. 4 dakika. Uzun öksürük fasılasından sonra.

8 Ağustos Pazartesi

Vatan'dan Babür Ardahan, Nabahat Kırmacı (Sohtorik tavsiyesi ile).

Hilmi Yavuz. Saat 11.

20. Deniz. 7 dakika.

9 Ağustos Salı

21. Deniz. 8 dakika.

Deniz Albay Kemal Ülengin. Paris Ataşesi.

Nüvit ve Malatyalılar.

10 Ağustos Çarşamba

22. Deniz. 7 dakika.

Akşam merkez idare kurulu yemekte.

Ali Bey'in dünkü havadisi.

Yeni parti havadisi.

11 Ağustos Perşembe

23. Deniz. 10 dakika.

Karşıya geçtim. Kubalı bulunamadı.

12 Ağustos Cuma

Oğuz Oran Saat 10'da.

24. Deniz. 9 dakika.

Fuat Paşalar - Kamptaki öğretmenler.

13 Ağustos Cumartesi

İpekçi. Saat 10'da.

Akşam Muammer Aksoy.

25. Deniz. 9 dakika.

16 Ağustos Salı

28. Deniz. 7 dakika.

Üç dört gündür cigara birden arttı.

17 Ağustos Çarşamba

29. Deniz. 8 dakika.

Maltepe.

18 Ağustos Perşembe

Öğle yemeğinde Şakir Kesebir.

30. Deniz. 6 dakika.

19 Ağustos Cuma

31. Deniz. 8 dakika.

Akşam torunlar misafir.

20 Ağustos Cumartesi

Tahlil. Şeker 1,05!!

Acid Ür. 7 ??

Kâmil Burcu. Sa. 16.30.

İbrahim Şeref Onay.

Saat 11'de ressam gelecek. Gelmedi.

Kemal Satır, Sirmen geldiler. Öğleyin Ömer, Engin döndüler.

21 Ağustos Pazar

Saat 11'de Şevket Raşit Hat. vekil oluyor.

Maltepe'den misafirler.

Ali İhsan Göğüş.

Gaziantep'ten çok şikâyet.

MBK din bilgi.

22 Ağustos Pazartesi

Saat 17'de Fazıl Şeref. Feridun Cemal.

24 Ağustos Çarşamba

Saat 10'da Cemal Gürsel'i Florya'da ziyaret.

Deniz Maltepe'de çok fena.

32. Deniz. 2,5 dakika.

Cemal Gürsel.

– Emekli subaylar.

– Norstadt ile görüşmesi.

– Kürt meselesi.

25 Ağustos Perşembe

Yalova sefası.

Fırtınalı denizde gidiş.

Çınarcık'a.

Güzel denizde dönüş.

33. Deniz 3,5 dakika.

Yalova Kaymakamı Şerafettin Karagözoğlu.

Kurm. Albay emekli!

Akademide Kurmay Albay Muzaffer emekli!

[Hükümet içinde ve hükümetle MBK arasında çeşitli anlaşmazlıklar ortaya çıktı. Anlaşmazlıkların temel nedeni MBK'nin çoğu kez hükümete danışmadan kararlar alması ve bunları hemen uygulamaya sokmasıydı. Sonuçta MBK 25 Ağustos'ta 10 bakanı görevden aldı ve yeni Gürsel hükümeti 3 Eylül'de ilan edildi.]

26 Ağustos Cuma

34. Deniz. 7 dakika.

İsmail Rüştü Bey.

27 Ağustos Cumartesi

35. Deniz. 5 dakika.

Ekrem Özden.

Türkeş'in beyanatı.

28 Ağustos Pazar

Ahmet Hamdi Tanpınar bir arkadaşı ile gelecek. Bir iki gün önce soracak.

36. Deniz. 5 dakika.

29 Ağustos Pazartesi

Fethi Kopuz S .10.

37. Deniz. 7 dakika.

Peşte sefiri.

Bursalılar Nuri Bey ailesi.

Belçikalı talebe Wardenneuse.

30 Ağustos Salı

38. Deniz. 6 dakika.

İst. Emn. Müdürü Albay Vahit Erdoğan'ın ziyareti.

Prof. Ali İşbak.

31 Ağustos Çarşamba

Kubalı Saat 17'de gelecek.

Deniz 39. 4 dakika.

1 Eylül Perşembe

Sa. 16'da Enver Güreli gelecek – Geldi.

Deniz serin 40. 4 dakika.

2 Eylül Cuma

Koçakların Moda'da nişan merasimi.

Sabah Sa. 9.10 vapuru ile Dr. Cihat Abaoğlu. İstanbul'da odioğrafie.

Gittik, yaptık.

Çok güzel alet ve muayene.

Cihat Abaoğlu ile Maltepe – Özden.

Deniz – Çok iyi – Müstesna.

41. 6 dakika.

3 Eylül Cumartesi

Ada. Deniz 42. 5 dakika – Kut.

Büyükelçi Zihni Akdur.

Sadi İrmak.

Gece tur Ada'da.

4 Eylül Pazar

Doktor Sarpyenerler misafir.

Deniz yok.

Geç Rızalarda.

5 Eylül Pazartesi

Ada - Deniz 43. 6 dakika.

İstan. İdare Kurulu.

Gece Ömerler.

Yatakta kaza geçirdim.

6 Eylül Salı

Gece düştüm. Yataktayım.

Ömerler geldi.

İsmail Rüştü Beyler gittiler.

7 Eylül Çarşamba

Deniz 44. 6 dakika.

8 Eylül Perşembe

Deniz - Serin 45. 8 dakika.

Bugün beyanatımı çalıştım.

9 Eylül Cuma

Gençlik idare heyetine, gazetecilere büyük beyanat yaptım. Saat 10-11'de.

[İnönü bu uzun beyanatını "1960 inkılap devri, demokratik cumhuriyetimiz ilerleme ve tekamülü içinde bir şerefli sahife olarak kendi vazifesini görecektir. Gelecek günleri aydınlık ve ileri ihtimaller içinde huzur ile görüyorum" sözleriyle bitirdi.]

10 Eylül Cumartesi

Cigarayı bıraktım.

Saat 16.30'da Hanımı ile Enver Adakan. Uzun konuştuk. Türkeş ve Ulay teklifi ile parti kurma içindeler.

[Enver Adakan, 4., 5. dönem Balıkesir, 9. dönem İstanbul milletvekili. Alparslan Türkeş ve Sıtkı Ulay Milli Birlik Komitesi üyesi.]

11 Eylül Pazar

Kasım Gülek S. 10'da.

M. B.'likçiler parti kurmasınlar. Onları partiye alalım?

12 Eylül Pazartesi

Mr. Massigli S. 16.30.

Fazıl Ş. Büge S. 17.30.

Kur. Yb. Nail Atalay.

Kur. Yb. Selman Akın.

14 Eylül Çarşamba

İngiliz Filip Price S. 17'de.

Ömerler, Tokerler.

15 Eylül Perşembe

Coşkun Kırca Sa. 10'da.

Mümtaz Ökmen S. 17'de.

16 Eylül Cuma

Hikmet Turat'a söylenecek.

Şahap Gürler S. 10.

Selim Sarper ile, Cemal Gürsel ile, Türkeş ile görüşmüş.

[Selim Sarper, Dışişleri Bakanı.]

17 Eylül Cumartesi

Kanada sefiri için S. 10.

Şemsettin Günaltay ile görüşme.

Maltepe'de soruşturma heyeti: Yeşilhisar, Uşak.

18 Eylül Pazar

İsrail maslahatgüzarı vedaa gelecek. S .10. Geldi.

Gece hep beraber yemek. Sohtorikler, Rızalar.

19 Eylül Pazartesi

F. Çelikbaş Sa. 10.

Bahri Yazır.

Kemal Satır.

Türkeş'in, Esin'in yeni beyanâtı.

[Alparslan Türkeş ve Numan Esin Milli Birlik Komitesi üyesi.]

21 Eylül Çarşamba

İngiliz televizyon heyeti gelecek.

24 Eylül Cumartesi

Şeker 1,36 Ac. Ü. 4,5.

25 Eylül Pazar

"25 Eylül 1960 tarihinde Paşa Hazretlerini ziyaret ederek hürmetle senelerden beri arzu ettiğim mübarek ellerini öptük Cenabı Hakka müteşekkirim bu mübarek günü bendenize bahşetti" S. Karaçay, Stavro Karaçay, Yorgo Karaçay.

[Tırnak içindeki yazıyı imza sahiplerinden biri yazmıştır.]

Ahmet Karamüftüoğlu, Türkeş ile görüşmesi. C. Gürsel devlet reisi kalsın. İnönü millet babası kalsın. Halk Partisini tanımıyor. Kasım ile görüşüyor.

[Ahmet Karamüftüoğlu, Adana milletvekili.]

26 Eylül Pazartesi

Halam geldi.

Ömer, benim gelir vergisini İst. Defterdarlığı'na yatırdı.

27 Eylül Salı

Cevap telgrafları çektik.

Zekeriya Akçalı.

28 Eylül Çarşamba

(okunamadı) gazileri getirecek. S. 17'de.

Bu gün tartı 62 k, 500 gram.

29 Eylül Perşembe

Amerikalı profesörler gelecek. S. 17'de.

[29 Eylül'de Demokrat Parti mahkeme kararıyla kapatıldı.]

[Eylül ayının sonundaki tarihsiz not sayfası]

13.10.60

İzzet'e borç 5.350

1 Ekim Cumartesi

Bursalılar - 11 Ekim için band istiyorlar.

Ömerler geldi.

4 Ekim Salı

Metin gitti.

5 Ekim Çarşamba

Banguoğlu İst. Edebiyat dekanı.

Hasan Tez.

Akşam Ali Beylerde.

Erdal'dan mektup.

6 Ekim Perşembe

Mudanya için band, teyp.

Cihat Baban gelecek.

7 Ekim Cuma

Abdullah Gözübüyük gelecek. Saat 16.30'da geldi.

Saat 10'da Mardik yeni aleti getirdi. İşçi Mustafa geldi. Kauçuğun deriye rekâbetini anlattı. Hem daha ucuz, hem daha sağlam.

Abdullah Bey çok enteresan.

11 Ekim Salı

Erdal Sevinç geldiler.

Akşam Ali Bey'de.

12 Ekim Çarşamba

Akşam herkes bizde.

13 Ekim Perşembe

Ada'ya gittim. Akşam 8.30'da eşyaları getirdim.

14 Ekim Cuma

Kâzım Orbay'ı ziyaret.

Eşyalar Ada'dan geldi.

[27 Mayıs hareketinden sonra, 12 Haziran 1960'ta benimsenen geçici anayasa, eski iktidar mensuplarını yargılamak üzere, üyeleri Bakanlar Kurulu'nun teklifi üzerine Milli Birlik Komitesi (MBK) tarafından seçilecek olan Yüksek Adalet Divanı adlı bir olağanüstü mahkeme kurulmasını öngörüyordu. Yüksek Adalet Divanı'nın başkanı, 8 asil, 6 yedek üyesi, başsavcısı ve 5 başsavcı yardımcısı 1960 Ekimi başında MBK tarafından belirlendi. MBK 6 Ekim 1960'ta Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı Salim Başol'u mahkeme başkanlığına, Yüksek Soruşturma Kurulu üyesi Altay Ömer Egesel'i de başsavcılığa getirdi. Duruşmalara 14 Ekim 1960'ta Yassıada'da başlandı.]

15 Ekim Cumartesi

Saat 17'de K. Orbay gelecek. Geldi.

K. Özalp, En. Adakan ile görüşmesi.

Fethi Çelikbaş öğle yemeğinde.

16 Ekim Pazar

Hareket. Hep beraber.

C. Gürsel'in başkanlık beyanatı.

17 Ekim Pazartesi

Ankara.

18 Ekim Salı

Afet Hanım'ın evinde görüşme.

Sa. 20.30'dan 12'ye kadar.

Fikret Kuytak - Ekrem Acuner.

Cemal Gürsel'in başkanlığı.

Erdal'ı Madanoğlu'na teşekkür için gönderdim.

[Fikret Kuytak, Ekrem Acuner, Cemal Madanoğlu Milli Birlik Komitesi üyesi.]

19 Ekim Çarşamba

Gece Saat 22.30 dan 11.20'ye kadar Ahmet Yıldız ile (İbrahim Saffet). Ciddi bir konuya girmedik.

Gündüz partide.

Yakup Kadri, mebuslar.

Konular C. Gürsel'in başkanlığı.

[Ahmet Yıldız, Milli Birlik Komitesi üyesi.]

20 Ekim Perşembe

Saat 11. Muzaffer Özdağ. Sa. 12'ye kadar. Çok enteresan. *Akis'*e aleyhtar.

Demok. Batıda – dava Türkiye.

Öğle yemeğinde Cihat Abaoğlu.

Hepsi görüşecek gibi.

[Muzaffer Özdağ, Milli Birlik Komitesi üyesi.]

21 Ekim Cuma

Polonya sefiri S. 12'de.

Polonezköylü tercüman.

Erdal İst. gitti.

22 Ekim Cumartesi

Cihat Abaoğlu'nun mülakatından bilgi.

23 Ekim Pazar

Nüfus sayımı.

Öğleden sonra Turhan Feyzioğlu, Turan Güneş, Emin Paksüt geldiler. Orhan Erkanlı Meclis'e çağırılmış. Radyo ve hukuk alanında yardım istemiş.

Gece Dünder, Bahtiyar Bey'le geldiler. Bir gece evvel C. G. çağırılmış. Söz arasında parti kurduruyorum demiş.

[Orhan Erkanlı Milli Birlik Komitesi üyesi. C. G. = Cemal Gürsel.]

24 Ekim Pazartesi

S.11'de üniversite rektörü gelecek. Geldi.

Akşama parti. Vaziyet üzerine bilgiler. Münasip şekilde dünkü yardım isteğini söyledim.

Akşamki basın balosunu anlattılar. Sezai Okan, Bölükbaşı konuşması.

Turan Güneş'in tanık olarak çağılması.

Gece Prof. Perihan'ın gelmesi MBK'nin ihtarı.

İs. R. Aksal geldi. Geç vakte kadar.

[Sezai Okan, Milli Birlik Komitesi üyesi.]

25 Ekim Salı

Sabah Özden'in evine kadar gidiş geliş.

Öğleden sonra parti. Partiye giderken dükkânlar önünde nümayiş.

Partide görüşme. Turan Güneş Yassıada'dan dönmüş.

Gece Rıza yemekte.

Tahsin Palabıyık.

Orhan Öztırak Çorum'a gidiyor. Müteşebbis heyet için.

26 Ekim Çarşamba

Hakkı Oğuz Sa. 10.

Abd. Gözübüyük Sa. 10.30.

Ali Yeni Aras.

Özden'in evine gidiş.

27 Ekim Perşembe

Şeker tahlili olacak.

Şeker 1.16 Ac. Ü. 4,2

Bülent geldi.

28 Ekim Cuma

Üniversite tasfiyesi. Fırtına büyük. Partide görüşme.

[Üniversitede, orduda yapılabenzer geniş çaplı bir tasfiyeye gidildi. 27 Ekim'de kabul edilen bir yasayla üniversitelerde kapsamlı bir yeni düzenleme yapılırken, hükümet, bu yasanın kendisine verdiği yetkiye dayanarak, "tembel", "yeteneksiz" ve "reform düşmanı" oldukları gerekçesiyle 147 öğretim üyesinin üniversiteyle ilişkisini kesti. Bununla birlikte üniversitedeki tasfiye hareketi tartışma ve tepkilere yol açtı. Üniversite rektörleri Turhan Feyzioğlu, Sıddık Sami Onar, Fikret Narter ve Suut Kemal Yetkin 147 öğretim üyesinin görevine son verilmesini protesto ederek görevlerinden istifa ettiler. Üniversite öğrencileri de, 29 Ekim törenlerini ve dersleri boykot edip üniversitedeki tasfiyeyi kınadılar. Görevlerine son verilen öğretim üyeleri, sivil yönetime geçildikten sonra, 1962 yılının Mart ayında çıkartılan bir yasayla üniversitedeki görevlerine dönebildiler.]

29 Ekim Cumartesi

Bayram - tebrike gittik.

Akkoyunlu'nun arabası ile güç geldik.

Geçit resminde Devlet Reisi yanında. Hanım ile beraber.

Günün meselesi - Üniversite tasfiyesi.

30 Ekim Pazar

Lord Kinross, Ecevit ile S. 16'da.

İsmail Rüştü Bey.

Dündar Gürsel'den anlatacağım. Görüşeceğiz.

Lord ile görüştük.

31 Ekim Pazartesi

Alman gazetesi. S. 11'de.

1 Kasım Salı

Üniversiteler meselesi düzelme yolunda.

Turhan Feyzioğlu Kurucu Meclis Komisyonu başkanı.

Kan Tahlili: Total kolesterol % 407 mg.

Total lipid % 1124 mg.

Lipo Protein Elektroforezi:

% 10-25 normal	Alfa	L.P	% 16
% 40-50 normal	Beta	L.P.	% 57
% 25-40 normal	Gama	L.P.	% 27
			100

2 Kasım Çarşamba

Yunan elçisinin ziyareti. İran'a gidiyor.

Ahmet Emin Yalman'ın ziyareti, S. 15.30'da.

Gece Zafer Bey'de.

Hür. gaz. Müdürü Nuri B.

(çok) Kan aldırma

Kolesterin, Kanda yağ için

3 Kasım Perşembe

Sabah İ. R. Aksal, Akşam Ağası Şen ile (Turhan da) görüşmüşler. Malum mesele.

[Malum meselenin, Gürsel'in cumhurbaşkanlığı meselesi olduğu anlaşıyor.]

4 Kasım Cuma

Turhan Feyzioğlu geldi. Görüştü.

1) Kurucu Meclis Şekli. Yardım ister.

2) Malum meseleyi müdafaa eder. Cevap vermedim.

Saat 18.30'da İran Büyükelçiliği. Veliht'ın doğumu bayramı kokteyli. İranlı talebe çoktu. Çok alakadar oldular.

5 Kasım Cumartesi

Opera önde.

Amerika sefirinin veda kokteyli.

Gece opera – konsolos.

6 Kasım Pazar

Prof. Zeki Zerin.

Prof. Sadi Irmak.

Özden geldi.

7 Kasım Pazartesi

S. 11 İtalya Sefiri.

S. 19.30 Rusya Sefareti.

İtalya Sefiri Rusya - UN hadisesi, bizim meseleler, İtalya ahvali.

Mısır yağı perhizi. Kolesterin için.

8 Kasım Salı

Cemal Yıldırım S. 16.30 gelecek.

Sa 10 30 İ. R. Aksal ile beraber UN açılışı.

Büyük tezahürat.

9 Kasım Çarşamba

İran B.elçisi S. 10.30.

10 Kasım Perşembe

Saat 14'te Büyük Sinema'ya da davet.

S. 20.30'da Ankara Maarif Koleji.

11 Kasım Cuma

Sudan B.elçisi Halife Abbas El Ubeyd. Sa. 10.30.

12 Kasım Cumartesi

İsrail S 11'de. Bülent de beraber.

Sa. 16 parti.

Sa. 15 Suterler.

13 Kasım Pazar

Milli Birlik Komitesi'nden Türkeş ve hepsi 14 üyenin çıkarılması.

Evin tekrar emniyet altına alınması.

[1960'ın Sonbahar aylarında MBK içinde de ciddi anlaşmazlıklar baş gösterdi. MBK içindeki bir grup, bir kurucu meclisin faaliyete geçmesini ve mümkün olan en kısa süre içinde yapılacak seçimlerden sonra iktidarın sivillere devredilmesini savunurken, bir başka grup buna karşı çıkıyor, sivil yönetime geçiş için acele edilmemesini ve ancak birçok alanda köklü reformlar yapıldıktan sonra seçime gidilmesini istiyordu. MBK içindeki bu anlaşmazlık kısa süre içinde açık bir çatışmaya dönüştü. İki taraf arasında bir uzlaşma olanağının tamamen ortadan kalkması üzerine, iktidarın bir an önce sivillere devredilmesinden yana olanlar, 13 Kasım'da Cemal Madanoğlu'nun girişimleri sonucunda, askeri yönetimi sürdürmekten yana olan 14 MBK üyesini tasfiye ettiler. Yürürlükteki geçici anayasaya göre MBK üyeleri ancak ağır bir suç işledikleri takdirde görevden alınabiliyorlardı. Bunun dışında herhangi bir biçimde azledilmeleri mümkün değildi. Dolayısıyla bu tasfiye hareketi yapılırken geçici anayasanın bu hükmü pek dikkate alınmadı ve 14'ler Gürsel'in yayınladığı bir tebliğle MBK üyeliğinden çıkarıldılar. Çok kısa bir süre içinde çeşitli diplomatik görevlerle yurtdışına gönderilen 14'ler şu kişilerden oluşuyordu: Fazıl Akkoyunlu, Rifat Baykal, Ahmet Er, Orhan Erkanlı, Numan Esin, Orhan Kabibay, Mustafa Kaplan, Muzaffer Karan, Münir Köseoğlu, Muzaffer Özdağ, İrfan Solmazer, Şefik Soyuyüce, Dünder Taşer ve Alparslan Türkeş.]

14 Kasım Pazartesi

Sa.10.30 Endonezya elçisi.

Sa. 17 Hindistan B.elçisi, hanımı.

Mr. Reden Subijakto.

Endonezya sefiri. Amiral imiş ve bir zamanlar donanma komutanı imiş. Memleketinde pek mühim adam imiş. (Hint sefiri)

15 Kasım Salı

Sa. 11'de Avusturya sefiri. Leyla Çambellerde.

16 Kasım Çarşamba

Bu gün Atatürk için konuşma.

17 Kasım Perşembe

Fin elçisi S. 11'de.

18 Kasım Cuma

Emin Dırvana ile görüştüm.

Klüp. Akşam yemeği. Raif Ayben.

19 Kasım Cumartesi

S. 11'de misafir var.

Pertev Paşa.

Gece 2 30'da kalp rahatsızlığı. 3.30'da Zafer Bey.

21 Kasım Pazartesi

Total kolesterol % 352.

1 Aralık Perşembe

Kan tahlili.

Şeker 0.98 ins. 12 ün.

Kolesterin % 292 mm. Normali 150 - 250 mm.

İş Bankası Cebeci Şubesi – 11577.

30 Aralık Cuma

Şemsettin Günaltay.

Tandoğan Meydanı.

Konak Apt.

Kat 1.

Aralık ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

Fahri Ergüney

Öğretmen Bnb. (Selimiye As. ortaokulu) Trabzon il başkanı Kamuran Bey'le çalışacak.

Abdulmuhsin Alzeid. Suudi Arabia maslahatgüzarı.

Resim

[İnönü'nün notlarında yer almayan Aralık ayının diğer önemli gelişmeleri şunlardır: 14'ler tasfiyesinden sonra kalan üyelerle görevini sürdüren MBK sivil yönetime geçiş sürecine yönelik çalışmalarına hız verdi. 7 Aralık'ta kabul edilen bir yasayla MBK ve Temsilciler Meclisinden oluşan ve temel işlevi yeni anayasa ile seçim kanununu hazırlamak olan bir Kurucu Meclis oluşturulması kararlaştırıldı. MBK 13 Aralık 1960'ta "1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilat-ı esasiye kanununun bazı hükümlerinin kaldırılması ve bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 sayılı geçici kanuna ek" olarak, 157 sayılı "Kurucu Meclis teşkili hakkındaki kanun"u kabul etti. Aynı gün 158 sayılı "Temsilciler Meclisi seçim kanunu" da kabul edildi.

157 sayılı yasaya göre, Kurucu Meclis iki kanattan oluşuyordu. Bu kanatlardan birincisi MBK, ikincisi ise, yasada tanımlandığı üzere, "mevcut şartlara uygun olarak milletin en geniş manasıyla temsili gayesini gözeterek" temsilciler meclisiydi. Kurucu Meclisin asıl görevleri yeni anayasa ile yeni seçim yasasını en kısa zamanda tamamlamaktı. Kurucu Meclis ayrıca, en geç 29 Ekim 1961 tarihinde iktidarı yeni seçilecek TBMM'ye devredinceye kadar olağan yasama yetkilerini de kullanabilecekti. 157 sayılı yasayla, kanun teklif etme hakkı, Bakanlar Kurulu ile Kurucu Meclis üyelerine verildi. Bununla birlikte, Kurucu Meclis üyelerince yapılacak olan yasa tekliflerinin, en az bir MBK üyesi ile bir temsilciler meclisi üyesinin imzalarını taşıması gerekiyordu. Böylece bu maddeyle, Kurucu Meclisin askeri kanadını oluşturan MBK'nin, sivil kanadı oluşturan Temsilciler Meclisi üzerinde bir çeşit denetimi sağlanmış oldu. Ayrıca MBK'nin bir üst organ olarak çalışması ve Temsilciler Meclisinde görüşülen bütün yasa tasarılarını bir kez daha görüşmesi esası benimsenmişti. Dolayısıyla Temsilciler Meclisi kurulduktan sonra da, MBK anayasa ve yasalar konusunda son sözü söyleme yetkisini hâlâ elinde bulunduruyordu.

158 sayılı Temsilciler Meclisi seçimi kanununa göre Temsilciler Meclisi şu üyelerden oluşturuldu:

"Bilim sanat, eğitim, askerlik, diplomasi, siyaset, iktisat ve ticaret gibi alanlarda başarı göstermiş kimseler arasından" devlet başkanının doğrudan atayacağı 10 üye ile MBK'nin aynı özelliklere sahip kişiler arasından atayacağı 18 üye,

MBK üyesi olmayan bakanlar kurulu üyeleri,

İller temsilcisi olarak seçilen 75 üye. Bu üyeler iki dereceli kısıtlı bir seçimle belirlendi. Her ilde, önce, ilçe delege seçme delege kurulları toplandı ve bu kurullar ilçelerinden il temsilcilerini seçecek kurula gönderilecek delegeleri belirlediler. İlçe delegelerini belirleyen kurulda oy kullananlar şunlardı: Her ilçeye bağlı köy dernekleri tarafından seçilen birer üye, ilçe ve bucak merkezlerindeki mahalle muhtarları, ilkokul başöğretmenleri, varsa orta dereceli okulların müdürleri, bütün meslek teşekküllerinin yönetim kurullarının başkanları ve siyasi partilerin yönetim kurulu üyeleri. İlçelerde bu şekilde belirlenen delegeler, il merkezinde toplanan il temsilci seçme kuruluna katıldılar ve burada yapılan oylamalar sonucunda il temsilcileri belirlendi.

Siyasi parti temsilcileri olarak CHP'nin belirlediği 49 üye ile CKMP'nin belirlediği 25 üye,

Öteki kuruluş ve kurumların temsilcileri: 6 baro, 12 basın, 2 eski muharip-ler birliği, 6 esnaf kuruluşu, 1 gençlik, 6 işçi sendikaları, 10 odalar, 6 öğretmen kuruluşları, 6 tarım kuruluşları, 12 üniversite ve 12 yargı organları temsilcileri olmak üzere toplam 79 üye.

Her iki yasanın çıkmasının üzerinden çok geçmeden Temsilciler Meclisi üyeleri belirlendi. İlk toplantısını 6 Ocak 1961'de yapan Kurucu Meclis yasada öngörülen süre içinde (27 Mayıs 1961'e kadar) yeni anayasayı ve seçim yasasını hazırladı. Bu arada bazı rutin yasama faaliyetlerinde de bulundu.]

1961

[1961'in hemen başında 4 Ocak'ta Bakanlar Kurulu toplu olarak istifa etti. 5 Ocak'ta Gürsel'in kurduğu üçüncü kabine açıklandı. Bir gün sonra da Kurucu Meclis çalışmalarına başladı. 12 Ocak'ta hükümet siyasal partilerin faaliyetlerine izin verdi. 27 Mayıs hareketinden sonra faaliyetleri bir süre için durdurulan CHP ve CKMP, siyasal faaliyetler serbest bırakılmadan önce de Kurucu Meclisin bir kanadını oluşturan Temsilciler Meclisine üye vermişlerdi ve örgütsel yapılarını korumaktaydılar. Buna karşılık DP mahkeme kararıyla 29 Eylül 1960'ta kapatılmıştı ve bu yüzden de asıl sorun DP'nin bıraktığı boşluğun nasıl doldurulacağıydı. Bu boşluk askeri müdahaleyle birlikte gelmiş olan olağanüstü ve kısıtlı koşullar altında doldurulacaktı.]

Kurucu Meclis çalışmalarına başladıktan sonra, MBK, siyasal partilerin ilk genel seçimlere katılabilmeleri için en geç 13 Şubat 1961'e kadar kuruluş işlemlerini tamamlamış olmaları gerektiğini duyurdu. Bu açıklamadan sonra yeni partiler birbiri ardına siyaset sahnesine çıkmaya başladılar. 19 Ocak'ta Sosyalist Partisi, 6 Şubat'ta da Mutedil Liberal Parti kuruldu. 11 Şubat günü dört yeni parti daha siyasal arenaya katıldı. Bu partiler Adalet Partisi, Çalışma Partisi, Cumhuriyetçi Mesleki Islahat Partisi ve Memleketçi Serbest Parti'ydi. Seçime katılabilmek için sınır olduğu açıklanan 13 Şubat günü ise tam yedi parti daha kuruldu. Bu partiler Yeni Türkiye Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Güven Partisi, Müsavat Partisi, Millete Hizmet Partisi, Muhafazakar Parti ve Cumhuriyetçi Parti idi.

Bu kadar çok parti kurulmuş olmakla birlikte, DP'nin bıraktığı boşluğu doldurmaya esas olarak iki parti adaydı: Adalet Partisi (AP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP). AP yönetime güven vermek amacıyla, 27 Mayısçıların önce Genelkurmay Başkanlığına getirdiği, daha sonra da emekliye ayırdığı Ragıp Gümmüşpala'nın başkanlığında kurulmuştu. Partinin öteki kurucuları Emin Acar, Fahsin Demiray, Kâmuran Evliyaoğlu, Ethem Menemencioglu, Şinasi Osmalı, Necmi Öktem, Cevdet Perin, İhsan Ünal, Muhtar Yazır ve Mehmet Yorgancıoğlu idi. Partinin programı büyük ölçüde DP'nin programına benziyordu.

DP'nin mirasına sahip çıkarak AP'den iki gün sonra kurulan YTP ise, siyasi arenaya, 27 Mayıs'tan sonra kurulan hükümette Maliye Bakanı olarak görev yapan eski DP'li Ekrem Alican'ın başkanlığında atılmıştı. Partinin öteki kurucuları İrfan Aksu, Raif Aybar, Hikmet Belbez, Esat Eğilmez, Hasan Kangal, Sırrı Öktem, Cahit Talas ve Aydın Yalçın idi. Partinin programı AP programından çok farklı değildi.]

12 Şubat Pazar

Rusların (Venüs) peyki.

17 Şubat Cuma

Cemal Paşa'yı (Gürsel'i) ziyaret. Sa. 10.30-11.30.

1 - Mart başında siyasi partilerin faaliyetine müsaade edecek.

2 - 15 Mayıs'ta referandum.

3 - 15 Haziran seçim.

6 Mart Kraliçe, bir saat.

16 Mart Eyüp Han.

[Anayasa referandumu 9 Temmuz'da; genel seçimler 15 Ekim'de yapılmıştır.]

20 Şubat Pazartesi

İsmail Rüştü Bey geldi. Görüştük.

[İsmail Rüştü Akşal, CHP Genel Sekreteri.]

24 Şubat Cuma

Gn. Madanoğlu ile görüşme.

Muzaffer Esat'ın (Zafer Bey'de) muayenesi.

M. Ökmen'in tavsiye ettiği göz doktoru A. Teodoridis.

2 Mart Perşembe

Hasan Ali Yücel'in merasimi.

[Eski Milli Eğitim Bakanlarından Hasan Ali Yücel 26 Şubat'ta öldü.]

3 Mart Cuma

Cafer Tüzel'in merasimi.

Fahri Özdilek'i tebrik ettim. Üç konu: 1. Tebrik 2. İnkılap mahkemeleri için konuşma 3. Planlama dairesi.

Cemal Gürsel makamında imiş. Davet etti. Çok samimi konuştu.

1- Sıhhati üzerinde.

2- İnkılap mahkemelerine müsaade etmediği için tebrik.

3- Seçimler üzerine.

4- Davalar - idam yapmayacak. Kararlı.

[Fahri Özdilek, 28 Şubat'ta istifa eden Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun yerine Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak atandı.]

4 Mart Cumartesi

Üçoluk S. 11.

Savcı Orhan Öztrak S. 11.30.

Sa. 16.30 (Ecevit getirecek).

Mr. Mollenhoff – Lock.

5 Mart Pazar

Sa. 11'de Em. Amiral Şeref Karapınar (Abdülkadir Noyan'ın damadı) gelecek. (Pazartesi için).

Kan tahlili - Şeker 1,14.

Protrombin - 34 saniye.

kolesterol yann.

1. Halil Ef. Çiftliğe (15) gidip geliş.

6 Mart Pazartesi

Amiral Şeref Karapınar.

(Prof Abdülkadir Noyan ile).

Bn Sabiha Bengütaş geldi.

7 Mart Salı

Sa. 11 ile 12 arasında Alman sefiri gelecek.

8 Mart Çarşamba

Sa. 11 - General Önar Köprülü için.
Yaşar'ın oğlu.

10 Mart Cuma

S. 11'de Ahbar-al-Yevm
Kemal Bağlum.

11 Mart Cumartesi

Akşam S. 9'da (21) Fransız sefareti.
Sabah S 11'de Afgan sefiri.
Saat 16.30'da Malatya sendika.

14 Mart Salı

Japon B. Elçisi S. 11'de.
Eski muharipler Ankara il idare heyeti.
Em. Kur. Albay Halim Önalp.
Piyade Albay Burhanettin Akın.
Yarbay Vehbi Atabay.
Ömerler geldi.

15 Mart Çarşamba

Hayri ile meşgul olduk.

16 Mart Perşembe

Hayri ile meşgul olduk. Konsültasyon.
Röntgenleri bu akşam verdik. 17'de gidecek dediler.
Feridun Cemal'e telefon ile bilgi verdik.

17 Mart Cuma

Hayri için rapor. Londra'ya gönderdik (Feridun Cemal'e).

18 Mart Cumartesi

Evde.
Partide bayram.

[18 Mart Şeker Bayramı'nın ilk günüdür.]

19 Mart Pazar

Saat 11'de kâtib-i umumi Osman Köksal.

S. 10'da Fahri Özdilek.

Öğleyin Org. Zeki Doğan'ın cenazesi.

S. 4.30'da Fahri Özdilek'e ziyaret.

[Osman Köksal, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri.]

20 Mart Pazartesi

S. 11'de Albay Osman Köksal'ı ziyaret.

21 Mart Salı

Hint büyükelçisinin öğle yemeği.

Sabah S. 10'da Vecih Bey. Gelir vergisi için.

22 Mart Çarşamba

Meclis açılıyor.

Gece 21.30 Hasan Atakan gelecek.

Meclis'te: Fuat Arma geldi. Görüşmek istiyor. Henüz vakit belli değil.

T. Güneş R. Sanca ile gelmek istiyor. Vakti sonra dedim.

Hermine Kalustyan için yann gece S. 21.30 dedim.

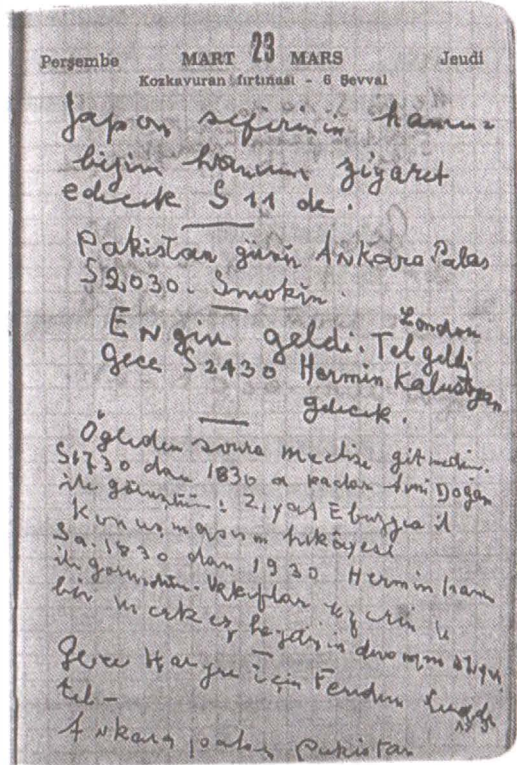
23 Mart Perşembe

Japon sefirinin hanımı bizim hanımı ziyaret edecek S. 11'de.

Pakistan günü Ankara Palas S. 20.30. Smokin.

Engin geldi. London tel geldi. Gece S. 21.30 Hermin Kalustyan gelecek.

Öğleden sonra Meclis'e gitmedim. S. 17.30'dan 18.30'a kadar Avni Doğan ile görüştüm: Ziyat Ebuzyiya ile konuşmasının hikâyesi. Sa 18.30'dan 19.30

Hermin Kal. ile görüştüm. Vakıflar üzerinde bir merkez heyetinin devamını istiyor.

Gece her gün için Feridun Cemal'e tel.
Ankara Palas. Pakistan.

24 Mart Cuma

Meclis S.10'da.
Bülent ile tamim üzerine konuştum. S. 9'da.
Gece Ömer geldi.

25 Mart Cumartesi

Kanada Sefiri ile saat 11'de.
Yunan sefaretinde öğleyin kabul resmi.
S. 12 -13.30 Milli bayramı.

26 Mart Pazar

Eski muhariplerin çayı saat 16'da.

29 Mart Çarşamba

Salih Pekinel.
Müeyyet Pekinel.
Güher - Süher Pekinel.

Mart ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

Belçika Büyükelçisi.
Tunus Maslahatgüzarı.
Fahamettin Arvay.

1 Nisan Cumartesi

Sabahleyin sefirler.
Belçika elçisi dikkatimi çekti.
Öğleden sonra hukuk fakültesinde İnönü günü. Çok sevdim.
S. 16.30'da parti meclisi. Konuştum.

2 Nisan Pazar

Şeker tahlili 1.22.

Pro-trombin 33.

Öğleden sonra parti meclisi.

Kolesterol %212 – 284.

1 Kasım 1960 %407 C.

21 Kasım 1960 %352

1 Aralık 1960 %292 C.

20 Şubat 1961 %331 C.

20 Şubat 1961 %280 O.S.

7 Mart 1961 %295 EM

7 Mart 1961 C

2 Nisan 1961 % 284 EM

2 Nisan 1961 % 282 O.S.

3 Nisan Pazartesi

Meclis.

4 Nisan Salı

Meclis. Seçim Kanunu. 18 yaş.

Zafer Bey - Hayri - Suphi Bay.

Saat 18 Selim Sarper gelecek.

5 Nisan Çarşamba

Suphi Baykam S. 17'de, Selim Sarper S. 18'de geldiler.

Enteresan.

6 Nisan Perşembe

Meclis seçim kanunu. Subayların rey vermesi. Günaltay'ın konuşması. Havale.

Ömer geldi.

Zafer Bey'e Sevinç'in düştüğü yeri gösterdim.

[Temsilciler Meclisi, uzun tartışmalardan sonra subaylara oy hakkı verilmemesini kabul etti.]

7 Nisan Cuma

Bahri Yazır eve geldi. Sezai Okan'dan haber getirdi. 14'lerin suçsuz olduklarını, af etmesi için Cemal Paşa'ya söyleyeyim diye. Fevzi Lütfi Bey'e de gidecekmış. Madanoğlu'na söylesin diye. Bahri Yazır ile görüştüm. Nasihat ettim.

8 Nisan Cumartesi

Sabah S. 11'de Rus sefiri. 1 saat kaldı. Politika konuşmadık. Hayret. 10 Nisan'da sefarette film, 17 Nisan'da baleye davet etti. Baleye gelirim dedim. Ay nihayeti gene görüşeceğiz. İki ay Moskova'ya gidecek.

S. 16'da İran - General Arfa geldi. Bizim iktidara geleceğimiz tahminini bildirmiş. Şah'tan dostluk mesajı. İktidar belli olmaz. Ehemmiyeti de yok. Ancak dostluk sağlamdır dedim.

11 Nisan Salı

Meclis - Riyasetin şikâyeti.

S. 9.30'da Suphi Batur.

Ekrem Özden'den naklen Sıtkı Ulay için: Diktatorya temayülü. Bana karşı antipatisi. Bir ay sonra benimle görüşme arzusu.

Meclis'te Bahri Yazar söyledi. Mesele hal olmuş. Kendi fikri değilmiş. Bir cereyanı haber vermiş (Sezai Bey'in sözleri).

12 Nisan Çarşamba

Meclis.

Din, 19. madde - Anayasa.

13 Nisan Perşembe

Saat 17'de kadınlar kolu. Çay gelecek. Suphi B. Gelmediler.- Yerlerine gençlik kolu geldi.

14 Nisan Cuma

Saat 17'de partide emekli subaylar. Orhan Öztrak'la.

15 Nisan Cumartesi

F. Cemal'e mektup.

Randevu May. 11, 12.

Ömer'e mektup. Evrakı gönderdim. (seyahat).

16 Nisan Pazar

Gece eski muharıpler.

Konser - Suna Kan.

17 Nisan Pazartesi

Ömer'e havale verilecek 6.750. Ettik.

12'de İhsan Yalçın.

2'de Arslan Bora.

Opera'da Rus Bolşoy.

18 Nisan Salı

Akşam (ikindi) İ. R. Aksal'ın bahçesinde görüşme.

19 Nisan Çarşamba

Kızılay gösterisinin yıldönümü. Gençler (çoğu SBF) geldiler.

Cevat Dursunoğlu (Oltulularla).

Vergileri CHP koydu.

20 Nisan Perşembe

Saat 17'de Yugoslav sefiri.

22 Nisan Cumartesi

S. 10.30 Marduk. Kulak ölçü.

Özalpler S.18.

Arkadaşlar, Satır, Bayazıt, Baykam, Öztrak.

23 Nisan Pazar

Şeker 1.12 İd. Normal.

Gezinti. Çiftlik 30 dakika.

4 Mayıs Perşembe

Askeri Müzeye Almanların hediyesi merasimi.

Eski subaylar ve Yavuz.

Alman sefiri hükümet namına bulunmamı istiyor.

Özür dilerim.

5 Mayıs Cuma

Meclis - Hakimlerin tasfiyesi meselesi Meclis'te.

6 Mayıs Cumartesi

Klüp.

Sabah İtalya sefirinin vedaı.

Kahire'ye gidiyor.

7 Mayıs Pazar

Şeker: kanda 1.16.

Protrombin 38".

Kollestron % 280 O.S.S.

% 282 Emin Ak.

9 Mayıs Salı

Zihni Akdur, Paris sefiri.

Orhan Sami (vali eski).

Leyla Çambel.

Dr. Orhan tahlilleri getirdi.

10 Mayıs Çarşamba

Gnl. Zekai Okan.

11 Mayıs Perşembe

T.M.B. heyeti.

Konservatuvar konser.

Mümtaz Ökmen'i ziyaret. Gidiyor. Ağır. Çok müteessir oldum.

Gülhane Fikret Kuytak.

12 Mayıs Cuma

Kıbrıslılar S. 10.30.

13 Mayıs Cumartesi

S. 10.30 Mebrure A., kocası.

16 Mayıs Salı

Belçika Sefiri. Saat 16.30.

17 Mayıs Çarşamba

Trakya ticaret heyeti.

Bursa'dan Nuri Erbak - Öğle yemeği.

Kızıloğlu veda.

21 Mayıs Pazar

Turh. Feyzioğlu, M. Aksoy, Emin Paksüt – Anayasa tasansını görüştük.
Klüp.

[24 Mayıs'ta Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimine ilişkin 304 sayılı yasa, 25 Mayıs'ta da 306 sayılı milletvekili seçimi yasası benimsendi. Milletvekili seçimi yasasında, tek dereceli olarak yapılacak seçimlerde nispi temsil sisteminin uygulanacağı hükme bağlandı. Her il bir seçim çevresi olarak düzenlenirken milletvekili sayısı da 450 olarak belirlendi. Bir üst meclis olarak çalışacak olan Cumhuriyet Senatosu ise 150 üyeden oluşuyordu ve senatör seçimlerinde çoğunluk sistemi benimsenmişti. Senatör olabilmek için 40 yaşını bitirmiş ve bir yüksek öğretim kurumundan mezun olmak koşulu getirilmişti. Kurucu Meclis 27 Mayıs'ın yıldönümünde de yeni anayasayı kabul etti.]

1 Haziran Perşembe

Ömerler geldiler (İst.'a).

4 Haziran Pazar

Tahvil Yapılacak.

Şeker - Kan 1.14.

İdrar – Normal.

Protrombin 41".

5 Haziran Pazartesi

Akşam Kemal Bayezit'le Sa. 21'e doğru Aksal'a gittik. Gece Saat 24'e kadar görüştük.

6 Haziran Salı

Sabah yürüyerek Turan Güneş'e.

Kemali Bayazıt'a uğradım.

Saat 16.30 Rauf Bayındır geldi. Madanoğlu'ndan haber getirdi.

Saat 17'ye doğru İzmir'den General Kemal geldi. Konuştuk. İstif modeli Yunan ordusunu takdir ediyor.

10 Haziran Cumartesi

Parti meclisi. Ordunun Cemal Paşa'ya karşı vaziyet almasının konuşulması.

[Ordu içindeki Silahlı Kuvvetler Birliği 6 Haziran'da Cemal Gürsel'e bir muhtıra vererek görevden alınan Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'in görevi iadesini istedi. Tansel 8 Haziran'da görevinin başına döndü.]

11 Haziran Pazar

Parti meclisi.

12 Haziran Pazartesi

Parti meclisinin sonu.

İ. R. Aksal, Ağasi Şen ile, İ. R. Aksal, Ekrem Acuner ile görüştü.

Salım Sarper bana geldi. Cemal Paşa'nın haberi varmış. Vaziyeti anladi. Ordunun yeni teşkilatlanması. Kasım Gülek, Cemal Paşa'ya benden menfi bahsetmiş. Sarper benden Gürsel'e müspet vaat götürmek istedi. Kabul etmedim.

Sabah Behçet Kemal görüştürmek istedi. Kabul ettim.

[Ordunun Cemal Gürsel'e karşı tavrını değerlendiren CHP parti meclisi bu konuda partinin bir taraf tutmasının doğru olmayacağına karar verdi.]

13 Haziran Salı

Saat 11'de Başbakanlıkta Cemal Gürsel ile görüştüm. Ordudan şikâyet etti. Sükûnet bulmuş. Yani razı olmuş.

14 Haziran Çarşamba

Orbay – İstanbul'a gitti.

Bahri Yazır.

General Azak'ın kendisine mektubunu gösterdi.

16 Haziran Cuma

Ömerlerin avdeti.

17 Haziran Cumartesi

24 saatlik idrar başlayacak.

Üsküdar'da Selimiye Eski Muharipler ilçe başkanlığına 200 lira İş B.'dan havale.

Ruşen Eşref, Saliha Hanım'ın ziyareti.

18 Haziran Pazar

Tahliller: Kan Şeker 106.

İ. 24 saatlik – Normal.

Protrombin – 34"

Asit ürik 5.4 mg.

Özden'in komşusu – Selerleri ziyaret.

Atalay ile Sahir geldiler. İs. Ak.'ın hastalığı ile meşgul olacaklar.

21 Haziran Çarşamba

Meclis'te vergi oylaması.

Oylama oyunu.

Tatil.

Dr. Orhan raporları getirdi.

22 Haziran Perşembe

Ahmet E. Yalman geldi.

25 Haziran Pazar

Dr. F. Avery Jones
149 Harley Street
İ. R. Aksal'ın doktoru.

26 Haziran Pazartesi

İs. R. Aksal'da.

27 Haziran Salı

Aksal'da toplantı.
Akşam hareket. Rötör ile hareket.

28 Haziran Çarşamba

İstanbul. Saat 14'te varış.
Akşam deniz. 1. deniz. 3 dakika. Hava sakin. ·

29 Haziran Perşembe

Prof. Reşat Garan.
Deniz 2. 3 dakika. Hava çok rüzgârlı.
(öğleyin).
Prof. eyi buldu.
Öğle yemeği Gnl. Fahri Güventürk.
Fikret Yüzatlı.

30 Haziran Cuma

Öğle yemeği Gnl. Tulga.
Saat 17. Hüs. Cahit Yalçın'ın gelini gelecek.
S. 18'de Falih R. Atay.

Haziran ayına ait tarihsiz sayfa

Saat 9 - 17 arası. Tel 115652'den Dursun Kut, Mahmut Makal, F. Bayburt.
İmece için

-

İş bankası Cebeci Şubesi 11577

-

1360 Erdal'a vergi için.

2 Temmuz Pazar

Yarınki mitingin yazısını hazırladım. Sa. 18'de.

Deniz rüzgârlı ama temiz.

3. banyo – 3,5 dakika.

Akşam Sınai Bankası'nda Beysan Keyder ile görüştüm. Memnun oldum. İstifadeli.

3 Temmuz Pazartesi

Deniz 4. 3 dakika. Serin.

S. 18 -19 Miting – Taksim.

4 Temmuz Salı

İs. R. Aksal sefarette kalıyor.

Sefaretin Telefon nosu Langham 5326

Deniz 5. 4 dakika. Serin.

5 Temmuz Çarşamba

Deniz 6. 4 dakika. Kahvaltıdan önce.

Akşam Ankara'ya hareket.

Bostancı'dan.

6 Temmuz Perşembe

Fikret - Dr. Nurettin Onur. S. 9'da tahlil için gelecek. Kaldı.

Ankara

Sa. 15'te Kurucu Meclis

Seçim kanunu düzelmesi.

Sandıklar açık kalacak Sa. 5 – 19.

Meclis Çarşamba günü.

9 Temmuz Pazar

Halkoyu. Bizim sandık mektep.

Sa. 10 - 10.30 arası.

/1961 Anayasası 9 Temmuz'da halkoyuna sunuldu. Katılım oranı yüzde

83 düzeyinde gerçekleşirken, anayasa yüzde 39,6 hayır oyuna karşılık yüzde 60,4 evet oyuyla kabul edildi.]

11 Temmuz Pazartesi

Parti Meclisi Göle geç geldi.

Gece Turan Güneş.

Öğleden önce Fehmi Evliya. Maraş'tan şikâyetçi. Evvelki gibi değil. Bana haksız geldi.

Sa. 12.30'da Selim Sarper geldi. (kendi acele istedi.)

Gürsel'den geliyor. Onun istediği iki şeyi kendi fikri imiş gibi söyleyecek.

1- Vekiller heyetinde söylemiş. Referandum Halk Partisi'nin aşağı kademe-
lerinin fena muamelesinden olmuş. Bana söyletiyor ki ben düzeltelim. Teessüf
anlayışa.

2- İnfaz için fikrimi üç dört kişiye (M.B.K) söyleyeyim.

Çok söyledim dedim. Orduya söylemek lazım dedim. İstifasını anlattı.

*[İnönü 11 Temmuz'a ait notlarının bir bölümünü 12 Temmuz sayfasına yazmış. Bu nedenle de 11 Temmuz sayfasının sonuna şu notu düşmüştür: "Bu-
gün işleri yanlışlıkla 12 Temmuz sahifesinde".]*

12 Temmuz Salı

Öğleden sonra Meclis.

Akşam hareket.

13 Temmuz Perşembe

İstanbul. Bostancı. Gazeteciler. (Pendik).

Deniz 7, sandaldan atlama 5 dakika.

Özden'de.

14 Temmuz Cuma

8. deniz. 6 dakika. Çok güzel.

Öğleden sonra yürüyüş. Dınaztepe'nin kızına doğru.

15 Temmuz Cumartesi

9. deniz. 6 dakika. Tekeş beraber.

Seniha'ya gittim.

16 Temmuz Pazar

10. deniz. 6 dakika.

Çamlıca'ya gezi.

Fahriye Hn. götürdü.

17 Temmuz Pazartesi

11. deniz. 10 dakika.

Fahriye Hanım'da büyük davet. Seniha da beraber.

18 Temmuz Salı

12. deniz 7 dakika.

Tahlil (Nurettin) Şeker 10.8, Protrombin 26".

Kolesterolin 210.

Vehbi Koç.

Hıfzı Oğuz Bekata, Bedii Faik'ten havadisler getirdi.

19 Temmuz Çarşamba

Basın toplantısı. Sa. 10. İç politika üzerine. Sonda سوال cevapları.

Öğleyin H. Ada.

Deniz yok bugün. Deniz yağmurlu.

20 Temmuz Perşembe

13. deniz sabah. 5 dakika.

Gazeteler beyanatımı almışlar.

İkinci 14. deniz. 7 dakika.

Sonra sanatoryuma yürüyüş.

21 Temmuz Cuma

15. deniz. 7 dakika 30 saniye. Sabah.

16. deniz. 6 dakika. Saat 17.

Akşam oto veya gezinti.
Metin, Ankara'ya gitti.

22 Temmuz Cumartesi

17. deniz. 12 dakika.
18. deniz. 7 dakika. Saat 17'de.
Akşam – Küçüksu - Sahil yolu – Üsküdar.
Bostancı'dan çocukları alıp dönüş. S. 21.30.
Küçüksu'ya inerken yolda Hekimbaşı çiftliği yanından geçtik.

23 Temmuz Pazar

Bu akşam Heybeliada.
Sabah deniz. Maltepe 19. 6 dakika.

24 Temmuz Pazartesi

Deniz Heybeli Plajı 20. 7 dakika.
Akşam gezinti.
Kemal Satır, Sirmen.
Gazeteciler - Kadın kolları
Lozan günü için. Konuşmadım.

25 Temmuz Salı

Heybeli Deniz 21. 11 dakika.

26 Temmuz Çarşamba

Heybeli – Fırtına.
Deniz 22. 6 dakika.
Akşam vapurla Maltepe.

27 Temmuz Perşembe

Maltepe. Deniz 23. 6 dakika.
Prens Durşahvar'ın oğlu Prens Bereket ve ailesi. S. 17.30.
Akşam gezinti.
Eren'in hastalığı (Alerji galiba).

28 Temmuz Cuma

Deniz 24. 8 dakika.

Nazmi Oğuz'u çağırdım.

N. Erim işini görüştüm.

Hulusi Fuat ve hanımı geldiler.

29 olayı.

29 Temmuz Cumartesi

Deniz 25. 7 dakika.

30 Temmuz Pazar

Deniz 26. 8 dakika.

Ali Bey'i Saat 17 için çağırdım.

Cihat Baban da S. 17.30'da geldi. Cihat, Gürsel'den haber getirdi. Hükümlere karşı beraberlik (Orduya karşı) teklif ediyor?

[Cihat Baban, Basın, Yayın ve Turizm Bakanı.]

31 Temmuz Pazartesi

Bostancıdan Ankara'ya hareket.

Öğleden evvel Ist.

Gedeleş Hanım'ı, Behiç Bey'i (hasta), halamı ziyaret.

1 Ağustos

Ankara.

Öğleden sonra Meclis. Saat 16.30'da Tay. Meydanına hareket.

İsmail Rüştü Bey S. 18.35'te geldi.

Çok iyi. Çok sevindik.

Gece gençlik kolu beyanatımın Coşkun ile hazırlığı.

2 Ağustos Çarşamba

Saat 10'da Gençlik Kurultayı.

Beyanatım.

Karşının gösterisi.

Anıtkabir.

Öğleden sonra Meclis.

Tatil.

3 Ağustos Perşembe

Sabah parti.

Saat 17 de Nüvit Malatyalılara mesaj hazırlığı.

Hocaoğlu - Hatay başkanı.

4 Ağustos Cuma

Gece Ferit Melen ile görüşme.

Merkez ile grup (hizip) imiş. Turhan Feyzioğlu'nu istemiyorlar. Kasım, Nihat, Hizip meselelerini görüştük.

Gece Metin Dünder'da. Sami Küçük ile görüşmüş.

5 Ağustos Cumartesi

Yarbay Salih Bey geldi.

Akşam klüp.

6 Ağustos Pazar

Kan tahlili Dr. Orhan Ş.

Şeker 102.

Protr. 34".

Kolesterol 2.50.

12 Ağustos Cumartesi

Öğleden evvel Meclis. Nisap olmadı.

Yassıada duruşması bitmiş.

Elazığ heyeti.

Tevfik Sağlam.

Zekeriya Akçalı.

[9 ay 25 gün süren Yassıada duruşmaları 11 Ağustos'ta sonuçlandı. Yüksek Adalet Divanı Başkanı Salim Başol 14 Ağustos'ta, kararın 15 Eylül'de açıklanacağını söyledi.]

13 Ağustos Pazar

Em. Hava generali Kemal Aka.

14 Ağustos Pazartesi

Meclis - Sözlü soru.

Malatya Teknik Mektebi.

Nüvit Yetkin – Tahtakılıç.

15 Ağustos Salı

Tahlil: Şeker 1.22.

id. 24 saat 0.

Sırmalı.

17 Ağustos Perşembe

Yakup Kadri: 1- Hüküm endişesi (aile) 2- Ankara'dan M.Vekilliği.

26 Ağustos Cumartesi

Kurultay'da konuşma.

27 Ağustos Pazar

K.

28 Ağustos Pazartesi

Kurultayın sonu.

Seçimler.

Konuşmam.

[CHP 15. kurultayı 24-28 Ağustos tarihleri arasında Ankara'da toplandı. 27 Mayıs'tan sonra toplanan ilk kurultay olması, bu kurultayın önemini iyice artırmıştı.

Kurultay başından sonuna kadar parti içindeki iki hizbin çatışması şeklinde geçti. Delegeler İsmet Paşa ve Kasım Gülek yanlıları olmak üzere ikiye ayrılmışlardı. Gerçi Gülek 1959'da genel sekreterlikten ayrılmıştı, ama parti içindeki mücadelesinden de vazgeçmemişti. Gergin geçen kurultayda İnönü delegeleri

"ya o, ya ben" seçeneği ile karşı karşıya bırakınca, Gülek, İnönü karşısında bir kez daha ağır bir yenilgiye uğradı. Kurultay İnönü'yü yeniden genel başkan seçerken, İsmail Rüştü Aksal da yeniden genel sekreterliğe getirildi.

Kurultay parti tüzüğünde bazı değişiklikler de yaptı. En önemli değişiklik, genel sekreteri seçme yetkisinin kurultaydan alınıp parti meclisine verilmesiydi. Tüzükte yapılan öteki değişikliklerle, ocak ve bucakların kapatılmasından sonra, çalışmaların aksamaması için il ve ilçe yönetim kurullarının üye sayıları artırıldı.

Kurultay sonucunda CHP, partinin bir buçuk ay sonra yapılacak olan seçimlerdeki bildirgesinin temelini oluşturan "Temel Hedefler Beyannamesi" başlıklı bir de bildiri yayınladı.]

29 Ağustos Salı

Temsilciler.

Yeni parti meclisi, yeni merkez idare kurulu.

İsmail Rüştü Bey'in yeniden infiali.

30 Ağustos Çarşamba

Bayram.

Saat 15'te Genelkurmay Başkanı Org. Cevdet Sunay'ı ziyaret. Tebrik ve konuşma - Bir saat. İnfaz meselesi.

2 Eylül Cumartesi

Temsil. Meclis. S. 10.

3 Eylül Pazartesi

Tahlil şeker 1.12.

İd. 0.

Protrombin 37".

Kolesterol 260 Or, 375 bio kimya.

Kurucu Meclis S.10.

5 Eylül Salı

Partilerin beyannamesi.

Çankaya'da merasim.

[Seçimler yaklaşırken ülkedeki siyasal hava birden gerginleşmişti. AP ile YTP'nin bir kanadı seçim çalışmaları sırasında 27 Mayıs hareketini ve bu hareketin bazı uygulamalarını eleştiriyorlardı. Bu durum askeri yönetimin tepkisini çekti ve MBK 31 Ağustos'ta siyasal parti temsilcileriyle bir toplantı düzenledi. Kurucu Meclis'in 4 Eylül'de çalışmalarını tamamlayarak tatile girmesinden bir gün sonra, 5 Eylül'de MBK ve siyasal parti temsilcilerinin ortak bildirisi yayınladı. Bildiride DP iktidarının meşruiyetini kaybettiği bir kez daha vurgulanırken, 27 Mayıs hareketinin, Yassıada'da alınacak olan kararların ve seçimlerin yasallığının hiçbir şekilde tartişılmayacağı da belirtiliyordu. Kısacası, MBK, bu bildiriyile, siyasal partileri, 27 Mayıs hareketini ve sonuçlarını tartişmamaya "ikna etmiş" oluyordu.]

6 Eylül arşamba

Basın beyannamesi.

Ahmet Emin Yalman ile görüşme.

7 Eylül Perşembe

Ali Bey geldi.

Merkez kumandanı Kurm. Albay Selçuk Atalay ile görüşme. İnfaz meselesi.

Ekrem Bey'le eyi görüştük. Kiminle görüşeyim dedim. Onun zerine söyledi.

Komitenin kararında serbest olduğunu söyledi. İsrarlı.

8 Eylül Cuma

Gece Dündar getirdi. Sami Küçük ile Suphi Gürsoytrak. Orduya nasihat edeyim istiyorlar.

10 Eylül Pazar

Kan aldılar, Dr. Cemil Rota tahlil yapacak. Zafer Bey. Dr. Orhan şardaş bulundu.

Faruk Peker yoklamaya girecek. Suphi Baykam İstanbul'a gidiyor.

Gece Ahmet Yıldız ile Suphi Karaman geldiler. Ordu teşkilatını anlattılar. Alemin nasihat istiyorlar. Karardan sonra infazdan önce tesir istiyor. (S. Karaman).

11 Eylül Pazartesi

Dünkü tahliller:

Şeker 132

Acide Urique % 4.70

Kolesterol 1) Fakülte Bio kimya 320.

2) Cemil Rota 307.

3) Emin Akaydın 273.

13 Eylül Çarşamba

C. Gürsel'e müracaat ve mektup – Sa. 16 Çankaya.

[İnönü Gürsel'e gönderdiği bir mektupta, Milli Birlik Komitesi'nin Yassıada'da verilen ölüm cezalarını değiştirmesini istedi.]

14 Eylül Perşembe

Sa. 11'de Başbakanlıkta parti başkanları.

Partiler beyannamesi.

[14 Ekim 1960'ta başlayan Yassıada'da duruşmalarının kararı 15 Eylül 1961'de açıklandı. Bu süre içinde Bayar, Menderes, bakanlar kurulu üyeleri, DP milletvekilleri ve eski genelkurmay başkanı Rüştü Erdelhun'un da aralarında bulunduğu toplam 592 sanık hakkında 19 ayrı dava açıldı. Başsavcı bu davalarda 228 sanık hakkında idam cezası istedi. Toplam 202 oturum yapılırken, 1.000'in üzerinde tanık dinlendi.]

Yüksek Adalet Divanı, Celal Bayar, Adnan Menderes, eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve eski Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ı oybirliğiyle, 11 sanığı da oyçokluğuyla ölüm cezasına çarptırdı. Oyçokluğuyla ölüm cezasına çarptırılanlar, eski TBMM Başkanı Refik Koraltan, eski genelkurmay başkanı Rüştü Erdelhun ile Baha Akşit, Bahadır Dülger, Zekai Erataman, Ağâh Erozan, Emin Kalafat, Osman Kavrakoğlu, İbrahim Kirazoğlu, Nusret Kirişcioğlu ve Ahmet Hamdi Sancar'dı.

DP'nin önde gelenlerinden 31 sanık ömür boyu hapis cezasına çarptırılırken, 418 sanığa 6 ayla, 20 yıl arasında değişen çeşitli hapis cezaları verildi. 123 sanık beraat etti, 5 sanık hakkındaki dava düştü.]

16 Eylül Cumartesi

S. 9.30'da Gürsel.

S. 11 partiler Gürsel.

A. M. Hanımı. Polatkan kardeşleri.

Yeni talep.

Yeni toplantı.

Sa. 17.30 –19. Salim Sarper, Cevdet Sunay.

[A. M. Hanımı: Adnan Menderes'in hanımı Bayan Berin.]

[Yüksek Adalet Divanı'nın kararlarının açıklanmasından sonra MBK Menderes, Zorlu ve Polatkan hakkında oybirliğiyle alınan idam kararlarını onayladı. Oybirliğiyle ölüm cezasına çarptırılan Bayar ile oy çokluğuyla ölüm cezasına çarptırılan öteki 11 sanığın cezaları ömür boyu hapis cezasına dönüştürüldü. Zorlu ve Polatkan 16 Eylül'de İmralı Adası'nda idam edildi. İntihara kalkışan Menderes ise bir gün sonra asıldı.]

17 Eylül Pazar

S. 18 Adnan Menderes'in idamı.

18 Eylül Pazartesi

Parti Meclisi.

Durumun hikâyesi.

Yoklama itirazları.

19 Eylül Salı

İtirazların tetkiklerinin bitmesi - Son anda tekrar başlaması. Tekrar.

İsmail Rüştü Bey'in son nöbeti.

20 Eylül Çarşamba

Yüksek Seçim Kurulu'na listeleri verdik.

Gece Aksal'da yalnız. Sakin. Ama seçimden sonra vazife almamakta kararlı.

Nazlı.

4 Ekim Çarşamba

Radyoda konuşma.

8 Ekim Pazar

Ankara'da miting.

10 Ekim Salı

Ankara radyo.

Şeker 150.

11 Ekim Çarşamba

Uçak ile İzmir. S. 9.42 hareket.

İzmir'e vanş – Miting.

Baştan aşağı muvaffak.

Gece büyük davet.

12 Ekim Perşembe

Saat 9.25'te meydandan uçuş.

Saat 11.20 İstanbul.

Doğru Şemseddin Günaltay. Ortaköy Şifa Yurdu'nda. Hastalıkta kanser şüphesi var.

Dinlenme - Kendime geldim.

S. 15.45'te Miting meydanı. Muhteşem toplantı. Hafif yağmur. Kimse ayrılmadı.

Akşam Ankara'ya hareket.

13 Ekim Cuma

Yannki Radyo için teyp.

Saat 16'da Aksal (daha gelmemiştii) Mucip, Acuner, Kuytak, Aksoylu, Satır, Paksüt konuştuk. Saat 18'e kadar.

Klüp

İs. R. Aksal Antep'ten geldi. Radyoda.

15 Ekim Pazar

Seçim.

[Genel seçimler 15 Ekim'de yapıldı. Seçime ikisi eski (CHP ve CKMP), ikisi

de yeni kurulmuş olan (AP ve YTP) dört parti katıldı. Seçimlerden önce, asıl merak konusu olan 27 Mayıs'taki askeri müdahalenin ardından CHP'nin nasıl bir sonuç alacağı ve DP'nin asıl mirasçısının kim olacağıydı. Milletvekili seçimine katılma oranı yüzde 81,0 düzeyinde gerçekleşirken, seçimlerin kesin bir galibinin olmadığı görüldü. CHP yüzde 36,7'lik bir oy oranıyla 173 milletvekili çıkarırken, AP yüzde 34,8 oranında oy alarak 158 milletvekilliği kazandı. Oyların yüzde 14,0'ünü alan CKMP 54, yüzde 13,7'sini alan YTP ise 65 milletvekili çıkardı. Seçmenlerin yüzde 0,8'i bağımsız adaylara oy vermişse de hiçbir bağımsız aday milletvekili seçilememiştir.

Partilerin Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde aldıkları oy oranları Millet Meclisi seçimlerinde aldıkları oy oranlarıyla büyük ölçüde paraleldi. CHP yüzde 37,0, AP yüzde 35,3, YTP yüzde 13,9, CKMP ise yüzde 13,4 oranında oy almıştı. Ama uygulanan çoğunluk sistemi AP'nin lehine çalışınca, oy oranı bakımından CHP'nin gerisinde kalan AP, tam 71 senatör çıkararak Cumhuriyet Senatosu'nda en çok üyeye sahip olan parti ünvanını elde etti. CHP 36, YTP 27, CKMP ise 16 senatör çıkarabilmişti.]

20 Ekim Cuma

Seçim neticeleri.

23 Ekim Pazartesi

Sabah saat 12'de Başbakanlığa davet. (bir çeyrek önce)

Parti başkanları (benimle)

Gürsel – Özdilek – Sıtkı Ulay.

Ordu S. 15'te gelip Meclis'i feshettiklerini tebliğ edeceklermiş. Karşı koyacağım beraber olun. Netice konuşsun, ne istediklerini bize söylesin.

Akşam Satır geldi. 3 madde. Sabah S. 4'e kadar Adliye'de 4 lider konuştuk.

[Seçimlerin üzerinden çok geçmeden, 21 Ekim'de, kendisine "Silahlı Kuvvetler Birliği" adını veren ve ordu içinde oldukça etkili olan bir grup subay İstanbul Harp Akademisi'nde bir toplantı yaparak "21 Ekim Protokolü" adıyla bir bildiriyi benimsedi. Buna göre, TBMM toplanmadan önce duruma el koyulacak, siyasal partilerin faaliyetleri yasaklanacak, seçim sonuçları geçersiz sayılacak, MBK feshedilecek ve iktidar "ulusun gerçek ve yetenekli temsilcilerine"

devredilecekti. Ayrıca, bu kararların uygulanması 25 Ekim'den bir gün sonrasına bile bırakılmayacaktı. Silahlı Kuvvetler Birliği daha önce de Haziran ayında Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'in MBK tarafından görevden alınmasını engelleyerek büyük bir güç gösterisinde bulunmuştu.]

24 Ekim Salı

Saat 9.45'de Çankaya'ya davet. Cevdet Sunay ordu erkânı ile geldi. Taleplerini söyledi. 147'leri kanştırdılar. Reddettim. Kabul ettiler.

[Silahlı Kuvvetler Birliği'nin 21 Ekim protokolü, MBK'yı hemen hareket geçirdi ve 24 Ekim'de Cemal Gürsel, siyasal parti liderleri ve kuvvet komutanlarıyla Çankaya'da bir toplantı düzenledi. Siyasal parti liderleri kuvvet komutanlarının önünde "Çankaya Protokolü" olarak anılan bir bildiriye imza koydular. Buna göre, siyasal partiler 27 Mayıs'a karşı çıkmayacak, anayasaya aykırı bir tutum içine girmeyecek, Yassıada'da çeşitli cezalara çarptırılan kişilerin affı ile Eminsuların orduya geri dönmesini söz konusu etmeyeceklerdi ve Cemal Gürsel'i Cumhurbaşkanı seçeceklerdi.]

25 Ekim Çarşamba

Büyük Millet Meclisi'nin açılması. Yemin. Gece saat 22.30'a kadar. Grup.

[Çankaya Protokolünün 21 Ekim Protokolüne üstün gelmesiyle 25 Ekim'de TBMM açıldı.]

26 Ekim Perşembe

Yakup Kadri Başkan.
Cumhurbaşkanı seçildi.
Sonra tebrik.
Salonda tanışma.
Gece Çankaya'da büfe.

[AP içindeki bir kanadın Cumhurbaşkanlığı için Gürsel'e karşı Ali Fuat Başgil'i aday gösterme girişimi sonuçsuz kaldı. Gürsel seçime katılan 607 üye-

nin 434'ünün oyuyla Cumhurbaşkanı seçildi. MBK'nın görevi sona ererken, komitenin üyeleri yeni anayasa uyarınca tabii senatör olarak Cumhuriyet Senatosu'nda görev aldılar.]

27 Ekim Cuma

İran Sefiri vedaı.

Meclis'te seçim. Gitmedim.

28 Eylül Cumartesi

Açıkalın senatör. Ziyaret.

Akşam Meclis'e gittim.

Grup. Anlaşmayı anlattılar

Bugün Senato başkanlığına Suat Hayri Ürgüplü seçildi.

[Cevat Açıkalın, Cumhurbaşkanı kontenjanından seçilen Cumhuriyet Senatosu üyesi. Kayseri bağımsız senatörü Suat Hayri Ürgüplü Cumhuriyet Senatosu Başkanı seçildi.]

29 Ekim Pazar

Bayram. Tebrik. Geçit resmi.

Gümüşpala ailesi ile yan yana.

Sonra kokteyl. Suat Hayri'yi tebrik.

1 Kasım Çarşamba

Millet Meclisi Başkanlığına F. Sirmen'in seçilmesi. (Kaç günlük buhran).

[CHP Rize Milletvekili Fuat Sirmen 9 oylamanın ardından Millet Meclisi Başkanı seçildi.]

3 Kasım Cuma

Cemal Gürsel ile görüşme – Kabine – S. 15.30.

4 Kasım Cumartesi

İs. Rüştü Aksal'ın Gürsel'i ziyareti ve grup kararını tebliği.

6 Kasım Pazartesi

Meclis.

Patron sendikacılarının nezaket ziyareti.

Gümüşpala S. 15.45'te benimle görüşmek istedi. Peki dedim. Sonra YTP de bulunacak dedi. Yalnız görüşelim. Onunla da görüşürüm dedim. Sonra tehir ettiler.

Gece Osman Köksal. Gürsel'den haber yardım istiyor.

7 Kasım Salı

Meclis Reisi'nin odasında Gümüşp. ve Alican ile görüşme.

9 Kasım Perşembe

Köksal'ın ziyareti S. 13.45.

Sirmen ziyareti 14.15.

Köşke gidişi.

Yarın için davet.

İsmail R. Aksal'ın şiddetli üzüntüsü. Askeri zorla iktidar.

10 Kasım Cuma

Anıt Kabir merasimi.

Saat 15 dördlü top. Yukanda.

Gürsel'in beyanatı.

Beni çağırıp vazife tevdi.

Meclis reisleri ile eve.

[Cumhurbaşkanı Gürsel siyasal partilerle yaptığı uzun temaslardan sonra, 10 Kasım'da, Millet Meclisi'nde en çok üyeye sahip olan CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'yü hükümeti kurmakla görevlendirdi.]

11 Kasım Cumartesi

Şeker 1.48

eser

Prot. 27"

Bölükbaşı ile saat 11'de.

Alican ile Sa. 16.

Gümüşpala ile saat 18.

Akşam rapor C.B.'na.

12 Kasım Pazar

C.B.'runa saat 15'te vaziyetin takriri.

Gece İs. R. Aksal ile.

Selim Sarper ile.

13 Kasım Pazartesi

Sa. 11'de İs. R. Aksal ile.

Sat 11.30'da Gümüşpala ile.

Akşam Sa. 18'de görüşecek (öğleden sonra grup devam ediyor). (Güçlüğüm çok. Kendisi müsait görünüyor.)

14 Kasım Salı

YTP'nin bildirisi.

AP'nin grubu devam ediyor.

15 Kasım Çarşamba

Şeker 102

Protr. 28"

AP grup oylaması: - 89, + 84.

AP karar verecek.

AP karar verdi.

Gürsel'e söyledim.

S. 19'da müşterek toplantı.

Gümüşpala'nın Gürsel'e gitmesi.

İkili koalisyon.

[YTP ve CKMP İnönü'nün koalisyon teklifini kesin olarak reddetti. AP içinde de koalisyona girip girmeme konusunda büyük tartışmalar yaşandı. Sonuçta Gümüşpala'nın ağır basmasıyla AP, CHP ile koalisyona girmeye razı oldu.]

16 Kasım Perşembe

Karma heyette esasların konuşulması.

Akşama protokol.

Sabah Başbakanlığa.

Cevdet Sunay ile görüşme.

Saat 17'de Bölükbaşı ile görüşme.

17 Kasım Cuma

Karma komisyon bakanlıkları taksim ediyor.

Sabah Orbay ile görüşme.

20 Kasım Pazartesi

Sa. 10 hükümet listesinin Cumhurbaşkanı'na takdimi.

Maliye'ye Melen.

Sarper'den şikâyet.

Hükümetin Meclis'e bildirilmesi.

C.B. ziyaret. Uzun hitabe.

Anıtkabir.

Toplantı, program.

[20 Kasım'da bakanlar kurulu listesi açıklandı ve hükümet üyelikleri CHP ile AP arasında eşit olarak paylaştırıldı. Maliye Bakanlığına, bu bakanlık için düşünülen Ferit Melen değil, CHP Çanakkale Milletvekili Şefik İnan atanmıştır.]

27 Kasım Pazartesi

Hükümet programı meclislerde.

29 Kasım Çarşamba

Senatoda program görüşmesi.

30 Kasım Perşembe

Millet Meclisi'nde program müzakeresi – Sonu.

Bütçenin sunulması.

2 Aralık Cumartesi

Meclis'te oylama.

Cumhurbaşkanına gitme.

[CHP-AP koalisyon hükümeti 4 red, 78 çekimsere karşılık 269 oyla güvenoyu aldı.]

6 Aralık Çarşamba

Şeker 134.

Protrombin 28"

Meclis'te sözlü sorular.

7 Aralık Perşembe

Cumhurbaşkanının Bakanlar Kurulu'na başkanlık etmesi.

Öğleden evvel Genelkurmay'da konferans – NATO için.

8 Aralık Cuma

Amerika elçisi ile görüşme.

Balkanlar Komisyonu ile görüşme.

Amerika ile görüşme.

Ordu ve iktisadi yardım.

9 Aralık Cumartesi

Hastayım.

Kuvvetler kumandanlarını evde kabul.

G.K. II. Başkanı.

Kara K.K.

Deniz K.K.

Hava K.K.

[Kara Kuvvetleri Komutanı Muhittin Önür; Deniz Kuvvetleri Komutanı Necdet Uran; Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel.]

22 Aralık Cuma

O. Bölükbaşı görüşmeye geldi.

Sa. 16.15.

Bakanlar Kurulu S. 17.

147'ler.

Benim cevabım (sözlü soru).

23 Aralık Cumartesi

Parti meclisi.

31 Aralık Pazar

Sırn Anbay.

MSB Hukuk Müş. Mv.

Hakim Yzb.

127105

Aralık ayına ait tarihsiz son sayfadaki notlar

173	CHP	35
158	AP	69
65	YTP	28
<u>54</u>	KMP	<u>16</u>
450		148

Eskiler 21

[Sol taraftaki sayılar 15 Ekim'de yapılan genel seçimden sonra, Millet Meclisi üyelerinin, sağ taraftaki sayılar ise Cumhuriyet Senatosu üyelerinin partilere göre dağılımıdır.]

1962

28 Ocak Pazar

İst. Hemşire.

Akşam Rıza Erdem.

Rıza. Banka faizlerinin inmesi.

29 Ocak Pazartesi

Sabah belediyede.

Esnaf teşekkürleri öğle sonra.

Basın hasbıhal.

30 Ocak Salı

Belediyede öğleden evvel.

Tüccar ile sonra sanayicilerle.

Hürriyet, Hür Vatan.

Akşam Ercüment, Falih, Vali P.

31 Ocak Çarşamba

1. Ordu K. ile beraber.

Deniz komutanlığı.

66. Tümen.

Harp akademileri.

Hususi Mülakatlar.

(okunamadı) ile radyoda şikâyeti.

Vali ile görüşme.

Mart sonuna kadar kalmak istiyor.

Daha fazla kalması lazım.

1 Şubat Perşembe

İst. Belediye sarayında beyanat. Öğleden sonra vilayette basın toplantısı.

Özalp'i ziyaret.

Yolda Halciler - Ziraat müstahsilleri – Narh.

2 Şubat Cuma

Bütçe Senato'da.

Mucip Ataklı beyanatı.

Gümüşpala'nın hemen cevap talebi.

C. Gürsel'in partileri toplaması.

Gece kokteyli.

Gece Bak. Kurulu.

Cevabım nihayette olacak.

22 Şubat Perşembe

Talat Aydemir'in isyanı.

23 Şubat Cuma

Sabaha karşı isyanın bozguna uğraması.

2 Mart Cuma

Komisyonunda çalışma. Parti liderleri kanunu savundular.

3 Mart Cumartesi

Mecliste – Komisyon.

Parti liderleri kanunu Meclis'te savundular.

Feridun Cemal Erkin akşam yemeğinde.

[Feridun Cemal Erkin, Londra Büyükelçisi.]

4 Mart Pazar

Cevdet Paşa.

Topaloğlu.

Akşam Aksal Senato'dan endişeli.

[Cevdet Sunay, Genelkurmay Başkanı, Ahmet Topaloğlu İçişleri Bakanı.]

5 Mart Pazartesi

Tahlil var. Tahlil oldu.

Kan 1.20 Zaman 20".

Öğle - Akşam reaksiyon.

Akşam - Sabah temiz.

Gümüşpala ile görüşme kavgam.

Cemal Gürsel ile görüşme.

Cevdet Sunay'ın değişmesini red. Alkoç'u istiyor. Olmaz.

[İnönü, Orgeneral Celal Alkoç'un Cevdet Sunay'ın yerine Genelkurmay Başkanlığına atanması önerisine karşı çıktı.]

7 Mart Çarşamba

Saat 14.30'da Abant'a hareket. Ben, Hanım, Necdet, Feridun Cemal Erkin.

Sa. 17.15'te Abant.

8 Mart Perşembe

Abant'ta bayram.

The Bridge on the Drina.

Sabah gezintisi. Açık hava.

[8 Mart günü Şeker Bayramı'nın ilk günüdür. The Bridge on the Drina (Drina Köprüsü) İnönü'nün okuduğu roman.]

9 Mart Cuma

Sabah gezintisi. 35 dakika.

Gece - Gündüz kar - tipi.

Gece - 14 derece.

Otel içi salon 15 derece.

10 Mart Cumartesi

Sabah gezintisi. 45 dakikadan fazla.

14 Mart Çarşamba

Şeker 1,48.

Sabah 0.

Öğle reaction.

Akşam - Sabah 1,6 gr.

Pro-trombin 26".

Kolesterol %362 mgr.

19 Mart Pazartesi

İsmail R. Aksal Kars'a gitti.

Osman Okyar sualler getirdi.

Ermeni Patriği geldi. Yozgatlı. 49 yaşında. 8 yaşında Beyrut'a gitmiş. Anası, dayısı var.

AP Afyon milletvekili Haluk Nurbaki vekil olmak istiyor. İbrahim Öktem ile teması var. Müspet adam. AP takıntılardan 4 sene sonra seçimde kurtulabilir.

24 Mart Cumartesi

Himayemde İst. balosu olsun mu?

6 Nisan Cuma

Kuvvet kumandanları.

7 Nisan Cumartesi

Öğle vakti Başb.'ta Berrin Menderes, Yüksel, Avukatı galiba Orhan Fersoy. Müstacel meselesi. 25 Nisan'da davalar Anayasa Mahkemesi'ne gidecek. O zaman blokaj kalksın.

8 Nisan Pazar

Cevdet Paşa ile uzun görüşme.

Gece gazeteciler balosu.

Gürsel ile beraber.

Gümüşpala ile marifetler hesapsız.

9 Nisan Pazartesi

Planlama.

Norveç -Yunan sefirleri.

İsmail R. Bey'le Meclis'te uzun görüşme.

İsm. Rüştü Bey, Alican ile görüşmüş. Gümüşpala buhranı üzerine. Alican karmaya hazır gibi.

11 Nisan Çarşamba

Cemal Pş. 'nın partileri ziyareti.

12 Nisan Perşembe

İdrar toplanacak 14'lük.

Gürsel'i ziyaret.

13 Nisan Cuma

Büyük tahlil var.

Şeker 0,92.

Pro-trom. 30"

Radyo konuşması.

Ailelerin ziyareti.

Kolesterol:

Dr. Şardaş 340

Dr. C. Rota 359

Dr. Emin Akaydın 375

19 Nisan Perşembe

Adalet Partisi ile müzakere.

20 Nisan Cuma

AP ile müzakere.

İdare kurullarına koalisyon görüşmek üzere ayıldılar.

AP bakanları.

CHP'li - Aksal, Bekata, Turhan.

Tansiyon 17.

[İsmail Rüştü Aksal CHP Genel Sekreteri; Turhan Feyzioğlu Devlet Bakanı; Hıfzı Oğuz Bekata Cumhuriyet Senatosu üyesiyken kısa bir süre sonra, Mayıs ayı içinde, Avni Doğan'ın yerine Devlet Bakanlığına atanacaktır.]

22 Nisan Pazar

Tahlil. Şeker kan 136.

İdrar akşam - sabah reaksiyon şekilde. Diğerleri normal.

23 Nisan Pazartesi

Anıt Kabir ziyareti.

Org. Cevdet Sunay'ın vedaı. Avdet 2 Mayıs. Seyahat CENTO – Londra.

26 Nisan Perşembe

CHP grubu karar - Görüşölmek üzere koalisyon imkân aranacak.

27 Nisan Cuma

Sa. 10'da C.B.'ını ziyaret. Görüşme programının Gümüşpala'ya tevdi.

28 Nisan Cumartesi

İstanbul'da tahrikler, olaylar.

Gürsel'in beyanatı.

3 Mayıs Perşembe

S. 17'de af için liderler toplantısı.

4 Mayıs Cuma

C.B. İstanbul'dan geldi. (dün). S. 16'da görüşmeye gittim. Af konusunu açtı.

Hastalar 27 Mayıs. 30 Ağustos ilk kademe sonra.

Saat 18'de komisyonlar raporu.

Pazartesi bakanlar kurulu.

S. 18'de komisyonlar raporları.

5 Mayıs Cumartesi

S. 17'de liderler.

6 Mayıs Pazar

Özden, Metin Sa. 05.30'da Roma'ya, bir ay için Avrupa'ya gittiler.

11 Mayıs Cuma

Saat 16'da liderler toplantısı.

Sabah şeker tahlili. Kan 0,92, pro-trom. 26". ld. normal.

Bakanlar.

Gümüşpala'ya mektup.

Mühlet.

12 Mayıs Cumartesi

Cavit cevap getirdi.

Evde parti toplantısı.

Bakanlar.

Yann için genel kurulları davet.

13 Mayıs Pazar

Gelmediler.

Gece yansına kadar bakanlar.

Anlaşma tebliği.

14 Mayıs Pazartesi

Evde K. 'ları kabul.

Orduevinde tebrik.

C.B. 'ını ziyaret ve tebrik.

15 Mayıs Salı

Susuz köyünü ziyaret.

16 Mayıs Çarşamba

S. 11.30 T. Birgen ile görüşme.

Eskişehir: Oto ile 3,5 saat.

Orducı - Hava merkezi ve meydanı.

17 Mayıs Perşembe

İrfan Tansel ve hanımı.

Konya'ya havadan Sa. 9.

10.15'te varış.

Orduevi – Bayramlaşma.

İnce Minare Müzesi.

Selçuk kartalı - Kazılar - Selçuk devri taş oyma resimler.

Müze müdürü Önder İngiltere'ye göndermeli.

Mevlana Türbesi müzesi. Çok memnun oldum.

3.45'te hareket.

[17 Mayıs Kurban Bayramı'nın dördüncü günüdür.]

21 Mayıs Pazartesi

Sa. 10 - Merkez idare kurulları.

Af meselesi.

23 Mayıs Çarşamba

Liderler 17'de af meselesi.

29 Mayıs Salı

Şeker 1.02

Pro- tro. 26"

Kolesterol:

316 Dr. Orhan

329 Cemil Rota

324 Emin Akaydın.

30 Mayıs Çarşamba

Grupta toplantı. Mehil verilmeksizin istifa etmeme karar verdi.

Son bakanlar kurulu.

[İnönü'nün başkanlığında kurulan CHP-AP koalisyonu oldukça güç koşullar altında görev yaptı. Her şeyden önce Türkiye ilk kez koalisyonla tanışmış ve

bu koalisyon CHP ile ezeli rakibi DP'nin mirasçısı olduğu iddiasıyla siyaset sahnesine çıkmış bir parti arasında gerçekleştirilmişti. İki partinin siyaset ve ekonomiye yaklaşımları arasında büyük farklar vardı. Ayrıca ordunun hükümet üzerinde önemli ölçüde etkisi söz konusuydu. AP'nin Yassıada'da mahkum edilen DP'lilerin affı konusunda diretmesi ve ordunun bu konuda taviz vermeyen bur tutum sergilemesi çok geçmeden koalisyon hükümetinin sonunu getirdi ve İnönü 30 Mayıs 1962'de Cumhurbaşkanı Gürsel'e istifasını sundu.]

31 Mayıs Perşembe

Öğleye doğru yazılı olarak C. B.'na takdim ettim.
Parti meclisi.

1 Haziran Cuma

Parti meclisi.

2 Haziran Cumartesi

C. B. yeni hükümet teşkilini bana tevdi ettiğini ilan etti.
Parti meclisi.

[Hükümeti kurma görevi yeniden İnönü'ye verildi.]

3 Haziran Pazar

Parti meclisi.

4 Haziran Pazartesi

Nihat Su partiden (AP) hayır yok dedi.
Meclis grubunda vazife kabul edip etmemek konuşması.

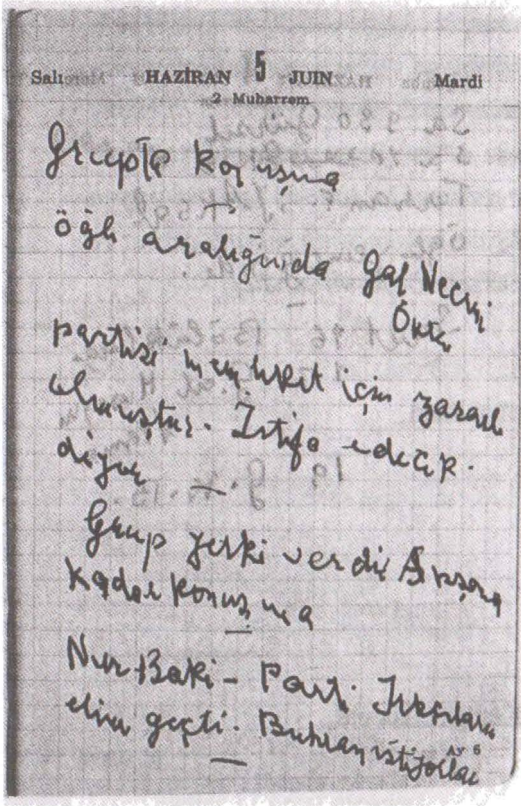
5 Haziran Salı

Grupta konuşma.

Öğle aralığında Gnl. Necmi Ökten. Partisi memleket için zararlı olmuştur. İstifa edecek diyor

Grup yetki verdi. Akşama kadar konuşma.

Nur Baki - Parti ırkçılarının eline geçti. Buhran istiyorlar.

6 Haziran Çarşamba

Sa. 9.30 Gürsel.

Sa. 10.30 GKB.

Turhan F., İ. Aksal öğle yemeğinde.

Saat 16 Bölükbaşı.

17 Gnl. Hüseyin Ataman.

19 GKB.

7 Haziran Perşembe

Hasan Dinçer.

8 Haziran Cuma

1- Ekrem Alican'ın muhtırası.

2- Hasan Dinçer yalnız 4'lü değil, üçlü koalisyon için de karar alsın dedim.

9 Haziran Cumartesi

Gürsel S. 9.30.

Bakanlar kurulu - Buğday fiyatı.

Sonra AP bakanları ile durumun mütalaası.

Salı grupları var. Çok ehemmiyet veriyorlar. Salı geçinceye kadar Gümüşpala ile görüşmemekliğimi istiyorlar.

Kemal Satır yalnız fikirlerini söyledi.

14 Haziran Perşembe

Kan tahlili Şeker 1,28

[İnönü bu kez CHP, YTP ve CKMP ortaklığına dayanan bir bakanlar kurulu oluşturdu. 25 Haziran'da açıklanan kabinde ayrıca AP'nin ılımlı kanadına mensup olup, bu partinin izlediği politikalarından memnun olmayıp istifa eden bağımsız milletvekillerine de görev verildi. Bu arada CKMP içinde, partinin İsmet İnönü'nün kuracağı yeni koalisyon hükümetine katılması veya katılmaması gerektiği konusunda bir anlaşmazlık baş gösterdi ve Genel Başkan Osman Bölükbaşı partinin koalisyona katılmasına karşı çıkarak partiden ayrıldı. Ko-

alisyona katılma kararı alan CKMP'nin genel başkanlığını Ahmet Tahtakılıç üstlenirken, Bölükbaşı CMKP'den ayrılan öteki milletvekili ve senatör arkadaşlarıyla birlikte 14 Haziran'da Millet Partisi'ni kurdu.]

1 Temmuz Pazar

Grupta program konuşması ve oylaması

2 Temmuz Pazartesi

Şeker kan 132.

İd. Akşam reaksiyon.

Protrom bin 32".

Saat 15'te Meclis – Program – 1,5 saat sürdü.

Saat 17'de Senato – Ekrem Alican.

Akşam Bak. Kurulu.

9 – Kota.

Kolesterol.

Emin Bey 303 mgr.

Cemil Bey 324.

II. Dahiliye 310.

[2 Temmuz'da Meclis'te okunan hükümet programında, 27 Mayıs ihtilalinin meşruluğu vurgulanıp, hükümetin bu ihtilale ve getirdiklerine yönelik her türlü hareketin kesinlikle karşısında olacağı belirtildi. Hükümet 7 Temmuz'da 4 çekimser, 134 red oyuna karşılık 259 oyla güvenoyu aldı.]

3 Temmuz Salı

Evde.

4 Temmuz Çarşamba

Senato'da program.

Konuştum.

10 Temmuz Salı

Aydemir'in mahkemece tevkifi.

11 Temmuz Çarşamba

Erzurum'a uçak ile hareket Sa. 8.

Sivas'ın üstünden geçtik.

Dumlu 51. T. – Tafta tabya.

Yeşildere (Güreköse)

247. piyade alayı Alb. Necmi Şenkartal, eşi S. Şenkartal.

17 Temmuz Salı

Özden'in doğumu Saat 9.10'da. Hanım ancak yetişti. Güçlü adlı pehlivan.

21 Temmuz Cumartesi

Uçak ile gece İst. Vanş. Maltepe.

Özden – Torunum.

Orduevi.

Vali.

Bugün Güçlü'nün adını verdim.

[İnönü torununa Güçlü adını verdi.]

22 Temmuz Pazar

Radyo konuşması.

Gölcük'e hareket.

Piyale Pş. ile.

Gölcük.

Gece orduevinde yemek.

23 Temmuz Pazartesi

Gölcük'te. Fabrikalar. Şerif Oskay.

İkmal (levazım) merkezi.

Hastane.

Lojmanlar.

Ulvi (okunamadı) çay.

Donanma K. Evinde yemek.

Hareket.

Alparslan Piyale Pş. Refakat.

Deniz K.K.
Ordu K. Veda.

24 Temmuz Salı

Ereğli – Sıcak gece.
Üs komutanlığı.
Liman.
Demir - Çelik F.
1965'te bitecek.
Yeni liman yapılacak.
İlk merhale 470 bin ton çelik verecek.
Yassı imalat Fabri.
İkinci merhale 1970'de.
Sonra 1 fın çelik ham.
Soğuk – sıcak hadde.
Ham – 50-60 T. Teneke.
(okunamadı) ham olan demir.
Ereğli – Kömür işletmesi.
Ereğli'de yer altı (okunamadı).

25 Temmuz Çarşamba

Amasra.
Yeni Liman – İstasyonda yer altı ikmal yeri.
D. A. üssü.
Amasra hava radar üssü.
Recep Uğur.
Harekât odası – Nato radarı.
Pelikan – D.A. merkezi ikmal sahası.
(okunamadı) – Çayağzı.
D.A. yer altı doklan.
Mendirekleri, İç liman.
Büyük deniz üssü.
Suyun yatağı değişiyor.
Üs K. Nazif Erkan.
Bartın hareket.
Tayyare Meyda.

29 Temmuz Pazar

Alican öğle yemeğinde.

Kararlar:

1. Yatırımları tahakkuk ettirmek için bakanlara tamim. Bilhassa umum müdürleri davet.

2. İç durum. Asayiş. İşçiler. Sol – Tertipli tahrikler. Yarı iç işleri, adalet görüşeceğiz.

3. Adıyaman – Çelikhan.

4. Planlama çalışın.

5. (okunamadı). F. Ekinci, T. Güneş.

6. Ulaştırma tayinler.

7. (okunamadı)

Bülent

Havuz – 1

[Bülent Ecevit, Çalışma Bakanı.]

30 Temmuz Pazartesi

Genelkurmayda.

Planlamada.

Öğleden sonra plan.

Havuz – 2.

Öğle yemeği. Zafer Bey.

31 Temmuz Salı

Havuz – 3.

2 Ağustos Perşembe

Plan – Öğleden önce ve sonra.

Kan tahlili.

Şeker 118 id. O.

Protrom. 21".

Kolesterol Dr. Orhan 280.

6 Ağustos Pazartesi

Deniz.

7 Ağustos Salı

Deniz 5.

Basın toplantısı. S. 15.30. Hürriyet Mey.

Yozgat heyeti.

EMİNSU merkezi.

Avdet – Ali Beyler.

Deniz 6.

Fuat Sirmen.

Fikret.

11 Ağustos Cumartesi

Üniversite.

Şerif Remzi Bey der ki: Merkezler münakaşa ile alsın, müzayede ile satsın.

Çağırırsam gelip anlatacak.

12 Ağustos Pazar

Doğan Uluergüven.

Aydın valisi.

Nihat Erim'le. (İnönü Vakfı Arşivi)

20 Ağustos Pazartesi

Fuat Sirmen beni kulübe götürecek.

10 Eylül Pazartesi

Nasır Bey – Cemal Tural'ın C.B.'nina mektubu.

[Cemal Tural Orgeneral.]

11 Eylül Salı

E. Alagu Hanım ile beraber öğle yemeğinde.

Planlama ciltlerinin okunması eritti.

İlyas Seçkin akşam yemeğine.

[İlyas Seçkin, Bayındırlık Bakanı.]

[Yılın izleyen günlerinde CHP içinde önemli gelişmeler yaşandı. 20 Eylül'de sağlık sorunlarını gerekçe göstererek istifa eden İsmail Rüştü Aksal'ın yerine yardımcısı Kemal Satır Genel Sekreterliğe atandı. Bu arada, parti içindeki etkili isimlerden Kasım Gülek, Nihat Erim ve Avni Doğan'la Genel Başkan İnönü arasında öteden beri süregelen uyuşmazlık sonbahar aylarında bir çatışmaya dönüştü. Kamuoyu önünde cereyan eden karşılıklı söz düellosundan sonra söz konusu 3 kişi ve onları destekleyen eski Genel Sekreter Yardımcısı Turgut Göle partinin Haysiyet Divanı'na verildi. Haysiyet Divanı Erim, Doğan ve Gülek'in bir yıl süre ile partiden ihracına ve tüzük gereği bu bir yıl boyunca hiçbir parti toplantısına katılmamalarına karar verirken Göle'yle ilgili kararı sonraya bıraktı. Alınan karar 11 Aralık'ta bir genelgeyle parti örgütüne duyurulurken, partililere, ihraç edilen bu kişilerin yapacakları "dedikodulara" karşı uyanık olma çağrısı yapıldı. Partiden çıkarma kararının duyurulmasından üç gün sonra, 14 Aralık'ta CHP 16. kurultayını toplandı. Kurultay sırasında bazı delegeler partiden çıkarılan üç kişi hakkındaki kararın geri alınması, Göle'nin de affedilmesi için çaba gösterdiler. Böyle olunca, kurultay adeta gündemini bir yana bırakıp bu konuyu tartıştı. Sonuçta Haysiyet Divanı'nın kararı onaylandı ve ihraçlar kesinleşti. Kurultay İnönü'yü yeniden genel başkanlığa seçerken, genel sekreteri, tüzük gereği, parti meclisi seçti ve Satır yeniden bu göreve getirildi.]

1963

22 Ocak Salı

Şeker 85. Şimdiye kadar ins. 16 idi. Sonra 12 olacak.

Protrom.

Planlama 1963 programı üzerine rapor bitti.

7 Şubat Perşembe

İsmail Rüştü Bey - Ekrem Şerif Bey için. Sa. 9.30.

Azizoğlu - Rifat Öktem için emeklilik. Saat 9.45.

Ek. Şerif Bey dairede. S. 12.

[Yusuf Azizoğlu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı.]

8 Şubat Cuma

Kan şekeri 120 mgr.

Prototrombin 28".

İd. Normal.

Irak ihtilali

Kolesterol	380	Emin Bey
	320	Muhlis Bey
	345	İkinci dahiliye

Bakanlar kurulu. Vergi kanunları.

[Irak'ta Abdüsselam Arif'in önderliğindeki BAAS'çı subaylar yönetimi ele geçirdi. Başbakan Kasım öldürüldü.]

9 Şubat Cumartesi

Von Mangold heyeti.

Rus sefiri.

Rıza Derviş.

Klüp - Meclis - Reis ile görüşme.

12 Şubat Salı

Nedret Yalçın'dan.

Denizli mebusu Sinan Bosna AP, 60 kişi ya YTP'ye girecek (af sözü verir-sem) ya müstakil olacaklar.

13 Şubat Çarşamba

Bakanlar Kurulunda 113 nolu kanun tasarısı. Alican'ın açılışı. Sancar'ın cevabı.

[Ekrem Alican, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı; İlhami Sancar, Milli Savunma Bakanı.]

14 Şubat Perşembe

113 nolu Kanunda Adalet Bakanı'nın anlatması.

Saat 13-15 grup.

Saat 19'da grup.

Saat 21.30'da Bakanlar Kurulu.

113 nolu kanun projesi.

[Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük.]

15 Şubat Cuma

İsviçre sefirini kabul.

20 Şubat Çarşamba

113 nolu Af Kanunu Meclis'te.

Gece haber: 229 K.M. Yarbay Galip Kazancıoğlu.

II. reisin emir subayı binbaşı Kemal.

Kesin faal: Müsteşar: Faruk Gürler, J. G. K. Fikret Esen söylüyorlar.

Türkiye Kömür İşletmeleri savunma uzmanı E. Yar. Necdet Şensoy. İdare merkezi.

22 Şubat Cuma

Şeker 85.

İnsulin bundan sonra 8 ünite olacak.

23 Şubat Cumartesi

Arif Ertunga'nın nikâhı.

Meclis'te bütçenin sonu - Açık oy.

24 Şubat Pazar

Gölbaşı'na hareket S. 10.30.

Cevdet Sunay - Hanım.

İlhami Sancar.

Necdet Calp.

25 Şubat Pazartesi

Bayram.

[25 Şubat Şeker Bayramı'nın birinci günüdür.]

26 Şubat Salı

Öğle - Akşam davetler.

Orbay'ın orasında briç.

27 Şubat Çarşamba

Adapazarı - Dönüş S. 13.30.

Astsubayların gazinosu.

Akşam toplantı - Sohbet - Köylüler.

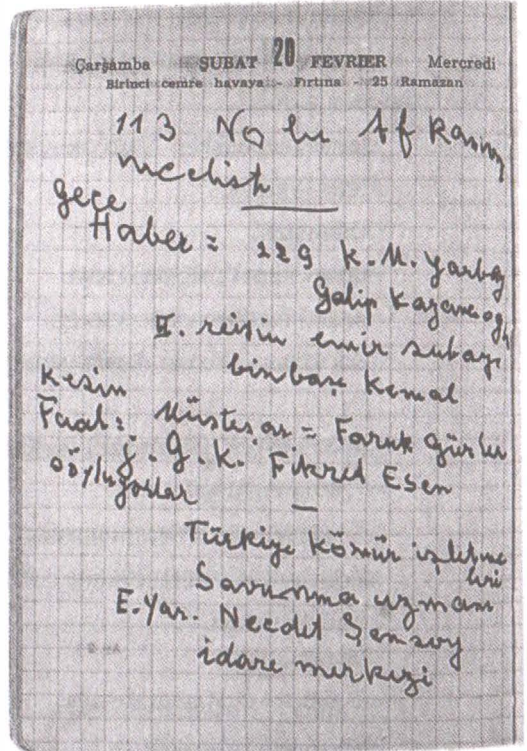
28 Şubat Perşembe

Sa. 9.30'da Sinop mayın arama gemisiyle hareket.

Mayın depolan ve atölyeleri.

Bazılan Gölçük'ten eski.

Ereğli Balıkçı köyü.

Karamürsel çıktık.

Yunanlılar baştan aşağı yakmışlar, meşhur fabrikaları bir daha kurulmamış – İstanbul'a gitmiş.

Meyve memleketi - Narh meselesi.

Kara – Yalova.

Orhangazi.

Bursa - karlı tipili, sisli hava.

Askeri hastane - öğle yemeği.

Çelik Palas - Büyük akşam yemeği - Chacun pour soi.

Şubat ayının sonundaki tarihsiz not sayfaları

S. 20'den mabad.

22 Şubatçılar, 14'ler, Eminsular, Adalet Parti.

Meclis M.T.K. İsmet (Emin) yarbay

? Muhafız alayı.

? Zırhlı birlikler.

22 Şubat - 6 Mart arası.

Birçok emin subaylar.

Dışanya geriye gönderilmiş.

-

Ordu yabancı diller okulu eğitim kum. Albay Salih Yakal.

229. alay Ku. vekili Albay ? tayin edilmiş.

1 Mart Cuma

Eskişehir'e hareket. Öğretmenler lokalinde (Enstitü) konuşma. Karlı, tipili hava - Kaypak zemin.

Yolda: İnegöl, Pazarcık, Bozüyük – İnönü.

Eskişehir - Gece meydanda yemek.

2 Mart Cumartesi

Ankara'ya hareket.

Sivrihisar.

Polatlı Topçu Okulu'nda öğle yemeği. Konuşma.

Ankara - Cevdet Paşa'yı evine bıraktım.

3 Mart Pazar

Hiç çıkmadım. Tam istirahat.

4 Mart Pazartesi

Bakanlar kurulu. YTP'de huzursuzluk.

Cumhurbaşkanı ile görüşme.

5 Mart Salı

Urfalılar – Diyarbakırlılar.

Milli Eğitim B.

6 Mart Çarşamba

Şeker 110.

Protr. 28".

Kolesterol 365. Emin Akaydın.

330 Şardan.

270 Muhlis.

Dışış. B.

M. E. B. Bölge okulları.

Diyarb., Urfa mebusları.

Hint sefiri.

Suudi sefiri.

Akşam Çankaya'da sinema.

7 Mart Perşembe

Ecvet Güresin ile radyo konuşması hazırladık.

Ömer İnönü sabah geldi. Özden şiddetli anjin.

23 Mart Cumartesi

Bayar'ın Ankara'ya giriş gösterileri.

[Yassıada'da ömür boyu hapis cezasına mahkum edilen Celal Bayar 1961'den beri tutulmakta olduğu Kayseri Bölge Cezaevi'nden, hastalığı nedeniyle 22 Mart'ta tahliye edildi. Ankara'ya geldiğinde doğan tepkiler ve çıkan

olaylar sonucunda geçici tahliye kararı kaldırıldı ve Bayar hastaneye yatırıldı. Yaklaşık altı ay hastanede tedavi gören Bayar 5 Ekim 1963'te yeniden Kayseri'ye götürüldü.]

24 Mart Pazar

Bayar Ankara'da.
Gösteriler – Ziyaretler.
Şeni mahkeme sözü.

[Bayar mahkeme için "şeni mahkeme" sözünü sarf etmiştir.]

25 Mart Pazartesi

AP, Meclis'i terk etti.
Grup parti merkezine gidiyor.
Mahsur kalıyor.
Arama talebi.
Adalet Partisi topluluğu, talebe topluluğu.
25 Mart İst. talebe yürüyüşü - Yeni İst. aleyhine.

[24 Mart'ta Ankara gençliği Bayar'ın serbest bırakılmasına karşı çıkarak gösteri yaptı. AP Genel Merkezi ile Yeni İstanbul gazetesi taşlandı. İnönü karışıklıklara AP'nin neden olduğunu açıklarken, AP'liler Meclisi terk etti. AP'liler genel merkez binasını taşıyanlar cezalandırılınca kadar Meclis toplantılarına katılmayacaklarını açıkladılar.]

26 Mart Salı

Talebe nümayişi.
Gösteri. Kanuna aykırı hareket.
Dağılma.
İst. Milliyetçi gençler Saraçhane'den, üniversite talebesinin üniversiteden hareketi. İki grup çatıştı.

[İstanbul'da gösteri yürüyüşü yapan üniversite öğrencileriyle AP'liler Beyoğlu'da çatıştı.]

27 Mart Çarşamba

Şeker 252 mgr.

İns 8 ünite.

Saat 16'da Güven Park'ta.

Saat 17'de Talebe Zafer Abidesi'nde.

Güven Park'ta ilerleme. Müsademe - Güven tertibi geri çekilmiş.

Devam - AP Merkezine taarruz.

Bayar'ın Numune Hastanesi'ne nakli.

Bakanlar Kurulu.

Gümüşpala heyeti ile görüşme.

[Ankara'da çıkan olaylarda AP Genel Merkezi tahrip edildi.]

28 Mart Perşembe

Bayar'ın Ankara Hastanesi'ne Saat 7'de teslimi.

29 Mart Cuma

Meclis'te genel görüşme karan. Benim AP'ye cevabım.

G. K.'da görüşme.

30 Mart Cumartesi

Şeker 202 mg.

İdr. 1,2, 1,5, 4,5 şeker.

İns 16 ün.

Bakanlar Kurulu. S. 10.30 – S. 15.00.

1 Nisan Pazartesi

Meclis toplantı - Açlık grevi.

Anayasaya müracaat.

İran hariciye nazın.

[Ankara Hastanesi'ne yatırılan Celal Bayar 30 Mart'ta açlık grevine başladı.]

2 Nisan Salı

Şeker 140 İns ?

İd. Sabah, öğle reaksiyon, akşam 2,5 gr.

Protrom. 29".

Grup (gece rahatsız).

2. Trinitrin.

Bayar'ın açlık grevi kalktı.

3 Nisan Çarşamba

Meclis'te Makarios'a cevap.

27 Mayıs bayram kanunu.

Amerika - Ziraat Bankası Kanunu.

[27 Mayıs'ın Hürriyet ve Anayasa Bayramı olmasına ilişkin kanun Millet Meclisi'nde kabul edildi.]

4 Nisan Perşembe

Gürsel ile görüşme.

Bakanlar kurulu.

5 Nisan Cuma

Meclis'te genel görüşme. Sabahın Sa. 5'ine kadar.

[Millet Meclisi'nde son olaylarla ilgili olarak genel görüşme açıldı.]

6 Nisan Cumartesi

Şeker 142 mg.

İd. sabah 1,5 gr., öğle reak., akşam 2,4 gr.

Protrom.

Anayasa Mahkemesi C. Bayar'ın müracaatını reddetti.

7 Nisan Pazar

H. O. Bekata ile görüşme.

İs. R. Aksal:

- a - Gazetelerin ilan tasavvuru yanlış.
- b - Turhan Feyzioğlu grup ile coordination.
- c - Propaganda (planlama ile düzene koyum).
- d - Hilmi Bey'e teşekkür yazılacak.

8 Nisan Pazartesi

Ekr. Alican'ın mektubu.

[Ekrem Alican, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı.]

20 Nisan Cumartesi

Kan şekeri 100 mgr.

İd. sabah nor., öğle reaksiyon, akşam nor.

Protr. 28".

8 Mayıs Çarşamba

Vali, Ordu K. Akraba.

- 1) Öğleden sonra Vilayet, Bekata orada. Türkeş'e cevap vermesi lazım.
- 2) Belediye başkanı. Notlar: Necdet Bey'de.
- 3) Ordu K. Karargâhı.
- 4) Hastane – Hemşire ihtiyaç.
- 5) Halam – Eyiler.
- 6) Behiye H.
- 7) Yaşar Erzincan – İncaoğlu. Öğle yemeğinde Sohtorik.

9 Mayıs Perşembe

S. 9'da hareket – Karşıya.

- 1) Nuretin Teksan mektebi. Bedriye H. münasebetsizliği.
  - 2) Piyade atış ok.
  - 3) Tuzla Porselen F.
  - 4) Automotiv F. %36 yerli olmuş.
- Avdet.
- Fahriye H., Müzeyyen H.

10 Mayıs Cuma

Sa. 9 Ordu K. Refik Yılmaz.

Davut Paşa kışlası - Zırhlı – Piy. - 66. Tümen, 23. Alay Zırhlı tümen C. Muh. Grubu. Merasim duruşu.

Denetleme – Teşekkür.

Takrir - 2 grup, tümen hakkında.

Yemek - Muharebe hatıralar.

(Pentomik)ten söz açıldı.

Gazeteciler ile hususi hasbihal.

Gece Fahriye hanımda yemek.

11 Mayıs Cumartesi

İstanbul'da balo yapılmadı.

Basın toplantısı. Sorulara cevaplar.

Gece Fahriye Hanımlarda yemek.

Latife hanımefendi.

CHP idare heyeti ziyarete geldi.

12 Mayıs Pazar

İlmenler.

Yann sabahki Ankara konuşmasının müsveddesini hazırlama. Gece daktilo.

13 Mayıs Pazartesi

Hareket.

İstasyonda radyo.

Öğleden sonra Reşat Özerda meselesi Meclis'te hezimet.

14 Mayıs Salı

Grupta kısa şikâyet.

NATO Başkomutan.

Benim öğle ziyafetim.

Akşam saat 17.30 Bakanlar Kurulu.

Hanımın şırıngası.

15 Mayıs Çarşamba

S. 11. Hasan Dinçer ile görüşme.

[Hasan Dinçer, Devlet Bakanı.]

17 Mayıs Cuma

Şeker 120.

İd. normal.

Protrombin 29".

İd.'da tuz 6,18 litrede.

Kanda tuz 86 m. EQ.

Alican'ın terbiyesiz beyanatı.

Meclis'te konuşma.

16'da Gürsel'e.

Akşam devlet operası.

[22 Şubat 1962'deki darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlanınca ordudan uzaklaştırılan Albay Talat Aydemir, emekli olduktan sonra da darbe planları yapmayı sürdürdü. Aydemir, ilk darbe girişiminden tam 14 ay sonra, 20 Mayıs 1963'te, Harp Okulu ve Zırhlı Eğitim Tank Taburu'nun desteğini arkasına alarak yeni bir darbe girişimi başlattı. Aydemir'in bu ikinci darbe girişimi kısa sürede önlendi. 20 Mayıs gecesi yaşanan silahlı çatışmaların ardından, 21 Mayıs günü sabaha karşı Hava Kuvvetlerinin de katılımıyla girişilen karşı harekât sonucunda, başta Harp Okulu öğrencileri olmak üzere darbecilerin tümü etkisiz hale getirildi. Darbecilerin İstanbul kanadı ise daha harekete geçmeden etkisizleştirildi. Darbe girişimi ve bastırma harekâtı sırasında yaşanan silahlı çatışmalarda, resmi açıklamalara göre, 6 kişi yaşamını yitirirken, 30 kişi de yaralandı. Ölenler arasında bir albay, bir de binbaşı vardı.]

Darbe girişimini boşa çıkartan hükümet ilk iş olarak İstanbul, Ankara ve İzmir'de sıkıyönetim ilan etti. Aralarında eski 14'lerden Alpaslan Türkeş, Muzaffer Özdağ, Rifat Baykal ve Fazıl Akkoyunlu ile eski 22 Şubatçılardan Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Dünder Seyhan, Turgut Alpogut ve Emin Arat'ın da bulunduğu 151 subay ve emekli subay ile 1.500'e yakın Harp Okulu öğrencisi tutuklandı. Askeri mahkemede yapılan yargulamalar sonucunda, Talat Aydemir

ve altı arkadaşı (İlhan Baş, Osman Deniz, Erol Dinçer, Ahmet Güçal, Fethi Gür-can ve Cevat Kırca) 5 Eylül'de ölüm cezasına çarptırıldı. 29 sanığı ömür boyu hapis cezasına çarptıran askeri mahkeme, darbe girişimine katılan çok sayıda sanığa da 3 ay ile 15 yıl arasında değişen hapis cezaları verdi. Harp Okulu öğrencilerinin çoğu hakkında beraat kararı verilmekle birlikte bütün öğrenciler okuldan ihraç edildi. Bu arada eski 14'lerden Türkeş, Özdağ, Baykal ve Akko-yunlu da beraat ettiler.

TBMM Aydemir ve Gürcan hakkındaki ölüm cezalarını 9 Ocak 1964'te onayladı. Gürcan 27 Haziran'da, Aydemir ise 5 Temmuz'da idam edildi. Öteki idam kararları ise uygulanmadı. 20-21 Mayısçılara verilen cezalar, birkaç yıl sonra çıkartılan af yasasıyla, kısmen veya tamamen kaldırıldı ve birçok hükümlü serbest bırakıldı.]

1 Haziran Cumartesi

Rıfat Öçten'den naklen Alican ve Dinçer'in telaşlı haberi.

Dışlerim bir avuç işne.

Milli Emniyetin Topaloğlu ile görüşmesi raporu.

[Rıfat Öçten, Ulaştırma Bakanı, Ahmet Topaloğlu eski (CHP-AP koalisyon hükümetinde) İçişleri Bakanı.]

2 Haziran Pazar

Evde Melen, Feyzioğlu, Bekata.

[Ferit Melen Maliye Bakanı; Turhan Feyzioğlu Devlet Bakanı; Hıfzı Oğuz Bekata İçişleri ve Devlet Bakanı.]

3 Haziran Pazartesi

Genelkurmay.

Tansiyonumun dalgalan.

Rıfat Öçten'in çekileceğini söylemesi ve sorması. Peki dedim.

[İstifa eden Bayındırlık Bakanı Rıfat Öçten'in yerine İhsan Şeref Dura atanmıştır.]

16 Haziran Pazar

Cemal Paşa'nın Şark gezisi.

17 Haziran Pazartesi

Bakanlar kurulu.

Ekrem Bey - Aybar - S. yönetimden şikâyetçiler.

Sıkıyönetimin iki ay uzatılması karar.

22 Haziran Cumartesi

Bakanlar Kurulu - Hariciye Vekili seyahatini anlattı. Hıfzı Oğuz, Alican ile et-
raflı konuşmasını anlattı.

Tahlil Şeker 138.

Protrombin 28".

İd.. Sa. - Öğle N., Öğle - Akş. N., Akş. - S. Reaktion.

[Hariciye Vekili, Feridun Cemal Erkin.]

23 Haziran Pazar

Karam Mehmet ve ailesi.

1 Temmuz Pazartesi

İst.'dan Ankara'ya varış.

Tıp Fakültesi'nde diploma tevzii.

Öğleden sonra - Meclis Reisi.

Reorganisation.

Meclis - Bahri Yazır ile Mahmut Vural'ı davet.

Başbakanlık - General Brown.

İlhami Sancar.

Parti reisleri.

*[İlhami Sancar, Milli Savunma Bakanı; Bahri Yazır Kayseri, Mahmut Vural
Sivas milletvekili.]*

2 Temmuz Salı

Bakanlar kurulu.
Milletvekillerini davet günü.
Sayın C. Başkanı.
Genelkurmay Başk.
Akşam davet.

3 Temmuz Çarşamba

Rus sefiri. 1,5 saat.
Dost. taarruzu. Tebliğ yaptık.
Suriye sefiri – Veda.
Birleş. Mil. vekili veda.
Akşama davet.

4 Temmuz Perşembe

Şeker - 130 mgr.
İd. N.
Pro-trom. - 29".
Parti meclisi.
İst. hareket.

5 Temmuz Cuma

Bostancı. Deniz 3. 5 dakika.

6 Temmuz Cumartesi

Deniz 4. 6 dakika.
Ordu K., hanımı öğle yemeği.

7 Temmuz Pazar

Deniz 5. 7 dakika.
Heybeli'de öğle yemeği.
II. karma hükümetin (güven) yıldönümü.

8 Temmuz Pazartesi

Ankara.

9 Temmuz Salı

Alican - Öçten mücadelesi.

10 Temmuz Çarşamba

Amerika yüksek hakimi ile görüşme.

11 Temmuz Perşembe

Şeker 172 mgr.

Pro-tro. 28".

Öğle id. 3gr.

Gece 6gr.

12 Temmuz Cuma

İd. tahlilleri.

Mehmet Kartal'ın anlattıkları.

[Mehmet Kartal 1950 – 1960 arasında CHP Malatya milletvekili.]

13 Temmuz Cumartesi

İd. tahlilleri.

İlyas Seçkin'i ziyaret.

Akşam Cahit Zamangil yemekte.

Gece İsmail Rüştü Beyleri ziyaret.

[İlyas Seçkin, Bayındırlık Bakanı, Cahit Zamangil eski Trabzon milletvekili ve Kurucu Mecliste Odalar temsilcisi; İsmail Rüştü Aksal CHP'nin eski Genel Sekreteri.]

14 Temmuz Pazar

Kanda şeker 150.

İd. üçünde de var.

Cemal Tural - Kabibay – Erkanlı araştırma.

Emin Paksüt – İstifa.

İ. Öktem. İş.

14 Tem. Fransız Sefareti.

Akşama havaalanında Fransız başbakanını karşılama.

[Orhan Kabibay ve Orhan Erkanlı 27 Mayıs'ı yapan Milli Birlik Komitesi üyeleri. Korgeneral Cemal Tural, 29 Ağustos 1963'te orgeneral, 1964'te Kara Kuvvetleri Komutanı, 1966'da Genelkurmay Başkanı oldu. Emin Paksüt Ankara Milletvekili. İbrahim Öktem, Milli Eğitim Bakanı.]

15 Temmuz Pazartesi

Sabah Sa. 11'de Pompidou ve Coure de Murville ile görüşme.

Çankaya'da öğle yemeği.

Akşam orduvinde benim yemeğim – Nutuklar.

Gece – Kabul.

16 Temmuz Salı

Sa. 9.30'da toplantı.

İstikraz ve konsorsiyum işini görüşme ve bağlama.

Gece Fransız sefaretinde davet.

Dün gece ve bu gece sofrada Madame Pompidou ile görüşme.

17 Temmuz Çarşamba

Sabah Fransız misafirlerini uğurlama.

Sa. 11'de Başbakanlıkta Genelkurmay kanunu için kurulan heyeti kabul.

Zafer Paykoç. Benim sivilcem.

18 Temmuz Perşembe

S. 10. C. Başk. ziyaret.

S. 11. Grup - 400 lira ödemiş.

Kanda şeker 110 mgr.

Pro-tro 31".

İd. N.

19 Temmuz Cuma

Deniz 6. 5 dakika.

20 Temmuz Cumartesi

İst.'da Dr. Muammer Oğuz tahlil.

Kolesterol 220!!

Total lipid 714.

Fenol testi >34

Karaciğer testi (20 - 40)

Renk test 12 (10 - 20)

Kanivum menfi

Gros menfi.

Gece CHP balosu.

Deniz 7. 8 dakika.

21 Temmuz Pazar

Deniz 7. 9,5 dakika.

Kubalı. Hayret!! Aydemirler için ağır ceza almamalı, diyor

İst. Üniversitesi'ne mensup görünen 6 talebenin 21 Mayıs'tan yana beyan-nameleri. İşçi Partisi ile münasebetleri var gibi.

25 Temmuz Perşembe

Kanda şeker 142 mgr.

Pro-tr. 28"

İd. ikisi N. Akşam, sabah R.

Sa. 10. Yüksek planlama. ilk top.

Sa. 15.30 Sayın C. Başk.

26 Temmuz Cuma

Deniz 8. 6.5 dakika.

26 Temmuz Cumartesi

İst. harp oyunu tenkidi.

Öğleden sonra 9. deniz 7,5 dakika.

30 Temmuz Salı

Akademide tenkit (Harp oyunu).

Kulak yıkaması.

12. deniz. 7 dakika.

E. Alican'ın muhtırası. 30 tarihli.

[Yeni Türkiye Partisi Genel Başkanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican, İnönü'ye postayla bir muhtıra gönderince hükümet içinde kriz ortaya çıktı.]

31 Temmuz Çarşamba

13. deniz. 8 dakika.

Muhtıra geldi.

Temmuz ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

İst. Beyan. üzerine tebliğ.

1 Ağustos Perşembe

Ankara'da - askerî – seferî brifing.

14. Deniz 7 dakika.

2 Ağustos Cuma

Yunan Genelkur. Başk.

Moda Deniz Kulübü'nde yemek.

15. deniz. 8 dakika.

Gece T. Feyzioğlu muhtıra.

3 Ağustos Cumartesi

16. deniz. 8 dakika.

Sefirler – Metin'in misafiri. H. Ada.

İlhami Sancar - Ank geldi.

Gece Saat 11.30'da anlattı.

4 Ağustos Pazar

17. deniz. 7 dakika.

Recep Peker'in hanımı.

Amerikan gazeteci Pearson. Washing. Post.

5 Ağustos Pazartesi

Ankara.

Fahrettin Kerim, Alican'a aldırma.

[Fahrettin Kerim Gökay, İmar ve İskân Bakanı.]

6 Ağustos Salı

Şeker kan 100 mgr.

Pro-trombin 30".

İd. (3) N.

Kan grubu Rh pozitif.

8 Ağustos Perşembe

8-9 İzmir NATO Kom.

Öğleden sonra Genelkurmayda brifing – Askeri.

Çıkarken Ek. Alican ile görüşme. Yann sabah muhtıra üzerine görüşmek istedim. Adapazan'na gidiyormuş. Olmadı.

C.B. görüştüm.

12 Ağustos Pazartesi

Planlama - 1964 programı.

Öğleden önce ve sonra Alican somurtkan ve sükûti.

13 Ağustos Salı

Planlama. Sabah.

Öğleyin Alican'ın tezkiresi. Öğleden sonra muhtıra üzerine görüşmede zaruret görüyor. Cuma yapmadınız, olmaz dedim.

Gece S. 9'da C.B.

Muhtıra ve Alican ve YTP meselesi. Alican Sa. 18'te görüşmüş. Yann sabah T.

14 Ağustos Çarşamba

Gece YTP kaynamış.

Saat 10 Köşk'de Bakanlar Kurulu. Yumuşak başladı. Gelişti. Liderler Cuma günü gene toplanacak. Gürsel - Alican tertibi anlaşılıyor.

16 Ağustos Cuma

Köşkte liderler. Alican'ın şikâyetleri. Dinçer'in desteği. Gürsel'in teşviki

Alt komisyon bu akşam çalışmaya başlayacak.

S. 16'da güvenlik konseyi.

Sonra CHP bakanları ile toplantı.

[Koalisyon hükümetini oluşturan CHP, YTP ve CKMP liderleri 16 Ağustos'ta Cumhurbaşkanı Gürsel'in başkanlığında Ankara'da bir araya geldiler. Üç parti hükümetin devamına karar verdi.]

17 Ağustos Cumartesi

Alt komisyon çalışması.

18 Ağustos Pazar

Alt kom. çalışması devam ediyor.

Nasır Bey'le görüşme.

19 Ağustos Pazartesi

Şeker 132 mgr.

Pro-trom. 30".

İd. Sabah Reak.

Diğer ikisi N.

Grup.

Meclis.

Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması.

21 Ağustos Çarşamba

Şeker id. Öğle-Ak. Eser.

Ak.-Sa. Lit. 22 gr.

Ankara H.

22 Ağustos Perşembe

Şeker - İd.

Ank. H. Öğ. – Ak. Litr 4. Ak. - S. Litr 7. İd. 2

H. D. Öğ. Akş. Litr 4-5. Ak. Sa. Redükte 7

26 Ağustos Pazartesi

Şeker 145. İns. 28 ünite.

27".

Öğle – Ak. 1,6 gr. Lit 4.

Ak. - S. eser.

27 Ağustos Salı

İd. Orhan 1 - 0,24 1 Litre 3 gr. 2-3 eser.

Lokomotif işi için meclis tahkikatı açılması karan.

[ABD'den alınacak 33 lokomotifle ilgili meclis soruşturması açıldı.]

29 Ağustos Perşembe

Tahlil - İd. 2 – 3.

Ank. Hast. yok.

Planlama.

1 Eylül Pazar

Çalışma – Öğle, Müezzinoğlu.

Akşam Satır.

[Kemal Satır, CHP Genel Sekreteri; Ziya Müezzinoğlu, DPT Müsteşarı.]

2 Eylül Pazartesi

Şeker 133 mgr

protrombin 29"

id. 1 - eser, 2-3 Nor.

Planlama

Kolesterol

Dr. Şardaş %290 mgr

Dr. Emin %378

Dr. Muhlis %320

9 Eylül Pazartesi

Şeker kanda %126 mg.

İd. hepsi normal.

Maliye Bakanı ile görüşme.

Planlama ile görüşme.

Pesmezoğlu ile görüşme.

[Maliye Bakanı, Ferit Melen; Pesmezoğlu, Yunanlı maliyeci.]

16 Eylül Pazartesi

Şeker %122 mg.

İd. üçü de N.

Ferit Alpiskender.

[Ferit Alpiskender, Manisa senatörü.]

18 Eylül Çarşamba

Hıfzı Oğuz'un Meclis'te gündem dışı konuşması.

[Hıfzı Oğuz Bekata, İçişleri Bakanı.]

19 Eylül Perşembe

Bakanlar kurulunda önce CKMP, sonra YTP'nin şikâyeti.

[YTP Genel Başkanı Ekrem Alican, partizanlık yaptığı gerekçesiyle İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata hakkında meclis soruşturması açılmasını istedi.]

22 Eylül Pazar

Alican'ın dış politika ve Amerika seyahati.

Muhtıra çalışması.

23 Eylül Pazartesi

İstanbul'a tayyare ile hareket Saat 16.

[İnönü Trakya'daki NATO tatbikatını izlemek üzere İstanbul'a hareket etti.]

24 Eylül Salı

Trakya'ya oto ile hareket. Sancar, Dinçer ve Feyzioğlu.

[İlhami Sancar Milli Savunma Bakanı; Hasan Dinçer Devlet Bakanı; Turhan Feyzioğlu Devlet Bakanı.]

25 Eylül Çarşamba

Dinçer ve Feyzioğlu gemi ile gidiyorlar.

Ben Sancar, 1. Ordu K. karargâhları: Çorlu, Lüleburgaz, Babaeski, Uzunköprü.

Uzunköprü'ye vanş.

Uzunköprü civanna havadan indirme.

Akşam Gelibolu.

26 Eylül Perşembe

Saros kıyısına 6. Filo'dan çıkarma.

Muazzam hareket.

Gazetecilere beyanat. Sonra helikopterle içeriye Keşan - Malkara, dönüş.

Öğle yemeği Am. Ordugâhı.

Frankfurt'tan Am. Genieuf tanışma. Likör bol.

3 Ekim Perşembe

Bakanlar Kurulu yapamadık. Bekata'dan şikâyet üzerine.

Aybar'ın müşterek toplantıyı kabul etmemesi.

Sabah Gürsel ile konuşma. Bakanlar ile konuşmanın teklifi. Saat 11'de.

Bakanlar kurulu istifayı kabulü.

Tebliğ karan.

İstifayı grup idare kuruluna.

[İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata 1 Ekim'de YTP'li Sağlık ve Sosyal Yar-

dım Bakanı Yusuf Azizoğlu'nu 27 Mayıs'a karşı olmak, Kürtçülük cereyanıyla tehlikeli alakalar kurmak ve Yassıada mahkumlarına özel muamele yapmakla suçlamıştı. Karşılıklı suçlamalar koalisyonun geleceğini tehlikeye sokunca 3 Ekim'de parti temsilcileri bir araya geldiler. Bu arada YTP ve CKMP'li bakanlar Bekata istifa etmediği takdirde Bakanlar kurulu toplantılarına katılmayacaklarını açıkladılar. 4 Ekim'de Bekata görevinden istifa etti.]

7 Ekim Pazartesi

Hanım Hastanede. Fizik tedavi II.

8 Ekim Salı

Meclis'te Azizoğlu konuşması - Tahkikat açılırsa çekilirim.
Sabah grupta – Konuşmayalım.

[Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Yusuf Azizoğlu 8 Ekim'de, istifa eden Bekata hakkında meclis soruşturması açılmasını istedi. CHP'liler de onun hakkındaki meclis soruşturması açılmasını istiyorlardı.]

9 Ekim Çarşamba

Sabah Hanım Fizik tedavi III.

10 Ekim Perşembe

BMM'nde lokomotif.
Bölükbaşı'nın ahlaksız imaları.
Hanım için Fizik tedavi IV.

[Millet Partisi Genel Başkanı Osman Bölükbaşı 7 Ekim'de 30 uyku hapi içerek intihara kalkışmış, koma halinde kaldırıldığı Gülhane Askeri Hastanesi'nde yoğun çabalar sonucunda kurtarılmıştı.]

11 Ekim Cuma

Kan şekeri 115 mgr.
İd. her üçü şeker yok.
Protrombin 29".

Helsinki elçisi. Tepedelen dikkat!

S. Sarper.

Alican.

Nasıroğlu.

Gece Hasan Dinçer.

Alican – Azizoglu'nu bırakmıyor.

Hükümeti yenileyin diyor. CHP - AP kurmasını tavsiye ediyor ısrarla.

[Bekata ve Azizoglu'nun karşılıklı suçlamalarından doğan hükümet krizi bir türlü bitmek bilmezken YTP Genel Başkanı Alican, İnönü'ye AP ile koalisyon kurmasını önerdi. Azizoglu 25 Ekim'de bakanlıktan istifa etti.]

14 Ekim Pazartesi

Hanım Fizik tedavi V.

15 Ekim Salı

Kürtçülük için genel görüşme ret.

Lokomotif araştırma görüşmesi.

Gürsel ile görüşme.

19 Ekim Cumartesi

Bakanlar kurulu.

21 Ekim Pazartesi

Hanım Fizik tedavi VII.

Metin'in Uzakdoğu'ya Özden ile hareketi.

M. Meclisi'nde araştırma takrirlerinin reddi.

Askeri hakimler kanunu. Toptan görüşme kararının verilmesi.

Parti meclisi.

4 Kasım Pazartesi

Hanımın X. sırına bitti.

Bugün Fizik tedavi X. var.

Bundan sonra fizik tedavi daha 5 var.

5 Kasım Salı

Meclis teşekkül etti.

Senato devam ediyor.

6 Kasım Çarşamba

H. Fizik 11'inci.

Ardıçoğlu.

14 Kasım Perşembe

Kanda şeker.

15 Kasım Cuma

Ömer bugün gitti.

16 Kasım Cumartesi

Dün Ömer İst. döndü.

Hesapları için gelmişti.

Bakanlar kurulu.

Maliye - Ticaret bakanları. Döviz tasarrufu için.

17 Kasım Pazar

Seçim - belediye, muhtar ve mahalli idareler.

[17 Kasım 1963'te yerel seçimler yapıldı. Seçim sonuçları koalisyonun küçük ortakları için tam bir hezimet oldu. 1961'de yüzde 13,7 olan YTP'nin oy oranı, 1963 il genel meclisi üyelikleri için yapılan seçimde yüzde 6,5'e, yüzde 14,0 olan CKMP'nin oy oranı ise yüzde 3,1'e geriledi. Muhalefetteki AP ise oylarını yüzde 34,8'den yüzde 45,5'e çıkarmıştı. Seçimin mağlupları YTP ve CKMP 19 Kasım'da koalisyondan çekileceklerini açıkladılar.]

22 Kasım Cuma

Kanda şeker 118.

Protrom 28".

İd. yok.

Hanıma Fizik. Sinüsit için.

Gece balo - Büyük tiyatro.

Baloda haber: Kennedy öldürüldü - Hemen eve.

[ABD Başkanı John Kennedy Dallas'ta uğradığı bir silahlı saldırı sonucunda öldürüldü. Başkan Yardımcısı Lyndon B. Johnson görevi devraldı.]

23 Kasım Cumartesi

Akşam Reisi Cumhur ile görüşme - Amerika'ya gitme kararı.

[İnönü Kennedy'nin cenaze törenine gitme kararı aldı ve bir gün sonra ABD'ye hareket etti.]

24 Kasım Pazar

Sabah 9.45 Pan Amerikan.

Necdet Calp.

Feridun Cemal.

Prof. Zafer bey. Saat 10'da havada.

Uğrak: İst. Roma, Paris.

Roma'da bizim sefirler ve sefaretler. Paris'te bir hükümet memuru.

Atlantik simsiyah. Fırtına varmış - Dolaştık - 4 S. fazla - NY 15 saattir.

Bir de baktık saat 19. Johnson tarafından bir ambassador. Birleşmiş Milletlerden sefirimiz. Akşam Washington yolunda.

25 Kasım Pazartesi

Sabah Sa. 10 30 Beyaz Ev'de toplanma.

Erhard De Gol.

Kiliseye hareket.

Yolda araba.

Kilise.

Saat 15 Arlington dönüş. Beyaz Ev.

Sefaret.

Saat 17 Conson'un kabulü.

Sefarete bir saat yatma.

Yunan Hariciye nazın – sefiri.

Saat 19.

Ankara'dan haber YTP, CKMP.

[Inönü ABD'de iken YTP ve CKMP koalisyondan çekileceklerini resmen açıkladılar.]

26 Kasım Salı

Sa. 11 Beyaz Ev, Johnson ile görüşme.

Çok dostane.

91 millet var - Benim ile görüşmeden aldığı zevki hiçbir heyetten almıyor.

Saat 16 McNamara.

Lincoln - Jefferson abideleri.

Akşam Amiral, Hava Albay - Kemal Siber.

27 Kasım Çarşamba

Ankara'da Hanım ile görüşme.

CKMP, YTP çekilmeye karar vermişler.

Hariman ile.

Talbot beraber. Sözü ona verdi - Teminat Ereğli Demir Çelik için 300 mill.

TL'sında ısrar.

Akşam Türk memurları ile tanışma.

Amiral Sezai, Maliyeci Kemal Siber ile görüşmeler.

28 Kasım Perşembe

Sabah 8.30'da Baltimore oto ile hareket.

Çok güzel yol - Gene orman içinden. B.elçi beraber.

Saat 13 New York.

Adnan Bey'in evinde öğle yemeği.

Waldorf Astoria oteli.

Sokakta yürüyüş.

Empire Building.

100 kat - Manzara çok güzel.

29 Kasım Cuma

Sabah şapka – Oyuncak.

Talebe temsilcileri, müfettişler.

Adnan Bey evinde.

Öğleden sonra Skuras.

Yağmur - Birleşmiş Milletler öğle evvel.

Güç hal ile uçak alanı.

Sa. 20.15 hareket N.Y'tan.

[Skuras, Türk dostu Yunanlı film yapımcısı.]

30 Kasım Cumartesi

Atlantik'i gece denizi görmeden geçtik.

Paris - Sefir – Koloni.

Kravatlar. Hareket.

Roma - Sefirler – Koloni.

Essence'lar – Dolaşma.

Bitlisli Şeyh Selahattin'in oğlu Kâmran - Eyi memur.

İstanbul - Kalabalık – Patrikler.

Ankara - Çok kalabalık.

C. Baş. beraber avdet.

Kasım ayına ait tarihsiz son sayfadaki notlar

11 Aralık 1963 durumu

Millet vekili

CHP 175

AP 147

YTP 47

CKMP 25

MP 13

Bağımsız 34

münhal 9

450

232

1 Aralık Pazar

Radio konuşması - Yarın görüşmeler yapacağım.

Nasır Bey'le Köşk'te görüşme.

2 Aralık Pazartesi

Saat 9.30 Büyük Meclis.

Senato Başkanı.

Millet Meclisi Başkanı.

S. 10.30 Ekrem Alican - Çekilme kesin.

S. 11 Hasan Dinçer kesin. Saygılı.

S. 15.30 Gürsel - istifa.

Bakanlar Kurulu.

İstifanın, Gürsel'in cevabının tebliği.

[İnönü Ankara'ya döner dönmez, yaptığı temaslardan sonra hükümetin istifasını Cumhurbaşkanına sundu.]

3 Aralık Salı

C. Başkanın istişareleri.

Sa. 9 Bölükbaşı.

9.30 Alican.

10.00 Dinçer.

10.30 Gümüşpala.

13. Ankara Palas Bakanlara öğle yemeği.

15 C. Başkanı.

Sabah parti grubu - Konuşma tebliği.

Gümüşpala 3 gün mühlet istemiş - Bekleyeceğiz.

C. B. meraklı. CHP vazifeye katılacak mı?

Şeker tahlili - Kanda 105.

İdr. O.

Protrombin 27".

4 Aralık Çarşamba

Yürüme.

Meclis - K. Satır.

Mebuslar.

Yemekte Ferit Melen.

Öğleden sonra.

Mebuslar.

Antalya valisi.

Mülkiye mezunlarının yemeği - Balın Oteli.

6 Aralık Cuma

Parti meclisi.

İstifayı anlattım.

Öğleden sonra Köşkten çağırma. Gümüşpala'nın cevabı - Bana teklif.

Mecliste görüşeyim dedi.

Cevap vermedim.

Bakanlar kurulu.

Gece toplantı.

Teklifi anlattım.

[Gürsel 6 Aralık'ta yeni hükümeti kurma görevini İnönü'ye verdi. Ama, yerel seçimlerde CHP de oy kaybetmişti. 1961 seçiminden birinci parti olarak çıkan CHP, 1963'te AP'nin gerisinde kalmıştı. Böyle olunca, bazı CHP'liler yeni kurulacak koalisyona katılmayıp muhalefette kalmanın partiye daha yararlı olacağı görüşünü ortaya attılar. Ayrıca CHP'nin yeni bir koalisyon kurması da oldukça güç görünüyordu. İnönü 9 Aralık'ta görevi iade etti. Bunun üzerine görev 10 Aralık'ta AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'ya verildi.]

7 Aralık Cumartesi

S. 15.30'da parti meclisi.

Karar - Pazartesi grup.

Nasır Bey geldi.

Gruba gideceğim.

8 Aralık Pazar

Yürüme.

Yarın grupta karar verilecek - Gazetelere söyledim.

11 Aralık Çarşamba

Kanda şeker. 90 mgr.

İd. 0 yok.

Protrombin 29".

Gümaşpala'nın daveti.

14 Aralık Cumartesi

Saat 17.30.

Gürsel ile daveti üzerine görüşme.

Hükümet teşkili görevini veriyor. Pazartesi grup görüşmesinden sonra cevap vereceğim.

Akşam yemeğinde Melen, Öztrak, İlyas Seçkin neşeliler.

21.30'da Hasan Dinçer evde. Ümitsiz ve çekingen. Salı cevap verecek.

[Gümüspala, CHP'nin yanı sıra küçük partilerin de AP ile koalisyona girmeye yanaşmaması üzerine görevi Cumhurbaşkanı'na iade etti. Gümüspala seçimlerin erkene alınmasını da istedi. MP'nin önerisi bir milli koalisyon, YTP'nin önerisi ise bir AP-CHP koalisyonu kurulması yönündeydi. Bu gelişmelerden sonra Gürsel, 14 Aralık'ta hükümeti kurma görevini bir kez daha İnönü'ye verdi.]

15 Aralık Pazar

Yürüyüş.

16 Aralık Pazartesi

Grup.

C. B. müspet cevap.

Parti liderleri ile görüşme.

21 Aralık Cumartesi

YTP heyeti ile konuşma.

Planlamayı istiyorlar.
 CHP'den yardımcı istemiyorlar.
 Olmaz dedim.
 Gruplarına gidecekler.

22 Aralık Pazar

YTP Grubu S. 14'ten akşama kadar konuştu - Israr ediyorlar.
 E. Alican – YTP sabotaj fikrini değiştirmemiş. Yarın tekrar konuşacaklarmış.
 Gece Lebit, Demir, Hazer, Kemal Satır görüştük.

Aralık ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

- 1.1. Ç. S. 17'de Bakanlar Kur.
- 2.1. Perş. Meclis'te. Pr. konuşması.
- 3.1. Cuma Senato'da Pr. konuşması.
- 4.1. C.E. Meclis'te güvenoyu.
- 5.1. Paz. Bayramoğlu
- 6.1. Paz.E. Bakanlar K., Ham. Suphi, Kâzım Orbay, C. Baş. akşam yemeği.
- 7.1. Salı Kıbrıs için talimat hazırlığı - Bakanlar
- 8.1. Ç Kıbrıs heyeti ile görüşme
- 9.1. Perş

10.1 C. Parti meclisi

13.1.64 Paz. E. Kan şekeri 126 mgr.

Prot 30".

İd. Normal.

14.1. Kolesterol 286, evvelki 294.

19.1. Orbay'da.

20.1. Bakanlar K.

Tütün.

Şeker 130.

protr. 32".

İdrar Normal.

[İnönü, çeşitli girişimlere rağmen hiçbir partiyi koalisyona girmeye razı

edemedi. Partilerle yapılan görüşmelerden bir sonuç alamayan İnönü, sonuçta, hükümeti Meclis'teki 33 bağımsız milletvekilini yanına alarak kuracağını açıkladı. Bununla birlikte CHP'li milletvekilleriyle ve bağımsızların toplamı güvenoyu almaya yetecek sayıya ulaşmıyordu. Kıbrıs'taki gerilimin de tırmandığı bir sırada, 25 Aralık'ta, İnönü yeni kabinesini açıkladı. Hükümet programı okunduktan sonra, 2 Ocak 1964'te, CHP, hükümetin güvenoyu alamaması halinde bundan böyle yapılacak hiçbir koalisyona katılmayacağını açıkladı. Kıbrıs sorununu nedeniyle dış politikada sıcak günler yaşanırken, YTP ülke içinde bir hükümet buhranı yaşanmaması için hükümete güvenoyu vermeyi kararlaştırdı. YTP'nin de desteğini arkasına alan hükümet 4 Ocak 1964'te 175'e karşı 225 oyla güvenoyu almayı başarinca, İnönü'nün 27 Mayıs sonrasında kurduğu üçüncü hükümet göreve başlamış oldu.

1964

27 Ocak Pazartesi

Şeker 100

Pro. Tr. 30"

Londra'da Kibns konf. son safhada.

Öğleyin yürüyüş.

31 Ocak Cuma

Amerika-İngiliz Kibns teklifi. Kabul ettik.

2 Şubat Pazar

Evde, Orbay, arkadaşlar.

Akşam havaalanında Feridun C. Erkin'i karşılama.

3 Şubat Pazartesi

Parti başkanlarına bilgi.

Şeker 145 mg.

Pro. Tr. 30"

Akş. Sabah id. Reaksiyon.

4 Şubat Salı

Ö. evvel

Senato'da M.S. bütçesi.

İdrar tahlili yok

10 Şubat Pazartesi

Şeker 130 mgr.

Pro. Tr. 30"

Id (3) N.

Kıbnns cemaatı.

Senato'da bütçe konuşması.

Nihat Erım'le Kıbnns üzerine konuşma.

11 Şubat Salı

Mr. Ball ile görüşme, Kıbnns'a gidiyor.

Gürsel'i ziyaret ettim.

Parti başkanlarını çağırdım. Kıbrıs durumunu, sıkıyönetimin uzatılması
[okunamadı] söyledim.

Necdet Calp'in valiliğe gitmesini gördüm.

12 Şubat Çarşamba

Çankaya'da toplanma.

Bugünkü politikaya devam.

Rum – Amerikan gazeteci ile, Time başyazarı ile görüşme.

13 Şubat Perşembe

Limasol olayı.

Güvenlik Kurulu.

Meclis.

Cevdet Pş. ile görüşme. Hazırlık karan. Amiral ile Alpiskender'in İst.'a gemi-
ler için gönderilmesi.

14 Şubat Cuma

Genelkurmay ile hazırlık konuşmaları.

Mr. Ball avdet etmiş.

*[İsmet İnönü 21 Şubat 1964'te kendisine karşı düzenlenen bir suikast giri-
şiminden yara almadan kurtuldu. Suikasti düzenleyen Mesut Suna 17 Haziran
1964'te 20 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.]*

26 Şubat Çarşamba

Şeker 135

Sa. id. eser

Pro. Tr. 28"

Tokerler Ist.'a gittiler.

27 Şubat Perşembe

Kıbn's'ta Pikar vasıtası ile Makarios'tan teklif gibi.

Senato'da konuşma.

Kemali Bayazıt ile görüşme.

Toprak reformunda karanlık.

28 Şubat Cuma

Enver Samakdin. Fin Fahri Başk.

Ecvet Güresin.

29 Şubat Cumartesi

Mecliste konuşma

Bütçe 221+ ; 180-11.

Millet Meclisi'nde davet.

2 Mart Pazartesi

Viyana çocukları.

3 Mart Salı

İdil Biret konseri.

Güvenlik Konseyi.

4 Mart Çarşamba

Kan şekeri – 125 mgr.

Protrombin 32".

İd. Normal.

7 Mart Cumartesi

C. Başkanı – Sunay'ın emekliliğinin bir sene uzatılması görüşmesi. Hayret ettim. Çok sert mukavemet etti.

9 Mart Pazartesi

Bakanlar Kurulu – Sunay'ın uzatılması karan. C.Başkanı'na kendim götürüp tasdik ettirdim.

Kıbrıs'ta Rum tecavüzleri.

Askeri Şura azalan ile görüşüm, çıkarmayı. Siyasi ihtilatlanndan endişe ediyorlar. Behemehal Yunan harbi.

Sunay'ın Şura'ya yemeği.

14 Mart Cumartesi

Kan şekeri 130

İd. N.

Pr. Tr. 29".

Rus sefiri. Mesaj. Kıbrıs.

16 Mart Pazartesi

Büyük Millet Meclisi'nde gizli oturum. Kıbrıs görüşmesi. Yetki

17 Mart Salı

Senato'da Milli Birlik Grubu'nda Kıbrıs görüşmesi.

18 Mart Çarşamba

Büyük Millet Meclisi'nde lokomotif ihalesi.

Metin'in hastalığı. Sanlık. 15 gün mutlak istirahat.

Kıbrıs'ta vukuat (Gaziviran).

19 Mart Perşembe

Grupta devam meselesi.

Mecliste lokomotif.

Kıbrıs.

20 Mart Cuma

Denктаş ile konuşma.

21 Mart Cumartesi

Kütahyalılar.

22 Mart Pazar

Sendelememin muayenesi. Zafer Bey, Salahaddin Bey. Sinir tedavisi. Bir aylık devre başlıyor.

I. Dodex, 10 günlük

23 Mart Pazartesi

II. Dodex.

24 Mart Salı

III. Dodex.

Libya elçisi veda.

25 Mart Çarşamba

IV. Dodex.

Şeker 0,95 mg.

Pro. Tro. 32".

26 Mart Perşembe

V. Dodex.

Yeni berber.

Meclis – Senato seçimi.

27 Mart Cuma

VI. Dodex. Hanım'a da.

Meclis – Senato seçimi

Akif Eyidoğan,

Baha Özbek.

Nihat Su.

Rauf Kıray partiye girdiler.

28 Mart Cumartesi

VII. Dodex.

Meclis.

Klüp.

29 Mart Pazar

VIII. Dodex.

30 Mart Pazartesi

IX. Dodex.

Zafer Bey akşam yemeğinde.

31 Mart Salı

X. Dodex.

Bekir Bey.

Bundan sonra iğne gün aşın.

2 Nisan Perşembe

XI. Dodex.

3 Nisan Cuma

Orbay'ın teşyii.

4 Nisan Cumartesi

XII Dodex.

Kan şekeri 118 mg.

Protrom. 33".

Id. N.

6 Nisan Pazartesi

XIII. Dodex.

Id. N.

7 Nisan Salı

Yunan sefirinin randevu istemesi
Mecliste gelir vergisi ilan meselesi.

8 Nisan Çarşamba

XIV. Dodex.

Mecliste kavga. Ataöv'ün benim aleyhimde konuşmasından.

10 Nisan Cuma

XV. Dodex.

Washington Daily News muhabiri Weller ile görüşme (Kıbrıs'tan geldi).

11 Nisan Cumartesi

Ziya Önder, Rifat Öçten, Sadık ile görüşme.

12 Nisan Pazar

XVI. Dodex.

14 Nisan Salı

XVII. Dodex.

Gözüm rahatsız.

15 Nisan Çarşamba

Güvenlik Kurulu. Sıkıyönetimin uzatılması teklif edildi.

Kıbrıs meselesi.

Time dergisi ile konuşma.

16 Nisan Perşembe

XVIII. Dodex.

Tahlil:

Şeker 100 mg.

Protrombin 38".

İd. 3. Normal.

Tromexan. Bundan sonra her gün _.

17 Nisan Cuma

Arabulucu.

18 Nisan Cumartesi

Arabulucu.

19 Nisan Pazar

Bakanlar Kurulu.

20 Nisan Pazartesi

XIX Dodex.

21 Nisan Salı

Suat Seren.

Salih İnankur.

Fahrettin Kerim Gökay.

Kars senatörleri.

22 Nisan Çarşamba

XX. Dodex.

27 Nisan Pazartesi

Girne muharebesi.

Stikker'in gelmesi,

28 Nisan Salı

Stikker ile görüşme

Şeker 128

Pro. Tr. 38".

İd. 3. N.

Dr. İsfendiyar.

29 Nisan Çarşamba

Stikker gitti.

30 Nisan Perşembe

Bakanlar Kurulu

Utant'ın yeni programı.

4 Mayıs Pazartesi

Yüksek Planlama.

5 Mayıs Salı

Şeker 102 mgr.

Pro. Tr. 28".

İd. 3. N.

Mecliste genel görüşme, Kıbrıs için.

Sabah Yüksek İhtisas Hastanesi'nin açılması.

6 Mayıs Çarşamba

Genel görüşme.

Alican'ın teklifi.

Akşam Abdülhak Kemal Yürük.

7 Mayıs Perşembe

Alman B. Elçisi. (Malî anlaşma – Patrik)

Fullbright ile görüşme.

Akşam Fahreddin Kerim Gökay.

8 Mayıs Cuma

Planlama

11 Mayıs Pazartesi

Kan şekeri 105 mg.

Protrombin 34".

İd. N.

Dr. Orhan.

12 Mayıs Salı

Amerika sefiri, eşi ögle yemeğinde. Ciddi görüşme.

13 Mayıs Çarşamba

Dr. Orhan'ın İzmir'e gitmesi.

17 Mayıs Pazar

Feridun Cemal'in Ankara'ya gelişi. Ögle yemeğinde görüşme.

19 Mayıs Salı

Merasime gittik.

20 Mayıs Çarşamba

Kıbnı planı. Hariciye Vekili, G.K. Başkanı ile görüşme.

C. Başkanına arzı.

Amiral Russik ile G.K. Baş. Görüşmesi.

21 Mayıs Perşembe

Saat 14.30 Köşte konf. Yardımcı., Dışışleri, ben, G. K. Baş., İl. Başkan, üç kuvvet başkanı. Saat 17'ye kadar. Çıkarma için.

Ömer geldi, gitti.

22 Mayıs Cuma

Mucip Ataklı ile görüşme. 11 'le için.

23 Mayıs Cumartesi

Şeker 100 mgr.

Pro. tro. 28".

İd. 3. N.

Dr. İsfendiyar

25 Mayıs Pazartesi

Planlama'da Van'da yapılacak çimento fabrikası görüşülecek.

28 Mayıs Perşembe

Bugün öğleden evvel Nasır Bey'le bir iş (C. B. ile bir toplantı gününü tespit) için görüşmeye gitmiştim. Konuşurken hükümet teşkili zamanını anlattı. AP ile Alica'nın hükümet kurlmaları muhakkak hale gelmiş olduğu gün Alica üzerinde şiddetli baskı yapılarak vazgeçirildiğini söyledi. Osman Köksal da gönderilmiş.

31 Mayıs Pazar

Cevdet Paşa komutanlarla dönmüş.

1 Haziran Pazartesi

Köşkte toplantı. Kıbrıs'a çıkarma hazırlıklarını görüştük. Satır, Erkin ve erkani, Cevdet Pş. ve erkani.

2 Haziran Salı

Sabah uçak ile İst. hareket. (Metin beraber)

3 Haziran Çarşamba

Basın Enstitüsü'nü açtım. Saat 9.30.

Öğleyin evde talebeyi kabul ettim.

Akşam Dolmabahçe olacak.

4 Haziran Perşembe

Amerika'nın teşebbüsüne (çıkarma aleyhinde) yarı akşama kadar mühlet verdik.

5 Haziran Cuma

Johnson'un mesajı.

Saat 21'de Bak. Kurulu.

Tehir kararı.

6 Haziran Cumartesi

Çıkarma kaldı.

Cevap verilecek.

7 Haziran Pazar

Seçim (Senato) günü.

Gümüşpala'nın ölümü.

8 Haziran Pazartesi

Johnson'a cevap taslağı. Haldun ile çalıştık.

9 Haziran Salı

Bak. Kurulu.

1. Seçim

2. Johnson'a cevap

3. Yann parti liderleri ile 11'de buluşmak için tertip.

10 Haziran Çarşamba

Ball geliyor. Yann.

C.Baş. ile yarın Ball'dan sonra.

19 Haziran Cuma

Şeker 105 mgr.

Pro. Tr. 26".

İd. N.

Kolesterol 252

Sıkıyönetim bir ay.

Güvenoyu

200 +

194 -

2 çekim.

3 boş

399

Kabul ettim. Akşama kadar konuştum.

20 Haziran Cumartesi

1. G.K. Başkanı ile

2. Nihat Bey'le

3. Bakanlar Kurulu

4. Seyfi Kurtbek işi için AP ile muharebe.

1 Temmuz'da *[okunamadı]* ile randevu.

21 Haziran Pazar

Amerika'ya hareket. C. Başkanı uğurladı. Johnson'un uçağı ile.

3 çeyrek – İstanbul

1 saat – Kaldık.

Hareket 4 saatte.

Madrid – Bir sa. fazla kaldık.

S. 2,30'da kalktık. Madrid saati ile.

S. 17.40 Largly üssüne geldik. Willamsburg'da.

15-16 Saat yol.

22 Haziran Pazartesi

Sabah şehirde at arabası ile geziş. Helik. Washington. Beyaz Saray. Karşıla-
ma. Asker. Top.

Radyo. Johnson.

Görüşme. Öğle yemeği.

Askerî. Resmî.

Sefarette kabul.

Johnson.

23 Haziran Salı

Meçhul asker.

Kennedy. Askerî ve resmî.

Dean Rusk. Gemi.

Mr. Ball, Talbott.

Müzakere. Program.

Tebliğ hazırlama.

Johnson. Tebliğde mutabakat.

Helikopter. Uçak.

New York.

24 Haziran arşamba

Sabah Uthant.

Öğle yemeği Birleşmiş Milletler'de.

Kana Hariciye Nazın çatışma. Bana güveniyor.

Eski bir Amerika sefiri.

Gece Eralp evinde.

25 Haziran Perşembe

Sabah S. 11. Basın. İyi.

Yemek – [okunamadı] idaresi.

S. 17 Dış Münasebetler Cemiyetinde konferans.

26 Haziran Cuma

Sabah Newsweek, New York Times.

Münir Sarpyenir.

Öğle yemeği. Mr. Ball. Beşer kişi.

Yunanlılar menfi.

Görüşük.

Sonra haber. Cenevre'de buluşmak için anlaşma olmuş.

Saat 20,30'da Londra'ya hareket. 6 saat sürecek.

27 Haziran Cumartesi

Londra'ya vanş.

Cearidge Oteli.

28 Haziran Pazar

Akşam yemeği.

Başvekil.

Dışışleri

Duncan Sandis

29 Haziran Pazartesi

Sabah görüşme. Sa. 11.

Öğle yemeği.

30 Haziran Salı

Paris.

Hareket.

İstasyon.

Başvekil.

Home.

1 Temmuz Çarşamba

Sabah

NATO – Leninitzer

S. 15.30 De Gaulle

17.30

Akşam yemeği Pompidou

2 Temmuz Perşembe

Hareket – Avdet.

İstanbul – Kalabalık.

Basın toplantısı.

Ankara – Görüşmem.

Karşılama – Doğru yukarı.

Durgun – Kararlı olmalıyız.

3 Temmuz Cuma

Karşılama. C.B.'da. Akşam yemeğinden evvel köşkte konuşma. Yeni tertip teklifi. Yann görüşürüz dedim.

Gece evde Satır, Erkin, Sancar, Sunay.

Uyur uyanık.

4 Temmuz Cumartesi

Sa. 11.30. Pakistan ile beraber çalışma.

Öğle yemeği. Orduevinde.

Akşam köşkte 6 kişilik yemek.

Temmuz 20'de Şah ile beraber toplantı.

5 Temmuz Pazar

Uğurlama.

Evde.

Eyi telgraflar.

Briç. 81 lira!!

Gece Erdal.

6 Temmuz Pazartesi

Şeker % 80.

Pro. Tro. 22".

Id. N.

Londra'da %125

Kolesterol 350

Üro asit ürit N. İdi.

7 Temmuz Salı

Büyük Millet Meclisi'nde gizli oturum. Kıbrıs. Amerika seyahati hakkında izahat. Soruların cevaplanması. Eyi geçti.

Hanım için tahliller.

8 Temmuz Çarşamba

Şefik İnan'ın seçim hakkında düşünceleri.

Köy İşleri Bakanlığı hakkında çalışmalar.

Saim Sangüllü'nün AP hakkında endişesi. 1957, 58 seneleri durumu (söz onun). Benden yardım istiyor.

Nihat Erim Cenevre'ye gitti. Bugün Acheson ile görüştü.

13 Temmuz Pazartesi

Nurperi [okunamadı] Ankara'da.

N. Erim Acheson ile görüşüyor. Üs meselesi.

14 Temmuz Salı

Genel kurul oy.

N. Erim [okunamadı] ile görüşüyor. Gene üs meselesi.

15 Temmuz Çarşamba

Sadettin Bilgiç geldi. Sivil ve askeri siyasi af istiyor.

16 Temmuz Perşembe

Bakanlar Kurulu.

Batman grevi.

Prefabrication fikri.

Nihat Erim geliyor. Geldi.

Bakanlar Kurulu gece saat 10'da.

18 Temmuz Cumartesi

Akşam trenle İst. hareket. Nurperi beraber. Hasta.

Gündüz akşama kadar çalışma. Nihat Erim'e talimat.

Cumhurbaşkanını İstanbul'a uğurlama. Uçak.

19 Temmuz Pazar

I. deniz. 1,5 dakika.

20 Temmuz Pazartesi

İran Şahı'nı karşılama. Selamlama.

Sa. 11. Çınar Oteli.

Eyüp Han'ı karşılama. S. 13.40.

Akşam Çınar'da yemek.

Yemekten sonra Sa. 2'ye kadar konuşma.

21 Temmuz Salı

Dolmabahçe'de konferans.

Hususi toplantı.

Umumi toplantı.

Akşam Florya Köşkü. Saat 18-24.

İmzalar – Nutuklar.

22 Temmuz Çarşamba

Teşyi - Veda.

Saat 11.30-12.50.

Otel 526 lira.

Ömür'de öğle yemeği.

Fikret'in tavuk çiftliği.

Fikret'in motoru ile Maltepe.

II. deniz. 3,5 dakika. Soğuk.

23 Temmuz Perşembe

Öğleyin deniz.

III. deniz. 4 dakika.

Ali Bey akşam.

İrfan, kızı.

IV. deniz. 5 dakika. Eyi.

24 Temmuz Cuma

5. deniz. 6,5 dakika. Lodos. Kirli.

Sadun Tanju. Ulus için Lozan ve basın hürriyeti.

25 Temmuz Cumartesi

6. deniz. 11 dakika. Çok güzel.

Orhan Öztrak.

7. deniz. 1,5 dakika.

Ferit Melen, hanımı.

Gelir vergisi beyanlan.

0,40 fazla. Asgari geçim yükseldiği için. Fark az.

Tağmaç gelecek Pt. Heybeli'ye.

26 Temmuz Pazar

Heybeliada.

8. deniz. 10 dakika. Meşhur plaj.

Büyükada. Hanım.

27 Temmuz Pazartesi

Sabah yağmurlu.

Yusuf Azizoğlu hasta.

İlhami Sancar, general Tağmaç. Güzel.
 Akşam 9. deniz. Soğuk.
 Deniz Harp Okulu.
 Sait Bey.
 Amiral Kemal Kayacan. Dikkat!
 Gece Rıza'da.

28 Temmuz Salı

Sabah Maltepe, motorla.
 10. deniz. Sabah. 7 dakika.
 11. deniz. 6,5 dakika. S. 18.
 Ayten Hn.

29 Temmuz Çarşamba

Güçlü'nün yaş günü.
 Nurperi daha iyi.
 12. deniz. 7 dakika.

30 Temmuz Perşembe

Sabah deniz 13. 6,5 dakika.
 Öğleden sonra Rauf Bey'in hemşireleri.
 Cihangir - Çok memnun oldum.
 Halam - Fatih.

31 Temmuz Cuma

14. deniz. 8 dakika.
 Halam bizde.
 Abdurrahman Nafiz Pş.
 Ali Fuat Pş. Cebesoy.

1 Ağustos Cumartesi

Atina B.E. İlk. Fenerbahçe askeri kampı.
 15. deniz. 7 dakika.
 Kumandanlara Kıbns durumunu müzakere, anlattım. Çok memnun oldular.

Dönüşte Mümtaz Ökmen'in han. ziyaret.

Deniz 16. 6 dakika.

Kemal Satır.

2 Ağustos Pazar

Deniz 16. 11 dakika. Rekor. Çok güzel.

17. deniz. 11 dakika.

Bostancı'dan bindim.

3 Ağustos Pazartesi

Tahlil.

Şeker 118

Prot. 24".

Kolesterol 320.

7 Ağustos Cuma

Erim Cenevre'den geldi.

Öğleden sonra bakanlar Kurulu.

Kıbn's'a keşif uçuşu.

8 Ağustos Cumartesi

Kıbn's'ta bombardıman.

Bakanlar Kurulu.

9 Ağustos Pazar

Bombardıman.

Amerike ile müzakere.

B. Kurulu.

10 Ağustos Pazartesi

Güvenlik Konseyi.

Bak. Kurulu.

Cevdet Paşa Paris'e.

Bombardımanı kestik.

Bakanlar Kurulu karan ile.

11 Ağustos Salı

Keşif uçuşu.

Güvenlik Konseyi uçuşlar aleyhinde karar.

12 Ağustos Çarşamba

Genelkurmay.

Uçuş olmuş (2 uçak)

Şiddetli üşütmüşüm.

13 Ağustos Perşembe

Nihat Erim İst. geldi.

Öğle yemeği.

Akşam yemeği.

14 Ağustos Cuma

Cevdet Paşa Paris'ten geldi. Memnun. Raporlarını verecek.

15 Ağustos Cumartesi

Gromiko'nun sefirimize tebliği.

16 Ağustos Pazar

Rus durumunun ilânı.

17 Ağustos Pazartesi

Güvenlik Kurulu. Gitmedim. Feridun Cemal konuştu.

18 Ağustos Salı

Tahlil.

Şeker 108.

Protrom. 22".

İd. N.

22 Ağustos Cumartesi

S. 11 – S. 13.30. Son teklifleri üzerine Amerika B.elçisi ile görüşme. Erkin beraber.

23 Ağustos Pazar

Sa. 11.30 – 13.30. Evde Amerika sefiri. Dünkü konuşmaları tekrar. Eda daha yumuşak. Fakat ısrar. Kesin olarak red.

24 Ağustos Pazartesi

Bakanlar Kurulu.

Amerika'nın son teklifi. Reddimizin teyidi. Kira istemiyoruz.

G.K. Baş. Beraber. General Porter gelecek.

25 Ağustos Salı

G. K. B. General Porter'le görüştü. Cevdet Pş. kararımız üzerinde ısrar etti. Perşembe görüşecekler.

26 Ağustos Çarşamba

Şura azalanna akşam yemeği.

27 Ağustos Perşembe

Cevdet Pş. G. Porter ile tekrar görüştü. Aynı şeyler.

Nümayiş, izinsiz.

C.Başkanı'nın şura azaları ile akşam yemeği.

Cenevre'den gelen general Sunalp ile görüşme.

28 Ağustos Cuma

Nümayiş, izinsiz.

Cevdet Pş. ile Sunalp görüşmesi üzerine fikir teatisi. Bana plan söyleyecek.

Amerikalıların benden sonraki hükümet üzerinde araştırmaları.

29 Ağustos Cumartesi

27, 28, 29 Ankara gösterileri. Kanunsuz.

29 İst. İzinle. Zararsız.

Geç vakit haber. İzmir fuarında Ruslar ve Amerikalılar üs tahribat.

30 Ağustos Pazar

Zafer Bayramı.

Nümayiş. Kısa.

1 Eylül Salı

Gen. Sunalp mahrem NATO emrinden bahsetti. Türk – Yunan harbini muhtemel görüyorlar.

Talebe nümayişi. İzinle, yani usulünde.

2 Eylül Çarşamba

Tahlil

Şeker 90 mgr.

Protrombin 20".

İd. N.

Kolesterol 278.

G. Kurmay.

3 Eylül Perşembe

Meclisin toplanması. Beyanatım. Genel görüşme.

Senato açıldı. Görüşme yann.

4 Eylül Cuma

Senatoda beyanat müzakere.

Genel görüşme teklifi.

7 Eylül Pazartesi

Genel görüşme başladı mecliste.

8 Eylül Salı

Mecliste genel görüşme devamı. Beyanatım. Yeterlik. CKMP'nin genel soru teklifi.

10 Eylül Perşembe

Mecliste gensoru teklifinin reddi. Meclisin tatili.

Senatoda genel görüşme.

Senatonun tatili.

11 Eylül Cuma

Erenköy'e sevkiyat (gıda) tebliğimiz.

12 Eylül Cumartesi

Grup başkanları tebliği bana. Bakanlardan şikayet.
Nasır Bey'in İran'a seyahati.

15 Eylül Salı

Güvenlik Kurulu

17 Eylül Perşembe

Şeker 122 mg.
Protrombin 32".
İd. N.
Bakanlar Kurulu.
Dışişleri bilgi.
Nüvit hükümet – YTP alma.

29 Eylül Salı

Amerikalı amiral. Atlantik – Akdeniz kom.
Bakanlar Kurulu'nda toprak reformu ilkeleri
Şinasi Özal öğle yemeği.
Özden – Metin Tahran'a hareket için veda ettiler.

1 Ekim Perşembe

Amerika nezdindeki teşebbüsümüze müspet cevabı.

5 Ekim Pazartesi

Öğleden evvel Güvenlik Kurulu. Kıbrıs – Cemaat reddi için.
Öğleden sonra bütçe.
Kolesterol 297
Şeker kanda 95 mg.
Protrombin 39
İd. N.
Bundan sonra Tromeksan yarım.
_ sabah, _ akşam.

8 Ekim Perşembe

Dairede hastalık. Aspirin'den.

10 Ekim Cumartesi

Parti meclisi.

Belçika B.C.

Mr. Çeno.

11 Ekim Pazar

Gece yüksek ateş. 39 derece.

16 Ekim Cuma

CHP kurultayı

17 Ekim Cumartesi

Kurultay

18 Ekim Pazar

Kurultay. Seçim.

20 Ekim Salı

İlk parti meclisi.

Genel sekreter seçimi.

Merkez idare kurulu seçimi.

C.Başkanını ziyaret

21 Ekim Çarşamba

Kanda şeker 0,92 mg.

Protrombin 32.

İd. 3 N.

24 Ekim Cumartesi

Van, Tatvan – [okunamadı] yolunun açılması (Yarın tören)

Yatılı Bölge Okulu Müdürü Mesut Aksu.

Tatvan Kay/[makamlık] makamı.
İbrahim Ayrılmaz – Canlı.

25 Ekim Pazar

Tatvan'da açılış – Nutuklar.
Van'a dönüş.
Hareket.
Diyarbakır. İstasyonda hitap. Ziyaretler.
Hareket.
Ankara.

26 Ekim Pazartesi

Kıbn's'ta.
Alayın eski efradının değişmesi – Malzeme ikmal.
Gime yolunun açılması.

28 Ekim Çarşamba

Cemal Hüsnü Taray
Bakanlar Kurulu.
Rusya'ya giderken talimat – Hariciye'ye.

4 Kasım Çarşamba

M. Eğitim Bakanı için gensoru.

6 Kasım Cuma

Brosip ile görüşme.
Erkin'in Moskova'dan dönüşü
Moskova bildirisi.

7 Kasım Cumartesi

Şeker 0,95
Protr. 27
Kolesterol 268
Bayülken'den son [okunamadı]
Rus elçiliğinde ihtilal bayramı tebriki.

8 Kasım Pazar

Enerji Bakanı'nın Kızılırmak konferansı.

Saat 14.30'dan 17.00'ye kadar.

9 Kasım Pazartesi

Gürsel İzmir'e gitti.

10 Kasım Salı

Atatürk töreni

Öğleden sonra Genelkurmay'da toplanma. Saır – Erkin – Ben.

11 Kasım Çarşamba

İbrahim Öktem için gensoru. Cuma'ya devam.

Öğleden evvel Amerika Sefiri – Mr. Grant.

12 Kasım Perşembe

İst. uçakla hareket.

Öğleyin Alman Büyükelçisi ile görüşme – Çık enteresan.

De Gol – Alman ihtilafı, MLF., Erkin'in Moskova seyahati, Alman talim meydanı.

Genelkurmayda toplanma II.

Hanım iğne 2.

13 Kasım Cuma

Ziyaretler: Ordu (Harbiye), Belediye, Vilayet.

Hususi: CHP merkez.

Öğle yemeği Ali Bey'de.

Akşamüstü Sarayburnu Gazinosu.

Heykelin tarihleri

Sahilde çay – Tekirdağlı.

Ev.

14 Kasım Cumartesi

Ziyaret: Bezmen Dokuma Fabrikası.

Çobançeşme

Sungurlular Kazan Fabrikası
Öğle yemeği – Fahriye Hanımlar.
Senatörler: Kirk Duglas
Ali Bey'de. Kulüp, yemek orada.
Rumelikavağı'na gidemedim.

15 Kasım Pazar

Öğleden evvel:
Hemşire
Özalp
Selimiye – Ordu.
Akşam:
Nejat Eczacıbaşı
Evde öğle yemeği: F. C. Erkin. Paris'e NATO'ya gidiyor.
Saat 21 'de Ankara'ya hareket.

16 Kasım Pazartesi

Mecliste gensoru (devam – İb. Öktem).
Genelkurmayın yazısı için Meclis Başkanı yanında toplantı.
Komisyon teşkili.
Gürsel'in İzmir'den avdeti.

17 Kasım Salı

Gensoru – Yeterlik.
Güvenoyu Perşembe günü.
Saat 20'de Mecliste grup idare heyetleriyle görüşme.

19 Kasım Perşembe

Gensoru oya konu.
(+182+), (-165-). 3 yeşil, 2 boş.
352 nisap
182 oy ile Öktem kazandı.

20 Kasım Cuma

Mecliste liderler toplantısı

C.Başkanı'nın başkanlığında toplanma kararı.

Gala Plaza ile sert bir konuşma.

21 Kasım Cumartesi

Şeker tahlili: 082. 24.

F. C. Erkin Paris'ten geldi.

Meclis Başkanı ile görüşme. Dünkü karar C.B.'na arz etmiş.

Tulga ile görüşme.

Hatıralar.

Saat 15'te C.B. ile görüşme.

22 Kasım Pazar

Saat 14.30 – 20.00'ye kadar C.B. başkanlığında toplantı Çankaya'da.

Liderler – G.K.B. yok.

Netice – Bir bildiri.

Sonra evde Satır ve grup başkanları.

23 Kasım Pazartesi

Güvenlik Kurulu.

Genelkurmayın tahsi.

Talipler: Kara suları.

Cevdet Sunay ile görüşme.

Saat 17. Parti merkezi. Saat 21'e kadar.

26 Kasım Perşembe

Planlama

27 Kasım Cuma

Planlama

28 Kasım Cumartesi

Şeker 90 mg. 24 üre.

İd. 3. N.

Protrombin 42"

Yeni rejim olacak.

29 Kasım Pazar

Planlama. Sabah – sonra gece 22'ye kadar.

2 Aralık Çarşamba

Meclis – Başbakanasında başkanlar ile konuşma.

C.B. ile görüştüktan sonra tekrar edilecek.

3 Aralık Perşembe

Harp okulu.

Görüş. – Beraber yemek.

Sayın C.B: ile görüşme. Sa. 15.

Harp Okulunu ziyaret üzerine bilgi – eyi.

AP'nin yeni seçimleri. C.B. memnun ve ümitli.

Partilerin yeniden toplanması meseleleri. Af üzerinde maddi mutabakat.

Seçim – Hazirana hayır. Ekime razı oldu.

Milli koalisyon – istemediğimi söyledim.

4 Aralık Cuma

Mecliste yönetim kurulan toplantısı.

5 Aralık Cumartesi

Şeker 085 mg.

Protro. 28"

İd. N.

Kolesterol 308 mg.

Mecliste heyetler toplantısı

11 Aralık Cuma

Parti meclisi.

Hükümette değişiklik.

12 Aralık Cumartesi

Şeker 102 mg.

Protro. 22"

Saat 16 – 22 Parti M. *[ecclisi]*

13 Aralık Pazar

Saat 15 – 21.30 parti meclisi.

Emin Paksüt'ün konuşması – Terbiyesiz övünmeleri ve kudurmuşça saldırılar. Uzun bir işkence.

14 Aralık Pazartesi

Parti meclisi.

Dinleme – Notlar.

15 Aralık Salı

Parti meclisi.

Hemşirenin ölümü.

16 Aralık Çarşamba

İstanbul'a hareket.

17 Aralık Perşembe

Cenaze töreni – Namaz.

Saat 15'e kadar sürdü.

Akşam Ankara'ya trenle hareket.

18 Aralık Cuma

Evde istirahat.

19 Aralık Cumartesi

Şeker 112 mg.

Protrombin 29".

İd. 3 N.

Bakanlar Kurulu – Öğleden evvel ve sonra.

20 Aralık Pazar

Evde.

İçişleri Bakanı Öztürk ile görüşüm. Beyannameleri (Köşk'te) söyledi.

Erken seçim ihtimalinden bahsettik.

Akşam yemeğinde Çelikbaş.

21 Aralık Pazartesi

Grupta hükümet aleyh. genel görüşme.

Saat 10'dan gece 1.30'a kadar. 14 saat.

24 Aralık Perşembe

Bakanlar Kurulu

Bülent Ecevit'in dışındaki işçiler üzerinde raporu.

25 Aralık Cuma

Bakanlar Kurulu (devam)

26 Aralık Cumartesi

Bakanlar Kurulu (devam).

Tokerler'in Avrupa seyahatinden dönüşü.

28 Aralık Pazartesi

Bakanlar Kurulu.

Bülent Ecevit'in devamı ve sonu.

30 Aralık Çarşamba

6.1.1965

Şeker 105 mgr.

Protron. 31"

İd. 3. N.

Kolesterol 272

31 Aralık Perşembe

9.500 7.XII.1964

1965

1 Ocak Perşembe

Feridun Çarşamba gidecek. B.M.'e

Doktor ile görüştüm. Ayın *[Bu satırın üstü çizilmiştir]*

8 Ocak Cuma

Millet Meclisi.

Seçim kanunu oylaması.

AP'nin terki.

Reisin ayıp oyunu.

(Bozbeyli - hiç beklemezdim).

9 Ocak Cumartesi

Ayın 23'ünde büyük tahlil. Dr. ile.

Elektrik mühendisleri II. Kongresi.

Kemal Satır ile AP grubuna cevap.

Öğle yemeği.

Gece Erdal'ın evine hırsız.

Sevinç'in mücevherleri.

11 Ocak Pazartesi

Rus sefaretinde Podgorni şerefine kabul resmi.

Büfe.

12 Ocak Salı

Rus heyetinin İstanbul'da avdet üzerine son konuşması.

Öğleden sonra bakanlar kurulu – mali durum.

Gece Senato'da başkanın yemeği – Podgorni'ye veda.

15 Ocak Cuma

M.B.K. Senato grubunda konuşma.

Karakurt köyü olayı

19 Ocak Salı

Mecliste Senato'da beyanat. – Kurtköy olayı için.

20 Ocak Çarşamba

Şeker – 98 mgr.

Protrombin 28".

İd. 3. N.

Kolesterol 240.

21 Ocak Perşembe

Seçim Kanunu mecliste

AP, YTP, MP arasında dalaşma.

22 Ocak Cuma

Seçim Kanunu.

Çetin çatışma. Gece saat 10.30'a doğru netice.

AP meclisi gürültü ile terk etti.

MP de. (CKMP) ile ihtilafından ötürü).

23 Ocak Cumartesi

Nafia müdürleri toplantısının sonu - Bir heyet veda etti.

8 Şubat Pazartesi

İlk defa bugün çıktım.

İngiliz B. Elçisi.

Dışişleri Bakanı.

Öğleden sonra parti meclisi.

9 Şubat Salı

Öğleden evvel - İtalyan Sanayi Bakanı

Japon din heyeti.

12 Şubat Cuma

Mecliste bütçe konuşması
Muhalefet hükümeti düşürmek için kararlı görünüyor.
Gece çalıştım. Cevap hazırladım (Necdet ile)

13 Şubat Cumartesi

Sabah Kemal Satır ile beni C.B. saat 10'da çağırdı. Biliyor. Hazır.
Bütçe konuşması
Benim tebliğim.
Alican'ın cevabı.
Bana cevap verdirilmedi.
Oylama – 225, + 197.
İstifa ettim.
Nasır Zeytinoğlu'nun *[okunamadı]*.
Nasır = Rus politikası. Seçim neticesinde koalisyon olur mu?
Benim başkanlığında şimdi koalisyon olur mu?
Kemal Satır'a söyledi.

14 Şubat Pazar

Sakin.
Öğleden sonra klüp brıç. Hava (siyasi) bize sempatik.

15 Şubat Pazartesi

Öğleden evvel başbakanlık.
Satır.
F. K. Gökay – Abdülhak Kemal.
K. Bayezit – Çelikbaş.
Nihat Erim .
Bakanlar Kurulu.
Yukarda toplantı.
Sa. 10 – 10.30'dan öğleye
S. 16.30'dan S. 18.30.
S. 20.30
H. O. Bekata geldi.
Başbakan aranıyor.

16 Şubat Salı

Meclise gittim.

18 Şubat Perşembe

Suat Hayri Bey geldi, görüştüm.

Suat Hayri Bey Bakanlar Kurulunda.

Bir aylık bütçe teklifi tarafımızdan.

Tokerler Uludağ'a gittiler.

19 Şubat Cuma

Mecliste. Bir aylık bütçe.

Genelkurmayı ziyaretim. Veda.

20 Şubat Cumartesi

Kan şekeri 112 mg.

Protrombin 28".

İd. Akşam - sabah. N.

Kolestrol

Amerika B. elçisi veda - uzun görüşme.

Not - Bülent Ecevit'te

Yeni hükümet saat 13'te açıklandı.

21 Şubat Pazar

Akşam - yukarı klüpte Necdet'in haberi. Sunay'ın Askeri Şura'ya Başbakan'ı daveti üzerine mesele - telaş. Ben yarın S. 9'da gidip halletmeyi tanzim ettim - Memnun oldular.

22 Şubat Pazartesi

Sa. 9'da Başbakanlığa.

Satır, Sunay ile Suat Bey'i tebrik ettik. Aynıldık. Sonra Satır ile Demirel'i tebrik ettik.

Akşam (gece) Sunay'ın orduvinde ziyafeti.

Cebesoy, Altay, Başbakan, herkes var.

23 Şubat Salı

Hükümetin meclise tebliği.

Başkanlarla partide toplanma. Güven oyu. Grupta görüşme üzerine.

Hüsniye hanım geldi *[Bu satırın üstü çizilmiştir]*.

24 Şubat Çarşamba

Partide çalışma

Yarınki grup konuşması için çalışma. Partide S. 18'de.

S. 16'da evde General Ali Fuat Cebesoy'u kabul. Politikasız sıhhat üzerine konuşma.

Hüsniye Hanım geldi.

25 Şubat Perşembe

Sabah nabzım yüksek.

Nitropenton – Trinitrin.

105 nabızla partiye.

Grupta konuşma.

Saat 16.30'da başbakanı kabul – Nezaket – Galo Plaza ile konuşmasını anlattı.

Saat 18'de Plaza'yı partide kabul.

1 Mart Pazartesi

Güvenoyu müzakeresi beyanatım.

2 Mart Salı

Güvenoyu devam.

4 Mart Perşembe

Oylama: 231 hükümet, 200 biz.

9 Mart Salı

Amiral Russel'in vedası (evde)

Sonra Genelkurmay'a gittim. Sunay'la görüştüm.

10 Mart Çarşamba

Sabah saat 9.30'da F. Sirmen geldi. Birikmiş maaş tazminatı meselesini anlattı. Saat 14'te Mecliste Senato Başkanının davetine gittim. K. Beyazıt ile beraber.

15 Mart Pazartesi

Cevdet Paşa Hanımı ile beraber yemekte.

Zonguldak olayları.

Kıbrıs olayları.

16 Mart Salı

Dr. Kemal Satır bizde. İstanbul'dan geldi.

19 Mart Cuma

Nihat'ın Rizof'la görüşmesi.

Şükrü Yiğit yarın köyüne gidiyor. 12 gün sonra burada olacak.

20 Mart Cumartesi

Şeker 123 mg.

Protrom. 31".

Kolesterol 289

Başbakanlıkta toplanma. Kıbrıs için liderler. Bölükbaşı yok, Ahmet Bilgin var. Sabahleyin Rizof, Satır'ın evine gitmiş.

21 Mart Pazar

Sabah Saat 11'de Rizof eve geldi. Saat 13.15'e kadar. Fenni, onların iç işlemleri. Dünya (Amerika politikası). İki memleket.

Gromiko – Etraflı Kıbrıs.

24 Mart Çarşamba

Burgiba'nın gelmesi.

25 Mart Perşembe

Burgiba için Başbakanın öğle yemeği.

Burgiba'nın Mecliste konuşması.

Burgiba için opera.

28 Mart Pazar

Parti meclisi.

1 Nisan Perşembe

Partide gençlerle II. İnönü günü.

2 Nisan Cuma

Mecliste O. Bölükbaşı'nın sarhoş olarak tecavüzleri.

5 Nisan Pazartesi

Şeker 118 mg.

Protrombin 32"

İd. N.

Şerif Remzi Bey'e vekaletname, derneğe bilgi. Necdet Bey gönderecek.

Dr.'a sordum.

6 Nisan Salı

TRT mecliste.

Turhan Feyzioğlu'nun başarılı konuşması.

Reis Vekili Ferruh Bozbeyli'nin müdahalesi.

7 Nisan Çarşamba

TRT mecliste.

Turhan'ın devamı. Aynı Reisin müdahalesi ve susması.

TRT önergesinin Anayasa Komisyonunu havalesi.

8 Nisan Perşembe

Suat H. Ürgüplü S. 16'da ziyarete geldi. Yunanistan Kralı gizli müzakere teklifi atmış. Görüştük.

MP'den şikayetçi.

Gürsel Patrik aleyhinde konuşmuş. Şikayet etti.

Rauf Denктаş, Osman Örek geldiler. Amerikalılar baskı yapıyorlarmış. İngilizler meyus çalışıyorlarmış. Cemaati [okunamadı] göstereyim dedim.

Kemal Satır'a anlattım.

11 Nisan Pazar

Hanım'a iğne.

12 Nisan Pazartesi

Bayram.

Partide.

[12 Nisan Kurban Bayramı'nın ilk günüdür].

13 Nisan Salı

Bayram. İstirahat.

Ömerler geldiler.

Hanım'a iğne.

18 Nisan Pazar

Ömerler İstanbul'a döndüler

19 Nisan Pazartesi

Şeker 90 mg.

Protrom. 29".

Kolesterol 265 mg.

Almanlar – Gazeteciler ile görüşme.

Öğleden sonra Fransız televizyonu.

21 Nisan Çarşamba

Bölükbaşı C.B. ile görüşmüş.

22 Nisan Perşembe

Nihat Berkkan Kemal Satır'la görüşmüş. Bölükbaşı'nın grubunda anlattıklarını hikaye etmiş. Beraber Ürgüplü aleyhinde bulunmuşlar. Ü.*[rgüplü]* İnönü'den ve CHP'den korkuyormuş. Koalisyon birbiriyle uğraşmasın, hep beraber CHP ile uğraşsınlar diye Bölükbaşı'ya tavsiye etmiş. CHP'yi dermansız bırakmak için elinden geleni yapmak hırısında görünüyormuş. Ekrem Alican istiyormuş.

23 Nisan Cuma

Kemal Satır geldi. Nihat Berkkan'ın söylediklerini anlattı.

25 Nisan Pazar

Bütçe Komisyonunda geç vakit ödenek zamlarının tahsisatı konmuş!

Gece CHP balosu.

S. H. Ürgüplü ile konuşma.

26 Nisan Pazartesi

Çiftlik – Müdür Adnan Aker.

Muavin Aytekin Ülger. Bahçeyi takip edecek.

Meclis – Grup heyetleri toplantısı.

B. Apaydın'ın.

27 Nisan Salı

Alman büyük televizyonu. Sabahtan akşama kadar.

28 Nisan Çarşamba

Saygı duruşu hadisesi.

29 Nisan Perşembe

Saygı duruşu olmadı Mecliste.

30 Nisan Cuma

Parti meclisi.

Öğleden sonra Mecliste saygı duruşu oldu.

Çekişmeli.

Parti meclisi.

1 Mayıs Cumartesi

Parti meclisi. Öğleden evvel ve sonra.

2 Mayıs Pazar

Parti meclisi bildirisi.

3 Mayıs Pazartesi

Şeker 86 mg.

Protro. 28".

Kolesterol 278 mg.

Mucip Ataklı.

Gruplar yönetim kurulu.

4 Mayıs Salı

Grup toplanmadı.

Saat 18'de Massigli'nin konferansı – Fransız Kültür Merkezi.

Akşam yemeği.

Massigli – Fransız B. Elçisi, hanımı, Cihat Babanlar, Turhan Güneşler.

5 Mayıs Çarşamba

Grupta kesin konuşma. % 5 kontenjan için taktir verdim.

Beklemedim eve geldim.

Massigli ile evde konuşma – (Turhan Güneş ile). Fransız sefaretinde öğle yemeği.

Dil Tarih Fakültesi. Massigli ile karşılıklı konuşma.

9 Mayıs Pazar

Basın toplantısı.

Kıbnis için – NATO toplantısı için.

10 Mayıs Pazartesi

Grup yönetim kurulu.

Konuştuk. Metin iyi harf alacak.

11 Mayıs Salı

İstanbul'a hareket. Araba ile.

Kilo 61.200.

Saat 9.30'da hareket.

Gerede – Bolu – Düzce – Adapazarı – İzmit – İstanbul. Yolda yalnız Müfren. Jand. Karakolunda durduk – yemek.

Suadiye'de Karakol Sokak No: 23'te Kazım Özalp'ı ziyaret.

12 Mayıs Çarşamba

Taşlık.

Sabah parkta.

Fikret Yüzatlı.

Halam – Sonra Ayaspaşa.

Akşam yemeği – Ali Beylerde.

Akşam üzeri Maluller (askeri) Cemiyeti heyeti ile – Kağıt verdiler.

Sonra Adalet Hanım.

13 Mayıs Perşembe

Hanım, Naima Hm. ile Ada'ya – Evi görecekler.

Parkta 3 çeyrek gezinti.

Fikret'in kızını nişanladık.

Akşam bizde yemek.

Fahriye Hanımlara.

14 Mayıs Cuma

Parkta geziş. Öğleden önce ve sonra.

Cemal Aydınlı.

Öğle yemeğinde genç Ali Koçman.

Akşam üzeri Ereğli'ye hareket – Samsunla.

Vapurda yemek.

Sefirler. Mr. Foy.

Westinghouse murahhası.

15 Mayıs Cumartesi

"Ereğli dedication

Mr. İnönü must attend if it is to be complete.

Fred C. Joy

Chairman

Koppers Associates"

[Bu not İnönü'nün defterine Fred C. Joy tarafından yazılmış ve imzalanmıştır. İngilizce sözlerin anlamı şudur: "Ereğli Hatırası. Tamam olması için Bay İnönü'nün katılması gerekmektedir"]

Tören – Fabrikayı gezme.

Yüksek finn. Sıcak hadde – Soğuk hadde – Teneke.

10 Mayıs Pazar

Sabah 7'de İst.

Ömer'e uğradık. Yola çıktık. Özalp'e uğradık. Veda.

İzmit'ten önce Hanım kullandı.

Bolu'da motelde yemek. General Batmankılıç.

Yemekten sonra yol. Gene Hanım.

Saat 17'de ev.

Akşam Satır başbakan ile görüştü.

17 Mayıs Pazartesi

Sabah Rus sefirini Satır ile beraber kabul ettik. Akşam yemeği Hariciye Köşkünde. Gromiko ile tanışma. Çok dostane. Nutukta Gromiko benim hazır bulunmamdan bahsetti. Yemekten sonra Başbakan. Işık – Beni de çağırdılar. Sonra Demirel, Alican, Ahmet Öğuz geldiler. Nep dostane sözler.

18 Mayıs Salı

Akşam, Hanım, Satır Rus Sefaretine davetli. Çok ikram. Yalta'ya davet. Münasebetler.

Kıbnis üzerine konuşma.

Sabah S. 11 Tunus sefiri.

Burgiba tarafından davet.

Nasır ile münasebetleri.

Çok enteresan.

S. 15'te Işık geldi. Londra'yı anlattı.

19 Mayıs Çarşamba

Kemal Satır Işık ile dün akşamdan bilgi verdi.

Bağımsızlıktan Ruslar kastettiklerini anlattılar.

20 Mayıs Perşembe

Sabah S. 9'da grup idare kurulunda.

Demirel'in, Başbakanın beyanlarını anlattılar. Görüştük.
 Turhan Kitapevi'ne uğradım. Klüp.
 Fotoğraf sergisi, Mustafa Eryılmaz'ın.
 Öğle yemeğinde Muharrem Nuri, Orhan Eralp, Turgut Menemencioğlu.

21 Mayıs Cuma

Sab. 9'da grup. Şikayet ettim. Bir hafta eyi çalışma lazım.
 Otyam'ın fotoğ. sergisi. İçtimai yaralar sergi gibi.
 S. 19'da Rus Sefareti resmi kabul. Veda, Gromiko'ya. Sıcak ayrıldık. Hanımı beni öptü.
 Başbakan, herkes vardı.
 Gece Erdal'da yemek.

22 Mayıs Cumartesi

Şeker tahlili. 90 mgr.
 Protrom. 28".
 İd. N.
 Yeni parti merkezi.
 Eskişehirliiler.

23 Mayıs Pazar

Ankara gençlik kolunda konuşma.

26 Mayıs Çarşamba

Mahmut Vural'ın partimize girişi.
 Satır İst.'a gidiyor.

27 Mayıs Perşembe

Tebrikler.
 Akşam Feyzioğlu anlattı. Mehmet Turgut ile mücadelesini.
 Bakan Keban'ı biz istemiyoruz diye iftiralar etmiş. Petrolde yabancıların reklamını yapmış. Çetin çatışma olmuş.

6 Haziran Pazar

Polatlı – Topçu günü.

Gordiyon'da 3 saat çok iyi eserler gördük.

7 Haziran Pazartesi

Şeker 123.

Protrom. 27".

Kolesterol 268.

Partide öğleden evvel.

Drina köprüsü eserinin müellifi namına, Yugoslav B. Elçisi tarafından takdimi.

Öğleden sonra petrol toplantısı.

Çiftlikte kadınlar kolu yemeği – Karanlık, soğuk – Erken kalktım.

[CHP ile bağımsızlardan oluşan 27 Mayıs sonrasındaki üçüncü İnönü hükümeti 7 Haziran 1964'te yapılan kısmi senato seçimleriyle oldukça sarsıldı. Seçim AP'nin zaferiyle sonuçlanmış ve bu parti 50 senatörlükten 31'ini kazanırken, CHP 19 senatör çıkartabilmişti. AP iktidarı düşürme çabalarını 1964'ün son günlerinde yoğunlaştırdı ve CHP dışındaki bütün partileri yanına almaya çalıştı. Bu çabalar sonucunda 13 Şubat 1965'te bütçenin reddedilmesi üzerine İnönü hükümeti istifa etti.]

Hükümetin düşmesi üzerine Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, CHP'nin muhalefette kalacağı bir formül önerdi ve 16 Şubat'ta hükümeti kurma görevini AP listesinden Kayseri'den bağımsız senatör seçilen Suat Hayri Ürgüplü'ye verdi. Ürgüplü kabinesini 20 Şubat'ta açıklarken, hükümette, koalisyonu oluşturan partilerden AP'den 10, YTP, CKMP ve MP'den dörder bakan görev aldı.]

8 Haziran Salı

Sabah mecliste grup.

Petrol konusu – Konuştum.

Bugün Metin – Özden İst. Oradan Perşembe Rusya'ya gidecekler. Öğleyn Özden'e evde veda ettim.

10 Haziran Perşembe

Tokerler Moskova'ya hareket ettiler – Vardılar.
Kafdağı Gazinosu'na gittik.

11 Haziran Cuma

Moskova'dan Özden görüştü.
Akşam Tenis Kulübü'ne Hanımla gittik. Sıkıldık.
Sabah partide çalıştık.

12 Haziran Cumartesi

Öğleden evvel Gençlik Parkı'nda kanarya sergisi. Güzel.
Öğleyin İngiliz Sefaretinde Kraliçenin günü.
Öğleden sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nün konser salonunda resim sergisi – Çok güzel. Sonra müzik festivali – Çok güzel – Milli Eğitim Bakanı vardı. Yanım bıraktı.

13 Haziran Pazar

Sunday Express'in benim için yazdığı yazı bugün çıkmış – Bu gazete getirilecek...

16 Haziran Çarşamba

Şerif Mardin'i partiye aldık.
İzzet – 16 Haz. Sonuna kadar para 120 verdim.

17 Haziran Perşembe

Parti.

18 Haziran Cuma

Parti.

19 Haziran Cumartesi

Şeker 100 mg.
Protrombin 31".
İd. N.

Eskişehir'den gelen Muzaffer Tayfun Sertel'in Kuleli'ye girme işi. Müracaat, dilekçe, şartlar, bilgiler.

27 Haziran Pazar

Partide Hazer, Betil, Kırca görüştük. Partiler Kanununu çıkarmak için.
Tokerler İst.'dan – Rusya'dan geldiler.

28 Haziran Pazartesi

Sabah Meclis. S. 14'te Senato toplantısı. Partiler Kanunu üzerine.
Akşam orduevinde kara kuvvetleri günü – Ürgüplü ile görüşme – Sunay ile
Dinçer ile.

29 Haziran Salı

Z. Darman'ın hanımı – Kocası için görüşme istiyor.

Haziran ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

Ev – Tel : 12 15 40 – 17 67 87

Necdet ev: 17 32 69

Kadri Barış: 12 67 83

Karanfil Sok. 28/2.

2 Temmuz Cuma

Özdenlerin İst.'e gidişi.

3 Temmuz Cumartesi

Meclis başkanının yanında toplantı. Başbakan var. Toprak ve petrol için Ali-
can ile tartışma. Meclis 16 Tem.'da tatil.

5 Temmuz Pazartesi

Akşehir'e hareket. Sa. 7.

Sivrihisar – Emirdağ, Bolvadin, Çay ilçelerinde konuşma.

Akşehir Sa. 10.30. Tören Nasreddin Hoca için konuşma.

Garp cephesi karargâhını ziyaret. Belediye reisinin evinde yemek, istirahat.

Konya'ya doğru: Ilgın, Kadıhanı, Argıthan, Sarayönü, Konya.

Kısa konuşmalar.

Konya'da otel. Klüp salonunda yemek.

6 Temmuz Salı

Mevlana Müzesi'ni, Karatay'ı ziyaret. Valiyi, Orduyu.

Ordu Şeref Salonu - Resim galerisi.

Ankara.

Gazetelerde Bursa hadiseleri.

[4 Temmuz'da Komünizmle Mücadele Derneği mensupları Türkiye İşçi Partisi'nin Bursa il kongresine saldırarak bazı delegeleri dövdüler.]

7 Temmuz Çarşamba

Meclis - Sabah -Grup odasında.

Öğleden sonra partiler kanunu.

Saadettin Bilgiç'i partiler kanunu için tebrik, geçerken koridorda.

Suphi Baykam Başbakan ile görüşmüş.

Metin'i İst'a tayyareye götürdük.

8 Temmuz Perşembe

Öğleyin parti merkezinde 11'lerden 10 kişi partiye alındı. Nurbaki ile (Satır'la) görüşme.

Öğleden sonra saat 16.30'da İhsan Topaloğlu ile görüşme.

[İhsan Topaloğlu Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı Genel Müdürü. 1966 – 1975 arasında Giresun Senatörü. 11'ler, İrfan Tansel ile anlaşamayıp Hava Kuvvetlerinden ayrılan 11 subay.]

9 Temmuz Cuma

Meclis'te yönetim odası.

Partide - Hilmi İncesulu ile geçmişe ait görüşme.

[Hilmi İncesulu, Çorum milletvekili. 27 Mayıs'tan sonra kurulan ilk İnönü koalisyon hükümetinde Milli Eğitim Bakanı.]

10 Temmuz Cumartesi

Kan tahlili.

Şeker 105 mg.

3 id. N.

Protrombin 29".

Kolesterol 268.

Malatyalı yedek teğmen Celal Özdemir.

İzzet'e 50 TL.

14 Temmuz Çarşamba

Ürgüplü'den mülakat istedim. C. Başkanının Kom. ile Mücadele Derneği'nin fahri başkanlığından çekilmesini ve bunun Cuma sabahına ilanını istedim. Yapılmazsa seçim emniyeti olmadığını tatilden önce Meclis'te söyleyeceğimi bildirdim. Meşgul olacağı intibasını aldım.

15 Temmuz Perşembe

Yunan sefiri.

Pakistan sefiri.

16 Temmuz Cuma

Cum. Baş. öğle radyosu ile K. M. Derneği başkanlığından çekildiğini ilan etti. Bu hususta Meclis'te konuştum. Meclis tatile girdi. Büyük tertip açık şekilden tek-rar kapalı taktiğe girdi.

17 Temmuz Cumartesi

Partide senatör temsilcilerle görüşme.

18 Temmuz Pazar

İstanbul'a hareket.

İst. gazeteciler ile görüşme. Süleyman Demirel'e ilk cevap.

Maltepe'de deniz 1. 3,5 dakika.

Öğle yemeği Votka. 1,5 kadeh.

[Süleyman Demirel, AP Genel Başkanı ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı. AP kurulurken genel başkanlığa getirilen ve partinin 1962'de toplanan birinci genel kongresinde başkanlığını koruyan Ragıp Gümüşpala 6 Haziran 1964'te ölünce 27-29 Kasım tarihleri arasında toplanan parti kongresinde Demirel, Sadettin Bilgiç'ten daha fazla oy alarak genel başkanlığa seçilmişti.]

19 Temmuz Pazartesi

Maltepe'de deniz 2. 4 dakika.

Ada - Öğle yemeği - Ali Beylerde.

Gezinti - Tur.

Gece evde.

Evden memnun oldum.

20 Temmuz Salı

Adalar İlçe başkanı Turgut Egemen ile görüşme.

Deniz 3. 6 dakika.

Burgaz'da öğretmenleri ziyaret. Çarşıda yürüyüş.

21 Temmuz Çarşamba

Deniz 4. 7 dakika.

Kâmran Evliyaoglu öğleyin plajda buldum. Evde yemek.

Öğretmenler kampingini ziyaret. Çok iyi hatıra.

Kınalı'ya vapurla geçiş.

Kınalı'da 55 dakika yürüyüş.

Düz ve mamur Kınalı.

[Kâmran Evliyaoglu, Samsun milletvekili, 27 Mayıs'tan sonra kurulan ilk İnönü koalisyon hükümetinde AP'li bakan.]

22 Temmuz Perşembe

Sabahleyin Kaşık Adası.

Orada deniz 5. 5 dakika.

Kaşık Adası'nı biraz gezdik.

Çocuklar ile tur.

Gece Ali Bey'le Suphi Baykam'la yemek.

23 Temmuz Cuma

Motorla Maltepe.

Deniz 6. 5 dakika.

Öğle yemeğinde Abdi İpekçi.

2'nci Demir Kırat beyanatı.

Akşam S. 18'de Akşam'a beyanat.

Saat 19'a çeyrek kala çocuklarla Dragos tepesinde yürüyüş.

24 Temmuz Cumartesi

Ekselans Bhutto ile Ada'da görüşme.

Teferruat Bü. elçi ile Metin arasında kararlaşıacak.

Deniz 7. 5 dakika.

Lozan günü. Radyo.

Bhutto ile görüşme. Amerika ile bozuşmuşlar gibi. Nihat da var.

Malta Köşkü. Gazeteciler bayramı.

Lozan Kulübü.

25 Temmuz Pazar

Parti meclisi, Beşiktaş'ta.

Öğleyin Maltepe. Deniz 8. 10 dakika. Rekor.

Deniz sıcak, çok rahat, yorulmadım.

Partinin hazırladığı raporları okudum.

Metin gündüz çok içmiş, yatmış. Gece Sa. 4'te kalkmış çalışmış.

26 Temmuz Pazartesi

Parti meclisi sa. 10. Metin Ankara'ya dönüş. Öğleyin - Nihat ile.

Deniz 9. 10 dakika.

Öğleden sonra ve gece raporları okudum.

27 Temmuz Salı

Maltepe'de saat 14'e kadar raporları okudum. Hemen bitirdim.

Deniz 10. 8 dakika 30 saniye.

Saat 14'te Beşiktaş'a hareket.

Yolda Sadun Tanju'nun Dem. İzmir'de benim 17. Cuma Meclis'te komünizm için söylediklerimi tahlil.

28 Temmuz Çarşamba

Parti Meclisi.

Yağmurlu gün.

Deniz yok.

Gece Özden'de yemek.

Metin Ankara'dan geldi.

Avukatla görüşmüş.

Emin Halim'le olacak.

29 Temmuz Perşembe

Parti meclisi Sa. 10'da.

Devletçilik, bitti.

Öğleden sonra gitmedim.

Deniz 11. 6 dakika. Poyraz – Hafif.

Öğleden sonra Nusret (Karabekir'in arkadaşı - Edirne 84 yaşında).

İst. Sa. 18.30'da Şişli ilçesi.

30 Temmuz Cuma

Saat 9.30'da deniz 12. 3,5 dakika. Soğuk.

Fahriye Hanım'ın öğle yemeği.

Tahsin Banguoğlu'nun Dünya'da mektubu.

Dünya düşman çetesine bir yeni hiddetli.

Sa. 14'te parti meclisine (Beşiktaş'a) hareket.

31 Temmuz Cumartesi

Deniz 13. 7 dakika, 30 saniye. Güzel.

Ömer'e para aldırıldım.

Sa. 14'te Beşiktaş'a hareket.

1 Ağustos Pazar

Nihat Erim'le Kıbrıs.

Deniz 14. 6 dakika 30 saniye.

Saat 16.30'da Mr. Harris Amerika Büyükelçisi hanımı ile çaya geldiler. (Polis amiri Nazım Bey'e, Amerika'ya beraber gittiğimiz zamandan Waldorf Astoria oteli için \$ 54 için 600 TL. verdim. Necdet Bey'e sorulacak.

Akşam yemeği Nezahat Kepenek H.'da.

2 Ağustos Pazartesi

Saat 9'da Metin ile İst.'a hareket. Saat 10'da CHP il merkezinde basın toplantısı.

Deniz 15. 7 dakika.

Öğleyin Mardik'le kulaklıklar muayenesi.

Saat 17.30'da Saip Tezel kulak muayenesi. Yıkama.

3 Ağustos Salı

Deniz 16. 3 dakika. Kapalı serin hava.

Ziya Müezzinoğlu S. 17.30 – 19.00.

Sanlı Topçu - Tahsin Bekir Balta ile görüşmek ister.

Gece Ali Beylerde.

Dr. Moiz Perşembe gelip kan alacak

4 Ağustos Çarşamba

Yani'de tıraş.

Deniz 17. 11 dakika. Rekor. Cemil Yıldız.

Süleyman Demirel bana cevap vermiş. Cevap ister.

Cevat Dursunoğlu öğle yemeğinde. Kontenjandan mebusluk için mektup verdi.

5 Ağustos Perşembe

Deniz 18. 10 dakika. Çok güzel.

Öğle yemeği Turgut Egemen

Sa. 16'da yalnız İş Bankası.

S. 17'de Asım Özden, İhsan Topaloğlu, Nüvit Yetkin - İş getirdi.

Hanım geldi beraber iskeleye.

Nüvit Malatya'ya. Seçim müracaatını imzaladım.

Şeker 106 mg. İst. Dr. Moiz Berker.

6 Ağustos Cuma

Heybeli İş Bankası'ndan Malatya CHP il başkanına adaylık özel aidatı olarak 2.000 lira havale ettim. Üç makbuz aldım.

Deniz 19. 10 dakika.

Cihat Baban öğle yemeğinde.

Demirel'e cevabım çıktı.

Saat 17.10 da İst. hareket. Tulga'nın kızının nikâh töreni.

Sa. 21.10 Heybeli. Evde kimse yok. Kız, Ali Beylerden geldi. Erkekler, üçü de gitmiş. Anahtarı aldık. Yalnız yattık.

7 Ağustos Cumartesi

Deniz 20. 6 dakika. Soğuk.

Demirel cevap vermiş. Ali Bey'le ona cevap hazırladık. Metin'le partiye yazdırdık.

TASS muhabirini ve tercüman (Ataşeyi) kabul ettim. Çok dostça geçti. Ali Bey bulundu. Ali Bey sonra Başbakan'a anlattı telefonla.

Zekai Dorman, hanımı geldiler. İstifa edecek. Bize gelecek, kontenjan istiyor. Parti meclisine götürürüm. Söz veremem her ihtimale karşı kendinizi hazırlayın dedim. Turan Güneş seçime girmiyor.

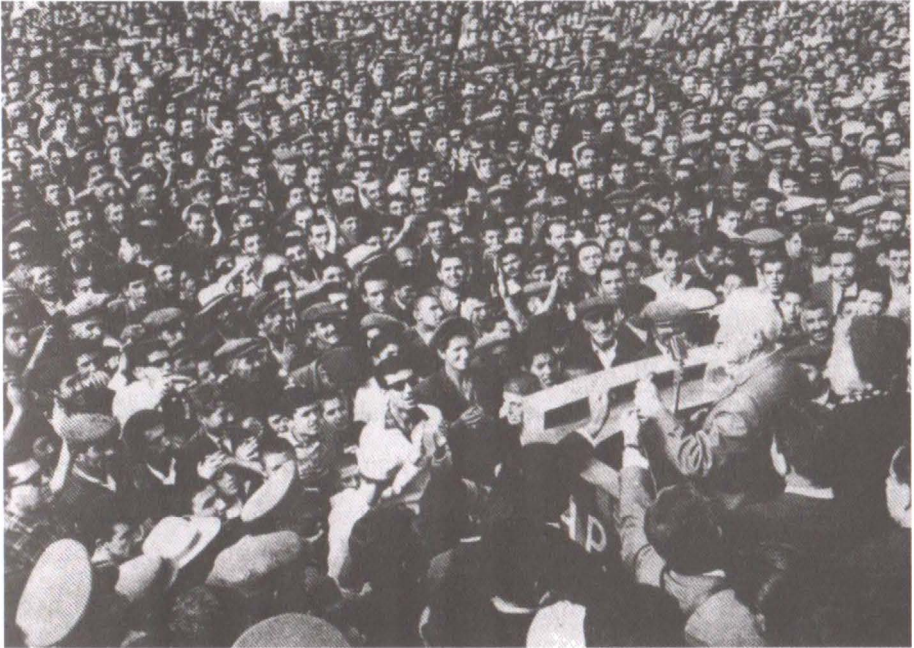
8 Ağustos Pazar

Deniz 21. 7 dakika. Sürat arttı.

Sıtkı Nemli kontenjandan.

45 dakika yürüyüş. Ömerler, Tokerler, Erdemler yemeğe (akşam) geldiler. Ömer Gümüşsuyu arsasının yeni vergi salınmasına itirazımı getirdi. İmzaladım. 2 nüsha. 1 sende ile bir kopya var.

Dr. Moiz ile konuştum. Büyük tahlil için.

Malatya'da halkı selamlarken. (İnönü Vakfı Arşivi)

9 Ağustos Pazartesi

Deniz 22. 5 dakika. Soğuk.

Saat 16. Halamın oğlu Bayram ve hanımı.

Saat 17. Sıtkı Ulay Pş. hastanede ziyaret ettiğim için teşekkürle gelmiş. İzmir Adalet gazetesinden bir nüsha getirmiş. Neticeden endişeli.

Emekli Albay Salih Yakal geldi. Ali Bey'e söyledim.

Fikrat Yüzatlı, hanımı, bir hanım daha geldiler. Beraber yemek yedik.

Çarşamba gidecekmışiz.

10 Ağustos Salı

Deniz 23. 10 dakika. Güzel.

Çocuklar (3 kardeş) Maltepe'den geldiler. Büyükanne, Naime H., Turgut Beyin römorkörü ile Burgaz, Kalpazankaya. Dönüş. Çok güzel.

Özcan Ergüder, Sadun Tanju, Orhan Birgit ile konuşma - Geniş.

Akşam çocuklarla gezinti. 50 dakika.

Gece Ali Bey'le progr.

11 Ağustos Çarşamba

Öğle yemeğine Ecvet Güresin, Abdi İpekçi gelecekler. Geldiler. (Ada'ya)

Saat 13'te. 15.40 vapuru ile dönerler. Bostancı'ya gittim.

Deniz 24. 9 dakika.

Yemekte misafirler S. 13 - 15.

12 Ağustos Perşembe

Maltepe'de gazete sahipleri ile.

Maltepe'de saat 9'dan iti. (9 kişi kadar)

Özalpler Sa. 17 - 19.

Gazeteciler - Çok enteresan - en önemlisi Haldun.

Şeker 105.

Pro.Tro. 20" ? Trom. Artacak.

Kolesterol 300 ?

Deniz. Maltepe 25. 12 dakika. Rekor.

Gece Sa. 1'de yattım.

13 Ağustos Cuma

Deniz 26. 2 dakika. Çok soğuk.

Ali Bey'le Park Hotel. Sa. 13.

Yabancı basın öğle yemeği bütün parti dilekleri ile toplantı tertip etmişler bu ilki. Seçim üzerine ve politika üzerine konuşma. Hasan Işık'la s. 15'te hotelde yalnız konuşma. Kıbrıs'ı Mak. Yunan anlattı. Başbakan Moskova'dan memnunmuş. Parti il merkezinde Amiral Şerif Oskay'ın kaydı.

Erkek torunlar geldi.

14 Ağustos Cumartesi

Çocuklar neşeli uyandılar.

Deniz 27. 8 dakika. Çok güzel. Ali Bey'le.

Çocuklar, hanımla eyiler.

Emin Halim Ergun öğle yemeğinde. Arsa satışının hesabını bildirdi.

Deniz Harp Okulunda yüzme yarışları. (Türk, Bulgar, İsrail) Hep yittik.

15 Ağustos Pazar

Deniz 28. 7 dakika. Serin.

Çocuklarla plajda Matmazel.

Nüvit Yetkin öğle yemeği.

Çocuklar 20.30 vapuru ile gittiler. Matmazelleri Alman kızının Alman mağlubiyeti hakkında anlattığı faciaları hiçbir yerden işitmedim. Hiçbir yerde okumadım.

16 Ağustos Pazartesi

İş Bankası'ndan para ve çek aldım. Polis ekibi değişti. Deniz 29. 10 dakika.

Akşam üstü 50 dakika yürüyüş.

Gece Ali Beyler bizde.

17 Ağustos Salı

Deniz 30. 8 dakika. Serince.

Sabah.

Cemil Uzunhasan'ın getirdiği beyanname: Banguoğlu'nun ve Cevat Önder'in yazılan.

Nüvit Yetkin ile Fazıl Nalbantoğlu öğle yemeğinde. Ön seçim belgelerini getirdiler. İmzaladım. Yann Yüksek Seçim Kurulu'na verilecek.

Akşam yürüyüş Erdal'la 50 dakika.

Gece Ali Beylerde.

18 Ağustos Çarşamba

Deniz 31. 6 dakika. Mesafe aynı.

İstanbul'a hareket 14.15.

Vahyi'nin hanımı geldi. Perişan.

Vapurda Kıbns - Lefkeli kan koca. İst. köprü. Ali Bey. Araba. İl merkezi. Gelecek adam gelmemişti. Kapalıçarşı'ya gittik. Yürüyemedik. Güç hal ile Şark Kahvesi'ne sonra Atıf Ödül evine. Sonra Emirgan Çınaraltı'na, sonra Deniz İhtisas Kulübü'ne, sonra vapura. Sa.19. Eğlendik. Selim Sarper'i gördüm. Memnun. Vapurda Akat Ajansı musallat oldu. Güç kurtuldum. .

19 Ağustos Perşembe

Deniz 32. 8 dakika. Eyi.

Turgut Egemen öğleyin.

Akşam Ömerler, Metinler geldiler. Gece döndüler. New York Havadisi tehdidi.

Akşam yürüyüşü yaptım. 58 dakika.

Saat 17'den 19'a kadar Alaaddin Tiritioğlu geldi. Hallerini anlattı. Belgeler verdi. Kemal Satır'a anlatmasını söyledim.

20 Ağustos Cuma

Deniz 33. 7 dakika. Serin.

Sa 15.30'da Bostancı'ya hareket ettik, Ali Bey'le Beykoz için.

Akşama kadar, Çamlıca, Karakulak suyu, Akbaba, Tokat köyleri. Beykoz İshakağa çeşmesi, Çınaraltı, Kanlıca, yoğurt, mısır. Tam Sa. 20 Bostancı. Yemekte biz bize 3 kişi. Erdal yann gelecek. Sevinç'e mısır getirdik. Bardacık inciri Şerif Remzi Bey'den.

21 Ağustos Cumartesi

Deniz 34. 5 dakika. Güzel.

Metin geldi, çalıştık

Öğle yemeği Ali Beyler: Büyük Hanım, Sevil bizde, Ali Bey plajda.

Sa. 17.30'da komşular. İki hanım, bir Ef. Hanım yok . Gezinti. Prof. Besim Üstünel sakallı.

Gece Ali Beylerin bütün mahalleye davetine gittik. Yemekten sonra briç. Geç yattım.

22 Ağustos Pazar

Hürriyet'e beyanat. Cüneyt, Metin de hazır bulundu.

Deniz 35. 9 dakika.

23 Ağustos Pazartesi

Sezai Okan Saat 17'de gelecek. Geldi. Üstüne kahve döktüm. Sa. 19'a kadar seçimleri konuştuk.

Sabah Deniz 36. 10 dakika.

Sa. 19.10'dan 63 dakika yürüyüş. Birinci köprüye kadar.

Ali Bey, K. Satır'la görüşmüş. 29'da hareket lazım.

Akşam yemeği Ali Beylerde.

24 Ağustos Salı

Dr. Fakacelli Ada'ya geldi. Görüştük. Yann 25 Ağustos için bir hediye getirdi. Bir gününü kutlamak (karşılık için) lazım. Nazım Bey'in Astorya oteli borcu hikâyesi.

Deniz 37. 7,5 dakika. Aynı mesafe.

Rumeli Feneri'ne gidiyoruz.

Cüzdanımı bulamadık.

25 Ağustos Çarşamba

Deniz 38. 8 dakika. Güzel.

Sa.14.30'da Semih'in motoru ile Bostancı.

Sa. 16'da Kadıköy iskele camisinde Prof. Behçet Kumay'ın cenazesine saygı.

Kadıköy mahallelerini dolaşma. İçerenköy. Koşuyolu. Çarşıda Nedim Bey kuraathanesi. Fenerbahçe çay bahçesi. Divan Pastanesi. Kartal Yakacık Lokantası. Sa. 19.30 – 20.30. Saat 21 Bostancı. Gazeteciler. Dünya'ya ders. Sa. 21.30 hareket. S. 22 Heybeli.

Metin ile Özden herkes bizi yemeğe bekliyor.

26 Ağustos Perşembe

Deniz 39. 8 dakika. Güzel.

Ecvet Güresin ile yemekte.

Malul gazilerde tören. Büyük ve uzun tören. Konuştum. Maluller için. Meydan muharebesinin tarafını anlattım.

Gece Ali Beyler bizde.

27 Ağustos Cuma

Sabah şehirde. Sonra İş Bankası. Deniz yok. Hava iyi değil. Sa. 15'te vapur. Çatalca. İki köy. Güzel.

Silivri.

Saat 19'da vapur – dönüş.

Vapurda güverte yarenliği.

28 Ağustos Cumartesi

Deniz yok.

Sabah E. D. Albay Çapancı Yozgat'tan gelmiş. Kontenjan.

Metin geldi. Anadolu Ajansı için çalıştım. Akşama hazır olacak. Dr. Moiz.

Mazhar Müfit Bey'in hanımı 78 yaşında. Propaganda diye çırpınıyor.

Hüsniye Hm., Mehlika Koço için gelmiş.

Büyük torunlar da geldi.

29 Ağustos Pazar

Saat 7'de motorla Maltepe'ye geçtik. Anadolu Ajansı'na demeç verdim. Sa. 9.20'de oto ile Ankara'ya hareket. Adapazarı'nda selamlama. Hendek'te kalma. Bolu'da öğle yemeği. Kemal Deniz ile görüşme. Saat 16.30 geçerken. Ankara'da ev.

30 Ağustos Pazartesi

Saat 8.30 Anıtkabir.

Eski muhariplerle ziyaret ve tebrik.

31 Ağustos Salı

Şeker Mg.132

Protr. 35".

İdr. Eser.

Parti meclisi.

Sabah.

Öğleden sonra S. 22.

Yoklama neticeleri.

Parti meclisine Elazığ'da eşit 2. ve 3. sıraları tayin meselesi. Meclis'in tutumu. Kemali Bayazıt. Gizli oy bana karşı. Gece çok kırıgın oluşuma Metin'in teskini.

1 Eylül Çarşamba

Parti meclisi. kontenjan sayısını tetkik.

Öğleden sonra Sa. 16'da evde Başbakanı kabul ve görüşme. S. 18'e kadar.

Başlıca Rusya seyahati.

Sa. 18'de, 24'e kadar kontenjanda ne kadar sayı var?

2 Eylül Perşembe

Parti meclisi elde 6 yer var? Ne yapılacak? Bir komisyon. Benimle: İhs. R. Aksal, Nihat Erim, T. Feyzioğlu. Bir fasla, Sa 22'de tekrar toplanma. 10 kişilik 1, 6 kişilik 1, iki liste teklifi. 10'luk liste. 4 yer bulma çabası. Milli bakiyeden istifade usulü ile 17'ye yakın aday. Karar Sa. 3.30'a yakın yani 3 Eyl. Sa. 4.30'a doğru yatma.

3 Eylül Cuma

Partide Sa. 13'e doğru Sa. 16'ya imzalar tamam.

Sa. 16.30'da Yüksek Seçim Kurulu'na teslim.

Saat 17'de hastanede Kemal Satır'la görüşme. Sabahleyin istifası gelmişti. Teskine çalıştım.

Gece F. Sirmen geldi teşekkür etti.

Sabahleyin İlhami Sancar geldi teselli etti. Yemekte Zekeriya Akçal vardı. Satır'ı anlattı. Nalbantoğlu Satır'ın istifasını getirdi.

4 Eylül Cumartesi

Kramplar gelmeyeceğim haberini gönderdim.

Öğle yemeğinde Feridun Cemal Erkin. Çok keyifli.

Zafer Bey – Muayene.

Saat 17'ye doğru C. Baban.

8 Eylül Çarşamba

Sabah saat 11'de Parti merkezinde partililere nutuk. Parti meclisinin neticele-
rine dair bilgi ve öğüt.

9 Eylül Perşembe

Sabah Pakistan büyükelçisinin ziyareti, benim tebliğime teşekkür. Pakis-
tan'ın askeri durumu iyi görünmüyor.

Akşam Sa. 19'da Edirne adayımız Türkan Hanım, kocası tanışma. Dikkate
değer canlı bir politikacı hanım.

Fiziko 1. Sa. 16-17.

Sa. 17'de Ankara Palas'ta.

SD Partinin çayı.

10 Eylül Cuma

Sabah 8.30'da Ürgüplü'nün daveti ile liderler daveti gittim. Pakistan'ın jet fi-
loları daveti (denizaltında). İran başbakanı ile müşterek tebliğ yapılacak.

Erdal bugün İstanbul'a gitti. Ankara'ya dönecekler.

Fiziko 2. Sa. 16.15-17.

Hanımın Hami Bey tarafından muayenesi.

Akşam yemeği Kemal Satır'da.

11 Eylül Cumartesi

Kan şekeri 120.

Protrombin 29".

id. N.

Pakistan B.elçisi, generali, iki yardımcı, Tercüman Sa. 11-12.30. Cepheleri
hakkında brifing.

Fiziko 3.

Hanım 1.

13 Eylül Pazartesi

İran B.elçisi.

Metin geldi.

Fiziko 4.

Hanım 2.

General Batmanglıç'ın vedaı.
Hint B. elçisi Sa. 20'de.
Suat Hayri Bey'e haber verdim.

14 Eylül Salı

Fiziko 5.
H. 3.

15 Eylül Çarşamba

Fiziko 6.
Mısır B. Elçimiz Semih Günver.

16 Eylül Perşembe

Fiziko 7.
H. 4.
Saat. Altan Erbulak.
Cezayir: İsmail Soysal.

17 Eylül Cuma

Fiziko 8.
Hanım 3.
Malatya - Elazığ nutukları hazırlandı - Basılıyor.
Öğle yemeğinde Prof. Fahrettin Kerim Gökay - Serin ve metin görünüyor.

18 Eylül Cumartesi

Fiziko 9.
Hanım 6.

19 Eylül Pazar

Fiziko 10.
Hanım 7.
Saat 11'de *Le Monde*. André Fontaine. Adam De Gaulle'ün aleyhinde.

20 Eylül Pazartesi

Uçakla hareket.

Malatya saat 11.20.

Valiyi ziyaret.

Sa. 14'te hükümet meydanında konuşma. Hanım beraber. Eyi manzara ve kabul.

Evde istirahat.

Saat 17-21'e kadar parti merkezinde konuşma.

21 Eylül Salı

Elazığ mitingi.

22 Eylül Çarşamba

Kadınlar toplantısı.

Fiziko 11.

H. 8.

23 Eylül Perşembe

Kıbn's (elçimiz) maslahatgüzar Özdemir Benler ile görüşme.

Hürriyet gazetesi için ihtar hazırladık.

Radio konuşması hazırlandı.

Metin akşama 1st. gitti.

Fiziko 12.

H. 9.

24 Eylül Cuma

Hürriyet ihtannı Satır şimdilik konuşup ihtarla çevirdi. Sabahtan akşama kadar radyo konuşması. Uzun olmuş. 20 dakikaya kısaltma çabası.

Ben fizikoya gitmedim. Sa. 18.30-19.30 partide yaş tebriki, hanımla beraber.

Gece sa. 21'de radyo son şeklini aldı.

Hanım fiziko 10.

25 Eylül Cumartesi

Sabah Dr. Orhan Şardaş.

Şeker 100 mg.

Protrom 28".

Kolesterol 292.

Radyoevinde teyp.

Seçim beyannamesi ikincisinde tamam.

Sadi Kocaş'la. Fizikoda.

Fiziko 13.

H. 11.

26 Eylül Pazar

Fiziko 14.

Ha. yok.

Dil bayramı.

Çocuklar İst'dan geldiler.

27 Eylül Pazartesi

Fiziko 15.

Hanım 12.

Yaver Dünder'in nikâhı.

1 Ekim Cuma

Petrol konuşmasının teybe verilmesi.

4 Ekim'de konuşulacak.

İstanbul'da 8 Ekim'de konuşma.

9 Ek. Ankara'da.

Akşam Pr. Zafer, Prof. Hami bizde.

Fiziko 20.

H. 16.

2 Ekim Cumartesi

Ankara'dan Trabzon'a 11.40. F-7 güzel uçak.

Samsun'a uğrama - İkmal - Hareket.

Trabzon - Eyi karşılama. Eve gelinceye kadar çok güçlük.

Sa. 16'ya yakın yemek.

3 Ekim Pazar

Trabzon Sa. yedi kalkma.

Konuşacaklanımı not ettirdim.

Sa. 10.30. Meydanda konuşma. Bir saatten fazla, sonra veda. Yeni ev. Müfit'in evine. Müfit - Akçay'ın evi.

Güç hal ile meydan.

Hareket.

Samsun - Çıkış pek güç. 15.15'te varış. 16.30'a kadar güç hal ile meydan.

Konuşma. Sonra Kalafatoğlu evi.

Benden önce Kâmran kavga etmiş.

4 Ekim Pazartesi

Samsun.

İdris Kalafatoğlu.

Sabah - Banyo (kuma).

Vali'yi ziyaret. Valinin anlattıkları. Sa. 11. Parti konuşma.

Eyi hava - Eyi kabul - Yeni partili.

Fiziko 21.

Hanım 17.

Özden İst. gitti.

5 Ekim Salı

Özden İstanbul'dan Londra'ya gitti. Eyi vardılar haberi.

Belçikalıların televizyonu.

Fiziko 22.

Hanım 18.

8 Ekim Cuma

Öğle yemeği Ali Bey'de.

Saat 16'da Taksim miting. 100.000 den fazla kişi.

Akşam Sa. 21'de uçakla Ankara'ya hareket.

Saat 23'e doğru ev.

Kendimi üşütmüşüm.

9 Ekim Cumartesi

Cebeci meydanında miting

Fiziko hesap.

Ev.

10 Ekim Pazar

Büyük seçim günü.

Neticesini, müspet, menfi olsun, güç vazife durumuna düşeceğimiz hissi ile bekliyorum. Sabahtan beri ev kalabalık.

[10 Ekim 1965'te yapılan milletvekili genel seçimine altı siyasal parti katıldı. Seçime katılma oranı yüzde 71,3 düzeyinde gerçekleşti. Bu, 1950'den o yana gerçekleşen en düşük katılma oranı idi. Tahminlerin aksine, AP oyların yüzde 52,9'unu alarak, 240 milletvekili çıkardı. Bu milletvekili sayısı AP'nin tek başına hükümeti kurmasına yetecek düzeyde idi. CHP'nin oyları ise 1950'den o yana en düşük düzeyine inmişti. Oyların ancak yüzde 28,7'sini alan CHP, milli bakiye sistemi sayesinde Millet Meclisi'nde 134 sandalyeyle temsil edilme olanağını buldu. Yürürlükteki milli bakiye sisteminden küçük partiler yararlandılar: MP yüzde 6,3'lük oy oranıyla 31, YTP yüzde 3,7'lik oy oranıyla 19, TIP yüzde 3,0'lük oy oranıyla 15, CKMP de yüzde 2,2'lik oy oranıyla 11 milletvekilliği kazandılar. CKMP hiçbir ilde çoğunluğu sağlayamamış ve kazandığı bütün milletvekilliklerini artık oyların toplandığı milli seçim çevresinden çıkarmıştı. YTP'nin genel başkanı Ekrem Alican aday olduğu Sakarya'da, CKMP genel başkanı Alparslan Türkeş de aday olduğu Ankara'da doğrudan milletvekili seçilecek sayıda oy alamamış, ama yeni seçim sistemi sayesinde, artık oylarla, milli seçim çevresinden milletvekili seçilmişlerdi.]

14 Ekim Perşembe

Suat H. Ürgüplü'nün partide vedaı.

Senato Başkanı'nın kızı nikâhında şahitlik. Demirel ile beraber.

Ali Beyin İst gitmesi.

Fuat Sirmen ile görüşme. Gürsel üzgünmüş. Benim, çekilip partiyi gençlere bırakmamı (Nihat, Turhan) söylemiş. Sonra çekinmiş.

[CHP'nin seçimde beklenen başarıyı gösterememesi üzerine İnönü partinin genel başkanlığından çekilme konusunu gündeme getirdi ve bunu CHP'nin önde gelenleriyle görüştü. Aşağıdaki notlarda bu görüşmelerin ayrıntılarına yer verilmiştir.]

15 Ekim Cuma

Parti meclisi. Aralıksız Sa. 10'dan Sa. 23.30'a kadar. 10 bakiye adayı tanzim edildi.

20 Ekim Çarşamba

Kemal Satır'a çekileceğimi açtım. İsmail Rüştü Bey'le konuşacak. Karar veçhile teklif edecek.

21 Ekim Perşembe

Meclis grubu.

Seçimleri yaptırdım. Turhan, Nihat, Başkanvekili seçildi. Sonra seçimler yapıldı.

Anıtkabir.

Kemal Satır, Aksal ile görüşmüş. Benimle görüşecekmış. Galiba kabul etmemiş.

Aksal ile. Sa. 17.30'dan 20'ye kadar görüşme. Zamanı değil diyor. Başka bir şey demiyor. Aslında, reforma sosyal görüşe inanmamışlardır.

22 Ekim Cuma

Şeker 90 mg.

Protrom 27".

İd. (akşam) N

Kolesterol 302 mg.

Millet Meclisi'nde yemin günü. Sa. 20'de ayrıldım.

23 Ekim Cumartesi

Kemal Satır'a İsmail Rüştü Bey'i anlattım. Olmaz diyor.

24 Ekim Pazar

Nüfus sayımı.

Hürriyet muhabiri sabahleyin Metin'den izin sormuş. Sayımda evde bulunmak istiyorlarmış. Metin söyleyemem demiş. Sayım memuru, yahut, TRT memuru gibi gene bulundu. Ne utanmaz düşmanlar!

Saat 17.30'da sayım bitti. Sa. 18'de Turhan'ı çağırdım. Sa. 20'ye kadar görüştüm. Çekilme meselesini. Esasını anlıyor. Hemen zararlı buluyor. Zamanla hazırlayalım diyor. Kasım'ın aleyhinde. Benden sonra galiba kendinden başkasını düşünemiyor!

25 Ekim Pazartesi

Nihat Bey - Çekilme meselesi. Vakit erken. Namzedi yok. Turhan çok muhteristir. Kendisi çok uysal ve iddiasız olacaktır.

İlhami Bey öğle. Vakit çok erken. İsmail Rüştü Bey, olmazsa Satır.

Ferit Melen. Sa. 17 - 18.30. Bir seneden evvel olmaz. İsmail Rüştü Bey - Anlattım.

Kemal Satır Bey bir senede musır.

Hıfzı Oğuz Bekata.

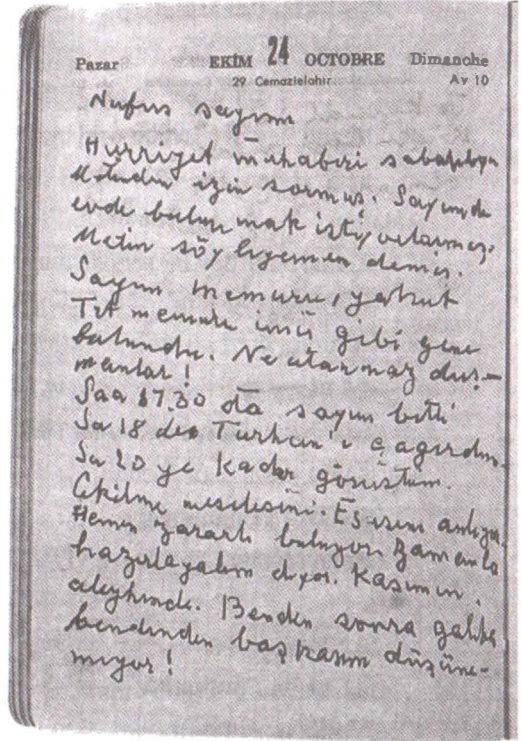
26 Ekim Salı

İstanbul'da Kervansaray'da Türk-Amerikan Üniversiteliler Derneği'nin daveti.

Sonra kesin özür diledim.

Meclis - yeminler yarı

Erdal Moskova'ya doğru Viyana'ya gitti. Hariciye - Fizik tetkiki için gönderiyor.

27 Ekim Çarşamba

Meclis'te yeminler.

Meclis başkanı seçimi.

Hükümetin okunması.

[1965'in ilk aylarından, aynı yılın sonbaharındaki genel seçimlere kadar görev yapan Ürgüplü hükümeti Millet Meclisi'nin toplandığı 22 Ekim günü istifa etti. Cumhurbaşkanı Gürsel, 23 Ekim'de, hükümeti kurma görevini AP genel başkanı Süleyman Demirel'e verdi. Demirel AP'li milletvekili ve senatörlerden oluşan kabinesini 27 Ekim'de açıkladı. Bu arada AP Milletvekili Ferruh Bozbeyli Millet Meclisi Başkanlığına seçildi.]

28 Ekim Perşembe

Demirel'i başbakanlıkta tebrik.

29 Ekim Cuma

Cumhuriyet Bayramı törenleri

1 - Anıtkabir - Bulundum.

2 - C.Başkanı'nı tebrik - katıldım. Geçit resmine gitmedim.

Gece Genelkurmay Başkanının daveti (Sa. 20'den 22.30'a kadar kaldım).

Demirel ile Senato Baş., Dışişleri Bakanı ile beraber yemek.

Amerika sefirinin gelip kendini tanıtması.

Johnson'dan mesaj.

30 Ekim Cumartesi

İbrahim Öktem ile meseleyi görüşme. Anlayışı eyi.

[Görüşülen mesele İnönü'nün CHP Genel Başkanlığından çekilmesi meselesidir.]

Ekim ayına ait tarihsiz not sayfası

Çekilmeyi görüştüklerim:

1 - Fuat Sirmen.

2 - Kemal Satır.

- 3- İsmail R. Aksal.
- 4- Kemal Satır – tekrar.
- 5- Turhan F.
- 6- Nihat.
- 7- Sancar.
- 8- Ferit Melen.
- 9- Hıfzı Oğuz Bekata (Fuat Sirmen).
- 10- Kemal Demir.
- 11- Turan Şahin.
- 12- İbrahim Öktem.
- 13- Nüvit Yetkin.
- 14- Cihat Baban.
- Turan Güneş.
- İlyas Seçkin.
- Hüdaî Oral.
- Muammer Erten.
- Tahsin Bekir Balta.
- Orhan Öztrak
- Cahit Zamangil.
- Fethi Çelikbaş.

1 Kasım Pazartesi

Meclis - Başkanlık divanı seçimi.

2 Kasım Salı

Şeker tahlili (20 ünite) 110 mg.

Protrombin 27".

İd. N.

Grup. Konuşmam.

3 Kasım Çarşamba

Hükümet programı okundu.

6 Kasım Cumartesi

Meclis'te program. Feyzioğlu uzun ve etraflı tenkit yaptı. Sonra Millet Partisi konuştu.

7 Kasım Pazar

Program.

Diğer partiler TİP, CKMP, YTP konuştular.

8 Kasım Pazartesi

AP Muhittin Güven ve Aydın Yalçın konuştular.

Turhan Aydın'a cevap verdi. Sonra Çetin Altan uzun konuştu.

Sonra Demirel 30 mil m² arazi verme meselesi.

9 Kasım Salı

Meclis'te Demirel'in cevap vermesi.

Demirel kapalı halinden çıkıyor. Çıkan manzara eyi değil. Cemal Gürsel'in beraber olduğu açıkça anlaşılıyor.

10 Kasım Çarşamba

Atatürk günü. Anıtkabir.

Ortadoğu'da konuşma. Eyi kabul.

İkinci K. Satır, Nihat, F. Melen. Vaziyetin görüşülmesi.

Turhan İstanbul'da.

Amiral Sait ile görüşme.

Erdal Moskova'dan geldi, gece geç vakit.

Sevinç İst. 'dan trenle geldi. Sabahleyin.

Akşam Atatürk için konser, film.

11 Kasım Perşembe

Masaj.

Meclis'te güvenoyu.

252 + 10 çekim. 2 boş. 172 ret.

436 mevcut.

[Demirel hükümeti güvenoyu aldı.]

12 Kasım Cuma

Yannki konferans için çalıştık Selami Bey'le.

13 Kasım Cumartesi

Dil – Tarih – Coğ. Fakültesi'nde Atatürk'ü anma konferansı vereceğim. Saat 16'da. On altı.

14 Kasım Pazar

İkinci çayı.

Satır, Erim, Feyzioğlu beraber görüştük.

Akşam Erdallan ziyaret. Erdal hafif rahatsız olmuş.

15 Kasım Pazartesi

Ankara il gençlik kolu teşkilatının ziyareti. Konuştuk. Bağlılık. Ortanın so-lunda, prensiplerde sebat ve devam arzusundalar.

Merkez idare kurulu toplantısı.

16 Kasım Salı

Selami Bey'le.

Şerif Remzi Bey'e mektup - Para - Tamir borcu gönderdim.

Grup yönetim kurulu komisyon üyelerini seçiyorlar.

Hariciye Nihat, Sarper, Erkin'i götürmek istiyor. Hayır karan verdik.

Kut'un gece gelişi.

17 Kasım Çarşamba

Meclis.

Komisyonlar – Başkan devamı kesin hal olundu.

Rus Çellisti resital.

Daniel Safran.

18 Kasım Perşembe

Masaj yok.

Saat 10 Grup. Ayda 150 lira kesilecek. Oldukça çekişme ile kabul.

Hariciyenin (Çağlayangil'in) Sarper'i, Erkin'i, Erim'i Birleşmiş Milletler dave-ti. Saat 10. Saat 16'da uzun konuşmalarla kabul edilmedi.

19 Kasım Cuma

Parti meclisi Sa. 10 – 13. S. 17 – 20.

Seçim - Ortanın solu.

Konser orkestra.

Solo Safran.

24 Kasım Çarşamba

Parti meclisi.

Cahit Zamangil.

Turan Güneş.

25 Kasım Perşembe

Parti meclisi.

En önemli Coşkun Kırca.

En menfi: Terbiyesiz, mütecaviz, olumsuz.

26 Kasım Cuma

Şeker tahlili 115 mg.

Protrobin 28".

Id. 3 N.

Kolesterol 310 mg.

Parti meclisi.

Cahit Zamangil.

Emin Paksüt.

Zarife Koçal.

Ferit Melen.

En önemli bu.

Saat 18-21 benim konuşmam. Tekliflerimi yaptım.

27 Kasım Cumartesi

Sa. 10 –18. Parti meclisi.

Bulgar gazeteciler.

Öğleden önce tüzük tadilleri.

Bildiri komisyonu.

28 Kasım Pazar

Parti meclisi. Ben öğleden sonra.
Genel sekreterin, merkez idarenin seçimi.
Bildiri üzerine konuşma. S. 22.30'a kadar.
Artık gelmeyeceğimi söyledim.

29 Kasım Pazartesi

Bildiri kararlaştırılmış.
Çıkmadım, gitmedim.
Gece Almanların konserine gittim. Bach solistleri.

2 Aralık Perşembe

Grup. Parti politikası.
Önümüzdeki salıya tehir.
Ortanın solu açılıyor.

4 Aralık Cumartesi

Sa. 15. Resim sergisi.
Sa. 15.30. İl gençlik kolu toplantısı. Balın oteli.
S.17.30 Siyasal Bilgiler 106. yıldönümü. Dinledim. Eyi kabul. Konuşmadım.

5 Aralık Pazar

Kadın Kolunun (Jale Hn. 'ın) töreni.
Kent Hoteli. Kadın hakları yıldönümü. Kalabalık, iyi bir topluluk. Güzel konuşmalar. Kadın milletvekilleri. Afet H'la eve geldik. Satırlar geldi.
Gece H. O. Bekata. Gülek ona gelmiş. Görüşmüşler. Halef için hazırlıkta. Bekata önce G. Başkan Yardımcılığı yapmalı diyor. Ferit Melen'le görüşmüş. Halef olarak Sunay'dan bahsetmiş.

6 Aralık Pazartesi

Uzun yürüyüş. Meclis aylık senetlerini Selami Bey'e verdim. Yann hesabıma yatacağım.
Akşam İbrahim Saffet Omay'la konuştum. Çekilme görüşmelerinden haberi var. Gülek'in çok çalıştığından ve kuvvetli olduğundan bahsetti. Genelbaşkan

vekilliği ihdasından bahsetti. Paksüt'ün önseçimde kazanması için Aksal ısrar etmiş.

7 Aralık Salı

Grupta parti politikası konuşmaları açıldı. Nevşehir Esatoğlu grupta etraflı bir konuşma yaptı. Ankara Ahmet Üstün Derviş Vahdeti gibi konuştu.

Bulvar Palas'ta milletvekilleri ve senatörlerle toplantı.

8 Aralık Çarşamba

Gruba geldim. Ahmet Üstün için gazetelerde çıkan sözler üzerine grupta düzeltme yapılmış. Üstün karanlık kafalı adam.

Kasım Gülek Saat 6'da geldi. Aramızda bir kırgınlık olmadığını söylemeye gelmiş. Başka bir dileği yokmuş. Çok faaliyette görülüyor. Öğle yemeğinde Kemal Kurdaş ve hanımı vardı. Çok yakınlık gösterdi.

9 Aralık Perşembe

Bugün Zeki Bey gelmedi.

Meclis.

10 Aralık Cuma

Öğleden evvel grupta çok güzel konuşmalar.

Palaoğlu Sivas. Uslu, saf.

13 Aralık Pazartesi

Grup.

14 Aralık Salı

Grup.

15 Aralık Çarşamba

Öğleden evvel grup.

Ortanın Solu üzerine hararetli taraftarlarımız var.

Parti meclisinin aleyhtarlarına ilave: Ahmet Üstün, Ekrem Özden. Banguoğlu takımı.

16 Aralık Perşembe

Meclis grubu. Hatipoğlu.

Pencap bozguncuların başkaldırması.

Sert konuşup vaziyet almam. Bildiri teklifim.

Yeterliğin reddi. Konuşmaya devam karan. Salı günü. Buhrana doğru.

17 Aralık Cuma

İl başkanları toplantısı. Uzun bir konuşma yaptım. Muvaffak bir konuşma oldu.

Akşama kadar parti merkezinde teker teker konuşma.

18 Aralık Cumartesi

Öğleye kadar parti merkezinde teker konuşma.

Birleşmiş Milletler Siyasi Komisyonda Kıbn's hezimet'i (bizim için).

19 Aralık Pazar

Bulvar Palas'ta öğle yemeği.

Öğleden evvel ve sonra gece Sa. 22'ye kadar genel konuşma. Uzun bir konuşma yaparak bağladım. Bildiri komisyonu dağıldı.

Kıbn's için BM genel kurulda da hezimet.

Demirel Mevlana alayında.

Öğleyin basına demeç. Genel görüşme isteği. Demeçte *Hürriyet*'in sorusunu ret.

Genel görüşme teklifime Feyzioğlu'nun hayatımın en büyük buhranına girdiğimi söylemesi. Feyzioğlu sins'i, takımı azgın.

20 Aralık Pazartesi

Öğleden evvel grup. Kıbn's genel görüşmesi.

Öğleden sonra Meclis.

Genel görüşmenin okunması.

Sonra Senato grup odasında Nihat, Turhan, Melen ben uzun konuştuk. Turhan benimle uğraşanların eyi niyetini savunuyor.

21 Aralık Salı

Grup. Yeterlik. İdare kurulları bildiriği yazacak.

Feridun Cemal Erkin öğle yemeğinde. Seçimlerde CHP milletvekillerinden (Ferda, eski Muammer Tekin'in) yaptıklarını anlattı.

22 Aralık Çarşamba

Genel görüşme takriri konuşuldu. Kabul kararı verildi.

23 Aralık Perşembe

Alman kütüphanesinde Yücelen'in konseri (Quartet) 20.30.

Grup bitti.

Nihat Bey'le çalıştık.

25 Aralık Cumartesi

Meclis ve Senato grup başkanları.

Kemal Satır, Nüvit Yetkin görüştük. (genel görüşmeyi).

26 Aralık Pazar

Masaj.

İkinci Satır, Behçet Kemal Çağlar, Nihat Erim görüştük.

27 Aralık Pazartesi

Öğleden önce grup.

Sabah *Hürriyet*'te haber. Cemal Gürsel Amerikalılar çıkarmaya mani olmadılar demiş. Genel görüşmede Nihat Erim eyi konuştu. Talat Arsal âdi, şarlatan.

Şeker 122,

Protromb. 36".

Kolesterol 322.

Lipid 780 mg. (650 - 800) sınır.

28 Aralık Salı

Parti meclisi. Parti bütçesi. Öğleden sonra genel görüşme. 1964 Kıbrıs genel görüşmesinde gizli görüşülmemesini ve Johnson'un mektubunun ilanını CHP teklif etti. Uzun görüşmelerden sonra red ettiler. Johnson'un mektubuna rağmen biz

çıkarma yapardık diyerek reddini istediler. Red olundu. Neşretmemeye ve gizli tutarak tezvire devam etmeye karar ilan ettiler.

Sadi Koçaş ile rastlama. C.Başkanı Amerika Haziran'da çıkarmayı men etmedi nasıl dedi diye sordum. Koçaş dedi ki Johnson mektubu hükümetten geldiği zaman ben yukarıda idim. Mektubu ben tercüme ettim dedi. C. Kırca öğrenmiş. Almanlar bize 12 adanın işgalini teklif etmişler. Şart: Musolini'nin Milano hükümetini tanımak. Biz İngilizlerin işgalini kabul etmelerini şart koşmuşuz. 12 adayı kurcalamaktan vazgeçmişler. Çağlayangil Dean Rusk ile görüşmüş. AP sola karşı mücadele ederek iktidara gelmiş. Amerika AP'ye fazla yardım etsin (mali), Kıbrıs meselesinde yardım etsin demiş. Dean Rusk teşekkür söylemekle yetinmiş.

30 Aralık Perşembe

5 Ocak 1966 Tokerler Avrupa'ya uçtular.

6 Ocak 1966 Perşembe:

Şeker 116 mg.

Protrombin 26".

Senato'da Kıbrıs genel görüşmesi.

31 Aralık Cuma

Metin	17.9.1924
Metin evlenme	4.9.1952 [9.2.1955]
Ömer İnönü	21.1.1924
Hayri İnönü	4.5.1954
Eren İnönü	19.10.1956
Erdal İnönü	6.6.1926
Özden Toker	8.2.1930 [7.2.1930]

1966

[İnönü'nün notları 1966 yılından itibaren çok ayrıntılıdır. Bu nedenle ek açıklayıcı notlar kısa tutulmuştur.]

18 Ocak Salı

Abbas El Shafie. Partide kabul. Hükümetten çok memnun görünüyor. Saat 17'de parti meclisinde siyasi konuşma. Benim. Hükümetin politikası aşın partizan ve aşın mürteci. Tahrik etmemek, beklemek lazım.

TRT, seçim, Af Kanunu, memur değişiklikleri büyük huzursuzluk.

Senato M.B. Grubu ve AP'nin karşılıklı bildirimleri.

19 Ocak Çarşamba

Gece orkestra salonunda Alman Westpalya korusu. Çok güzel.

Alman sefirine neşrolunan mektupları nasıl bulduğunu sordum. Benim cevabımı çok beğenmiş. Bizi haksız bulmamış.

20 Ocak Perşembe

Kemal Satır Sa. 9'da geldi. Sayın C.B. hasta imiş. İstifa etmeyi düşünüyor-muş. Şimdilik Bursa'ya götüreceklermiş.

21 Ocak Cuma

Amerika B.elçisini Sa. 10.30 (Mr. Hart) evde kabul ettim. Yalnızdı. Fransızca konuştuk. Nihat da vardı. Hicaz, Yemen, Mısır'dan bahsettik. Bir saat politika üzerine tek kelime konuşmadık. Mr. Hare'den selam getirdi. Ben de söyledim.

23 Ocak Pazar

Bayram.

Sa. 15-16 partide tebrik. Bozbeyli'nin ziyareti. Fahri Özdilek'i ziyaret Bozbeyli'ye iade.

[23 Ocak Şeker Bayramı'nın ilk günüdür.]

24 Ocak Pazartesi

Ziyaretlerimiz.

Akşam orduevinde nikâh. Bir deniz teğmeni (bir albayın oğlu), bir partili arkadaşın kızı. Eyi oldu. Saat 20.30'a kadar.

Hıfzı Oğuz Bekata büyükelçiler toplantısını anlattı.

25 Ocak Salı

Öğleden evvel. Ali İhsan Göğüş. Afet Hanım elinde vesikalar. Lozan - Rıza Nur.

Öğle yemeği Selim Sarper, damadı, hanımlar.

Sa. 17'den itibaren Sabri Pş. Selami Bey'in babası, kardeşi, komşular.

26 Ocak Çarşamba

Sabah Ürgüplü, Doktor Hanım, Coşkun Kırca seçim kanunu için konuşma davetini söyledi. Amerika'dan 300 m. fazla tahsisat istemiş.

Parti Konya Cihanbeyli'den gelmişler. Çok eyiler.

Öğleyin Öztrak, Erten vaizlerin tahriklerine karşı beyanat getirdi. Sükûnet tavsiye ettim.

27 Ocak Perşembe

Evde toplantı olacak. Bayan Nermin Abadan konferans verecek.

Toplantı oldu. Saat 17'den Sa. 19'a kadar Bayan Nermin Abadan konferans verdi. Çok iyi çalışmışlar. Seçimden önce bir anket.

28 Ocak Cuma

Sa. 10'da Meclis'te iki grup yönetim heyeti, merkez idare kurulu. AP'nin seçim kanunu değişmesi üzerine daveti için görüşme. Talimat.

29 Ocak Cumartesi

1- Seçimi değiştirme komisyonu toplandı. Küçük partiler itiraz ettiler. Turhan, Melen anlattılar. Devam edecek.

2- Kemal Satır'ı Süleyman Demirel çağırdı. Bilgi verdi. (S. 18'de) C. Başkanı raporla Amerika'ya gidecek. Tedavi olacak.

3- Bülent, Erten ile geldi. M. Aksoy'dan haber. C. Başkanı gönderip orduda tasarruf yapacaklarmış.

4- V. Dizdaroğlu'na, Mehmet Turgut söylemiş. Orduyu hal edemiyorlarmış. C. Başkanı hasta imiş. Gidecekmiş. Bir hal olursa C. Sunay'ı düşünüyorlarmış.

5- F.Özdilek, S. Ulay, M. Ataklı, Muzaffer Yurdakuler, A. Yıldız geldiler. Kendilerine haber vermemişler. C.B.'yi gönderiyorlarmış. Şu anda her yerde toplanıyorlarmış.

AP ile partiler seçim kanunu için toplandılar. Teklif bizim taraftan Turhan. Akşam tehir olundu.

Bugün Demirel'i (Bilgehan vasıtasıyla) haberdar ettik. (Kemal Satır ile) M.B. Grubu kendilerinin bilgi için çağırılmadığı için şikâyetçiler. Bir de Gürsel'in nzası ile mi Amerika'ya gönderildiğinden şüpheliler.

Sa. 17'de Ziraat Odaları Birlik üyelerinin (CHP'li) evde toplantısı. Odabaşı'nın (Siverek) Hasan Oral'dan, Edirne delegesinin ortanın solundan şikâyeti.

31 Ocak Pazartesi

Fiziko 1.

Ocak ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

Şubat 6 Pazar

Göğüş - Prof. Tayyip Gökbilgin kendi eserleri hakkında fikrimi sordu. Bulunacak.

Prof. Jaeschke

44 Münster (Westf.)

Hüffer str. 69

1 Şubat Salı

Şeker 108.

Protr. 27".

İd. N.

Kolesterol 282.

Lipid 770 mg.

Fiziko 2 .

Gürsel'i ziyaret. Bir daha çalışamayacak halde görünüyor.

2 Şubat Çarşamba

C. B. Gürsel'i Amerika'ya teşyi. S. 13. Tipili hava.

Meclis'te dövüşme. Gruplar konuştu.

Fiziko 3.

[Sağlık durumu bozulan Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tedavi amacıyla ABD'ye gönderildi.]

[AP'liler kürsüde konuşan CKMP Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir'i Başbakan Demirel aleyhindeki sözleri nedeniyle döverek kürsüden indirdiler.]

3 Şubat Perşembe

Fiziko 4.

Dönüşte Sadi Koçuş'ı evinde ziyaret.

Merkez idare kurulunda çalışma.

4 Şubat Cuma

Fiziko 5.

Sa. 11. Partide temsilcilerle görüşme.

Sa. 17. Meclis'te. Grup odasında öğretmenler (ilk) federasyon bir heyet ile görüşme. Korku irtica rejimi hazırlığı. İmam Hatip okulları irtica kaynağı.

Öğle yemeğinde Fethi Çelikbaş.

5 Şubat Cumartesi

Sabah S. 11'de Amerika B.Elçisinin ziyaret iadesi. Türkiye'yi ilgilendiren meseleler dışında gelişigüzel konuşma. Dostane. Nihat vardı.

Fiziko 6.

7 Şubat Pazartesi

S. 16.30'da Başbakanı yerinde ziyaret ettim. Seçim ve af kanunlarını iki ay tehir edip eyice tetkik olunmasını teklif ettim. Kâfi derecede gergin havayı daha ziyade gerginleştirmemeyi söyledim. Reisi C. durumu da belli olur dedim. Kurullarımla görüşürüm dedi. Fakat ısrarlı görünüyor. Aynılırken Kıbrıs için çağırıp görüşeceğini söyledi.

Fiziko 7.

8 Şubat Salı

Sa. 11 parti. Demirel ile görüşmeyi anlattım. Merkez idare kuruluna ve grup idare kurullanna.

Turhan uzun cevap verdi. Hali anlaşılmıyor.

Akşam Rus sefirinin daveti. Film. Askeri geçit. Büyük gösteri. Top yok. Piya-de. Tank. Füze. Roket. Anti-roket. Sonra yemek. Dostluk. Propaganda. Şikâyet. Fiziko 8.

9 Şubat Carşamba

Sa .11 Atasagun ile görüşme. Memleket iç durumu hakkındaki fikirlerimizi öğrenmek istiyor. Demirel ile görüşmeyi anlattım. O istikamette görüştüm.

Turhan öğle yemeğinde. Naklettim. Satır'a söylerim dedim. Feridun Cemal'in konuşması için meşgul olacak. Sadi Koçaş geldi. R.C. ağır.

Fiziko 9.

Önce Tokat'tan geldi.

10 Şubat Perşembe

Gürsel ağır.

Sabahattin Selek ile görüşme.

Fiziko 10.

[İnönü'nün 1938 yılına kadar olan hatıralarını Sabahattin Selek yayına hazırlamıştır.]

11 Şubat Cuma

Fahreddin Kerim akşam yemeğinde.

Cemal Gürsel'in hastalığı üzüntüden diyor.

Fiziko 11.

12 Şubat Cumartesi

Fiziko 12.

Muayene eyi.

Apdi İpekçi.

Sadi Koçaş ile haberleşme.

13 Şubat Pazar

Doğuş sergisini ziyaret. Turgut Zaim'in eserleri. Güzel.

14 Şubat Pazartesi

Bütçe.

İlyas Seçkin cevap verdi. Eyi eserdi.

Sa. 17.45'te çıktım. Gece gitmedim.

Fiziko 13.

Garip bir şey, tansiyon 17 idi.

Gece Zafer Paykoç bizde idi.

15 Şubat Salı

Meclis. Bütçe.

Alıcan'ın hülasasını Yalçın'ın beyanını gösterdiler. Meclis'te S. 14.30 - 17.30 kaldım.

Fiziko 14.

16 Şubat Çarşamba

Bütçe- Anayasa mahkemesi.

CHP Esatoğlu.

TİP Altan.

AP Balcıoğlu.

Başbakanlık Saniibrahimoğlu.

Fiziko 15.

17 Şubat Perşembe

Fiziko 16.

Dış politika demecini çalıştık.

Erdal'ın evi.

18 Şubat Cuma

Fiziko 17.

Nihat ile Dış politika son hazırlığı.

Erdal'ın evi.

19 Şubat Cumartesi

Bütçe.

Dış politika - Çağlayangil ile Nihat'ın tartışması. Nihat başarılı.

Fiziko 18.

Vecih Bey'in evi. Resimler. Güzel. Atölyesi güzel.

Erdal'ın evi. Evde gece, kavga, sakın, ciddi.

20 Şubat Pazar

Teoman ile bir saat yürüyüş.

Erdal'ı istasyondan aldık.

Tokerler. Bugün çocukları ata bindirdik.

21 Şubat Salı

Fiziko 19.

22 Şubat Salı

Fiziko 20.

Kemal Satır Bey. Turhan Bilgin (AP) görüşmüş. Seçim konusu için anlaşalım demiş. Demirel ile görüşmüş, haber getirmiş. Cihad Bilgehan memur olmuş. Görülecekti.

23 Şubat Çarşamba

Fiziko 21.

Bir sıra tedavinin muayenesi. Netice iyi. 2 ay sonra tekrar muayene olacak. O zamana kadar haftada bir iki masaj.

24 Şubat Perşembe

Meclis.

Milli Savunma bütçesi. Bizden Mustafa Ok konuşmuş. M. S. Bakanı Ahmet Topaloğlu konuştu. CHP NATO'dan çıkacak mı? diye sordu. Ok cevap verdi.

25 Şubat Cuma

İhsan Topaloğlu S.10.30. 12'ye kadar konuştuk.

Öğleden sonra Meclis.

Turizm bütçesi görüşülmüş. Aşın din istismarı.

Gece Konser. İsveç müziği.

26 Şubat Cumartesi

Hasan Âli Yücel için Siyasal Bilgiler'de konuşma. Tören. Ben de konuştum.

Meclis'te bütçe.

Sabahleyin Turhan'ın konuşacaklarını anlatmak için gelmesi.

27 Şubat Pazar

Mecliste bütçenin tümü üstünde son görüşmeler. Turhan F.'nun güzel konuşması.

Alican bile güvenemediklerini söyledi.

Gece Demirel cevap vermiş. Zayıf imiş.

2 Mart Çarşamba

Meclis. Önce genel görüşme. Gensoru. Hadiseler.

3 Mart Perşembe

Meclis. Öğretmenler için genel görüşme reddettiler.

4 Mart Cuma

Şeker kan 100 mg.

İd. 3 N.

Protrombin 28".

Kolesterol 285 mg.

Lipid 1050. Yüksek.

Meclis gensoru.

Konuşma süresi bir çeyrek.

Uzun konuşma.

Yoklama. Çokluk yok.

AP'nin bakanların kürsüye hücumları. Güven yok. Meclis yarın öğleye.

5 Mart Cumartesi

Meclis.

Gündem dışı. Her parti kürsüye. Reise (Ahmet Bilgin MP) hücumların protestosu. AP grubunun cevabı.

Gensoruya geçiş olacak.

Tekrar hadise. Tatil.

Büyük kavga.

Hamit bıçaklı, başkası muştalı. Solmazer, Kabibay yaralı.

Yann 14.30 tatil.

AP bildirisi. Tahrik edici.

[Millet Meclisi'nde AP ve CHP'liler birbirine girdiler. Malatya Milletvekili Hamit Fendoğlu'nun elinde şiş veya bıçak olduğu tahmin edilen bir cisim görüldü. Başlarından yaralanan CHP milletvekilleri İrfan Solmezer ve Orhan Kabibay hastaneye kaldırıldılar.]

6 Mart Pazar

Öğleden evvel. Bozbeyli'nin partileri toplaması.

Bir hafta aralık teklifi.

Meclis bir saat tatil.

AP grubunun müzakeresini bekledik.

Konuşmalar 14 Mart'a kadar aralık karan.

Grup - Cevap bildirisi.

Gece Erdal'a gittim.

7 Mart Pazartesi

Prof. Zafer, Prof. Hami geldiler. Zafer Bey'in ölçü aleti işlemedi. Yann gelecekler (ayak muayenesi)

Akif İyidoğan S. 13.30'da geldi. Durum üzerine konuştum. Senatör kurasını bekliyor. Kura çıkarsa seçime girmeyecek. Masrafını kaldıramayacağını söylüyor.

Sa. 17'de İzmir Senatörü İzzet Birand'ı çağırdım. Kura çıkarsa düşünecek. Vaziyet üzerine fazla düşünceleri yok. Her ikisinin.

Akşam yemeğinde Lebit Yurdoğlu. Canlı, fikirli, sonra istifadeli. Vazifeden durum.

Erdal'a gittim.

8 Mart Salı

Öğle yemeğinde Senatör Cahit Akyar. Eyi, zeki, kararlı, metin.

Saat 17. Senatör Mualla Akarca. Aslan gibi, çok memnun oldum. Mücadele azminde.

Şoförler minibüsler için geldiler.

9 Mart Çarşamba

Necdet Calp S.17'de. Eyi haberler konuştuk.

Gece Opera. Kuğu Gölü balesi. Çok güzel.

Sabah S.11'de Selami Bey'le, iki Malatyalı üniversiteli geldi. İstanbul'da bir yurt (talebe yurdu) istiyorlar. Selami Bey meşgul olacak.

Kemal Satır Bey'den haber. Mehmet Turgut ile bizim Enver Güreli görüşmüşler.

14 Mart Pazartesi

Meclis bir hafta tatilden sonra açıldı. Bütün görüşmelerin, tahminlerin aslı çıkmadı.

İktidarda şerirlerin sözü yürüdü.

15 Mart Salı

Meclis hep öyle.

16 Mart Çarşamba

Meclis. Çok gürültülü. Sabah gruba gittim. Konuştum. Neşrolundu. Oldukça sert.

Akşam Hıfzı Oğuz Bekata'nın senatörlere daveti.

17 Mart Perşembe

Genelkur. Başkanı Cemal Tural'ı ziyaret. Satır'la beraber. Tebrik. Memleketin askeri gailelerini (komşular bakımından) anlattı.

Meclis. Hep öyle. Çalışma günleri normale doğru.

Dünkü beyanatım neşrolundu. Hükümeti, Adalet Bakanı'nı itham ettim.

Cevdet Sunay bugün senatoda ant içti.

[Cevdet Sunay, kontenjan senatörlüğüne atanmıştır.]

26 Mart Cumartesi

Meclis'te yönetim kurulları ile toplanma.

Kemal Satır Bey'in Cihat Bilgehan ile görüşmesi.

Hava yumuşuyor, daha iyi teşkilatlanmak için hazırlık.

Cemal Gürsel'in gelmesi Gülhane'de ziyaret.

[Kemal Satır, CHP Genel Sekreteri; Cihat Bilgehan, Devlet Bakanı.]

27 Mart Pazar

Çankaya vergi dairesi müdürlüğü emrine çek verilecek. 28.3 tarihi için Vecih Bey'e verildi.

26.708 taksit 1

6.790 TB

33.498

Şevket Süreyya Bey'le görüşme. *İkinci Adam* üzerine görüştük. Yeni cilt için görüşmek istiyor.

İrticai kutupları üzerine.

28 Mart Pazartesi

Cevdet Sunay'ın cumhurbaşkanı seçilmesi.

Yemin. Sonra teşekkür. Tebrik ve yorumlanan son cümlesi.

Gece Org.

[Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in tedavi amacıyla Amerika'ya gitmesi ve 9 Şubat'ta girdiği komadan çıkma umudunun olmaması, Türkiye gündemine yeni bir konu daha ekledi. Gürsel'in hayati tehlikeyi atlatamamasıyla birlikte Ankara kulislerinde yeni cumhurbaşkanının kim olacağını tartışmaya başladı. Kulislerde adı en çok geçen kişi dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay'dı ve siyasi çevreler de bu isme sıcak yaklaşıyordu. CHP'nin 13 Ocak'ta yayımladığı bildiride yer alan "CHP cumhurbaşkanlığı için kendi içinden bir aday göstermeyecektir" şeklindeki açıklaması Sunay'ın adaylığını daha da kuvvetlendirdi. Sunay 15 Mart'ta Cumhurbaşkanlığı kontenjanından Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilerek bu yolda ilk adımı attı. 26 Mart'ta hükümetin isteği üzerine 37 kişilik "müşterek sıhhi kurul"ca ha-

zurlanan raporda Cumhurbaşkanı Gürsel'in görevinin devam edemeyeceği belirtiliyordu.

Hükümetin raporu TBMM'ye göndermesi üzerine Anayasa'nın ve iç tüzüğü emrettiği şekilde cumhurbaşkanlığı seçimine gidileceğini açıklandı. 28 Mart'ta yapılan oylama sonucu kontenjan senatörü Cevdet Sunay Türkiye'nin 5. Cumhurbaşkanı seçildi. 532 kişinin katıldığı oylamada Sunay 461 oy alırken, CKMP başkanı Alparslan Türkeş'e 11, Yassıada mahkumu Celal Bayar'a 5 oy verildi.]

29 Mart Salı

Öğle yemeğinde Behçet Kemal Çağlar. Çok yakın. Falih Rıfkı'yı anlattı. Çok düşmüş.

Sa. 17'de Nadir Nadi. Yakın. Aynı teşhiste.

S. 18.15'te Sıtkı Ulay, Rıfat Aksoley, Ekrem Acuner, Emanullah Çelebi, Mehmet Özgüneş. Durumdan kaygılı. Aynı teşhis. Cevdet Sunay'dan şüpheli, telaşlı. Teskin ettim.

Gelmeyenler: Ataklı, K. Kaplan.

Sa. 19.15'te Gökhan Evliyaoglu, Kâmrân, Satır - Memnun oldum.

30 Mart Çarşamba

Emekli Gaziler Cemiyetinin şeref üyesi beratı.

Tokerlerin İzmir'e hareketi.

Satır, Konyalıların istifasını halletmiş. Gece Nihat aynı şeyi istedik, anlattı. Biraz hak veriyor.

C. Sunay'dan randevu istedik.

31 Mart Perşembe

Şemsi Kuseyri'ye bayram mesajı.

Sa. 18.30 için C. S. çağırılmış.

S.17.30'da evde toplantı olacak. Oldu.

Cevdet Sunay ile görüşme. Bizi sıcak ve nazik kabul etti. Eyi intiba aldık. Başbakanla temas etmemi, uzak durmamayı telkin etti.

Mart ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

7 Nisan 1966 için hepsi yarım.

152.069

274.732

313.498

313.407

1 Nisan Cuma

Sabah evde kabul.

Sa. 15.30'da parti MTTF ikinci İnönü muharebesini tebrik ettiler.

Sa. 16-17 partide bayramlaşma.

Erdal'ın evinde çingirak alarmı.

Erdal Antalya'da.

[1 Nisan Kurban Bayramı'nın ilk günüdür.]

2 Nisan Cumartesi

Bayram ziyaretlerimiz.

Barutçular, Ferit Melen, Atalay Akan, Org. Hakkı, Hıfzı Oğuz Bekata, Selim Sarper, Muammer Erten. Feyzioğlu'nu bulamadık.

Vefik Pirinççioğlu.

3 Nisan Pazar

Bayram ziyareti.

Sabah Feyzioğlu ailesi.

Rıza Işılın'ın evi.

Amil Artus.

Hasan Atakan evi.

Golf klüp.

6 Nisan Çarşamba

Askeri yargıtayın yıldönümü. Gittim. Çok iyi kabul ettiler. Topaloğlu bir masaja götürdü. Bozbeyli, Cihat Bilgehan, Temyiz, Danıştay, Anayasa Başkanları bir arada.

Sayın C. B. da geldi.

7 Nisan Perşembe

Meclis açıldı. Normal.

Gecekondu.

Gece Spor salonu. Gürcü dans heyeti. Çok güzel.

Ah. Topaloğlu. Kalabalık. Beni iyi karşıladılar.

Gürcü Takımının G. direktörü geldi. Tebrik ettim.

Meclis'te Senatör Muhittin Kılıç ile görüştüm. Teskin ettim. İstifasını geri alacak.

10 Nisan Cuma

Yenimahalle ilçe kongresinde konuştum. Yatıştırıcı, gerginliği azaltmaya çalışıcı.

11 Nisan Pazartesi

Turhan, Hakkı Sayın, Kemal Satır.

14 Nisan Perşembe

Meclis AP'nin 147 imzalı takriri.

15 Nisan Cuma

Meclis'te konuşmalar. AP İhsan Ataöv, Halk Partililer bana son peygamber dediklerini söyledi.

Söz aldım. İrtica üzerine konuştum. İrticaa heves etmemelerini söyledim. Uzunca bir konuşma.

17 Nisan Pazar

Astorya sokağında gençlik kolu konseri. Klasik Türk. Bir işlemeli tabak artırmada. Bana verdiler. Konserde bulunan ve artırmaya katılan AP gençlik kolu temsilcisine tabağı verdim. Hararetle teşekkür ettiler.

Sonra Kemal Satır'la Köy Enstitüleri kuruluşunun yıldönümü törenine gittim, bir konuşma yaptım.

18 Nisan Pazartesi

Meclis. çoğunluk yok.

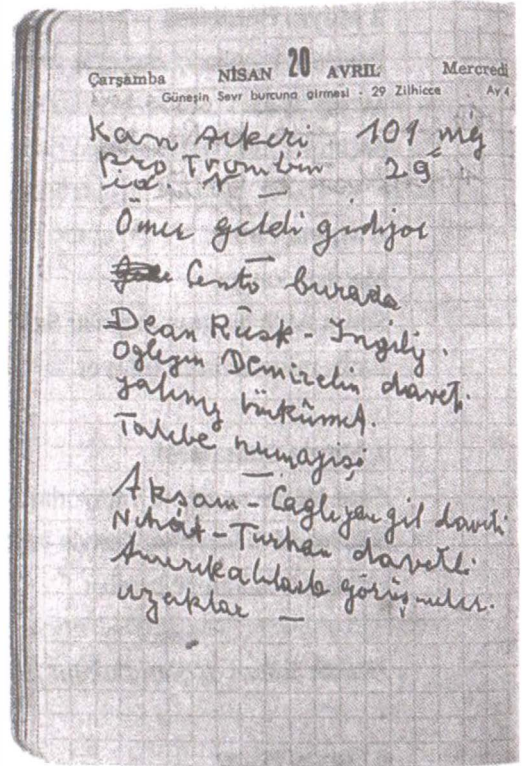
Emi. Halim Bey'in bürosuna gittim. Farabi'deki arsayı 270.000'e satıyoruz.

19 Nisan Salı

Akşam çello resitali.
Abdülhak K. Yörük.

20 Nisan Çarşamba

Kan şekeri 101 mg.
Protrombin 29".
İd. N.
Ömer geldi, gidiyor.
CENTO burada.
Dean Rusk - İngiliz.
Öğleyin Demirel'in daveti.
Yalnız hükümet.
Talebe nümayişi.
Akşam Çağlayan'ın daveti.
Nihat - Turhan davetli.
Amerikalılarla görüşmeler. Uzaklar.

21 Nisan Perşembe

Meclis. Çokluk yok. Temaslar.
Öğleden evvel - Bozbeyli yanında toplanma. Anlaşma.
Akşam orduevinde nişan.
Bugün CENTO önünde, Dean Rusk aleyhinde çirkin talebe nümayişleri. Talebe hapisleri.
Meclis'teki anlaşma olmamış. AP oyun içinde.

22 Nisan Cuma

Sabah Nihat Bey geldi. Dün oyun yapmışlar. Karşılıklı bildiriler.
Saat 12'de Cumhur Başk. her zaman gibi kibar. Meclis başkanlarını Başbakanı ziyaretten geliyor. Benimle bu sefer tamam olmuş. Diğer parti liderlerine beraber yemek verecekmiş. Huzursuzluktan üzgün. İrtica cereyanlarının vahim olduğunu söyledim.
Şimdi Nihat'tan tel. Anlaşma olmuş. Meclise girmişler. Saat 15.30.

2 Mayıs Pazartesi

Pakistan büyükelçisine öğle yemeği.

Meclis açıldı.

Seçim kanunu mücadelesi.

6 Mayıs Cuma

Mecliste kavga.

Sonra AP'li bir grup azgınlık Sıtkı Ulay'ı dövmüşler.

Başb. mütecavizleri tutuyor.

7 Mayıs Cumartesi

Gece Meclis'te arama yapıyorlar.

Sükan, AP'li idare amirleriyle yapıyor.

Hükümet Sükan ile beraber.

[Faruk Sükan, İçişleri Bakanı.]

8 Mayıs Pazar

Öğ. evvel S.11 'de Çank. ilçe kongresi. Fevzi B. gelecek.

Akalın posta Salı.

Gidemedim.

Grupta çok işim vardı. Meclis Başkanı bugün için fevkalade toplantıyı kabul etmedi.

Yann görüşme için hazırlık yaptık.

Akşam Nüvit, Melen, Sırt Hazer geldiler. Görüşmeyi yazdırdım.

9 Mayıs Pazartesi

F. Sükan en önce konuştu.

Meclis ikinci konuştum. İç. Bakanını itham ettim. Bölükbaşı'nın 27 Mayıs aleyhtarlığına karşı ve Sıtkı Ulay'a tecavüz üzerine söylediklerini destekledim. Alican da Sükan'ın aleyhinde fakat AP'ye kur yapılarak. Meclis 10 Haziran'a kadar tatil.

10 Mayıs Salı

Yorulmuşum. Öğleye kadar dinlendim.

Tokerleri S.16.30'da hava meydanına götürdük. (Kızlarla) Bir saat gecikme ile geldi Pan A. Engin yola katılmış geldi. Tahran'a yolladık. Japonya yolunun başı. Japon sefiri, hanımı gelmiş. Davet sahipleri. Çok kibar insanlar. Uçak Sa. 19'da kalktı.

Erdal üşütmüş. Gece ona gittik. Haluk da orada idi.

11 Mayıs Çarşamba

Kemal Satır hasta – Kanama.

Evde çalışma.

12 Mayıs Perşembe

Sa. 10'da Sayın Cum. Baş. daveti üzerine ziyaret. Turhan F. ve F. Melen beraber.

Durum hakkında bilgi istedi. Seçimden sonra partileri toplayacağını söyledi.

Satır'ı ziyaret.

Partide 27 Mayıs derneğinin balo daveti.

Merkez idare kurulu.

Akşam evde çalışma.

Turhan-İlhami.

Sabri Paşa'ya gece veda.

13 Mayıs Cuma

Sabah Saat 6.30'da oto ile İstanbul'a hareket. Sa. 11'de Sapanca kenarında Saracoğlu moteline istirahat. Adapazarlılarla görüşme. S. 12'de hareket. Kartal heyetini gördük. Sa. 14.30 İstanbul.

Ali Bey'le. Neşesiz gibi.

Akşam S. 19'da çalışmaya başladım. İlk taslak S. 21.30'da hazır.

14 Mayıs Cumartesi

Sabah daktilo. Selami Bey çalıştılar.

Ali Bey neşeli.

Öğle yemeğine bizi Boğaz'da Abdullah Efendi lokantasına götürdüler. Müstesna yer ve müessese. Dönüşte evde çalışma. Partiden bir daktilo hanım.

Genç Tarhan Erdem, Selami Erkut çalıştılar. Önce Ali Bey'le sonra Nihat Erim'le görüşme. Konuşmanın kesin şekli. Gece Ali Bey hepimizi Tarabya'ya götürdü. Yalnız ben gitmedim. Biraz parkta gezdim.

15 Mayıs Pazar

Turhan Sayın (Kadıköy) daveti.

Kadıköy ilçe komitesi - Seçim konuşması. Eyi oldu.

Rıza'nın yeni evi - Göztepe.

Kâzım Özalp'ta öğle yemeği. Kendisi eyi. Sınıf arkadaşlarının hesabını yaptık.

Hep aynı. Zeki nükteli.

Gece Hilton'da yemek.

16 Mayıs Pazartesi

Sabah Abdi İpekçi Saat 11.

Öğle yemeği Fahriye Ha.

Sa. 17. Parti il merkezinde konuşma.

S. 19.30. Hilton Pakistan Meclis Reisi.

Sonra evde Ecvet Güresin.

Fikret Yüzatlı akşam yemeği.

17 Mayıs Salı

Sa. 9. Ankara'ya hareket.

Lebit beraber.

İzmit. İl merkezi. Güç hal ile girme, konuşma.

Hareket. Sapanca - Adapazarı.

Kalabalık. Güçlkle girme, konuşma.

Bolu - otoda yemek

Mengen - Ahmet Bakırlı evinde çay. Sonra Süleyman'ın evi.

Gerede belediyesi (kaymakam).

Gece Ali İhsan Göğüş. İst. konuşmamı beğenmiş.

18 Mayıs Çarşamba

İlhami Sancar - Muammer Erten. Ege'ye seyahat isterler.

Satır'ı ziyaret. Eyi.

Hıfzı Oğuz - Ferit Melen.

Radio çalışmasını hazırlıyoruz.

Kayseri seyahat kararlaştı.

Köşk bahçesinde gezinti.

Genel sekreteri ziyaret. C.B. bugün irtica aleyhinde konuşacakmış.

19 Mayıs Perşembe

Anıtkabir – Tören.

Radio çalışması.

20 Mayıs Cuma

Radyoevinde konuşmam. Banda verdim. S. 15

21 Mayıs Cumartesi

Sa 11 C. Başkarı ile görüştüm.

Seçimde din, komünizm ile görüşüyorlar.

22 Mayıs Pazar

Saat 8'de Kayseri'ye hareket.

23 Mayıs Pazartesi

Niğde konuşma.

İncesu - Yeşilhisar konuşma.

Niğde konuşma.

Ulukışla - Aksaray'a. Güzel. Konuşma. Yemek. Bor. Adana.

Çok güç yürüyebilme. Muazzam kalabalık.

Otel Bakerda özür dileme.

24 Mayıs Salı

Adana'da Sa. 15'te miting ve konuşma. Eyi oldu. Daha iki cihan savaşı geçirecek kuvvetim var dedim.

Gece Ankara karadan. Sa 24'den sonra.

25 Mayıs Çarşamba

Yeni program Satır, Zafer Bey yapıyorlar.

Akşam Demir'le görüştüm. Selşık anlatmış. İmamlarla oy sayısı üzerine pazarlık yapıyorlarmış.

Zafer Bey her iki gün çalışmada bir istirahati şart koşuyor.

26 Mayıs Perşembe

Sabah köşkte gezinti.

Cihat Pş. ile görüşme. Konuşmalarımın memnun olmuşlar.

Gülsün'ün bale provası.

İmamlarla oy pazarlığını anlattım.

27 Mayıs Cuma

Sabah Anıtkabir. G. Kurmayda ve Anayasa Mahkemesi'nde tebrik

Saat 18.15'te İzmir'e hareket. İzmir açıkta iniş. Efes Oteli mahşer gibi. Yürüyüş ve otele giriş çok güç oldu.

28 Mayıs Cumartesi

Sa. 8'de Muğla'ya hareket.

Torbalı - Selçuk - Söke. Büyük kazalarda ve köylerde kalabalık ve güçlük.

Bafa Gölü - Milas - Sa. 13 konuşma.

Küçük Malatya = Yatağan'da konuşma.

Muğla'da S. 18'e çeyrek kala konuşma (Patrona Halil hikâyesi). Kısa, iyi konuşma.

Meydan, halk muntazam.

Faruk Ağaoğlu Bey'in evinde kaldık. Çok kibar insanlar.

Fevzi Özer il başk.

29 Mayıs Pazar

Sabah 8'de hareket. Çine'ye doğru - Kısa görüşme.

Aydın - CHP'iler çok canlı. Aydın'da da görüşme - Topluluk çok canlı ve yakın. Aydın CHP'si böyle imiş. Azlıkla fakat keskin. Nazilli.

Hülasa. Aydın'dan iyi geçtim.

Sarayköy - Dinlenme.

Nihayet Denizli - Çok güzel.
Gece Pamukkale.

30 Mayıs Pazartesi

Öğleden sonra Uşak'a hareket. Sabahleyin Uşak nutkunu hazırladım. Yolda Çivril'de konuştum. Denizli'de Nurcu çokmuş. Sonra Sivaslı'da Uşak iline girdik.

Temsilci Nazif Arslan (Sivas) eyi. Denizli'de Temsilci Pırıl da eyi idi. Uşak'ta da çok eyi karşılanma. Gece Rıza Salıcı evinde.

31 Mayıs Salı

Uşak'tan hareket. Sa. 8. Banaz'a uğradık. Köyde bir ufak konuşma. Sonra Uşaklılar ve Nazif Arslan ayrıldılar.

Afyon heyeti geldi. Arabaları.

Hakkı Özsoy. Parti Başkanı.

Galip Leblebicioğlu. İkisi de değerli. Büyük üç köye uğradık. Sonra 11.15'te Afyon. Temsilci Arif Ertunga. Çok eyi. 12'ye kadar konuşma. Kütahya yolu. Varrış. Büyük karşılama. Sinema salonunda konuşma. Milli mücadelede Kütahya. İkinci cihan harbi. Demokrasi.

Gece yemek.

1 Haziran Çarşamba

Eskişehir'e hareket. S. 9.30'a doğru.

Eskişehir'de kapalı yerden açık topluluğa hitap. Said-i Nursi'nin halifesi mi-sin? Cevap ver. Nurcu mücadelesi.

Evde yemek, istirahat.

Sivrihisar'da, Polatlı'da sert konuşmalar. Said-i Nursi ve Nurcu aleyhinde.

Polatlı'dan sonra Haymana. Konuşma. Sonra yol üstünde köyler ve Gölbaşı. Konuşma.

Sa. 20 Ankara ev. Tokerler.

2 Haziran Perşembe

Ankara'da çalışma.

Demirel Adana'da benim Eskişehir sözüme cevap veriyormuş. Bekledik. Akşam çalışabildik.

Adam irticai açıktan açığa temsil ediyor. Ben üstteyim.

3 Haziran Cuma

Sabah 9.30'da Ali İhsan geldi. Diyarbakır yazısını gözden geçirdik. Yarınki radyo konuşmasını hazırlayacak.

S. 10.30 hareket. 12'den sonra Malatya görüşme.

13'ü geçerken Diyarbakır. Güç hal ile çıkış. Partiye ve otele gidiş. Tayyar'da öğle yemeği yerine sandviç. İsbet. Otelde güç hal ile sıcak su duş. 16.30'u geçerken miting meydanı. Eyi topluluk. Diyarbakır'da Said-i Nursi adından bahsetme, Nurcuları hedef al dediler. Batıda da Nurcuyu kolla, Said-i'yi suçla derlerdi. Nurculuk bir mürteci idarenin sembolü olarak ortada.

Akşam Atatürk Köşkü. Yemek. Sa 1.30'a doğru otel.

4 Haziran Cumartesi

Sabah 4.30'dan itibaren hazırlık. 6.30'da havaalanına hareket. Şeref Uluğ ile görüştüm.

Malatya - Saat 10'a doğru Ankara. Ali İhsan Göğüş radyo projesini kısaltmış. Düzelttim.

Saat 11.15 radyoevi. Banda verdik. 12'de çıktık. Ev. Hemen yattım. Saat 13.15 hareket. Elmadag - Kırıkkale'den güç geçerek (Hasandede'den geçerek) Keskin'de konuşma. S. 16.20 Kırıkkale konuşma. Büyük karşılamalar. Kayadibi - İstirahat. Ankara.

Gece erken yattık. Erdallar bizde.

5 Haziran Pazar

Sabah 11'de mektep. Oy verdik. C. Sunay'a rast geldik. Sabah Erdallara.

S.17'de Fikret Ekinci memnunlar, heyecanlılar.

Sonra Cevat Dursunoğlu - Taziye, kızı için. Orada Suut Kemal Yetkin.

Sonra Kemal Satır'ın evine.

Akşam S. 21'den radyo sandıkları vermeye başladı. AP ilerde.

Bugün Türkan Baydar, Mr. Kurt isimli Amerikalıdan bahsetti. Benim hayranım imiş.

[5 Haziran'da Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri yapıldı. AP 35, CHP 13, MP 1, TİP 1, CKMP 1 ve YTP 1 senatörlük kazandı.]

13 Haziran Pazartesi

Mecliste anlaşma.

Satır'ın Keban'dan dönüşü.

Ömer'in halinden üzüntülü günlerim.

Ferit B. 'le hesabına (Ömer'in) bakmak üzere görüşme.

16 Haziran Perşembe

Akşam, Nihat Erimlerle beraber Amerika sefiri davetinde. Politika dışı görüşmeler. Yemen, Maarib filmleri. Yemeninki Sana, Taif, Hodeyde. Ben bir aralık irtica aleyhinde sert konuştum. Sefir yalnız dinledi.

17 Haziran Cuma

Mecliste sabahleyin grup. Kavga (din).

İ. Kabadayı ile konuştum. Üçlü mektupları üzerine. (Kemal Satır aleyhine mektup).

İbrahim Öktem'le konuşma. Ecevit'in grubuna girmiş, anlattı. Seçim beyannamesi esas.

18 Haziran Cumartesi

Öğleden sonra

Saat 16 Sedat Çumralı.

Saat 16.30 Muammer Obuz.

İhsan Kabadayı ile beraber mektup sahipleri.

S.17'de Arif Ertunga Konya temsilcisi.

S.18.00 Coşkun Kırca. İrticadan şikâyetçi.

S. 19 Hint turizm vekili ve B.elçisinin ziyareti.

Eyi niyet gezisi yapıyormuş. Taşkent anlaşmasından sonrasını anlattı.

Gece Kemal Satır ile Konya işini görüştüm.

20 Haziran Pazartesi

Metin İstanbul'dan geldi. Ömer'den haberler. Konkordato hazırlanıyor. Amerikalılarla anlaşma olursa ondan sonra Engin adına ayrı bir küçük işletme. 100 bin civarında bir yardım. Vergi borçları. Sabahtan akşama kadar Meclis.

Ömer'den yorgun düştüm.

21 Haziran Salı

Evde istirahat. Akşam *New York Times* muhabiri ile görüşme.
Bülent ile.

23 Haziran Perşembe

Kan şekeri 100 mg.

Protrombin 29".

İd. N.

Saat 9 Nihat geldi. Nurculuk için gensoru verilmesin grupta dedik.

25 Haziran Cumartesi

Konya parti ihtilafı ile uğraşıyoruz.

İbrahim Öktem ödevden dönmüş. Merkez ile görüşmek üzere. Değiştirilmek istenen il idare kurulunu (Bakkalbaşı) haklı buluyor..

26 Haziran Pazar

Gülhanede: İhsan Aksoley, bir hava tümgenerali - Müsteşar muavini - Cemal Gürsel

Turhan Feyzioğlu - Kemal Satır evlerinde ziyaret.

Kurultay için hazırlık görüşmesi.

Gece Afet H., Enver Ziya Karal geldiler.

Karal, Orta Doğu - Amerika ziyaret seyahatlerini anlattı. Amerikalılar da la-
iklik konumuzla ilgili ve meraklı imişler.

27 Haziran Pazartesi

Meclis grup.

28 Haziran Salı

Kava Kuvvetleri günü.

C.B. ile buluştuk. Beraber yemek. Gece yarısına kadar oyunlar ve şarkılar.
Başbakan Demirel C.B. yanında selamlaştık. Yemeğe kalmadı, ayrıldı.

Eve geldik, kapıda kaldık.

29 Haziran Çarşamba

Meclis grup.

30 Haziran Perşembe

Meclis grup. Bugün Çelikbaş, Ahmet Üstün konuştu. Fena konuştu. Feyzioğlu pek telaşlı idi.

Saat 17'de Ortadoğu diploma töreni. C.B. sağında - Muzaffer Özdağ solunda. S. 20.30 Senato Başkanının İran Senato Başkanı şerefine yemeği.

1 Temmuz Cuma

Meclis grup. Bugün konuşmalar müspet. Sa. 9.30 Lebit. Mustafa Uyar'ınünkü halini ve konuşmasını görüştük.

S. 15.30 Besim Üstünel kitabını getirdi. Değerli hoca, yakın dost.

Sa. 16.30 MBK Özdilek, Yıldız, Karaman, Ersü, Yurdakuler.

18 Muammer Erten, Ali İhsan. Gaziantep Öğretmenler kurultayına mesaj yazdırdım. Haluk Bayülken'e A. Palas veda kokteyli. Yeni Rus B.elçisi ile rastlaşma. "Milletimden selam getirdim."

2 Temmuz Cumartesi

Kemal Satır grupta yapacağı tebliği bana gösterdi. Sabahleyin Zarife Hanım bilgi verdi. Öğleden evvel grup vardı. Toplanamadı.

Arif Ertunga, Atıf Şohoğlu, Hamit Pınlı geldiler. Gruplar, çekişmeler üzerinde görüştük.

3 Temmuz Pazar

Sa. 11'de Turan Şahin'i getirdim. Gruplar üzerine bilgi aldım.

S. 17.30'da Adil Ünlü'nün çiftliğine gittik.

5 Temmuz Salı

Grupta konuşma.

Sağ taraf teşkilatlanıyor.

Kemal Satır, Turhan konuştu.

Kemal Demir T. için üzüntülü.

6 Temmuz Çarşamba

Grupta konuşma.

Kasım Gülek.

Ahmet Üstün ve saire.

7 Temmuz Perşembe

Grupta benim konuşmam. Sağın tepkisi.

Senatoda Haydar Tunçkanat'ın sansasyonel açıklaması. Çetin Ceviz'e karşı tedbirler. Gece Hıfzı Oğuz B., F. Melen.

8 Temmuz Cuma

İstanbul'a hareket. S. 6.30'da.

9.30'da Bolu dağında çay.

Yolda.

İst. Deniz 1. 6 dakika. Heybeliada.

Gece beraber Ali Beylerde.

9 Temmuz Cumartesi

Ada - Deniz yok.

Akşam gezinti. Sonra evde.

10 Temmuz Pazar

2. Deniz. 5 dakika.

Akşam Maltepe'de.

11 Temmuz Pazartesi

Sabah Sa. 6'da Ankara'ya hareket.

Sa. 12.15'te Ankara.

Sonra Meclis. Grup bildirisini gördüm.

Satır'ın anlattığına göre grup bildirisini hazırlanırken sağcılar iltizam edildiğini söylemiş. Turhan Coşkun yapmışlar.

Meclis.

Gensoru.

10 dakika.

12 Temmuz Salı

Yorgunuz. Meclis Af.

Gece Metin'in huysuzluğu. (Parti teşkilatı üzerine - Yoksa çekil!)

13 Temmuz Çarşamba

Cumhurbaşkanı daveti. AP'liler pek neşeli.

14 Temmuz Perşembe

Meclis af.

Fransız Büyük elçiliği. Milli bayramları.

Amerikan B.elçisi ile görüşme. Teklifsiz dostane.

15 Temmuz Cuma

Reis.C. daveti.

Soruşturmaya cevabım.

Meclis af.

163/1 'in AP tarafından münakaşası - Nurculan af edecekler.

ŞerifMardin ile görüşme çok memnun oldum.

İsrail sefirinin vedası.

16 Temmuz Cumartesi

İst. hareket S. 6'da.

Sa. 11.15 Maltepe.

3. deniz. 3,5 dakika.

Heybeliada'ya Ali Beylerle, motorla.

Akşam evde.

17 Temmuz Pazar

Akşam üzeri Ali Beylerle beraber gezinti. Kâzım Beylerde bir kahve içtik.

Fransız. Güzel kızları.

Akşam Ali Beylerde.

Erdal öğleyin Ankara'ya giderken Kemal Satır'a mektup gönderdim. Cihat Baban'a Amerika büyükelçisinin vesikalara uydurma demesine verilecek cevap için fikrimi yazdım.

4. deniz. 8 dakika.

18 Temmuz Pazartesi

5. deniz. 8 dakika.

19 Temmuz Salı

6. deniz. 6 dakika.

Turgut Egemen - Öğle yemeği.

Perşembe Burgaz'a gideceğiz.

Yüzme dersi için - S. 10.30'da gelecek.

Sabah - Moiz Berka S. 8.

Şeker tahlili.

(% ?) Şeker 105.

Protrom. % 36.5

Kolesterol 270.

Lipid 910.

20 Temmuz Çarşamba

7. deniz. 9 dakika.

Akşam Deniz Harp Okulu'nun içindeki binalarını dolaştık. Hanım – Sevinç.

21 Temmuz Perşembe

Burgaz.

8. deniz. 5 dakika + 5 dakika. Binbaşı İbrahim Sulu. İlk günü çok istifadeli oldu.

Ankara'da, Meclis'te dün kavga olmuş.

[İnönü 82 yaşındayken, yüzme stilini düzeltmek için, Türkiye eski yüzme şampiyonu ve rekortmen Deniz Binbaşısı İbrahim Sulu'dan ders almaya başladı.]

22 Temmuz Cuma

Hanım sabah karşıya.

Sevinç, annesi Rize'ye vapurla gidiyorlar.

9. deniz. 10 dakika Heybeli.

23 Temmuz Cumartesi

Deniz 10. 8 dakika Heybeli.

Lozan kabulüne. Gazeteciler Cemiyeti'ne telgrafla özür dileme.

24 Temmuz Pazar

11. deniz. 10 dakika.

Gece Ali Beyler.

Gündüz Özden ve çocuklar.

C. Başkanından Lozan tebriki.

25 Temmuz Pazartesi

12. deniz. 6 dakika.

İş Bankası - Ömer Atsız müdür. Kibar ef.

Rıfat Kaleli muhasebeci.

26 Temmuz Salı

13. deniz banyosu. 12 dakika. Gece boynum tutuldu. Çok ısırap çektim.

27 Temmuz Çarşamba

Deniz yok.

28 Temmuz Perşembe

Deniz yok.

30 Temmuz Cumartesi

Deniz yok.

Kemal Satır geldi.

Akşam Ali Beylerde yemek – Briç.

Gündüz öğretmenler kamp evinde misafir – Müzik.

Zafer Bey, Hanım, kızı geldiler, gittiler.

31 Temmuz Pazar

14. deniz. 9 dakika.

Gece Hanım ciddi hasta. Sabaha kadar uğraştık. Dr. Moiz baktı.

Temmuz ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

Sabahattin'in aylığını verdim. Aylığı 500. Temmuz 12'de gelmiş. 307 hesap ettik. 150 borç vermiştik. 157 borcu verdim. (200 lira verdim, masrafın oldu dedim).

1 Ağustos Pazartesi

Coşkun Kırca geldi. Meclis Başkanına Meclis'teki parti teşkilatını bildiren bir yazıyı imzaladım.

2 Ağustos Salı

15. deniz. 5 dakika.

Bülent – Kâmuran.

3 Ağustos Çarşamba

16. deniz. 6 dakika.

İncesulu.

Öğleden sonra S. 17-19 on kişilik heyet ve muhtırası. 83 kişi olmuşlar ve elli imza ile getirmişler. Kuvvet gösterisi.

Gece Ali Bey bizde.

4 Ağustos Perşembe

17. deniz. 7 dakika.

5 Ağustos Cuma

18. deniz. 7 dakika.

Ali Beylerde Uğur'un annesi, üvey babası var.

6 Ağustos Cumartesi

19. deniz. 5 dakika. Eyi, süratli, yüzdüm, yorulmadım.

Suudi Arab. B.elçisi. Hükümetin haberi olarak gelmiş. Faysal Müslüman devletlerin dayanışması tertibi yapıyor. Nasır aleyhinde. Türkiye katılsın istiyor. Suudi Arab. İkili her alanda işbirliği yapanz. Laik devletiz. Din tertibine giremeyiz dedim. Aleyhimde bulunmayın diye rica etti. Bulunmayız dedim, teşekkür etti.

7 Ağustos Pazar

20 deniz. 8 dakika.

Kemal Satır, hanımı geldiler.

Arif Ertungan on muhtırasını görüştük.

Şerif Mardin geldi. Bizim araştırma bürosunda çalışacakmış.

Ahmet Selgil.

Erdallar Bodrum için geçtiler.

8 Ağustos Pazartesi

Maltepe geçiş.

Saat 16'da Beşiktaş ilçe merkezinde merkez yönetim kurulu.

53'lü muhtıra bana karşı değil. Sakin olma çabasıyla (Beyazıt).

9 Ağustos Salı

Saat 10'da Beşiktaş parti meclisi.

Öğleyin ortanın soluna başladık. Akşam geç vakte kadar.

Deniz 21. 5 dakika.

10 Ağustos Çarşamba

Beşiktaş parti meclisi.

Ortanın solu - Asıl taraflar belli. Bülent hakim çıktı.

Sabah hazırlıklı geldim. Bildiri tasarısı cebimde.

11 Ağustos Perşembe

Parti meclisi.

Ortanın solu grup - Grubunun başı ve sözcüsü T. Feyzioğlu olarak görüldü.

Ş. Koç meselesi. Saat 17'de müzakereyi kestim. 18'e kadar konuştum. Bildiri getirmek üzere bir saat ara. Erim'i aldım, çalıştım. Saat 19'da Meclis. Bildiri - Hayret

Sükûnet - Kabul havası galip. Bir iki küçük nokta ile başlayarak Feyzioğlu tarafı ile Bülent arasında esas madde üzerinde anlaşma.

Saat 23 ev.

12 Ağustos Cuma

Cigara yok. Ada'ya dönüş.

Ali Bey kum geçirdi.

13 Ağustos Cumartesi

22. deniz. 5 dakika.

Fikret Yüzatlı.

Gece Bülent Ecevit, hanımı ile.

Dün bildiri meclisinde kavga çıkmış. Cahit Zamangil eyi bir müdahale yapmış.

14 Ağustos Pazar

Erken deniz 23. 8 dakika.

Öğleden sonra Prof. Münir Sarpyener, Hatice, Kut, Kansı, Ahmet.

Muammer Erten geldi. Katıldı. Sonra Erten akşam yemeğine kaldı. Uzun anlattı kavgayı, kongreleri (Ankara – Eskişehir – Alışehir), turlan, Hatipoğlu'nu.

15 Ağustos Pazartesi

Sabah deniz 24. 6 dakika.

İskeleden Cahit Zamangil'i karşıladım. Ev. Kavgayı sade ve kısa anlattı. Turhan için sağcıların başı değildir diyor. Sert ve koruyucu konuşuyor.

Turan Güneş S. 17'de geldi. 19.25'te gitti. Şükrü Koç'a şefaati ediyor. Kurultaydan endişesi var.

Nurperi fena düştü.

16 Ağustos Salı

Deniz 25. 8 dakika.

17 Ağustos Çarşamba

Deniz 26. 7 dakika.

Nezle, öksürük.

Öğle yemeği, Kâmuran.

Akşama kadar dinlenme.

18 Ağustos Perşembe

Deniz yok

İş Bankası'ndan para.

Öğleden sonra Saat 5'te Fikret Ekinci. Kumandanlardan bilgiler.

19 Ağustos Cuma

Deniz 27. 6 dakika.

Nezleli, öksürüklüyüm.

Şeker 0,98.

Nihat Erim geldi.

20 Ağustos Cumartesi

Kadınlar kolunu ziyaret. Saat 17'de evde.

Adalar ilçesi.

Kadın Kolu Bşk. Türkân Örnek.

Geldiler. Güzel bir toplantı. Hepsi ortanın solunda.

Deniz 28. 7 dakika.

21 Ağustos Pazar

Deniz 29. 9 dakika.

Komşular.

Ali Beyler.

Turgut B., Türkân Örnek Hanım.

Başbakana deprem için tel.

22 Ağustos Pazartesi

Deniz 30. 7 dakika.

Özalplar öğle yemeğine.

23 Ağustos Salı

Maltepe Turgut motoru ile.

Deniz 31. 6,5 dakika.

24 Ağustos Çarşamba

Saat 20 ve 20.30 arası Şafak Gazinosu Heybeliada.

Türkân Örnek 518522'den Yb. Rasim Örnek'in ev.

Gece Hanımla Şafak (ordu) gazinosunda yemeğe gittik. Rasim Örnek (yar-bay) ile tanıştım. Eyi insan.

25 Ağustos Perşembe

Gebze'ye Deveci Çiftliği'ne gittik. Çiftlik sahibi Lütü Deveci değerli adam. Modern manada meyve yetiştirici. Çok iyi gün. Çok fena gece. Perişan oldum. Midem. İlk defa.

26 Ağustos Cuma

Ada'da Kadınlar Kolu balosu var.
Saat 17'de malul gaziler.
Özür diledim. Çıkacak halde değilim.

27 Ağustos Cumartesi

Öztraklar.
Kız torunlar geldiler.
İskelede kadar uğurladım. İlk defa çıktım.

28 Ağustos Pazar

Bugün daha iyiyim.
Öksürük azalmadı.
Kemal Satır geldi, gitti.

29 Ağustos Pazartesi

Namık Yorga, Hanım ile öğle yemeğinde.

30 Ağustos Salı

Bayram.
Ali Bey'in doğum günü. Öğle yemeği bizde. Çay Ali Bey'de.
Vehbi Koç'un kızı Semahat, Özden ile bizde öğle. Çocuklar da.

1 Eylül Perşembe

Ömer geldi, gitti.
Vehbi Koç, hanımı - Ortanın solunu kurultayda iyi anlat.

2 Eylül Cuma

Şeker 120.
Metin geldi, gitti.

3 Eylül Cumartesi

Halamın oğlu, oğlu ile geldi.

Sonra yürüyüş.

Gece yemekte Ali Beyler.

Erdal Ank.'dan geldi.

Yemek yiyemedim.

Kalp ağrısı, hafif fakat devamlı. Gece yansına kadar. Moiz.

4 Eylül Pazar

Sabah Erdal, Sevinç Ankara.

Eyyim.

Akşam Hayri, Ömer, Ergin, Özden, Türkân.

Gece gene ilaçlar aldım.

Nermin Neftçi kocası ile geldi.

5 Eylül Pazartesi

Bugünde sabahtan beri trinitrin. Evde istirahat. Fuat Sirmenler gelecek.

14 Eylül Çarşamba

Cemal Gürsel bu sabah vefat etmiştir.

15 Eylül Perşembe

Şeker 0,99.

Mardik'le görüşme. Yeni makina.

Heybeliada partilileri ile veda S. 8.

16 Eylül Cuma

Heybeli'den Ankara'ya trenle dönüş.

Tren biletleri 202 lira.

Ali Bey'e borç.

17 Eylül Cumartesi

Polatlı'da iniş. Oto ile, Satır, Turhan, Sancar Ankara'ya.

Herkesten önce Meclis'te. S. 8'den çok evvel.

S. 9'da Meclis'ten eve.

18 Eylül Pazar

Gürsel'in büyük töreni.

Ben Sa. 9.30'da Meclis. Kortejden 11'den sonra ayrılış. Maltepe Camii, namaz kıldık. Sonra ayrılp Anıtkabir. Gömülme. S. 14'te bitti.

Hanım özel takip etti.

Akşama S.18.30. Çocuklar Ankara'da; İst.'dan geldiler.

19 Eylül Pazartesi

Öğleden sonra partide Vartolular. Çoğu talebe. Bir kısım da Ankara'da oturanlar. Çok şikâyet hükümetten. (Bizim ilgisizliğimizden)

Ben 7.30 - 20'ye kadar konuştum.

Akşam 20.30'dan gece yansına kadar evde Prof. Bekir Berkol'un kızının nişan töreni.

20 Eylül Salı

Saat 11 -12.15 Sovyet büyükelçisini kabul ettim. Tanıştık. Meslekten çok ağırbaşlı ve değerli diplomat. Nazik, sıcak, dost davrandı. Satır Dışişleri Bakanı'na esaslı noktalar üzerine bilgi verecek.

Gürsel'in oğlu Özdemir, yaver Dağkiran ile 12.30'da geldi. Teşekkür etti.

Halil Sezai geldi. Orh. Öztırak, oğlu yemeğe.

İbrahim S. Omay 16.30.

Saat 17 Rıza Derviş, Mardik Dr.

S. 18.30 Satır, F. Melen.

21 Eylül Çarşamba

Saat 11'de genç Amerikalı ile dış politika üstünde görüşülecek. (Erdal).

İst. nutkunu çalıştık.

Saat 17.30 Vartolu talebe ile partide.

Saat 20.30'da ev. Bekir Berkol'un bizim evde nişanı.

Kıza hediye (10 altın).

22 Eylül Perşembe

Sabah Amerikalı. Sa. 10. Erdal Sa. 9'da.

Sa. 12'ye kadar Amerikalı Edward Weisman.

Saat 16'da parti merkez yönetim kurulunda.
İstanbul İl kongresi söylevi.

23 Eylül Cuma

Saat 10'da uçakla İst.
İndiğimizde Ali Bey. Lebit. Söylevi gösterdim beğendiler.

24 Eylül Cumartesi

İstanbul İl kongresi - Saat 11'de gittim. Nispeten az kalabalık. Saat 12'de (İl yönetim raporundan sonra başladım. 13.40 konuşma. Hakim oldum. Yargıtay Başkanı, asayiş, irtica, ortanın solu.

Gece Hilton'da davet. Büyük davet partililerle. Büyük pasta. Hanımla dans. Konyalı oyunu. S. 24'e doğru ev. Akif Eyidoğan konuştu. Pasta başında konuşma.

25 Eylül Pazar

Saat 11 kongre. Kemal Satır konuştu. Eyi. Sakarya'ya gitti. Bülent - Muammer Aksoy sert konuştular. Hakim oldular. Yönetim kuruluna karşı konuşanlar var. Ali Bey cevap verdi. Atıf Ödül cevap verdi. Rapor kabul edildi.

Bülent'i öğle yemeğine aldım.
Seçimler. Ali Bey gene reis.

27 Eylül Salı

Abdi İpekçi öğle yemeği.
Akşam Fikret Yüzatlı. Ortanın solu eyi yolda diyor.

28 Eylül Çarşamba

Öğle yemeği Ali Bey.
Akşam Spor Kulübü.
Özalplar saat 16.30'dan 18.30'a kadar kaldılar. Kasım, Tayfun ile gelmiş. Tasavvurlarında bahsetmiş.

29 Eylül Perşembe

Cihat Baban Çanakkale'den gelmiş. Memnun.
Akşam.

Gece hanımın hiddet nöbeti. Sebep arsasındaki kadına bekçi denilip ayda 25 lira verilmesine karar verilmesi. Emsali geçmemiş bir sinir ve hiddet krizi. Sabır ile çok şükür geçti. Çok meysus oldum.

30 Eylül Cuma

Sabah Saat 11'de Ali Bey ile Güzel Sanatlar Akademisi. Atölyeler - Sınıflar-Kütüphane - Müdür (Heykeltıraş) Gezer değerli bir adam. Sonra Türk Milli Gençlik Teşkilatı Merkezi. - Çok sıcak. Enteresan hediyeler. Harita - Pusula - Kaptan şapkası.

Saat 17 il merkezi - Tanışma ve konuşma. Oktay Verel.

Ankara - Özden-Metin ile telefon.

8 Ekim Cumartesi

Ankara il kongresi konuşması.

Saat 19.15 İzmir'e hareket.

Saat 20.45 İzmir.

Mehmet Ali Restoran teşekkürü ve özür dileme.

Efes. Gece 23.30'a kadar çalışma.

9 Ekim Pazar

Saat 11'de kongre.

İlk raunt. Lebit Yurdoğlu kongre başkanı. (Gizli oy).

Saat 11.30-16.30'a kadar kongre.

İki defa konuşma.

Silme olumlu sonuç.

Gece Burhan Tanık evinde yemek. Mustafa Uyar da var karşımda. Bergama ilçe başkanı.

10 Ekim Pazartesi

Talat Orhon evi.

Talat merkezden yardım ister.

Şerif Remzi Beyin evi. Kendisi yok.

Demokrat İzmir sahibi Dünder Bey ile görüşme - Matbaasında.

11 Ekim Salı

Ankara.

Parti il merkezinde.

Demirel'e cevap (dünkü Konya konuşmasına).

12 Ekim Çarşamba

Yunan B.elçisi.

Tercüman İstanbullu.

Müzakereler iki B.elçi arasında - Kimse bilmiyor. Gizli ??

Nihat Erim.

Akşam İlhami Sancar.

13 Ekim Perşembe

Akşam orduvinde Rauf Ülgenalp ve oğlunun nikâhı.

14 Ekim Cuma

Kendimi üşütmüşüm.

Kurultay var.

Dün Kemal Demir'e konuşmamı dikte ettim.

17 Ekim Pazartesi

Kaç gündür beyanatım ile uğraşıyorum. Mutabık oldular. Sosyalist değiliz sözü üzerine. Bülent'in mütemadi üzüntüsü. İbrahim Öktem ile geldiler. Nihayet Öktem'i çağırdım. Bir cümle çıkardım. Teskin ettim sanıyorum.

18 Ekim Salı

Kurultay.

Saat 9'dan Sa. 15.30'a kadar başkan seçimi: 640 Muammer Aksoy - 560 Sırn Atalay.

İkinci reisler Talat Orhan, İst. Erol.

Bülent'in kesin zaferi.

Konuşmamı yaptım.

İki taraf çetin mücadele ettiler. Bir tarafta Bülent ortanın solu, öte tarafta eskiler Turhan ile beraber Kasımcılar beraber.

19 Ekim Çarşamba

Sabah saat 8.30 Anıtkabir dönüşte Muammer Aksoy ile beraber. Yol tıkalı idi. Biraz yürüyerek Büyük Sinema'ya geldik. Saat 9'u geçiyor. Rapor üzerine konuşmalar. Saat 19'a kadar.

Hatırlar. Seçimi niçin kaybettik.

Ortanın solu - Herkes İnönü'nün söylediği gibi ortanın solu.

İki kavga oldu. 1-Tarım komisyonu isteyen Adanahılar tarafından - Kasım tarafı.

2- İstanbul delegesi ortanın soluna komünistler dediği için - Ekinoglu.

[18-21 Ekim tarihleri arasında Ankara'da toplanan CHP 18. Kurultayı "ortanın solu" görüşünü benimseyenlerin zaferiyle sonuçlandı. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü Temmuz 1965'te gazeteci Abdi İpekçi'ye verdiği mülakat sırasında açıkladığı ve o günden sonra tartışa gelen "ortanın solu" görüşü partinin politik çizgisi olarak benimsendi. Bu görüşün önderliğini yapan Bülent Ecevit partinin genel sekreterliğine seçildi.

18 Ekim'de 1423 delegenin katılımıyla başlayan kurultayın açılış konuşmasını yapan İnönü, "partinin ortanın solunda olmasından onun sosyalist parti olduğunu veya olacağını zannedenler yanılmaktadırlar. CHP sosyalist değildir ve sosyalist parti olmayacaktır" dedi. Kurultay başkanlığına Prof. Muammer Aksoy'un seçilmesi solcuların zaferi olarak değerlendirildi. Kurultayın ikinci günü "ortanın solunda" olanlarla buna karşı çıkanlar arasında söz düellosu ve tartışmalar yaşandı. Delegeler yumruk ve tekmelemlerle birbirlerine girdiler. Kayseri Milletvekili Turhan Fevzioğlu, "ortanın solu"na karşı çıkarak, "Genel başkanın yaptığı konuşma ortanın solunun kesin sınırlarını göstermiştir. Bunun dışına taşmamak lazımdır" derken, Kocaeli Milletvekili Turan Güneş "CHP ortanın solunda, fakirin fukaranın yanında yer alarak mutlu Türkiye'yi yaratacaktır" diye konuştu. Üçüncü gün söz alan Zonguldak Milletvekili Ecevit partililerin büyük sevgi gösterileriyle karşılandı. Ecevit konuşmasında "ortanın solu" hakkındaki görüşünü, parti programına aykırı olmayan yeni bir hareketin ifadesi olarak tanımladı. 21 Ekim'de yapılan seçimlerde İsmet İnönü 929 oyla tekrar genel başkanlığa seçildi. İkinci aday Kasım Gülek ise 230 oy alabildi. Parti meclisi genel merkezçilerle ortanın solu görüşünü benimseyenlerin arasında paylaşıldı

ve "ortanın solu" kurultay kararı olarak açıklandı. Kapanış konuşmasını yapan İnönü, "bu kurultay yeni bir sahaya açılış kurultayı oldu" diye konuştu.]

24 Ekim Pazartesi

Parti meclisi - Seçim - Genel S.

Bülent 31 - Boş 11 - Satır 1.

Bülent'in nutku - Teşekkür.

Merkez yönetim kurulu. Günce teklifi yazdırdım. Başka teklif yok. Seçime geçildi. Bütün seçimler gizli ve zarfla.

Parti meclisi iki ay sonra.

Kan şekeri 95 mg.

Protrombin 32".

Kemal Satır, sabah Erim'in evinde bir toplulukta bulunmuş. Telaş. Nihat al-sın. Teskin etmiş. Öteki haber. Fuat Doğu'dan haber. Kemal Satır bırakmaz. Akşam Gnl. Alpan ile görüştüm Eyi. Meclis başkanının ziyareti.

[CHP Parti Meclisinin 24 Eylül'de İnönü başkanlığında yaptığı toplantıda Zonguldak Milletvekili Ecevit, 31 oyla CHP genel sekreteri seçildi.]

26 Ekim Çarşamba

Turhan - Nihat Saat 10.30.

Turhan Düzce'ye (Kemal Demir'in babası için) gitti. Nihat kaldı.

11.30 Namık Yorga Venezuela'ya giderken vedaa geldi.

Saat 18'de Ferit Melen çok kırgın ve endişeli görünüyor.

27 Ekim Perşembe

Saat 11 Senato Başkanı geldi. Tebrik için.

Saat 11.30 CKMP Mustafa Kaplan. Numan Esin, Muzaffer Özdağ tebrik için geldiler, eyi konuştular.

Bülent Saat 10'da basın toplantısı yaptı. Çok neşeli görünüyor.

28 Ekim Cuma

Saat 11.30 Rafet Aksoyoglu gelecek. Sonra 17.30 dedim.

Mühendis Niz. durumdan memnun. Tokerler Amman'a gittiler.

Saat 16 Senato Başk. teşekkür ziyareti. S. 16.30 parti. Öktem'in havadisi, grupta hazırlık. Hiddetli, menfi. Turhan başta.

Saat 17.30 Sıtkı Ulay, Mucip Ataklı, E. Acuner, Emanullah Özgüneş, Rafet şikâyetçiler durumdan - Tural'dan.

Saat 19.30 Nihat Erim. Melen, Kırca menfi, hiddetli tertip içindeler. İbret.

Saat 20 Bülent, hanımı, yemekler.

Sükûnet, hazım, sabır tavsiye ettim.

29 Ekim Cumartesi

Bayram. Anıtkabir. Madalyam yok. Eve dönüş. Madalyayı bulduk. Meclis. C. B. tebrik.

Geçit resmi. Başbakanla sabahtan beri iyiyiz.

Akşam konser.

Amerikan (Polonyalı) Artur Rubenstein. Piyanist- resital - 80 yaşında. Harika, tebrik ettim.

30 Ekim Pazar

Adapazarılı 3 kişi. Konya Karapınarlı 7 kişi.

Nüvit - Parti meclisini istememesinin sebebi ben Bülent'in listesinden gece 2,5'da onu sildirmişim. Lebit, F. Gündoğan, Ali İhsan söylemişler!!

Bülent sabah geldi.

Cemil Yıldız geldi.

Hanım, çocuklarla akşam çiftlik, sonra Erdallar, gece Sanlı, sonra Hanıma acı şikâyet. Bitip tükenmeyen (okunamadı).

31 Ekim Pazartesi

Saat 16'da Sayın C.B. bekliyor.

Sayın Başkan ile 3 çeyrek görüştüm. İran, Pakistan gezisi. Deprem bölgesi.

Ortanın solunu, maksadını anlamış. Yeni kuşakları fikir ile zapt etmek. İrtica üzerine konuştuk. Hocaların öğretmenlere düşmanlığından şikâyet ettim. Öğretmenlere sahip çıkmasını söyledim. Gazeteci Soysal'ın Tural tertibi ile kaçırılması ihtimalinden üzgün.

Nihat Amerika'ya beraber.

1 Kasım Salı

Saat 10 grupta seçimler.

Öğleden sonra S 15'te başkanlık divanının kurulması için kısır çekişmeler.

Yann devam edecek.

Grup yönetim kurulu seçimi simsiyah. Turhan fena yolda.

Gece Avusturyalı Klien'in piyano resitali - Eyi - Ömer geldi.

6 Kasım Pazar

Saat 11 Prof Tayyip Gökbilgin.

Akşam - Fikret Otyam sergisi.

7 Kasım Pazartesi

TMTF Başk. Yücel Akıncı. S. 10.30'da evde.

Saat 11'de Agâh Sırnı B. Türk Dil Kurumu.

17 TRT evde.

19 Sovyet elçiliği - Bayram.

Akşam yemeği evde Hilmi İncesulu.

Hiç tahmin etmediğim derecede karanlık.

8 Kasım Salı

Evde - İstirahat. İsmail R. Aksal'ın yazısını okudum. (Kurultaydaki konuşmasına ait) Akşam Ecevit'e verdim.

9 Kasım Çarşamba

Akşam konser. Amerika sefiri ile yan yana.

10 Kasım Perşembe

Anıtkabir - Merdivenden inerken Demirel ile yan yana.

Şehit mezarlığından ayrılırken Yüksek Kız Öğretmen okulu talebeleri beni okullarındaki toplantıya götürdüler.

Saat 17.30 Büyük Sinema.

Konuşanlar: Yücel Akıncı, Mucip Ataklı, İlhami Soysal, İlhan Selçuk, Muammer Aksoy. Hepsi birbirinden ölçüsüz sert. En son ben.

Demokrat rejimdeyiz. Uzlaşma var. Düşmanlık yok.

11 Kasım Cuma

Meclis.

Akşama konser.

İsveç sefareti. Işık Erim.

Sabah saat 11.30 Başbakanlık. Demirel ile iki saat görüşme. Öğretmenler ile başladım. Nihayet dış politika - Kıbns.

12 Kasım Cumartesi

Sabah Nihat Erim.

Saat 18.

Turhan, İncesulu, Melen, E. Alpaslan.

Demirel ile konuştuklanm.

Akşam yemeğinde Kemal Demir. Grup katı. Çözülmesi için zaman ister. Ama çözülecektir. Çoğu anlayışlıdır.

13 Kasım Pazar

Akşama doğru Erdal'a gittim. Çok memnun oldum.

14 Kasım Pazartesi

Grupta konuştum. Demirel ile konuştuğumu anlattım.

Meclis.

Şeker 0,93 mg.

Protro. 29". İd. N.

Kolesterol 312 mg. .

Lipid. 956.

İnsulini 16 üniteye azalttık.

15 Kasım Salı

İbrahim Öktem S.17'de geldi. Bülent ile beraber İstanbul'da idiler. Anlattı, memnunlar. Çok eyi.

Brezilya sefareti. Sonra Ortadoğu. Cahit Talas'ı gördüm. Kurdaş çok eyi. Mr. Hart Ulus'ta *Akşam* gazetesinin yazdığını düzelttiğim için bana teşekkür etti.

16 Kasım Çarşamba

Saat 11.30'da Doçent Mülayim Gökalp'in partiye girmesi. Bulunacağım.

Saat 19'da CKMP'yi ziyaret. Alparslan Türkeş ile yanı sıra saatten fazla görüş-
tük. (İlk defa böyle uzun)

Sonra parti - Em. Org. Salahattin Selışık gelmiş, teşekkür için. Sonra Müla-
yim'in töreni. Mülayim kazanç. Meclis'te konuşmam.

17 Kasım Perşembe

Saat 17 Ülker İslimyeli, İncesulu geldiler. Koç'un önergesi, Kâmrân'ın öner-
gesi.

Ortalıktaki dedikodular.

Saat 18.30 Nihat Erim.

18 Kasım Cuma

S.11 Noter M. Kartal. İstanbul Gümüşsuyu'ndaki arsanın Hanıma, çocuklara
hibe muamelesi.

Bülent Ecevit İst'da yapacağı basın toplantısını gösterdi, çok düzeltti.

19 Kasım Cumartesi

AP gençlik kurultay.

20 Kasım Pazar

AP'den adını vermeyen bir tel haberi. M. Aksoy'un evine: İki otobüs silahlı.
Bir mahkeme kararlarında. Sakarya'ya kongreyi basmaya gittiler.

Mahkeme karar eski kararın teyidi. O karar bunları reddediyor.

21 Kasım Pazartesi

Adapazarı'nda kongrenin basılması.

Zabitanın kayıtsızlığı. Sükan valiyi Orhan ve arkadaşlarının kabulünü.

Serbest. Kanunu talebe kongresine, kanunsuz delegeler sokmak, (okunama-
dı) teşkilatı ile baskın yapmak. Zabıta da tarafsız değil, kayıtsız.

22 Kasım Salı

Bugün de 12. Asliye Hukuk. Tekrar eski müspet karar teyit etti.

28 Kasım Pazartesi

S. 20.15 Mrs., Mr. Hart yemekte.

Amerika B. elçisi çocukları ile beraber bizde, memnun oldular.

29 Kasım Salı

Öğle yemeğinde İngiliz B.elçisine veda yemeği (bizde).

Öğleden sonra Meclis'te Bülent ile beraber grup odasında.

Orhan Erkanlı, Solmazer'in ihtilal havadisleri.

Turhan telaşlı, hesaplı, hep menfi.

30 Kasım Çarşamba

Alman B.elçisine. Saat 20.30. Konser - Büfe.

İhsan Çağlayanlı ile yakınlık.

1960. 3 Nisan Pazar günü İncesu (Kayseri'de) evinde kaldığımız Şaban Kü-tükoğlu geldi.

1 Aralık Perşembe

Sunay'ı Tunus'a uğurladık.

Cemal Tural'la selam sabah yok.

Şeker 128 mg.

Protro 32". İd. N.

6 Aralık Salı

Metin'in akşam daveti. Polonya sefiri ve saire.

Bizim yukanda misafirimiz Şevket Süreyya Aydemir. *İkinci Adam* 3 cilt olacakmış.

Sabah Cevdet Sunay'ın Tunus'tan avdeti. S.16.30.

7 Aralık Çarşamba

Sabah Meclis grubu.

Paksüt konuşuyor. Parti meclisini toplamak için önermelerini anlatıyor. Altın-soy'un gensorusunun red karan (Elmalı'yı koruma teklifi).

Mecliste laiklik için hükümet CHP gibi düşündüklerini söylemiş. Grup adına Kırcı konuşmuş.

Tokerler öğleyin İst. gittiler.

8 Aralık Perşembe

İncesulu - Ertem'i grup (okunamadı) seçmemiş. Meydan okuma.

Hint seferi. İzinli gidiyor.

İran sefareti. Veda kokteyli.

Erdallarda akşam yemeği. Hayfild.

9 Aralık Cuma

İ. Öktem öğleyin – gezi, bahçe – yemek.

Şinasi Nahit'in nişanı – Gülağacı.

Meclis başkanının yemeği.

Akşam.

Bayan Demirel ile yan yana.

15 Aralık Perşembe

Merkez K. Sabri Koçak Paşa geldi. Askerlerin jandarma ile değişeceğini söyledi. (Tural ile Sunay karar vermişler.) Zaten sabahleyin değişti.

İkinci Mükerrerem Berk, Argun geldiler. Bakır işlemleri getirdiler. Akşam yemeğinde Bülent, doğu gezisini anlattı.

16 Aralık Cuma

İbrahim Öktem ile çalıştım. Evde S.18-20.

Parti meclisi raporu için Demirel ile Cevdet Sunay ile konuşmalarımı yazdırdım. Bir suretini bana verecek.

17 Aralık Cumartesi

Sa. 18. Zekeriya Akçal.

1- Ortanın solu.

2- Meclis içi meseleler. Aksal, Satır, Melen, Turhan, Nihat ile Zamangil ile konuşmuş. Hepsi benim bildiğim gibi farklı. Ben temasta bulunayım, toplayayım tavsiyesi.

3- Mehmet Turgut ile konuşmuş yakınlığı var. Turgut bir grup Demirel'e karşı. Ciddi mücadele var.

Saat 19 bir yaşlı Amerikalı, eski emekli bir büyükelçi. Ortadoğu Dostlar Derneği üyesi. B.elçi Mr. Hart getirdi.

18 Aralık

Evde.

Suyu Arayan Adam'ı bitirdim.

Aralık ayına alt tarihsiz not sayfaları

3994

-

H.Ada Kadın Kolu Bşk. Ev: 518522'den Yb. Rasim Örnek'in evi.

-

Bülent Ecevit'in İstanbul'daki adresi ve telefonu:

Topraklı Sokak 19 Salacak – Üsküdar.

365336

364085

-

Malatyalı Eyigün Temelli.

Mamak Muharebe Okulu 2. Telsiz Taburu, Haber Merkez Bölüğü.

Okul Komutanı: Tümgeneral İbrahim Etem Baykara.

Br. Komutanı: Kd. Yzb. Turgut Ekler.

Tb. Komutanı: Binbaşı Ömer Tarcan.

1967

16 Mart Perşembe

Parti meclisi bitti.

Akşam bildiri toplantısı.

Bildiri 8'leri itham ediyor.

8'ler de bizi suçluyor. Taraf tutuyorum. Göz yumuyorum diye. Hiçbir marifetleri fayda vermedi.

Bülent için parti meclisi başan oldu.

[8'ler parti meclisinde Feyzioğlu'nun başını çektiği, Bülent Ecevit'e ve ortanın soluna karşı bir hiziptir.]

17 Mart Cuma

Bülent yann geziye gidiyor.

Zafer Bey'le beraber kurultayın Nisan 28'e tehiri ihtimalini düşündük.

18 Mart Cumartesi

Bu sabah Dr. Orhan son İsoptin'i yaptı. Kan aldı.

Şeker 106

pr. tr. 38

Zafer Bey yann İzmir'e Efes Oteli'ne gidiyor.

Hemen her gün elektro.

İbrahim Öktem ile görüştüm.

Kurultayı iki gün düşünüyor.

19 Mart Pazar

Bu sabah iğneler yok.

Akşam Dr. elektro yapacak.

Ömer, Engin, Hüsniyet Hm. bu sabah İst.'a hareket ettiler beraber.

22 Mart Çarşamba

Kimse gelmedi.

23 Mart Perşembe

Sa. 11'de Cevdet Sunay ve hanımı geldiler. Sa. 10'da haber verdiler. Neşeli, sıhhatli ve kibardılar. Amerika seyahatinden kesin istirahat lüzumundan bahsettiler. Bayram yazısından bahsettim. Takdir ettim. Evvelce bilmediğini, önem verdiğini anlattı. Sonra gelecek kanunlardan endişe ettiğimi söyledim. Kanun hazır olsun dedi. Tunus'a giderken bir şey olmaz dediğini, oysa teşebbüs olduğunu söyledim. Zannetmiyorum dedi.

31 Mart Cuma

Zafer Paykoç.

İz. Sabih.

Satır – Ecevit – Öktem konsültasyon.

Kurultay Nisan 28'e tehir edildi.

2 Nisan Pazar

Sekiz'ler İzmir'de.

İstasyonda 40 AP'li muhtarın topladığı adamlarla karşılama – Kahrolsun ortanın solu.

İl merkezine gidiş – Kapalı – Kınmak arzusu – Kahrolsun ortanın solu.

Eşrefpaşa'da toplantı.

3 Nisan Pazartesi

Yemek. Aşağı salon. İlk defa

8'ler Ankara'ya dönmüşler.

Manisa'ya Balıkesir'e gitmekten vazgeçmişler.

4 Nisan Salı

Turgut yemekte. Metin İst. gitti.

(öğle) yemek salonunda (aşağı)

İsmail R. Aksal.

Yarınki gündemi gruptan sordum.

Ulus takririni istedim. Gördüm, iade ettim.

5 Nisan Çarşamba

Şeker 105

Protr. 32

Kolesterol 315 mg.

Lipid 810 mg.

id. n.

Ulus için parti grubu isteği 57 imza. Yönetim kurulları hariç.
Ömer geldi.

6 Nisan Perşembe

Bülent gece Sivas'tan Yozgat'tan gelmiş.

7 Nisan Cuma

Öğleyin yemekte Bülent.

İkinci Bülent, Muammer Nizamettin.

Kurultay gündemini görüştük.

Bülent Karadeniz gezisinden memnun geldi.

8 Nisan Cumartesi

Sanlı'nın evde nişanlanması.

9 Nisan Pazar

Zafer Bey geldi. Beraber bahçeye çıktık. İlk çıkış.

10 Nisan Pazartesi

Bahçeye çıkış.

11 Nisan Salı

Bahçe.

Kemal Satır ekibi başanlı bir İzmir gezisinden döndüler.

12 Nisan Çarşamba

Bahçe.

Sabah İlhami Sancar.

İzmir gezisinden dün akşam döndüler. Geziden pek memnun.

Saat 17'de Kemal Satır geldi.

Geziden (İzmir- Aydın – Denizli) pek memnunlar.

Orhan Öztrak dün bildiri verdi. Satır'a karşı konuştu.

Kemal Demir S. 18.30'da geldi. O da gezideydi. Çok memnun. "8'lerden hayır yok" diyor.

Feridun C. Erkin'in partiden istifa mektubu.

13 Nisan Perşembe

Evlenmemizin 51. yılı imiş.

Bahçe.

Alman televizyon. Gazeteler.

Bülent – Öktem geldiler. Yemekte Feridun C. Erkin'in istifasını anlattım. Müteessir olduğumu söyledim.

14 Nisan Cuma

8'ler Bulvarı Palas'ta kalabalık 58 kişi yemekte. Bildirileri, konuşmaları. Evde tüzük çalışması.

15 Nisan Cumartesi

8'ler bir heyetle Kayseri'de.

İl idare kurulunun 8'leri tasvip etmeme bildirisi. İl merkezi üstünde baskıları. Sinemada konuşmaları.

Evde çalışma.

Kayseri'yi izleme.

Nihat Erim ile konuşma.

Akşam il balosu.

Zafer Bey.

18 Nisan Salı

Sa. 16 Şeref.

Sa. 17 Merkez yönetim kurulu.

Sa. 20 Erdal'da yemek.

Spaak'ın namına 7-8 Haziran davetini Erim'e verdim. Görüşeceğiz.

Sabah Meclis grubu nisapsız toplandı. Avrupa konseyine seçim yapıldı.
Nisapsız toplantı.

19 Nisan Çarşamba

Sabahleyin Feridun Cemal'den ikinci mektup. Beklemeden istifada ısrar ediyor. Erim'in dediğine göre emekli yaşının 70'e çıkarılması tertibi varmış. Tekrar memur olmak için temasta imiş.

Kara kuvvetleri kumandanı Org. R.Yılmaz Magana 21.4. için tatbikat daveti. İki albay getirdi.

28 Nisan Cuma

Sa.9. 4. olağanüstü kurultay.

Çok canlı. Çok kararlı.

Açış. İstiklal Marşı.

Talat Orhan başkan.

Açış nutkum. Tam başan. Hemen döndüm.

Öğleden sonra gitmedim.

29 Nisan Cumartesi

Kurultay – 8'ler tam yenilgiye uğradılar. Komisyon raporları tekliflerimi kesinlikle kabul ettiler.

Sa. 18 kapanış nutkum.

[Kurultayın çalışmalarının tamamlanmasından bir gün sonra, 30 Nisan'da, Feyzioğlu ve arkadaşları CHP'den istifa ettiler. Kendileriyle birlikte partiden kopan toplam milletvekili ve senatör sayısı 48 idi. CHP'den ayrılanlar 1 Mayıs'ta bir araya gelerek yeni bir parti kurmayı kararlaştırdı. 12 Mayıs'ta Güven Partisi adıyla resmen kurulan partinin başkanlığına, oybirliğiyle, Turhan Feyzioğlu seçildi. Muhalefet hareketinin önde gelenlerinin partiden ayrılmasından sonra CHP içindeki açık çatışma duruldu. Ama, birçok kişi, ortanın solu hareketini benimsememekle birlikte, İnönü'ye olan kişisel bağlılıkları yüzünden CHP içinde kalma yolunu seçtiklerinden, parti içindeki görüş ayrılıkları bitmedi. Yine de parti içindeki hiziple- rin, kurultay sonrasındaki yeni durumu incelemeye alarak, bir süre için sessiz kal- ma yolunu seçmesi, parti içindeki fırtınayı geçici de olsa durdurmaya yetti.]

2 Mayıs Salı

Parti meclisi.

8'lerin yerine seçim.

3 Mayıs Çarşamba

Parti meclisi – bildiri.

Metin İstanbul'a gitti.

9 Mayıs Salı

Konser – koro - Hikmet Fişek'i [*Şimşek olmalı*] tebrik ettim.

Konserde iyi karşılanma.

10 Mayıs Çarşamba

Hıfzı Oğuz'un mektubu ve cevabı.

11 Mayıs Perşembe

Şeker 100 mg.

Protro 35".

id. N.

Konser- Romanyalılar.

Kon. şefi – bir piyanist.

Tebrik ettim.

Gene öyle karşılama.

Son konser.

Hıfzı Oğuz ile karşılaşma. Sakinleşmiş.

12 Mayıs Cuma

M. Nuri Okçuoğlu'nun nikâhı.

Klüp Alpay.

Sonra Washington Lokanta'da meclis-parti ortak kokteyl.

Öğle yemeğinde Hıfzı Oğuz.

13 Mayıs Cumartesi

Ortadoğu – tiyatrosunda.

Turova hikâyesi.

Sa. 20.30 - Sa 23.00.

Şemseddin Mardin'i kabul Sa. 11.

İbrahim Öktem'i ziyaret Sa. 18.30 – Sa.19.

Bülent son seçimlerde bizimkilerin oyunundan üzüldüğümü ona anlatmış.

17 Mayıs Çarşamba

Eski muhâriplerin daveti ile Özalpler, Fahrettin Altay, Muharrem Mazlum İstan.'dan geldiler. İstasyonda karşıladık. Beraber Anıtkabir C.B.'ndan dönüşte bize geldiler.

18 Mayıs Perşembe

Akşam Balo – Cum.başkanı da vardı.

Kadınlar Birliği'nin İst. valisinden şikâyeti.

19 Mayıs Cuma

Sabah Sa. 8'de Anıtkabir töreni.

Sabah stadyum. Tören. Güzel.

Sa. 17 Reiscumhurda Özalp, Altay, Muharrem Mazlum ve mahdut bir heyet.

Çay.

20 Mayıs Cumartesi

Öğle yemeğinde Özalplar, Fahreddin Altay, Muharrem Mazlum ve hemşiresi bizde idiler.

Saat 17'de eski Halkevinde Gülsün'ün bale müsamesesi.

Mübin akşam Antalya'dan geldi.

21 Mayıs Pazar

Dün akşam Özden, Metin Amman büyükelçimiz (eski protokol genel müdürü) ile buluşmak üzere gittiler. Gece eve gelirken trafik kazası olmuş. Direğe çarpmışlar (evden 50 metre yok uzağında). Polis devriyesi bulmuş. Amerikan hastanesine götürmüş. Gece 5'ten akşama kadar hastaneye taşındık. Özden ağır - kan kaybetmiş- yüzünden ağır yaralı. Dr. Atilla Sunay çok yakın.

22 Mayıs Pazartesi

Özden için hastane.

Akşama F. Altay, Muharem Mazlum'u teşyi.

Cemal Tural ile yan yana. Çocuklara üzüntü yazdı. Teşekkür ettim. Okumak isteyen hali var.

Tercüman 22. 5. 1967

Dini inançlara dahi karşı gelen ayrıldığımız partinin daima karşısındayız. Polatlı - Feyzioğlu.

23 Mayıs Salı

Öğleden sonra Özalpler bizde. Paşa ile görüştük. Evlerinde Tayfur'u yermişler. Hasan Rıza Soyak onları ayıplamış. Falik Rıfkı'yı da.

24 Mayıs Çarşamba

Özden'den dönüşte evde Özalpler. Cevdet Sunay'ın hanımı bize gelmiş.

Hanımı hastaneye gitti. Ben Paşa ile kaldım. görüştük. Tural ile görüşmüş. Orhan Öztrak ile görüşmüş. (Çalımlı imiş.) Korg. Eşref Akın'ı anlattı. Tural'ın yakını.

25 Mayıs Perşembe

Özden. Atilla- plastikçi hanım.

Nuri Karahasanoğlu.

Meclis. Nihat ile görüşme. İstanbul'a gidiyor.

Zafer Paykoç yarın Özden için konsültasyon yapacak.

Nihat ile görüşme plan üzerine.

İbr. Öktem, Lebit Yard. ile görüştük. Esatoğlu'ndan şikâyet ettiler.

V. Pirinçcioğlu, Osman Okyar sonra Hilmi Gündoğan görüştük.

27 Mayıs Cumartesi

Tören.

Akşam Ankara Palas bale.

Güzel ve çok geniş toplantı.

30 Mayıs Salı

Özden. hastaneden çıktı. eve geldi. Oldukça eyileşti.

Yeni İngiliz sefirinin ilk ziyareti. Sefer olacak diyor (Arap - İsrail seferi).

Parti.

31 Mayıs Çarşamba

Mısır sefiri - İki kâtibi ile.

İbrahim Öktem ile kabul ettik.

Erdal rahatsız.

Parti.

Zafer Paykoç ile Erdal'da.

Engin İst. gitti. Cuma İsviçre'ye (Zürih) gözü için gidecek.

1 Haziran Perşembe

Sa. 11 İran büyükelçisi. Türkçe konuştuk.

Sa. 12.30 Tunus günü. Elçi ile konuştuk.

Fazıl Şerefeddin.

Çok memnun oldum.

Çok müspet.

San İbrahimioğlu Gülhane'de.

Sabri Koçak da orada.

Hasan Tezi evinde ziyaret.

2 Haziran Cuma

Şeker 106.

Protro. 32.

Kolesterol 336.

Lipid 870.

İtalya sefareti kokteyl. Yeni sefir.

3 Haziran Cumartesi

Mahmut Dikerdem Sa. 11.

Gelecek sene çekilecek. Bizden senatörlük istiyor.

Saat 16. Muhafız alayında Çankaya ilkokulunun müsameresi. Gülsün balede.

Sa. 17.30'da Amerika B.elçiliğinde Mr. Grant şerefine veda kokteyli. Metin ile beraber.

Amerika sefaretinde Çağlıyangil beni bir kenara çekip durumunu ve Rus sefirinin teşebbüsünü, Arapları desteklediklerini anlattı. Tarafsızlık ilan edin dedim.

Sa. 20.00'de Bulvar Palas'ta Aktarlarla Çubuculann nişanı. Sonra D.Şafakalılar.

Sa. 19.30'da Bülent Ecevit evde. Londra'dan döndü.

Aktar davetinde Tahtakılıç pek sokulgan. Turan Güneş de orada idi. Ona soracağım.

4 Haziran Pazar

Sa. 10'da hareket.

Polatlı'da topçu günü.

C.başkanı, sonra Genelkurmay Başkanı. İsrail seferi başlayacak görünüyor dedim. İhtimal vermiyorlar.

Sanlı 8 Haziran için nikâh daveti.

Sa. 20.30'da orduevi.

Ali Akyürek (Kırıkkale) kızı nişanlandı. Bekata ve Saffet Omay da vardı.

5 Haziran Pazartesi

Mısır Tel-Aviv'i bombalamış. İsrail de Mısır'ı.

Harp başladı demek.

6 Haziran Salı

Nihat.

Bülent.

Nihat, Satır, M. Kılıç, Gündoğan.

Konya, Bekata'nın sözlü sorusu. Ortadoğu.

Saat 18.30 Kanada büyükelçisi, hanımı, Nihat, Bülent, Sevinç.

İsrail - Arap harbi.

İsrail kazanmış gibi.

9 Haziran Cuma

İngiliz gününde (sefarette).

Sovyet elçisi ile görüşme.

Lebit ile görüştüm.

Yeni seçimde dışarıda kalacağını söyledim.

Mahzun oldu ama hazmetmeye çalıştı.

10 Haziran Cumartesi

Parti meclisi.

Yönetmelikler.

Ortadoğu üzerine konuşma.

Merkezde seçim.

Genel sekreter.

Kurul.

11 Haziran Pazar

Kıkkale.

Geniş beyanatum.

Ortadoğu.

İç politika.

Parti içi öğütler?

Dönüşte parti meclisi.

Üstünel – Plan.

16 Haziran Cuma

Sa. 11. İsmail – Lahor.

Kaldı.

İran Şahı'nı S.11.30'da havaalanında karşılama.

17 Haziran Cumartesi

İsmail Lahor S.11.

20 Haziran Salı

Ordu evinde nikâh olacak 4. üs mürtet komutanı tuğgeneral Lütfi Gündoğan (42 yaş). Oldu.

Sayın C.B. ile beraber şahitlik ettik.

Sabah grup yönetim.

İst. Kadıköylü T. Hakkı Sayın ile yemek.
Sa. 17 İb. Öktem ile ulus ve ulusal meseleleri.
Akşam Tacettin'in daveti.

21 Haziran Çarşamba

Sa. 11 M. E. genel müdürü.
Sa. 10.30 Bingöl B.B. Faik B.
Sümerbank seramik sergisi.
Polonya sefareti.

22 Haziran Perşembe

Meclis.
Dün akşam 21.
Akşam Polonya sefareti. Polonya parlamento heyeti.
Başkanı akıllı bir adam. Ortadoğu için anlaşma olmayacak. Harp olmayacak.
Senato Başkanlarımız planlaması.

23 Haziran Cuma

Sa. 11 Belçika elçisi.

28 Haziran Çarşamba

S. 20'de orduevi. Kara kuvvetleri günü. Kabul resmi. Eşi.
S.15'te 19 Mayıs stadyumu tören - eşi.
S. 16 hipodrom - konkur büyük - eşi.

29 Haziran Perşembe

Sa. 19'da partide.
Başbakan ile Sa. 18.30'da Başbakanlıkta görüşme – Elbistan'da Sünnilerin
Alevilere taarruzu üzerine.
Kemal Satır planlama üzerine.
Feyzioğlu ile çatışma.

30 Haziran Cuma

Ortadoğu - diploma Sa.16.

Başbakanın planlama üzerine cevapları.

Başlıca CHP ile uğraştı. Nihat Erim, Bülent Ecevit, Kemal Satır ile - Anayasa sosyalizme kapalıdır.

Metin İstanbul'dan geldi.

2 Temmuz Pazar

Nihat Erim, Dr. Bekir Bey öğleyin.

Meclis plan değiştireler.

Nermin Abadan'ı, Sırm Atalay'ı evlerinde ziyaret.

3 Temmuz Pazartesi

Yavuz Abadan için Siyasal Bilgiler'de tören. Almanya ve Amerika sefireleri de vardı.

Meclisin planın sonunu oylama.

C. Başkanını karşılama. Saat 20.40 geldi. Beyanat yaptı. İstasyonda Demirel, Senato, Meclis Başkanları. Tatlı konuştuk.

Plan oylamasına Yeni Türkiye Partisi de kırmızı verdi. Oysa beyaz vereceğini kürsüde söylemişti. Daha eğlencelisi AP pek gergindi. Senato'da beyaz verdi. Burada son anda kırmızı verdi.

Gece bir trinitrin aldım. Saat 1.30. Şarap. (okunamadı) bir buçuk kadeh. Baş sebep yok.

Yorgunluk var.

4 Temmuz Salı

Amerika sefaretinde kabul günü. Sefir nazik idi.

Cihat Baban ile görüştüm. Veda edecek.

Muammer Erten geldi. Bulgaristan'a gidecek.

5 Temmuz Çarşamba

Romanya büyük elçisi Sa. 11'de Ortadoğu'dan endişeli. Büyük devletleri tenkit ediyor. Bağımsız konuşuyor.

Talebe-Doktorlar günü imiş. Haberim yoktu gidemedim.

11 Temmuz Salı

Kan şekeri 113.

Protrom. 32.

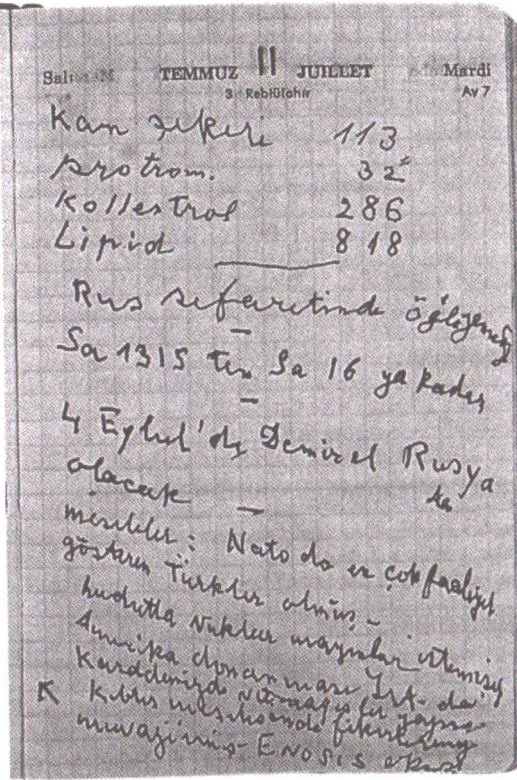
Kolesterol 286.

Lipid 818.

Rus sefaretinde öğle yemeği. Saat
13.15'ten Sa. 16'ya kadar.

4 Eylül'de Demirel Rusya'da ola-
cak.

Meseleler: NATO'da en çok faali-
yet gösteren Türkler olmuş. Hudutta
nükleer mayınlar istemişiz. Amerika
donanması İst. 'da, Karadeniz'de nü-
mayişler yapmış. Kıbn's meselesinde fi-
kirlerimiz muvazi imiş. Enosis'e karşı
Ortadoğu'da Türkiye, İran, Sovyet be-
raber bir Ortadoğu politikası takip et-
meli imiş.

16 Temmuz Pazar

Zafer Bey electro aldı. Eyi dedi. 20 gün İst. tatile gidiyor. Cigaradan korku-
yor. Hanımla Keçiören gezisi. Sonra çiftliğe gittik. Öktemler orada idi. Eve dönüş-
te Bülent'e uğradık. B. seyahatten dönmüş. Memnun. Demirel Düzce'de cevap
vermiş.

Evde Yalıbıklar, çocukları yemektedirler.

17 Temmuz Pazartesi

İhsan Topaloğlu, oğlu yemekte.

İngiliz nazın Mully yarın 18.30 bize gelecek.

Bugün 18.30 Başbakan b'ni davet etmiş. Görüştüm.

18 Temmuz Salı

İngiliz Nazın Mully için sefarette kabul.

Bulundum. Araplar çok intransigean oldular. Rus elçisi pek neşeli.

Saat 18.30'da İng. sefiri misafir Nazır bize geldiler. Biz Bülent, Nihat idik. Bülent tercümanlık etti. Bir buçuk saat görüştük.

20 Temmuz Perşembe

Mecliste Saat 17.30'dan sonra Çetin Altan'ın dokunulmazlığı.

Ferda Güley, Efeoğlu'dan sonra söz aldım. Aleyhte konuştum. Şiddete gitmeyin dedim. Anayasa sosyalizme kapalı değildir, açıktır dedim. Kapalı demeniz yanlışdır temasını işledim, ayrıldım.

Sabaha kadar meclis devam etmiş.

21 Temmuz Cuma

Parti meclisi.

Rapor dış politikayı ben anlattım.

28 Temmuz Cuma

Ankara'dan Sakarya Deprem bölgesine hareket Saat 15.00. Hüdayi Oral, Ali İhsan Göğüş, Orhan Birgit beraber.

Kızılcahamam. Çamlıdere'de selamlaşmalar. Gerede, Bolu'da ziyaretler, konuşmalar.

Akşam Mehmet Bey motelinde kalma. Saat 19.30 yemek, 21'de yatma.

Motel güzel yer, rahat ettik. Pülümür depremi.

29 Temmuz Cumartesi

Saat 8 hareket. Düzce kaymakamı, Belediyeyi ziyaret. Halk ile iki konuşma. Hendek'i ziyaret. Konuşma. Akyazı'yı ziyaret. Harabeler görünüyor. Karapürçek. Konuşma. Adapazan. Valiyi, belediyeyi ziyaret. Vali Alaettin Eriş ile uzun görüşme. Halka hitap. Ali Fuat Paşa, Geyve, Sapanca ziyaret. Konuşma.

İzmit. Partiden halka hitap. Yanmca Atatürk büstü. Gebze'de İst.'lular. Saat 22'de güç hal ile Maltepe çocuklar.

30 Temmuz Pazar

Saat 11'de hareket (motorla). Heybeliada.

Öğle yemeği. Ali Bey'de. Akşam evde yerleştik. Hanım, çocuklar sinemada. Ben *İkinci Adam*'ı okumaya başladım.

Ben Saat 18.30 aşağıya kadar yürüdüm. Araba ile eve döndüm.

31 Temmuz Pazartesi

1. deniz. 4 dakika. Merdivenden.

Akşam çocuklar (Hayri Eren, Engin, Ömer, Özden geldiler. Froylayn da vardı.) Hep döndüler. Sevinç Erdal da yemekte.

1 Ağustos Salı

Okul Komutanı Amiral Cezmi Biren'i evinde ziyaret.

2. deniz. 5 dakika. Atlama.

2 Ağustos Çarşamba

3. deniz 7 dakika. Güzel.

Sa. 14.10 vapurla Bostancı.

Engin bizi aldı. Rıza'ya gittik. Yatıyor. Fakat eyileşmiş.

Sonra Kâzım Özalp. Tehlikeli bir enfarktüs geçirdi. Nekahette, ayakta. Bir saat kaldık. Maltepe'ye döndük. Hep Engin getiriyor. Özden'in evinde. Metin Ankara'dan geldi. Sonra Ömer bizi motorla Ada'ya getirdi.

3 Ağustos Perşembe

Maçka Sanat Enst. Türkçe öğretmeni Aydın Arıkkök. (Kamp müdürü) Bizi perşembeye davet etti.

Deniz.4. 6 dakika.

Özden'in çocukları geldiler.

4 Ağustos Cuma .

Deniz 5. 8 dakika.

Öğleden sonra iskeleye iniş. Koya kadar gidip araba ile dönüş.

5 Ağustos Cumartesi

Deniz 6. 6 dakika.

Hayri - Eren geldiler. Onlar,Tokerler hep beraber denize girdik.

Hıfzı O. Bekata, Nihat Erim Dragos'tan geldiler, gittiler.

Hıfzı Oğuz, Falih Rıfkı ile görüşüğünü anlattı. Kul gibi adamı, vasıtası.

6 Ağustos Pazar

Deniz 7. 7,5 dakika.

Hayri, Eren Maltepe'ye döndüler.

7 Ağustos Pazartesi

Amiral. Hanım ile ziyaret iadesi Sa. 17.30.

Deniz 8. 8 dakika.

Özden öğleyin geldi.

Ömer, Engin akşama geldiler, gece gittiler.

8 Ağustos Salı

Kan alındı (Moiz).

Kan. Şeker 0.95 mg.

Protrombin 13 – 22.

Kolesterol 302 mg.

Lipid 980 mg.

Deniz 9. 8 dakika.

9 Ağustos Çarşamba

Deniz 10. 8 dakika.

Özden sabahleyin evine gitti.

Çocukları ikinci vakti gittiler.

Sevinç'in yaş günü.

10 Ağustos Perşembe

Öğretmenler kamp okulunda müzik şöleni. Sa 17'de. 18'e kadar.

Deniz 11. 8 dakika. Rahat.

Öğretmenler toplantısında eyi gün geçirdik.

11 Ağustos Cuma

Deniz 12. 9 dakika.

İbrahim Öktem Sa. 17. Bursa seminerini anlattı.

Ali Bey'le konuştum. Pazar akşam yemeği onlarda.

Ayın 16'sında parti merkezinde parti içi toplantı.

Bülent gelecek Saat 21.30'da
İkinci Adam bitti.

12 Ağustos Cumartesi

Deniz 13. 9,5 dakika.
Özden – Metin öğleyin.
Sa. 17. Eminönü heyeti. Çilingiroğlu aleyhinde.

13 Ağustos Pazar

Deniz 14. 11 dakika 10 saniye. Rekor.
Cemal Yıldız'la yaptım.
Akşam yemeği Ali Beylerde.
Selim meselesi. Hoca lazım. Ayın 16'sında toplanma programı.

[Selim, Ali Sohtorik'in oğludur.]

14 Ağustos Pazartesi

Deniz 15. 11 dakika.
Sa. 17 Turgut Göle. Kars Belediye Başk. Hüseyin B. Çok eyiler.

15 Ağustos Salı

Deniz 16.10 dakika.
Güneş, Erler, Oral, Bosuter gece geldiler. Çalıştık.

16 Ağustos Çarşamba

Maltepe.
Özalp.
Beşiktaş parti İl toplantısı. Konuşma.
Köprüden Ada'ya dönüş.

17 Ağustos Perşembe

Deniz 17. 9,5 dakika.
Akşam Ali Bey ile görüştük. Ben gittim. Memnun.

18 Ağustos Cuma

Hanımı ile Zafer Paykoç Karlat'dan geldi Ankara'ya gidiyor. Eyi görüştük.

Deniz 18.10 dakika.

Gece Ali Beylerde.

Yann Rus gazeteci gelecek.

19 Ağustos Cumartesi

Deniz 19. 6,5 dakika. Rüzgârlı soğuk.

20 Ağustos Pazar

Deniz 20. 8,5 dakika.

21 Ağustos Pazartesi

Deniz 21. 7,5 dakika.

Sabahleyin eczanede tartı. Aç (çıplak hesabı) 60,600 kilo.

Özden'in çocukları geldiler.

22 Ağustos Salı

Deniz 22. 6,5 dakika.

Özden geldi.

Sa. 17. Kıbrıslı Dr. Orhan Müderrisoğlu.

Sa. 19 Fikret Ekinci.

Engin geldi, sonra Ömer geldi.

23 Ağustos Çarşamba

Deniz 23. 6 dakika 10 saniye.

Özden gitti.

Tartı 61,250.

Güçlü, Nurperi İst. doktora gittiler.

Gece Ali Bey'le görüşme.

24 Ağustos Perşembe

Deniz 24. 7,5 dakika.

Metin geldi. Döndü.

Özden için. 7 Eylül'e kadar 150 binlik çek.

Çocuklar gittiler.

Deniz Subay gazinosunda çay. Tanışma (11 kişi ile)

Gece Ali Bey'de kahve.

25 Ağustos Cuma

25. deniz. 8 dakika.

Deniz gazinosunda yenilerle beraber.

26 Ağustos Cumartesi

Deniz yok.

Sa. 14.20 vapuru ile 15.10 köprü. 16 Tophane'de 26 Ağustos töreni. Ben, Altay, Fahri Belen konuştuk.

19 Heybeli vapur.

27 Ağustos Pazar

26. deniz. 6,5 dakika. Serin.

Metin. Özden Sevime Ahmet Okbay öğle yemeğinde.

Erdal Ankara'ya gitti.

Nihat Erim Sa. 18'de geldi. 4 gün sonra gene gelecek.

Komşu Rumlar geldiler.

Yeni kitaba başladım: "Türkiye'de Sol Akımlar"

29 Ağustos Pazartesi

Amirale gideceğiz.

Deniz 27. 7 dakika 15 saniye.

Kemal Alpkan ile beraber. (Deniz beden terbiyesi öğretmeni).

29 Ağustos Salı

A. Renda'nın damadı Sırm Bey gelecek. Geldiler, uzun konuştuk.

30 Ağustos Çarşamba

Bülent öğle yemeğinde. Sanayicilerle görüşmüş. Memnun.

Akşam Ali Bey ile görüştüm. Dolgun. Kınılmış bir şeylere. Anlamadım.

Çok rahatsızım. Kan çıbanı.

31 Ağustos Perşembe

Deniz Harp Okulu'nda tören. Diploma.

C.B., Başbakan. Kalabalık. Beni halk çok iyi karşıladı. Yeni komutan (Çakır) ile tanıştım.

Dönüşte Zeytinburnu ilçesi.

Fatih gençlik kolu evde.

Görüşüm. Memnun oldum.

Rahatsızlıktan çok mustaribim. Kan çıbanı.

1 Eylül Cuma

Yüzatlı geldi.

Bülent, Öktem geldiler.

Ali Bey, il heyeti istifa etmişler. Ali Bey bulunmuyor.

Akşam bizde aile yemeği.

Ali Bey'le görüştük. Hep dolgun.

Dışişlerine cevap verdim. Başbakanın seyahatinde yanına İbrahim'i takdim ettiğimi bildirdim.

2 Eylül Cumartesi

Evde.

3 Eylül Pazar

Kitap okudum. Yıldız geldi, gitti.

Bir öğretmen ailesini yattığım yerde kabul ettim.

Ali Bey geldi. Kahve içtik. Sakin, iyi.

Kitabı bitirdim (90 sa.)

Ağrım daha hafifledi gibi.

Ali Bey'i vazgeçirdim istifadan.

4 Eylül Pazartesi

Recai İskenderoğlu geldi. İyi görüştük.

Kendisi ve 4 kişi bize geleceklermiş. Alican ve İrfan Aksu bağımsız kalacaklarmış. Gerisi AP'ye gidecekmiş.

5 Eylül Salı

Sa. 14 Haşım Işcan (?) gelmedi.

Şeker kan 119 mg.

Protrom. 22.5" %26

Normal 12"

Topçular geldi. Emekli yarbay Demirsü. Albay Ahmet Arcasız.

İrticadan çok şikâyet ettiler. Çok eyi intiba aldım.

Haluk Bayülken geldi. Perşembe gidiyor.

7 Eylül Perşembe

Sa. 17 Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu.

Tunus sefareti. Burgiba (genç) şerefine.

C. B.nin kabul resmi.

7 Eylül Öğleden evvel. Grup Başkanvekili ile Bülent, Ökten, Erten bizde toplantı olabilir.

9 Eylül Cumartesi

Sa. 9.45 vap. ile İst.

Halıcıoğlu. Öğle yemeği. Konuşmalar. Sınıf arkadaşlarım. Yaşar Paşa. Asım Bey (Sütlüce). Topografya muavinimiz Nahit Bey.

Doktor Burhan Bey.

Kan çıbanı çekiyorum çok fena.

Beşiktaş il merkezi. 9 Eylül yıldönümü. Konuşma. Keşan görüşmesi.

10 Eylül Pazar

Gündüz Pamuk ile tanışma.

Başbakanların Dedeagaç görüşmesi.

11 Eylül Pazartesi

Behiye hanım geldi. Ömer, Engin çocukları geldiler, gittiler.

12 Eylül Salı

Şerafettin Bürge.

Kadın erkek iki genç evli.

İtalya'da öğrenmiş üniversiteli.

Emekli Amiral.

13 Eylül Çarşamba

Cemal Hüsnü Taray. Öğleden sonra. Çok iyi, çok yakın.

Öğleden evvel Prof. Burhan Urus muayeneye geldi.

Özden'in çocukları saat 17'de gittiler.

C. Hüsnü Taray'ı iskeleye götürdük. Ali Bey'i Ankara'dan dönen hanımı karşıladı.

14 Eylül Perşembe

Öğleden evvel Haşim İşcan, hanımı. Ahmet Selgin ve hanımı.

Öğleden sonra TRT'ye Başbakanlar görüşmesi için beyanat.

Akşam çocuklar. Ömer, hanımı ve çocukları. Metin. Özden.

15 Eylül Cuma

Sabah tahlil.

Şeker 108 mg.

Protro.13 Norm. 21 %34,5

Kolesterol 268 mg.

Lipid 840 mg.

Nihat Erim öğle yemeği. Eyi. İzmit'i, Kandıra'yı arılatı. İmamlar irtica partisi.

Şevket Özupaklar geldiler.

Akşam hanımla iskele.

16 Eylül Cumartesi

Mesut İlgin Levazım Okulu (Halicioğlu'nun) Komutanı, albümünü getirdi.

Metin geldi. Parti meclisini haber veren bir basın tebliği hazırladık. Yann verecek.

17 Eylül Pazar

Sa.17 Kadıköy (T. Hakkı Sayın). Teşkilatı ile gelecek. Geldiler. Çok iyi konuşuk.

Öğleden evvel Yıldız, iki misafiri, Uğur (İzmir) geldiler.

18 Eylül Pazartesi

Özden, Engin bütün çocuklarıyla geldiler. Sonra gittiler. Akşam trenle Ankara'ya hareket ettiler.

Necdet Uğur da öğle yemeğinde beraber bulundu. Necdet yakın, sıcak, iyi konuşuyor.

20 Eylül Çarşamba

Sabah 9'da hareket evden. 9.40 Bostancı. S. 10 Kartal parti merkezi. Muammer Yılmaz Kayıtmaz'ın binasında parti meclisi. Yüksek bina güzel manzara.

Par. meclisinde rapor. Şifahi izahat önemli. Diyarbakır'da mitingler. Doğu ve kalkınma meseleleri namı altında Kürtçülük propagandası. Halk Partililer içinde. Haber vermiyorlar. Kendi kendilerine. İrfan Tansel, biz kendisine mani olmuşuz propagandasında. Öğle yemeği, akşam yemeği Kartal'da. Sa. 22'de dönüş.

21 Eylül Perşembe

Sa. 15'te Kartal.

Akşama kadar çalıştık. Doğudaki mitingler hakkında karar verdik. İlgimiz yok. Karışık bir iş.

Yann devam.

22 Eylül Cuma

İlk önce Doğu bildirisi kabul edildi. Sonra konuşmaya devam. Cahit Zaman-gil, Şefik İnan sert. Geç vakit bitti. Bülent cevap verdi. Bildiri bitmedi. Yann hazır gelecek. Biz beğeneceğiz.

Ben yazılacak bildiri için düşündüklerimi bir taslak olarak dikte ettim. Gece çalışılacak. Ayrıldım.

23 Eylül Cumartesi

Sabah Kartal.

Bildiri yazılmış. Saat 11'den sonra geldi. Üzerinde Zamangil tenkit etti, gitti. Öğleye kadar bildiri kabul edildi. Saat 12'de Bostancı'ya geldim. Vapur kaçmış. Bir motorlu kayık ile Heybeli. Deniz çok güzel. Bir saatlik yol.

24 Eylül Pazar

Büyükkada'ya hareket. Ali Beyler. Halil Naci Mihçı. Büyükkada Sahil Gazinosu. Muhlis Sırmalı.

Kalabalık güzel bir cemiyet. Konuştum. Kadıköylüler. Merkez adına İlyas Seçkin.

28 Eylül Perşembe

Kadıköy parti teşkilatı.

29 Eylül Cuma

Yağmur, fırtına.

İzmir'den üniversiteliler. İsmet Gürgüç, Erdem Er, Mustafa Çetin, Nihat... Çağ-
daş Fikir Kulübü'nün kurucuları. Yazı istediler mecmualarına. Güzel konuşuyorlar.

30 Eylül Cumartesi

İbrahim Öktem Rusya'dan dönmüş. Ankara'dan geldi.

Ömerler akşam yemeğinde.

4 Ekim Çarşamba

Dr. Urus öğleden evvel.

Nihat Erim Sa 15.30. 17.50'ye kadar. Eyi konuştuk. Rusya seyahati, bildiri.
Kıbrıs meselesi. NATO hali ve istikbali hakkında.

Bir saat kadar gezme.

5 Ekim Perşembe

Papaz mektebinin kuzeyindeki büyük yoldan yürüyüş. Bir saatte Panorama
Otelinden aşağıya iniş.

6 Ekim Cuma

Şeker: 0.98 mg.

Protrom.: 22. 13 %31.

5 tarihli Yeni Tanin gazetesinde GP'nin bildirisi.

İnönü siyasetten çekilsin.

7 Ekim Cumartesi

Sa. 7.55 Kartal'a hareket.

Sa. 8.33 Kartal . Fahriye H. ile Maltepe.

Özalp'ı ziyaret.

Erdal, Sevinç Ankara'dan geldiler. Erdal süzölmüş. Sevinç yorgun, zayıflamış.

Sa.15 Kartal'dan dönüş.

İbrahim Öktem evde.

10 Ekim Salı

Soğuk günler. Yatak odası 17 derece.

İl gençlik kolu başk. Özel teknik üniversite talebe cemiyet başkanı ile beni davete geldiler. Özür diledim. Kâni Bey'le çalıştım.

11 Ekim Çarşamba

Sa. 14.15 vapuru ile İst. Fikret Bey'e.

İst.'a indik.

1- Fikret Yüzatlı'yı Gureba Hastanesi'nde ziyaret. Ağır hasta. Düzelmeye başladı.

2- Ahmet Selgil'i evinde ziyaret. Emirgan - Kuru önünde güzel bir apart.

3- Hasan Cemil Çambel'i ziyaret. Arnavutköy'de eve. Zavallı artık çökmüş gibi mental bakımdan.

Ömer'in evine uğrayıp Ada'ya döndük. İzmir'deki evin satılması mektubuna Remzi Bey'in mektubuna cevap yazdım. 12 tarihli.

12 Ekim Perşembe

1- General emekli Cemal Aydınalp geldi. Sa. 16-17. Amerikalılardan bir vazife almış görünüyor. .

2- İl gençlik kolu yönetim kurulu.

3- Altan Öymen neşrettiği Almanca eser (İkinci Cihan Harbi'nde Türkiye) hakkında sorulan.

13 Ekim Cuma

Öğle yemeği İrfan - Şevket Gözüpek ve eşi. Saat 16 Abdi İpekçi.

15 Ekim Pazar

Ömerler, Erdemler, Erdal yalnız. Naime, Sevim hanımlar öğle yemeğinde.

Akşam Selami Bey (Ankara'dan) geldi. Vazifesine son verilmesini anlattı.

16 Ekim Pazartesi

Cemil Uzunhasan'ın babası öldü. Yarın kalkacak.

Necdet Calp Karamürsel'den geldi. Sa. 16.30.

Ulus'taki arsadakilerden Gazanfer Bilgelere müracaat. Kalmak istiyor. Özür diledim.

17 Ekim Salı

Sa. 16'da Nihat Türel.

Uzunhasan'ın ölümü ve cenazesi.

Nihat Türel bana Adliyeyi hatırlattı. Bu kadar çabuk kaybolmuş olmasına şaşım. Gelecek sene Yargıtay Başkanı'nı emekli yapacaklar. Tamam olacak! Çok yazık! İhsan Topaloğlu geldi. Selami'yi harcamak için ittifak etmişler. Çok ayıp, çok yazık!

18 Ekim Çarşamba

İbrahim Ataman komiser (konkordato). Erol geldiler.

19 Ekim Perşembe

Sabah 7.50'de vapur. Fikret Yüzatlı'yı evinde ziyaret. Eyileşiyor. Eren'in yaşı günü. Evde (Ömer'in) Sıtkı Ulay Pş. Birlik P. başkanlığı hikâyesi. Akşam Ada. Kudret Bostancı Sa. 22.30'a kadar.

Belim tutuldu.

20 Ekim Cuma

Arkama, belime ilaç yapıyoruz. Soğuk. Derece 16'ya kadar indi. Cemil Yıldız geldi. Vedada yataktan çıkmadım. Belimi tedavi ediyoruz.

Şeref Remzi Bey Ömer'e müspet bilgi vermiş. Sobayı yaktık. Duman. Toplanıyoruz.

21 Ekim Cumartesi

Can havli ile kaloriferi yakmaya çalışıyoruz. Odunla güç hal ile oldu. Ev ısındı. Yann kömür bulacağız.

Turgut Bey'le (ilçe başkanı) çay. Yolculuk görüşmesi.

22 Ekim Pazar

Özden, Metin, Ömer geldiler. Pazartesi (yarın) Ömer'de kalacağız. Salı akşam trene binip Ankara'ya gideceğiz.

Bir haftadır belim tutuldu. Kapsolin sürüyoruz. Çok sert bir ilaç. Ev daha sıcak.

23 Ekim Pazartesi

Toplanıyoruz. Toplandık. Taşlık'a gidiyoruz. Sa. 15.35 vapuruna bindik. İskeleye kestirme yeni bir yoldan.

Nihayet Taşlık. Ev çok hoşuma gitti.

Saat 19 Ziya Müezzinoğlu.

Akşam Feyyaz Toker'in davetlisi olarak Boğaz'a gittik. Güzel yemek. Rahat uyku. Yemekte Erdallar.

24 Ekim Salı

Bir saat parkta evin bahçesinde Hanımla.

Fikret'i ağır bırakıyorum.

Özdenler Sa. 10'da uçakla Ankara'ya. İkinci Ali Bey ve mebuslar cenazelerden şikâyetçi. Sükûnet tavsiye ettim. Akşam Ankara'ya trenle hareket.

25 Ekim Çarşamba

Ankara. Sa. 8.30'da varıyoruz. Trende yemek. Oldukça rahat uyku.

Ankara. İstasyon. Karşılama. Eve geldik. İbrahim Öktem, İhsan Topaloğlu, Nizamettin Topaloğlu Irak seyahatini anlattı. Sonra İbrahim Öktem'i alıkoydum. Selami özür dilesin, affetsinler dedim. Kararlarında ısrar ediyor. Bülent'i bekleyelim dedim. Ayrıldık. Sonra Selami B. anlattım. O da iadeyi güç görüyor. Kemal Satır seyahatten memnun. Yemekte.

26 Ekim Perşembe

Şeker 124 mg.

Protrom 29".

Kolesterol 355.

Lipid 750.

Saat 15 hava meydanı. 15.30'da Eyüp Han geldi. Karşıladık. S. 22 gece. C.B. kabul resmine gittim. Yemeklerde bulunmadım.

27 Ekim Cuma

Eyüp Han'ın daveti. Yemeklerde bulunmadım.

28 Ekim Cumartesi

Sa. 10 parti merkezi.

Sa. 12 Bülent'i evinde ziyaret.

Sa. 16 Abdi İpekçi ile görüşme. S. 19.30'a kadar.

29 Ekim Pazar

Saat 7-8 hazırlık. 8.10 hareket. Sa. 8.30 Anıtkabir. Merdivenleri çıktım. Kor-tejin gelmesini bekledim.

31 Ekim Salı

Sa. 17'de soracak. Müspet cevap verilecek. Rafet Aksoyoğlu.

1 Kasım Çarşamba

Sa. 8'de C. Başkanını İngiliz. uğurlama.

Grup toplanmasını ben açtım. Konuşma yaptım. Başkanvekilleri seçildi. Sa-tır, Erim. Senato'da Günday, Bekata.

Meclis'te başkan seçimi. Bozbeyli bizim yardımımızla seçildi.

2 Kasım Perşembe

Çıkmadım.

Öğleden evvel.

Hazım Bey'i, ameliyat olmuş, göremedik.

3 Kasım Cuma

1- Sa. 10'da Emin Halim ile. Arsa davasında kiracılar mahkeme kararını temyiz etmişler. Takip edecek. 1 - 2 ayda netice umuyor.

2- Sa. 11'de Bülent ile Bozbeyli'yi tebrik ettik. Bizden memnun.

3- Hacettepe'de Kayserili Hazım Bey'i gördük.

4- Köşke gittik. (S. 12) Atasagun'u tebrik ettik Senato'ya seçildiği için.

4 Kasım Cumartesi

Sa. 18'de Başbakan.

1-Denktaş meselesi.

2-Öğretmen MF - TÖS şikâyetleri.

Sonra Başbakan.

1- Irak - Barzani - Kerkük.

2- Rusya intibalarını anlattı.

6 Kasım Pazartesi

Banka tasarruf fonu. 76.920.

Türk Tarih Kurumu. Kansu, İğdemir geldiler. Yeni bina için davet getirdiler.

7 Kasım Salı

Denktaş'ın hanımı geldi. Teşekkür etti.

Faruk Bozbeyli geldi. Teşekkür etti. Konuşmada kendinin Milliyetçiler Derneği'ne mensup olduğunu, Nihal Atsız ile münasebeti olmadığını, sağcılarla uğraştığı kadar solcularla uğraşmadığını söyledi. Atatürkçülükte, sağcılıkta mücadele ederken taassup ve ifrattan sakınmak hududunda bir anlaşma isteğini (müsait bulunması üzerine) Başbakan'a söyleyeceğini söyledi.

8 Kasım Çarşamba

Cumhurbaşkanının avdeti. Çok memnun.

Demirel Denktaş meselesinde daha rahat ve ümitli olduğunu söyledi.

Akşam Bahri Savcı ve sendikacılar geldiler. Demirel ile görüşmüşler.

Sendikanın içinde TİP'liler varmış. Dr. Ataöv TİP'li imiş. Öyle konuşuyordu.

Sonra Satır, Erim, Öktem görüştük. Salı günü için bir toplantının programını hazırladık.

9 Kasım Perşembe

Gruba Erim başkan.

Sivas milletvekillerinin gensoru önergesi.

Hint edebiyatçısı bir Hint senatörünü Sa. 17.30'da kabul ettim.

Ömer öğleyin geldi. Şerif Remzi Bey'in İzmir'deki ev için teklifleri.

1968

9 Ocak Salı

Nazif Arslan grupta benden şikâyet etmiş. Yumuşaklıktan.

10 Ocak Çarşamba

İstanbul'daki konuşmamı Metin'e dikte ettim. Yarı sabah tape edilip hazır olacak.

11 Ocak Perşembe

Sabah konuşmam hazır. Öğleden evvel Bülent ve Satır, Erim okuduk. Muta-bık olduk.

Sa. 17'de Meclis NATO komisyonunda dış politika ve Kıbrıs kısmını okudum. Mutabakat aldım. Akşam İst. hareket. Soğuk fena bir gün.

12 Ocak Cuma

Bir saat geç İst. Gece serin. İst. istasyon dışı. Paşabahçesi'nden geçiş. Sa 12'de Taşlık.

Ali Fuat Cebesoy'un cenaze töreni. Hemen gittim. Kafilede resmi yerim. Cemal Tural, Meclis Başkanları.

Akşam Ecvet Güresin ile görüşme. Teskin. Anlaşma.

13 Ocak Cumartesi

Saat 14'te Sergi Sarayı. Soğuk kar fırtınası. Konuşma.

14 Ocak Pazar

Yankılar. Bülent trenle gelmiş. Konuşmuş. Bulunmadım.

Meşhur konuşma yankılan çok.

15 Ocak Pazartesi

Muharrem. Mazlum Paşa. Ahmet Selgiller. Türkan Ömek.

16 Ocak Salı

Demirel'in beyanatı.

Özden ve çocukların İst.'dan hareketi.

Akşam il merkezi, sonra klüp, briç, akşam yemeği.

17 Ocak Çarşamba

Esat Güresin. Sabah eyi.

Öğleyin Fikret Yüzatlı.

Abdi İpekçi. Sa. 14'te Necdet Uğur yemekte. Interessan.

Sa. 19 karşı. Özalp eyi. Sıhhati eyi.

Hareket.

Sa. 17'de evde Malik Yolaç. Şaşkın. Menfi. Baskı altında olduğunu söylüyor.

Rıza gelmiş.

18 Ocak Perşembe

Ankara. Güzel hava. Akşama Demirel'in daveti varmış. Gitmeyeceğim.

19 Ocak Cuma

Ayağım (sağ) banyo suyundan yandı. Yara oldu.

20 Ocak Cumartesi

Konya il kongresi için geldiler. Beni istiyorlar. Dün ayağımda yanık yarası.
Dr Lütfi B. bakıyor.

21 Ocak Pazar

Konya il kongresi. Bülent, Satır orada.

22 Ocak Pazartesi

Bülent Konya'dan geldi. İl kongresinden pek memnunar.

23 Ocak Salı

Öğleden önce, sonra toplanılıyor. Grup. AP ile seçim konunu. Tüzük tadiline karşı mücadele taktiği. Grupta fikirler ihtilafı.

Sabah S.B. Fakültesi konferansı için talebe ile görüşme.

24 Ocak Çarşamba

Sabah Dr. Lütfi B.

Bülent S. 8.30.

S. 9 Satır, Erim, Erten, Fikret Gündoğan, Bekata.

Obstrüksiyon yapmayarak mücadele edelim dedim. Aynıldık. Bülent çok engage olduğunu söyleyerek üzgün. Karışmak istemez hali var.

Altan Öymen.

25 Ocak Perşembe

Siyasal Bilgiler'de konferans günü. Salon vermediklerinden kaldı.

Erdallann gitmeleri; teşyi ettik.

26 Ocak Cuma

Nadir Nadi ile öğle yemeği. Başbaşa uzun.

Nadir Bey, Demirel'in bas. toplantısını anlattı.

27 Ocak Cumartesi

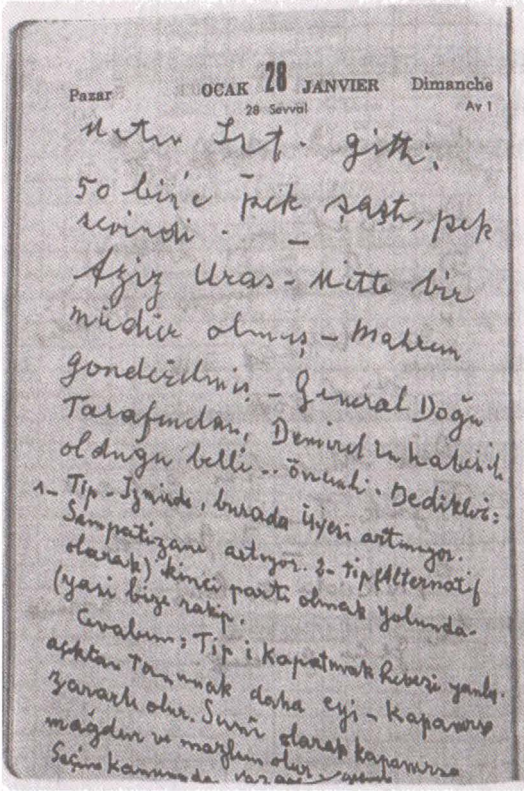
Nihat Strasburg'a gitti.

Demirel'in basına demeci çekingen. Tereddüt ve dikkat var. Acil yok.

Dün Meclis'e gelecek. Tüzük tadili. Gelmedi.

Piyangoda 50 bini hanımla bu gece gördük.

[İnönü'ye Milli Piyangodan 50 bin lira çıktı. Metin Toker bunun öyküsünü şöyle anlatır: "Bu sırada İsmet Paşa'nın başına hiç beklenilmeyen bir şey geldi: Milli Piyangodan 50 bin lira kazandı. 1968'de 50 bin lira! Bu, müthiş bir rakamdı. İnönü'nün Milli Piyango oynaması onun 'masum düşkünlük'lerinden biriydi. Fakat, hiç büyük bir ikramiye ona çarpmamıştı. Şimdi ise, 1968 parasıyla 50 bin lira! Duyulsa, herkes başına üşüşecekti. Bilir misiniz ki, İsmet Paşa, hep 'para sıkıntısı' çekmiştir. Sağlığında hep, Atatürk ona yardım etmiştir.

Bundan dolayı o 50 bin lira bazı ihtiyaçların karşılanması için gökten inmiş nimetti. Ama onu İsmet Paşa gidip alamazdı ki... Ne yapılınsın? Nihayet bizim Özden bulundu. Soyadı da 'İnönü' değildi. İkramiyeyi gidip o tahsil etti, babasının banka hesabına yatırdı" (Metin Toker, İsmet Paşa'nın Son Yılları, 1965-1973, s. 112).]

28 Ocak Pazar

Metin İst. gitti.

50 bine pek şaşı, pek sevindi.

Aziz Uras MİT'te bir müdür olmuş. Mahrem gönderilmiş - General Doğu tarafından Demirel'in haberdar olduğu belli. Önemli. Dedikleri:

1- TİP İzmir'de, burada üyesi artıyor, sempatisini artırıyor.

2- TİP (alternatif olarak) ikinci parti olmak yolunda. Yani bize rakip.

Cevabım: TİP'i kapatmak haberi yanlış. Açıkta tanımak daha iyi. Kapanırsa zararlı olur. Suni olarak kapanırsa mağdur ve mazlum olur. Seçim konusundan vazgeçme.

29 Ocak Pazartesi

Özden bugün (50) piyangosunu halletti. Aldı. Os. B. hesabına yatırdı. Bülent Mersin'den geldi. Memnun. Dünkü MİT'ten gelen haberi anlattım.

30 Ocak Salı

Akşam Bülent, Satır geldiler. Yemekte beraber. Demirel'e cevap hazırladık. Gece 11'e kadar.

31 Ocak Çarşamba

Benim tarafımdan bildiri yazıldı. İbrahim Öktem Bursa'dan gelmiş. Uzunca bir konuşma yaptı.

1- Bursa'da parti için ilerleme var sayılır diyor.

2- Merkez için çok karamsar. Satır'ın ve Erim'in aleyhinde. İkisinin, daha çok Erim'in, huysuz. Uzun dolgunluğun ve ezilmişliğin kararlı boşalması.

Mehmet Sağlam. Güventürk'ten ve başkalarından haberler.

Turan Güneş, Ali İhsan.

Ocak ayının sonundaki not sayfası

Sunay Hicaz – Libya'dan dönmüş.

1 Şubat Perşembe

Saygon'da büyük baskın haberleri.

Benim bildirim.

Ayağımdaki yanık yarası tekrar eyiliğe döndü. Bugün 14'üncü gün.

Sa. 17.30 Malatya'dan Nurettin Akyurt:

1- Turgut'u ima ederek arada uzaklık yok.

2- İsmet Pş. İlçe kongresi yapılsın. Özkan'ı değiştirmemek için ısrar edilmesin.

3- İl kongresi umumi havası yakın.

Akşam Kamuran Evliyaoğlu.

Trabzon, Giresun, Rize il kongresi mesajları.

İzmir Demokrat İzmir heyetine mesaj.

2 Şubat Cuma

Ömer'e havale. Özden'in teessürü.

Dr Lütfi Tat yara bitti dedi.

Kamuran mesajları getirdi, imzaladım. Sa 7.30.

3 Şubat Cumartesi

İl kongrelerine mesaj. Hatay.

Metin İstanbul'dan geldi.

4 Şubat Pazar

Aziz Uras Sa. 17 geldi. Evvelki temasın devamı yahut mabadı gibi. Fuat Pş.'dan geliyor. Demirel adına söylüyor.

Memleket için tehlikeler: Komünistlik – Kürtçülük - din ve mezhep (Alevilik, Sünnilik kavgalan). Ben İsmet Pş. değilim. O kovuyor bir şey olmuyor. Bana karşı derhal ayaklanırlar. Sağcılarla uğraştım. Demokrat ekibi ile uğraşıyorum. Halka vaat ettiğimi yapmaya mecburum. Solcu sağcı ufak partilerin Meclis'te taazzuv etmeleri tehlikelidir. AP yahut CHP bunların bulunması tehlikeli olmaz. Gazetelerde orduyu hedef tutan bazı sözler manalıdır. Bu küçük seçimde kaldırmazsam büyük seçimde tehlike teşkil eder. Küçük partiler ileride daha çok taazzuv eder. Memleket için, her iki parti için daha büyük tehlike olur. Milli bakiyeyi kaldırmaya mecburum.

Cevabım: Oradan bir yerde ben bahsettim. İmam hatip mezunlarını Harbiye'ye almak hazırlığını söylediler. Bunu Sultan Hamit ordusuna dönmek sayanım, onun için söyledim. Türkiye çok sayıda partiye istidatlı görünmüyor. İki partili tecrübe de fena oldu. Meclis'e girmek kudretinde olanı suni olarak önlemek daha tehlikelidir. Rica ederim, eyi düşünsün vazgeçsin.

Takdirlerim: Çabalan. Vaat ettim, yapanım. Hemen olmaz.

5 Şubat Pazartesi

Meclis geç vakte kadar çalıştı.

6 Şubat Salı

Şeker 120 mg.

Protro. 27".

Kolesetrol 290.

Lipid 701.

Grupta akşama kadar. Sonunda konuşma.

7 Şubat Çarşamba

Meclis.

Akşam Özden'in yaş günü.

Emin Halim Ergun. Arsa konuştuk. Ömer beraber.

8 Şubat Perşembe

Partiye giren hanımlar.
Amerika sefirine davet cevabı.
26.2'de gideceğiz.
Aşçı Halit işe başladı.

9 Şubat Cuma

Akşam Özden - Metin'in evlenme yıldönümü.
Abdi İpekçi ile görüşme.

10 Şubat Cumartesi

Fahrettin Kerim.
Nihat Erim - Ferda Güley.
Ömerler gitti.
İbrahim Öktem Karadeniz'den geliyor.
Konya heyeti.
Akşam Bozbeyli'nin konseri. Milletvekillerine kokteyl.

14 Şubat Çarşamba

Romanya kokteyli. Bozbeyli.
Bülent'in hazırlığı, çalışması.
GP parası.
AP - GP birleşmesi.

15 Şubat Perşembe

Meclis'te bütçe başlaması.
Maliye Bakanı.
Bülent Ecevit.

18 Şubat Pazar

Ankara il kongresi. Konuştum. Büyük beyanat oldu.
Konuşmam irtica aleyhine. Alevi, Sünni mezhep kavgaları aleyhinde.
İktidan itham.

19 Şubat Pazartesi

Meclis.

Emin Halim.

Gece İçişleri bütçesinde TİP'e taarruzlar olmuş.

23 Şubat Salı

Gündem dışı konuştum. Dün geceki olaylarda hükümeti, AP'yi, Meclis Başkanını mesul ve mahkum gösterdim. Çok ezilmiş halde idiler.

26 Şubat Pazartesi

Şeker 118.

Protrom. 27".

Akşam Amerika sefareti.

27 Şubat Salı

Ömer geldi. Emin Halim ile beraber görüştük. Muvafakat cevabı verdik.

28 Şubat Çarşamba

Bülent'in konuşması. 45 dakika. Başarılı.

Demirel Sa. 16 - 21.15.

Ömer, Emin Halim, Gazanfer ile beraber çalıştı.

29 Şubat Perşembe

Hacettepe - M. Erten ameliyat - Hanıma geçmiş olsun.

Saadettin Bilgiç'in babasına geçmiş olsun. Eyi kabul. CHP'li imiş.

Meclis bütçe oylaması. İştirak 401. 247 kabul. Esas kabul 242. 148 red. 6 çekimser.

Yann S.10

Grup toplandı. Seçim kanunu.

Ömer Gazanfer'in pay yatırmasının (100.000) makbuzunu sözleşme ile beraber getirdi.

1 Mart Cuma

Mecliste seçim kanunu konuşması. Terk. Grupta çekişme. Düzeltme.

2 Mart Cumartesi

İbrahim Sıtkı Hatipoğlu.

Ankara durumu.

14 - 15 arası Öktem ve arkadaşları ile Konya'da parti meclisi.

Bahçe Arıkan - Atıf B.

Atıf Bey Afganistan'da idi.

3 Mart Pazar

İsmail Rüştü Aksal öğle yemeğinde. Grup meselesi.

Turan Güneş

İbrahim Saffet Omay.

Aziz Uras gelecek. Geldi. Yazdım.

3 Mart Pazar. S.19.30. Aziz Uras: Fuat Doğu'dan. Demirel bana ulaştırmasını istemiş.

1- Seçim Kanunu'nun daha etraflı etüdü için gelen şahsı (galiba Kamil Kınoklu) ben reddetmedim yalandır. Kasten Paşa'ya söylemişler.

2- Konya müftüsünün gezdiğini yeni öğreniyorum. Gerek bunu gerek Elmalı işini tahkik edeceğim. Pş. büyük bir devlet adamıdır. Bunları yakında anlayacaktır. İki partinin çatışmasının memleket hayrına olmadığını, memleket itibarı ve ekonomisini zedeleyeceğini hepimizden eyi bilir.

3- Seçim beyanımızda milli bakiyeyi kaldıracağımızı vaat ettik. Aylardır bu tazyik aşağıdan gelmekte. AP milletvekillerinin başlıca hedeflerinden biridir. (F. Doğu'nun görüşü: Ben İ. Pş. değilim. Ben tazyike dayanamam.)

Her türlü emniyet tertibatını aldım. Pş. rahatça ve emniyette seyahati için elimden geleni yaptım. Pş.'ya karşı uygunsuz bir hareket olmaması için, yobazlar TİP'liler ve Güven Partililer tarafından.

C. Teşekkür etti. Seyahatten sonra beni çağırıp görüşecek.

4 Mart Pazartesi

Konya'ya hareket. S. 11 yolda köyler. Kulu konuşma. Cihanbeyli konuşma. Karşılamalar.

Sa. 16.30 Konya. Toplanmış halk. Konuşma.

5 Mart Salı

Parti meclisi.

Sabah Bülent ve parti meclisi üyeleri geldiler. Öğleyn konuşmanın özetini hazırladım.

Parti meclisine iştirak.

Sa. 17 sinemada topl.

Bülent konuşuyor.

18'de vanş. Konuşma.

Bir saat.

Öğretmenler lokali konuşma. Hatıra defterine yazma.

6 Mart Çarşamba

Av. İsm. Yaylacı - (Karapınarlı).

3 kız- biri yeğeni. Yün çorap hediye. Yoğurt hediye.

Av. Fikret Kılıçkaya CKMP başkanı - Konya.

Dr. Muammer Çelik. Vehbi Hoca'nın yeğeni.

Av. Hasan Fehmi Ünal (CHP) ilahiyat yazarı.

Sa. 10.30 parti meclisine uğradım. Akşam köylerle temas. Yarı ikişer ikişer ilçelere gidiş ve temas ve teşhis lüzumunu söyledim.

Sa. 15.30 seylap yeri köylüler. Sonra Demirkent belediye.

7 Mart Perşembe

Sa. 12'de Ankara'ya hareket. Hareketten evvel basın toplantısı. Beyanatım. Sonra trafik arabalarının kılavuzluğu ile Konya'dan avdet. Teşyiler.

Gölbaşı'nda Çankaya merkezinin karşılaması. Avdet. Beyanatımı radyo vermiş.

8 Mart Cuma

Tokerlerin İzmir'e hareketi. Os. Bank gittim.

Öğleden sonra hanımla İş Bankası'na.

Sonra Muammer Erten'e Hacettepe'ye. Sonra gene beraber partiye. Bülent ile görüştüm.

9 Mart Cumartesi

Angine de Poitrine.

Şiddetli değil. Dr. Zafer Bey'i çok aradık bulduk. Ciddi tedavi başladı (Bekir Bey de var). Elektro - Aksilik. Öğleden sonra Zafer Bey'in gazetecilere beyanatı.

Dr. Orhan Bey elektro ile geldi.

Şırınga.

Akşama açıldım.

10 Mart Pazar

Bayram. Ben de hafif tekrar şüphe. Doktorlar. Elektrolar.

Ziyaret yok (benim için).

Hanım çok yoruluyor.

Gece hanımın rahatsızlığı.

Bugün Başbakan Demirel'in telefonu: Geçmiş olsun. Emirleri var mı? Teşekkür. Ricam yok.

Reisicumhurun bayram mesajı .

İrtica aleyhinde. Büyük havadis.

[10 Mart Kurban Bayramı'nın birinci günüdür.]

11 Mart Pazartesi

Zafer Bey'in Bursa'ya hareketi. Sabahleyin benimle, hanımla meşgul oldu. Veda etti.

Haşim İşcan ölmüş. Çok canımız yandı.

Gece Sa. 22'de elimize geçen saat 18.30'da çekilmiş bir telgrafla Reisicumhurun geçmiş olsun telgrafi.

Gece iyi.

12 Mart Salı

Evde tam istirahat.

Bülent, Satır, İbrahim Öktem, Adil Ünlü ve hanımı. Fahri Özdilek. Haydar Tunçkanat.

Gece iyi.

13 Mart Çarşamba

Ali İhsan, Malatya'dan Ahmet Fırat, Halit Özkan. Öğle yemeği. Özkan Tel-Aviv'e gitmiş. Memnun. Malatya kayısı fabrikası oluyormuş. İsrail ile.

Cemil Yıldız.

Bülent Ecevit.

Büyük fırtına.

14 Mart Perşembe

Şeker 112.

Protrom. 28".

İd. N.

Kolesterol 328.

Lipid 916.

Banyo yaptım. Büyük başan.

Osman Köksal ile görüşme.

15 Mart Cuma

Antepliler. Senatör adayı.

Kabibay akşam yemeğinde. Uzun konuşma.

16 Mart Cumartesi

Zekeriya Akçal. Adana. Karamüftü'den, Öztrak'tan, Melen'den.

Cihat Baban.

Hanım ile biriktirilmiş *Ulus*'tan okumaya başladım.

Metin, *Ulus* hatıraları için teyp aldı.

Sabah elektro. Bahçe. Gazeteciler.

17 Mart Pazar

Zafer B. elektro kalbimde tamirat gördü.

8 -10 gün İstanbul'a gidiş yok.

Cemil Yıldız İst. gidiyor. Hanımın terbiyesizliği.

İbrahim Öktem İst. gidiyor.

Güven Partisi'nin davetine cevap yazılacak.

18 Mart Pazartesi

İlhami Sancar öğle yemeği. İst havadisleri. Ali Bey'in hastalığı. Işcan'ın cenaze merasimi. Büyük. Yerine aday – F. K.Gökay.

Fikret Gündoğan sabahleyin geldi.

GP'ye cevap için tereddüt.(Daha uysal olmak istiyor).

Sa 19 Mehmet Feridun partiden çekilmemiş. Çekilen amcası oğlu. (Osman Ağa'nın torunu imiş.)

Hıfzı Oğuz, Fikret GP toplantısından geldiler. AP bir şey vermemiş. Ayılmışlar. Oyun.

K. Satır İzmir'den gelmiş. Memnun. O, Ecevit konuşmuşlar. Eyi kabul.

19 Mart Salı

Sabah Vecih Bey'e İş Bankası'nın toplantı günü. (gelecek Pazartesi için) davetiyeleri verdim.

Sa.11-11.30 arasında Dr. Cevdet Aykan geldi. Sonra E. H. Ergun geldi. Ulus'ta arsa satışı taksit hesapları işini görüştüm.

Sa.18.30 Fuat Sirmen İst.'dan gelmiş.

S.19 Metin Cizreli'ye Diyarbakır kongresi için mesaj verdim.

Ali İhsan geldi. Beraber Halil Sezai Erkut (belediye başkanı) ve hanımı geldiler. Belediye seçimi için hazırlanıyor.

20 Mart Çarşamba

Şeref Baksık İzmir'den geliyor. İzmir için eyi söylüyor; mübalağa etmeden.

Ali İhsan B. Trabzonlu tüccar Kemal Bey'i Trabzonlu bir üye ile getirdi. Kemal Bey bizim partiye giriyor.

Osman Köksal geldi. Dün C.B. ile görüşmüş. İrtica meselesi, seçim kanunu, Başbakanın beyanatları üzerine. C.B. cevapları. Tepkileri hep menfi. Gençler hep kom. İmam Hatip okulları denge. Kendisi hükümetle beraber. Bayram mesajından pişman gibi. Çok fena görmüş.

21 Mart Perşembe

Hatırat çalışmaları.

[İnönü'nün Sabahattin Selek'le hazırladığı hatıraları.]

26 Mart Salı

Merdivenden inerken düştüm. Büyük kaza. Sağ ayağımın baş parmağı gece çok ağndı.

27 Mart Çarşamba

Görüşme günü.

Nihat, Satır Sa. 17-18.

Cemal Hüsnü 18-19.

Nüvit Yetkin, Ali İhsan Göğüş 19-20.

Yalnız Nüvit kaldı.

Öğle yemeğinde İlhami Sancar.

2 Nisan Salı

Cihat Baban'ın grup konuşması.

Teyy günü.

3 Nisan Çarşamba

Hatırat anlatması bugün bitti. Sabahattin Selek ile görüşme.

Bülent, Cihat Baban'ın konuşmasından üzülmüş.

4 Nisan Perşembe

Metin – Özden'in İst.'a (Metinin Avrupa'ya) gitmesi.

5 Nisan Cuma

Malatya İl Başkanı.

Hakkı Gökçe'nin, Ali İhsan Bey'in gelmesi.

Hakkı B. hanımı ile öğle yemeğinde.

Sabah Satır ile Erim geldiler. Görüştük.

6 Nisan Cumartesi

Gündüz.

Nermin Neftçi. Muşlular.

Suphi Bedir. Hatay.

Öğle yemeğinde Kartallı hanımlar.

7 Nisan Pazar

Başım dönüyor. Çok hastayım.

Zafer B., Prof. Bulak ile Sa. 10'da gelip muayene ettiler. Sonra içkulakta arayacaklar sebebini. Isoptin'den de şüphe var.

Cihat Baban öge yemeğinde.

Aziz Uras - Çok enteresan.

Ayn bir hülasa yazıverecek.

8 Nisan Pazartesi

Daha eyiyim.

Öğle yemeği Şevket Ödül.

Sa. 17.30 kulak mütehassısı.

Sa. 18 Selim Sarper.

Sa.16.30 Satır - Cezmi B., Ali Rıza Uzuner, Nihat Erim.

Sa. 19.30 Prof. Bulak. Kulak yıkaması.

Metin bugün gidememiş. Yann gidecek.

10 Nisan Çarşamba

Ahmet Fırat öğle yemeği.

Bülent geziden geldi.

Fas Kralı gelmiş olacak.

Akgün Erensir kulak ölçüsü aldı. Almanya'ya gönderecek. 2, azami 3 hafta da gelecek.

12 Nisan Cuma

İl başkanları toplantısı.

13 Nisan Cumartesi

Talat Orhon S.17.30 sekreter, yardımcı ve hanımları geldiler. Memnunar ve eyimserler.

Öğleyin Fahriye Hanım, gelini geldiler. Yemekten sonra bizim hanım ile beraber Polatlı'ya gittiler. (Hakkı Bey'i görmeye).

Sonra Balıkesir'e mesaj teyp ile.

Akşam Bozbeyle'nin Ruslar şerefine yemeği.

15 Nisan Pazartesi

Dr. Aziz Uras. Fuat B.(Doğu)'dan haber. General Doğu şerefi üzerine yemin ederim ki Ulus'ta yazılan MİT havadisi yalandır. Kendi tarafından. Başbakan tarafından.

17 Nisan Çarşamba

Öğleyin Sa.13.30.

Sendika şefleri 25'e yakın geldiler. CHP taraftan Türk-İş yönetimi kurmaya çalıştıklarını söylediler.

Sa.18 parti genel merkez top. Başkanlık ettim.

İller başkanlarında yapılan anketi anlattılar.

Belediye adayları görüşüldü. (Özellikle Ankara)

Feridun Cemal Erkin törenle Adalet Partisi'ne girdi.

18 Nisan Perşembe

Belçika sefiri ile görüşme. Sa.17.30 Tahran'a gidiyor.

İnsan Hakları Kom. Uluslararası Belçika delegasyon başkanı. Dış politika, iç polit. konuştuk.

30 Nisan Salı

Zafer B. İtalya'ya gitti. 8 gün için.

Malatyalılar geldiler.

Senatörler, Kaftan,Turgut Temelli.

İsmail Arar.

2 Mayıs Perşembe

Baraja gittik geldik.

Akşam yemeğinde Bülent, hanımı.

Öğleden evvel Ankara ilçe başkanlarıyla toplandık.

Dr. Aziz Uras mühim haber getirdi.

3 Mayıs Cuma

Bülent - Muammer öğle yemeği.

Akşam İbr. Öktem - seçimde radyo konuşmaları üzerine.

Akşam İdil Biret'in konseri. Mevsimin sonu.

5 Mayıs Pazar

Rus büyükelçisinin öğle yemeği daveti. Bir gün evvel tekrar soracak.

Rus sefareti. Bülent ile beraber.

Eyi. Çocuklar Adil Ünlü.

İlhami Soysal malın gözü diyor benim için.

6 Mayıs Pazartesi

Bedri Baykam'ın sergisi.

Çok güzel. Sa. 18 – 19.10.

Evde Bekata – Partililer.

8 Mayıs Çarşamba

Suriyeli Hacim Pş.'nin oğlunu Nizamettin B. getirdi.

Bülent Afyon'dan döndü. Memnun.

9 Mayıs Perşembe

Sabah kan tahlili:

Şeker 100

Pr.tr 32"

id N.

Koll. 320

Lipid 870

Boks kulübü geldi.

Bülent – hanımı öğle yemeği.

21 Mayıs Salı

Özden, Metin İst.'dan döndüler. Kartal evi alındı.

22 Mayıs Çarşamba

İtalyan büyükelçisi Sa. 17.30 gelecek.

Mayıs ayına ait tarihsiz son sayfadaki not

Seçime Cevdet Sunay'ın "%98'i Müslüman olan memlekette irtica yoktur. Vıcdan hümiyeti vardır." demeciyle (Tercüman) giriyoruz.

2 Haziran Pazar

Seçim.

[2 Haziran'da Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri yapıldı. 53 senatörün seçileceği bu seçime AP, CHP, GP, MP, TİP ve CKMP olmak üzere toplam 6 parti katıldı. Seçime katılma oranı yüzde 66,3 düzeyinde gerçekleşirken, oyların hemen hemen yarısını (yüzde 49,9) alan AP tam 38 senatör çıkardı. CHP yüzde 27,1 ile 13 senatörlükte kalırken, GP yüzde 8,6, MP ise yüzde 6,0 ile birer senatörlük kazandı. Oyların yüzde 4,7'sini alan TİP ve yüzde 2,0'sini alan CKMP ise senatör çıkaramadılar. Bu arada seçmenlerin yüzde 1,7'si bağımsız adaylara oy verdi. Ama hiçbir bağımsız aday seçilmek için gerekli sayıda oy toplamayı başaramadı.

AP, aynı gün 5 milletvekilliği için yapılan milletvekili ara seçiminden de büyük bir zaferle çıktı ve oyların yüzde 48,4'ünü alarak boş bulunan Millet Meclisi üyeliklerinin tamamını kazandı. CHP'nin oy oranı yüzde 28,1 düzeyinde kalırken, kalan oylar öteki dört parti ve bağımsız adaylar arasında dağıldı. (MP yüzde 8,2; GP yüzde 6,3; TİP yüzde 6,4; CKMP yüzde 2,2 ve bağımsızlar yüzde 0,4).]

3 Haziran Pazartesi

Aşçı Süleyman köyüne gitti.

4 Haziran Salı

Seçim neticeleri:

Bülent. öğle yemeğinde.

6 Haziran Perşembe

Kâzım Özalp dün gece ölmüş. Çok acıdım. Onun için *Ulus*'a yazı yazdım. Yarın çıkacak.

Muam. Erten Alaşehir'den dört arkadaş ile geldi görüştük.

7 Haziran Cuma

Özalp'ın naaşı Ankara'da.

Akşam hanımı orduevinde ziyaret ettik.

8 Haziran Cumartesi

Özalp'in cenaze töreni. Gülhane'den aldık. Büyük Millet Meclisi önüne getirdik. Sonra kortej. Maltepe camii. Sonra şehitlik.

9 Haziran Pazar

Kâzım Özalp'ın hanımı ve çocukları bize çaya gelip veda ettiler. Akşam Ortadoğu'da gezinti.

10 Haziran Pazartesi

Konser salonu. Kızılay 100. yıldönümü.

11 Haziran Salı

Şeker 102 mg.

Pro. Tro. 38"

id. N

Kollestrol 310 mg.

Lipid 780 mg.

Ömer geldi.

Orhan Kabibay, Nihat Erim ile geldiler. Kabibay önemli şeyler anlattı.

12 Haziran Çarşamba

Ömer gitti.

Nihat'a Orhan Kabibay'ın anlattıklarını söylemek için kendisi ile görüş dedim.

13 Haziran Perşembe

Necmettin Sahir Silay geldi. Amerika'ya gidiyor. Ameliyat olma ihtimali var.

Nihat, Kabibay ile görüşmüş. Kendisinden bahsolutunmasını istemiyor.

14 Haziran Cuma

Danıştay günü.

Senatör Saffet Vural ile görüştüm.

Nihat Erim ile uzun görüştüm – Grup içi – Kabibay işi.

17 Haziran Pazartesi

Yargıtay günü.

Celal Karlıcalı Sa. 19'da.

Satır – Göğüş hazır.

Vesikalar verdi.

18 Haziran Salı

Sa. 10 – Evde basın toplantısı. Seçim tahlili. Sorular – Cevaplar.

Çanakkale Ayvacık – Adatepe köyünden Sadettin Günenç (Şefik İnan) Bey'le görüşme. Yeşil zeytin getirmiş. Uyanık.

Seçimden iki gün evvel, cuma günü, Ankara'da Hacı Bayram camide imam vaiz, Müslümanlıktan bahsetmiş. Seçimde bize rey verin demiş. Çok para sarf olunduğundan bahsediyor.

19 Haziran Çarşamba

Öğrenciler olayları için genel görüşme istiyoruz. Konuştum. Çok güç beyanımı okuyabildim ışıksızlıktan.

20 Haziran Perşembe

Bülent – Hanımı öğle yemeği. Ali İhsan'da.

Emin Halim Ergun ile İş Bankası'na ipotekli iki arsanın satılmasını konuştum.

21 Haziran Cuma

Meclis.

Öğrenci – Üniversite – Genel görüşme.

Nihat Erim.

Diğer gruplar.

Sa. 19.30'u geçerken çıktım.

Askeri Yargıtay günü.

Çok eyi karşıladılar.

C.B. görüşemedik. Erken çıktım.

22 Haziran Cumartesi

Polonya b.elçisi ile görüşme. Yeni görüşme. Geleli 6 ay kadar oldu.

Polonya'nın durumu – Orta Avrupa durumu.

Ortadoğu'yla ilgili Arapları tutuyorlar.

Bülent, Göğüş, Seçkin görüştük. – Komisyonları söyledim. Eski askerlerin hali.

Hasan Işık Moskova'dan Paris'e gidiyor. Memnun oldum.

23 Haziran Pazar

Kemal Satır, Nihat Erim Sa. 17'de geldiler. Merkezden şikâyetçiler.

Bülent ile görüşürüm, sonra beraber görüşürüz dedim.

Anadolu kulübüne gittim.

Gece Bülent'i çağırdım. Görüştük.

24 Haziran Pazartesi

Nihat'ın güzel bir konuşması.

Her grubun konuşması.

25 Haziran Salı

Golf kulübe gittik. Hanımla.

26 Haziran Çarşamba

Meclis – Nihat Bey'in cevabı – Başbak. – Behice Boran ile tutuşması. Bize satışması.

Erken eve geldim.

Lozan'ı okumaya başladım.

1 Temmuz Pazartesi

Ömer 21.1.1924

Ömer evlenme 4.9. 1952

Hayri doğum 4.5.1954

Eren doğum 19.10.1956

Özden evlenme 9 Şub. 1955

Mufit evlenme 27 Kas. 1955

İbrahim Ataman 6 Nis. 1946

Erdal evlenme 3 Ek. 1957

Murtaza Sadık Kâğıtçı, (Hanımı) Cahit Uçuk Kâğıtçı.
Komşu: Şükrü Topçuoğlu, Nurten Topçuoğlu.

10 Temmuz Çarşamba

Delikaya ile Malatya konuştum.
Akşam Bülent.

11 Temmuz Perşembe

Şeker 100 mg.
Protr. 35
id. N.

Eski Malatya valisi ile görüşme. Malatya'da parti içi çekişmeler. Eyi tanıyor.
Bülent ile görüşecek.

Yeni Kanada b.elçisi ile görüşme. Türkçe öğreniyor. Enteresan adam.
Dr. Aziz Uras - Notlar getirmiş.
Bülent akşam.
Zafer Bey 3 ay için Amerika'ya gidecek.

12 Temmuz Cuma

Ankara'dan hareket. Sa 6.30.da Topçu ateş taliminden önce geçmek için.
Saracoğlu Moteli'nde İzmit Belediye Başkanı Leyla Atakan ile buluşma. Be-
raber İzmit -Belediyeyi ziyaret. Tebrik. Halka selam hitabı.
Başkan ile devam.
Sa. 12.20'de Kartal. Leyla Hanım'a veda.
Öğle yemeğinde Necdet Uğur.

13 Temmuz Cumartesi

Heybeliada'ya gidiş. Sa 9.45.
Ali Bey büyük hastalık geçirmiş. Henüz eserleri var. Ama hemen hemen
kurtulmuş gibi.
Sa. 14.10 vapuru ile dönüş.
Sa. 15.20 Bostancı.
Sa. 19. Haydarpaşa hastanesine hareket. Selim Sarper'i ziyaret. Çok çok has-
ta olmuş. Ameliyatlar. Oldukça kurtulmuş.
S. 21'e doğru Kartal.

14 Temmuz Pazar

Berbere 8 günlük (50) verdim. Deniz 1. 5 dakika.

Gazeteciler Demirel'in basını.

İstifadeli.

15 Temmuz Pazartesi

Deniz 2. 5,5 dakika. Ömerler yalnız akşam geldiler. Çocuklar yok.

16 Temmuz Salı

Deniz 3. 7 dakika.

17 Temmuz Çarşamba

Deniz 4. 9,5 dakika.

Bülent. Seçim kanunu hazırlığından ilk haber.

Mükerrem Sarol'un oğlu Baran Sarol (Milliyet muhabiri).

Suat Özmener - Yüzbaşı.

Bülent, Muammer şerefine Ankara'da yapılan toplantıyı anlattı. Çabuk ayrılmış.

Muammer Erten ile görüşme Önemli.

18 Temmuz Perşembe

Deniz 5. 11 dakika.

Kemal Satır ile Nihat Erim öğle yemeğinde:

Ankara'daki toplantı ertesi gün Sa. 10'a kadar sürmüş. Bülent benim aleyhimde konuşmaya müsaade etmemiş.

Adnan Öztrak hastanede imiş. Ona gidiyorum. Adnan Öztrak'ı Güzelbahçe Hastanesi'nde buldum. Orhan'ın hanımı nöbette idi. Eyi konuştuk. Sonra Kemal Satır geldi. Beraber çıktık.

19 Temmuz Cuma

Lodos Fırtına – Deniz yok.

Fikret Yüzatlı, oğlu Tulga – İki torunu.

20 Temmuz Cumartesi

Alman b.elçisi S. 16.30 –17 arası gelecek.

Gelmedi.

Orhan Kabibay geldi.

Akşam yemeğinde kaldı.

Bülent Ecevit. Gençlerin 18 yaşında oy vermelerini teklif edecek.

Akşam Deniz 6. 8 dakika.

Heybeliada sabah.

Ali Bey çok iyi.

21 Temmuz Pazar

Kut - çok iyi.

İrfan, Fidan.

Akşam deniz 7. 11 dakika.

[Kut, İrfan, Fidan; İnönü'nün kardeş torunlarıdır.]

22 Temmuz Pazartesi

Fikret Yüzatlı dün sabah ölmüş. Çok yandım.

Deniz 8. 10 dakika.

Fikret'in cenaze namazı ikindi. Valide camisi. S. 16-17.

Sa. 18. Yıldız. Salı – Burgiba – Tunus. Bütün maiyeti ve oğlu ile büyük salonda oturduk. Yarım saat. Arabaya teşyi.

23 Temmuz Salı

Halil Naci Mihçioğlu. Hanımı ile. Sa. 17.30.

Deniz 9.10 dakika.

24 Temmuz Çarşamba

Deniz 10. 12 dakika.

C.B. Lozan için tel geldi. C. verdim.

Kalabalık Tokerlerin misafirleri.

Notları hazırlamaya başladım.

Sabah Bülent geldi. Konya'da ayaklanma.

Bir öğrenci (geçenden yaralı) öldü.

25 Temmuz Perşembe

Deniz 11. 10 dakika.

26 Temmuz Cuma

Kartal idare heyetini kabul.

Sabahattin Selek.

Deniz 12. 8 dakika.

27 Temmuz Cumartesi

Bülent geldi. Saat 17.30'da gene gelecek.

Metin – Teybe – Lozan'ın başlangıcını verdim. Meseleler başlayan oturuma kadar.

Deniz – Sakin, eyi 13. 11 dakika.

28 Temmuz Pazar

Parti meclisi. Kartal.

İç politika. Seçim kanunu. Programı bastırdık.

Konya irtica.

Bugün gazetesinin Sultan Ahmet Camii'nde sabah namazı ve cihat çağrısı.

Parti meclisinde bildiri ve Konya heyeti şifahi raporu.

29 Temmuz Pazartesi

Parti meclisi – Bildiri öğleye kadar kararlaştı.

Metin, Güçlü Ank.'ya gittiler.

Deniz 14. 10 dakika. Güzel deniz.

Ali İhsan, Delikaya Malatya için.

Necdet Uğur ile çay.

30 Temmuz Salı

Yugoslav b.elçisinin vedası. Çok değerli adam ve dost. Ha. da geldi.

31 Temmuz Çarşamba

Deniz 15. 11.5 dakika.

Bülent, Metin döndü Ank.'dan.

Yüzbaşı Siyamettin Yalım Pala geldi. Yarın için Harp Akad. davet.

1 Ağustos Perşembe

Deniz 16. 7 dakika. Soğuk.

Nihat Erim sabah denizde geldi.

Nihat öğleyin gitti. Necdet Uğur geldi. Yemek yedik. Memnun (bildiriden).

Dr. Burhan Urus'a gittik. Bir şey yok.

Yıldız'a Harp Akademilerinin diploma töreni. C.B., G.K.B., M.S. Bakanı vardı.

Dikkat gösterdiler. Gece kaldık (hanımla beraber).

Saat 23'e yakın eve geldik.

Gece soğuk idi.

2 Ağustos Cuma

Deniz 17. 12 dakika. Sakin. Serin.

Şerif Mardin eyi yüzüyor.

Enver Ziya Karal.

Maltepe, Küçükyalı belediye başkanları.

Ali İhsan, Muammer Erten, İb. Öktem,

Seçim için Adalet Bakanı'na cevap.

Malatya olayları. Muammer gidecek.

3 Ağustos Cumartesi

Deniz 18. 11 dakika. Dalgalı, serin.

Ali Beyler bizde.

Akşam teşyi. Kartal. Rıhtım. Taceddin evi.

4 Ağustos Pazar

Zafer Paykoç Amerika'ya gidiyor. Veda için gelmiş. Bugün Ank.'ya dönecek.

Bir hafta sonra oradan Amerika'ya. Kasım ortasında avdet. Muayene etti. Eyi

buldu. Yemek yedik. Ali Bey'e gönderdim. Görecek. F. K. Gökay da yemekte idi.

Demirel ile konuşmuş.

Deniz 19. 8 dakika 45 saniye. Deniz eyi. Serin.

Hanım çok huysuz. Çok üzgünüm. Güçlü hasta.

5 Ağustos Pazartesi

Deniz 20. 11 dakika. Serin.

Başbakana cevap. Gaflet hikâyesi.

Necdet Uğur'a cevabı verdim.

6 Ağustos Salı

Belediye meclisini Necdet anlattı. (tel. ile)

Kudret Bosuter öğle yemeği.

7 Ağustos Çarşamba

Berbere para günü (8 lira).

İçeride banyo.

Sabah Bülent. Beyanatım üzerine sakin.

8 ağustos Perşembe

Sabahattin Selek. Sa. 17.30 gelecek.

Hasta oldum. Ateşim 38 derece.

Doktor Hasan Onuk geldi. Dr. Müfide hanım (Küley) da akşama geldi.

Akşam ateşim 37,8 derece.

7 Ağustos Maltepe davetinde midem bozuldu. Biraz da üşüme.

9 Ağustos Cuma

Ateşim 36.1 derece, 36.2 derece.

Doktor Onuk geldi.

Doktor akşam da geldi.

Ateşim geçti. Sıkı perhiz.

Kartal ilçe başkanı ile görüştüm. Yarın akşam davete gelemeyeceğim. Bir hafta sonraya tehir ettiler.

10 Ağustos Cumartesi

Lozan'ın ilk kısmını saat 18-20'ye kadar Metin'e teybe yazdırdım.

11 Ağustos Pazar

Kemal Satır ile Nihat Erim sabah geldiler. Görüştük.

13 Ağustos Salı

Cihat Baban Saat 17.30 geldi. 20'ye kadar.

Çok sıcak.

Bülent'in beyanatu üzerine konuştuk.

16 Ağustos Cuma

Saat 17.30 Abdi İpekçi gelecek.

Şeker 137 mg.

Protron. 25 N.K. 13".

Kolesterol 274 mg.

Lipit 981 mg.

Akşam Deniz 22. 6 dakika.

Abdi İpekçi.

Necdet Uğur ile eşi.

Kartal balosu Sa. 23'e kadar.

Nihat, M. Erten, O. Birgit ordalar. Az rakı.

17 Ağustos Cumartesi

Bülent, Öktem, Ali İh. öğle yemeğinde. Kurultay toplanmasını konuştuk.
(TRT).

Deniz 23. 10 dakika.

18 Ağustos Pazar

Ali İhsan, Refik Ahmet Sevengil TRT üzerine.

Hıfzı Oğuz Bekata hanımı.

Deniz sabah 24. 10 dakika. Dalgalı.

Akşam 25. 12 dakika. Çok güzel.

19 Ağustos Pazartesi

Deniz 27.12 dakika.

Çalıştım.

20 Ağustos Salı

Sadi Tek, iki çocuğu ile geldi. Jübilesi için manevi yardım istiyor.

Kemal Satır.

Fuat Sirmen Hanımı ile. Uzakça, çekingen.

Deniz yok.

Polisler değişti.

21 Ağustos Çarşamba

Havalar fırtınalı.

Çekoslovakya'nın işgali.

Bülent bir beyanat vermek için sabırsız. Telefonla görüştük.

Kemal Satır, Nihat Erim Saat 17.30 geldiler.

Muammer'in Milliyet'te yazısı üzerine her ikisi karamsar.

Deniz yok.

22 Ağustos Perşembe

Deniz yok.

Bülent Sabah sekizde Muammer'in yazılan için saf adam, eyi niyetli diyor.

Bülent'i ilk defa karanlık bir havada gördüm. Vaziyet ciddi.

Kadıköy eski ilçe başkanı Sayın öğle yemeği. Parti için Kurultay hazırlığını karanlık görüyor.

23 Ağustos Cuma

Akşam Lozan'ı teybe yazdırdım. (Metin'e)

24 Ağustos Cumartesi

Deniz 27. 7 dakika.

Akşam doğru Sa. 18.30 Heybeli'ye Ali Bey'e. Yorgun.

20.15 dönüş. Dragos'ta Hıfzı Oğuz yok. Hanımı ile görüştük.

Nihat Erim'e uğradık. Yok. Hava aldık, döndük.

25 Ağustos Pazar

Kemal Satır, Cihat Baban Yalova'ya gidiyorlar, uğramışlar. Satır anlatı. Dr. Recai Ergüder İnönü ile Celal Bayar'ı barıştıralım demiş. Şaşıtm.

Muammer Erten Ankara'dan gelmiş. Bülent benim ile konuşmasını ve fikirlerini anlatmış. Tahminimden çok daha karanlık buldum.

Vaziyet buhranlı görünüyor. Fikret Yüzatlı'nın evine gittik. Çok memnun oldum. 21.30'da eve geldik. Rıza Adalet H. geldiler. Eyi gördüm.

Deniz 28.10 dakika.

26 Ağustos Pazartesi

Dr. Onuk söyleyecek. Akıcı gelecek.

Şeker 115 mg

Protro. 20".

Kontrol 12.

Proartnten 39/100.

Deniz 29. 8.5 dakika. Sakin.

İbrahim Öktem Bursa'ya giderken uğradı. Ayın 9'unda Ankara toplantıları varmış. Parti içinde mesele çıkmasın dedim. Evet, merak etmeyin.

Hakkı'nın nikâhı.

27 Ağustos Salı

Deniz 30. 7 dakika.

Necdet Uğur öğle yemeği. Uzun konuştuk.

28 Ağustos Çarşamba

Berber.

Deniz 31. 7 dakika. Çok çırpıntı.

Talat Orhon. S.17.30 Akşam yemeği. uzun konuşma.

Ben esas.

Parti içinde bir şey çıkmasın.

Mesut Ilgın yedek subay. Harp Akad. resimler getirdi kendisi.

29 Ağustos Perşembe

Deniz 32. 9,5 dakika. Eyice. Duba.

N. Erim Avrupa Kons. gid. Perşembe dönecek.

Hava astsubayları diploma töreni için beni Yeşilköy'e davet ettiler. 31. Sa
10. Teşek. Özür.

Hanımın misafirleri.

Fuat Canm'ın kitabı. Latin Amerika.

İzmir'de 6. Filo. prot. TMTF. Çatışma.

30 Ağustos Cuma

Sabah Sa. 8.30. Deniz 33. 7,5 dakika. Çok güzel.

Deniz Sa. 17. 34. 11 dakika.

Merdiven hafif düştüm.

Pr. Dr. Bekir Berkol tahlilleri gösterdim. Hikâyeleri anlattım. Memnun oldu.

31 Ağustos Cumartesi

Deniz 35. 8 dakika.

Ali İhsan Ankara'dan geldi. Bir bildiri kararlaştırmışlar. Oldukça iyi. Bülent düzelmiş gibi.

Metin ile Göğüş önümde tartışılar.

Ağustos ayının sonundaki not sayfası

Komşumuz Mustafa Karakaş, Kartal çimento. Tel 534215 /30/ 31.8

1 Eylül Pazar

Deniz 36.11 dakika. Sabah.

Lebit. Sa 17.30 Muammer'in yazısı için yalan dedi. Ehemmiyeti yok. Parti kurultayda çatışma olmasını istemiyor dedi.

Sa.18.30 Ali İhsan'ın kayınbabası hanımı beraber geldiler. Sonra hep beraber ayrıldılar.

Hanımla Ömerlere gittik, geldik.

2 Eylül Pazartesi

Saat 18 de Yakacak'a hareket. Sayın Ali Turgan beni alacak.

Sa.18. Uğur, Turgan. (ilçe) Lebit köye hareket. Dolayoba köyü. Saat 19.30'a kadar konuşmam. Dönüş taksi ile Maltepe. Yemek orda. Hayri hasta. Ömer getirdi. Erden, çocukları bizde. Gece sivrisinek.

Deniz yok.

Sabah Bülent, Öktem. Antakya belediyesini kazanmışız.

3 Eylül Salı

Deniz fırtına. Bartın'da deprem.

4 Eylül Çarşamba

Deniz yok. Necdet Uğur. Orhan Kabibay. Ankara'dan. Komutanlar değişmesi. Önemli haberler.

Ömer - Engin evlenme yılı.

5 Eylül Perşembe

Şeker 104 mg.

Protro. 19"

Tro. Nevan değişmesin.

Deniz 36. 6 dakika.

6 Eylül Cuma

Sa. 17.30. Ecvet Güresin geldi. Ziya Müezzinoğlu da aynı saatte geldi. Akşam Nihat Erim Avrupa'dan geldi. İzmit'ten haklı şikâyetler getirdi. Deniz güzel 37. 9 dakika.

7 Eylül Cumartesi

Sa.11 Abtullah Başaran gelecek.

Deniz 38. 8,5 dakika.

Refik Ahmet Sevengil 17.30-18

Fırtınalı gün.

8 Eylül Pazar

Sa 17.30 Şale Köşkü.

Kissinger. Kaba, simsar bir işadamı.

Çalıştım. Yarımkı beyanatımı hazırladım. (Kartal ilçe başkanı, İlden Tarhan ile beraber.)

Bir emekli subay elektronik tahsili yapmış. Partide "aktif" çalışmak için girmek istiyor.

9 Eylül Pazartesi

Parti toplantısı.

Sa. 17-18 arası. Necdet Uğur gelecek.

Sabah Bülent. yıldönümü için beyanatını getirdi. Kemal Satır'ın beyanatından şikâyet etti. Şikâyetin yeri olmadığını söyledim.

Sa. 15'te parti toplantısına Bülent ile beraber hareket ettik. Taksim'de bir gazinoda toplantı. Beyanat verdim. Bülent ile dönüş. Akşam Ömerler bizde.

12 Eylül Perşembe

Sa.11.30 Ecevit Ank.'dan gelecek.

Sa.11. Ecevit B.

Birlik partisi ile beraber. Birlik Partisi gelmedi.

13 Eylül Cuma

Muammer Aksoy Sa.11'de gelecek.

Deniz 39. 8 dakika. Akşam.

İbrahim Öktem rapor getirdi.

Sabahattin Selek B. anılar getirdi. *Ulus*'ta hatıralar bağışlamasını getirdi.

Muammer Aksoy geldi. İzahat verdi. V. Koç, Falih Rıfkı, Bedii, Satır'ın 1969'da Bülent olmayacak söylediğini anlattı.

Muammer Erten, Ali İhsan geldiler.

14 Eylül Cumartesi

Parti meclisi.

Kurultay 18 Ekim.

Bülent Ardahan'da. Bir kaza geçirmişler. Hafif. Düzcelileri partiye aldık. Sa. 13'e kadar çalıştık. Rapor okundu. Bülent'i bekleyeceğiz.

Saat16.30. Deniz 40. 11,5 dakika. Çok güzel.

15 Eylül Pazar

Deniz 41. 10,5 dakika.

16 Eylül Pazartesi

Parti meclisi.

Deniz 42.10,5 dakika.

Parti. Sa. 15.15.

Yazışmaların hesaplanması. S. 20.30 kadar. Cah. Za. açtı. Kemal Satır, M. Aksoy, Bildiri yarın gelecek.

Elmalı köylülerini kabul ettim. Meclis başında.

17 Eylül Salı

Sa. 18. Deniz 43. 14 dakika.

Sonra Bülent bildiriği getirdi. Parti içini teskin edici.

10 Ekim parti meclisi.

18 Ekim Kurultay.

18 Eylül Çarşamba

Bu sabah Ali Beylere, Heybeli'ye gittik. 14.10 vapuru ile döndük. Ali Bey'i çok eyi bulduk.

Esat Mahmut Karakurt'a rastladık. Vapurda beraber geldik. çok eyi idi.

Deniz Sa. 17. 44. 13 dakika. Çok eyi.

Nihat Erim Sa 19'da geldi. Konseye gidecek. 20'de Gebze'ye gideceğiz.

19 Eylül Perşembe

Kartal kadın kolu, genç. kolu Sa. 17.30-18 arası.

Sabah deniz 45. 8 dakika.

Akşam konuşma evde.

20 Eylül Cuma

Sa. 9.30 Gebze'ye hareket.

Danca'ya da gidiş.

İlhami Sancar da vardı. Gittik. Konuştuk. Eyi oldu. Döndük.

Deniz 46. 13 dakika. En güzel deniz günü.

21 Eylül Cumartesi

Gece fırtına.

Sa. 8 Dr. Müfide Hanım Laborat.

Büyük tahlil. Hüsniye H.

Şeker.

Şeker 131mg

Protro. 25"

Kolesterol 420 ?!

Lipid 1540 ?

Öğle yemeğinde Vehbi Koç ve H.

Parti meclisi konuşmalarını biliyor. Yalanladı. (K.Satır gibi yakın ve sokulgan)

Fikret Yüzatlı ailesi, hepsi geldiler.

Akşam H. bir nişana gitti. Ömerler akşam yemeği.

22 Eylül Pazar

Sa. 16.45'te Soğanlı'ya hareket.

Gittik. Eyi toplantı. Konuşmalar.

Öğle yemeğinde hanımın yaş günü yemeği.

24 Eylül Salı

Ecevit sabah gelecek.

Gece Hilton. Büyük tören. Şiirler. Pasta çalımı. Behçet Kemal Çağlar müstesna, candan.

Necdet Uğur çok eyi tertipçi.

25 Eylül Çarşamba

Sa. 11.30 belediye başk. İst.

Hıfzı Oğuz hanımı ile geldi.

Sabah Alot atölyesinde resim çektirme.

26 Eylül Perşembe

Sa. 9'da Dr. Müfide H., Dr Hasan Onuk ile.

Orhan Erkanlı'yı Levent'te ziyaret. Yatakta geçirmiş.

27 Eylül Cuma

Veda ziyaretleri. Özalp'in hanımı. Çok müteessir oldum.

Adalet H. Rıza yoktu.

Muhlis Erkmen.

28 Eylül Cumartesi

Fazıl Ş. Bürge. Has. Şükrü Adal.

Adal personel ka. bahsetti. İdari reform diye bahsediyor. Tahsin Bekir Balta Araştırma Kom. Başkanı. Parti öteki reformlar için olduğu gibi, idari reform adı ile kurultaya bahsetsin.

H. Ş. Adresi: Çiftehavuzlar, Hazır cevap S., Vefa Ap.

1 Ekim Salı

Amerika B. Elçisi Mr. Hart, hanımı ve kızı bizde öğle yemeği. Özden ve Metin beraber.

İçki. Bir buçuk ay. İlk.

Sabah Ortadoğu. Yıl açılış.

Büyük karşılama (öğrenciler).

Meclis başkanı.

Feyzioğlu. Melen.

Hükümetten kimse yok.

Törenden sonra kimyahane gezisi.

2 Ekim Çarşamba

Meclis.

Hakkı Ögelman Polatlı'dan gelmiş. Gülhane'ye yattı.

Sabahleyin parti.

Metin gitti (İst).

3 Ekim Perşembe

Gülhane. Hakkı'yı gördüm.

Parti.

Şeker 130.

Protro. 32"

Kolest. 302

Lipid 890 galiba. .

4 Ekim Cuma

Necdet Uğur.

Orhan Kabibay. Kuvvet komutanlarının değişmesine dair ilginç haberler.

Tansel, Uran teslim olmuşlar. Tural oyuncu.

Ömer - Engin'in evlenme yıldönümü

Çekoslovakya esir, teslim.

5 Ekim Cumartesi

Partiye giren gençler. Alp Kural. Tayla. Benli.

Gençlik Teş. genel başk. Tekniker yüksek okulundan biri. Topkaya ile beraber. Ali İhsan G.

Aksal, Şadan, Fahriye H.

Hakkı taş düşürdü. Bülent'e gittim.

6 Ekim Pazar

Klüp Sa. 16-18.

Bülent'e gittim.

Ömerler karadan Londra'ya çıktılar.

Özdenler Erdemlerde geceliyorlar.

7 Ekim Pazartesi

Tokerler. Londra'ya hareket.

10 Ekim Perşembe

Özden hastaneye yatacak. Londra'da.

11 Ekim Cuma

Öz. Ameliyatı. Lon.'da.

Akşam İst. trenle hareket.

Özden Londra'da ameliyat oldu. Eyi haberler aldık.

12 Ekim Cumartesi

İst il kongresi. Eyi oldu. Konuştum. Necdet Uğur çok iyi tertipçi.

13 Ekim Pazar

Ankara'ya varış.

14 Ekim Pazartesi

Parti meclisi. Kemal Satır'ın şikâyeti. Benim bir bildiri yapmam kararlaştı. Sonra Muammer Aksoy geldi. Tartışma. Israr ettim. Bitti.

15 Ekim Salı

Malatya'ya merkez kurulu ile konuştuk. Haysiyet divanına sevk etmemeye karar verdik.

Gece Nihat Erim'le görüştüm. CHP'nin Amaç Taslağını öğrendim.

16 Ekim Çarşamba

Sabah Osman Okyar, Vefik Pirinçcioğlu. Kasım başında Toynbee ile görüşmemi istiyor.

Bülent Ecevit ile CHP'nin amacı diye bir teklif dolaşıyormuş. Vazgeçmesini istedim. Kabul etti.

Saat 15 Delikaya. Üzgün. M.vekilliğinden çekilmek kararında. Bülent'e söylenecek.

S. 16. Ali İhsan ile kurultay söylevini çalıştım S 24'e kadar. Nafi Atuf, İğdemir Atatürk günü için davet. Atatürk devlet kurucusu diye. Öğle vakti Dr. Aziz Uras. Önemli rapor.

30 Ekim Çarşamba

Bülent kararlarını söyledi. Yardımcıları, Ertsu, Besim.

Hanım meyus edecek kadar huysuz.

Sabah General De Gaulle uğurladık. Kendisine de, general da başarılı seyahat yaptıklarını söyledim.

De Gaulle'ün ziyareti. (İnönü Vakfı Arşivi)

31 Ekim Perşembe

Grup. Seçimler.

Kemal Satır – Nihat Erim.

Hayrettin Uysal'ı evinde ziyaret. Büyük kaza geçirmiş.

Eve geldim. Sa. 13.30. Bir hanım beni zorla nikâha getirdi.

Daha evvel İş Bankası. Aylık.

1 Kasım Cuma

Senato'da seçim.

Sonra üniversite açılışı. Konuşmam.

İngiliz sefaretinde öğle yemeği. Toynbeeler.

Meclis.

Kemal Satır ile klüp.

2 Kasım Cumartesi

Ali İhsan, Topkaya Ortadoğu Gençlik Der. Baş. 3 arkadaşı.

Samsun'dan yürüyüşü anlattılar.

3 Kasım Pazar

Mr., Mrs. Toynbeeler.

Ecevit, hanım, Ali İhsan, Osman Okyar, Mete Akyol, Foto Ara Güler.

Saat 10.45 Bülentler.

Toynbee 11.30. Sa. 12.30.

4 Kasım Pazartesi

Ziraat Fakültesi öğrenci derneği başkanı bir heyet ile yarın (Cemal Talu) Ziraat Fakültesi'nin açılış törenine davet etti. Sa. 10.30.

5 Kasım Salı

Sabah Ziraat Fakültesi'ni ziyaret. Konuşma. Boykotu tenkit. Çok iyi kabul.

Eve dönüş.

Bilimsel ödülüne davet.

İbrahim Öztürk (Maraş) belediye reisi ile görüşme. Önemli.

6 Kasım Çarşamba

Meclis. Toplantıdan sonra grup yönetim kurulu.

Sabah Bozbeyli partide ziyaret etti. Beni, sonra Bülent'i.

Merkez yönetim kurulu.

Öğleden sonra merkez yönetim. Deniz ve Ülman'ın.

Yönetim kurulunda açıklamalar. Bildiri yapılması karan.

7 Kasım Perşembe

Meclis grubu. Bülent konuştu. Bildiriyi gösterdi.

Öğleden sonra partide.

Rus sefaretinde. Günleri. Tebrik.

Akşam Halkevi tiyatrosunda Yedekçi. Çok güzel.

Çocuklar, Metin, İstanbul'a geldiler. (Londra'dan).

8 Kasım Cuma

Türk Tarih Kurumu'nda konferans.

Gazi Terbiye Enstitüsü'nün boykotçuları. Meclis Başkanına ve bana anlatılan. Meclis, reise, başbakana anlatacak.

Metin İstanbul'da kalıyorlar.

9 Kasım Cumartesi

Çocuklar İstanbul'dan geldiler. Opera. Aida.

10 Kasım Pazar

Anıtkabir.

Sa. 10.30. Ortadoğu Üniversitesi'nde konferans.

Sa. 17. Hukuk Fakültesi'nde konferans.

Çankaya sineması.

11 Kasım Pazartesi

Meclis. Çokluk yok.

Grup odası.

İhsan Topaloğlu. Bakır şirketi. Amerikalılarla Refet Aksözoğlu.

Kemal Satır. Klüp.

Meclis başkanının Yugoslavlara daveti.
Suphi Baykam ile konuşma.

12 Kasım Salı

11. Mc. Gee – Şeyhoğlu.

12.30. Lord Kinross. Sa. 13.30'a kadar.

Amerika bana şahsen teminat veriyor.

Dr. Aziz Uras.

Telaşlı. Ordunun durumu. Büyük kumanda heyeti havada, altı solcu, daha altı ve astsubaylar sağcı diyor. Ne olacak diye telaş ve endişe hüküm sürüyormuş.

13 Kasım Çarşamba

Hasan Tazi'nin kızının nikâhı.

Sa. 17'de nikâh oldu. Sa. 16.30.

Ömer öğleyin İst.'dan geldi.

14 Kasım Perşembe

Sağlık Bakanı Dr. Vedat Ali Özkan'ın kızının nikâhı. Dedeman Oteli. Sa. 18.30 – 20.30.

15 Kasım Cuma

Akşam konser.

Aida operası.

16 Kasım Cumartesi

Gece operada Lucia.

Nihat Erim Avrupa'dan döndü. Enteresan haberler. Ruslara – İngiliz, Fransız münasebetlerini (Ortak P.).

17 Kasım Pazar

Milli Kütüphane'de Tanburi Cemil konferansı.

27 Kasım Çarşamba

Mecliste Amasya – Taşova olayları için gensorumuz. Ben konuştum. Nihat konuştu. Gensoru açılması red edildi.

30 Kasım Cumartesi

Samsun – Alaçam'da (ilçe) İbrahim Baykan (çavuş) Yemen'de kalmış. 322 – 329. Biz 326'da gittik. Balkan Harbi. Edirne'yi geri aldıklarından sonra dönmüş. Aklı başında, hafızası yerinde, sıhhatte bir insan. Nakliye çavuşu imiş.

Birinci Cihan Harbi'nde sonuna kadar Kafkasya'da. Ermeniler Şark mütareke ile teslimden sonra Erzurum'a gelmiş. Kuva-yı Milliye'de reis olmuş.

Adalet Partisi kongresi.

1 Aralık Pazar

Sabahleyin Sabahattin Selek ve Metin ile *Ulus*'taki hatıraları görüştük. Hazırlık şeklini kararlaştırdık.

Adalet Partisi kongresinde Bayar hakimiyeti.

Emin Halim Ergün, Cenap Çetinel'i, Amasya il başkanımızı (sanatoryumda ziyaret).

Şevket Süreyya ile görüşme ve akşam yemeği. Endüstriyi dağıtmak.

2 Aralık Pazartesi

Milli Birlik Grubu'ndan 4 üyeyle konuşma. Kemal Satır, Erim beraber.

AP kongre kararı üzerine.

3 Aralık Salı

Bütçe için meclis yürütmede toplantı. Nuri Kod.

Besim. Gelecek salıya toplantı.

4 Aralık Çarşamba

Mecliste grup.

Kemal Satır, Nihat, Milli Birlik grubundan 4 kişi ile.

5 Aralık Perşembe

Genel merkezde toplantı.

AP kongresini tahlil. Ne yapacağız görüşü.

Necdet Uğur da vardı.

Akşam yemeğinde Necdet.

Necdet'in söyledikleri.

6 Aralık Cuma

Özden Amerika - Londra'dan geldi. Çok şükür.

Dr. Aziz Uras. Sa. 9.30 haberleri kanışık. Sunay, Demirel beraber. Bilgiç, Bayar beraber. Araları tam açık imiş.

Belediye başkanı ziyaret etti. Sa. 11.30.

Hariciye köşkünde verilen ziyafette Zeki Öztürk, Cihat Baban'a söylemiştir: Başbakan, İs. İnönü ile partiler k., seçim k., partiler arası münasebet vesaire hakkında görüşecek.

7 Aralık Cumartesi

Akşam Zeki Akkök'ün saunasını ziyaret.

Sonra Anadolu Kulübü.

8 Aralık Pazar

Öğleyin Ali İhsan Bey Bülent'in İst. beyanatını getirdi. Eyi olmuş dedim.

Sa. 11.30'da Şükran Özkaya geldi. Dün Cevdet Sunay'a gitmişler. AP'nin kongre kararları üzerine konuşmuşlar. Sunay, C.Bayar'a çok kızıyormuş. Demirel'i methetmiş. Bir şey söylemedim diye bizi yermiş. Kongre kararlarını tehlikeli buluyormuş.

9 Aralık Pazartesi

Öğleden evvel Meclis'te ortak grup yönetim kurulunda DP af hakkında. AP'nin kongre kararına karşı tepkimiz ne olmalı. Şimdilik kanışmayalım.

10 Aralık Salı

Sabah Osman Köksal. Sunay ile konuşmuş. Cihad Alpan ile konuşmuş. Çok önemli.

Harita Genel Müdürlüğü.

Meclis. Birleşmiş Milletler günü. Grup yönet.'de bütçe.

13 Aralık Cuma

Kasım Gülek ile Meclis'te görüşme. NATO parlamenterler grubu başkanı seçilmiş. Bir sene için. Almanya'yı, Yunan'ı ziyaret etmiş. Lemnitzer'i ziyaret etmiş. Bütün NATO'yu ziyaret edecekmiş. Dış po. görüştük, içe hiç dokunmadık.

Bülent dün Sovyetlerle görüşmüş. Çetin Altan ile görüşmüş. Anlattı. Müspet. Türk Tarih Kurumu üzerine konuştuk. Enver Ziya Karal ile de görüşeceğiz.

Konser.

14 Aralık Cumartesi

Akşam klüp.

15 Aralık Pazar

Dr. Aziz Uras. vaziyet dramatiktir. Demirel, Fuat Doğu günde üç kez Sunay'a gidiyorlar. Kongre karan Meclis'e gelmeyecektir. C. Bayar senatoda hakimdir. Meclis'te de çalışıyor.

17 Aralık Salı

Amerika yeni B.elçisi Komer'in ziyareti. Bülent beraber. Çok istifadeli. Bülent'e not et dedim.

22 Aralık Pazar

Hıfzı Oğuz anlattıkları.

Recai Ergüder K. Satır'dan cevap bekliyormuş.

26 Aralık Perşembe

Şeker 120.

Protro. 30".

Kolesterol 308.

Lipid 810.

27 Aralık Cuma

Saat 15'te Veteriner Fakültesi'nde olmak lazım. 126'ncı yıldönümü.

28 Aralık Cumartesi

Sabahattin Selek.

Atatürk devri. Hatıralar.

Cum. alanı.

1923-1924

Terak. Cumh. Fırkası.

Sa 10 – Sa. 20

29 Aralık Pazar

Sa. 11- hatıralar. Sa.19.

1925 – Şeyh Said İsyanı.

1926 – Suikast.

Sa. 20 Bülent – Satır.

Bülent Adana selini anlattı.

K. Satır yann gidecek.

1969

27 Ocak Pazartesi

Şeker 128 mg.

Protr. 30".

Özel memur sendikaları idare.

29 Ocak Çarşamba

Yüksek Danışma kurulunun toplanması.

Söylevim.

Seçimler.

Konuşmalar.

Amiral Sezai Orkunt'un NATO Akdeniz On-call Force hakkında bilgisi. Bir rapor hazırlayacaklar. Başbakana yazı yazacağım.

30 Ocak Perşembe

Senato'da Madanoğlu - Başbakan çatışmasının zabıtlarını okudum (evde).

31 Ocak Cuma

Meclis.

Kemal Satır'ın bilgileri:

1 - Bozbeyli ile görüşmesi.

a) Seçim ka.

b) İç tüzük

2- Merkezden tayin edilen temsilcilerden endişeler. Bülent ile görüşülecek.

3- Tahsin Argun meselesi.

Meclis'te Başbakana

a) Bingöl belediyesine ait

b) Taşova parti başkanımızın içinde bulunduğu tehlikeye ait iki yazı imzalam. (Ferda Güley hazırladı)

4 Şubat Salı

Ömer, Annesi, Özden, Metin inşaattan bana borç meselesini konuştuk. Bir karara vardık.

5 Şubat Çarşamba

Ömer gitti.

Sabah Amerikalı hukukçu kadın gazeteci mahkum Şadi Alkılıç için geldi. (S. 11.30 - 12). Turan Güneş de vardı.

Malatyalı eski mebus Sürenkök ile bir hakim geldiler.

Meclis.

AP'liler Satır, Erim ile görüştüler.

6 Şubat Perşembe

Millet Meclisi Başkanının akşam yemeği.

Finlandiya büyükelçisinin bana düşkünlüğü.

7 Şubat Cuma

Şeker 115.

Protro 29".

İd. N.

16 Şubat Pazar

İstanbul Taksim'de izinli miting. Sağcıların saldırısı. Tertipli.

[İstanbul'da solcu gençlerin düzenlediği 6. Filo'yu protesto mitingine sağcılar saldırdı. Tarihe Kanlı Pazar olarak geçen bu olaylarda iki solcu öldürüldü.]

17 Şubat Pazartesi

İçişleri bütçesi.

20 Şubat Perşembe

Akşam Bülent'e gittim. Hasta eyileşiyor.

21 Şubat Cuma

Sa. 16.30 Cihat Baban ile Meclis'te. Ali Bey'in Tahsin Sayın için söyledikleri.

Sa.17 Gruplar yönetim kurulunda görüşme. Ne düşünüyorum? Niçin susuyorum?

Tokerler Bursa'ya hareket.

22 Şubat Cumartesi

Orhan Birgit ile Üstünel geldiler. Ülman Aydın Yalçın ile görüşmüş. Anlattılar. AP senatosunda Hükümet ve Sükan aleyhinde konuşmuşlar. Taksim'de film çekilmiş. Bir genç polis arabası üstünden gericipleri megafonla komuta ederken.

7 Mart Cuma

Evde. Uğur Alacakaptan, Münici Kapani, Bülent, Erim.

10 Mart Pazartesi

Sa. 17.30 Çin B.Elçisi, hanımı.

11 Mart Salı

S. 11.30 Danim. Elçiliği günü.

S. 17.30 Romanya B.Elçisi bize gelecek.

13 Mart Perşembe

Sa. 11.30 Venezuela.

12.30 Seha Meray – Lozan.

Bülent, Erim, Bekata, Gündoğan.

Ecevit Amerika B.Elçisi ile görüşmesini anlattı. Bülent geliyor.

14 Mart Cuma

Sabah morfoloji salonunda tıp günü.

Eyi kabul. 50 yıllık hekimlere plaka. Hemen hepsi benden 10 yıl kadar genç.

Mecliste Kanlı Pazar için Sükan hakkında gensoru.

Sonunda konuştum. AP'nin sayemizde yaşadığını söyledim.

Konser.

Gece-gündüz eşit.

12.01-11.59

15 Mart Cumartesi

Sabah İbrahim Saffet Omay. Aday olacak seçimde. Neşeli.

21 Nisan Pazartesi

Şeker 110.

Protro. 30".

C.Başk. ziyaret. TRT.

Meclis. Direnme TRT için.

Parti. Celal Bayar işini görüştük.

2 Mayıs Cuma

Yargıtay'da taziyet.

3 Mayıs Cumartesi

İmran Öktem'in cenaze töreninde büyük irtica olayları.

Gece Satır, Bülent görüştük.

4 Mayıs Pazar

Bugün hakim Demir Dai ile görüşme. Şiirleri. Teessürleri.

Saat 16'da evde merkez yön. kurulu.

Aydın Saracoğlu için nişan daveti.

5 Mayıs Pazartesi

3 M. irtica için gensoru önergesi.

6 Mayıs Salı

Mecliste gensoru için görüştüm. Demirel Turhan F.'na teşekkür etti.

7 Mayıs Çarşamba

17.30 evde İngiliz prof.

Yüksek hakimlerin büyük protesto yürüyüşleri.

8 Mayıs Perşembe

Bülent ile beraber BBC muhabiri ile görüşme. Celal Bayar'ın siyasi hakları Milli Birlik Grubu'na anlatmaya cevap - İstemiyorlar.

9 Mayıs Cuma

Sa. 10.30'da Cihat Alpan ile.

Bülent ile parti.

Sa 11'de partide basın top. Kısa bir demeç. Sorular. Celal Bayar'ın siyasi haklan davasını ortaya attım.

Yargıtay'ı ziyaret. Siyasi haklan izah.

Bozbeyli geldi. Arada hizmet arz ediyor.

Demirel ile

1- İrticai halk hareketi sayma.

2- TRT'yi çıkarmasın.

3- Seçim ka. çıkarsın.

10 Mayıs Cumartesi

Parti meclisi.

11 Mayıs Pazar

Parti meclisi.

Şiddetli muhalefet Aksoy grubundan.

Celal Bayar meselesi.

12 Mayıs Pazartesi

Şeker 118.

Prot. 34".

Lipit 680.

Celal Bayar meselesi. Meclis, grupla.

Hıfzı Oğuz Bekata'nın şiddetli muhalefeti.

Afet H., Şevket Aziz, Uluğ İğdemir, genel kurullannın tebliğini getirdiler.

13 Mayıs Salı

Akşam C.Başk. yemek

Sunay, Demirel, ben. Üçümüz Sa. 19.30'dan Sa. 22'ye kadar bütün meseleleri görüştük.

14 Mayıs Çarşamba

Mecliste Demokratların siyasi hakları kanunu. Büyük bir konuşma yaptım. Kanunu çıkaralım dedim. Birinci görüşme çıktı.

Sa. 20'de Celal Bayar kızı ile (Turhan Dilligil) bize geldi. Bir nezaket ziyareti.

15 Mayıs Perşembe

Mecliste kanun. 2. görüşme çıktı. (Nisap 300 olmak lazım).

309 oyla çıktı. CHP iştiraki 50. 5 red, 45 kabul. Bizim oyumuzla çıktı demektir. Meclis 20'ye kadar tatil.

17 Mayıs Cumartesi

Meclis grubunda toplantı. Bizi oya katılmamaya zorluyorlar.

18 Mayıs Pazar

Mecliste. Merkez yön. ve senato grup yön. toplantısı.

Senatoda kanun komisyondan çıkmış. AP'nin oylan ile.

Genel kurula katılmak ve görevimizi yapmak lazım diye konuştum. Senatörlere bize hepimize çok baskı var.

6 Haziran Cuma

Bülent, Üstünel, Göğüş. Senato grubunun fevkalade toplantısı yüzünden telaşlan.

7 Haziran Cumartesi

Gülsün'ün sınıf geçme töreni. Tevfik Fikret Lisesi'nde. Sa 17.20. Güzel geçti.

Tahsin Bekir Balta Sa. 21'de Strasburg'a gidiyor. 26 Haziran'da hariciyeden vazifeli olarak Kıbrıs'a gidecek.

22 Haziran Pazar

Yargıç Salih Çebi'nin, hanımı ve üç çocuğu ile ziyareti. Ortadoğu mezunu (master yapıyor) Kemal Kurdaş'ı üniversite gençlerinin istemedikleri zemininde konuşuyor.

24 Haziran Salı

Sa. 6.30'da Ankara'dan hareket. Ecevit, Muammer veda. Ali İhsan, Orhan Birgit, Hayrettin Uysal beraber.

Hanım Gerede yakınına kadar arabayı kullandı. Sonra durmadan devam. Bayramoğlu civarında İst. heyeti. Necdet Uğur. Özden'e uğradık. Sa. 13.30'a doğru Maltepe.

25 Haziran Çarşamba

İlk deniz 1. 2 dakika 30 saniye. Deniz çok soğuk geldi.

Güç geldi. Sonra iyi geldi. Gazeteciler. kalabalık.

Sa. 17.30 Necdet Uğur'la. S. 20'ye kadar.

Tokerlerde akşam yemeği. Güçlü ateşli. Metin filimler gösterdi. Can Okanlar.

Sa. 24'e doğru dönüş.

Metin bugün Celal Bey'le görüştü. 28.6 Cumartesi Sa. 10.30'da gideceğim.

26 Haziran Perşembe

2. deniz. 4 dakika 36 saniye. Bugün denizden çok memnun oldum.

Şemseddin Mursaloğlu'na Hatay için mesaj verdim.

27 Haziran Cuma

Deniz 3. 5 dakika 13 saniye. Yağmur, dalga. Soğuk değil.

Ali İh. geldi.

Celal Beyin evi ile görüştü. (Gürsoy ile). Yannki görüşme teyit edildi.

Mesajlar yazdırdım.

Akşam Özden. Güçlü eyileşmiş gibi.

28 Haziran Cumartesi

Sa. 10.30 Celal Bey'in evindeyiz. Hanım, Özden, ben, Ali İhsan. Onlar Celal Bey, Nilüfer H., Turhan Dilligil. 1 sa. kaldık. Eyi konuştuk. Ayrılırken (odada) onun teşebbüsü ile öpüştük. Resmi ziyaret faslı bitti. Bundan sonra normal münasebet devri başladı dedik. Memnun ayrıldım.

Akşam Özden. Gülsün hafif ateşli. Kartal ilçe baş. görüştüm. İl başk. görüş-tüm.

29 Haziran Pazar

Adaya göç. Berber geç geldi. Motor gelmedi. Vapurla (9.30) geçtik. Eyi karşılادılar. Yerleştik.

Ali Bey'de öğle yemeği. Uzun konuştuk. Rahatsızlık geçirmiş tekrar.

İsmail Arar, Cemal Yıldırım ile iskele yürüyüş.

Akşam evde.

Rahat gece.

30 Haziran Pazartesi

Sabah sinirli.

Tartı 60 kilo.

Sa. 10.30 Deniz arabası ile Eğitim Kom. Tümamiral Necmettin Sönmez'i ziyaret. Çok eyi kabul. Bir saat görüşme. İstifadeli. Siyasi, askeri. Samimi. Sonunda polislerin bannması. Merkez istemiyor. Burası istiyor.

Deniz 4. 5 dakika 30 saniye. Serince. Eyi yüzdüm.

Haziran ayının sonundaki not sayfası

Haziran son haftasında takribi 26 Haz.'da en uzun gündüz 15 saat 17'dan 16'ya düşmekle kusalma devrine girdi.

1 Temmuz Salı

29 Mayıs'ta Ada'ya geldik.

30 Ada'da deniz. Ali B.lerle kuzey yolda gezinti.

1 Temmuz'da kalbim hareketli. Uyandım. Dr. Moiz'i çağırdım. Elektro, türlü ilaçlar, gece yansına kadar. Dr. Ahmet Eren. (Moiz'in yamağı) Çok çalışm. Ömer, Engin, Özden, Metin geldiler. Özden, Metin döndüler.

Ömer, Engin kaldılar. Gece yansı yattım. (Okunamadı), Şevket Kutman.

2 Temmuz Çarşamba

Sabah 7.30 – 8 arası uyandım. Şaşırdım. Tamamı ile normal. Hiçbir şeyim yok. Dr. Ahmet elektrosu ile hazır. Tıraş. Elektro. Moiz. Müjde havası. Zafer B. aradı. Geçti dedik. Geleceğim dedi.

3 Temmuz Perşembe

Zafer geldi. Gördü. Bizde kaldı. Gece iki defa rahatsızlık oldu. Hepimizi gerçek duruma soktu.

Zafer Bey yeni bir tedavi programı tespit etti. 3 Tem. 1. günü oldu uygulamanın.

1- İsoptin şırıngası 2 defa

2- Bronşit tedavisi.

Zafer B. döndü.

4 Temmuz Cuma

Tedavi programı devam ediyor. 2. gün.

5 Temmuz Cumartesi

Program 3. gün. Eyiylim.

Akşam Bülent geldi.

Doğu'dan memnun.

Parti meclisi İst. olacak.

6 Temmuz Pazar

Pr. 4.gün. iki gün şırınga. İsoptin.

7 Temmuz Pazartesi

İsoptin, tek şırınga.

9 Temmuz Çarşamba

Tek şırınga bitti.

Orhan Birgit.

Kayseri olayları.

10 Temmuz Perşembe

Kayseri irticalı.

11 Temmuz Cuma

Sabah Dr. Ahmet Eren elektro yaptı.

Sabah Orhan Birgit. Ankara Bülent'e yapılanları anlattı.

İsmail Arar kontenjan istiyor.

Hayri İlmen. Almanca gazeteler.

12 Temmuz Cumartesi

Sabah Cihat Baban.

Sonra Sıtkı Ulay.

Sıtkı Ulay eyi havadis getirdi.

Öğleyin Ali B.'ye Uğur'dan şikâyet etti.

Öğle yemeği. Uğur, Sevil, Murat.

Gece Moiz. Zafer B. ile telefon konuşması. Bir kalp geçirmişim.

14 Temmuz Pazartesi

Bülent Ank.'dan geldi.

Bildirgeler. Proje halinde. Okudum.

15 Temmuz Salı

Parti meclisi.

Akşama Bülent bizde. Meclisi anlattı. Olumlu. Gene güç.

Erdallar Ömerdeler.

16 Temmuz Çarşamba

Parti meclisi.

Akşama Bülent gelmedi.

Özden Metin çocuklar. Erdallar döndü.

Ay'ın 1. günü. Dünya onunla meşgul.

Metin'in Celal Bayar'la görüşmesi.

17 Temmuz Perşembe

Sabahleyin kan alındı. Moiz.

Şeker 109 mg (%1,09).

Protro. (N 13) 23 Sedimentasyon. Bir saatte 6.

Kolesterol 265 mg.

Lipid 850 mg.

Güçlü'nün yaşı 7.

18 Temmuz Cuma

Elektro eyi.

19 Temmuz Cumartesi

Evde çalışma.

Bülent, Üstünel, M. Erten.

Seçim bildirgeleri.

20 Temmuz Pazar

Apollo 11 Ay'da (yörüngede).

Bir kartal (böcek) atılacak.

Erdallar dün gecedен beri Burgaz adasında.

Ömerler çocuklar.

Hayri, Eren Almanya'ya giderken vedaya geldiler.

21 Temmuz Pazartesi

Rus kâtibi Rus konsolosu ile beraber S. 17'de. Orhan Birgit'i de aldım.

Rus B. elçisinin ziyaretini kararlaştırdık.

Özden çocukları ve Mutlu, çocuklar ve yeni matmazel geldiler. Yemekten sonra döndüler.

Hayri, Eren, çocuklar saat 24'te hareket ettiler.

22 Temmuz Salı

Ömer vergi taksitini vermiş. Taksit II Defterdarlığa.

Ömer'e çek (benim için) verdim, alıp getirecek.

23 Temmuz Çarşamba

Yarın için Orhan Birgit'e demeç verdim.

Apollo 11 dönüyor. Galiba yarın akşam inecek.

Orhan Kabibay, Kemal Satır. Sa. 17. Bizim evde bul.

Ali Bey, Zekeriya Aksal, Satır, ben,

İlhami Sancar, Cihat Baban, Orhan Kabibay beraber.

24 Temmuz Perşembe

Özden, Metin, Sabahattin Selek akşam geldiler.

Metin Hikmet Bayur, Dr. T. R. Aras ile görüşmüş. Biraz anlattı.

İl idare kurulu, sabahleyin geldiler.

25 Temmuz Cuma

Refik Tulga, hanımı ile geldi. Söyledim. Partiye girecek, çalışacak. Seçime girmeyecek.

Abdullah Başaran.

26 Temmuz Cumartesi

Zafer Bey Dr. Moiz ile muayene ettiler. Eyi buldular.

15 Ağustos'a kadar karantina gibi. Az az çıkacağım.

Turan Güneş Avrupa'dan, Fransa ve İspanya'dan gelmiş.

Orhan Birgit.

Hüsniye H. Gülsün geldiler, gittiler.

27 Temmuz Pazar

Prof. Tayyip Gökbilgin.

Muammer ailesi ile.

28 Temmuz Pazartesi

Bülent, Turan Güneş, Üstünel, Orhan Birgit. Sa. 15.30 geldiler. Bülent, Balıkesir, Çanakkale gezisinden memnun.

29 Temmuz Salı

Ankara'dan Abdullah Ef. (Meclis) oğlu ile gelmiş. Deniz Lisesi'ne imtihan verecek .

Hindistan B.Elçisi Mahmut Dikerdem geldi. Sa. 17, Sa. 19'a kadar tatlı tatlı görüştüm.

Akşam üzeri 10 dakika yaya sonra araba ile devir.

30 Temmuz Çarşamba

İzmit'ten Leyla Atakan geldi.

Sayın C. Sunay kendisine (CHP'den çıkıp) tarafsız olmasını söylemiş. O da tarafsız olduğunu, partizanlık yapmadıklarını söylemiş. Öyle değil. CHP'den çıkmasını söylemiş. Sonra da aman İsmet Paşa duymasın demiş. Hazır olanlar: Ordu komutanı. Kork. (galiba vali), bir genel müdür, İmar İskan Bakanı. İzmit belediyesinin tertiplediği bir serginin açılışı münasebeti ile bulunduğu zaman. Şaşıtm kaldım. Son Celal Bayar'ın hakları münasebeti ile çıkan tartışmadan önce oluyor.

31 Temmuz Perşembe

Evde briç. Erdal'ın Ankara'ya gidişi.

Ömer, Engin bizde.

Temmuz ayının sonundaki not sayfası

Sovyet Büyük Elçisi Vasiliy Genbyakov. Tercüman Leonid Manjossin.

1 Ağustos Cuma

Şeker kanda 0.85 mg.

Mardik.

Nihat Erim Ank. Gidiyor. S.17.

Necdet Uğur öğle yemeğinde.

2 Ağustos Cumartesi

Sa. 17 Sovyet B. Elçisi geldi. Sa. 19'a kadar kaldı. Bir mesele yok. Münasebetler iyi (şimdilik) dedi. Türkçe biliyor.

Çelik F. (İskenderun), Alüminyum fabrikası Seydişehir. 200 M. 15 senelik kredi %2,5. 3,8

Ali Bey, Zeytinburnu ilçe baş. Kurban Özuğur'la.

Bir eczacı talebe hatıra defteri 10 dakika. Yann.

3 Ağustos Pazar

Nizameddin Neftçi.

Nüvit Yetkin'in raporu.

Adaları merkez atasın. Merkez bana soruyor. Olmaz, kendileri seçsin dedim.)

4 Ağustos Pazartesi

Öğleden sonra Fuat Sirmen gelecek.

5 Ağustos Salı

Kudret Bosuter gelecek.

6 Ağustos Çarşamba

Ankaralı doktora yapan gelecek.

Sabah Bülent, Amiral Sezai Erkut'la geldi.

B. parti meclisinden bilgi verdi. Kontenjan karan vermişler. Vetoyu kabul etmişler. Sezai Erkut ikili anlaşmaları, Amerika'nın seçimde aleyhimizde bol para sağladığı haberlerini verdi.

Hanım Burgaz adasına gitti.

7 Ağustos Perşembe

Sa. 17, briç günü.

8 Ağustos Cuma

Necmeddin Sahir gelecek.

Ağrı. Cevdet Kethudaoğlu. Bülent'le 10 Tem. gelmişti. Küfrevi için müspet karar vermişler teşkilatta. Sayın, Bülent'e söyleyecek.

Adalet Hanım ve çocukları. Borçları ve işleri için konuşma. (Ömer ile görüşeceğim.)

10 Ağustos Pazar

Erdal, Sevinç Ankara'ya gittiler.

Aydın Kazancı.

Özden'in çocukları.

11 Ağustos Pazartesi

Orhan Birgit bildirgeyi, köye dönüş kısmını söyledi. Okudu.

Çocuklar.

12 Ağustos Salı

Bülent parti meclisini anlattı. Ordu için bazı şeyler sordu, yazdı.
Çocuklar.

13 Ağustos Çarşamba

Evde briç.

14 Ağustos Perşembe

Elektro. Ben ve H. öğleden evvel yürüyüş. 12 dakika. Akşam yürüyüş iskele-
leye. 15 dakika. Hiç yorulmadım, ilk defa. İskelede oturduk. Evde H. Oğuz Beka-
ta, hanımı.

Gece Moiz.

15 Ağustos Cuma

İsmet Girtli, sokulgan. Bülent'e anlatacağım.
Orhan Birgit.
Amerika B.Elçisi görüşmek istiyor.

16 Ağustos Cumartesi

Briç.

17 Ağustos Pazar

Muzaffer Yurdakuler. Sıcak.
Çocuklar.
Ömer'le görüştüm. Adalet H. dediğini.
İlhami Sancar.

18 Ağustos Pazartesi

Orhan Birgit. *Yeni Gazete* yazısını dikte ettim.

19 Ağustos Salı

Orhan Birgit.
Mihri Bektas.
Hacı Bekir Ali Muhiddin.

Şeker tahlili 0.98.

Protrombin 12 - 22,5. %25.

Günaydın gazetesi.

20 Ağustos Çarşamba

26 Ağustos konuşması için karar günü.

Ali (okunamadı) beyanatını gazetelerden almaya çalışıyorlar.

21 Ağustos Perşembe

Tahsin Bekir Balta Kıbrıs'tan geldi.

22 Ağustos Cuma

Briç.

23 Ağustos Cumartesi

Erdallar Ankara'dan, DüNDAR'la geldiler. Hepsi. Öğle yemeği.

24 Ağustos Pazar

Sabah öğleye kadar Fahri Özdilek ve (öğle yemeği).

Sonra Orhan Kabibay Sa. 17-18.

Nihat Erim Sa. 19.

Erdal, Sevinç Ankara'ya gittiler.

Dönüşte Ali Bey'le.

25 Ağustos Pazartesi

Bülent, Necdet Uğur, Orhan Birgit.

Ali Bey hanıma ilan beyanatı.

Ali Bey'in haberi yok.

26 Ağustos Salı

Teşkilat ile konuşma ihtimali. Parti toplantısı. Sinemada. Konuştum.

Sonra Malul Gaziler.

Sabah 9'dan itibaren Bülent ile çalıştık. Beyanatımı hazırladık.

27 Ağustos Çarşamba

Briç.

28 Ağustos Perşembe

Özdenlere gittik, geldik.

Ali Turgan ile görüştüm.

İl başkanı ile görüşme.

29 Ağustos Cuma

Kudret Basuter.

Öğleye kadar yazısını okudum. Doğan Avcıoğlu'nun kitabından parçalar.

Öğlen sonra Ali Salhun, Devrim ve oğlu.

30 Ağustos Cumartesi

Akşam Turan Güneş. O Kabibay'ın İlhan Selçuk ile görüşmesi, soracaklarını söyledi.

7 Eylül Pazar

Özdenlere gittik, geldik.

Aydın Kazancı'ya yılbaşı mesajını yazdırdım.

Ahmet'in Hilton'a yerleşmesini söyledim.

8 Eylül Pazartesi

Gece saat 3'te düştüm. Başımı çarptım. Kanadı. Yara oldu. Saat 4'e yakın Dr. Moiz geldi. Sardı. Boynum ağrıdı. Büyük kaza.

Şevket Özipek çocukları ile geldi.

Kemal Satır Ankara'dan geldi. Parti meclisinden Kabibay, Sancar işlerini görüştük.

Ali Beyler akşam bizdeler.

Gece 11 sa., gündüz 13 sa. oldu. Eylül sonu 12-12 olacak.

9 Eylül Salı

Bugün Halk Partisinin 46. kuruluş yıldönümü. Gazetelerde mesajım çıktı. Askeri müzeye gidecektim, gitmedim. Aydın Yılmaz, Besim Üstünel geldiler.

Fahriye H.'dan Zürih'ten mektup. Kardeşi Fuat B. ağır ameliyat olmuş. Amerikalılarla işi bozulmuş. Maltepe'deki evi satılığa çıkarmışlar. İlk taksit istiyor. Bir de kefil olayım istiyor.

Özden, Metin, Ömer geldiler.

10 Eylül Çarşamba

Sabah Kartal'a Özdenlere gittik. Akşama döndük.

Ali Turgan ile görüştüm.

11 Eylül Perşembe

Saat 11'de eğitim komutanı (garnizon K.) Tümamiral Rıza Akol'u ziyarete gittim.

Emir zabiti geldi, aldı ve geri getirdi. Bir saat kadar konuştuk. Eyi amiral. Değerli dost.

Necdet Uğur öğle yemeğinde. Son olayları, İst. parti içini, Kabibay marifetini görüştük.

Sa. 17 Ali B. geldi. Birçok arkadaşları bulamamış. Yalnız bezik oynadık.

12 Eylül Cuma

Sa. 7.15'te ayakta.

Özden'e gittik.

Ahmet'e yer anyoruz. İst.'da yerleştirmek için.

Kartal'da sakın bir gün, çocuklarla.

[Ahmet, evin garsonudur.]

15 Eylül Pazartesi

Özdenlere gittik.

Ömerlerle de görüştük. Fahriye Hanım'ın kefil olmam talebi (mektubu) üzerine. Ömer ile, Aydın Kazancı ile.

İ. R. Aksal'a cevap yazdım. (Metin postalayacak)

16 Eylül Salı

Öğleden sonra Ali Bey'le bezik.

Ahmet'e Hilton'a müspet cevap vermişler.

Bursalılar başta Sadreddin Çanga baskın ziyareti yaptılar.

17 Eylül Çarşamba

Bülent hasta olmuş. Gelmeyecek. Orhan Birgit geldi. Ahmet'e para verdim. Amiraller geldiler.

Akşama nıhtımda bir buçuk saat.

18 Eylül Perşembe

Orhan Birgit. Toparlandık.

19 Eylül Cuma

Nüvit Yetkin, Cihat Baban geldiler, ikisi de neşeli.

20 Eylül Cumartesi

Toplandık, öğleyin Kartal'a geçtik.

Nihat ile.

Sabahattin Selek ile görüşme.

Ömerler çocuklar akşam geldiler.

21 Eylül Pazar

Saat 7.30'da kalktım.

Kartal ilçesi ile İst. il heyetleriyle görüşme.

Ömerler de gelmişlerdi

Sa. 10.10'da oto ile hareket.

Koru'da (Bolu Dağı) bir çay.

Kızılcahamam'da Ömer Hıfzı Oğuz Bekata ve arkadaşları ile karşılaşma.

Sonra Bülent Ecevit ve il takımı ile buluşma.

Bülent'in arabası ile Ankara ev. Sa.17

22 Eylül Pazartesi

Sa. 16. Bülent. çalıştık.

Sa. 18. Benim radyo konuş. taslağı hazırlandı. Yann Sa.16 kesin şekli.

Tansiyon 16.8 – 15.

15 – 14.

Zafer B. eyi buldu.

22-9-1969

[İsmet İnönü, ayrıca, başında "İsmet İnönü" yazan 7 sayfalık ayrı bir blok-nota 22 Eylül 1969 tarihini atarak aşağıdaki notları almıştır.]

Bülent'in evi

Radjo çalışması

1969 seçimleri.

Umutlarla, hizmet aşkıyla kesin kararlar ile giriyoruz. Memleketimiz eyi. Mil-letimiz cesur, çalışkan ve yurdumuzun kadrini bilir. Güçlükleri yener.

Kuvvetleri yitirmemiş.

Devletimiz. Cumhuriyet.

Anayasamız eyi.

Dar zamanlardan geçiyoruz. Etrafımız bulutlarla kaplı. Muharebe etrafımızda kapımızda.

İçimizde huzur yok.

İdaremiş bozulmuştur.

Her şeyden önce huzur ve asayiş isteriz.

Her idarenin en önde ödevi huzur.

Son derece bozulmuştur.

Dağlar

Şehirler

Köyler

İşler

Hayat pahalılığı.

Her şeyden evvel huzur ister.

Hükümette sözüne inanılır bir bünye ister.

Polis başlı başına mesele.

Doğru kullanan

Polisi halka sevdiren bir idare.

Aksi haldeyiz.

Polise güvensizlik haksızdır. Polisi bu hale düşüren hükümettir. Polisin kad-rini tanıtmak.

Sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarımız engindir. Başlıca derdimiz budur.

Biz tedavi edebiliriz.

Dar zamanlarda milleti kurtarmak, selamete çıkarmak.

Seçim bildirgelerimiz.
 Köylü ve işçi meseleleri.
 Endüstri meselesi
 Eğitim.
 Sözüne güvenilir idare.
 Asayiş. Dirlik düzenlik.
 Geçmiş yaralan sarma
 Bozuk düzeni düzeltme.

Köylü vatandaşın bütün dertlerini tedavi etme. Toprak sahibi yapma. Çalışma araçları sağlama, ürününü çoğaltma, değerlendirme ve bu değeri ona verme.

İşçi.

Bunların hepsini halledecek bilgimiz tecrübemiz doğru sözümüz.

23 Eylül Salı

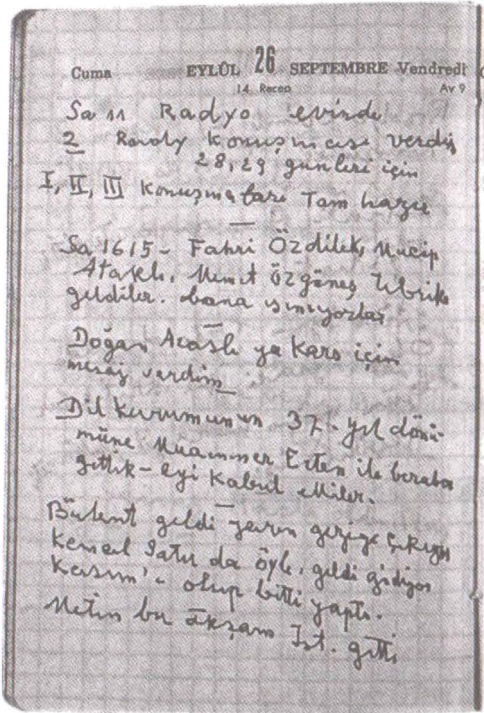
Kan tahlili Dr. Şardaş.
 Şeker 125 mg.
 Protro. 31"
 İd. N.
 Kolesterol 308.
 Lipid 716.
 Bülent'in evinde sıkı çalışma.

24 Eylül Çarşamba

Saat 16'da Bülent radyo söylevlerini çalıştı. İlki hazır oldu. Daha iki olacak.
 Akşam evde yıldönümü yemeği. Sabah 1st. 'dan gelen Tokerler, Zafer Beyler.
 Bekir Beyler, Erdallar. Eyi akşam oldu.
 Sevinç hasta oldu. Baş ağrısı.

25 Eylül Perşembe

Radyo evinde 27 akşam konuşmasını Sa. 11 'de verdim.
 Sevinç'i gece ziyarete gittik. Eyileşti.
 Bugün Ortadoğu'da ölen öğrenci için kritik bir gün. Nihayet sükûnetle geçirilmiş.

26 Eylül Cuma

Sa. 11 radyo evinde.

2. radyo konuşması verdim. 28, 29 günleri için.

I, II, III. konuşmalar tam hazır.

Sa. 16.15. Fahri Özdilek, Mucip Ataklı, Mehmet Özgüneş tebriğe geldiler. Bana ısınıyorlar.

Doğan Araslı'ya Kars için mesaj verdim.

Dil kurumunun 37. yıldönümü Muammer Erten ile beraber gittik. Eyi kabul ettiler.

Bülent geldi. Yann geziye çıkıyor.

Kemal Satır da öyle. Geldi. Gidiyor.

Kasım olup bitti yaptı.

Metin bu akşam İst. gitti.

27 Eylül Cumartesi

Radyoda ilk konuşmam.

28 Eylül Pazar

Radyoda II. konuşmam.

29 Eylül Pazartesi

Radyoda III. konuşmam.

Haluk Ülman'a IV. konuşmamı dikte ettim. Hazırlayacak.

30 Eylül Salı

İhsan Topaloğlu ile görüştüm. G.Antep gezisinden memnun dönmüş. Haluk Ülman ile benim projem üzerinde çalışacak.

Prof. Seha Meray ile yazdığı Lozan kitabı için benden istediği önsözü çalıştım. Dikte ettiğimi temize çekip getirecek. Memnun oldu.

Bülent radyoda ilk konuştu.

Sabahleyin Hasan'la Zir. Bank.'sına gittik. Bütün memurlar bizi uğurladı.

Eylül ayına alt not sayfası

30 Eylül gündüz gece eşit oldu. 12.01 - 11.59. Bundan sonra gece uzayacak, gündüz kısılacak.

1 Ekim Çarşamba

IV. Radyo konuşmam. Haluk ile çalıştım bitti, yarın vereceğiz. 3. Ekim için.

6 Ekim Pazartesi

Bülent'in evinde çalıştım.

7 Ekim Salı

V. Radyo konuşmasını Haluk ile hazırladık. Bülent bazı yerlerini beğenmedi, düzelttik. Malatya'ya mesaj hazırladım. Bülent'e verdim.

Sabahleyin Bülent ile çalıştım. Radyo evine gittim.

8 Ekim Çarşamba

V. Radyo kn. Radyo'ya verdik. S. 15.30. Dönüşte Hürriyet'in istediği demeci hazırladık, verdik. Hep Haluk ile çalıştık. Besim yardım etti.

Dün gece midemden ağır hasta oldum.

9 Ekim Perşembe

VI. Radyo konuşmasını hazırladım. Haluk ile çalıştım. C. başkanına koalisyon beyanı üzerine cevap olarak tebliğ yaptım. Bülent Besim'e telefon ederek (D. Bakır'dan) istemiş.

10 Ekim Cuma

Haluk ile beraber (Gültekin) Radyoevi'ne gittik Saat 10.30. VI. ve son radyo konuşmasını vermek için. Dönüşte İsmail R. Aksal a uğradım. Teskin ettim. Vefik Pirinçcioğlu'nu ziyaret.

[12 Ekim 1969'da yapılan milletvekili genel seçimine 8 siyasal parti katıldı. Türkiye'de çok partili siyasal yaşama geçildikten sonra, 1950'deki seçime 3, 1954, 1957 ve 1961'deki seçimlere 4, 1965'teki seçime de 6 siyasal partinin katıldığı göz önünde bulundurulursa, bu bir rekor anlamına geliyordu.

Bir rekor da seçime katılma oranında kırıldı. Çok partili sisteme geçildikten sonra 1965'te yüzde 71,3 ile en alt düzeyine inen seçime katılma oranı, bu kez yüzde 64,3'e kadar gerilemişti.

AP, 1965'e göre oy kaybına uğramasına karşın, yine de seçimden zaferle çıktı. Yüzde 46,5'lik oy oranıyla 256 milletvekili çıkaran AP, Millet Meclisi'nde bir kez daha tek başına çoğunluğu sağladı. CHP'nin oyları da, AP'ninki gibi, 1965'teki düzeyin gerisindeydi. Bir başka deyişle, CHP'nin oyları, çok partili siyasal yaşama geçildikten sonra en alt düzeye inmişti. Ana muhalefet partisi, yüzde 27,3'lük oy oranıyla 143 milletvekilliği kazandı.

Öteki küçük partilere gelince: Ortanın solu hareketine karşı çıkarak CHP'den kopanların kurduğu Güven Partisi, yüzde 6,6'lık oy oranıyla 15 milletvekili çıkardı ve AP ve CHP'den sonra, üçüncü parti olduğunu gösterdi. Oyların yüzde 3,2'sini alan Millet Partisi 6 milletvekilliği kazanırken, Milliyetçi Hareket Partisi yüzde 3,0 ile sadece 1, buna karşılık daha az oy alan Türkiye Birlik Partisi yüzde 2,8 ile 8, Yeni Türkiye Partisi de yüzde 2,2 ile 6 milletvekili çıkardı. Türkiye İşçi Partisi (TİP) ise 1965'teki yüzde 3,0'lük oy oranını hemen hemen tutturarak oyların yüzde 2,8'ini kazandı. Partinin çok önemli bir oy kaybı yoktu, ama, seçim kanununda yapılan değişiklik bu partinin aleyhinde işleyince, 1965'te 15 milletvekili çıkaran TİP, 1969'da Millet Meclisi'nde bu kez sadece 2 milletvekiliyle temsil olanağı buldu.

Öte yandan, seçmenlerin yüzde 5,6'sı da bağımsız adaylara oy verdi ve 13 bağımsız aday milletvekili oldu. Bu da bir başka rekordu. 1950'de 3 bağımsız adayın milletvekili seçilmesinden sonra, 1954'te sadece bir bağımsız aday çoğunluğu sağlamıştı ve o tarihten sonra hiçbir bağımsız aday gerekli oyu sağlayarak milletvekili seçilememişti.

Millet Meclisi'nin toplandığı 22 Ekim'de, eski başkan Ferruh Bozbeyli yeni den başkan seçildi. Seçimle birlikte başbakanlıktan istifa eden AP Genel Başkanı Süleyman Demirel de Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından, bir kez daha hükümeti kurmakla görevlendirildi. Demirel'in 3 Kasım'da açıkladığı hükümet güvenoyu alarak çalışmalarına başladı.]

16 Ekim Perşembe

Gece fena uyku.

Ankara Millet vekilleri, il başkanı - Saat 11 kabul.

Çay - Bülent beraber.

Saat 5 - Mecliste Bozbeyli'yi ziyaret. Eyi görüştük. Kendi başkan adaylığı daha emniyetli. Önseçimde aleyhine çalışmışlar. Meclis Salı - belki Çarşamba. Benden çok memnun. Cevat Dursunoğlu'nu ziyaret. Hasta zavallı - Sonra ev - Bülent, Güneş. - Saat 19 Özdilek, Mucip Ataklı, Özgüneş - C. Bayar siyasi hakları aleyhinde ısrarlı. Olmaz çıkacak dedim. Senato grubunu serbest bırakmamı istediler. Olmaz dedim. Öyle ayrıldık.

17 Ekim Cuma

Ali bugün başladı. 16.10.

18 Ekim Cumartesi

Bugün İst. 'da Metin benim Mihçioğlu adına Osm. Bank. yazdığım bir çekir vererek, Özden adına Kartal evimin son taksitini (ödenme karşılığı evin ipotekini) kaldırmıştır.

Akşam üzeri Sa. 17.30 – 20.30 arası milletvekilleri için parti merkezinin verdiği kokteyle gittik. Sa 19.30'da ayrıldık. Eyi oldu.

19 Ekim Pazar

Sa. 10 Grup odasında (Meclis) milletvekilleri ile konuşma. Senatörler de dinlediler.

20 Ekim Pazartesi

Dr. Aziz Uras ile - MBG siyasi haklar meselesini aleyhime büyötmek teşebbüsündeler.

Amerikan astronotları şerefine Demirel'in daveti.

21 Ekim Salı

Kan tahlili şeker 110 mg.

Protr. 30".

Kolesterol 315 mg.

Lipid 766

Dr. Aziz Uras - Siyasi haklar. İnönü teskin edici yol bulsun. Şimdi herkes mutabık.

Mardin Mv. Şevki.

İsmail Arar.

Bülent Ecevit.

Operet.

22 Ekim Çarşamba

Öğleden evvel Meclis geçici başkanları.

Grup başkanvekilleri seçimi.

23 Ekim Perşembe

Saat 10. Grup yönetim seçimi. Haysiyet divanı seçimi.

Sa. 14 – Anıtkabir.

Sa. 18 - Kemal Satır, Necdet Uğur, Fikret Gündoğan.

Dr. Aziz Uras.

24 Ekim Cuma

Avusturya Bü. elçi. Milli gün.

İran sefiri ile tanışma.

Terzi - Danıştay üyesi.

Bülent.

Mehmet Sağlam (Kayseri).

Ali İhsan'a TRT'ye, gazetelere beyan.

Konser.

25 Ekim Cumartesi

Sa. 10.30. Ecevit. Hazırladığım beyanları görüşmeye gittim.

11.45'te Anayasa Mahkemesi Başkanı ile randevumuz vardı. Dairesine gittik (Muammer Erten ile) Yüksek Hakimler Kurulu'nun seçimi için düşündüklerimizi anlattım. Sonra gene Bülent ile çalıştık.

Sa. 16.30. Kemal Demir, Kulak Boğaz doktoru Tanyeri ile geldiler. Görüştük.

Kulüp – Sa. 20'ye doğru ev.

Bülent – Çalıştık.

Erdallar geldiler.

26 Ekim Pazar

Bülent ile öğleye kadar çalıştık. Sonra gitti istirahata.

27 Ekim Pazartesi

Tokerler, çocuklar Nevşehir'e gittiler. Göreme'yi görecekler.

Cumhuriyet Bayramı için bir televizyona, bir de 28'de yayılmak üzere gazetelere tebliğ verdim.

28 Ekim Salı

Kemal Satır geldi.

İsmail Akar, Orhan Kabibay üzerine, iki başkanvekili meselesini konuştuk. Sonra Sa. 4'te Amiral Sezai Orkunt ile geldiler (ikisi). Amiral bir muhtıra verdi. Ordunun halini, af konusunun tepkilerini anlattı. Cevapladım.

Kulüp.

Hanım şiddetli nezle hastası.

29 Ekim Çarşamba

Bayram. Anıt Kabir. Mecliste C. Başk. tebrik - Geçit resmi.

Hepsine gittim. Soğuk. Biraz üşüdüm. İstirahat.

Demirel ile yan yana geçit resminde idik. Sakin sakin konuştuk.

30 Ekim Perşembe

Gazete için Mucip Ataklı'nın beyanatı üzerine beyanatı Ali İhsan'a yazdırdım. Dr. Aziz Uras geldi. Kayırmalar durmuş gibidir. Emniyetin bir ajan provocateur kullandığı havadisini sordum. Sivil olacak dedi. Amirine tezkibi söyleyecek.

Prof. Bekir Bey öğle yemeğinde.

Koç'tan Behçet Osmanağaoğlu aşın sağ, aşın sola çatıyor. Bizi de bulaştırıyor.

20 Kasım Perşembe

Bülent ile Amerikan büyükelçisinin görüşmesi yazılacak.

22 Kasım Cumartesi

C. başkanı C. Sunay'dan randevu aldım. Sa. 18'de gittim. 1 - 1,5 saat konuştuk.

Ruslar çok eyi karşılamış, kabul etmişler. Dostluğu arttırmak istiyorlar. Amerikalıların aleyhinde bulunuyorlar.

Dostluk ve itimat havasının artmasına hizmet etmelerini tebrik ettim.

Helsinki'de başlayan Sovyet - Amerika konuşmalarının mahiyeti hakkında bilgisi, fikri yok.

- İki hatalarını söyledim. Zarar ve ihtirazi kayd olarak:

1- Kıbn's'ta federatif idareyi Ruslara tekrar söyletebilirlerdi. Yapmadılar. İhmalleriyle Makarios kârlı çıktı.

2- Ortadoğu'da tarafsızlık yapmadılar.

24 Kasım Pazartesi

Bülent, Alman Prof. Rolf İtalyan'dan geldiler. Prof. enteresan.

25 Kasım Salı

Bekir Bey her gün sabah akşam gelip tansiyon yokluyor. 13,0 - 19,0 arası.

Bugün gelir vergisi son taksitini verdim (3. tak. 40.169).

Bülent Bey, Sırn Atalay ile geldi. Celal Bayar'ın Senato'ya gelmesi. Senato başkanlık divanına gelmiş. Onu anlattılar.

1 Aralık Pazartesi

Kan şekeri 110 mg.

Protrombin 28".

İd. N.

Bulgar elçisi saat 12 veda.

Celal Bayar geldi. Sa. 18 - 19 konuştuk. Kimse duymadı.

2 Aralık Salı

Sa. 17.30 – 19.30. Önemli konular - Başlıca Ecevit, Necdet Uğurlu.

Akşam Satır önemli konuşma.

Akşam salonda resital.

3 Aralık Çarşamba

Sa. 18 Nihat Erim. Dolgun, kırgın. Vazifesiz olmayı kendisi istedi. Şimdi ki-me danlacığını bilemiyor - Herkese danılmak için hazır. Başlıca Bülent'e kızgın.

Ali İhsan Sa. 7'den sonra geldi. Onlar da her toplantıyı bir kavga ile bitiriyorlar.

Bülent parti meclisi boşalan yerlerine adaylarını getirdi, mahrem bana verdi.

4 Aralık Perşembe

Necip Mirkelamoğlu ile görüştüm. Çok eyi.

Şevket Süreyya ile görüşme. Uzun ve faydalı.

5 Aralık Cuma

Öğleden evvel - Dışişlerine yazılan İhsan Bey'e yazdırdım.

Fatma'nın oğlunun nikâhı - Çok memnun oldum.

Meclis - Senato yönetim kurulu - Ali Şakir Ağanoğlu meselesi.

Mecliste Feyzioğlu bize saldırmış - AP pek keyiflenmiş.

Akşam konser - Büyük bir Rus kemancısı.

Nail Gürman konserde geldi. Son marifeti için söylendim. Belli ki şımartılmış.

Bülent'in parti meclisi üyelerini.

7 Aralık Pazar

Parti Meclisi - Gergin hava.

Merkez raporundan önce geçmiş tutanak görüşmesi.

Cemal Reşit Eyüboğlu'nun sabotajı.

Meclis seçimi.

8 Aralık Pazartesi

Parti Meclisi - Merkezden dört kişinin çekilmesi.

M. Erten - Ali İhsan - Mehmet Yüceler - Hüdaî Oral.

9 Aralık Salı

Parti meclisi - Yeni seçim.

Bildiri yazılacak bana getirecekler.

12 Aralık Cuma

Evde çalışma.

Ahmet Şener, Ali Rıza Uzuner - Osara raporu.

Bronşitim devam ediyor.

Ömerler misafır geldiler bayram için.

[12 Aralık Şeker Bayramı'nın ikinci günüdür.]

13 Aralık Cumartesi

Evde çalışma - Osara raporu.

21 Aralık Pazar

Metin'in seyahate çıkması - Uçak ile İst. Hareket.

22 Aralık Pazartesi

Aşçı bir haftalık izinli.

Metin İst. Atina'ya hareket etti.

24 Aralık Çarşamba

En uzun gece 14 sa. 37 dakika. En kısa gün 9 sa. 23 dakika.

Bülent Bulgaristan'dan dün akşam geldi. Bugün görüştüm, memnun. Bulgarlar adeta kalkınmış. Bulgarlar Ruslara sadık – bağlı.

25 Aralık Perşembe

Partide öğretmenlerle (4 kişi) görüşme.

26 Aralık Cuma

Dün geleceklerdi gelmediler.

Meclisin tatili.

Bülent'in sabah grupta konuşması.

27 Aralık Cumartesi

İbrahim Öktem, Hayrettin Uysal.

Başbakan'a mektup yazdım. Pazartesi verilecek.

Bülent yann sabah Strasburg'a ve Almanya'ya gidiyor. Adresi - İzzet Sedes.

28 Aralık Pazar

Şeker 118.

Protr.

Vehbi Koç Sa. 11.

Son beyanatım için teşekkür ediyor. Bülent'in dünkü konuşmasından şüpheli. Genel olarak yavan – uzak.

Sa. 12. Avukat Orhan Kaynak - Arsa (15.16) almak isteyen varmış - Gazanfer de kira ile tuttuğunu almak istemiş.

Aralık ayının sonundaki tarihsiz not sayfası

- Grupta konuşmam.
- İkili anlaşmalar için grupta Sezai Orkunt. 8.1.70.
- Pet-Sen heyeti ile 9.1.1970.
- Erim'in vedaı 9.1.1970.

1970

10 Ocak Cumartesi

Bugün Amiral Orkunt ile Kemal Satır ile beraber ikili anlaşmalar çalıştım.
Nurperi hasta.

11 Ocak Pazar

Bugün Sa. 17'de Amiral ve Satır ikili anlaşmalar tasansı üzerine çalışmaya devam ettik. O. Birgit, B. Üstünel, T. Güneş geldiler. Bilhassa T. Güneş çok yararlı olarak katıldı. Satır bir hukuk komisyonu kuracak, bana hafta içinde bir rapor verecekler.

Merkez Yön. Kurulu adına bir genelge getirdiler. Kendilerine karşı yapılan isnatlara cevap veriyorlar.

Zafer B.'e kilodan düşüyorum diye endişe gösterdim. Teskin etti.

12 Ocak Pazartesi

Kan şekeri 115 mg.

Pro.tro. 28".

İd. N.

Necdet Uğur İst.'dan geldi. Orası kaynıyor. Yeni il başkanı kim olacak? YTP'sinde beliren eğilim? (Bize doğru).

13 Ocak Salı

Dr. Aziz Uras.

Doğu aşın sağ ile uğraşıyor. Demirel memnun değil (General Doğu'dan).

YTP'sinden aynı eğilim haberi?

Dil ve Tarih Kurumu - Turan Gün. kavgalı - Perşembe avukatlar ile buluşacaklar.

Arada Satır, Karamahmet.

Satır'a YTP, Azizoglu hikâyesini söyledim.

Mehmet Özgüneş - Yaşar Tunagür'ü anlattı. Çok önemli devrim damgası.

15 Ocak Perşembe

Yunan sefiri ile görüşme. Kıbn meselesi halloldu. Üniter devlet. Makarios'un tam istediği.

21 Ocak Çarşamba

Başbakan'ın akşam yemeği. Gittim. Turhan ve bütün parti başkanları vardı. Mecliste ikili anlaşmalar için usul kararları verdik.

19.1.1970 günü için oldu galiba.

23 Ocak Cuma

Genel görüşme takriri. AP kabul için önemli, kısa bir görüşme yaptım.

24 Ocak Cumartesi

Mecliste konuşma - İkili anlaşmalar.

Çağlayangil'in cevabı.

Feyzioğlu - Sonra geldim, çok yorgundum.

25 Ocak Pazar

Evde istirahat - Mecliste ikili anlaşmalar. Gitmedim. Sa. 5.30'da geleceklerdi. 6'da geldiler: Kemal Satır ve Necdet Uğur. Uğur görüşmenin son gününü anlattı. Ça.gil facia. Tam kulluk.

Akşam klüp.

Yemekte Can Okanlar. Sonra Besim Üstünel. Amiral Orkunt aleyhine takibat düşünüyorlarmış! Mali durum çok fena imiş.

Gün 10 saat, gece 14 saat.

26 Ocak Pazartesi

Özden bugün sabah Londra için 1st. 10.45'te uçak ile gitti: Meydana ben de gitmek istiyordum. Gidemedim, heyecandan, üzüntüden. Akş. 5.30'da Bülent. Kalktım. Sa. 6'da Kemal Satır geldi. Sa. 8'e kadar çalıştık. Gene tatsızlar.

28 Ocak Çarşamba

Kan şekeri 116 mg.

Protrombin 32".

İd. N.

Milliyet yeni makinesi için resimler aldı.

Bülent (rahatsız), hanım ile öğle yemeğinde.

29 Ocak Perşembe

Şevket Süreyya Aydemir ile görüşme - Enver Pş. için.

Kemal Satır ile görüşme. Saadettin Bilgiç için.

Bülent ve yardımcılar ile görüşme. AP ile görüşme için. Parti meclisi toplanacak.

30 Ocak Cuma

Necdet Uğur öğle yemeğine. Grup içi konular - Paz. E. grup yapılacak.

Londra'ya mektup yazdım.

İlk kar.

31 Ocak Cumartesi

Parti meclisi (olağanüstü).

Mumcu oğlunun nişanı.

Ortadoğu rektörlük seçimleri.

Erdal'ın durumu.

2 Şubat Pazartesi

Ömer İst. geldi. Çocukları götürecek.

Sabah: Grupta toplantı. Önce yönetim kurulunda konuştuk, sonra grup. Genel görüşme talebi vardı. Bütçe konuşma sonuna kadar konuşulmasın dedim. Garip bir oylama oldu.

Akşam Kemal Satır çok dolgun.

3 Şubat Salı

Ömer çocukları götürdü.

Akşam Gültekin gazeteleri okudu. Üstünel Cihat Baban'dan, yazılarından şikâyet etti. İlyas Tüfek geldi.

4 Şubat Çarşamba

Sabah Haluk Ülman S. 11.

S. 11.30 Kartal.

Hürriyet için sualler cevaplar.

Bülent, Üstünel geldi, gitti.

Akşam çocukların evde toplantısı. Ziya Müezzinoğlu ile görüşme.

Öğle yemeğinde Ecvet Güresin. Cumhuriyet'ten yeni gazeteye.

10 Şubat Salı

Bütçenin M. Meclisi'nde görüşülmesi.

11 Şubat Çarşamba

Bütçenin ilk açık oylaması. Ret 224. Kabul 214. İştirak 438.

[Adalet Partisi içinde 1960'lı yıllardan beri süregelen Süleyman Demirel – Sadettin Bilgi çatışması 1970 başında iyice alevlendi. Demirel'in parti içindeki muhalefeti aşırı sağcılıkla suçlaması üzerine 72 AP milletvekili 1970 başında Demirel'e bir muhtıra verdi. 11 Şubat'taki bütçe oylaması sırasında da 41 AP milletvekilinin red oyu kullanması üzerine AP hükümeti düştü. Yıl boyunca birçok milletvekili AP'den çıkarılırken birçoğu da istifa etti. Partiden ayrılanlar 18 Aralık 1970'te Demokratik Parti'yi kurdular. Eski Meclis Başkanı Ferruh Boz-beyli'nin başkanlığında kurulan partinin genel başkan yardımcılıklarına Sadettin Bilgiç ve Yüksel Menderes getirildi.]

12 Şubat Perşembe

Bizim evde grup başkanvekilleri toplandık, durumu görüştük.

13 Şubat Cuma

Bülent havadis getirdi. Gültekin *Sabah* gazetesini getirdi.

Akşam konser. Fransız Çelo solisti Fournier. Güzel çaldı.

Demirel çekilmiş.

20 Şubat Cuma

Bayramın sonu.

Boğaz köprüsünün şenlikleri yapılıyor. Bu kadar pervasızca bir yağma devri nadir bir faciadır.

Gün 11 saat, gece 13 saat. Dönüm günü.

[20 Şubat Kurban Bayramı'nın son günüdür.]

24 Şubat Salı

Metin, Özden geldiler. Evde büyük bayram.

25 Şubat Çarşamba

Şeker 100 mg.

Protro 29".

Bülent. Havadis.

Bugün toplanacağız.

Gülsün'ün yaş günü bayramı 13.

Başkan vekili, grup başlan, Bülent ve yardımcılan ile toplantı - Benim beyanatım için.

26 Şubat Perşembe

26 Şubat Perşembe günü saat 17.30'dan Saat 19'a kadar Türkiye'de Devletçilik kararının alınması konusunda görüştük. Korel Göymen. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İdari Bilimler Fak. Asistanı. İngiltere'de Leeds Üniversitesi'nde doktora yapıyor.

6 Mart Cuma

Evde büyük toplantı. Bülent, yardımcılan, Necdet Uğur, Ziya Müezzinoğlu.

Ziya Bey'le Üstünel'in karşılıklı görüşleri. Bence Müezzinoğlu haklı.

Akşam orkestra. Ermeni Manuk solist (İngiliz olmuş, eyi).

7 Mart Cumartesi

Klüp.

Sabah çocuklar Uludağ.

Öğleyin Bülent öğle yemeğinde.

Bülent, Ortak Pazar'da Üstünel'in tesirinde.

8 Mart Pazar

Öğle yemeği - Ziya Müezzinoğlu.

Çocukların Uludağ'a gitmesi.

Klüp. Klüpte Medeni Arman Avukat. Diyarbakır'a gidince arayayım isterler.

Cüneyt Arcayürek.

Klüp.

9 Mart Pazartesi

Fahri Özdilek. Hükümet programı konusunda.

Cevaplar perşembeye bırakıldı.

10 Mart Salı

Parti Meclisi. Gitmedim.

Başbakana cevap hazırladım.

11 Mart Çarşamba

Evde çalıştım.

Besim Üstünel'e gittim.

12 Mart Perşembe

Mecliste konuşma.

Gp.'dan sonra - Öğleden önce bitti. Bülent ile eve geldik.

Kan şekeri 123 mg.

Protr. 34".

İd. N.

Kolesterol 300.

Lipid 776 mg.

13 Mart Cuma

Evde çalışma.

Kemal Satır öğleyin.

Dün Mecliste Çağlayangil. Ön planda gürültüler yapması. Bozbeyli ile çatışmış. İhtar cezası almış. Bozbeyli sözünü dinletmiş. Akşama Dünya Gençlik. Başk ile (Avusturyalı) Bülent de geldi.

14 Mart Cumartesi

Mecliste oy merakı. Yarın belli olacak.

Akşam Bülent, Orhan Birgit ile geldiler. Önemli yeni bir şey yok.

Dünya. Falih kudurmuş bir halde.

Klüp - Eyi

Gece, gündüz bir, 12.

Bugün gündüz 1 dakika artmış.

Tarih yok

[Aşağıdaki notlar İnönü'nün 1970 yılında tutmuş olduğu bir başka defterden buraya alınmıştır.]

Bülent

Besim Üstünel

Turan Güneş

Orhan Birgit

İbrahim Öktem

Şeref Bakşık

H. Esatoğlu

Mustafa Ok

Nazif Aslan

Seyfi Pencap

İlyas Seçkin

Hayrettin Uysal

Ferda Gülay

Yaşar Akal

4 başkanvekili

İlyas Kılıç

Tahsin Bekir Balta

Cahit Zamangil

Orhan Kabibay

İlhami Sancar

Lebid Yurdoğlu

Kamuran Eğin

Sadi Koçaş

Hüsnü Özkan

Kemal Demir

-

Turgut Göle

Nihat Erim

Mehmet Delikaya

Turgut Altın

Oya Tezel

Gençlik K. B.

Kadın kolu

Osman Sacık P.

-

Muammer Erten

Ali İhsan Göğüş

Hüdaî Oral

Mehmet Yüceler

İhsan Topaloğlu

Cemal Reşit Eyüb.

Ben

15 Mart Pazar

Meclis

Oylama 404

Kabul 232

Red 172

Yok 44

[Demirel'in kurduğu yeni hükümet 15 Mart'ta 172 red oyuna karşılık 232 oyla güvenoyu aldı.]

16 Mart Pazartesi

Banyo.

Öğleden sonra Meclis başkanvekilleri odası.

17 Mart Salı

Parti meclisi. Katılmadım.

19 Mart Perşembe

Parti meclisi. Katılmadım.

Bursa mv.leri, gençlik kolları.

Adil Ünlü, hanımı.

Erdallar akşam yemeği.

Bülent - Ali Topuz.

22 Mart Pazar

Ailece mal beyanımız *Hürriyet*'te.

Klüp.

23 Mart Pazartesi

Meclis.

Akşam Tomris H. 'in konser salonunda resitali.

Son Havadis mal beyanımız üzerine fikirlerini Çarşamba günü söyleyecekmış.

Bülent konserden hemen önce geldi, gitti.

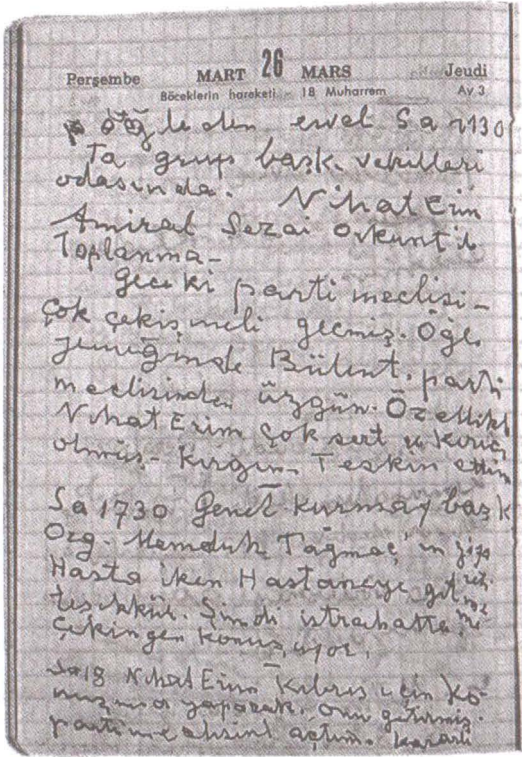
24 Mart Salı

1- Gazeteciler Cumartesi akşam 8.30'da balolarına davet ettiler.

2- Abdi İpekçi Sa. 12'de geldi. 1.30'da yemek yedik. Sa. 3'te gitti. Uzun konuştuk. Kendisine önemli beyanat verdim. İç polit., dış politika, öğrenci meselesi etc.

3- Sa. 5'te köşke gittim. Cevdet Sunay davet etmişti. Bizim parti bildirisi-nden, *Ant*, *Devrim* dergilerinden parçalar okudu. Faşist dikta imalarından şikâyet etti. Bursa mesajımdan memnun olmuş. Yardım istedi. Demirel için görüştükleri-min en eyisi, genç, (okunamadı) şımarık dedi. Beraber konuşalım dedi. İrtica takip ediyor dedim. Nihayet bir ay sonra birleşmeye razı oldum. Eyi ayınlıdık.

4- Metin İst.dan geldi. Servet beyanları günün meselesi.

25 Mart Çarşamba

Meclis.

Parti Meclisi gece Sa. 3'e kadar sürmüş.

26 Mart Perşembe

Öğleden evvel Sa. 11.30'da grup başk. vekilleri odasında. Nihat Erim, Amiral Sezai Orkunt ile toplanma.

Geceki parti meclisi çok çekişmeli geçmiş. Öğle yemeğinde Bülent, parti meclisinden üzgün. Özellikle Nihat Erim çok sert ve kınıcı olmuş. Kırgın. Teskin ettim.

Sa. 17.30 Genelkurmay başk. Org. Memduh Tağmac'ın ziyareti. Hasta iken hastaneye gitmeme teşekkür. Şimdi istirahatatta, çekingen konuşuyor.

Sa. 18 Nihat Erim Kıbrıs için konuşma yapacak. Onu getirmiş. Parti Meclisini açtım. Kararlı. Hep Turan Güneş meselesi.

Sa. 18.30 Necdet Uğur. Yarnın İst. gidiyor. Parti meclisini açtım. Nihat'ı haklı bulmuyor gibi.

Bekir B., hanımı.

28 Mart Cumartesi

Fehmi Tüzün (Yargıtay).

Dr. Münif İslamoğlu. N. H. Başhekimi.

Gece Marmara Otelinde gazeteciler balosu. Gece Saat 1'e kadar.

29 Mart Pazar

Akşam klüp.

30 Mart Pazartesi

Şeker tahlili 110.

Protrombin 35".

Nihat Erim.

Hıfzı Oğuz.

Cahit Zamangil.

Bülent Bey.

31 Mart Salı

Parti Meclisi kurultay karan.

Terzi.

1 Nisan Çarşamba

Gençler - Sos. Demok. Bildirisi.

Cevabım.

Milletvekilleri İkinci İnönü zaferi.

Bülent öğle yemeği.

Parti meclisini anlattı.

2 Nisan Perşembe

Akşam Erdallar.

Gençlik konuşmamı radyo, televizyon veriyor.

Gültekin basın özeti

İlhan Selçuk. İlhami yeniden kudurmuş halde.

6 Nisan Pazartesi

Meclis. Senato seçimlerinin ertelenmesi görüşüldü.

7 Nisan Salı

İngiliz Dışişleri Bakanı için sefarette kokteyl. Saat 12.30'da gittik Bülent'le. Kibar ve sıcak adam bakan.

Sefarete Dubçek ile görüştüm. Çağırdık. Polonya sefiri ile geldi.

Saat 16.30 İngiliz Dış Bakanı Mikail Stewart İng. büyükelçisi ile bize geldi. Önemli konuşma yaptık.

8 Nisan Çarşamba

Grupa Senato seçimlerinin ertelenmesine karar verildi. Öğleyin Necdet Uğur. Saat 17.30 İhsan Topaloğlu.

16 Nisan Perşembe

François Moanack Ambassadeur du Venezuela.

17 Nisan Cuma

Bu sabah grup. Daha önce evde senato grup başkanları.

Senato, Büyük Millet Meclisine katılmayı reddetti. Aynı toplandı. Muhalefet de Meclise katılmadı.

Saat 17'de soruşturma komisyonu münfesiş olduğuna karar verdi. Son anda İhsan Gürsan ve Cizreli ötekilerle ve Demirel'le birleştiler. Büyük rezalet kapatılmak istendi. Meclisten eve erken, hasta döndüm. .

18 Nisan Cumartesi

Akşam klüp.

19 Nisan Pazar

Sa. 12. N. Erim, Safa Kılıçcıoğlu.

Meydan Larousse'un 1. cildini getirdi.

20 Nisan Pazartesi

Kan şekeri 110. .

Protrombin 31".

Kolesterol 314.

Lipid 694.

Bir Alman profesörü.

21 Nisan Salı

Bülent. Kurultayı Haziran'da istiyor. Temmuz başında ısrar ettim.

22 Nisan Çarşamba

Ömer, çocuklar İst. geldiler.

Kemal Satır Adana'dan gelmiş. Gizli olmasına dikkat ederek davet etmişler. Rusic ile görüşmüş. Anlattı.

23 Nisan Perşembe

Saat 10'da Adil Ünlü Senatör, Nurettin Özdemir Gümüşhane milletvekili, Meclis tarafından memur olarak arabayla gelip beni aldılar. Anıtkabir, sonra Marmara Oteli'nde yemek. Saat 18.30 Büyük Millet Meclisi kokteyl.

24 Nisan Cuma

1920 Milletvekillerine evde yemek.

Fahrettin Altay, Tevfik Rüştü Aras, ben 3.

Yasin Haşimoğlu Oltu.

Ahmet Fevzi Erdem Batum.

Hüseyin Aksu Erzincan.

Yasin Kutlu Gaziantep. 4.

Yedi kişi.

Meclis Başkanı Ferruh Bozbeyli hanımları ile beraber.

Fahrettin Altay beni iki sualden haberdar etti. Birisi Kılıç Ali İstiklal Mahkemesi'nin İzmir suikastı esnasında beni tevkife karar verdiğini söylemiş. İşin aslı nedir diye soruyorlarmış.

2- Lozan esnasında Fener Patriki hakkında Atatürk'ün, hükümetin (okunamadı) ne imiş?

25 Nisan Cumartesi

Sakatlar derneği temsilcileri Niyazi Orhan, Cenani Çalışan ile görüştüm. Özellikle Niyazi, her ikisi değerli insanlar.

Ömerler İst.'a uçtular.

26 Nisan Pazar

50 yıllık meclis hayatı için televiz. sorusu. Sa. 11.30.

Kemal Satır geldi. Akşam kulübe gideceğim.

27 Nisan Pazartesi

Meclis Sa. 15.

Sa. 18 ev.

Özek ile Derinçay'ın şikâyetleri.

28 Nisan Salı

Gençlik kollan.

Öğleden sonra Sa. 18, Macar elçisi.

Sa. 20 Bülent.

Gündüz 14 saat, gece 10 saat.

Televiz. Benim 23 Nisan için konuşmam.

30 Nisan Perşembe

Yahya Han şerefine, C. Baş. akşam yemeği.

C. B. ve hanımının fazla düşkünlüğü.

Yahya Han'ın daveti.

Yemekten önce Marmara'da Hüdai Oral'ın kızının nişanı.

Parti meclisi kurultay günü için. 3 Temmuz.

1 Mayıs Cuma

Bülent, hanımı ile sabahleyin - Öğle yemeği.

Akşam Yahya Han'ın yemeği.

6 Mayıs Çarşamba

II. Ordu Kum. Siirt'e gitmiş.

7 Mayıs Perşembe

Merkez yönetim kurulu bugün.

Sovyet bayramı, Almanya'ya karşı zafer günü.

8 Mayıs Cuma

Meclis. Emekli komutanların tazminat kanunu. Merkez yönetim toplantısı. Kurultayda tüzük, program müzakeresi hazırlığı. İç çekişme olmasın. Yan gönüllü evet dediler. Seyfi Sadi Pencab'ın tek partiden kalanlar ortanın solunu yürütemez. Hepsi küçümsedi – Sonunda.

Dupçek'in millî bayramı davetine gittim. Çok kalabalık.

9 Mayıs Cumartesi

Gültekin - Basın özeti getirdi.

İlhan Selçuk, Altan Öymen de kanşmış. - Mehmet Şevket.

Şevket Eygi bir ağızdan bana.

Amerika gençlik hareketi. Kamboçya dolayısı ile.

10 Mayıs Pazar

Macar parlamento heyetinin evde ziyareti.

Klüp.

12 Mayıs Salı

Fransız sefirinin veda daveti. Bu sefir benim için daima insaflı ve teşvik edici olmuştı.

Muammer Erten sabah geldi. Çok şikâyetçi.

13 Mayıs Çarşamba

Akşam İdil Biret'in konseri.

14 Mayıs Perşembe

Sabah Nihat Erim dış politika için hazırlığını getirdi. Yanya kadar konuştuk. Sonra İlhami Sancar, çok, çok yanık, çok şikâyetçi. Mükerrerem Berk.

İngiliz televizyoncular Atatürk için geldiler.

Bülent seyahatten dönmüş.

Doğu da partiden çok şikâyetçi.

15 Mayıs Cuma

Norveç milli günü için elçiliğe gittim. Dönüşte Kemal Satır'ın yeni evinin önünden, Çankaya'nın arkasından geçtim.

Akşam Satır yemekten sonra geldi, bezik oynadık.

Kan şekeri 110 mg.

Protro. 29".

İd. N.

16 Mayıs Cumartesi

Orta D.T.Ü. lojmanları amiri Çetin Demirtaş'ın Erdal'a söyledikleri.
Klüp.

[Aşağıdaki notlar İnönü'nün 1970 yılında tutmuş olduğu bir başka defterden buraya alınmıştır.]

16.5.1970

Sa. 12 suları. Çetin Demirtaş. ODTÜ Lojmanlar Amirliği kadrosundan çıkarılmasını üzümlere karşılamış.

17 Mayıs Pazar

Klüp.

18 Mayıs Pazartesi

Belçika elçisi öğleden önce.

Gece Sa. 2'de T.N.

Kemal Satır hazırladığından parçalar okudu. Gece Anadolu Klüpte Salih Aktar kızının nişanı. Büyük oğlu Tahtakılıç.

19 Mayıs Salı

Atatürk günü.

Sa. 8'de Anıtkabir.

Öğleden önce Kızılcahamam. Piknik için. Soğuk, yağmur. Gene eğlendik.

Akşam klüp.

22 Mayıs Cuma

Zihni Betil.

23 Mayıs Cumartesi

Meclis. Dışişleri bütçesi. Kıbrıs üniter devlet demedim. Çağlayangil.

24 Mayıs Pazar

Meclis. Milli Savunma.

Gece Sa. 1 'de T.N.

Klüp.

25 Mayıs Pazartesi

27 Mayıs konuşmasını hazırlamaya başladım.

Akşam Marmara Otel. Senatör (Manisa) D. Barutçuoğlu'nun kızını nişanladık.

Sabah Haydar Kuzucu, Adil Yaşa geldiler. Siirt vakasını anlattılar. Facia. Vali, Garnizon K. suçlu.

26 Mayıs Salı

27 Mayıs konuşması için Bülent'in istediği ilaveyi yapacağım.

Şükran Özkaya geldi. Beni 27 Mayıs balosuna davet etti. Durumu konuştuk.

Sa. 18 Bekata, Gündoğan. Durum ne olacak bir toplanıp konuşalım. Karar vermişler. Kemal Satır İst. geldi. Aynı şey.

27 Mayıs Çarşamba

Anayasa bayramı.

Anıtkabir - Gen. kurmay - Anayasa Mahkemesi'ni tebrik.

Bana karşı ilgi de göze çarpıyor.

Sa. 13'te Sinemada 27 Mayıs için konuşma.

Klüp.

Gece 27 Mayıs Balosu. Gece 2'ye kadar çok eğlenceli. Fahri Özdilek beraber (kızı da) Şükran Özkaya ayrılmadı. Herkes ilgili. Fahri Paşa konuşmamın beğenildiğini söyledi.

28 Mayıs Perşembe

Yorgunum.

Bülent Sa. 13'te geldi. Vaziyeti konuştuk.

Yarınki (Sa. 11) toplantıda konuşulacaklar için hazırlık yapılacak.

Umumi durumu epey konuştuk.

Gündüz 15 saat, gece 9 saat.

Saat 17 T.N.

Ömer geldi.

Metin bir ay geldi. Eyi çok.

29 Mayıs Cuma

Yann sabah Sa. 10 için Cevdet Sunay beni çağırđı.

30 Mayıs Cumartesi

T.N.

Meclis Saat 15.30.

Son gün ikinci bütçenin geçmesi.

Necdet Uğur görüştü. Eyi. Bülent konuştu. Sataştlar. Karştı. AP'liler kürsüye yürüdüler. Bizimkiler karşıladılar. Bir şey olmadan geçti. Sa. 20'de oylama başladı. 244 kabul. 159 red. Çekimser biraz. 403.

Demirel uzunca bir konuşma. Gidici değil.

Saat 21'e doğru dağıldı.

General Doğu Metin'le uzun konuşmuş. Demirel'i Paşa tutsun.

Yann Sa. 10'da C. Sunay ile.

31 Mayıs Pazar

Necdet Uğur Sa. 11. A. Topaloğlu ile görüşmesi. Topaloğlu yann sabah C. Sunay ile görüşmenin konusunu söylemek için görüşmüş.

Mayıs ayının sonundaki not sayfası

A. Topaloğlu'nun konuşması.

C. Sunay ile benim konuşmam.

Durum.

1 Haziran Pazartesi

Kan şekeri 118 mg.

Pro trombin 31" (No 20).

İd. N.

C. Sunay'ı ziyaret. Davet üzerine Sa. 10-12. Memleketin durumu.

Sa. 18.30 Golf klüpte Yaşar (Erzincan) Paşa'nın torununun (erkek) nikâhı. Saat 20'de Orduevi. Tayyareciler günü. C. Sunay da geldi. Sa. 12'ye (24.00) kadar eğlendik.

Metin sabah oto ile İst.'a.

2 Haziran Salı

Sa. 11'de Mecliste, Senato, meclis grupları, yönetim grupları, merkez yönetim kurulu toplantısı.

Sa. 15'e kadar. Gazetecilerle görüşme.

Akşam Zafer Bey muayene.

4 Haziran Perşembe

Dün akşam hanım tiyatroda. Bakanlar da, Necdet Uğur da varmış.

5 Haziran Cuma

Necdet Uğur'u dün akşam Ahmet Topaloğlu evine götürmüş. Geç vakte kadar politika konuşmuşlar. Anayasa Mahkemesi Demirel meselesine karar vermiş. Aleyhine. İstifa edermiş Demirel.

İtalya B. elçisine mektup ve Aldo Moro için bir Ankara hatırası gönderdim.

6 Haziran Cumartesi

Şükran Özkaya, Sunay ile görüşmeden sonra grup adına görüşmeye geldi.

Bugün Fahri Özdilek Sunay ile görüştü.

Günlerdir AP grubunda hükümet üzerine çekişme var.

Yürüyüşler. Genelkurmay başkanı da ihtilale karşı.

7 Haziran Pazar

Dün gece AP grup tartışması bitmiş. Bildiri yayınladılar, Demirel'e bağlıyız dediler.

Demirel. Anayasa Mahkemesi soruşturma hazırlık komisyonu iade olursa da çekilmem. Çekilme ancak Yüce Divan'a sevk ile olur dedi.

8 Haziran Pazartesi

Mecliste – Yukarda.

Sa. 16.30 Fahri Özdilek'le konuşma. Sunay ile görüşmesi. Kendi arkadaşlarından bahsetmemiş. Demirel ile beraber. Hepsini şimdi tekrar anayasa taraftan oldu.

Sonra Sancar ve askerler genelkurmay ve milli savunma arası için kanun üzerine.

Kemal Satır ve N. Uğur. Sa. 19.50'ye kadar.

Akşam yemekte Erdallar.

Metin bugün Fuat Doğu, F. Sükan.

9 Haziran Salı

Meclis – Yukarı.

Sabah Bülent.

Siirt için *Ulus*'ta tefrika. Kabul etmedim. Rapor getirecek. Cevdet Sunay'a vereceğim.

Hürriyet'ten Kurtul mülakat yapacak. Kabul etmedim.

Demokrat İzmir dış politika üzerine mülakat istiyor. Kabul etmedim. (Hep Bülent aracılığı ile).

Nihat Erim'le Meclis'te.

Necdet Uğur İst.'a gidiyor.

Gece Güçlü rahatsız.

10 Haziran Çarşamba

Kahve altıdan sonra yattım. Sa. 11'de T.N.

11 Haziran Perşembe

Bülent Siirt röportajını getirdi. Düzeltsin, sade rapor haline getirsin diye geri verdim.

Afyon işini sordum. Anlattı Çıracıoğlu'nu.

Zafer B. geldi. Güçlü ve Nurperi'yi gösterdik [İnönü'nün torunları].

Güçlü (apandis şüphesi) (Nurperi attan düşmüş dirseği).

12 Haziran Cuma

Güçlü'den kan alma.

Saat 11. Rafet Aksoyoğlu ne olacak?

Saat 12.15 Sivil Emekliler Derneği. Nami Ocakçıoğlu 1 hanım, 3 erkek arkadaşı.

Saat 17 Demokrat İzmir ile konuşma.

Saat 17.30 İngiliz sefareti. Kraliçe günü. Madalya ile. Dışarıda bahçede. Malta'dan gelen bando. Çok iyi vakit geçirdik. Saat 20'ye doğru Kemal Demir'in evi. Sefarette Çağlayangil.

13 Haziran Cumartesi

Öğleye doğru Besim Üstünel Siirt'e giden Ulus muhabiri yeniden rapor getirdi. Reiscumhura bir yazı dikte ettim.

Siirt raporunu okudum.

Saat 17'de T. Fikret Lisesi'nde törene gittik. Sa. 19'a kadar.

Çocukları İst.'a uğurladık.

14 Haziran Pazar

Klüp.

İst. il kongresi.

Dev-Genç'in, Kabibay'ın büyük tertibi. Bülent'in nihayet hakın olması.

Besim Üstünel'e Siirt için C.B.'ına bir yazı dikte ettim. Yann tekrar göreceğim.

Erdallar geldi.

Erdal Hüseyin (okunamadı) çıkmış.

Dün gece Hüseyin evine gitmiş. Darıldım.

15 Haziran Pazartesi

Osmanlı bankasında hisap. 143 bin hesabım.

Meclis. Orhan Birgit'ten İst.'dan tafsilat.

Bülent sabahleyin geldi. İst. kısa anlattı. Kırşehir'e gitti.

Mecliste A. Şener ile Reşit Ülker ile görüştüm.

Şeref Bakşık ile görüştüm.

16 Haziran Salı

C. B. mektubu çalıştım.

17 Haziran Çarşamba

Tokerler İst.'dan Paris'e.

Meclis. İst.'da ve İzmit'te (Kocaeli'nde) sıkıyönetim. Bir aylık teklifi hükümetin. Ayaklanma var. DİSK tertibi.

Biz: (Ben konuştum). Sıkıyönetim kanun rejimidir. Kanuna bağlı olmalı. Adalet peşin hükümle olmamalı. Türk işçisi vatanseverdir. Hak aramalı. 15 gün için konmalı.

GP. Feyzioğlu. Şiddetle DİSK aleyhinde. Türk-İş lehinde.

Ahmet Yıldız (M.B Grubu) Hükümet aleyhinde.

Demirel A. Yıldız için fuzuli şağıl. Protestolar. Geri almadı. Reye katılmadık.
1 ay kabul edildi.

18 Haziran Perşembe

Dün sabah Tokerler, çocuklarla beraber, İst.'dan Paris'e gittiler.

Meclis. General Hüsnü Özkan ile Siirt olaylarını görüştüm (Yalnız). Aşın hayasız işkence misallerine ihtimal vermiyor. Sonra Adil Yaşa ile gene yalnız. Aynı şekilde konuşuyor.

19 Haziran Cuma

Meclis.

Senato grup odası. 5 kişi vardı. Gündoğan, Mumcuoğlu, Tanyeri, daha iki.
Sa. 19 eve geldim.

20 Haziran Cumartesi

Parti meclisi.

Bülent öğle yemeğinde.

Meclis. Sert. Bülent sakin.

Rapor konuşuluyor.

Soğukpınar için Adana raporu.

Asutay'ın şikâyeti.

21 Haziran Pazar

1 votka.

Gece Sa. 1.30 T.N. Sonra rahat.

İsmail Arar Paris'e gidiyor. Öğleyin geldi, veda etti.

Sabah dudağım uçuk.

Zafer B. Akşam yemekten sonra.

22 Haziran Pazartesi

Bülent, Tahsin Bekir Balta. Parti Meclisi bildirisi. Şeref Bakşık'ın raporundan sonra mutabık olmuşlar. Büyük mesele sendikalar kanunu.

Tahsin Bekir kaldı. Biraz durumu görüştük.

23 Haziran Salı

Besim Üstünel.

Haluk Ülman.

Deniz Baykal ile çalışma – Sa. 17.30 – 21. Memnun oldum.

24 Haziran Çarşamba

Alman sefiri ile. İsteği üzerine – Sa. 11.30 - 12 görüştüm. Alman politikası üzerinde bilgi verdi. Polonya ile, Sovyetlerle görüşmeleri ve Doğu Almanya ile (sorum üzerine). Kemal Satır, Necdet Uğur Sa. 14'te geldiler. Meclisten çıkacak kanunlar üzerine. Bülent 18'de. Mecliste kavga AP arasında.

Bülent'e fikrimi söyledim. Şaşırdı.

Şili sefirinin düğün kokteyli.

Çağlayangil - Kanada sefiri.

25 Haziran Perşembe

Dün akşam Şili'de bir büyük kadeh şampanya. Gece Sa. 0.50'de T.N.

Dün Büy. Mecliste AP – 41 'ler arasında büyük döğüş.

Osman Olcay, Necdet Uğur geldiler. Osman Olcay NATO Genel sekreteri Brosio'nun baş muavini. Onunla konuşmadan istifade ettim.

Sonra Afyon - Çıracıoğlu ve iki kişiyi Dr. Bekir Berkol getirdi.

Akşam Turan Güneş, Şerif Bey geldiler. Afyon meselesi olmuyor.

26 Haziran Cuma

Kemal Satır, Necdet Uğur geldiler. İst.'da sıkıyön. gençleri topluyormuş. Sıra S.D. yani bizimkilere geliyor diye endişe ediyorlarmış. Sağcı takımı himaye edeceklermiş. Afyon'dan bir otobüs halk gelmiş. Çıracıoğlu için gelmişler. Turan Güneş'e gönderdim.

21 Haziran Cumartesi

En uzun gündüz 15 s., 17 dakika.

En kısa gece 8 s., 43 dakika.

28 Haziran Pazar

Gündüz 15 s., 16 dakika. Kısal. baş.

Gece 8 s., 44 dakika. Uza. baş.

Gece kara kuvv. orduevi.

29 Haziran Pazartesi

Zafer Paykoç'un seyahate başlaması. Danimarka'ya, Rusya'ya. Bir tıbbi heyetle.

Kemal Satır geldi.

Burhanettin Arsutay'ın istifası. Çağırdım 4 kişi geldiler. Vazgeçirdim.

Güneri'nin [Inönü'nün yeğeni] nişanlanması. Bizde.

Hüdaî Oral.

Gece çalıştım.

30 Haziran Salı

Kadınlar kolu kurultayı. Bir konuşma yaptım.

Haziran ayına ait not sayfası

Annemin ölümü 27.10.1959

Dr. Ahmet Temelli ölüm 22.2.1960

Hemşiremin ölümü 15.12.1964

Hayri Temelli'nin ölümü 25.8.1937

1 Temmuz Çarşamba

Gençlik kurulları kurultayında konuşma. Galiba önemli oldu.

2 Temmuz Perşembe

Kurultayda konuşmamı hazırladım.

Akşama Bülent'le kurultayda seçilmesi parti meclisi için son görüşmeyi yaptım. Özellikle Nihat Erim için anlaşılmadı. Hem ayrılmıyor benden, hem hiçbir meseleyi kabul etmiyor. Kemal Satır, Nihat Erim'den tamamı ile kopmuş. Saldırıya müsaade etmeyeceğim. Başka ısrar etmedim. Sonra hale göre karar vereceğim.

3 Temmuz Cuma

Metin geldi.

Sa. 9'da kurultay. Taşkınlık olmaması için sert ihtarlarda bulundum. Saat 10.30 - 11.30 kendi konuşmam sürdü.

Öğleden sonra Sa. 15.30'da Nihat Erim rapordaki şikâyetler üzerine konuştu. Sonra Sancar, Zamangil, Kabibay konuştular. Kabibay başta zeminde. Yarın devam edecek.

4 Temmuz Cumartesi

Kurultay 2. gün.

Nihat Erim, Kemal Satır, İlhami Sancar, Orhan Kabibay, Muammer Erten, Ali İhsan Göğüş, Hüdayi Oral, Mehmet Yüceler konuştular. Bülent'i eleştirdiler. Sert. Üst üste Meclis kanştı. Durdurdum.

5 Temmuz Pazar

Bülent Sa. 11'de başladı. Cevaplar verdi. Sert. Hava gergin. Kısa konuştum. Rapor konsun dedim. Raporlardan sonra konuştum. Hiçbir liste ile ilişim yok dedim. Seçim yapıldı. Gergin, intizamsız. Müdahaleler yaptım. Geç vakit eve geldim.

6 Temmuz Pazartesi

Geceyi çok sıkıntılı geçirdim. Nihayet Doktor Orhan Şardaş çağırdık. Gece Sa. 3'te. Bir şey yok dedi. Bizde kaldı. İki gece kalacak.

Bugün evde. Temas yok. Genel başkan, parti meclisi neticeleri.

Akşam üzeri Bülent geldi. Çok memnun.

7 Temmuz Salı

Kemal Satır Sa. 11.30. Çok kırgın. P. m.'inden.

Meclis G. vekil.'nden çekilecek. Basına beyanat verecek. Yarına kaldı.

Nec. Uğur, öğle yemeğinde.

Sa. 18. Kurultay başkanları gelip veda ettiler.

Kemal Demir geldi. Üzüntülü. Zehirli değil. Kemal Satır'ın oğlu geldi. Babasından mektup. İstifa.

8 Temmuz Çarşamba

Kemal Satır sabahleyin geldi. İstifa mektubundan grup başkanvekilliğini çıkardı.

Bülent geldi. Sakin.

Hollanda büyükelçiliğine gittik. Bekata ile (Sakin. Uzun).

İzzet'in [İnönü'nün şoförü] kardeşinin düğününe gittik. Sa. 22'de döndük.

9 Temmuz Perşembe

Kan şekeri 126.

Protr. 29".

Kolesterol 312 mg.

Lipid 176 mg.

Necdet Uğur Sa. 9 – 10. Tour d'horizon.

10 Temmuz Cuma

Parti meclisi. Genel sekreter seçildi. MYK seçildi.

11 Temmuz Cumartesi

Parti meclisi. Kemal Satır'a cevap verdim. Parti M. benden beyanımı benimsedi.

Danışma kurulu seçildi.

Atasagun eve geldi!

Klüp

Gözüm geçti.

14 Temmuz Salı

Sa. 12'den 1'e kadar İbrahim Öktem ile. Bülent'e yazdığı 9 Tem. tarihli (galiba) mektup. 10 tarihli Bülent'in cevabı. (Görüşme çok önemli - yakın - sokulgan).

Akşam Fransız sefareti Sa. 18.30 – 20.30. Yeni sefir.

15 Temmuz Çarşamba

Sıkıyönetimin iki ay uzatılması kabul edildi.

Ahmet Yıldız, ben, T. Feyzioğlu ve saire konuştuk.

Salih Tanyeri, Tuna Gür komisyonunda üye. 3 Mayıs İbrahim Öktem olayı. Tuna Gür'ün bilgisi altında hazırlandığını (okunamadı). Dr. Lütfü Doğan komisyonda söylemiş.

Mecliste Çağlayangil ile – Irak.

16 Temmuz Perşembe

Kan şekeri 100 mg.

Protrom. 32"

Gündüz 15, gece 9.

Gün 14.59, gece 9.01.
 Japonya yeni sefir. Günü.
 Irak elçiliği günü.
 Bülent'in genelgesi.
 Gece Erdal'a gittik. Beraber bize geldik.

17 Temmuz Cuma

Sabah gazetelerinde şerir (*Dünya*).
 Tayfur Sökmen.
 Kemal Satır öğle yemeğinde. Kırgın ve gergin. Teskin etmeye çalıştım.
 Akşam Bülent'le tenis klüpte nikâh.

18 Temmuz Cumartesi

Bülent genelge yayınlamış!
 Klüp.

19 Temmuz Pazar

Adil Ünlü, Bekir Beyler öğle yemeğinde.
 Bülent Söke'de coşmuş! Giden gitsin.

20 Temmuz Pazartesi

Şevket Adalan. Öğle yemeği.
 Bir grup toplantısı yapalım. Öğütler: 1- Kanun içi kalmak. 2- Sınıf partisi değiliz. 3- Ortanın solu peygamberin yolu deyimi.
 Meclis.
 Demir – Necdet.

22 Temmuz Çarşamba

Yüksek Danışma Ku.
 Başkan Prof. Mülayım
 Büyükelçi Haluk Bayülken. Birleş. Millet. New York
 Brezilya B. Elçisi
 Polonya B. Elçiliği. Tebrik
 Zihni Betil

Suriye B. Elçisi

Hollanda B. Elçisi

Necdet Uğur

23 Temmuz Perşembe

Danimarka - Kibar adam

Fransız. Yeni. Kibar, yakın, akıllı,- De Gaulle'cü.

Iran B. El. İran politikasını anlattı. Şah zeki. Irak'tan şikâyetçi. Barzani anlaşması geçici. Şattûlarap. Basra Körfezi Şeyhlikleri. Kürtler Ari ırk. İranlılar da Ari.

Kanada B. Elçisi

24 Temmuz Cuma

Arjantin çok kibar. Beni Arjantinliler eyi tanır ve takdir eder. Eski C.B., eski B. Elçiden selam.

ABD. Sefir burada değil.

Avustralya.

İsveç çok donuk.

Hindistan enteresan.

Gece Erdallar.

25 Temmuz Cumartesi

Güzeltepe. Havuzlu bağdan şikâyetçiler. Gecekondularını yıkıyorlar.

Klüp.

Gece Kemal Satır. Mehmet Ali Aybar'ın gensorusu. Doğuda baskı idaresi.

28 Temmuz Salı

Kemal Satır öğle yemeğinde. Oldukça sakinleşmiş.

Gece iki T.N. aldım.

29 Temmuz Çarşamba

Necdet Uğur akşam.

Yol için kitaplarımı hazırladım.

Tahsin Bekir Balta bu akşam Londra'dan geliyor.

30 Temmuz Perşembe

Zafer B. bu sabah yatakta iken geldi. Muayene etti. Eyi buldu.
Parti meclisi var gitmedim.

31 Temmuz Cuma

Sabah Sa. 7.15'te Ankara'dan hareket. İst. 'a. Yolda İzmit Belediye Başkanı Leyla Atakan. Babasını da selamladım. Tuzla'da Ali Topuz ve arkadaşları.

Sa. 13 Kartal.

13 30 Maltepe. Hepsi iyi. Çok sevindim. Mutlu günüm.

Ankara'dan ayn liste. Necdet Uğur, Kamil Kınkoğlu, Ferda Güley, Orhan Birgit, il başk. Rauf.

2 Ağustos Pazar

Ali Beyler geldiler. Erdallar dün akşam Ankara'dan Özden'e gelmişler. Hepsini Ada'ya uğurladık Bostancı'dan.

3 Ağustos Pazartesi

Maltepe Deniz 1. 3,5 dakika.

Celalettin Çetin'i (*Hürriyet*) kovdum.

4 Ağustos Salı

Deniz 2. 4,5 dakika.

Besim Üstünel öğle yemeğinde.

Yemekten sonra Metin'in kitabını okudum. "*Tek Partiden Çok Partiye*".

5 Ağustos Çarşamba

D 3. 3,5 dakika. Rahat yüzdüm.

Akşam Özden'de yemek.

Bir Fransız. Metin'in dostu. Nişanlısı ile beraber geldiler.

Rıza, Hanımı, Ayla Ünal geldiler. Rıza'yı çok eyi buldum.

6 Ağustos Perşembe

Sabah Kartal'a gittik. Ben, Hanım, Engin. Tokerlerin bir Fransız misafirleri vardı.

Kartalda Deniz 4.

Deniz 4. 5,5 dakika. Rekor.

Öksürüyorum. Hafif.

Tek Partiden Çok Partiye bitti. Çok emek var, canlı.

7 Ağustos Cuma

Ada'ya ilk eşyalar gidiyor.

Yattım, kalktım.

Nihat Erim geldi Sa. 12.30'da.

Deniz 5. 5,5 dakika. Güzel.

Sa. 16.30 Heybeli. Evimizde.

Akşama S. 20'de Ali Beylerde güzel yemek. Galiba fazla yedim. Ali Bey dolgun merkeze karşı. Dr. Moiz. Fena uyku.

8 Ağustos Cumartesi

Sabah 8 berber Yani. 56 lira. 8 günlük verdim.

Saat 11.30 plaja hareket.

Deniz 6. 6 dakika. Eyi.

Dr. Moiz. Büyük göğüs tedavisi başladı. Erdal Ankara'dan geldi. Tekrar gidecek. Bizde akşam yemeğindeler.

Gece fena uyudum. Uyku ilacı aldım. Uyudum.

9 Ağustos Pazar

Eyi kalktım. Moiz geldi, gitti. Tıraş. Yattım. Öğleye doğru plaj. Çok kalabalık.

Deniz 7. 6 dakika. Eyi.

Hep atlamadan T.N. alıyorum, eyi geliyor. Denizden çıkınca garnizon komutanı yanımda oturdu. Hüsniye Hanım'ı [Metin Toker'in annesi] ziyaret ettik.

10 Ağustos Pazartesi

Deniz 8. 6 dakika. Eyi.

Gece bir Equanil ile eyi uyudum. Hacı hanıma uğradık. Çocuklar, Hüsniye gelmişler. Bize uğradılar.

Kadıköy ilçe başk., kadınlar kolu geldiler. Bülent'in, annesi beraber, beni ter-tip ettikleri bir yemeğe davet için. Özür diledim.

11 Ağustos Salı

Kan şekeri 1,35.

Protrom.

Plaj. Deniz 9. 7 dakika. Eyi.

Prof. Sarpyener. Hatice.

İrfan [İnönü'nün yeğeni] öğle yemeği.

Sa. 16. Heybeliada kadınlar kolu merkezinde merkez yönetim kurulu toplantısına gittim. Devaluation meselesi. Bildiri.

Tokerler, Ömerler misafir.

12 Ağustos Çarşamba

Plaj. Deniz 10. 7 dakika.

Necdet Uğur öğle yemeği.

Akşam iskeleye gidiş. Dönüşte Ali Beyler.

Yemekte elektrik arızalan.

13 Ağustos Perşembe

11. deniz. 6 dakika. Eyi.

Öğleyin Sa. 14.30. Ahmet İsvan. Özet.

Erdal Ank.'dan geldi.

14 Ağustos Cuma

12. deniz 5,5 dakika. Eyi.

Hürriyet Celalettin Çetin geldi. Gördüm.

Öğleyin Ali Turgan özet.

Öğretmen kampı. En eski ilk öğretmen. Adanalı Necmi Durukan 1923-1968.

15 Ağustos Cumartesi

İş Bankası'ndan para aldım.

Oradan Arabayla plaj.

13. deniz. 4,5 dakika. Eyi.

Basın özeti - Metin Tüzün.

16 Ağustos Pazar

14. deniz. 4,5 dakika. Eyi.

Metin Tüzün basın özeti. Yanında biri vardı. Kıramamış beraber getirdi. Sa. 13.15 – 13.35.

Kemal Çilingiroğlu ve hanımı Sa. 17 – 17.30.

Dr. Zafer Paykoç ve hanımı S. 18.30 geldiler. Sa. 19.30 iskeleye beraber indik. Dönüşte Ali Beyler ve Erdallar.

17 Ağustos Pazartesi

Sa. 15 Deniz Lisesi'ne.

15. deniz 5,5 dakika. Eyi - yan din.

Ali Topuz özet. M.T. beraber.

18 Ağustos Salı

TRT televizyonda 30 Ağustos günü için beyanat aldılar.

Deniz 16. 6 dakika.

Tokerler, çocuklar Sa. 18'de gelip 21'de gittiler.

Bayram.

Sonra Ali Beyler.

19 Ağustos Çarşamba

Hanım doktoru Prof. Necati (okunamadı). Sa. 17 – 18.15.

Deniz 17. 6 dakika. Eyi.

Hanım beraber. Dün, bugün.

Ömerler, çocuklar.

Bayram.

Engin'e borcumu gene unuttum.

20 Ağustos Perşembe

Kan şekeri 129.

Protrombin 22" N. 13". %30.

18. deniz 5 dakika 45 saniye. Eyi.

Selahattin Esatoğlu. Bugün Ankara'da kalkıyor.

Dün Hüseyin'in kurt tahlilinde bir şey çıkmamış. 3 hafta sonra tekrar.

Ali Turgan. Özet.

Ali beyler. Akşam.

21 Ağustos Cuma

19. deniz 2 dakika 45 saniye. Serince.

Ahmet İsvan eyileşti.

İnsülin 8 çizi (32 birlik) başlayacaktı. 2 çizi yaptık sabah.

Çocuklar, Tokerler.

Erdallar.

Bülent, hanımı.

Uzun elek. sönmesi Adalar'da.

22 Ağustos Cumartesi

20. deniz. 5,5 dakika. Serince, eyi.

Aytekin Kotil. Özet.

Haftalık toplantı, bizim ev.

23 Ağustos Pazar

Yalova'ya hareket.

Heybeli'den 8.50 Büyükada. Büyükada'dan Sa. 9.30 hareket. Sa. 10.40 Yalova.

İskelede Kemal Satır.

Y. Belediye başk. Etibank kampı. 21. deniz 4,5 dakika.

Sa. 12.30 Termal'a hareket.

Termal. Yemek, istirahat.

Sa. 16 - 17 eski eve doğru.

Otelde briç. Sa. 19 dönüş.

24 Ağustos Pazartesi

H. Ada'da 22. deniz. 5,5 dakika. En iyi yüzme ve deniz 10 günü.

Necdet Uğur.

A. İsvan. Özet.

Necdet Uğur ile görüşme. Çok iyi.

Ali Beyler.

25 Ağustos Salı

23. deniz. 5 dakika. Serin.

İsyan. Özet.

Sa. 17.30 Tokerler, Ömerler.

Çocuklar. Büyük toplantı, büyük bayram.

26 Ağustos Çarşamba

Tophane'de Harp Malulleri Cemiyeti merkezinde Sa. 17'de.

Deniz yok. Soğuk.

Yalçın. Özet. Y. Gürsel.

İst. Adil H. ziyaret.

Ataköy.

Sa. 17'de malul gazilerde. Eyi kabul. Konuştum. Askeri konuda. Bir saat. Saat 19'da ayrıldım. Heybeli'ye döndüm.

Necdet Uğur. (okunamadı)

Org. F. Altay, G. F. Belen vardı.

27 Ağustos Perşembe

Behiye H.

Deniz yok. Soğuk.

Sencer Karaçamlioğlu. Özet.

Bülent 19 – 20.

28 Ağustos Cuma

Deniz yok. Serin.

Öğleyin Erdal ile 3 kişi yemek yedik.

Akşam Ali Beyler.

29 Ağustos Cumartesi

Deniz yok

Ali Turgan. Özet.

Davayı uzun uzun anlattı.

30 Ağustos Pazar

Aytekin Kotil. Özet.

Tebrikleri yazdım. Getirecek imza edeceğim.

Ali İhsan Göğüş, hanımı ile. Eyi, sakın kalacak. Amma iddialılar. Ecevit'e karşı kuvvetli bir grup oldukları kanısındalar. Çok ilginç şeyler söyledi.

Ali Bey dolgun. Tesirinde sanıyorum.

Deniz yok.

31 Ağustos Pazartesi

24. Deniz 5,5 dakika. Güzel.

Ali Topuz. Özet.

Güzel konuştuk, yemek yedik.

İş Bankası'na Eylül (okunamadı) çeklerini yatırdım.

Nihat Erim'e rastladım. Beraber eve döndük. GP'liler peşindeler. Görüşüyorlar. Ayartmak istiyorlar. Partiden ayrılmayacağını söylemiş.

1 Eylül Salı

25. deniz. 4 dakika, 10 saniye. Serince. Çok ihtiyatlı girdim. Memnun oldum.

Necdet Uğur geldi. Akşam yemeği beraber. Geç vakte kadar uzun konuştuk.

2 Eylül Çarşamba

Deniz yok

Ah. İsvan. Özet.

Mardik

Tümamiral Rıza Akol veda etti. Eyi konuştuk.

Özden, Metin, Erdem, Mutlu, Ömer, Engin, çocuklar akşam yemeğinde. 21'de gittiler.

3 Eylül Perşembe

26. Deniz 4 dakika 4 saniye. Serince. Memnunum.

Rıza Derviş'in sabah ziyareti.

Basın özeti. Metin Tüzün.

Özden'in çocukları babaanneleriyle geldiler, gittiler.

Atatürk adamlarından Sami Ocak resim getirdi. 1937'de ben çekildikten sonra alınmış. 1.500.

4 Eylül Cuma

27. deniz. 5,5 dakika. Çok eyi.
Bayram ailesi ile oğlu Almanya.
Özden'in çocukları misafir öğleyin.
Özet için gelen Enver Karabeyoğlu.
Akşam yemeği Hüsnüye H., çocuklar.
İkinci karşıya çaya gittik. Ali B. de vardı.
Ali Bey'e borcumu verdim.
Erdal rektör olmuş. (okunamadı).

5 Eylül Cumartesi

28. deniz. 5 dakika, 10 saniye. Eyi.
Ahmet İsvan. Özet.
Güçlü elbise ile sandaldan denize düşmüş.

6 Eylül Pazar

29. deniz. 5 dakika, 45 saniye. Eyi.
Bülent, hanımı, yemek. Çalışma.
Özet. Kotil.
Bülent'le, 9 Eylülü çalıştık. Yann getirecek.
Akşam yürüyüş, sahil çok eyi.
Erdal rektör kabul etmiş.
Ali Beyler.

7 Eylül Pazartesi

30. deniz. 5 dakika 45 saniye. Eyi. Daha önce de bir T.N.
Saat 16. Bülent ile bildirici çalışması.
Özet. A. İsvan.
Özden, Metin, çocuklar Sa. 18.

8 Eylül Salı

31. deniz 5 dakika, 25 saniye. Eyi.

Özet. Enver Karabeyoğlu.

Necdet Uğur Saat 17'de geldi. Sa. 19.30'a kadar konuştuk. Çok ümitli.

Olumlu, istifadeli konuşuyor. Sa. 20'de gitti.

Ömer, Engin geldiler. Sevinç ile beraber akşam yemeği.

Sevinç, hanımı aldı. Sinemaya.

Hanım 12'yi geçerken geldi.

Bugün: günün devamı 13 sa., gecenin devamı 11 sa. Eşitliğe gidiyoruz.

9 Eylül Çarşamba

Abdi İpekçi Sa. 18'de gelecek. Geldi.

32. deniz. Çok eyi.

Ali Topuz. Özet.

Gazeteciler.

Reşit Ülker Yugoslavya.

Fikret Yüzatlılar.

Abdi İpekçi ile özel sohbet.

10 Eylül Perşembe

Saat 9.40'da Kadıköy'e hareket.

10.40 Kadıköy.

Özalp hanımı ziyaret.

Teoman. Eyilemiş, yatakta.

Rızaları ziyaret. Eyiler.

Kartal çocuklar Özden ile Woeber hesaplarını tamir teklifi görüştük. Ziya Müezzioğlu ile eyi görüşme. Saat 9'da hareket

11 Eylül Cuma

Tahlil.

33. deniz. 5 dakika, 15 saniye. Çok eyi.

Yılmaz Gürsel. Özet.

Kan şekeri 118 mg.

Protro. 21.5, No 12, %31.

Bülent Sa. 19.10 – 20.40. Yemek yedik. Yeni asker havadisleri.

12 Eylül Cumartesi

34. deniz. 5,5 dakika.

Aytekin Kotil. Özet.

Satır, Ali Beyler öğle yemeğinde.

Satır seyahate çıkıyor. Sakin görünüyor. Meçhul.

Dilaver Ergun'a 15 Salı günü için Sa. 9.30 - 10 arası vakit verdim.

13 Eylül Pazar

35. deniz. 4 dakika, 45 saniye. Eyi.

Ali Turgan. Özet.

14 Eylül Pazartesi

Necdet Uğur öğle yemeği. İlginç konuştuk.

Doktor Ahmet Selgil, hanımı ile.

Deniz benim için bitti.

Akşam Ali Beyler.

Gündüz özet. Enver Karabeyoğlu.

Abdi İpekçi. *Milliyet*. Benimle sohbet yazısı.

16 Eylül Çarşamba

Özet. İsvan.

Rıfat Meçoğlu adlı bir evhamlı adam. Raşit Ülker'e havale ettim.

Hanımın Şevket Beyleri.

Necdet Uğur'u Amerika U.N.'e bir ay için gözlemci olarak göndermeye karar verdim.

17 Eylül Perşembe

İbrahim Öktem. Tercüme-i halini mufassal, tatlı tatlı anlattı.

Özet. Metin Tüzün.

İst. sıkıyönetim bitiyor.

18 Eylül Cuma

Sabah Sa. 9.40' da Kadık. Hareket.

1- N. Tandoğan hanımına. Abdülhak Kemal Yörük ailesi orada. Yörük ile uzun sohbet. Eyi.

2- Muhlis Erkesen. Eyi. Ziya Arkant. Eyi.

3- Ömer ögle yemeği. Özdenler, çocuklar hep yemekte.

4- Kartal istirahat. Banyo. Topçu ile görüşme.

5- Kartal'da akşam yemeği. Metin'in Ürdün'e seyahat ihtimali. Metin'in Amerika ile münasebetler çalışması.

S. 21'de Ada'ya hareket.

İsmet Pş. ile On Yıl. III. cilt bitti.

19 Eylül Cumartesi

Özet - Sencer Karaçalıoğlu.

1- Kasımın ikinci yarısında Demokratik Sol düşünce forumu. Gençlik kolları genel merkezi yapacak.

2- 10 Kasım'da büyük bir sinemada Atatürk devrimciliği ve halkçılık.

3- *Yeni Sol* diye bir gazete (Sencer).

20 Eylül Pazar

Özet. Ali Turgan.

Necdet Uğur ögle yemeğinde. Bir ay için Amerika'ya U.N. gözlemci. Yalnız hareket.

21 Eylül Pazartesi

Özet. Ali Topuz.

Öğleden sonra Cadebostan (Kadıköy). Vecih Bereketoğlu, Sonra Kartal Metin.

Kız torunlar. Özden.

Heybeli Ada.

22 Eylül Salı

Hanımın yaş günü.

Turgut Egemen.

23 Eylül Çarşamba

Ürdün – Gerilla çatışması.

Büyük muamma halinde. Dünya için büyük tehlike ihtimali ortada.

Akşama doğru tehlike çok yumuşadı.

24 Eylül Perşembe

Öğleyin Taşlık.

Topuz, İsvan, Yalçın Güryel geldiler. Metin Ürdün'e gidiyor. Ürdün işi oldukça açıldı.

27 Eylül Pazar

Sa. 11'de 50 kişi kadar Adalılar ziyarete gelecekler.

Kadınlar kolu merkezinde. Heybeli.

Bir şey söylemek lazım.

Öğleden evvel 11'de

Kadınlar kolunda Turgut Egemen, Ali Topuz, İsvan – Gazeteciler – Büyük toplantı – Benim büyük demecim.

Yorgun eve geldim. Ali B. Ankara'dan gelmiş. Demirel ile özel işini görüşmüş. Erdallar burada.

28 Eylül Pazartesi

Özet - Ali Turgan.

Gazeteler dünkü beyanatımla.

Ürdün'le.

Deniz Eğitim Komutanı Tümamiral Ahmet Çakır'ı ziyaret - Memnun oldum. Yaveri Yüzbaşı Berkant Bellisan.

Deniz Harp Okulu Kom. Sabahattin Ergin Tuğamiral. Çok memnun oldum.

29 Eylül Salı

İsvan – Özet.

İş Bankası.

Akşam - Ali Beyler-

Soğuk.

30 Eylül Çarşamba

Ada'dan geçiş. Sa.11.10 olacak.

Soğuk - Derece 15 kaktık.

Takvim gündüz 12.01, gece 11.59. Demek eşit – Bu gece.

Kilo galiba 60 k.

Eylül ayına ait tarihsiz son sayfadaki notlar

Evlenme 4.9.1952

Hayri İnönü 4.5.1954

Eren İnönü 19.10.1956

1 Ekim Perşembe

Özet. Aytekin Kotil.

Prof. Nail Kubalı.

Hayri İlmen .

Hanım Şevket Beylerde Mevhibe.

Yayan gazino Hayri ile. Çay. İdare Müdürü Mehmet Dilmen. Yayan Dr. Moiz.

Tansiyon ilaç.

2 Ekim Cuma

Sa. 9.30 Yalova'ya hareket.

Topuz arkadaşları teşyi etti.

İsvan'la Sa. 11.30 Yalova. 12 Termal.

Öğle yemeği – Termal.

Akşam yemeği.

Sadi Koçaş. Kitabı.

İsvan hanım.

İlk banyo.

Polisler köyde.

Akşam yemeği İsvan, H.

3 Ekim Cumartesi

Yalova duş 1. güçlükle.

Ha. Banyo 2.

Sabah Çınarcık – _ sa. yürüyüş.

Akşam yürüyüş. _ saat.

Öğle yemeği A. İsvan.

Akşam Dr. Nevzat. H.

Behçet Uz – Sebati Ataman.

Sadi Koçaş. Ermeniler kitabı.

4 Ekim Pazar

Sa. 8. Traş

Dr. Nevzat Tan 13 – 14.

H. B. 3.

[Hanımın üçüncü banyosu]

Duş. 2. odada.

Sa. 10.30 T 12.5 – 11.5.

Sa. 13'e kadar H. dinlenme.

Ahmet İsvan ile köyüne - Çiftliğine - Yanım saat yürüyüş. Elma bahçeleri.
Taşköprü. Köylüler.

İsvan evi. Yemek. Çok kibar, asil aile. Topçu Kemal Kırkkilise'nin damadı.
İsvan.

Müzik seviyorlar.

High Fidelity sistemi.

5 Ekim Pazartesi

Sa. 8 duş 3 oda.

H. B. 4.

Bülent, Hanımı geldiler. Ege'yi anlattı. Memnun. Sebati Ataman'ı görmüş.
Gizlice devam demiş.

Gitti. sonra Yalova ilçesi için kalmış.

Yağmurlu gün hanımla İsvan'ın evine gittik geldik.

6 Ekim Salı

Tansiyonlar iyi. Şaşılacak derecede.

Duş 4.

Hanım B. 5

Özden ile Metin'den haber yok. Eyiler.

Polisler 2/3 peşin – bugün.

3 – 10 günlük – 6 kişilik (İzzet ile) $35 \times 6 = 210$

$2100 = 10 \times 210$

Bekir Bey'e verdim. 12 Ekim.

7 Ekim Çarşamba

Duş 5.

H.B 6.

İskelede çay içtik.

Bankadan telefon. 5600 lira. Bilmediğim çek imiş.

8 Ekim Perşembe

Duş 1. Kaplıca aşağıda.

Kaplıca banyosu.

H. Ban. 7.

Gezinti 20 dakika + 30 dakika.

Hanım Bursa'ya gitti.

Albay Cahit Aydın -

Albay Ahmet Üke - Bursa'dan.

9 Ekim Cuma

Kaplıca 2. aşağıda.

Hanım B. 8.

Öğle yemeği - İbr. Öktem, Hanımı.

A. İsvan - Özet.

Kemal Satır'ın *Milliyet* beyanatu meydan okuyor.

Akşam yemeği. İsvan, Hanımı.

Yal. Doktor hanım.

İsvan'ın Hollanda resimleri.

Dr. Moiz'le pazartesi - salı için şeker tahlili görüşüldü.

Yürüyüş. Akşam 3 defada 45 dakika.

10 Ekim Cumartesi

B. K. 3. 10 dakika.

Hanım 9.

İsvan - Özet. Kemal Satır'ın beyanatu üzerine.

Yürüyüş 41 dakika.

Hanım, İsvan Hanımı bir gelin evine gittiler.

11 Ekim Pazar

B. K. 4.

H. 10.

Termal'den köy gelini.

Akşam Sa. 21 Yalova.

Deniz lokantasında akşam yemeği.

Bursalılar, İst.lular var. Yalova kaymakamı, hanımı var. AP ilçe başkanı vardı. Güzel saygı söyledi bana.

3 Ekim 1922'de başlayan Mudanya mütarekesi 11 Ekim 1922'de imza edilmişti.

12 Ekim Pazartesi

B. K. 5. 10 dakika.

H. B. 11.

Ömer Engin

Metin

Yürüyüş 1 saat.

Metin ile yürüme.

13 Ekim Salı

Sa. 19'da kanı aldurdım. Komiser Naci B. Metin ile Kartal'a oradan tahlile götürdü.

141 mg. Taksim labor.

Dr. Ekrem Kadri Unat.

Ahmet İsvan trafik kazası geçirdi. Ziyaret.

Yürüyüş 1 saat Ha. beraber.

Sonra İsvan'ı tekrar ziyaret.

Vaporda Naci B.'yi bekledik.

Ank. Özel Havale 15.000.

Hesaplan ödeme.

B. 6. 10 dakika.

14 Ekim Çarşamba

B. K. 7. 8 dakika.

H. B. 13.

Bülent.

Satır Demirel ile görüşmüş.

Koç 26'larla büyük politika yapıyor.

İsvan ile meşgul olduk. Bursa'ya gitti. Kırık çıktı. İst. gitti. Haydarpaşa hastanesine nöbetçi hekime yıldırım tel çektim. Dr. Siyami Ersek ile telefon. Çok ilgi gösterdi. İsvan'ı Ecevit götürdü.

Laskarin'le akşam yemeği.

Yürüyüş 68 dakika.

15 Ekim Perşembe

B. K. 8. 8 dakika.

H. B. 14.

Bursa'dan hanımlar.

Yanm saat güzel havada yürüyüş.

İsvan'dan tel – cevap .

Yağmur.

Yürüyüş. akşam yarım saat.

Bülent, İsvan'ın hastaneye yatmasını anlattı.

Dr. Siyami Ersek çok ilgi göstermiş. İsvan'a çok iyi bakmışlar. Dr. Ersek çok iyi davranmış.

16 Ekim Cuma

Sabah Sa. 9.30'da karadan Haydarpaşa'ya hareket.

sa. 11.30 12 arası Kartal. Metin evde yok.

Devam Sa. 13'e geçerken Dr. Siyami'nin hastanesine vanş.

Bir saat Dr. Bizim ile çok meşgul oldu. İsvan çok iyi. Dr. Siyami'nin defterine onu takdir eden bir hatıra yazdım. Dönüş. Kartal'a uğradık. Metin yok. Devam. Bülent – Satır devam ediyor. Mesele oldu.

B. K. 9. 9 dakika. Sa. 18.

H. B. 15.

17 Ekim Cumartesi

B. K. 10. 8 dakika.

H. B. 16.

Akşam Bülent – Bursalılar gençleri yolda selamladıktan sonra.

Yarın Bülent Bursa ilçe merkezine gidip konuşacak.

Kemal Satır Bursa'da çok çalışıyormuş Bülent aleyhine.

İlçe merkezine benim tarafımdan bir hasbıhal yazdırdım. Yann sabah imzaya getirecek.

18 Ekim Pazar

Ali Beyler. Öğle yemeği. Daha evvel kütüphanede görüştük. Kemal Satır'dan açmadı.

Sabah Bülent geldi. Mesajı imzaladım.

Sa. 8'den sonra

B. K. 11. 8 dakika.

H. K 17.

Tansiyon ölçüleri.

Topuz, Kotil çalışmaları. Güven Partisi ile MP, YTP birleşmesi.

Ali Beyler İst'a döndüler.

Yürüyüş 30 dakika. Sa. 16.50.

19 Ekim Pazartesi

Sa. 8 Bursa'ya hareket.

Tahlil kan şekeri 126.

Bursa askeri hastane. Mehmet Savaş Dr. Albay.

Sa 16.30 B. K. 12. 8 dakika.

H. B. 18.

Bursa il başkanı. Görüştüm.

Satır meselesini de görüştük.

22 Ekim Perşembe

Öğle yemeği otel müdürü. Ali Turgan - Tevfik Çavuş.

Sa. 15 hareket Termal'den.

Kaymakam, belediye reisi heyeti.

Karamürsel, İzmit.

İst. Taşlık. Sa 18. Moiz gitmiş.

23 Ekim Cuma

Gün 11 sa. Gece 13 sa.

26 Ekim Pazartesi

Ankara'ya hareket 8.30.

Haydar Pş. Göğüs merkezi. Siyami Ersek, Ümit Aker. Film. Muayene.

Sa. 11 hareket.

Sa. 4.30. Kızılcahamam yakını. Bülent. Arka arkaya heyetler.

Sa. 6 ev.

27 Ekim Salı

Sa. 11.30. İzmir il baş. Dr. A. Elbeyli.

2 Kasım Pazartesi

İş Bankası'nda aybaşı paralarnı aldık.

Osmanlı Bankası'nda hesaplara baktık.

Vecih Bey'e uğradık. Ayın on beşinde buluşacağız. Yeni vergileri görüşmek üzere.

Hep hanımla beraber.

Klüp.

3 Kasım Salı

Grup yönetim kurulunda Sadreddin Çanka'nın ikinci seçimi.

9-11-1970

[Aşağıdaki notlar İnönü'nün 1970 yılında tutmuş olduğu bir başka defterden buraya alınmıştır.]

Kadir Kaplan'ın istedikleri

1. İst. iller idaresi bütçesinden halkevlerine yardım.
2. 1970 bütçesinde halkevlerine tahsis ayrılması (1 milyon) (teklifi AP'ye yaptırmalı) Grup başk. vekillerine söylenecek.
3. Atatürk devrimciliği tarifini Bülent'e okutsun diye K. Bey'e söyledim.

10 Kasım Salı

Atatürk günü.

Anıtkabir töreni.

Kurtul Altuğ'a *Hürriyet* için demeç.

11 Kasım Çarşamba

Özden, Metin Sabah erken Londra'ya hareket ettiler.

Adil Ünlü ile görüşme.

Sa. 12 de. Senato başkan seçimi için.

Meclis'te başkan seçimi.

Senatörlerle konuşma.

Arslan Bora ile evde konuşma.

Çocuklara, İst. mektup.

12 Kasım Perşembe

Sabah Sa. 10 senato grubu başkan seçimini konuştuk. Devamlı olmaya dikkat çekeceğiz. Adayı değiştirmeye çalışacağız.

Bülent'e gittim. Besim, Turan da orada idi. Alevi meselesi. Bülent hasta. Ayakta. Fakat ciddi görünüyor.

13 Kasım Cuma

Sa. 17.30 - 18.30 Nec. Uğur, Kemal Demir.

Parti içinde ihtilaf var diye 56 kişinin adını yazarak fitneye karşı tedbir.

Sa. 16.45 Hakkı Gökso Malatya hakkında.

Sa. 20 Kemal Satır. Parti içinde gençlerin taarruz ve tehditleri.

Gülsün'ün ayağında kesik.

14 Kasım Cumartesi

Sabah Bülent ile beraber Zafer Bey'de konsültasyon.

Bülent yorgun.

Partide Alevi - Sünni meselesi.

Kıbrıslılar.

Gece Alevi bildirisi.

15 Kasım Pazar

Kıbrıslılar.

Klüp.

Atatürk albümü.

Akşam Bereketoglu'na uğradım.

16 Kasım Pazartesi

Meclis başkanlığı için AP'nin yeni adayı – Rıza Çerçel.

Özden S. 19'da Londra'da yüzünden ameliyat oldu. Sevgili kızım.

17 Kasım Salı

Akşam S. 8.30. İran büyükelçiliğinde ordu günü.

Geç vakit yemek. Sefir hanımı çok meşgul oldular.

18 Kasım Çarşamba

Gün S. 9.59' - Gece S. 14. 01'.

Kan şekeri 120.

Pro Trombin 30".

Mecliste Tekinel turlan. Sonuç yok.

19 Kasım Perşembe

Ömer geldi. Vecih beyle çalıştılar.

20 Kasım Cuma

Meclis.

Yorgun, eve.

Konser – Rus solist – Çello.

Ömer gitti.

21 Kasım Cumartesi

Öğleyin: Gökalp Mülayım tanrı için yazılannı getirdi.

Mehmet Zeki Tulunay, Özdal benim müdahale etmem için geldiler.

Özden hastaneden çıkmış. Mutlu imişler.

Bayram.

Güçlü tifo aşısı. Çok güç.

Hüsniye Hanım. Ömer geldiği gün kendisiyle meşgul olmamışım. Alınmış.

22 Kasım Pazar

Başvekâlet müsteşarı Özansoy'u çağırdım.

Sa. 11.30. Polislerin arabasını söyledim.

28 Kasım Cumartesi

Parti meclisi saat 10.

Rapor.

Rapor dışı meseleler.

Sünni alevi, gençlik, İzmir ili. Gençlik işgali meseleleri.

Öğleden sonra saat 5.30'dan, gece 10.45'e kadar.

Yann Sa. 11.

29 Kasım Pazar

Sabah Sa. 10. Bülent'le Kemal Satır'a ziyaret. Diz kapakları su toplamış. Evi dik merdivenli 33 ayak.

Sa. 11 parti.

Talat Orhan - Yılmaz - Süleyman Genç - Cahit Zamangil. Sa. 12 kalbimde sıkıntı - ayrıldım. Odama indim. Acele yardım lazım. Zafer Bey yok. Prof. Sabih Oktay Sa. 13'e doğru. Bütün doktor arkadaşlar, başta Kemal Demir. Sa. 14'e doğru hanım. Sa. 15'e doğru ev. Gece Zafer B. geldi.

30 Kasım Pazartesi

Gece sakince. Çok yorgunum.

Ömerler geldi. Zafer B. Sabih B. Akşama kadar. Sakin - normale dönüş.

Kasım ayına ait tarihsiz sayfadaki notlar

Radyolar: Hastalığımla. Doktor tebliğler verdi. Geçti haberi.

1 Aralık Salı

Bayram.

Yatak odasından çıkmadım.

[1 Aralık Şeker Bayramı'nın ilk günüdür.]

2 Aralık Çarşamba

Bayram. Çıkmıyorum. Gezinmiyorum.

3 Aralık Perşembe

Bayram.

Hastalığım umumi bir ilgi uyandırdı. Sevgi ilgisi galip.

4 Aralık Cuma

Gelir vergisinin 3. taksidini vermeye gittim. Çankaya Vergi Dairesi. Merdiveni çıkmadım. Müdür aşağı indi. Müdür vergiyi aldı. %10 ceza aldı. "15 gün tehir olundu iştmişti". "O başka şey için," dedi. Ay sonunda hastalığım için rapor istedi. Zafer B. rapor verdi, gönderdim. Cezayı iade ettiler.

16 Aralık Çarşamba

Meclis'te görüşme ve oylama. Demirel'in kazanması 309 – 276.

17 Aralık Perşembe

Sabah Sa. 8'de eve geliş.

Akşam evde Uğur ve Demir görüşme. Yemek.

22 Aralık Salı

Evde toplantı. Sonra öğle yemeği. Necdet Uğur, Kemal Demir, Bekata, Fikret Gündoğan, Besim Üstünel.

Söz dinlemeyen senatörler, Ali Şakir, Öztürk. İzmir başkonsolosu meseleleri, genel politika.

Sa. 19 Gaziantep senatörü Salih Tanyeri. Kurtuluş için mesaj.

Sa. 19 Amerika'ya plak daveti. Mukadder Öztekin.

Erdallar bizde. Evleri soğuk. Erdal borçlanmış.

23 Aralık Çarşamba

Veteriner Fakültesi'nde 128'nci yıldönümü. Dekan eyi konuştu. Bir hanım hoca eyi konuştu. Öğrencilerle çatıştı. Ben konuştum. Kahrolsun bağırımlarına da (daha önce) dokundum. Hocalar çok eyi, öğrenciler büyük çoklukla eyi karşıladılar. Prof. Akif'le eve geldim.

24 Aralık Perşembe

Uzun gecelerin sonu.

Gece 14 sa. 37 d - Gündüz 9 sa. 23 d.

Şeker 0,95

İnsülin 5 çizgi olacak.

24.12. K. Satır

[Aşağıdaki notlar İnönü'nün 1970 yılında tutmuş olduğu bir başka defterden buraya alınmıştır.]

Hesaplarını doğru tutmamaktan disiplin kuruluna verilen Şişli ilçe yönetim kurulu üyelerinin hikâyesi.

İl Haysiyet divanı suçsuz bulmuş

Hayrettin Uysal, Bilecik M.v. Mehmet Erbil ve Malatya Hakkı Gökçe (Yüksek Haysiyet D. üyesi) tahkikata gidiyorlar. Çorlu kongresine giderken İlyas Seçkin, Beyti Arda'ya (Kırklareli – Y.H.D. üyesi) bunlara ceza verin, yoksa kurultaya itiraz ederler diyor. Hayrettin Uysal da.

25 Aralık Cuma

Gece 14 s. 36 d. - Gün 9. s. 24 d.

Meclis grubu merkezinde konuşma.

Hukuk Fakültesi'nde seçim. Öğrenciden şikâyet. Dev-Genç'in baskısı. Dekan baskı yoktur.

Fen Fakültesi'nde komandoların bir Dev. Gençliyi öldürmesi.

Kabibay'ı (eyi) hastanede z.

M. Faik Ozansoy'u (hasta) hastanede z.

Aralık ayına alt tarihsiz sayfadaki notlar

Özden evlenme: 9 Şu. 1955.

Ömer evlenme: 4 Eylül 1952.

Erdal evlenme: 3 Ekim 1957.

Nurperi 6.11.1958.

Dr. Ahmet Temelli ölümü 23 Şub. 1960.

1971

29 Ocak Cuma

Metin, Özden çocuklar Sa. 14'te evden ayrıldılar Avrupa'ya. 15 Şubat'a kadar.
Akşam Erdal, sonra Bülent.

Akşam yemeği orada.

Bugün Meclis'te konuşmuş. Topaloğlu ile çatışmış.

Akşam yemeğinde OECD memuru bir arkadaş yemekte. Gene OECD'den bizim bir maliyecimiz Cahit Kayra ile tanıştım. Dikkatimi çeken değerli bir memur. Mali durumu üzerine görüştüm.

30 Ocak Cumartesi

Sa. 10. Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin toplantısı.

Hükümet adına Turhan Bilgin. TRT kanununu değiştirmek istediklerini söyledi. Sonra beni davet ettiler. TRT kanununun niçin konduğunu anlattım. Onu değiştirmek 1960'tan önceki radyo nizamına dönmek arzusunu getirir diye endişe ederiz diye karşılız diye cevap verdim. Sonra haberim olmadan bir açık oturumda, emrivaki olarak bulunmayı kabul etmem diye veda edip ayrıldım. Sonra bütün partiler konuşmuşlar.

Özdenler İst. gittiler.

31 Ocak Pazar

Tokerler İstan.'dan Atina'ya gittiler.

Akşam klüp - Turhan Bilgin ile briç.

Sa. 16.30 – 17. General Fahri Özdilek ile bizim evde.

1 Şubat Pazartesi

Sa. 10'da İlk Meclis binasında Afet İnan Hanım'ın davetlisi olarak Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün davetine gittim. M. E. Bakanı da vardı. Enstitü'nün statü meseleleri için bir toplantı. İstifadeli idi.

Öğleyin Ömer geldi.

2 Şubat Salı

Sa. 11.45. Kanada Büyükelçisi kâtibi K. Goldschlag.

4 Şubat Perşembe

İspanya Büyük elçisi Luis Garcia de Llera.

Tokerler Peşte'ye varmışlar.

Radyo, televizyon mesajımı (bayram) verdiler.

5 Şubat Cuma

Peşte'den haber, Tokerler yerleşmişler, eyileşmişler.

Akşam Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın beyanatına cevabım.

6 Şubat Cumartesi

Kurban bayramı.

Öğleden evvel evde.

Tağmaç'ın sert B. mesajı.

Erzurum'da Kürtçüler Dev-Genç olarak yakalanmışlar.

Öğleden sonra partide.

Klüp.

Fuat Sınnen ile evde akşam yemeği.

Peşte. Eyi haber. Yerleşmişler.

14 Şubat Pazar

Tokerler İst. geldiler.

15 Şubat Pazartesi

Şeker tahlili 120 mg.

Protrom. 30".

Meclis'te. Millet Meclisi.

Bütçe konuşması.

Necdet Uğur CHP sözcüsü. Muvaffak konuşma.

Tokerler Avrupa seyahatinden döndüler.

Ne mutlu gün.

16 Şubat Salı

Kemal Satır İst. dönmüş. Eyi.

19 Şubat Cuma

Hacettepe olayları. Bülent geldi anlattı.

Gündüz 11 saat, gece 13 saat.

Artık gece gündüz 12 – 12'ye doğru.

20 Şubat Cumartesi

Meclis Dışişleri bütçesi. Bizden Nihat Erim konuştu. Memnundu.

[İnönü'nün defterlerinde 12 Mart günlerine ait not yoktur.]

1960'lı yıllar sona erdiğinde Türkiye birçok bakımdan sıkıntılarla karşı karşıya idi. Her şeyden önce, 1969 seçimlerinden tek başına iktidar olarak çıkan AP, DP'lilerin siyasal haklarının iadesi konusundan kaynaklanan bir sorun nedeniyle parçalanmış ve partiden kopan büyük bir grup Demokratik Parti adıyla yeni bir parti kurmuştu. Bu bölünme hükümetin Meclis'teki dayanağını zayıflatırken, zayıf hükümetlerden yakınan kesimlerin eline de büyük bir koz geçmiş oldu. Bu arada, 1960'lı yılların ortalarında başlayan öğrenci hareketleri 1970'lerin hemen başında nitelik değiştirmiş, çeşitli gerilla grupları silahlı eylemlere başlamışlardı. Sendikalar için hazırlanan yasa tasarısına karşı 15-16 Haziran 1970'te gerçekleştirilen işçi eylemleri de toplumsal huzursuzluğun bir başka göstergesiydi. Huzursuzluk, AP'yi başından beri DP'nin devamı olarak görmüş olan Silahlı Kuvvetleri de derinden etkilemişti. 1970'lerin başında, Silahlı Kuvvetler reform taleplerini yüksek sesle ifade etmeye başlamış ve kuvvet komutanlarının başbakana ülkenin içinde bulunduğu durumla ilgili uyarı mektupları göndermesi askeri müdahale söylentilerinin yaygınlaşmasına yol açmıştı. Bu arada Silahlı Kuvvetler içindeki bir kesim, "milli devrimci bir gelişme stratejisi" benimsemiş ve benzerlerine Mısır ve Cezayir'de rastlanan "sol" bir askeri müdahale arayışına girmişti. Doğan Avcıoğlu'nun Devrim dergisi de bu tür "ilerici" bir ordu müdahalesinin düşünsel hazırlıklarını yapmaktaydı. Bütün bu gelişmeler karşısında, Başbakan Süleyman Demirel istifa önerilerini sürekli geri çevirmiş ve güvensizlik oyu almadan hükümetten çekilmesinin söz konusu olmayacağını bildirmişti.

Bu ortam içinde, 12 Mart 1971 günü, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin üst yönetimi hükümete bir muhtıra verdi. Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler, Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Celal Eyiceoğlu'nun imzasını taşıyan muhtıradaki şöyle deniyordu:

"1. Parlamento ve hükümet, süregelen tutum, görüş ve icraatıyla yurdu-muzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

2. Türk milletinin ve sinesinden çıkan silahlı kuvvetlerinin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliğini giderecek çarelerin, partilerüstü bir anlayışla meclislerimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek ve anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılap kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3. Bu husus süratle tahakkuk ettirilemediği takdirde, Türk Silahlı Kuvvetleri, kanunların kendisine vermiş olduğu, Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini yerine getirerek, idareyi doğrudan doğruya üzerine almayacağı karardır. Bilgilerinize."

12 Mart Muhtırası olarak anılan bu muhtırayla birlikte Türkiye'de yeni bir döneme girilmiş oldu. Muhtırayı, anayasa ve hukuk devleti anlayışıyla bağdaştırmanın mümkün olmayacağını belirten Başbakan Demirel hemen istifa ederken, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ordunun görevini yaptığını; ana muhalefet partisi CHP'nin genel başkanı İsmet İnönü ise başbakanın istifasının demokratik bir istifa olduğunu söyledi. Muhtıra başlangıçta değişik sol çevrelerce de desteklendi. Ama 12 Martçıların ilk önemli icraatlarından biri ordu içinde geniş bir tasfiye yapmak ve "sol" darbe hazırlıkları içinde oldukları söylenen subayları ordudan çıkartmak oldu. Ardından 1961 Anayasasının öngördüğü temel hak ve özgürlüklere önemli kısıtlamalar getirilen olağanüstü bir ara rejim dönemine girildi.]

20 Mart Cumartesi

Merkez Yönetim Kurulu'nun karan Başbakan'ın isteği üzerine isteyen bakan olur. Partiden çekilir. Paşa ısrar ederse güvenoyu veririz. (İstisnâ karar.)

21 Mart Pazar

Büyük buhran günleri.

Bülent sabah geldi. Hükümete iltihak edenin çekilmesi olmayacak dedim. Bülent kabul eder göründü. Bülent gazeteciler toplantısı yaptı. İstifa etti. Öğleden sonra Grup kabul etti.

[12 Mart Muhtırası CHP içinde büyük çalkantılara yol açtı. İlk önemli kriz Erim'in kuracağı hükümete katılıp katılmama konusunda çıktı. Genel Sekreter Bülent Ecevit ve arkadaşları müdahaleye karşı açıkça tavır alarak partinin kurulacak hükümette yer almamasını istiyordu. Buna karşılık Genel Başkan İsmet İnönü CHP'nin hükümete katılmasından yanaydı. Ecevit yanlılarının çoğunlukta olduğu CHP merkez yönetim kurulu CHP'nin hükümete üye vermemesini kararlaştırmasına karşın, İnönü'nün denetimindeki CHP Meclis ve Senato ortak grubu partinin hükümete girmesini kararlaştırdı. Bunun üzerine Ecevit 21 Mart 1971'de CHP genel sekreterliğinden istifa etti.]

23 Mart Salı

Parti meclisi.

Öğleden sonra Öktem cevap verdim.

Şeref genel sekreter seçildi.

[23 Mart'ta Ecevit yanlısı Şeref Bakışık genel sekreterliğe seçilirken, 25 Mart'ta yenilenen parti merkez yönetim kurulu seçimini yine Ecevit yanlıları kazandı.]

26 Mart Cuma

Meclis'te N. Erim hükümeti okundu.

Akşam Nihat Bey geldi. Memnun.

[Başbakan Süleyman Demirel'in 12 Mart Muhtırası'yla birlikte istifa etmesinin ardından, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay 19 Mart 1971'de yeni hükümeti kurma görevini CHP Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'e önerdi. Bununla birlikte Erim'e Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Cihat Alpan tarafından gönderilen başbakanlık önerisi mektubunda, Erim'in CHP'den istifa etmesi isteniyor ve görevin kendisine ancak bu koşulla verilebileceği belirtiliyordu.]

Söz konusu mektupta şöyle denilmekteydi: "Sayın Cumhurbaşkanı, içinde bulunduğumuz anarşik durumu giderecek ve Anayasanın kapsadığı reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve devrim kanunlarını uygulayacak, kuvvetli ve inandırıcı bir bakanlar kurulunun Anayasanın 102'nci maddesine göre teşkili için sizi başbakan olarak görevlendirmeyi istemekte ve partilerüstü bir anlayış ve tutumla çalışmanızı kolaylaştırmak ve sağlamak üzere de CHP'den istifa etmenizi gerekli görmektedir. Bu tercih ve şartları kabul buyurduğunuz takdirde gereğini ivedilikle yerine getirip bildirmenizi rica eder, saygılarımı sunarım. En iyi temennilerimle."

Erim mektubu alır almaz kendisine önerilen koşulları benimsedi ve aynı gün İnönü'nün dolaylı onayını alarak partisinden istifa etti ve hükümeti kurma çalışmalarına başladı. 26 Mart'ta açıklanan Erim kabinesi aynı gün onaylandı. 25 kişilik kabinede 5 AP'li, 3 CHP'li ve 1 MGP'li üye yer alırken, kalan 14 bakan TBMM dışında seçildi. 7 Nisan'da yapılan güvenoylamasında hükümet 46 ret, 3 çekimsere karşılık 321 oyla güvenoyu aldı.]

2 Nisan Cuma

Şeker 125.

Protro. N.14 – 23.

Kolest. 296.

Lipid 710.

Göz muayenesi.

3 Nisan Cumartesi

Grupta konuşma.

İlk önce Bülent Ecevit konuştu. Aleyhte. En az grup bağlanması, serbest bırakılsın. Konuşması derhal gazetelere dağıtıldı. Yılmaz Alparslan dağıtmış. Hepsi-ni şiddetle cevapladım. Bağlayıcı karar. 125 oy. 79 + 45.

8 Nisan Perşembe

İst. hareket.

Seyfi Sadi Pencab'ın Ecevit için söyledikleri.

İst.'a gelişte hiziplerin çatışması. Börekoğlu, Özeke takımı ile. Ali Topuz ve Metin Tüzün'le görüşme.

9 Nisan Cuma

Öğleyin Kemal Demir. Saat 17.30. 19'a kadar.

Ahmet İsvan ile görüşme. Ümidimden daha katı buldum.

Rıza geldiler.

Adalet.

Hayri, Eren Uludağ'a gittiler.

Tel. Nihat Erim, polisi, emniyet tertibatını sordu.

10 Nisan Cumartesi

Muayene günü.

4 profesör 1,5 saat uğraştılar. Ameliyat istiyorum dedim. Mümkündür, fayda görürsün dediler. Zafer B. memnun gitti.

11 Nisan Pazar

Ahmet İsvan B. ile görüştüm. Ecevit'i tutuyor. Söylediklerimi Ecevit'e söyleyecek.

Dr. Münir Sarpyener

Gece Ali Beylerde.

12 Nisan Pazartesi

Ahmet İsvan B. geldi. Ecevit'in cevabını getirdi. Yazıp suretini verecek.

Abdi İpekçi ile görüşme.

Dr. Ahmet Sevengil, hanımı.

Ali Beyler bizde.

13 Nisan Salı

Şeker 139. Aç, Sa. 8.

İd 5 gr.

Kan şekeri: Sa. 12.30 – 207. Sa. 15 – 280.

Akşam Kemal Demir.

Prof. Celal Öker. Yeni rejim. İns. 28 ün.

Cuma günü yeni tahlil.

Kartal Ali Turgan. Tariz ettim. Şaşkın.

Bülent İzmir'de.

14 Nisan Çarşamba

Milliyet Abdi İpekçi'ye beyanatım yazıldı.

Kemal Demir.

Süleyman Kırallı.

Bakırköy İlçe baş. Sekreteri.

İki kişi. İl bildirisine davet etmişler. Red etmişler.

Ahmet İsvan'ın evine gittim. Levent (büyük) Cad. 23.

Gece hanım gazinoya konsere gittiler. Evde Engin ile kaldım.

15 Nisan Perşembe

Sabah kahveden sonra uyku. Yansında 1 Trinit.

Akşam Sa. 18.30 - 19 arası Fahrettin Altay. Hanımı felç olmuş. Kendisinin ayakları şişmiş. Pazartesi hastaneye yatacak. Konsültasyon için 91 yaş. Melekâtı iyi.

16 Nisan Cuma

Şeker 113. Aç Sa. 8.

Sa. 12.30 - 136. kahvaltı sonra.

211 - Sa. 15.30.

Cihat Baban.

Kemal Demir.

Beşiktaş İlçe heyeti merkeze karşı.

Akşam Prof. Münir, Hatçe.

17 Nisan Cumartesi

Kemal Demir.

Celal Öker.

Şeker tahlillerini görüştük. Fena bulmadı. 211 idi.

Tahlili Çarşamba günü bir daha yapacağız.

Gıda rejimi üzerinde durdu.

Akşam Erdem İlmen, Mutlu.

Aynı Apartman. Kutlar. Dr. Münir Sarpyenerler de orada.

18 Nisan Pazar

Sabah Anadoluhisan'na Erdal'ın evine gittik. Evlere şenlik.

Saat 17.30. Dr. Ahmet Sevensil - Emirgan Tokmak burun. Cennet.

Dönüşte Hayri, Ilmen, Vecihe Hanım, Erdemler, bir de damatları cilt doktoru profesör. Ayaklarımı muayene etti. Eyi buldu. Dönüşte Mihri Bektaş. Hüseyin Bektaş ölmüş.

19 Nisan Pazartesi

Kadıköy ilçe idare kurulu. Zehir zembelek. Kalabalık.

Gece 23.30. Kemal Demir Sadi Koçaş'tan geldi.

[İnönü bir başka deftere 19.4.1971 tarihini atarak bu güne ilgili olarak şu notları da yazmıştır.]

19.4.1971 P.E.

Kemal Demir misafir. Ankara'dan 19.4.1971 akşamı geliyor.

K.D. Sa. 23.30'da gelecek.

Misafir 20.4. Sa. 11.30'da gelecek.

Sa. 13.30'da öğle yemeği. K.D. bulunacak.

19.4.1971

Kadıköy ilçe heyeti. Sa. 17.30.

Başkan Yüksel Yazaroğlu.

İst. bildirisi. 24.3. Çarş. çıktı.

Kadıköy ilçe bildirisi.

Genel Sek. Ec. istifası 21.3. Pazardan sonra 21.3. Salı günü.

İst. il bil 24.3.

Kadıköy cevabı 27.3.

Ali Topuz Ank. dönüşte 26.3'de ilçe başk. il merkez topladı.

İlçe başk.ları ittifakla parti içinde genel sek. hal edilmiştir. Münakaşa yaptırmadılar.

İl kadın kolu başk., gençlik başkanları itiraz ettiler. İlçe ilçe dolaşıp bütün parti üyeleri toplayıp, kim haklıdır, hal edelim çünkü mesele partinin stratejisinin tayininde genel başkan ile genel sekreter arasında ihtilaf vardır hal edelim dediler. İl yönetim kurulu da bu fikirde idi.

İl başkanı, 24 Mart bildirisini Genel başk.'na okuduk. Beğendiğini, benim tasvibimin alındığını söyledi, 19 ilçe başk. huzurunda.

Kadıköy ilçesinin 3.4 aylık toplantısında Ali Topuz, Metin Tüzün var.

(Kayhan Güvenç ilçe danışma üyesi.)

Toplantıda Ali Topuz Metin Tüzün'ün bildirisini bana okuduğunu, benim tasvip ettiğimi söyledi.

Sayın Ecevit'in takipçisi olduklarını, devam edeceklerini söyledi (Metin Tüzün).

Beşiktaş'ta, Fatih'te, Üsküdar, her yerde tasvip gördüklerini söylemişler.

25.3'te benim genelgemden sonra 3.4 Kadıköy toplantısına il başkanı kim münakaşası yapacağız diyor.

20 Nisan Salı

Sadi Koçaş (dün akş. geldi).

Kemal Demir.

Beraber öğle yemeği.

Kendilerini destekleyeceğimi söyledim.

Saat 17.30'dan sonra karşı yaka.

1- Kâzım Özalp hanımı.

2- Rıza - Adalet hanım.

3- Celal Bayar.

4- Muhlis Erkmen.

5- Ziya Arkant.

Sa. 20 ev. Erdemler.

21 Nisan Çarşamba

İd.

Şeker Sa. 8 0 129.

Şeker Sa. 12.30 4 227.

Şeker Sa. 15.30 2 172.

Şeker Sa. 18 1 119.

Ahmet İsvan.

22 Nisan Perşembe

Sa. 11 Ali Topuz. İst. bildiriği benim tasvip ettiğim gibi bir söz söylememiş.

Sa 12.30 İst. Belediye ve il kadrosu. İl idare kurulu aleyhinde.

M.v. Yağcı - Yusuf Ziya.

Celal Bayar Sa. 17.30.

Fahrettin Altay'ı hastanede ziyaret.

Metinler geldiler. Örfi idare Anayasa mahkemesi.

23 Nisan Cuma

Ank. Hareket.

Karşılama.

Şeref B., hanımı. Eve geldik.

24 Nisan Cumartesi

Nihat Erim ve hanımı. Öğle yemeği. Uzun anlattı. Alarm halinde. Ordu kaynıyor. Alt-üst.

Kürt meselesi.

Klüp.

Yemekten sonra Necdet, K. Demir.

25 Nisan Pazar

Şeref B. öğle yemeğinde.

Klüp. Nihat B. projelerini gönderdi. Necdet Bey'e verdim.

26 Nisan Pazartesi

Sabahleyin İş Bank. para aldım.

Meclis.

Hacettepe'de.

Atilla Karaosman. ziyaret.

Büyük merdiven.

27 Nisan Salı

Gece 0.30'da kalp şüphesi ile uyandım.

Tiri. Nit. 1. Geçmedi. Sa. 1'e doğru 1 Tri. Nit. daha. Sa. 1'i geçerken Erd. Zafer Bey'i çağırdık. Tri. Nit. 3. Sa. 2.30 Isoptin iğnesi. Zafer Bey evde yattı.

Sabah 9'da eyi kalktım. Elektro eyi. Tam istirahat.

Sıkıyönetim.

Necdet Uğur - K. Demir sabah (okunamadı).

28 Nisan Çarşamba

Zafer B. Dr. Erdoğan Kovalı. Elektro eyi.

Evvelki gün Dil Tarih'te dinamit. Yakalanmışlar. Dev-Genç. Tıp Fakültesi karşısına dinamit atılmış. Yakalanmışlar. Ülkü Ocakları.

29 Nisan Perşembe

Kemal Satır, Ali İhsan geldiler, sonra gittiler. İlhami Sancar geldi. Yakın. Hatay Mehmet Arslan (M.v.) Hatay eski beledi. başkanlarından Dr. Abdul Bey.

Uğur, Demir geldiler.

Şeref Bakşık geldi. Ecevit'ten geçmiş olsun getirdi. Şeref getirmek istiyor. Anlamadım. İnancın derin sarsıldı.

30 Nisan Cuma

Zafer B. geldi. Askeri Tıp Fakültesi'nden bir genç kendi fakültelerini boykota zorlarken yakalanmış. Yalvarmaya başlamış. Her şeyi anlatmış.

Bahçede 1/2 saat kadar beraber gezdik.

Konser.

21 Mayıs Cuma

Hastanede ameliyattan sonra ilk muayene.

25 Mayıs Salı

Hastane, muayene.

2 Haziran Çarşamba

Aç şeker 151 mg.

3 Haziran Perşembe

Gözümünden sargı çıktı.

Meşhur beyanı yaptım.

Genelkurmay akşam söyletmemiş.

4 Haziran Cuma

Nihat E. ile görüşme.
Projeler geldi.

5 Haziran Cumartesi

Özden Nurperi ile Bordo'ya gidi-
yorlar.
25.6'da dönecekler.

7 Haziran Pazartesi

Şeker 110.
Kolest. 255.
Lipid 792.
Glycerid.
Bülent Ecevit ve hanımı ile öğle ye-
meği.
Şeref Bakşık.

8 Haziran Salı

Hastane. Yakın gözlük değişti.

9 Haziran Çarşamba

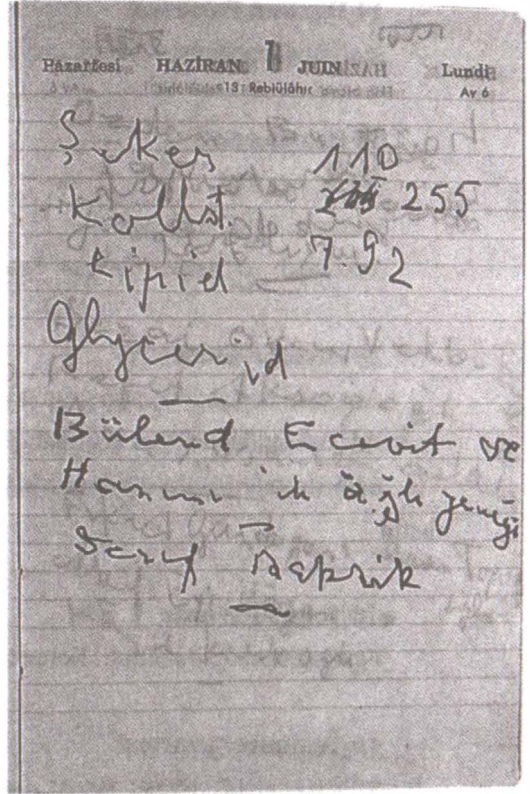
Özden bugün Paris'ten Bordo'ya gidiyor.
Sezai Okan, Vehbi Ersü, Rafet Aksoyoğlu anayasa için geldiler.
Fikret Gündoğan, İhsan Topaloğlu, Akif Eyidoğan, Kamil Kınkoğlu.

11 Haziran Cuma

Merkez Yön. Kurulu topl. evde. Olmadı.
Abbas bir akşam köyüne gitti.

12 Haziran Cumartesi

Meclis ve Senato grupları Sa. 11-13 toplantısı evde.
Danışma kurulundan Mustafa Akdağ, Mülayim, Dalokay Anayasa üzerine
konuştular.

14 Haziran Pazartesi

Mahmut'un ölmesi.

15 Haziran Salı

Şeker. Aç. 118.

Hastane. Yeni uzak göz.

Başbakan ve Dışişleri Bakanı. Saat 16.30.

28 Haziran Cumartesi

Anayasa değişikliklerinin grup görüşülmesinin sonu.

Ad. Bakanı İsmail Arar'a anlatılması. Necdet Uğur yaptı.

Sadi Koçaş'ın istifa niyeti Nihat B.'den şikâyeti. Olmaz dedim. Teskine çalıştım.

18 Temmuz Pazar

Feyzioğlu'nu kabul ettim. Konuştuk. Ortak komisyona katılmamı istiyor.

19 Temmuz Pazartesi

Şeker. Aç. 108.

20 Temmuz Salı

Meclis grubunda konuşma.

Bülent'in konuşması. Hükümet aleyhinde. Ordu aleyhinde. Hep aynı yolda.

Feyzioğlu ile kon.

21 Temmuz Çarşamba

Bülend dün gruptaki konuşmasının aynı ile basına verilmesini istiyor. Takip ediyor. Grupta olmaz dediler. Bana sordular. Olmaz dedim.

Ömer bugün gitti. Hanım ile beraber uçağa götürdük.

22 Temmuz Perşembe

Polonya elçisinin resmi günü. Ziyaret ettim.

Ortak Komis. 2. gün.

28 Temmuz Çarşamba

Hastane. Prof. Cahit geldi. Gözlükler değişti. Eskisi (yakın) geri geldi.

30 Temmuz Cuma

Metin İran'dan İst.a döndü.

31 Temmuz Cumartesi

Zafer Bey akşam geldi.

Yarın tatile gidiyor, bir ay için.

Votka akşam yok.

Sa. 17.30-20.30 evde çalışma. Şeref, Necdet, Demir, Betil, İsmail Hakkı Bir-ler. Komisyon çalışmaları. Son karan görüştük. Sınıf kavgası sözü çıkacak.

1 Ağustos Pazar

Çubuk Barajı ne güzel.

Erdal aleyhine hazırlık haberi.

2 Ağustos Pazartesi

Sabah saat 11. Evde görüşme. Son karan Meclis, Senato, Merkez ve yardımcılar. Komisyon.

Demir ve arkadaşları. Saat 15'e kadar.

Ortak komisyonda sınıf (11.k) görüşüldü. Kesin karan söyledik. Şaşırdılar yahut göründüler.

3 Ağustos Salı

Şeker aç k. 105.

Göz hastanesi. Prof. Cahit, bana yeni bir yakın vermek ümidinde.

Ortak parti komisyonu. Ciddi olarak görüşme devam etti.

4 Ağustos Çarşamba

Öğle yemeğine (okunamadı) Başbakana gittik.

8 Ağustos Pazar

Öğleden sonra Bayındır Barajı. 2. defa.

Akşam Demir ve Uğur, Şeref.

Ortak komisyon konuşma bitti. Gerekçeler yazılar:

1. Üniversite açık. Bilimsel çalışmayı serbest bırakmıyorlar.
2. 11-red- sınıf kavgası tuzağından vazgeçmiyorlar.
3. 38. madde.
4. Anayasa Mahkemesi değişikliği esastan incelemesin. (önemi değil)

9 Ağustos Pazartesi

Şeker. Aç. Kol. 102.

İd – Normal.

Dr. Kovalı gidiyor.

Dr. Bilge Aktan gelecek.

10 Ağustos Salı

İstanbul'da toplantı.

Kemal Demir'e haber.

11 Ağustos Çarşamba

Kemal Demir geldi.

Başbakan, Org. Tağmaç döndüler. Nihat Bey benimle görüşecekmış.

12 Ağustos Perşembe

Saat 9.30 Nihat Erim eve geldi. İst. toplantısını anlattı. Sonra partiler arası konuşmaya geçtik. Üniversite meselesini anlattım. Her şeyi yaptığımızı açıkladım. Kanun Kararnamede 38. M. Kamulaştırmada beraber olduğumuzu gösterdim. Anayasa Mahkemesi'ni görüştük. 11'inci ma. de kesin durumumuzu anladı. Anayasa 4. maddeyi öne sürerek 11. maddedeki sınıf ile ilgili ilaveyi geri alacağını söyledi.

13 Ağustos Cuma

Özden İst.'dan geldi.

15 Ağustos Pazar

Özden trenle gidiyor.

Sa. 17.30 – Sa. 19.20'ye kadar Org. Tağmaç ile bizde konuştuk.

Madde 11 üzerinde Tağmaç ile mutabık olduk. Arkadaşlarımla görüşüp haber vereceğimi söyledim.

Saat 22'de Demir, Bakşık, Uğur geldiler. Anlaşmayı pek beğendiler. Telefon ile Tağmaç'a söyledim. Başbakana bildirecek.

16 Ağustos Pazartesi

Meclis. Grup Yönetim Kurulunda görüşme. Sa. 17- 20.30.

17 Ağustos Salı

Dr. Bilgi Aktan S. 7.45.

Şeker K. 88 mg.

Göz hastanesi Prof. Cahit Ülgen. Gözlükler değişti.

Meclis. Grup Yön. Kur. Sa. 11-12.

Yeni Mad. 11.

18 Ağustos Çarşamba

Grupta konuşma. Anayasa. Değişiklikler. Satır, Reşit Ülker, Ecevit, Erten konuştular. Demir izah etti. Bağlayıcı karar alındı. Büyük gün oldu. Parti politikasını anlattım.

19 Ağustos Perşembe

11. Mad. Komisyon görüştü.

Yeni teklif.

Adil Ünlü öğle yemeğinde.

Stanistar Piolnaisler de Parti Populaire.

20 Ağustos Cuma

Sabah Sa. 9. Oto ile İst. hareket. Aşçı Süleyman Beşli köyü için beraber.

Sa. 14. Kartal.

Bayram. Akşam, gece T.N. Üç defa. Kilom 61,5.

Akşam yemeği hafif

1. votka. Çocuklar pek eyi.

21 Ağustos Cumartesi

Deniz Kartal 1. 5 dakika. Mükemmel.

Öğle yemeği. Ömerler beraber. Sa. 11 deniz.

Salı'ya döneceğiz. Sa. 15. rahatım.

22 Ağustos Pazar

Deniz 2. 6 dakika. Serin, iyi.

Evde misafirler.

23 Ağustos Pazartesi

Metin Ankara'ya gitti.

Sa. 17 Mardik, Erensu geldiler. Yeni kulak kalıbı.

Sa. 20 Florya C.B. yemek daveti. 11. mad.

Tağmaç ile yann akşam Ankara'da.

Deniz 3. 6 dakika.

24 Ağustos Salı

Ankara. Hareket 13.40. Vanş 18.45.

Harekette il heyeti.

Ank. partide arama olmuş.

Süleyman Genç, Yılmaz (okunamadı) çatışmış.

Tağmaç gelmedi. Mecliste müzakere bitti.

Deniz 4. 6 dakika, 30 saniye.

25 Ağustos Çarşamba

Sa. 7.45. Şeker. Kol. 95.

27 Ağustos Cuma

Mecliste anayasa.

Sa. 10-13.

15-19.

21-01.40.

Ben takdim aldım. İlk konuşma.

Turun üstünde konuşmalar.

Benden sonra Demirel.

28 Ağustos Cumartesi

Meclis Sa. 10-13.

Meclis Sa. 15.

Gece saat 01.30.

29 Ağustos Pazar

Sa. 10-13.

Sa. 15-19.

Sa. 21-01.30.

Pazar 5 Eylül Sa. 10.

30 Ağustos Pazartesi

Sa. 8.30 Anıtkabir.

Sa 9.05 Atatürk huzurunda.

Sonra Cemal Gürsel huzuru.

Törene M. Tağmaç başkan.

Ben kuvvet komutanları arasında.

Saat 9.20 Genel K.

Sa. 12.15 İst hareket.

Sa. 18. Maltepe. Ömerler.

31 Ağustos Salı

Ömerler.

Hava serin, deniz yok.

1 Eylül Çarşamba

Deniz 1. Kartal.

Güçlü'nün sünneti.

Haydar Paşa- Necmi Paşa.

Güçlü öğleyin Kartal'da.

İkinci tekrar Kartal.

Akşam Maltepe.

2 Eylül Perşembe

Deniz 2. Maltepe.

Sa. 15. Kartal. Güçlü'nün yemeği.

Çalgı, kukla, orta oyunu.

Kalabalık akş. yemeği.

3. Eylül Cuma

Deniz 3. Kartal.

4 Eylül Cumartesi

Deniz 4. Kartal.

Ankara'ya hareket.

Büyük Güçlü için düğün günü olacak.

5 Eylül Pazar

Meclis. Anayasa değişikliği.

II. oylaması başladı. Bitti.

Nihat Erim'in beni Meclis'teki odasına götürmesi. Hükümette değişiklik. Eğitim, Enerji.

Şinasi Örel, İhsan Topaloğlu.

6 Eylül Pazartesi

Şeker p. 121.

Gece 03.30 Anayasa bitti.

Parti parası için saat 1.30'dan beri DP'nin bozguncu faaliyeti ile mücadele.

7 Eylül Salı

Sabah Sa. 8.15'de N. Erim'i ziyaret ettim.

Sivas (okunamadı) (İmam Hatip) okullarını ve İhsan Topaloğlu (Milli Petrol meselesini) görüştim.

Sa. 8.05'te havaalanına hareket. Sa. 9.30'da İst. hareket.

İst. Harem – Kartal – Maltepe – Banyo.

Akşama kadar yattım.

Gece Yunan (*Vima*) muhabiri için demeç çalıştım.

Osman Olcay'ı çağırarak.
Ömer'le bezik.

8 Eylül Çarşamba

Deniz fırtına. Hava soğuk.

9 Eylül Perşembe

Deniz yok. Soğuk.
Akşam yemeğe Özden.

Gülsün solumda konuşurken ağlayarak çıktı. Mahzun döndü. Bu çocuk zorla gidiyor diye mesele yaptım. Ayrılırken Gülsün'le beraber ağladım. Gece uyumadım, ağladım.

[Gülsün Toker bir yıl için, okumak üzere Paris'e gidecektir.]

10 Eylül Cuma

Deniz I. Özden'de. Çok güzel. Gülsün sükûnet var. Gidiyorlar. Gülsün kalmak istemezse, ben istemezsem geri gelecek.

11 Eylül Cumartesi

Deniz II. Kartal 4 dakika, 35 saniye.

Laskaris Kartal'a gelmiş. Beraber Maltepe'ye geldik. Beraber yemek.

Sonra *Vima* gazetesi muhabirine hazırladığım cevabı Laskaris'e verdim. Cevabımın tarihi 10 Eylül. Laskaris cevabı beğendi.

Bir aynı Osman Olcay Bakan'a verilecek.

Gece Hanımlarla bezik.

12 Eylül Pazar

Sabah Kartal. Misafir. Kalabalık.

Deniz 3,5 dakika. Çok güzel.

Bu sabah Özden Metin ile telefonla. Gülsün mektup yazmış. Çarşamba okul açılıyormuş.

Bugünde gözü yaşlı uyandım.

Akşamları yanıma sa. yürüyüş.

Bugün 3 oldu, çok faydalı.

13 Eylül Pazartesi

Deniz 4. Kartal.

14 Eylül Salı

Gülsün'ün mektubu bana akşama annesine.

Deniz 5. Kartal.

15 Eylül Çarşamba

Deniz 6. Kartal 4 dakika, 30 saniye.

Dragos'ta Kemal Demir'in evi. Marmara Nurettin Conker.

Akşam yemeği. Necdet Uğur, Kemal Demir.

16 Eylül Perşembe

7. deniz. Kartal. 6 dakika. Çok güzel.

Akşam Sa. 17.30 - 18 yalnız yürüyüş.

17 Eylül Cuma

8. deniz. Maltepe. Güzel. 5 dakika.

Rüzgârlı. Güzel. Ömer'le.

Hanım İst. öğleyin.

Osman Olcay Vima'ya beyanatımı beğenmiş. Teşekkür ediyor.

Saat 18 Kemal Satır geldi. Faaliyet isteyen hali var. Hüdaî Oral'ın istediği grup başkanvekilliği için (Uğur'un yerine) cevabı.

Metin Saat 21 yemekte iken geldi. Kalmadılar.

9 Ekim Cumartesi

Grupta büyük konuşma yaptım. Toprak reformu ve AP-Nihat B. ihtilafında.

Aşçıbaşı iz.

Süleyman Beşli enfarktüsten hastaneye kalktı. 3 hafta kalacak.

[Sonbahar aylarında Başbakan Erim ile AP genel başkanı Demirel arasında bir anlaşmazlık ortaya çıktı. Bunun üzerine AP 5 Ekim'de partili bakanlarını hükümetten çekme kararı aldı.]

10 Ekim Pazar

İst.'da toplantı.

11 Ekim Pazartesi

Saat 12 Nihat Bey'e gittim.

Saat 13.30'a kadar konuştum.

Sonra Meclis. Partiler kanunu.

Ömer geldi, gitti.

13 Ekim Çarşamba

Edward K. Cooks

Superintendent of schools

89 Augsburg

Reese Kaserne Bldg. 24

Germany.

18 Ekim Pazartesi

İngiliz Kraliçesi II. Elizabeth geldi. Akşam C.B. yemek. C.B. yanında Dük Philip ile konuşma.

19 Ekim Salı

Kraliçe ile saat 17.25'de konuşma. Akşam yemeği.

20 Ekim Çarşamba

Kraliçe'nin İzmir'e gitmesi.

23 Ekim Cumartesi

Şeker. Aç. k. 102.

Asit ürik 4,4.

Fikret Gündoğan.

Zihni Betil.

24 Ekim Pazar

Sa. 10-16 Nihat Erim 1. proje.

Sa. 20-24 Nihat Erim 2. pr.

25 Ekim Pazartesi

Kraliçe'nin Ist. 'dan ayrılması.

26 Ekim Salı

C. Başkanı. yanında toplanma. Erim. Demirel. Tağmaç. Meclislerin Başkanları. Erim'in istifası haberi.

[Erim ile AP arasındaki anlaşmazlığın tırmanması üzerine Başbakan Erim 26 Ekim'de istifa etti, ama istifası kabul edilmedi. AP'nin hükümetten çekilme kararını 5 Kasım'da geri almasıyla bunalım atlatıldı. Ama, kabineden istifalar ve yeni atamalar izleyen günlerde de sürdü.]

27 Ekim Çarşamba

Meclis'e gittim. Erim istifasını C.B. kabul etmemiş.

Erim'in Demirel'i ithamı. Aleni beyanat. Kardeşlerinden dolayı Demirel'i ithamı.

Gece Sa. 10 İsmail Arar geldi, hikâye etti.

28 Ekim Perşembe

Özden ve çocukların İzmir'e hareketi.

Nihat Erim Sa. 12'de gelecek. Geldi. Anlattı. Çekileceğimizi söyledim. Sa. 16'da C.B.'na gittim (daveti üzerine). Anlattı. Nihayet bakanları çekeceğimi söyledim. C. Baş. memnun oldu.

29 Ekim Cuma

C. Baş. Beyanattı. C. Bayramı tebriki. Bunalımı çözmek için partileri daveti. C.B. AP'ye yeni bir şart katma ve hükümete üye vermeye daveti.

30 Ekim Cumartesi

Savcılık Demirel aleyhinde tahkikat açmış.

31 Ekim Pazar

Gruptan büyük bir hizbin temsilcileri. Kabul. Orkunt Amiral, Kaftan, Bozatlı, Beydağ.

1 Kasım Pazartesi

Meclis grubunda bunalım üzerinde konuşma. C. Başkanı'nın bayram mesajına partileri (AP'yi) uymaya davet. Seçimler. Senato'da seçimler.

Seçimlerde 53'ler.

53'leri silme yeniden.

4 Kasım Perşembe

Hastanede göz muayenesi önemli.

5 Kasım Cuma

Grupta konuşma. C. Başkanının bayram mesajına AP'yi davet. Geri.

6 Kasım Cumartesi

AP'nin temsilciler meclisi. 5 Ekim kararını geri almalan.

7 Kasım Pazar

Şeref Bakşık hastanede.

8 Kasım Pazartesi

Şeref'i ziyaret.

Gülsün'den mektup. Notları billet d'honneur.

Metin'in iç seyahati bitti.

9 Kasım Salı

Şeker. Aç. 146. Şarap içmekten olacak.

10 Kasım Çarşamba

Atatürk günü.

Sabah Anıtkabir.

Sergi. Ajans Türk.

Halkevi davetlisi olarak Derya sineması konuşma. Sa. 11.

Akşam Sa. 18. Osman Sabit Avcı'yı Meclis Başkan odasında ziyaret. 1,5 sa. konuşma.

Sa. 19.35 evde Malatya belediye başkanı seçimini konuşma.

11 Kasım Perşembe

Sa. 17.30. Osman Olcay ile bizde konuşma.

Sonra Uğur ve Demir. Demir, Meclis Başkanı ile görüşmüş, çünkü görüşme-
den pek memnun imiş.

Milliyet'e verdiğim beyanat çıktı.

16 Kasım Salı

Şeker. Aç. K. 121.

17 Kasım Çarşamba

Nihat Bey Sa. 12'de geldi.

Sonra Antalya'ya gitti.

*[CHP Genel Sekreteri Şeref Bakşık ve Parti Merkez Yönetim Kurulu 18 Ka-
sım'da istifa etti. 27 Kasım'da Kamil Kırkoğlu genel sekreter seçildi.]*

4 Aralık Cumartesi

Nihat Erim. 11 bakanın istifası.

Merkez Yönetim Kurulu.

İzmir'de Bülent'in takım olarak çalışması.

Orhan Birgit, özellikle Haluk Ülman'ın yazılan.

Paris'e gitme hazırlıkları devam ediyor.

*[3 Aralık'ta aralarında başbakan yardımcılarını Sadi Koçuş ve Atilla Kara-
osmanoğlu'nun da bulunduğu 11 bakan "kalkınma hamlesini ve reformları
Atatürkçü bir görüşle gerçekleştirme olanağı kalmadığı inancıyla" hükümetten
istifa etti. Bunun üzerine Erim de Sunay'a kabinenin istifasını sundu. Sunay 7
Aralık'ta hükümeti kurma görevini yeniden Erim'e verdi. 11 Aralık'ta açıkla-
nan yeni bakanlar kurulu listesi 13 Aralık'ta Sunay tarafından onaylandı. 24
üyeden oluşan kabinenin yarısı TBMM dışından atanmıştı. Ayrıca AP'den 7,
CHP'den 4 ve MGP'den 1 üyeye bakanlık görevi verilmişti. Bakanlar Kurulu 22
Aralık'ta 45 ret, 3 çekimsere karşılık 301 oyla güvenoyu aldı.]*

5 Aralık Pazar

Nihat Bey gene gidip istifa etmiş. Askerler kabul etmemişler. İstifa edenlerden ümitsiz. Hükümeti tekrar kuracak.

Kadınlar toplantısına gittim. Bayağı hasta idim. Sonra açıldım. Şaşıtm. Bir tehlike atlattım.

Gece saat 10. Karaosmanoğlu geldi. Ümitsiz, meys. Nihat B.'den, Maliye'den şikâyetçi. Çok acıdım.

15 Aralık Çarşamba

Saat 6.30 kalktık. Erdallar evdeler, dün akşamdan. Sa. 7 tıraş. Kahve altı. Sa. 8.15'te yola çıkış. Polis yardımı ile havaalanı. Milletvekilleri senatörler beraber.

İstasyon. Millet Meclisi Başkanı, milletvekilleri, Meclis yönetim kurulu var. Yalnız Bülent yok. Başbakan (okunamadı).

Kalktık. İst. inmedik. Ali Topuz, Emer Ergin. Roma. Elçi İsmail Erez. Papa'dan elçi. Amiral Necdet. Paris'e yeni uçak ile. Paris. Hasan Işık: Özden Metin. Polisler motorlu Büyük elçilik. Uçak rahat.

16 Aralık Perşembe

Sa. 13.30 Göz doktoru Prof. (okunamadı) adam.

Sonra saat 13.45. Dr. (okunamadı). Çinli gibi. Kibar. S. 16.

Yann 9.30 gözlükçü.

Muayene tafsilatı özel defter.

Sa. 18.30 B.elçilikte Türk heyetini kabul.

17 Aralık Cuma

Sa. 9.30 gözlükçü.

Sa. 11 Maurice Schumann.

Sa. 14 30 Tekrar gözlükçü.

Sa. 17 30 Elysée C. B.

Opera. Gitmedim.

Sa. 20'de yattım.

Reşit Ülker ve iki arkadaşını kabul ettim.

18 Aralık Cumartesi

Gezme. Gülsün, Özden,
Zafer Abidesi. Place Charles de Gaulle.
Champs Elise'de yürüyüş.
Sacri Coeur. Resim yapanlar.
Place de Tertre.
Bale – Rus.
Gülsün'ün vedaı.

19 Aralık Pazar

Sa 21 -Bois de Bulogre.
Hipodromda gezme.
Sen Germen dönüş.
Kâmuran Bey'de akşam yemeği.

20 Aralık Pazartesi

Eski Fransız sefirlerinin öğle yemeği.
Tri. N.
Akşam gezinmedim.

21 Aralık Salı

Borcum Büyükelçiye
1125 FF.
İstasyon (Orley) ·
Yunan B. Elçisi.
(okunamadı)
Atina 15.10. Başb. Papadopoulos.
Elçilik.

24 Aralık Cuma

Meclis.

25 Aralık Cumartesi

Sa. 11. C.B. Nihat B. de orada. Sa. 13 kadar.

Ev içinde istirahat.

Aralık ayının sonundaki not sayfası

Kor. Gn. Abdurrahman Erendam.

Ankara Garniz. kom. ve Sıkıyönetim komut. Yardımcısı.

Baki Tuğ. Hakim yüzbaşı, askeri savcı.

1972

3 Şubat Perşembe

AP Başkanı Demirel ile, isteği üzerine, Meclis grubu başk. vekili odasında görüşme.

5 Şubat Cumartesi

Meclis grubunda Bülent hareketine karşı açık beyanatım.

6 Şubat Pazar

Meclis Grubunda görüşme. Bülent'e karşı genel görüşme. Salı günü Bülent cevap verecek.

7 Şubat Pazartesi

Evde. Zonguldak. Mv. Ahmet Güner.

5 Şubat Salı

Göğüs hastanesinde muayene.

Kan tahlili.

Şeker 116.

Ürik asit.

Kolesterol.

Lipid.

10 Şubat Perşembe

Parti meclisinde bulunmadım. Zihni Betil başkanlık etti.

Gaziantep İl Bşk. Zihni Bey'le görüştüm.

11 Şubat Cuma

Adalet bak. görüşme.

Kanunlar geliyor.

Sabah Nizamettin Neftçi.

12 Şubat Cumartesi

Grupta cevap - Ecevit'e cevabım.

Demir gitti - İran'a.

24 Mart Cuma

Özden Saat 8'de veda etti. Paris'e gitti.

25 Mart Cumartesi

Büyük Millet Meclisi. Sıkıyönetimin uzatılması. Konuştum. Sonunda kavga oldu.

26 Mart Pazar

Parmağıma parafın konması. 4. defa (40.D)

[Erim ile siyasi parti liderleri arasında çıkan anlaşmazlıklar sonucunda hükümet 16 Nisan 1972'de görevinden istifa etti. Sunay da bu istifayı kabul ederek Erim'in önerisi doğrultusunda başbakanlık görevini vekâleten Milli Savunma Bakanı Ferit Melen'e verdi. 29 Nisan 1972'de Sunay yeni hükümeti kurma görevini Suat Hayri Ürgüplü'ye verdi. Ürgüplü, 1960'ların ortasında yaşanan hükümet krizi sırasında da başbakanlığa getirilmiş ve ülkeyi 1965 seçimlerine götürmüştü. 1966'da Sunay tarafından kontenjan senatörü yapılmış olan Ürgüplü, kabinesini 13 Mayıs'ta açıkladı. Ama, Sunay, hükümeti onaylamayınca, Ürgüplü istifa etmek zorunda kaldı ve başbakanlık görevi bu kez Milli Savunma Bakanı Ferit Melen'e verildi. Olağanüstü koşullar altında partilerüstü bir hükümet kurmayı başaran Melen, kabinesini 22 Mayıs'ta açıkladı. Bakanların çoğu TBMM dışından seçilmişti.]

3 Mayıs Çarşamba

Ömer in İst., Sofya seyahati.

4 Mayıs Perşembe

Ömer'in Sofya'dan Ankara'ya dönüşü.

5 Mayıs Cuma

V. Ol.ü. Kurultay toplanmadı. Rahatsızdım.

6 Mayıs Cumartesi

V. Ol.üs. Kurultay

7 Mayıs Pazar

V. Olağanüstü kurultay. Merkez Yönetim Kurulu güvenoyu aldı.

8 Mayıs Pazartesi

Kurultay sonucunda Genel Başkanlıktan çekildim.

Merkez yönetim kuruluna yazdım.

Senatörler geldiler.

[1972 ilkbaharına gelindiğinde CHP içinde tam bir kutuplaşma ortaya çıkmıştı. Partinin meclis ve senato ortak grubunun çoğunluğu İnönü'yü, buna karşılık genel sekreter ile merkez yönetim kurulu ve parti meclisinin çoğunluğu eski genel sekreter Ecevit'i destekliyordu. Bu ortam içinde 6 Mayıs 1972'de CHP 5. olağanüstü kurultayı toplandı. Kurultayın gündemine göre parti meclisi için güven oylaması yapılacak ve güvenoyu alamaması halinde yeni parti meclisi seçimi yapılacaktı. Genel başkan İnönü yaptığı konuşmada kurultaydan, "partiye çıkmazdan ve muhakkak bir tehlikeden kurtarmak için" birlikte çalışabileceği yeni bir parti meclisi seçmesini istedi. 7 Mayıs'ta yapılan güven oylamasında, Ecevit yanlısı parti meclisi 507'ye karşılık 709 oyla güvenoyu aldı. Bu sonuç üzerine İnönü 8 Mayıs'ta CHP Genel Başkanlığından istifa etti. İnönü istifa mektubunda kısaca, "CHP 5. olağanüstü kurultayının 7 Mayıs 1972 toplantısında verdiği karar sonucu olarak CHP genel başkanlığından çekildim. Tüzüğün 28'inci maddesinin gerektirdiği işlemin kurulunuzca yapılması için saygılarımla arz ederim" dedi. Tüzüğün bu maddesine göre genel başkanlık makamının boşalması halinde, merkez yönetim kurulunun, yeni genel başkanı seçmek üzere kurultayı hemen toplantıya çağırması gerekiyordu.]

9 Mayıs Salı

Milletvekilleri ve senatörler geldiler. Teessür. Bağlılık.

Nüvit, Hanım.

Necdet Uğur istifa etmiş.
Tağmaç çok müteessir olmuş.
Fahri Özdilek. Rafet Aksoy.
Coşkun Karagözoğlu.
Metin İsrail için İst. gitti.

10 Mayıs Çarşamba

Saat 9.30 Ankara'dan hareket.
Saat 13. Yalova. Termal oteli.

11 Mayıs Perşembe

Çınarcık.
Vahyi Beyler.
Akşam yemeği.
Müdür. Nevzat Pş.

12 Mayıs Cuma

Ali Bey, hanım.
B. II. 13 dakika.
Fuat Sirmen.
Ömer, Engin.
Kan tahlili. Şeker 122.

13 Mayıs Cumartesi

İsmail Rüştü Aksal. Öğle yemeği.
Seyfi Sadi Pencap Ankara'ya dönüyor.
Sabah tansiyon 16.
Akşam yürüyüş.

14 Mayıs Pazar

Ömer, Engin, Hayri, Eren, Fahriye H. Sa. 9.30 geldiler.
Öğle yemeği Kemal Satır ile beraber.
Sa. 15'te çocuklar gittiler. Yukanda Kemal Satır C.ts. görüşmesini anlattı. Bülent Genel Başkan seçilmiş. Akşam gazetecilerle yürüyüş.

[CHP kurultay, ilgili tüzük maddesi işletilerek, 14 Mayıs'ta yeniden toplandı. Gündemin başlıca maddesi genel başkan seçimiydi. Seçime tek aday olarak giren Ecevit'in genel başkan seçilebilmesi için kurultay delege sayısının salt çoğunluğunun oyunu alması gerekiyordu. Toplam kurultay delegesi sayısı 1416 olduğundan, salt çoğunluğu sağlamak için 709 oy gerekiyordu. Seçime sadece 913 delege katıldı ve Ecevit kendisine yeterli olan sayıdan 117 oy fazla alarak 826 oyla genel başkan seçildi. İnönü bu kurultaya katılmadı.]

15 Mayıs Pazartesi

Demir (Kemal) geldi. Ürgüplü hikâyesi. Anlattı.
Sunay ile anlaşmış. Ordu kabul etmemiş.

16 Mayıs Salı

Muhlis Erkmenler.

17 Mayıs Çarşamba

Araştırma enstitüsü.
Dönüşte Gülsün mektup.
[General Şefik] Erensü öğle yemeği.

18 Mayıs Perşembe

Banyo. 18 dakika.
Necdet Uğur geldi.
Çınarcık I Bayram.
Necdet Uğur beraber.

19 Mayıs Cuma

Şeker 109 mg.
Necdet Uğur, hanımı.
Profesör Münir Sarpyener.
Hatice.
Adalet H.
Öksürük.
Hanım yalnız misafirlerle Çınarcık.

20 Mayıs Cumartesi

Metin, Özden, Nurperi, Güçlü geldiler. Sa. 5'te gittiler.

Özden, Gülsün'ün mektuplarını getirdi.

21 Mayıs Pazar

Kut Hanım – Çınarcık.

22 Mayıs Pazartesi

Ahmet İhsan Kırımlı Ankara'dan gelmiş. Süleyman Demirel Bey'den selam ve dostluk getirmiş.

23 Mayıs Salı

Yalova Belediye Reisini makamında ziyaret. Sonra hep beraber köye gittik. Akşama kadar köyde.

24 Mayıs Çarşamba

Sa. 15.30'da kaymakamı ziyaret. Sa. 16 üretim çiftliğine. Sürülerini, laboratuvarlarını gezdik, gördük. Sa. 19.30 döndük.

Gece Necdet Uğur İst. 'dan gelmiş görüştük.

25 Mayıs Perşembe

Sa. 16 İpek Kâğıt (Eczacıbaşı). Sonra Gacık köyü.

Sağlık Bakanı Kemal Demir.

Zafer Paykoç.

Kemal Demir ile konuştuk.

Zafer Bey Bursalı doktor İbrahim Çataloğlu ile elektro yaptılar.

26 Mayıs Cuma

Metin Kartal'dan geldi.

Kemal Demir, Zafer Paykoç erkenden gittiler.

Metin, Necdet Uğur öğleden sonra gittiler.

27 Mayıs Cumartesi

Gülsün'den mektup, ona mektup. Yanım saat Termal etrafında gezinti.

Kan. Şeker 100 mg.

28 Mayıs Pazar

Gece Sadrettin Çanga'ya telgraf çektim. (okunamadı) diye.

29 Mayıs Pazartesi

Sadrettin Bey Bursa'dan geldiler.

Sa. 17.30 CHP ilçe merkezi. Sonra araştırma. Hüseyin (Tomates).

Akşam yemeği. İhsan Sabri Çağlayangil, Mehmet Dalkıran ve iki arkadaşı.

30 Mayıs Salı

Saat 11.15 Yalova Lisesi. Saat 12.15'e kadar. Memnun oldum.

Öğle yemeği yalınız.

31 Mayıs Çarşamba

Akşam. Araştırma.

Hüseyin Akgün – Tomates.

1 Haziran Perşembe

Ali B., Nabine H. Sabah, öğle yemeği.

Sa. 17.30 Aksa Fabrikası. Özel fabrika. Müdür Vasfi Temizyürek. Çok memnun oldum.

Bursa il başk.

Atıf Akgüç.

2 Haziran Cuma

Akşam yemeği Aksa müdürü Vasfi B., hanımı oğlu. Defterlerine hatıra yazdım.

3 Haziran Cumartesi

Kan şeker 124.

Ömer, Eren. Öğle yemeği.

Sa. 17.30 - Bursa – Gemlik.

Daniş B., Hanım – Hanımlar.

Çay. Beraber İznik gölüne kadar teşyi.

4 Haziran Pazar

Saat 16'da İznik'e hareket. Gölün güneyinden dolaşarak İznik'e vardık. Yol güzel. Saat 18'e yaklaşık İzniklilerle konuştuk. Erken ayrıldık. Kuzey yoldan, göl kenarından, Orhangazi kenarından döndük.

Akşam yemeğinden sonra Ahmet İhsan Kırmılı ile iki saat görüştüm. Ecevit işinin neticesini merak ediyorlar.

8 Haziran Perşembe

Necdet Uğur ile öğle yemeği.

Zekeriya Akçalı Almanya'ya gidiyor.

Meclis çokluk olmadı.

Sadi Koşar ile ev.

9 Haziran Cuma

Sadi Koşar Sa. 12'de gelecek. Dün görüştüm.

Gültekin.

Meclis. Saat 18'de ayrıldım, belim ağrıdı. Galiba üşüdüm. Evde yatım. Gece iyi oldum.

10 Haziran Cumartesi

Kan şekeri 105.

Sabah yanm saat yürüdüm.

Zafer Paykoç, hanımı, oğlu assistant Ediz, kızı Deniz (öğretmen) öğle yemeğinde. Çok neşeli idik. .

İngiliz sefareti. Kraliçe doğum günü. Saat 17.30.

Klüp.

11 Haziran Pazar

Memet Kartal ve hanımı.

Malatya Ahmet Fırat. Öğleye yemeğe kalmadılar.

Klüp.

Kartal, Kırkoğlu ile konuş. anlattı.

12 Haziran Pazartesi

Bülent Sa. 19'da evde.

Sabah Necdet Uğur. İst. il kongresi hakkında bilgi verdi. Metin'in sınıf arkadaşları ile Necdet ögle yemeği.

Meclis, girerken, geçerken Bülent ile selamlaşma.

Mecliste. Sakarya il kong. vakasını anlatma.

Bülent Sa. 19'da geldi. 25 dakika kaldı. Nazik, mesafeli.

13 Haziran Salı

Tokerler Sa. 8'de Kartal'a gittiler.

Nihat Erim Sa. 11.30'da geldi. Bir saat konuştuk. Amerika'ya gitmeden önce görüşmeme.

Çok havadis.

Meclis. Çokluk olmadı.

Sa. 16 ev. Sa 19.

Akşam yemeği Kemal Demir ve Necdet Uğur.

14 Haziran Çarşamba

Sabahleyin bahçede gezerken Rafet Aksoyoğlu geldi. Benden havadis öğrenmeye gelmiş. Günün meselesi benim C.B. olmam. AP bana teklif yapmış, doğru mu? Kendileri de istiyorlar. Ordu bununla meşgul.

Meclis. Kaftan Malatya'dan gelmiş. Görüştük. Malatya beni bekliyor.

15 Haziran Perşembe

Hüdaî Oral konuşmalarını anlattı.

Akşama Erdallar geldi.

Aykan ögle yemeğinde.

Meclis.

16 Haziran Cuma

Öğlen yemeği. Nurettin Alkyurt. Malatya'ya gidiş meselesi.

Meclis. Çokluk yok.

Kemal Önder. Arsa ve emlak vergisi kanunları görüştük. Eksik bilgiler hazırlanacak.

Hıfzı Oğuz Bekata

Erdallar trenle.

Hanımı kulak doktoruna.

17 Haziran Cumartesi

Şeref Bakşık Sa. 11.30 görüştük. Ona çok kırgın olduğumu açık söyledim. Üzgün, belki kopmuş olarak ayrıldık.

Gözlük tamiri.

Klüp. Sa. 19.30 Akyüz ve iki Malatyalı görüştük. Hakkı Gökçe kopmuş diyorlar.

18 Haziran Pazar

Gezinti. Bahçede. Dr. Bekir B., hanımı öğle yemeği,

Başımdan geçen büyük temizlik.

19 Haziran Pazartesi

Meclis.

N. Kodamanoğlu, T. (okunamadı) petrol konusunda hali ve tasavvuru anlatılar.

Avukatla vergiler üzerinde konuştum.

Kemal Demir S. 22'de geldi konuştuk.

20 Haziran Salı

Akşam Malatya konuşmasını çalıştım.

Akşam Kemal Demir geldi. Konuşmamı gösterdim.

Gündüz (Akşam) Orhan Kabibay. Ayrılıktan bahsetti. Meclistekilerin Bülent ile farklı ideolojide olduğunu ileri sürüyor.

21 Haziran Çarşamba

Hüdaî ve Kabibay'a Malatya konuşmasını gösterdim. Malatya'ya geliyorlar. Kabibay kalacak.

İlyas Kılıç öğlen geldi. Çok değerli bir konuşma. (Vaziyet muhakemesi) yaptı.

22 Haziran Perşembe

Ali İhsan Göğüş ile görüşme. Meyus, (okunamadı) güçlü olduğunu sanıyor, bana hareket tavsiye ediyor.

Hanım Malatya hediyelerini aldı.

Peklikten pek mustaribim.

23 Haziran Cuma

Şeker 100 gr.

Rahatladım.

Zafer Paykoç öğleyin.

Nurperi imtihanı verdi.

Meclis.

24 Haziran Cumartesi

Malatya'ya uçak. Ankara.

Diyabet 1929.

43.

1971 – 9.

Katarak.

25 Haziran Pazar

Malatya il kongresi.

Saat 11'de kongre konuşma. Eyi kabul.

Babamın mezarını ziyaret.

Saat 12'de Şeker Fabrika salonunda ziyaretleri kabul.

Hataylılar, Sivaslılar, Mersinliler, Elazığlılar. Sonra ev yemek.

Sa. 17.30. Valide çay.

Sa..19.30. Evde. İlçelere veda.

26 Haziran Pazartesi

Malatya'da geziler.

Konak, Yakınca, Yeşilyurt.

Gündüz Bey belediyelere.

27 Haziran Salı

Öğleden sonra Havaalanı. Kayseri – Ankara.

28 Haziran Çarşamba

Meclis.

29 Haziran Perşembe

Şeker 102.

Meclis.

Gece Çağatay'ın Anadolu Kulübü'nde kızının nikâhı.

30 Haziran Cuma

21. Kurultay.

Atatürk.

Sa. 10.30'da eyi kabul.

Ecevitle selamlaşma.

Öğleden sonra konuşmalar. Delegeler hararetle Ecevitçi.

Erzurum il başkanı Ecevitçiliği kabul etmiyorum dedi, dövdüler. Sükûnet bozuldu.

Haziran ayının sonundaki not sayfası

Doğu Pakistan'la Bali'nin birleşmesi mümkün mü demek isterim efendim.

2 Temmuz Pazar

Kurultay. Öğleden sonra bulunmadım.

Seçimler.

3 Temmuz Pazartesi

Meclis.

Bülent yanınki grup toplantısını tehir etmiş.

4 Temmuz Salı

Metin'in, Gülsün'ün gelmeleri. Mutlu gün.

Gündüz İlyas Kılıç'ın oğlunun nikâhı.

Akşam Amerika sefareti. Milli gün.
Gece Kemal Demir, Metin Toker görüşmesi.

5 Temmuz Çarşamba

Metin dönmüş.

Sabah Necmettin Sahir'in torunu trafik kazası geçirmiş. Necmettin'i bulamadık.

6 Temmuz Perşembe

Partiden 5 kişi ayrıldı. En önemlisi İlhami Sancar.

M. Aksoley, Ekrem Özden, Cemal Yıldırım, Sezai Orkunt, İlhami

7 Temmuz Cuma

S. 11'de partiden ayrılanlara karşı konuşmam. Bir sayfasını okumadım. Çok üzülüm. Ama tam dağıtıldı. Kemal Satır veda konuşması gibi bir şey yaptı. M. Hazer sert bir konuşma yaptı. Gruptan çıktım.

Meclis.

Gülsün'ü akşam yolcu ettik. Gece Mevlüt (okunamadı) oğlu'nun Marmara da nişan töreni. Bülent ile bir sofrada.

Önemli bir olay: Yatarken küçük merdivende düştüm. Çok fena idi. Sağ salım kalktım.

8 Temmuz Cumartesi

Konuşmam iyi tesir yaptı. Kaç kişi ayrılacağı belli değil.

Şeker 88 mg.

Zafer Bey.

9 Temmuz Pazar

Klüp Lebit Yurdoğlu akşam yemeğinde.

10 Temmuz Pazartesi

Meclis'ten hesabıma baktım. 4.000 lira alacağımı aldığımda 16, 14 bin, 30 bin kadar alacağım olacak.

İsmail Rüştü Beyler öğle yemeğinde.

Akşam Marmara Otelı İmran Öktem'in kızının nikâhı.
Salim Başol ve oğlu Güngör Başol.
Erdal'da akşam yemeği.

22 Temmuz Cumartesi

Şeker 102.

23 Temmuz Pazar

Saat 6'da kalktık.

Saat 7.15'te İst.'a hareket.

Trafik Ankara – Kızılcahamam - Gerede arasında tehlikeli surette kanşık. İzmit'te Leyla Atakan'ın kabrini ziyaret. Yolda emniyet kılavuzları (her ilde değişerek) ile Kartal'a geliş. Saat 1.30.

Sıcak, sıcak.

Deniz 1. 5 dakika.

Çok sakin, temiz, ılık.

24 Temmuz Pazartesi

Deniz 2. 6 dakika. Eyi. Gazeteciler.

25 Temmuz Salı

Deniz 3. 6 dakika. Lodos. Orta. Sa. 12-13.

Sa. 17.30. Deniz 4. 6 dakika. Sakin. Ömer. T.N.

Sa. 18 kahvaltı.

Sa. 19. yatak. 20.

26 Temmuz Çarşamba

Sabah. Sa. 11.30.

Deniz 5. 6 dakika. Lodos. Sert.

Deniz 6. 8 dakika 30 saniye. Sa. 18.30. Rüzgârlı.

27 Temmuz Perşembe

Deniz 7. 9 dakika. Hafif dalgalı.

Akşam. Necdet Uğur, hanımı. Sa. 19 – 20.

Akşam yemeği Fahriye H.
Gece midem fena.
Uykusuz. Çok fena.

28 Temmuz Cuma

Yağmur. Deniz yok.

29 Temmuz Cumartesi

Deniz 8. 6 dakika.
Can Okan evi.
Sonra Mutlularda akşam yemeği.

30 Temmuz Pazar

Deniz 9. 6 dakika. Haf. d.
Rıza Erdem'de çay. Eyi. Akşam yemeği evde.

31 Temmuz Pazartesi

Deniz 10. 7 dakika. Haf. d.
Hanım Şevket Bey'e Sa. 15'te.
Öğle yemeğinde Kemal Satır yazı getirdi.

2 Ağustos Çarşamba

Deniz 12. 9,5 dakika. Haf. d.
Şevket Özüpek Sa. 10 ölmüş.

3 Temmuz Perşembe

D. 13. 11 dakika. Haf. d. Yorulmadım.
Kitap okuyorum.
Hanım Şevket Özüpek cenazesine gitti.

16 Ağustos Çarşamba

Deniz 24. 6 dakika. Eyi.
Maltepe'ye göç.

17 Ağustos Perşembe

Deniz 25. 7 dakika. Maltepe eyi.

Dragos yolunda yürüyüş. Sabah, akşam.

18 Ağustos Cuma

İsmail Ertem beyanname müddeti hakkında bilgi verecek.

Deniz 26. 8 dakika. Rahat.

Sa. 17 Malul gaziler daveti.

Sa. 17 Ahmet Selgil.

Sa. 20 davet.

19 Ağustos Cumartesi

Deniz 27. 8 dakika. Çok eyi.

Dragos'ta yürüyüş. 17 - 17.30.

Zafer Paykoç. Her şey eyi.

20 Ağustos Pazar

Deniz yok. Fırtına.

Yürüyüş. Dragos. 50 dakika.

21 Ağustos Pazartesi

Deniz yok. Lodos kuvvetli.

Sabah. Dragos yürüyüş.

Sa. 17 Televizyon.

24 Ağustos Perşembe

Deniz 29. 7 dakika 30 saniye. Fırtına gibi, çıktım.

Komşuya.

Yürüyüş.

Hisar'da.

25 Ağustos Cuma

Deniz dalgalı 30. 5 dakika.

Metin.

Hisar yürüyüş.

26 Ağustos Cumartesi

Malul Gaziler'de konuşma. Önemli.

Deniz yok. Yağmur.

27 Ağustos Pazar

Hisar'da. Deniz yok.

Anadolukavağı, Karakulak suyu.

Askeri karargâh. Kumandan.

Hisar'dan dönüş. Doğru Dragos.

Akşam Maltepe.

Hakkı'nın evlenme günü. Büyük davet.

28 Ağustos Pazartesi

Maltepe'de. Deniz yok.

Dragos'ta yürüyüş.

TV'de 30 Ağustos için konuşmamı verdiler.

29 Ağustos Salı

Deniz 31. 7 dakika. Çok soğuk.

Yürüyüş. Dragos 60 dakika.

Abdülhalik Renda'nın büyük kızı Nerime'yi gördüm. Çok iyi. TV'de konuşmamı beğenmiş.

30 Ağustos Çarşamba

Deniz 32. 6 dakika. Sakin serin.

T.N.

Karabekir'in kızları, beyleri ve bir kızları ile geldiler. Sa 16.

Sa. 17'de Necdet Uğur beraber Dragos'ta yürüyüş. Sa. 19'a kadar. Sonra, Kadıköy'e Necdet Bey'i götürme. Sa. 19.30'da Kadıköy'den geri. Sa. 19.50 Maltepe.

31 Ağustos Perşembe

Şeker 101 mg. İd. yok.

Deniz 33. 8 dakika. Serin, iyi.

2 Eylül Cumartesi

Heybeliada'ya geçiş.

Sa. 15.50 vapuru ile.

3 Eylül Pazar

Ada'da yürüyüş.

Hacı hanım, Hüsniye ziyaret.

4 Eylül Pazartesi

Ada'dan Maltepe'ye geçiş. İki gece Ada'da, Ali Beylerde kaldık. Maltepe'de sabah akşam yürüyüş.

[CHP'nin 5. olağanüstü kurultayından sonra partiden istifalar başlamıştı. İstifa edenlerin bir bölümü 4 Eylül 1972'de Kemal Satır'ın genel başkanlığında Cumhuriyetçi Parti adıyla yeni bir parti kurdular.]

5 Eylül Salı

Sabah, akşam yürüyüş. Kemal Demir ve hanımı. Geçerken selamlama. Mümtaz Ökmen hanınunu ziyaret.

Akşam Özden'de davet.

Rıza hanımı da orada.

Olimpiyatta Arap gerillası İsrail oyuncularını bastılar. 2 kişi öldürdüler. 9 kişi rehin aldılar.

6 Eylül Çarşamba

Sabah Dragos'ta yürüyüş.

Dr. Kemal Demir'in hanımı. Geçerken selam.

Olimpiyatta Arap gerillacıları İsrail rehinelerini öldürmüşler.

Rıza ağır hasta. Gece hanım Ömer'le orada.

7 Eylül Perşembe

Rıza ağır. Fransız hastanesi.

12 Eylül Salı

Öğleden evvel yürüyüş.

Rıza'ya uğradık. Açılmış biraz.

Hatice - Dr. Münir Sarpyener.

Rıza - Pelte yemiş.

Gece T.N.

13 Eylül Çarşamba

Sabah yürüyüş. Rüzgâr.

Öğleden sonra Rıza sakın, uyuyor.

14 Eylül Perşembe

Sa. 9 Ankara'ya hareket.

Yolda Leyla Atakan'ın anıtını ziyaret.

Bolu Mehmet Ef.'de öğle yemeği.

Saat 16'da ev.

Akşam bahçede 1,5 saat yürüyüş.

Sa. 20 Kemal Demir.

15 Eylül Cuma

Şeker 1,19. İd. menfi.

Meclis.

16 Eylül Cumartesi

Gece Saat 2'de Rıza ölmüş.

Teşvikiye Camisi'nden kalkacakmış.

Akşam S. 20.55'te trenle İst. hareket.

17 Eylül Pazar

Pendik'te karşıladılar Ömerler.

Metinler. Kartal'a geldim.

Öğleyin Teşvikiye Camisi'nde cenaze namazı.

Ben ayrıldım eve döndüm. Kartal'a.

18 Eylül Pazartesi

Kartal. Ev.

Hanım, Adalet H.'a gitti. Benden (10) para götürdü.

Naime Hanımlar.

Rahmi Koçlar.

Adalet H., Ünal, Erden, Mutlu. Akşam yemeğine kalmadılar.

Fahriye H. geldi.

Ömer, Engin akşam yemeği.

Evde bir saatten fazla yürüdüm.

Rıza için gelen çelenkler arasında Ferit Melen, Faruk Gürler (G. k. başk.) Kemal Demir.

19 Eylül Salı

Akşam Saat 8'de yemek.

8.50 Pendik'e hareket.

Adalet Hanımlar da geldiler. Saat 21'de hareket.

Tren uykusu fena değil.

20 Eylül Çarşamba

Sabah 8.30 Ankara ev.

Kemal Satır öğle yemeği.

Kemal Demir. Ordu teşkilatlı gibi görünüyor.

Telgraflar. Gültekin ile çalışma.

50 dakika yürüyüş. Hanımla.

21 Eylül Perşembe

Meclis yok.

Akşam Hanımla yürürken hanımın baş dönmesi.

Bir doktor.

Bir daha Orhan Şardaş.

Gece yansına kadar.

Tahsin Yalabık, hanımı.

Nihayet İsmet Yalabık H. gece bizim odada.

Kemal Demir ve hanımı.

22 Eylül Cuma

Çocuklar İst.'dan geldiler.

Hanım oldukça iyi.

Orhan Şardaş.

Akşam yemeği resim.

Kemal Demir sabah.

26 Eylül Salı

Şeker 111. İd. yok.

27 Eylül Çarşamba

Marmara Otelinde denizcilerin gecesi. Çok iyi oldu.

Afgan Kralı C. B. ile geldiler.

Deniz K. Kayacan çok yakın davrandı.

30 Eylül Cumartesi

Ali Saip Ursavaş merhumun oğlu kızını evlendirdi Anadolu Kulübü'nde. Akşam Sa. 6.30 – 8.30.

4 Ekim Çarşamba

Akşam Tıp Kongresi üyeleri için Dr. Kemal Demir'in Meclis salonunda kabul resmi.

Sabah Özden'in çok müteessir olarak şikâyeti.

Benden sonra meydanda kalacak, neyi varsa şimdiden bilsin!

5 Ekim Perşembe

Prof. Dr. Muharrem Miraboğlu. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Genel Sekreteri.

Bilim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yusuf Vardar.

Dr. Fazıl Küçük Kıbrıs.

Vahit Kozatlı önemli araştır.

14 Ekim Cumartesi

Bilim Ödülü için tören. Sa. 10 gittim.

Akşam Sa. 18 - 20 Başbakanın kokteyli gittim. Genelkurmay Başkanının benimle yakın ilgilenmesi.

22 Ekim Pazar

İst.'dan Ank.'ya çıkan uçağı korsanlar Sofya'ya kaçırmışlar.

23 Ekim Pazartesi

Ankara.

Ali Rıza Uzuner, Mukadder Öztekin uçak kaçırınlar için beyanat vermemi hatırlattılar. Sofya'da Sa. 19.30'a kadar mühlet vermişler. Mustafa Kaftan'a bir bildiri yazdım. Yayılmak üzere gönderdim. Korsanlar uçağı bıraktılar.

24 Ekim Salı

Sabah Sa. 10.30'da oto ile İst. hareket.

Sa. 15.15'te Kartal.

Metin ile öğle yemeğı.

Sa. 17'de Taşlık. Ömer.

Sabah Ankara. Şeker 133.

27 Ekim Cuma

İst. Belediye Nikâh Dairesinde Teoman Özalp'ın oğlu Alp'in nikâhı. Sa. 18'de Ali B. geldi. İst. Spor Kulübü'nde briç oynadım.

28 Ekim Cumartesi

Doktor Kemal Demir Ankara'dan geldi. 3'ncü 5 yıllık plan üzerine Meclis'te oy verilmiş. CHP grup bağlayıcı karan aldıkları halde (Bülent Ecevit'in isteğı üzerine), CHP'li bakanlar plana kabul karan vermişler. Parti meclisi aksi fikirdeymiş. Bugün parti meclisinde görüşülecek imiş. Akşam Doktor K. Demir telefon etti. Parti meclisi hükümetten çekilme karan almış. Başbakan ile Ecevit görüşmüş. Ecevit Pazartesi'ye kadar mühlet istemiş.

[CHP 4 Kasım'da bakanlarını hükümetten çekme kararı aldı. Bu karar üzerine zor durumda kalan Melen yine de hükümetini ayakta tutmayı başardı.]

6 Kasım Pazartesi

Başbakan Ferit Melen ziyaret etti. Nezaket.

CHP'den çekilmem gazetelerde çıktı.

Üç mektup 5.11.72 tarihli.

[Inönü 5 Kasım 1972'de, CHP'nin yeni politikasını benimsemediğini açıklayarak partisinden istifa etti. İnönü istifa mektubunda şunları belirtti: "12 Mart şartlarının nazik mahiyetini ciddiyetle muhafaza ettiği bir zamanda, parti politikasının memleket için sakıncalı gördüğüm şekil ve istikamette değiştirilmesi sebebiyle CHP'den ayrılmış olduğumu bilgilerinize saygılarımla sunarım."]

7 Kasım Salı

Genelkurmay Başkanı Faruk Gürler, İkinci Başk. Sunalp Sa. 11.45'te geldiler, 12.45'te gittiler. Dikkatli, dost idiler.

Sa. 14.30 hareket Ank.'dan Abant'a.

Sa. 17.30 Abant Otel.

Kemal Demir ve Bolu başhekimi geldiler.

Gece rahat, sakin.

Hanımın tansiyonu yüksek

Bolu Valisi ilk Şeriye vekili Mustafa Fehmi Ef. Oğlu. Çok yakın.

8 Kasım Çarşamba

Bayramın biri.

Hanım rahatsız. Tansiyon 19.

Dolaştım yanıma sa.

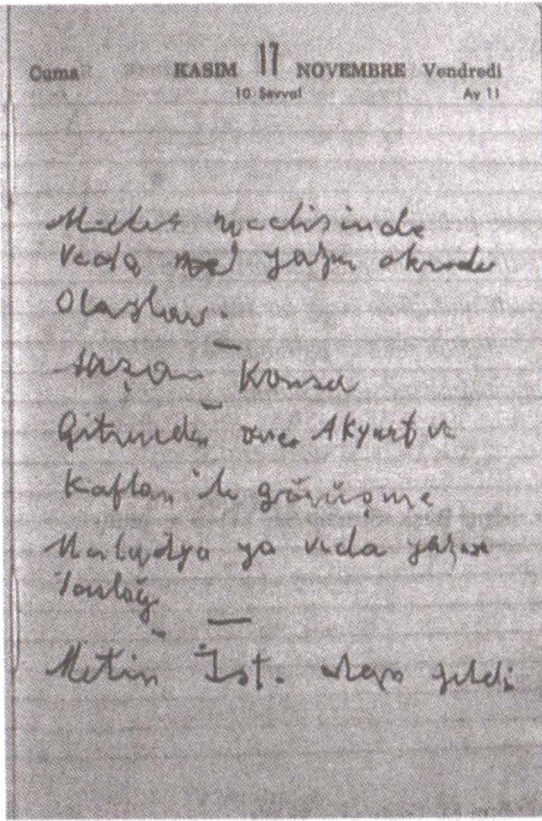
Serin + 5. Gazeteciler.

Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tahsin Özgüç.

[8 Kasım Şeker Bayramı'nın birinci günüdür.]

9 Kasım Perşembe

Abant. Ankara'ya avdet.

15 Kasım Çarşamba

Bugün Meclis Başkanı ile görüştüm. Senato'da yeminden sonra istifamı Meclis Başkanı'na vereceğim.

16 Kasım Perşembe

Senato yemin günü. Kalabalık.

Eyi

Millet Meclisi'ne veda yazım. Senato başk. benden istedi. O, Meclis'e verecek.

[CHP'den istifa eden İnönü Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına başvurarak eski cumhurbaşkanı olması nedeniyle tabii senatörlüğe getirilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasını istedi. İnönü, bu talebi kabul edilince, milletvekilliğinden de istifa

etti ve Cumhuriyet Senatosu tabii senatörü oldu.]

17 Kasım Cuma

Millet Meclisinde veda yazım okundu. Olaylar.

Akşam konser. Gitmeden önce Akyurt ve Kaftan ile görüşme.

Malatya'ya veda yazısı taslağı.

Metin İst. 'dan geldi.

20 Kasım Pazartesi

Şeyhullah ile görüştüm. Saat 17.30 Mariner ve tüm Merih hikâyesini anlattı. Bilgi toplayacak.

Metin Özden'i Londra'ya yolcu ettik. 30 gün sonra (21 Kasımdan sonra) İstanbul'da olacaklar.

21 Kasım Salı

Tokerler İst.'dan Londra'ya gittiler. Bu akşam Londra'da odalanna (otel) hırsız girmiş. (Kendileri dışanda iken.) Renkli televizyonu almış. Kendi eşyalarından çok önemli değil.

24 Kasım Cuma

Göz doktoru. Güçlü'yü de götürdük. Gözlerimde gözlük ihtiyacı yok. Çok sevindim.

Büyük Millet Meclisi birleşik toplantı. Sıkıyönetim.

Malatya'da teşkilat istifası.

25 Kasım Cumartesi

Klüp.

Sabah İlhami Sancar ve hanımı.

Muammer Erten yalnız.

İstifa edenlerin bildirisi.

26 Kasım Pazar

Klüp.

27 Kasım Pazartesi

Soğuklar başlıyor galiba.

Avukat Yekta Özden geldi.

Avukat Orhan Kaynak geldi. Arsaların müşterisini anlattı.

18 Aralık Pazartesi

Akşam Türk-Amerikan Derneği. Ulvi Cemal Erkin anma töreni. Sonra Amerikalıların kabul resmi.

Feridun Cemal ile görüşme. Cumartesi Sa. 12'de gelecek.

19 Aralık Salı

Senato. Sa. 15'ten 19'a kadar.

Nurettin Akyurt.

Mustafa Ok ile koridorda karşılaşma.

DEFTERLER (1919 - 1973)

---

22 Aralık Cuma

Konserde Ulvi Cemal (keman konçertosu ve Suna Kan) ile Ulvi Cemal Erkin gecesi.

Prof. Lütfi Tat muayenesi. Sağ ayak bir parmakta çıkmış. Eyileşmesi daha 15 gün.

23 Aralık Cumartesi

Metin, Özden Paris'ten Ankara'ya geldiler.

Klüp.

Nüvit Yetkin'e Turhan Feyz. sordum. Kesin teminat veriyor.

Sabahleyin Şevket Adalan.

1973

8 Ocak Pazartesi

Bu gün yürürken camekanlı salonda düştüm. Gözlüğüm bozuldu.

14 Ocak Pazar

İstifa edenler geldiler. Görüşüklerimizi gazetelere vermişler!!

15 Ocak Pazartesi

Hıfzı Oğuz Bekata geldi. Yavan ve kurnaz.

16 Ocak Salı

Bölükbaşı hastaneden çıkmış. Yorgun, ruhen çökmüş olduğunu söylüyor.
Yakın, samimi.

18 Ocak Perşembe

Evde ve kitap (*Enver Paşa*) okuyorum.

19 Ocak Cuma

Çok hastayım.

20 Ocak Cumartesi

Şeker 110. İd. yok

21 Ocak Pazar

Zafer Bey geliyor, öksürüğüm hafıflıyor.

Doktor Aziz Uras geldi.

MİT ağzı ile C.B. seçimi için muhtelif ihtimalleri ve adayları söyledi; benden bahsetti, fikrimi sordu.

Büyük Millet Meclisi ne karar verirse doğrusu odur dedim.

24 Ocak Çarşamba

Ömer öğleye doğru İst. geldi.

Çankaya Vergi Dairesi'nin 29.12.72 tarihli vergi isteğine hazırladığım cevabı, vergi dairesine verdi. Bir ay zarfında.

25 Ocak Perşembe

Ömer İst. döndü.

Büyük M.M. birleşik toplantıya gittim.

Sıkıyönetimin uzaması görüşmesi Sa. 21'e kadar sürdü. CHP karşı, ötekiler çıkardılar.

F. Melen geldi yanıma, ayakta konuştum. Tebrik ettim.

4 Şubat Pazar

Şeker 113.

Zafer Bey bir hafta için Balıkesir'e gidiyor.

Bekir Bey ameliyat olacak.

Senato. Bütçe.

16 Şubat Cuma

Şeker 104.

Büyükelçi Hasan Işık öğle yemeğinde.

17 Şubat Cumartesi

Senato Başkanı Sa. 16'da geldi: C.B. seçiminde orduya karşı vaziyet alacaklarmış. Bana da beraberlik teklif etti. Ordu ile çatışmayın dedim.

Klüp.

18 Şubat Pazar

Kemal Demir. Dün akşam ordu ile görüşmüşler. Vaziyet çekişmeli (AP ile) - ?

20 Şubat Salı

Senato Başkanı ile akşam yemeği.

21 Şubat Çarşamba

Ordunun bildirisi. 12 Mart'ın teyidi. AP'in aleyhinde.

Demirel'in cevabı. Bildiriye cevap değil. Anayasa dışında yetki yok.

Hastanede Satır ile görüşme.

İzzettin 15 gün için gitmesi.

Kavgam.

[Genelkurmay'ın 21 Şubat 1973 tarihli bildirisi şöyledir:

"1. Sorumsuz veya sorumluluğunu idrak etmeyen bazı politikacılarla sapık ideoloji ve çıkar çevrelerinin, memleketin yüksek menfaatlerini hiçe sayarak ve Silahlı Kuvvetler'in vakur bir anlayış içerisinde bulunmasından cüret alarak, son aylarda gittikçe temposunu artıran yersiz beyan ve yorumlarda bulunmaları esefle müşahade olunmaktadır.

2. Türk vatani ve milletini maruz kaldığı yok olma tehdidinden kurtarmak ve güvenli bir geleceğe kavuşturmak amacı ile verilmiş olan 12 Mart Muhtırası'nın Silahlı Kuvvetlere yüklediği sorumluluğun idraki içinde bulunan Yüksek Komuta heyeti;

Silahlı Kuvvetlere ve 12 Mart Muhtırası'na doğrudan doğruya veya dolaylı olarak yöneltilen küçük düşürücü ve kışkırtıcı sataşma ve beyanların son bulmasını,

Muhtıranın gereği olan yurttaki huzur ve istikrarın sağlanması ve devamını, Reformların gerektiği şekilde ve bir an önce tahakkuk ettirilmesini,

Siyasi partiler ve seçim kanunlarının milli iradeyi adil bir şekilde tam olarak yansıtabilecek bir temsile ve dürüst bir seçime imkân verecek hale getirilmesini,

Böylece içinde bulunulan bunalım ve olağanüstü durumdan bir an evvel çıkılarak normal döneme arızasızca geçilmesini sağlamak amacıyla sarfedilecek çabalar konusunda, başlıca siyasi partilerimizin, kontenjan, Milli Birlik ve bağımsız grupların lider kadroları ile fikir teatisinde bulunmak üzere görüşme ve temaslar yapılmasını yurt yararına mülahaza etmiştir.

3. Bu amaçla davet olunan bütün parti ve grup liderleri; bu görüşmelere büyük bir içtenlikle katılmışlardır. Yalnız Adalet Partisi Genel Başkanı, kendisine özgü bazı nedenlerle yapılan davetlere icabet etmekten kaçınmıştır. Liderler ve beraberindeki heyetlerle yapılmış olan bu görüşmeler, şahıs, zümre, parti ve hükümet icraatı bahsekonu edilmeksizin samimi bir hava içinde cereyan etmiş

olup, bu hususta yanlış istikametlerle yayılmasına çalışılan her türlü haber ve yorumların hakikat ile hiçbir ilgisi yoktur.

Keyfiyet kamuoyuna saygı ile duyurulur."

Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel bildiriyi şöyle cevaplandırdı:

"Türkiye Cumhuriyeti'nin bir anayasası vardır. Bu anayasa siyasi partileri demokratik hayatın ayrılmaz bir parçası saymıştır. Adalet Partisi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın açık hükümlerine göre mevcuttur. Varlığını Anayasa ve milletten gördüğü teveccühten almaktadır. Millete karşı sorumludur. Ve hesap vereceği yegane merci millettir. Türk Anayasası ile tayin edilmiş yetkilerin dışında, hiçbir yetkimiz olmadığına kanıyız. Yerimizi, görevimizi ve sorumluluğumuzu doğru anlamışızdır. Hür demokratik Cumhuriyeti savunduk ve savunmaya devam edeceğiz. Hür Demokratik Cumhuriyetin tarifi Türk Anayasasında yapılmıştır. Onun dışındaki tariflere iltifat etmek mümkün değildir. Memleketin buhrandan çıkması için Adalet Partisi'nin katlandığı fedakarlıklar ortadadır. Adalet Partisi ne buhranın amili ve ne de uzamasının sebebidir. Yetki ve sorumluluklarımızı biliyoruz. Onu da bu tebliğle ilgili söylemiyorum. Biz kendi yerimizi nasıl anlarız, bunu ifade etmek için söylüyorum. Bu ülkenin hür haklarını bilir kimseleriz. Haklarımızın teminatını da Türk Anayasasında buluyoruz."]

26 Şubat Pazartesi

Ömer geldi. Şubat vergilerini (emlak - 2. taksit) verdi.

27 Şubat Salı

Senato. Anayasa.

Ömer çalıştı.

Assoc. Press 4 sorusuna cevap. Kendisi ile görüştüm.

28 Şubat Çarşamba

Ömer İst. gitti. - Metin beraber Paris için İst.'a Sa. 8.30.

Senato. Anayasa.

2 Mart Cuma

Şeker 98 mg. İd. 0.

3 Mart Cumartesi

Dr. Prof. Lütfü Vural geldi. Ayaklanım geçmiş.

Diyarbakır kolor. komut. mektup. Bir yarbay getirdi. Müze için. Cihan Harbi devrinden hatıra istiyor.

4 Mart Pazar

Zafer B. muayene etti. Eyi buldu. Hanıma da baktı. 40 dakika yürüyüş.

10 Mart Cumartesi

Şeker 81 mg.

Klüp.

Lebit. Turan Bilgin ile konuşmuş. Önce Senato Başkanını gösterecekler, sonra bana döneceklermiş. Paksüt kendisini partiye almamış.

Zafer Paykoç akşam yemeğinde. Eyi buldu.

Manyesi kalsine.

Tansiyon ilacı.

11 Mart Pazar

Manyesi kalsine.

12 Mart Pazartesi

Kemal Demir öğle.

Demirel'in grupta uzun beyanatı. Parlamentonun hür iradesini koruyoruz diyor.

13 Mart Salı

B.M.M. de C.B. seçimi. 4 devir.

14 Mart Çarşamba

B.M.M. C.B. seçimi. Anburnu - Gürler yarışması.

15 Mart Perşembe

Metin'in gelmesi.

16 Mart Cuma

B.M.'de dışarı çıkma ihtiyacı. Alaturka apteshanede baygınlık geçirme. Telaş. Zafer Bey ile eve dönüş. Senato C. Başk. seçiminin beşinci devri. Altıncı devri kararsız. Bülent takımı oy vermiyor.

Parti meclisi idaresi parlak örnek.

17 Mart Cumartesi

Şeker 67. Zafer B. insülini bir çizi azaltalım dedi. Gelecek haftaya bakacağız. Öğle yemeği dışarda Rest. RV'de yedik. Engin, Hayri, Özden çocukları 8 kişi. Sütlaç yedim, az şekerli kahve içtim.

20 Mart Salı

Kemal Satır öğle yemeği.

Şeker 90 mg.

Meclis.

Klüp.

21 Mart Çarşamba

M.B.G. Fahri Özdilek, Rafet Aksoyoğlu geldiler. Onlar için müspet bir demeç verdik

Sa. 17 Cevdet Sunay daveti üzerine konuştuk. Seçim için yardım ister gibi konuştu. Anlamadım.

24 Mart Cumartesi

Senato. Bir seçim kanunu.

Senato komisyonu anayasa değişikliğini (Sunay için) görüştü.

25 Mart Pazar

Şeker 92 mg.

28 Mart Çarşamba

Sunay'ın C. B. müddeti bitti.

29 Mart Perşembe

Cevdet Sunay'ın Senato'da yemin töreni.

Bülent CHP'si soğuk karşıladı. Bütün Senato alkışladı. AP'liler büyük gösterişlerle benimsediler Sunay'ı.

Fahri Özdilek ile görüşme.

30 Mart Cuma

Şeker 93 mg.

Meclis B. M. M. seçim devirleri

31 Mart Cumartesi

Metin İst. Kartal'a gitti. 10 gün için.

[12 Mart döneminde karşılaşılan önemli sorunlardan biri de cumhurbaşkanlığı seçimiydi. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın görev süresi 28 Mart 1973'te sona ereceği için, anayasanın 101. maddesine göre yeni cumhurbaşkanının bu tarihten 15 gün önce, yani 13 Mart 1973'e kadar seçilmesi gerekiyordu. Yine anayasaya göre, cumhurbaşkanının TBMM üyeleri arasından seçilmesi gerekiyordu. Bununla birlikte seçim iyice yaklaşınca kadar TBMM'nin desteğini alabilecek bir adayın ismi ortaya atılmadı.]

1960 müdahalesinden sonra Milli Birlik Komitesi'nin başkanı Cemal Gürsel cumhurbaşkanı olmuş, onun ayrılmasından sonra da bu göreve eski Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay seçilmişti. Bu iki uygulama nedeniyle, 12 Mart muhtırasının altında imzası olan ve seçimler yaklaşırken genelkurmay başkanlığı makamında bulunan Faruk Gürler'in tavrının ne olacağı merak uyandırıyordu. Gürler, AP dışındaki siyasi partilerin liderleriyle yaptığı görüşmelerden sonra, cumhurbaşkanlığına adaylığını koymak üzere, 5 Mart'ta genelkurmay başkanlığı görevinden istifa etti. Ferit Melen hükümetinde Milli Savunma Bakanı olarak görev yapan Mehmet İzmen de aynı gün kontenjan senatörlüğünden ayrıldı. Cumhurbaşkanı Sunay da Gürler'i kontenjan senatörü olarak atadı. 6 Mart'ta Semih Sancar genelkurmay başkanlığı görevine getirilirken, Gürler 7 Mart'ta ant içerek senatörlük görevine başladı. Böylece Gürler, cumhurbaşkanlığına adaylığını koyabilmesi için gerekli olan TBMM üyeliğini elde etmiş oldu. Bu arada Sıkıyönetim Komutanlığı, 10 Mart'ta, cumhurbaşkanlığı seçimini etkileyebilecek her türlü yayını yasakladı.

Cumhurbaşkanlığı için 13 Mart'ta yapılan ilk oylamada, Adalet Partisi, Cumhuriyet Senatosu Başkanı Tekin Arıburun'u Gürler'in karşısına aday olarak çıkardı. Demokratik Parti de Ferruh Bozbeyli'yi aday gösterdi. Bu üç adaydan Arıburun 292, Gürler 175, Bozbeyli ise 45 oy aldı ve hiçbirini çoğunluğu sağlayamadı. İkinci ve üçüncü turda da sonuç alınamadı. Bunun üzerine seçilemeyeceğini anlayan Gürler adaylıktan çekildi. Ama, AP ve CHP herhangi bir aday üzerinde görüşbirliği sağlayamadığı için seçim kilitlendi.

Bu arada anayasada bir değişiklik yapılarak Sunay'ın görev süresinin uzatılması formülü gündeme geldi. Anayasa değişikliğinin Millet Meclisi'nden geçebilmesi için en az 300 oy gerekiyordu. Değişiklik önerisini 299 milletvekili destekleyince, öneri Millet Meclisi'nde bir oy farkla reddedildi. Millet Meclisi'nde benimsemeyen anayasa değişikliği önerisi, usulden olmamasına karşın, Cumhuriyet Senatosu'nda da oylandı. Cumhuriyet Senatosu'ndaki görüşmeler sırasında İnönü, anayasa değişikliği yoluyla Sunay'ın görev süresinin uzatılması önerisine şiddetle karşı çıktı ve sonuçta öneri Cumhuriyet Senatosu tarafından da reddedildi.

Sunay formülü işlemeyince, AP ve CHP liderleri Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhittin Taylan üzerinde anlaştılar. Ama, Sunay, Taylan'ı kontenjan senatörlüğüne atamayı reddetti ve bu formülde de sonuç alınamadı.

Sonuçta iki büyük parti, kontenjan senatörü Fahri Korutürk'ün cumhurbaşkanı seçilmesi konusunda uzlaştılar. 6 Nisan'da yapılan 15. tur oylama sonucunda Korutürk 557 üyeden 365'inin oyunu alarak Türkiye'nin altıncı cumhurbaşkanı seçildi

Fahri Korutürk Cumhurbaşkanı seçildikten bir gün sonra, 7 Nisan 1973'te Başbakan Ferit Melen istifa etti. Bu istifayı 10 Nisan'da kabul eden Korutürk, 12 Nisan'da kontenjan senatörü Naim Talu'yu yeni hükümeti kurmakla görevlendirdi. Talu, siyasi parti liderleriyle yaptığı temaslardan sonra AP, CGP ve bağımsızların desteğiyle hükümeti kurdu. 14 Nisan'da açıklanan hükümette 13 AP'li, 5 CGP'li, kendisi de dahil 5 bağımsız parlamenterle, TBMM dışından 2 kişi görev aldı.

Hükümet programda öteki 12 Mart hükümetlerinin programlarında olduğu gibi, reformlardan söz edilmedi. Aksine, hükümet, kendisinin ülkeyi seçime götürecek geçici bir seçim hükümeti olduğunu açıkladı. Millet Meclisi'nde 2 çekimser, 94 ret oyuna karşılık 261 oyla güvenoyu alan Talu hükümeti, gerçekten de ülkeyi 14 Ekim 1973 seçimlerine götürdü.]

2 Mayıs Çarşamba

Çarşamba, Perşembe, Cuma Senato toplanacak. Vadesi dolan kanunları çıkarmak için. Üç gün de çoğunluk olmadı. AP çoğunluk yaptırmadı.

3 Mayıs Perşembe

Başbakanı tebrike gittim Saat 12'de. Ben istedim. Çok nazik ve sakın mizaçlı.

4 Mayıs Cuma

C. B.'nın Sa. 17'de çaya daveti.

Sa. 19'a kadar sürdü. Kibar ve nazik davrandı. Hep dış politika görüştük. Meraklı.

5 Mayıs Cumartesi

Tulhan (okunamadı) nikâhı Sa. 10.30 zor oldu.

Akşama nikâhlısının ziyareti.

Kemal Demir.

İlhami Sancar geldi.

14 Mayıs Pazartesi

Ferit Cemal Erkin ile görüşme (evde) 11.30 – 12.30.

Ömer İst.'dan.

Özden gitti İst.'a.

15 Mayıs Salı

Ömer Avukat mahye koru istasyonunda toplandılar.

İş bankasının borç iddiasına itirazımız.

16 Mayıs Çarşamba

Kilom (ağırlığım 59,600 fanila ile) - 59 kilo. Senelerden beri ilk defa!

Senato orman kanunu. Konuşma karar verdim.

Senato'da Sa. 19'a kadar çalışmalar ve çekişmeler.

Gece Ali Rıza Uzuner ile.

17 Mayıs Perşembe

Kilo 59 (yani - 600 gr. 58,400 gr).
Ordu kanunu için vesikalar toplandı.
Sa. 12 Norveç sefareti.
Sa. 18 Hindistan sef.
Gece Sa. 20 Ali Rıza Uzuner. Çalıştık.

18 Mayıs Cuma

Kilo 59,600. Yani halis tekrar 59 kilo.
Sa. 9.30 Orhan Kaynak. Hesaplar: 20 tamam.
Benim hesabım. Vesikalar tam getirdi.
18, 19 işliyor. 18 tamam.
Yani ferağ – ipotekli.
19 No 21 Mayıs'a kadar ferağ, gene ipotekli olacak.

24 Mayıs Perşembe

Senatoda orman kanunu hakkında görüştüm.

25 Mayıs Cuma

Sabah Sa. 11'de Turhan Feyzioğlu Kemal Demir ile geldiler.
Arjantin sefareti.

26 Mayıs Cumartesi

Öğleden sonra Kemal Satır Mersinlilerle geldi.
Kadri Kaplan Atatürk'ün giyimi (kalpak, pelerini) hakkında bilgi almak için geldi.
Klüp. Satır'la.

27 Mayıs Pazar

Şeker 105 mg.
İdr. Yok.
Hiçbir yere davet etmediler, bir yere gitmedik!

28 Mayıs Pazartesi

Türk-İş genel kurul Sa. 11'de C.B, Başbakan vardı. Büyük karşılama. Başbakan konuştu. Sonra Cumhurbaşkanı ile beraber gittiler. Ben konuştum. İrticalen. Mühim. Gazete tam yayınlamadı.

Akşam Afgan kokteyli.

Ankara Oteli.

30 Mayıs Çarşamba

Ağırlık 59,300.

Senato.

İtalya sefareti.

Mehmet Kartal'ın nişan töreni. Malatya'da Ecevitçilerin hepsi vardı. Ahmet Fırat çağırdım, gelmedi!

31 Mayıs Perşembe

Ağırlık 59,500.

Yeni Fransız sefiri Sa. 18.30. Çok samimi. Yapayalnız.

Bir öğretmen hanım üç erkek çocuk öğrenci ile geldi. Atatürk için bir hatıra demec aldı.

Malatya heyetini kabul ettim.

İngiliz hariciye müsteşarı ve İngiliz sefiri geldiler. Görüştüm. Enteresan. Rus kuvvetlerini söylediler. Gıyasettin Karaca, Erzurumlu Pulal ve birisi ile geldiler.

İlhami Sancar.

1 Haziran Cuma

Turgut Göle'nin oğlunun nikâhı Golf klüpte.

Orhan Öztrak ile görüştüm. Seyahatten dönmüş.

Saat 20 hava kuvvetlerinin Marmara Oteli'nde töreni.

Saat 24'te dışarı çıktım (sofradan). Dışarıda kalp. 1 Trinit. Eve geldik. Gece Sa. 6'ya kadar uğraştık.

İkinci Trinit.

4 Haziran Pazartesi

Kanada büyükelçisi Sa. 11.30 geldi.

Sa. 17'de İngiliz büyükelçisi, İngiliz hariciye müsteşarı Julian Amery ile.

5 Haziran Salı

Senato gelecek Salı'ya kadar tatil.

6 Haziran Çarşamba

İngiliz büyükelçisinde Kraliçenin doğum k. Sa. 18-19.30.

Yeni Amerika büyükelçisi ile tanıştık. Rendez vous verdim isteği üzerine
15.6.1973 Sa. 19.30.

7 Haziran Perşembe

Mehmet Kartal nişanlılarını getirdi. Vali Şerif Tütün Bey'in yeni konağına
gittik.

8 Haziran Cuma

Şeker 97 mg.

İd. yok.

Sabah kahve altıdan sonra bir Trinitrin.

10 Haziran Pazar

Berbere yeni ücretini verdim. 150 lira. 10 günlük.

12 Haziran Salı

Kilom artıyor.

13 Haziran Çarşamba

Metin Kopenhag'a NATO bakanlar toplantısına gitti.

Senato Milli Eğitim temel kanunu. Geç vakte kadar.

Bölükbaşı'na rast geldim, görüşmek istiyor.

14 Haziran Perşembe

Kilom halis (çıplak) 59,450 gr.

15 Haziran Cuma

Kilo 59.

Amerika büyükelçisi gelecek. Sa. 17.30.

Amerika yeni büyükelçisi geldi. Eyi konuştu. Çin durumu yordu.
Necdet Uğur geldi. Mesafeli. Artık kaybolmuş.

20 Haziran Çarşamba

Kilo 59,800 (500 taralı).
Özden, Gülsün, Güçlü Kartal'a gidiyorlar. Nurperi akşama trenle gidecek.

21 Haziran Perşembe

Nurperi İstanbul'a trenle vardı.

26 Haziran Salı

Senato. Geceleri de çalışıyor.
Kemal Demir'in başbakanla geziden dönüşü. Kaygılı.

27 Haziran Çarşamba

Kilo 59,600 Taralı.
Meclisler yok.
Yann son galiba.

28 Haziran Perşembe

Kilo 59,600 Taralı.
Gece müstesna derecede eyi uyku.

29 Haziran Cuma

Yalabıklara akşam yemeğine gittik.

30 Haziran Cumartesi

İzzet İst.'dan geldi.

Haziran ayına ait tarihsiz son sayfa

Orhan Kıymet ailesi ile bahçede resim.
Henüz kendi bünyesinde kongrelerini tamamlayamamıştır.

[Bu cümle eski yazıyla, muhtemelen başka birisi tarafından yazılmıştır.]

1 Temmuz Pazar

Saat 15.30'dan 17'yi geçinceye kadar Osman Bölükbaşı ile evde görüşme. Çok içten ve etraflı oldu. Ruhundan çok yorgun halde, fakat eyileşecek.

2 Temmuz Pazartesi

Akşam Sa. 17.30 televizyon Lozan Konferansı 50'nci yıldönümü için röportaj yaptım. Sureti bende var.

Sonra N. Akyurt, M. Kaftan, üç Malatyalı görüştük. Davet edilme. Kemal Demir.

3 Temmuz Salı

Bankalara.

Zafer Bey.

Kilom 60 şaşılabacak şey. Zafer Bey memnun.

Türk Hava Kuvvetleri dergisi Kartal için vakfı üzerine sorulan.

7 Temmuz Cumartesi

Ankara'dan Yalova'ya hareket Sa. 11.20.

Bolu'da Mehmet Ef. motelinde durma. Benim bir hafif öğle yemeği.

Sa. 18 Termal. Banyo.

Gültekin'e ev anahtarlarını verdik. Metin'in yazılannı yazıp gönderecek. Eve bakacak.

8 Temmuz Pazar

Yalova. Termal'de ilk sabah. Tansiyon 17, sonra 15.

Banyo 5 dakika. Bununla beraber yorucu.

Kilo 58,500 halis.

Çok iyi doktor.

9 Temmuz Pazartesi

Yalova. Termal'de ikinci sabah. Tansiyon 18 olarak başladı. Çok dikkatle geçti. Gece tansiyonum 14 buçuk olarak kapandı.

Kilo 58,700 halis.

Banyo. 6 dakika. Yorulmadım.

Sabah 20 dakika, akşam 30 dakika dışanda yürüyüş.

18 Temmuz Çarşamba

Banyo 11 dakika.

Kilo 58,9.

İlhami Sancar da öğle yemeğinde.

Tansiyon 14, 13, 12.

Alt kısım daima iyi.

23.7 Ankara görünüyor.

İlhami B. öğleyin yemekten hemen sonra geldi.

Sa. 19 yürüyüş 35 dakika. Sonra araba ile İzmit yolu. 15 dakika yürüyüş.

Site – Mıhçılar – dönüş.

Televizyondan sonra tans. 14, 13.

19 Temmuz Perşembe

Banyo 11 dakika.

Kilo 58,800.

Tansiyon 15 – 8. 14.

Banyo sonra 16 – 8.

Kahve altı – tansi. ilacı yanm.

Hanım, banyo yok.

Gece Nurettin Akyurt geldi. Malatya'ya geleceğim günü bilmek istiyorlar.

Hanf.'nin huzursuzluğu.

20 Temmuz Cuma

Tansiyon 16.

Banyo 11 dakika.

Kilo 58,500.

Tans. 15 - 8.

Sa. 11'de kalkma.

Tans 13,5 - 8

12,5.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı 24.7 Saat 15 için B.M. birleşik toplantısına davet etmiş.

Çağınış – Sıkıyönetim için.

Çınarcık - Adalet H.

Dönüş - İhsan Sabri Çağlayangil.

Akşam yemeği.

Tansiyon 14,5 - 13,5.

21 Temmuz Cumartesi

Tansiyon 14 – 7.

13 – 6,5.

Banyo 11 dakika. Sonra tansiyon 13 - 6,5.

12 – 6.

Saat 18 tan. 15 – 8.

13,5 – 7.

24 Temmuz Salı

Şeker 105.

Saat 15'te birleş. toplantının açılması.

Sıkıyönetimin bir kısmının bitmesi, bir kısmının devam etmesi.

Ecevit partisi ile AP'nin mücadelesi, kavgası.

25 Temmuz Çarşamba

Orman suçlarının affı üzerine Cumhurbaşkanının konuşmak üzere Meclisin toplanması teklif.

AP girmediği için, çoğunluk olmadığı için Meclis kapandı.

Senato da kapandı

NATO programı için Bekir Sözen.

26 Temmuz Perşembe

Ankara'dan Yalova'ya hareket hazırlığı.

Saat 6.30'da tıraş.

Saat 8'de kahve altı bitti.

Prof. Bekir Berkol tansiyonumu ölçtü 8,5.

Kemal Demir de var. Telaş. Nihayet tans. 9,5 oldu.

Sa. 10.30'da yola çıkış. Mehmet Ef. Tans 10,5. Nihayet Sa. 17.30 tans. sağ 15 – 8, sol 13,5 – 7.

Tans. yatıncaya kadar 15 – 8, 14 – 7.

27 Temmuz Cuma

Tan. 15,5 – 8,5.

Sol 14,5 – 7,5.

Banyo 10 dakika. (16'ncı)

Kilo 58,700.

Tans. banyodan sonra 17.

Tans. ilaç yanrn.

Öğle yemeğinden sonra tans. 13,5 - 6,5.

12 – 6.

Akşam okuma Sa. 11.

28 Temmuz Cumartesi

Tans. kalkınca 15,5 – 8.

14,5 – 7.

Banyo 9 dakika.

Kilo 58,800.

Tans. sonra 14,5.

13,5.

Hayri, Eren geldi.

Öğle yemeğinden önce ve sonra.

Tans 13,5.

12,5.

Hayri, Eren gittiler.

29 Temmuz Pazar

Banyo 11 dakika.

Kilo 58,800.

Akşam yürüyüş.

Gece odada yemek.

Hafif bronşit uyanması.

30 Temmuz Pazartesi

Eski hesap: Ankara'dan Malatya'ya hareket günü. Uçak ile.

Termal. Banyo yok. Hafif bronşit.

Sa. 8.30 Bursa'dan Albay Mehmet Savaş şeker için kan aldı. Sonra istirahat.
Aç kar. Şeker 123 mg.

31 Temmuz Salı

Tans. Sa. 15. 16 – 8.

14,5 – 7.

Kartal'a hareket.

Kartal'a varış.

Çocuklar hep iyi.

1 Ağustos Çarşamba

Metin ile öğleden sonra çalıştık. Dış politika (TV) konuşmasını Metin'e dikte ettim.

2 Ağustos Perşembe

Metin konuşmamı (TV için) hazırlamış, verdi.

3 Ağustos Cuma

TV için çalışıyorum. Gece, gündüz.

Zafer B. geldi. Eyi buldu.

4 Ağustos Cumartesi

Kemal Demir'e gittim. Dragos'taki evine.

(TV)'de yapacağım konuşmayı Dr. Kemal Demir'e gösterdim. Beğendi.

5 Ağustos Pazar

Malik Yolaç, Muvaffak Bey, Erdemler motor gezintisinden geldiler.

6 Ağustos Pazartesi

Televizyoncular Kartal'a geldiler. Sa. 11'den 12.30'a kadar TV'ye söyledim.

7 Ağustos Salı

Evdeyim, yorulmuşum.

8 Ağustos Çarşamba

Şeker Haydar P. 104.

Büyük tahlil - Cumartesi (okunamadı) söylenecek.

Dündarlar motorla geldiler. Öğle yemeğinden sonra motorlarına aldılar. Bütün Anadolu sahili, Sarayburnu, Boğaziçi, Anadolu sahilinden Karadeniz'e kadar. Rumeli'den dönüş. Erdal'ı, Sevinç'i uzaktan gördük. Beylerbeyi. Dündar'dan Ömerlere geldik. Gece televizyon. Benim konuşmam 45 dakika. Çok güzel. Kemal Demir Ank.'dan telef. Eyi olmuş televizyon.

9 Ağustos Perşembe

Kilo 58,550.

Ali Beyler Erdal'dan telef.

Telev. beğenmişler.

Gültekin dün akşam Ank. döndü.

10 Ağustos Cuma

Nihat Erim'e uğradım. Neşeli. Ordu kansık.

Benim telev. konuşmamı beğenmiş.

11 Ağustos Cumartesi

Kemal Demir. Sabah geldi.

Kilo 58,8.

Akşam Kemal Demir'de yemek.

14 Ağustos Salı

Malatya'ya seyahatimin en geç bugün (yani 15 gün evvel) ilan olunması lazım.

Pazartesi, Perşembe günleri uçak var. Birinde gidiş, ötekinde dönüş (dönüş Pazar, Pazartesi ve Perşembe olabilir).

15 Ağustos Çarşamba

Kilo 59!

Zafer B. Ank.'ya dönüyor. Uğradı. Baktı. Tansiyon benim sağ 12 – 7, sol 11,5 – 7.

Hanım 13.

Göğsüm de eyice. Denize girmedim. Soğuk.

Hanım safradan, mideden korkuyor.

Dış politika yorumları genel başarılı. Benim için bildiri yazdım.

16 Ağustos Perşembe

Kilo 58,850.

Metin, Özden'in misafirleri.

Çekoslovak büyükelçimiz Haluk B. ve eşi.

17 Ağustos Cuma

Kilo 58,900.

Haydarpaşa Hastanesi'nden Dr. Alaeddin Bener geldi. Asit ürik hakkında bir görüşme yapıldı.

18 Ağustos Cumartesi

Kilo 58,900.

İlhami Sancar.

Ordu tayinlerinden haber. Durum iyi.

İç politika üzerine beyanatımı hazırladık. Son şeklini verdim.

Kemal Demir'i akşam çağırdım. Akşam yemeğinden önce geldi. Saat ona kadar çalıştık.

19 Ağustos Pazar .

Kilo 59.

Dr. Kemal Demir'e uğradım.

20 Ağustos Pazartesi

Kilo 58,800.

Gültekin işini bitirdi, Ankara'ya dönecek.

İç politika demecim gazetelere verildi.

Nihat Bey'i evinden alıp getirdim. Sa. 17.15'ten 19.30'a kadar görüştük. Yarıncı beyanımı gördü, beğendi.

21 Ağustos Salı

Kilo 58,650.

Fikret Yüzatlılar geldiler. Hep eyilerdi.

Beyanatımı gazetede neşrettiler.

24 Ağustos Cuma

Kemal Demir Ankara'dan geldi konuştuk.

Deniz 6 dakika. Eyi.

Gece öksürükten büyük rahatsızlığım. Sa. 1 – 1.30.

Özdenler. Kartal doktoru geldi. Kurtuldum gibi geldi bana.

25 Ağustos Cumartesi

Yorgunum. Yürüyüş.

Dragos Kemal Demir.

Deniz yok.

Kilo 58,9.

Ecevit takımının yazısı devam ediyor.

Kemal Demir. Malatya'ya gitmeyeceğimi N. Akyurt ve Kaftan'a söyledik.

26 Ağustos Pazar

Tartılma yok.

III. Deniz 6 dakika. Eyi.

Karabekir Pş.'nin kızı Emel H., kocası geldiler. 6 Eylül için Hilton'a Sa. 20.00 düğüne davet ettiler.

27 Ağustos Pazartesi

Kilo 58,800.

Sabah Sa. 13.30'a kadar rahat değil.

Sa. 13.30'da pek eyi oldum.

IV. deniz. 4 dakika. Eyi.

Sa. 15 yemek bitti.

Metin sabah Ankara'ya gitti.

28 Ağustos Salı

Kilo 58,600.

5. deniz. 5 dakika. Dalgalı.

29 Ağustos Çarşamba

Kilo 58,650.

6. deniz 5 dakika. Dalgalı, eyi.

Hanım'ın misafirleri.

Göğsüm eyileşti.

Bütün gün istirahat.

Metin Ank.'dan geldi.

30 Ağustos Perşembe

Kilo 58,6.

Zafer Bey'le Bodrum'u görüştük. Cumartesi Ank. dönüyor.

Erdallara Hisara gittik.

Ali Beylerle görüştük.

4 Eylül Salı

10. deniz. 7 dakika. Dalgalı, eyi.

Akşam Sa. 20 Kâzım Karabekir Pş.'nin kızı Emel, eşi Prof. Faruk Özerengin, Erenköy'deki evlerinde ziyaret. Yeni gelin, damadı gördük. Düğün 6 Eylül Hilton.

5 Eylül Çarşamba

Kilo 58 kilo.

11. deniz. 7 dakika. Dalgalı, eyi.

Özden Ank. uçak ile. Akşama dönecek.

Özden döndü Ank.'dan.

6 Eylül Perşembe

Kilo 58,050.

12. deniz. 8 dakika. Dalgalı, eyi.

Gece saat 2'de geldim.

Karabekir ailesi düğünlerinde bulunduğumuzdan çok memnun oldular. Yeni ve eski asker olarak Refik Tulga vardı.

7 Eylül Cuma

Kilo 58,300.

Akşam Maltepe'ye.

8 Eylül Cumartesi

Maltepe'de.

Gece Fahriye Hanım'la.

9 Eylül Pazar

Maltepe'de.

Gece Ömerler, Özdenler Saat 2 'ye doğru gelmişler.

Erdallar Avrupa'ya gidiyorlar. Uğramışlar. Beraber öğle yemeği yedik. Gittiler.

10 Eylül Pazartesi

Maltepe.

Özden çocuklar ile beraber Paris'e seyahatleri.

Sa. 13'te beraber öğle yemeği.

Sa. 14.30'da Yeşilköy'e hareketleri. Uçakları Sa. 17.30.

Metin Kartal'da yalnız kalacak.

11 Eylül Salı

Maltepe.

Kilo 58.

Deniz 13. 7 dakika. Eyi.

Gültekin Ank.'dan geldi.

12 Eylül Çarşamba

Şeker aç. 88 mg.

13 Eylül Perşembe

İnsülin 7,5 çizgi, 30 ünite.

14. deniz. 7 dakika. Çok eyi.

Ömerlerin evine hırsız girmiş, çok şey çalmış.

14 Eylül Cuma

Maltepe. Deniz yok.

15 Eylül Cumartesi

Saat 10.30 Heybeliada.

Ali Bey'le öğleyin devir. Araba ile.

Saat 17 briç devri.

Moiz. Tansiyon eyi.

16 Eylül Pazar

Heybeliada'da bir gün daha kaldık. Bugün hava eyi.

Briç saat 17.

Tansiyonlar çok eyi.

Hanım deniz.

17 Eylül Pazartesi

Saat 11.25 vapurla Suadiye.

Ömer karşıladı.

Yemek. Akşam hanım deniz.

Eve hırsızlıktan daha haber yok.

24 Eylül Pazartesi

Yaş günü 89.

25 Eylül Salı

Tebrik cevaplarını Hayri ile çalışma.

Muhlis Erkmnen'i ziyaret. Toprak, orman korunması meselelerinde tetkik yapıp bana da bildirecek.

26 Eylül Çarşamba

Ankara'ya hareket.

Sa. 16.20 varış.

Gece Kemal Demir. Karamsar.

27 Eylül Perşembe

Kan şekeri. 118 mg.

Son 88 idi insülini 6 çizgiye indirmiştik.

Denizciler günü Marmara Otel'i'nde.

28 Eylül Cuma

Evde beraber akşam yemeği.

Klüp boş.

Eve dönüş. Eyi gece.

Nurperi, Güçlü Paris'ten İst.'a geldiler. Telefonla görüştük.

29 Eylül Cumartesi

Malatya'dan Eyigün Temelli gelmiş. Turgut'un oğlu Tevfik Temelli'nin işini anlattı.

Meksika büyükelçisi misafirini getirdi. Görüştük. Memnun olduk.

30 Eylül Pazar

Sabah sıkıntılı. Tren geç kalmış. Berber geç geldi. Nihayet Güçlü, Nurperi geldiler. Birden ev neşe ile doldu.

1 Ekim Pazartesi

Güçlü gece bizde yattı. Okula başladı. Eyi. Keyifli.

Akşam Büyük Otel'de Çin Milli Günü. Kokteyle gittim. Eyi idi.

2 Ekim Salı

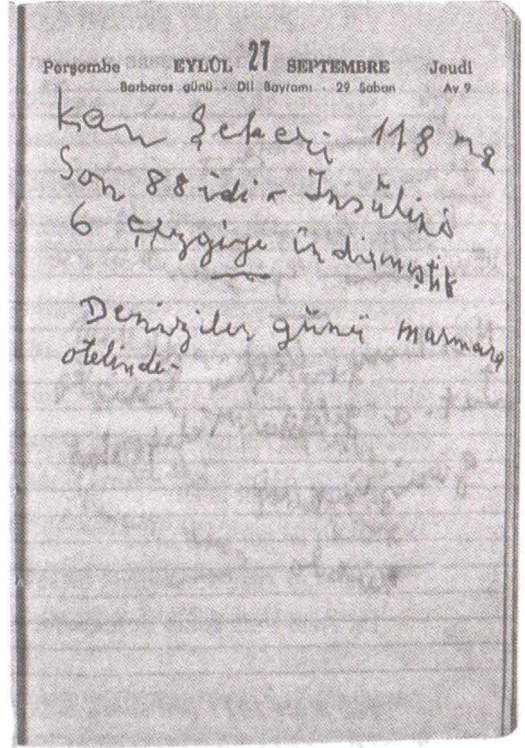
Evde idim. Güçlü odasında yattı. *İkinci Adam*'ı okuyorum.

8 Ekim Pazartesi

Sabah kilo 59,1.

Çoktan beri ilk artış.

Zafer Bey Sa. 8'de geldi. Uzun muayene. Elektro aldı. Eyi buldu.

Sol ayağımın baş parmağı üçüncü gün sabah düşme ve çarpmadan ezildi. Şimdi hafifledi.

Metin'in *Milliyet*'te seçim üzerine bugünkü yazısı beni güç durumda bıraktı.

[Her genel seçimden bir önceki Pazar günü oyunu hangi partiye vereceğini sütununda açıklayan Metin Toker, 1973 seçimlerinde oyunu CHP'ye vereceğini yazmıştı.]

9 Ekim Salı

Kilo 58,500

Tans. ilacı aldım, dün. Tans. 16 idi.

Kemal Demir geldi.

Metin ile görüştü.

Metin'in yazısını şimdilik mesele yapmadım.

Dr. Aziz Uras geldi. Konuştum. Çok eyi idi.

[12 Mart 1971'den sonra ülke bir ara rejime girmiş olmasına karşın, milletvekili genel seçimleriyle Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimi, Anayasa'nın öngördüğü normal zamanında yapıldı. 14 Ekim 1973'te seçmenler oylarını kullanarak parlamentonun yeni üyelerini belirlerken, bu, aynı zamanda 12 Mart ara rejiminin de sonu anlamına geliyordu.

Seçimlere, 1969'da olduğu gibi, yine sekiz parti katıldı. Bunlardan altısı (AP, CHP, CGP, MHP, MP, TBP) 1969'taki seçime de katılmış olan partilerdi. 1969'daki seçime katılan öteki iki parti (Türkiye İşçi Partisi ve Yeni Türkiye Partisi) artık siyaset sahnesinin dışındaydı. Buna karşılık, bu kez, sahneye iki yeni parti çıkmıştı: Milli Nizam Partisi'nin kapatılmasından sonra bu partinin devamı olarak kurulan Milli Selamet Partisi (MSP) ile AP'den kopanların kurduğu Demokratik Parti (DP). Her iki parti de seçimlere oldukça iddialı olarak giriyordu.

Seçimlerden önce yaşanan propaganda döneminde, artık başında İnönü'nün yerine Ecevit'in bulunduğu CHP, seçmenlere açıkça bir düzen değişikliği yapacaklarını vadetti. AP ise başlattıkları kalkınma hamlesinin 12 Mart 1971 muhtırasıyla kesintiye uğratıldığını öne sürerek, bu hamlenin sürdürülebilmesi için kendilerine bir fırsat daha tanınmasını istedi. AP ayrıca sağdaki seçmenle-

rin diğer küçük partilere itibar etmemelerini ve oylarını sağın en büyük partisi AP'de bütünleştirmelerini de istedi.

Seçime katılma oranı, 1969'daki gibi, yine düşüktü ve seçmenlerin sadece yüzde 66,8'i sandık başına gitti. Seçime yenilenmiş, dinamik bir parti görünümüyle giren ve kullandığı sloganlarla geniş kitleleri etkilemeyi başaran CHP, seçimlerden birinci parti olarak çıktı. Oyların yüzde 33,3'ünü alan CHP, milletvekilliklerinin dağılımında uygulanan nispi temsil yöntemi sonucunda Millet Meclisi'nde 185 sandalye kazandı. Ama bu sayı Millet Meclisi'nde çoğunluğu sağlamak için gerekli olan 226 sayısının çok altındaydı. AP yüzde 29,8 ile 149 milletvekili çıkarırken, MSP yüzde 11,8 ile 48, DP yüzde 11,9 ile 45 milletvekilliği kazandı. Öteki partilerin oy oranları daha da düşüktü. CGP yüzde 5,3 ile 13, MHP yüzde 3,4 ile 3, TBP yüzde 1,1 ile 1 milletvekili çıkardı. Oyların yüzde 0,6'sını alan MP ise Millet Meclisi'nde temsil edilme olanağı bulamadı. Seçmenlerin yüzde 2,8'i de bağımsız adaylara oy verdi ve 6 bağımsız aday çoğunluğu sağlayarak milletvekili oldu.

Milletvekili genel seçimleriyle birlikte, Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri de yapıldı. Nispi temsil yönteminin uygulandığı bu seçimde toplam 52 senatör seçildi. CHP, bu seçimden de birinci parti olarak çıktı ve yüzde 33,6'lık oy oranıyla 25 senatörlük kazandı. İkinci sırayı yüzde 31,0 ile 22 senatör çıkaran AP aldı. MSP yüzde 12,3 ile 3, CGP yüzde 5,9 ile 1 senatör çıkarırken, oyların yüzde 10,5'ini alan DP, yüzde 2,7'sini alan MHP ve yüzde 2,1'ini alan TBP hiçbir senatörlük kazanamadı. Seçmenlerin yüzde 1,9'u bağımsız adaylara oy verdi ve 1 bağımsız aday çoğunluğu sağlayıp senatör oldu.

Seçimde hiçbir parti çoğunluğu sağlamadığından Türkiye yeniden koalisyonlar dönemine girmiş oldu. Ama bu kez bir koalisyon hükümetin kurulması çok güç oldu ve yıl sonuna kadar geçen süre içinde yeni hükümet kurulamadı.]

16 Ekim Salı

Kilo, halis 59,100.

17 Ekim Çarşamba

Kilo 59,300.

İsmail Rüştü Bey ve kardeşleri teşekkürle geldiler. Taziye için analarının cenazesine gittim diye.

22 Ekim Pazartesi

Kilo 59,100.

Sa. 9.30 Ziraat fakültesinde 50. yıl töreni.

Konuşma. Cumhuriyet'in 50. yılında ziraat alanındaki başlıca işler ve eserleri anlattım.

23 Ekim Salı

Tarih Kurumu'nda benim konferansım. İstiklal Savaşı ve Lozan konferansı.

Üç saate yakın konuştum. Muvaffak oldu diyenler çok.

Tarih Kurumu'nda hanım rahatsızlandı.

24 Ekim Çarşamba

Senato.

Yeni senatörlerin yeri.

Nurettin Akyurt'tan Malatya seçimlerini dinledim. MSP irtica partisi olarak çalışmış. Ben yemin esnasında bütün yeni senatörleri farksız olarak dostça ve eş alkışladım.

Senato 1 Kasım'a kadar tatil.

Meclis. Yemin.

25 Ekim Perşembe

Millet Meclisi. Reis seçimi. Seçim olmadı. Oylar dolmadığından.

Zihni Betil ile görüştüm. Tebrik ettim seçimini. Dost.

26 Ekim Cuma

Kilo 58,600.

Saat 14. Necdet Evliyagil.

Ajans Türk'ün sergisi.

C. Başkanı sergiyi açtı.

Yannın saat gezdik. Güzel eser. Tebrik ettim.

27 Ekim Cumartesi

Kilo 58,380 (halis).

İsmail Rüştü Bey geldi. Yannı anlattı.

28 Ekim Pazar

Kilo 58,700.

Eski B.M.M. binasında 50. yıl günü. Konuştum. Maket armağanı.

Akşam İş Bankası lokalinde akşam yemeği.

Yakup Kadri Kara. ile rastlaşma.

29 Ekim Pazartesi

Kilo 58,500.

Sa. 10'da Meclis salonunda C.Başk. tebrik töreni.

Dönüşte hanımla, Gülsün, Güçlü ile Anıtkabir.

Merdivenlerde çok çok yoruldum. Resmi geçide gidemedim.

4 Kasım Pazar

Kilo 58,700.

Nihat Erim saat 11.30.

Meclisteki - senato - başkanlık divan meselesini görüştüm.

5 Kasım Pazartesi

Kilo 58,900.

6 Kasım Salı

Kilo 59,300.

Senato'da konuşma.

7 Kasım Çarşamba

Kilo 58,650.

Sabah rahatsızlık.

İki T. N. Zafer Paykoç. Elektro. Bir şey yok. Bütün gün istirahat. Az yemek.

8 Kasım Perşembe

Kilo 58,600.

Eyiyim.

9 Kasım Cuma

Kilo 58,400.

Şeker 103 mg.

Göz muayenesi. Uzun bir muayene. Sağ gözüm, daha azalmış. Çok azalmış. Ameliyatta fayda yok. Sol (ameliyat olan göz) göz iyi halde.

Yemek sonra Sa. 16'yı geçerken. öksürükle uyanma. Kalbim. T. N. İzordil. Uzun sürdü. Çok ıstırap. Geçti.

10 Kasım Cumartesi

Kilo 58,900.

Sa. 7'de kalkma. 8.15'te Anıtkabir. Tören katılma.

TV. Sa. 9.30 Tıp Fakültesi Zafer P. konuşma.

Sa.16 Halkevleri. An Sinema.

Sa. 21 Konser salonu.

İst. konserinin Atatürk otaryosu.

Nurperi'nin yaş günü 15.

12 Kasım Pazartesi

Kilo 58,700.

Dışan çıkma ıkınmasında kalp. Gece çok iyi. Geçmiş idi.

Davet. Görüşme. 17.30.

Görüşüm. 1.5 saat. memnun oldum.

13 Kasım Salı

Kilo 58,600.

Senato. AP Başkanlık divanını istediği gibi yaptı.

CHP ile çatıştılar. Ben istemeyerek Güven ile karşıt (onlar AP ile beraber) ve CHP ile paralel düştüm.

14 Kasım Çarşamba

Kilo 58,900.

Öğleden evvel Anayasa Mahkemesi Başkanı ile görüşüm. Adamı çok anlayışlı ve iyi buldum.

Sa. 17.30 Fahri Özdilek ile görüşüm. Mutabıkız.

Gece Erdallara gittim. Hanımla.

15 Kasım Perşembe

Kilo 58,200.

Hanım sabah Sa.11'de C.B. Hanımı'na gitti. Başsağılığına kayınvalidesi için.

16 Kasım Cuma

Kilo 58,500.

Saat 11 Haluk Bayülken dış politika hakkında bilgi vermeye geldi. Tekrar gelecek.

Sa. 11.30 Ürdün B. Elçisi bir genç hanım tercüman ile geldi. Ortadoğu anlaşmaların üzerine konuştuk. Ateşkes yapılmış. Sulh müzakeresi: Mısır- İsrail arasında başlayacakmış. Bir Arap zirvesi yapılacak, kararlaşacak. Ürdün Filistinli tarafında (2/3 Filistinli Ürdün'de imiş) müzakereye katılmak istiyor.

Dr. Kemal Demir geldi. Bir bildiri hikâyesi anlattı.

17 Kasım Cumartesi

Kilo 58.

18 Kasım Pazar

Kilo 58,600.

Hasan Işık ve hanımı akşam yemeğinde. Millet v. Gece saat üçe kadar.

19 Kasım Pazartesi

Evde istirahat. öksürüyorum.

20 Kasım Salı

Senato. Başkanlık divanı seçimleri.

Saat 18.30 Dedeman Otel. Zafer Paykoç'un kızı Deniz ile Nazif Birsen'in oğlu nikâh ve düğünü.

Saat 20.30'da eve döndüm.

Damat Osman.

21 Kasım Çarşamba

Sabahleyin öksürdüm.

Kilo 58,500.

Osmanlı Bankası. Hesaba baktım.

Dönüş. Yatak.

Göğsüm eyileşti gibi.

26 Kasım Pazartesi

Kilo 58,700.

Özden - Metin İst.'a hareket. Yann Londra'ya gidecekler. 27 Aralığa kadar.

27 Kasım Salı

Kilo 58,600.

Özden, Metin Londra'ya İst.'dan hareket ettiler.

2 Aralık Pazar

Banyo fena halde yorulдум.

TN.

Kilo 58.200 halis.

İstirahat.

Akşam Erdal.

Kahve altı.

Nurperi pinpon birincisi.

Saat 18'de Erdal'a para verdim.

3 Aralık Pazartesi

Kilo 58,400.

istirahat.

4 Aralık Salı

Kilo 58,400.

Senato. Çoğunluk yok.

Gelecek salıya.

Kahve altı fazla geldi.

TN.

Akşam C. Başkanı televizyonda konuştu.

5 Aralık Çarşamba

Kilo 58,500.

Dr. Kemal Demir.

Necmeddin Sahir Silan.

Akşam Yalabıyıklar yemekte.

10 Aralık Pazartesi

Kilo 57,700 Halis.

Akşam yemeği. Zafer Bey, hanımı, kızı, damadı, oğlu davetli idiler. Geldiler. İsmet Hanım, Yalabık, Leziz H., Erdal da vardı. Eyi oldu. Yemekte biraz votka, siyah şarap içtim. Saat 11'de yukarı çıktım. Çok yorgundum. Bir TN. Yattım. Sa.1.30'da kalktım. Kalpten Sa.2.30 rahatsız. Bir TN daha. Saat 4'e kadar sürdü. Dışan çıktım. Ağrı hemen kesildi.

11 Aralık Salı

Kilo 58,500.

Kahve altıda kusma. Yemeği yanm bıraktım. Akşama doğru Zafer Bey geldi. Mide rahatsızlığı. Senato'ya gitmedim. İstirahat. Çok hafif yemek.

1973 yılına ait defterin tarihsiz son sayfasındaki notlar

TV Haberleri Müd.

Zeki Sözer.

3 Ağustos İst.

6 Ağustos İst.

Nato için mülakat.

8 Ağustos TV.

Ada 7 Ağustos olabilir.

1 Ağustos Kartal.

-

Hayri İnönü Doğ. 4.5.1954

Eren İnönü Doğ. 19.10.1956

Ömer'in. 21.1.1924

Engin'in. 6.3.1930

-

Özden Hotel de Berri

8 Rue Frederic Bastiat Paris 8 me.

[İnönü'nün notları 11 Aralık Salı günü son buluyor. Sağlık durumu giderek bozulan İnönü, 14 gün sonra, 25 Aralık'ta 89 yaşındayken yaşama veda etti. İnönü'nün son anlarını damadı Metin Toker ile kızı Özden Toker'in kaleminden okuyalım.]

["İnönü'nün sağlık durumunda hiçbir değişiklik yoktu. 10 Kasımda, Arı Sineması'nda Atatürk üzerine konuştu.

Meğer bu da, onun son konuşmasıymış.

Biz, Özden'le 27 Kasımda, gözlerimiz hiç arkada kalmaksızın Londra'ya hareket ettik. Oradan Paris'e geçtik. İsmet Paşa'nın not defterinin 12 Aralık sayfasında şu yazılıdır: 'Kilo: 58, 300. Kalbim iyi. Hafif yemek. İstirahat.'

Dr. Zafer Paykoç bizi Paris'te bulup oradan çağırdı. Paşa yeni bir kalp krizi geçirmişti ve bu, 'ötekilere benzemiyor'du.

İlk uçakla Ankara'ya koştuk.

Kriz, 17 Aralık Pazartesi günü ve sabahleyin gelmişti. Derhal Dr. Zafer Paykoç'a haber verilmişti. Paykoç muayene etmiş, elektrosunu almış, bir enfarktüs geçirdiğini saptamıştı. Hastaneye kaldırılmasına gerek vardı. Yüksek İhtisas Hastanesi'nde oda ayrılmıştı. Hem oraya naklinde doğabilecek sakıncalar, hem de Bayan İnönü'nün 'Eğer mutlaka gerekmiyorsa, evde kalsın' ricası göz önünde tutularak bundan vazgeçilmiş, İnönülerin yatak odası bir hastane odasına çevrilmişti. Öğleden sonra Paykoç, başkentten en ünlü kalp uzmanları Dr. Bekir Berkol -ki, Cumhurbaşkanlığı döneminden beri Paşa'nın doktorlarından - , Dr. Sabahat Kaymakçalan, Dr. Cavit Sökmen, Dr. Türkan Gürel ve Dr. Turhan Akyol'u Pembe Köşk'e davet ederek onlarla birlikte konsültasyon yapmıştı.

İnönü'nün durumu ağırdı.

Bir ara, Ankara'da Paşa'nın öldüğü haberi yayılmış. Çok kimse, bu arada Bülent Ecevit, Kemal Satır, Nihat Erim, İlhami Sancar, Osman Bölükbaşı Köşke koşmuşlar. Ömer İnönü'den babasının istirahat etmekte ve daha iyice olduğu haberini almışlar. Hatta CHP Parti Meclisinde saygı duruşunda bile bulunulmuş.

Biz geldiğimiz zaman, Paşa kendindeydi.

Bize takıldı da...

Paşa'nın hastalığı bir hafta sürdü.

Şimdi, o bir haftayı kızı Özden Toker'in tuttuğu günlükten okumaya başlamışım.

'Uçaktan eve geldiğimizde merdivenin başında annemle Gülsün bekliyordu. Gülsün ağlayarak 'Dede Paşam..' diye boynuma sarıldı. Annem 'Çok şükür, geldiniz, yetiştiniz' dedi. Merdivenden çıkarken, babamın yattığı odaya gitmek üzere koridordan geçerken nasıl rahatsızlandığını, doktorların neler söylediklerini, kendisinin şimdi ne durumda bulunduğunu kısaca anlattılar. Sağdaki kapıdan büyük yatak odasına girdik. Birden kendimi, sanki bir hastane odasında buldum. Gözlerimle babamı aradım. Onun piriñç karyolasının yanına bir hasta yatağı yerleştirmişlerdi. Arkası hafifçe kaldırılmış, kuştüyü yastıklarla beslenmiş, oturur tarzda yatıyordu. Etrafta kimler vardı, hemen farketmedim. Sadece kulağıma sesler geliyordu:

'Aman, heyecanlanmayın... Yavaş olun, dikkat edin...'

İlerledim, yatağın yanına çömelip elini elime aldım. Ne kadar yumuşak, pamuk gibi elleri vardı. Gözlerini açıp bana baktı, kalın gözlük camlarının arkasında gözleri büyüdü, gülümsedi.

'Geldiniz. Sizi getirmenin başka çaresi yoktu' dedi.

Gülen muzip gözleri Metin'i aradı ve buldu:

'Şaka yaptım, size..'

Gene müdahale ettiler:

'Yeter! Yorulmasın.'

Etrafıma baktım, bulunanları seçmeye çalıştım. Ağabeylerim ve eşleri vardı. Gülsün ile Güçlü yanıma geldiler. Nurperi Fen Lisesinde yatılıydı. Tanımadığım iki doktor nöbetçi, bir de hemşire bekliyor. Annem, olanları söyledi. Cuma akşamı konsere gitmişler. Genç bir karı kocanın, Elif- Bedii Aran'ın çift piyano konseri varmış. Cumartesi günü halsizlikten şikâyet etmiş. Nurperi evdeymiş. Pazar sabahı, bize Paris'e telefon etmişlerdi. Hemen babamı sormuştum. 'İyi' demişlerdi. Ne zaman döneceğimizi merak ediyordu. 'Yılbaşında' demiştik.

Akşam Anadolu Kulübüne gitmiş, briç oynamış.

Babam için bu, büyük bir keyifti. Ancak son sıralar anneme artık gitmek istemediğini bildirmiş, iyi göremediği için eskisi gibi oyun oynayamadığından yakınmış, arkadaşlarını sıkamak istemediğini söylüyormuş. Tabii annem bunu reddediyor, gitmesi için teşvik ediyormuş ama babamın eski hevesi kalmamış. Annem pazar akşamı babamı kulübe bırakmış. Oradan Nurperi'yi Fen Lisesine

götürmüş. Hatta babam, bir arkadaşına gitmesi için onu zorlamış. Çankaya'ya dönüp, evde yalnız sıkılmasın diye...

Akşam, yemekten sonra bezik oynamışlar. Yatmış. Ertesi sabah kendini iyi hissetmemiş. Buna rağmen, gelen berberine her zamanki gibi tıraş olmuş.'

Özden Toker'in günlüğü böyle başlıyor.

Dediği gibi yatak odası bir hastaneye dönüştürülmüştür. Bir masanın üzerinde elektrokardiyografı aleti durmaktadır. Köşede bir oksijen bombası dikilidir. Koltuklar yanlara çekilmiştir.

Özden Toker'in günlüğü devam ediyor:

'İlk gece annem, Engin -Ömer İnönü'nün eşi-, Gülsün oturduk. Gözlerimizi babamdan ayırmadan dertleştik. Gülsün dörde kadar dayandı. Biz, sabahladık. Doktor bitişik odada, hemşire yanımızda bekledi. Babam sakindi. Oturur gibi yatıyordu. Yemek yedi. İştihası yoktu ama gayret ediyordu. Kafasının bir şeylerle meşgul olduğu belliydi. Bir ara heyecanlandı. Yanına ağabeylerimi, Metin'i çağırdı. Onlara Boğazlar meselesinden bahsetti.'

Hastalığı sırasında bazen kendinden geçiyordu, fakat zaman zaman hiç hastalanmamış gibi oluyordu. Sık sık, hükümetin kurulup kurulmadığını soruyordu. Kurulmadığı söylendiğinde kızıyordu. Bir defasında 'Ne kurulmaz şeymiş, bu' diye söylendi. Bir başka seferinde Naim Talu'nun da görevi geri verdiğini duyurdum.

'Vah, vah.. Çok yazık. Böyle olmamalıydı.'

Bir süre durakladı. Sonra, kendi kendine söyler gibi 'O da, çok yoruldu' dedi. Sordum:

'Kimden bahsediyorsunuz, Paşam?'

'Cumhurbaşkanından. Sayın Korutürk'ten. O, çok çaba gösterdi. Ama, olmadı gene, demek ki..'

Aklındaki ikinci husus, Vladivostok'ta Amerika Cumhurbaşkanıyla Rus lideri arasındaki görüşmeydi. Amerika ile Sovyetler Birliği yakınlaşmasının bizim Boğazlar üzerinde nasıl etki yapabileceğini hesaplıyordu. Bir gün Mondros Mütarekesinin tarihini sordu.

'1918' dedim.

'Onu ben de biliyorum. Ayı ne, günü ne?'

Ansiklopediye bakmam gerektiğini bildirdim.

'Mudanya Mütarekesiyle Montreux Antlaşmasının tarihlerine de bak,' dedi.

Kendine geldiği sıralar, akli hep bunlardaydı.

Tekrar, Özden Toker'in günlüğüne dönelim.

'Pembe Köşk'te yeni bir hayat başlamıştı. Her gün Yüksek İhtisas Hastanesinden veya Ankara Tıp Fakültesinden bir doktorla bir hemşire geliyordu. 24 saat nöbet tutuyorlardı. İlk geceler bizim yatmamız, dinlenmemiz için ısrar ettiler. Onlar zaten bekliyorlardı. Bize lüzum yoktu.

Gerçekten bütün doktor ve hemşireler çok şefkatli, dikkatli, ilgiliydiler. Babam da onlarla hemen kaynaşıyor, şakalaşmaya başlıyordu. Onlara sualler soruyor; işlerini, ailelerini öğreniyordu. İsimlerini, soyadlarını iyice anlayıncaya kadar tekrarlatıyordu. Doktorlardan birinin ismi Metin, çocuğununki ise Güçlü'dü. Bu, babamı keyiflendirdi.

Her şeye rağmen bizim babamın yanında kalmamız başkaydı. Sonunda doktorlar da hak verdiler. Babamı tanyor, huyunu suyunu biliyorduk.'

İsmet Paşa doktorunu dinlerdi ama, kolay bir hasta değildi.

Yatağının kenarında oturuyordum. Sordum:

'Paşam, nasılsınız?'

'Bilmiyorum ki, on dakika sonra bambaşka oluyor.'

Böyle iyileşme, çok iyileşme ve kötüleşme, çok kötüleşme devirleri geçirdi. Bunların arasında sıkıntı çektiği akşamları oldu. Doktorlara arada bağırdı. Doktorlara bağırdığı zaman ben özellikle Zafer Beye takılıyordum:

'Merak etme, çok iyi!'

Çünkü sıkıntılarını bulunduğu zaman onlara teslim olur, tıp ne yapılmasını gerektiriyorsa doktorundan onu yapmasını isterdi ki, son gün, o durumdaydı. Yani, melek gibi bir hasta. Sanki doktorlara bağıran değil, kendini kadere teslim etmiş bir adam. Bağırdığı zaman, demek ki iyiydi: Zafer Beyle parolamız oydu.

Gene Özden Toker'in günlüğüne gelelim:

'Babamın arkasını, yatakta, zaman zaman sıkıştırıyordum. Bundan hoşlanırdı. Yorganının ağır olmasını, sırtının iyice altına girmesini isterdi. Elinin bir işaretiyle beni öbür tarafına çağırırdı. Çömeldim. Elini, benimkilerin arasına aldım. Bana dikkatle, konuşmadan baktı. Neden sonra gözlerindeki hüznün yumuşadı. Yavaşça 'Kızım' dedi. Yarabbi, bu kısacak kelimeye ne kadar şefkat, sevgi, anlam sığdırmıştı.

O zamana kadar birbirimize söylemediğimiz, bir daha da hiç söylemeyeceğimiz şeylerin hepsi o iki hece içinde saklıydı.

Ahbaplar, eski ve yeni politikacılar, hatta hiç tanımadığımız ziyaretçiler evi doldurup taşıyordu. Ama yalnız, aşağı katı. Doktorlar babamın yanına kimsenin çıkmasına müsaade etmiyorlardı. Bize de 'Yanında hepiniz birden durmayın. Sırayla girin' diyorlardı. Doktorların her dediğine boyun eğen annem bir tek buna itiraz ediyordu. Gerçekçi bir kadındı. Ümit kalmadığını hissediyor, babamdan hiç ayrılmak istemiyordu. Bizi de sık sık babamın yanına çağırıyordu. Ağzının içinden 'Onu bir daha nerede bulacaksınız? Bir istediği varsa, söylesin.' gibi şeyler mırıldanıyordu.

Cumhurbaşkanı Korutürk sık sık telefonla sorduruyordu. Başbakan Talu, kendisi geliyordu.

Çocuklar yanında olduğunda babam canlanıyor, kendisine çeki düzen veriyordu. Bir gün bana şöyle dedi:

'Çocukların beni hep böyle hasta hatırlamalarını istemem. Akıllarında benim sağlıklı halim kalsın.'

Yemek zamanı sırayla aşağıya iniyorduk. Annem onu bırakmak istemiyor, babam ısrar ediyordu:

'Hanımefendiciğim, inin yemeğe. Çocukları yalnız bırakmayın.'

Annem 'Paşacığım, inşallah yakında siz de inersiniz' dediği zaman mahzun bakışlarla bizi süzüyor, sessizce başını çeviriyordu.

Kısa kısa uyuyor, çabuk uyanıyordu. Fakat hep aklı başındaydı. Gözleriyle odaya giren çıkanları takip ediyordu. İçerde annem, biz, ağabeylerim, Engin, Sevinç, Metin olunca dikkat kesiliyordu. Birbirimize davranışlarımız, hele anneye karşı ilgimiz onu çok alakadar ediyordu. Neden sonra farkettiler ki her birimizi yalnız bulup her birimize annemizi emanet etmiş. Annemin etrafında döndüğümüzü görünce sanki içi rahat ediyor, dudaklarında hüznü bir tebessüm belirliyordu.'

İnönü'nün durumu, perşembe ve cuma günleri iyileşti. Bu, iki özel doktorunun, onu en iyi bilen Prof. Paykoç ile Prof. Berkol'un yüz ifadelerinden de anlaşıyordu. Cumartesi günü yeniden ağırlaştı. Nefes darlığı çekiyordu. Yatağından koltuğa kaldırıldı. Dik oturunca sanki daha rahat nefes alıyordu. Bütün aile elektrokardiyografi aletinin karşısında, kalbinin atışını 'canlı yayın' seyrederek gibi seyretiliyordu. Aletin ışığı bazen çok yükseliyor, çok alçalıyordu.

Bu, ekstrasistol işaretiymiş ve tehlikeli durum göstermiyormuş.

Peki, ne zaman?

Doktorlar kendilerinden neyin öğrenilmek istendiğini anladılar: O zaman işaret, inişsiz ve çıkışsız düz bir hat çizmişti.

Pazartesi gecesi çok ağırlaştı. Bel ağrısından şikâyet ediyordu. Mevhibe Hanım yanındaydı. Elini avuçları içine almıştı. Belki görür diye yüzüne bir gülümseme takmıştı. Paşa kendine geldi. Mevhibe Hanımın yüzüne baktı:

'Hanımefendi, elimde üç as var. Dördüncü as da gelecek ve oyun bitecek'.

Senelerce oynadıkları bezik oyununu hatırladığı anlaşılıyordu. Mevhibe Hanım da onu hatırladı. Ağlamaya başladı. Paşasının beklediği dördüncü as ne olabilirdi?

Ancak, ölümü simgeleyen maça ası.

Özden Toker, son anlarını anlatıyor:

'Salı günü öğleyin, annemi zorla aşağıya yemeğe yolladım. Babamın odasında o günkü nöbetçi doktor ve hemşireyle beraberdim. Rahat yatıyor, uyuyordu. Birden gözlerini açtı, soluk almaya çalıştı. Nefesi durdu. Aletteki ışık, düz bir hat çiziyordu. Ben ne olduğunu anlayıncaya kadar doktorla hemşire fırladılar, babamın yanına koşup üzerine abandılar. Kalbine masaj yapmaya başladılar. Biri bırakıyor, biri devam ediyordu. Bana saatlerceymiş gibi geldi ama aslında her şey birkaç saniyede olmuştu. Babacığım, belli belirsiz bir şekilde tekrar nefes almaya başlamıştı.

Bir mucize miydi? Genç doktor ve hemşire babamı hayata döndürmüşlerdi. Ne kadar zaman için?

Telefona sarıldım. Herkes yemekteydi. Arabayla Zafer Beye haber yolladım. Yarım saat sonra oda profesörlerle doluydu. Zafer Bey bütün arkadaşlarını toplamıştı. Babam kendine iyice gelip gözlerini açtığı zaman bu kalabalığı gördü ve şaşırıldı.

'Hayrola! Niçin geldiniz? Ne var?'

Gülümsedi. İyi görünüyordu. Doktorlara, bizlere takıldı. Odaya yeni aletler getirmişlerdi. Hiç kimse, odadan ayrılmadı. Sonun geldiği anlaşılıyordu. Saat dörde doğru tekrar fenalaştı. Hemen kalbine alet taktılar. Oksijen verildi. Herkes, hepimiz yardım etmeye çalışıyorduk. Ne yazık ki aletteki ışık devamlı düz hat çiziyordu. Neden sonra birinin aklına geldi ve makinayı durdurdu.'

Oyun bitmişti.

İnönü'nün cenazesi, 28 Aralık Cuma günü kaldırıldı. Naaşı, Anıtkabir'de Atatürk'ün karşısında toprağa verildi. Bütün töreler yerine getirilerek evde ha-

zırlanan tabut, bir cenaze arabasıyla bir gün önce TBMM'ye götürülmüş, oradaki katafalka konulmuştu. 13 arkadaşıyla birlikte elli yıl önce Ankara'nın başkent olması için Meclis'e öneride bulunmuş İsmet Paşa, Ankara'da son yolculuğunu yaparken herkes yolun iki tarafına sıralanmıştı ve herkes ağlıyordu.

Cenaze, katafalkta 24 saat kaldı. Gündüz ve gece yüz binlerce Ankaralı onun önünden geçtiler. Erkekler, kadınlar, çocuklar...

Devlet töreni, ertesi gün TBMM önünde yapıldı. Katılanların başında Cumhurbaşkanı vardı. Tabut, katafalktan alınarak top arabasına yerleştirildi. Kortej, namazın kılınacağı Maltepe Camii'ne doğru yola çıktı. Bayan İnönü, kızı ve gelinleriyle birlikte top arabasını valiliğin siyah makam otomobili içinde takip ediyordu. Ailenin erkekleri otomobilin iki tarafındaydılar. Cumhurbaşkanı ve devlet erkânı hemen arkada yürüyorlardı. Öndeki Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Bandosu cenaze marşı çalıyordu. Her beş dakikada bir top atılıyordu. Kaldırımlar tıkıltı tıklımdı. Maltepe Camii'ne gelindiğinde tabut top arabasından alındı, musalla taşına konuldu. İçerideki vaazı Diyanet İşleri Başkanı Lutfi Doğan veriyordu. Öğle namazından sonra cenaze namazı kılındı. Avlu, iğne atsan yere düşmeyecek haldeydi. Dini gerekler yerine getirildikten sonra tabut tekrar top arabasına taşındı. Kortej, aynı sıralamayla Anıtkabir'e doğru yürüyüşe geçti. Halk, o yolları da doldurmuştu. Bütün gözler yaşlıydı. Ağır ve vakur bir matem havası hâkimdi.

Tıpkı, Atatürk'ün cenaze töreninde olduğu gibi. Ne slogan, ne tekbir. İşitilen sadece Chopin'in hüznünlü nağmeleri idi. Bir de, duyulan hıçkırıklar.

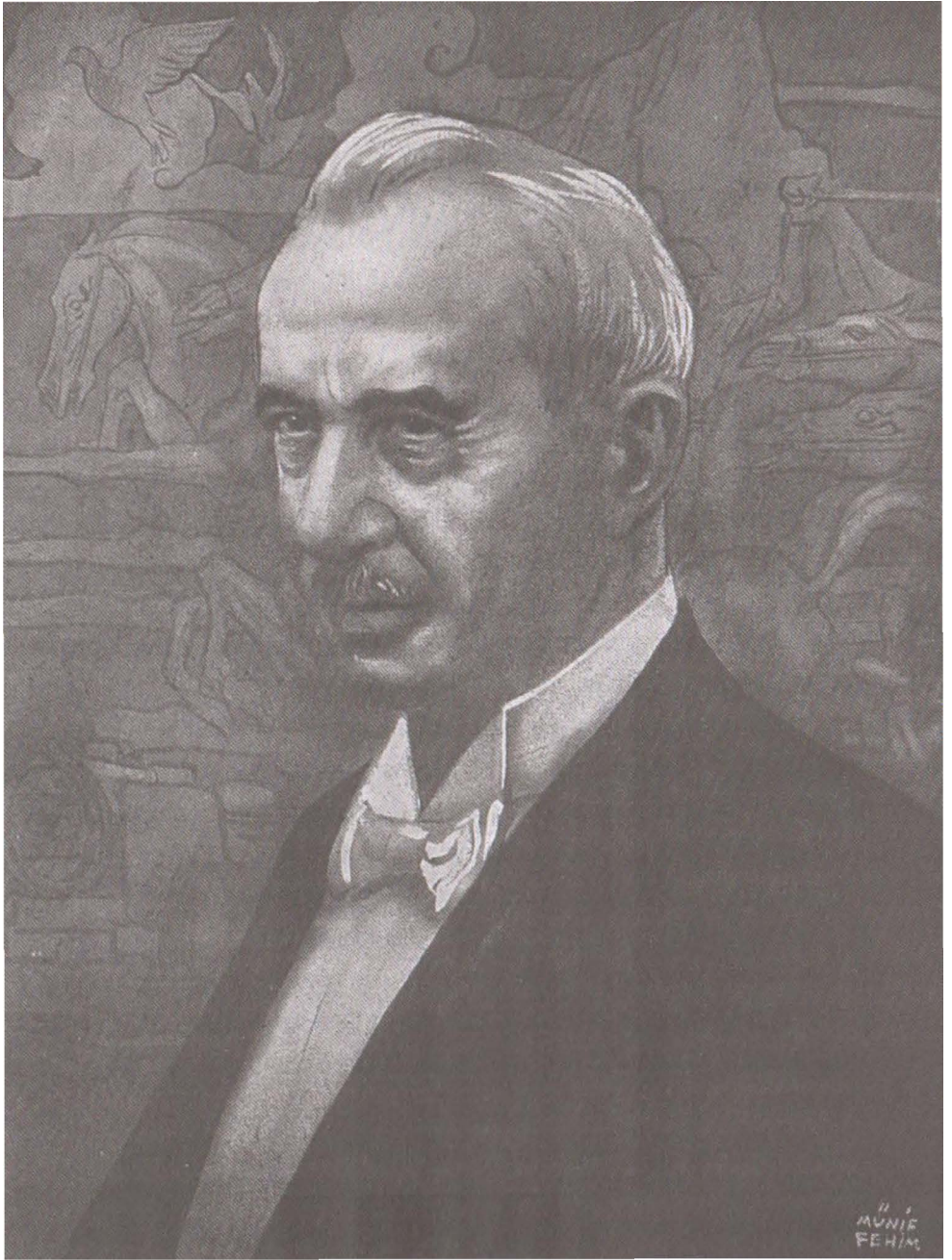
Son istirahat yerine, bütün milletin kalbinden gelen sesle uğurlanıyordu.

Lahit, Anıtkabir'in avlusunda, tam Atatürk'ün yattığı yerin karşısındaydı. Cenaze, onun altına gelen yerde toprağa verilecekti. Mezar orada hazırlanmıştı. O bölmeye Mevhibe İnönü, ailesi, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Anayasa Mahkemesi Başkanı ve devlet erkânından bazıları girdiler. Tabut, Kuran okunulurken mezara indirildi. Örtüldü. Üzerine yurdun çeşitli yerlerinden gelmiş topraklarla birlikte kırmızı karanfiller serpildi.

Mevhibe İnönü mezarın başına diz çökmüştü. 'Paşacığım, Paşacığım... Be-raberken ne kadar güzeldi. Ben şimdi ne yapacağım?' diye ağlıyordu.

İsmet İnönü, vatan sana da minnettardır. "

(Metin Toker, İsmet Paşa'nın Son Yılları, 1965 - 1973, s. 330 - 339)]

HAYATIMIN NOTLARI*

26 İkinci Kânun 1943

Mühimce ve uzunca bir hastalığın nekahetindeyim. Sokağa yeni çıkmaya başladım. Bugün de çıkacağım esnada Başvekilin beni görmek istediğini söylediler. Ehemmiyetli bir mesele manasını aldım. Doğru Başvekâlete gittim. Saraçoğlu, İngiliz sefiriniz kendisine verdiği haberi anlattı ve bıraktığı yazıyı gösterdi. Mr. Çörçil benimle, hiç olmazsa Başvekil, bir yerde buluşmak istiyor. Kıbrıs teklif ediyor. Türkiye'yi şimdi bol mıkyaştan imal ettikleri en modern silahlarla techiz etmek ve Türkiye'nin umumî ve tedafî emniyetine tealluk eden meseleleri görüşmek istiyor. Bu vesileden istifade ederek dostça umumî vaziyet üzerine de konuşacağımızı söylüyor. Kendi genel kurmay başkanlarının mareşal Çakmak ile buluşmasını teklif ediyor. Mühim bir nokta olarak ta, hem kendi tarafından hem Amerika reisicumhurundan vazife alarak geldiğini bildiriyor. Mülakatın son derece gizliliğinde çok ısrar ediyor. Haber bundan ibarettir.

Bu sırada, Amerika Sefiri de Saraçoğlundan randevu istedi. Onun söyleyeceğini de dinlemesi için Başvekil, bu kadar mühim bir görüşmeden çekinmek bizim için doğru olmayacağı hakkında birkaç kelime konuştuğundan sonra ayrıldım ve Çankaya'ya döndüm.

Amerika Sefirinin söyledikleri muhtasar. Yalnız Çörçil'in mülakat talebini kabul etmemde ısrar manası var. Sefir, Rozvelt'in bu mesajını bana kendisi vermek için talimat aldığını da söylemiş ve benim kendisini kabul etmemi istemiş.

* İsmet İnönü'nün daha önce hiç yayımlanmamış bir günlüğünden: 1943 yılında Churchill'in resmi ve gizli Adana ziyareti, İkinci Dünya Savaşı'nın akışı ve Türkiye'nin durumu hakkında ilginç açıklamalar sunan bir yazı.

Saraçoğlu ile beraber yemek yedik. Meseleyi etrafı ile tetkik ettikten sonra görüşülecek mevzulan tekrar ederek buluşmayı kabul ettiğimizi derhal cevap olarak bildirmek kararını verdik. Benim Memleketten dışarı çıkmam mümkün değil. Çorçil Memleketin herhangi bir yerine gelirse memnun olacağım. Gelemezse, Başvekil Mareşalle beraber kıbnısa gidecek. Bu mealde cevap vereceğiz.

Cevabımızdan İngiliz ve Amerika sefirleri memnun olmuşlar. Amerika Sefirini saat 17 de kabul ettiğim vakit o memnunluğu ben de üzerinde görüyordum. Sefirin, konuşması arasında Stalinden bahsederken sarf ettiği şu cümle enteresandır: "Harp sonunda bu adam dünyanın hürmet ve itibarına mı (respectabilité) ehemmiyet verecek, yoksa bu kıymetler hiç umurumda değil mi diyecek? Bütün meçhul burada".

Biz zaten, sefirlerin halinde ve bir müddetten beri Hariciye ile konuşmaların havasında umumî ve müphem olarak şu manayı sezer gibi oluyoruz: Anglo-Saksonlar, artık muhakkak gibi görünen muzafferiyetlerinde Rusların vaziyetini ciddi olarak düşünüyorlar. O zaman için Türkiyenin kuvvetli olarak kendileri ile beraber bulunmasını arzu ediyorlar. Bu mülakatta bazı şeyler anlayacağız. Bizi techiz etmek sözleri ciddi ise bundan bizim için yalnız eyilik ve kuvvet çıkar diye düşünüyoruz. Eğer bütün mu müsaid mukaddimeler altında bize müsaid olmayan fikirler saklı ise, onları keşif etmenin çareside yine buluşmak olacaktır. Bunlar bizim bu esnadaki mülâhazalarımızdır.

Bu akşam İcra Vekillerini ve Meclis Reisini evde topladım. Daveti, cevabımızı, Başvekil tafsilatı ile anlattı. Her kes buluşma teklifinin kabulünü doğru buldu. Maksatlar ve ihtimaller üzerine müsbet, menfi birçok şey görüşüldü. İhtimaller, büyük mikyasta, menfi müsbet üç maksad üzerinde toplanıyordu. Strate vaziyetin kendilerine elverişli olmasını söyleyerek veya söylemeyerek Türkiyenin artık kendileri ile beraber harbe girmesi taleb etmeleri. Yahut, teşebbüsün, sadece bizim ile Almanların arasını tamamen emniyetsiz bir hale getirmeyi istemesi. Yahut yazdıkları gibi, sadece Türkiyenin bir an evvel techiz edilme esas tutmuş olmaları. İşte ihtimaller, başlıca bu üç noktalarda toplanıyordu.

Bugün Başvekil, Mareşalle uzun uzadıya görüştüğünü ve her hususta kendisi ile mutabık kaldığını söyledi.

27 İkinci Kânun 1943

Casablanca'da İngiltere ve Amerikanın konferansı netice olarak neşir olunan

tebliğ, bugünün havadisidir. Hasımlarından şartsız teslimiyet istiyorlar ve harbi şiddetlendirme tedbirlerini görüştüklerini ilan ediyorlar.

28 İkinci Kânun 1943

Başvekil haber verdi. Çörçil'den cevap gelmiş. Resmî ve gizli ziyaret yapmak üzere Adana'ya gelecek. Yanında büyük generaller bulunacak. En az 24 saat kalacak. Müsbet cevabımdan pek memnun olduğunu hararetle olarak bildiriyor. Ayın 30'u için Adana civarındaki bu mülakatın tertibleri ve teferrüatı hazırlanmaya başlandı.

Meseleyi konuştuğumuz arkadaşlardan Hilmi Uran, Memduh Şevket Esendal ve Rana Tarhan, karşımızdakilerin maksadları daha ziyade bizi tazyik ederek harbe sürüklemek olacağını zannediyorlar. Herhalde konuşmanın faydalı bir fırsat olduğunu düşünüyorlar. Meclis reisi Renda, bizim gibi her iki ihtimali düşünüyor.

30 İkinci Kânun 1943

Bugün öğleden sonra saat 14'te Adana tayyare meydanına inecekler. Bekliyoruz. Ankaradan beraber getirdiğimiz İngiliz sefirile Başvekil ve Hariciye Vekili'nin dünkü konuşmalarından fazla bir şey anlaşılmadı. Fakat dikkat değer bir nokta şu ki İngiliz sefiri, ne tahmin ettiğine dair Başvekil'e cevap verirken, bir malumatı olmadığını, Çörçil'in her meseleyi mevzui bahis edebileceğini, fakat Türkiye'den harbe girmesini talep edeceğini zan etmediğini, çünkü teklifinde zikir ettiği konuşma mevzulan içine böyle bir talebin sığdınlamayacağını söylemiş.

Saat 14'e doğru Çörçil Adana tayyare meydanına indi. Başvekil ve Hariciye Vekili karşıladılar, tirene aldılar, beraber yemek yediler. Saat 16:30'da Yenice civarında hususî tirenimde misafirleri kabul ettim. Daracak salonda karşılıklı takdimler, neşeli olarak epeyce sürdü. Sonra yalnız kaldık. Ben, Saraçoğlu, Mene-mencioğlu, Churchill, Cadogan, Knatchbull-Hugesson. Çörçil: "Türkiyenin şimdiye kadar takib ettiği hareket hattını tamamilen anlıyoruz" diye söze başladı ve ben de bundan dolayı kendisine memnunluğumu ifade ettim. Bundan sonra Çörçil, Türkiye'yi techiz etmek için konuşmağa geldiğini, bir taahhüd talep etmediğini, Türkiye kendisini kuvvetli gördükten sonra kararını ileride gene kendisi vereceğini söyledi. Vaziyet hakkında umumî sözler konuşuldu. Sonra hep beraber askerlerin toplandığı büyük salona gittik.

Orada umumî ictima yapılmış oldu. Celseyi açtım ve sözü Çörçile verdim. Çörçil bu ikinci toplantıda da söze başlarken, Türkiye'nin şimdiye kadarki siyasetini anladıklarına dair birinci toplantıdaki sözlerini umumî olarak tekrar etti. Sonra, evvelden hazırladıkları uzun bir muhtırayı fransızcaya terceme ederek okudu. Burada, Ordumuzun silahlandırılmasına dair meselelerin teferrüatı, tafsilat ile anlatılıyor. Şimdiye kadar gelmiş, yola çıkıp ta gelmemiş, henüz yola çıkmamış olan malzeme; yeni taleplerimiz; taşıma vasıtaları, Memleketin yollarının taşıma kabiliyetinin artırılması; yeni silahların talimi için karşılıklı tedbirlerin görüşüleceği tasrih ediliyor. Siyasî olarak fazla bir şey yok. Yalnız, Almanların petrole olan ihtiyaçlarının tatmini için gelecek yaz Anadoludan geçmek teşebbüsünde bulunabileceklerini ve Almanların Bulgarları teslih ettiklerini Müttefikler göz önüne alarak Türkiye'yi silahlandırmak istedikleri, baştaflarda söyleniyor. Sonra, gene bu muhtırada, Türkiye'nin Balkanlarda anarşi çıkmak ihtimaline karşı kuvvetçe hazır olmasından, bahsediliyor. Askerî meseleler konuşulmak üzere bizim tekrar ayrılmamız ve askerî meseleleri generallerimize bırakmamız evvelce kararlaştırmıştı. Ben Çörçil'in beyanatına cevap verdim. Anladığıma göre, Türkiye'nin bir an evvel silahlandırılması işi konuşulacağını, Türkiye'nin şimdiye kadar olduğu gibi bitaraflik politikasını takip edeceğini, Türkiye'nin ileride menfaatleri veya etrafında anarşi çıkması gibi sebeplerle harekete geçmesi icab ederse buna da müstakil olarak kendisi karar vereceğini murad ettiklerini söyledim. Çörçil anlayışımı tasdik etti. Umumî toplantıyı askerlere bırakarak çekildik. Tekrar benim küçük salona geldik.

Bu ikinci konuşmada Rus-Alman muharebesinin vaziyeti tetkik olundu. Çörçil, gerek Almanya ile İtalyanın ve gerek bunları müttefiklerinin sarsıntılarını ve iç vaziyetlerinin zorluklarını anlatıyor. Muharebenin ne kadar süreceğini bilmediklerini söylüyor. On sekiz aya kadar rakkamlar zikir ediyor. Hep kendi zihninde tasarladığı esas noktalara bağlı kalmaya çalışıyor. Başka mevzuları hem güç anlıyor, hem ters anlıyor.

Bir aralık Çörçil, birden bire hatırlayarak Kıraldan mesaj olduğunu söyledi ve arkadaşlarından mesajı aradı. Sonra ayağa kalktı, vaziyetine ağırlık ve resmîlik vererek Kırılının mesajını bana takdim etmekle şeref kazandığını söyledi. Ben de ayakta kâğıdı elinden aldım, gözlüğümü takarak okudum, Kırılın çok dostane ve lütüfkârane mesajından memnun olduğumu hararetle sözlerle söyleyerek kendisine ayrıca cevap vereceğimi bildirdim ve oturdum.

Söz arasında ben, Rus-Alman cephesindeki muharebenin henüz mahiyeti kati bir şekil almadığını, Almanların Kafkasyada, Stalingrad'da durarak kışı geçirmek planlarının suya düştüğünü, şimdi yeni bir hatta çekilip toplanmak kararını verdiklerini; fakat bu yeni hattaki çarpışma neticesi ne olacağını bilinmediğini söyledim. Bu netice, bir taraf için ağır bir darbe ve yahut dalgalanmadan sonra karar bulup durulma şeklinde olabilir dedim. Bu mevzuda Çörçil, bir defa, hararet ve tehalükle söze karıştı. Ruslarla almanlar arasında bir anlaşma (accord) ihtimali olmadığını uzun uzun anlatmağa başladı. Saraçoğlu müdahale ederek benim sözlerimde bir (accord)'a ima olmadığını söyledi ve kendi adamları da kendisine bir iki kelime söylediler. Bir de, Rus-Alman cephesinin istikrar bulmasından bahsolunurken Çörçil söze karışarak belki de kati netice hasıl olacağını söyledi. Ruslara sadık olmak ve onlara karşı bir şüphe göstermemek noktası zihninde en çok yer etmiş görünüyordu. Bir aralık ta, Molotof'un Londrada iken Baltık devletlerini istediğini ve bu memleketler evvelce Rusya'ya aid oldukları halde bile talebi kabul etmeyerek Atlantik Paktı hükümleri içinde kaldığını hikâye etti, ve hemen konuşuklarının kati olarak mahrem kalmasını işaret etti.

Ben, Rusya ile müttefikleri arasındaki münasebetleri her hangi bir surette bulandırmak arzusunun bizim fikrimizden temamilen uzak olduğunu, muharebe vaziyetinin icablarını eyice kavradığımızı, bizimle bugün konuşurken bu esas noktalarda bir birimize emniyetimiz olmazsa serbest konuşmak mümkün olmayacağını söyledim. Sükûnet ve istirahat his ettiği aşikâr bir surette görünüyordu. Bundan sora Rusya ile münasebetlerimizin safhalarını kendisine anlattım. İngilizlerle ittifak muahedemize nasıl taraftar iken Almanlarla anlaştıktan sonra İngilizlerle ittifak etmiş olan Türkiyenin kendileriyle bir alakası kalmadığını söylediklerini, Fransa 1940'ta düştükten sonra telaş ederek bize sokulduklarını, fakat Almanlar Molotofu Berline çağırır çağırmasın tekrar temamilen uzak bir vaziyet aldıklarını ve Bulgaristana Türkiye aleyhinde ittifak teklif ettiklerini ve Bulgarlar bunu kabul ederse kendilerinin de tripartit muahedesine, yani İngiltere aleyhine, harbe gireceklerini söylediklerini anlattım. "Almanya ile Rusya arasındaki muharebenin sebebi, şarki Avrupanın taksiminde uyuşamamazlıktır. Ruslar, Balkanlar dahil olarak, şarkî Avrupayı kendileri istediler ve Almanlara İngiltere ve Amerikanın elinden Okyanosları almasını teklif ettiler. İhtilafın temeli budur. Bir noktayı daha söyleyeyim. Şimdi ittifak halindesiniz (Çörçil: "Harbî kazanmak İttifakı" diye bir tabir söylemekten kendini alamadı). Harpten sora Rusyanın sizlerle ve bütün

dünya ile insanca ve makul münasebetler muhafaza etmesi için bütün sebepler vardır. Hep temennimiz budur. Ümidimiz de kuvvetlidir. Fakat bu kadar tecrübe-den sonra her ihtimali düşünmemiz ve tedbirli olmamız bizim için lazımdır". diye sözü bitirdim. Çörçil, rahat ve aşikâr bir tehalükle: "Tedbirli, elbette" diye cevap verdi.

Bir aralık sözü, bir iki defa yaptığı gibi, yine Rozvelt'e nakil ederek konuşmalarımızdan çok memnun olacağını tekrarladı, ve ona benim tarafımdan bir mesaj yazılmasını teklif etti. Müsbet cevap verdim.

Benim konuştuğum mevzulardan biri de şudur. Dedim ki: "Bize silah vermeyi teklif edeyorsunuz, ne miktar istersek vereceğiz diyorsunuz. Fiyatı nedir. Nasıl ödenecektir? Bunlara dair hiç bir şey söylemeyorsunuz. Bize bu emniyetin sebebi nedir?"

Çörçil şaşırdı. Cevap bulmaya çalışıyordu. Cadogan ile Sefir kendisine yardım ettiler. Ben de şu suretle yardım ettim: "Aramızdaki emniyette yeni bir merhale görüyorum. Bizim için, Büyük Britanya ile bu harp esnasında ve harpten sonra emniyet ve itimad içinde yaşamak kanaatimizin esasıdır. Şimdi sizin hareketinizde bir itimad tekâmülü vardır. Bunun sebebini bilmek isteyorum".

Çörçilin şaşkınlığı dağıldı, fakat gene açılmaksızın umumî hatlar üzerinde kendisini izah etmeye çalıştı. "Türkiyenin kuvvetli olmasını isteyoruz. Türkiyenin silahlarını hiç bir zaman bize çevirmeyeceğine inanıyoruz. Türkiye yolları kapıyor. Kuvvetli olarak bu kapama işine devam etmesini isteyoruz" gibi deliller saydı. Ben de bu kadarla bıraktım. Bu kadarı da, benim beklediğim delilleri açıkça söylemekle beraber, gene eyi idi.

"Almanyanın mahvini düşünüyor musunuz?" diye sordum. Çörçil, hararetle, Almanyanın elbet mahvedileceğini, silahlarının kâmilten elinden alınacağını, bir daha fenalık yapamayacak hale getirileceğini anlattı. Herhalde sualimi eyi anlamamıştı. Netekim, ertesi gün Alman milletinin mahvedilmeyeceğini yazıla da söylüyordu. Alman milletinin mahvı meselesi ile bugünkü Almanyanın mağlub edilip edilemeyeceğini bir birine karıştırmıştı.

Bir sulh muahedesi düşünmüyorlar. Avrupada uzun bir mütareke devri kuracaklar. Avrupada teşkilat ve yeni devletlerin tessüsü ve işe başlamasını filî olarak tahakkuk ettirecekler. Umumî olarak anlaşılanlar bunlar.

Türkiyenin silahlanmasına bugün üç muhtelif sebep söylendi. Birisi, Almanlar Bulgarları silahlandırıyorlar. Türkiyeyi bunun karşısında zayıf bırakmak iste-

meyorlar. İkinci sebep, Türkiye kuvvetli olmalı ki Bulgaristanda veya Balkanlarda çıkacak anarşiye karşı hazır bulunsun. Üçüncü sebep olarak ta deniliyor ki Almanlar şimalde Rusyada ve cenupta Afrikada muvaffak olamadılar. Şimdi merkezden bir ileri hareket teşebbüsleri beklenebilir. Onun için Türkiyeyi kuvvetli bulundurmak lazımdır.

Konuşmaya nehayet verirken: "Yann Avrupa organizasyonunu konuşuruz" dedim. Bir az telaşlı olarak cevap vermek gayretini gösterdi. Sonra bıraktı.

Vakit geç. Yemeğe gittik. Gayet neşeli ve şen bir hava içindeyiz. Mareşal de generallerle görüşmüştü. İntibalar hep müsbet. Sözlerinde, bizim harbe girmemizi talep etmeksizin silahlanmamızı istiyorlar gibi inanılmayacak derecede iyi bir mana var.

Yemek pek neşeli geçiyor. Çörçil çok konuşuyor, çok nükte yapıyordu. Başvekil, kendi arkadaşlarıyla hakikaten tatlı olan şakaları, meclise neşe veriyordu. Hitler, kendisine sarhoş ve generallerine ahmak diyormuş. Şimdi, Hitler o fikir gelecek ki harbi kazanmak için sarhoş ve ahmak olmak lazım imiş. Arada bana, Hitlerin mülakatımızı işittiği zaman ne düşüneceğini ve ne yapacağını merak ettiğini söylüyor, ve geniş ve rahat edalarla gülüyordu. Geç vakte kadar sofrayı hakikaten şenlendirdi. Ertesi günü gene misafirimiz kalacağını ve pazartesi günü (1 Şubat) geri döneceğini söyledi. Saat 11'de buluşmak üzere ayrıldık.

31 İkinci Kânun 1943

Biz hep sükûnet bulmuş halde ve iyi tesir içinde bulunuyoruz. Menemenci-oglu, benim Rozvelte mesajımı ve ihtiyatlı olmak için bir tebliğ suretini hazırlamıştı. Hem mesajı konuşmak: hem sabahleyin ilk teması yapmak üzere İngilizlerin yanına gitti. Bir az sonra dönerek düşündüğümüz mesajı beğendiklerini ve bugün öğleden sora avdet etmek fikrinde olduklarını haber verdi. Gerçekten, bu konferansta yapılması mümkün olan işler bitmek üzere olduğu için bugün avdet etmelerini az çok tabii bulduk. Saat 11.30'a doğru Çörçil, yine dünkü gibi, iki arkadaşla geldi, ve dördüncü toplantımızı yaptık. Çörçilin elinde kâğıtlar vardı. Söze başlayarak bundan sonraki münasebetlerimizin üç safhası olacağını sayıyordu. Birincisi, bizim silahlanmamız ve bitaraflık devri olacak. İkincisi, bitaraflığın liberal bir surette tefsiri devri diyordu. Bu devirde tayyarelerle gidip Romanya petrol-lerini dövmeyi ve yahut Boğazlardan istifade etmeyi misal gibi zikir edeyordu.

Üçüncü devir, Türkiye'nin kendileriyle beraber hareket etme zamanı olacaktı. Saraçoğlu ile münakaşeye tutuldular. Bizim Başvekil, bu dediklerinin otomatik olarak harbe sebep olacağını izah ediyordu. Çörçil: "Boğazlardan istifade meselesine bırakalım, o çok sonraki iş gibi bir tavır aldı, ve tayyare işi için de İsviçre üzerinden nasıl geçtiklerini ve İsviçre'nin protestolarını hikâye etti. Esaslı ve saklı emri vaki maksadları olduğunu zanettirecek bu safha, tekrar sükûnet buldu ve zamanı gelip biz müstakillen karar verinceye kadar birinci safha devam edecek gibi bir mana ortaya yayıldı.

Bundan sora Çörçil, 24 İkinci Teşrin 1942 tarihile kendisinin Stalin'e yazdığı bir telegrafi bana gösterdi. Bunda, Amerika reisi cumhuru ile hemfikir olarak Türkiye'nin artık kendi yanlarında harbe iştirak etmesi zamanı geldiği ve Türkiye'ye teminat vermek icab ettiği yazılıyor, ve Türkiye'ye yardım için kendi 9uncu ve 10'uncu ordularından meydana getirilecek büyük bir ordunun yakında Suriyede toplanacağı söyleniyordu. Stalin, 28 İkinci Teşrin 1942 tarihli kısa cevabında, Türkiye'nin kendi yanlarında muharebeye girmesi için düşünülen tertiplerle temamine mutabık olduğunu ve bu meseleye kıymet verdiğini söyleyordu. İngilizce olan bu vesikaları arkadaşlarıma hemen verdim. Süreyya Anderiman kendilerine terceme etmeye başladı. Çörçil suretlerinin alınmasından, hele Stalin'in telgrafının suretinin alınmasından sakınıyordu ve telgrafın kendisine ait olmadığını söylüyordu. Bugünkü konuşmalar, bana eyi tesir etmeyordu. Çörçil açık yürekle her şeyi bana gösterdiğini söyleyordu. Ben: "Haberimiz olmadan arkamızdan plan yapmışsınız. Bu nasıl şeydir?" diye sordum. Eyi anlamadı. Kendisine anlattılar. Bunda fena bir şey olmadığını ve açık yürekle bana her şeyi gösterdiğini izah etmeye çalışıyordu. Bu münakaşayı uzatmayarak önümüzde bulunan diğer uzun bir vesikayı süratle okumaya başladım.

Bu vesikanın ilk maddelerinde, Almanya ile İtalyan'ın kayıtsız ve şartsız tesliminden sonra, iki Anglo-Sakson devletinin bütün kuvvetlerini Japonyaya karşı çevirecekleri; ahdi bir anlaşma olmamakla beraber Rusyanın da bu hususta kendilerine iltihak etmesinin muhtemel olduğu; "mücrim" milletlerin silahları alınmakla beraber bunları mahvetmek veya hayatlarını kazanmaktan ve şerefli ve namuslu bir hayat sürmekten menetmek için hiç bir teşebbüste bulunulmayacağı; mağlubların harp ceremesini ödeyemeyecekleri tecrübe ile anlaşıldığından harap Avrupanın ve bilhassa Rusyanın yeniden yapılması işinin galiplere düşeceği ve bu işin uzun seneler devam edeceği söyleniyordu.

Sonra Türkiyenin ne şekilde harbe sürüklenebileceği anlatılıyordu. Buna göre Türkiye, Almanlar tarafından tecavüze uğraması; yahut Balkanlarda çıkacak anarşiyi önlemeye yardım için müdahale etmesi; ve yahut ta kendisi hisleri Atlantik Beyannamesindeki yüksek fikirlerle ahenkli olduğundan dolayı harbe girebilirdi. Fakat bunu hemen takib eden satırlarda, Türkiyenin kendisini bir felakete sürükleyecek şekilde muharebeye girmekten sakınması sarîh olarak isteniyordu. Bununla hem hazırlık, hem münasip zaman murad edildiği anlatılıyordu. (Bir konuşmamız esnasında da Çörçil; “Siz bugün hemen muharebeye girelim deseniz ben dizlerinize kapanarak sizi vaz geçirmek isterim, zamanı değildir derim” demişti).

Münasip zaman olarak Almanların tehlikeli halden çıkması, uzaklaşması; Balkanların anarşiyeye düşmesi gibi misaller ayn bir maddede öyle zikir ediliyordu ki Türkiyenin harbe girmesini, ancak en son safha için göz önüne aldıkları gösteriliyordu.

Türkiyenin emniyeti için Onun galipler arasında sulh işinde bulunması lüzumundan bahs olunuyordu.

Bir yerinde, harpten sonra bazen olduğu gibi, galipler arasında kavga mı çıkacak, yoksa galipler aheng içinde mi yürüyecekler bilinmezse de ahengin muhafaza ihtimalinin kuvvetli olduğu söyleniyordu. Diğer bir yerinde, Rusyanın harpten birçok tahribatla çıkacağı ve İngiltere ile Amerika kendisine yardım edecekleri cihetle dostluğun devam eyleyeceği anlatılmak isteniyordu. Avrupa teşkilatı olarak büyük devletler, küçük devlet grupları ve Küçük Asya devleti gibi bir sayı gösteriliyordu.

Vesikadaki tafsilattan bu noktalar derhal gözümüze çarptı ve bizi teskin etti. Vesika bize eyi tesir etmişti. Çörçil bundan çok memnun oldu. Vesikanın üzerine bir ad takmak için (Pensées Matinales) serlavhasını koydu. Ben Çörçil'e: “Umumî istikamet takriben budur, ve siz bu tarzda hareket ederseniz her şeyi istihsal edersiniz” dedim.

Bundan sora, Çörçil ve arkadaşlarıyla benim arkadaşlarım arasında resmî tebliğin mütalaasına başlandı. Karşılıklı iki projenin üzerinde uzunca konuşularak tafsilatlı ve pek gösterişli bir tebliğ meydana çıktı. Tebliğ maddelerinin münakaşası esnasında Çörçil bir aralık hararetleterek: “Dün Reisi cumhur bana: “Bize bu kadar şey veriyorsunuz, sebebi nedir?” diye sormuştu. Şimdi Avam Kamarasında bana aynı suali soracaklar, ne cevap vereceğim? Bu tebliğde bir kaç müphem

cümle bulunursa, bunları göstereceğim. Bunları elimden almayınız" diye sızlandı. Bizim Başvekille de görüşerek anlaştılar ki Avam Kamarasında Çörçil beyanat yaparken bizden bir taahhüd istemediğini ve bizim de bir taahhüd almadığımızı ifade edecektir. Bizim Başvekil de aynı mealde beyanatta bulunacaktır. Tebliğin bir mühim noktası, bizim şimdiye kadar takip ettiğimiz politikanın İngiltere tarafından sempati ve anlayışla telâkki edildiğinin zikir edilmesidir. Bununla biz, ittifak muahedesine rağmen harbe girmemek ve vaziyeti bugüne kadar idare etmek için geçirdiğimiz tatlı, acı ve bazen pek sıkıntılı ve buhranlı çekişmelerde haklı olduğumuzu Çörçil'e tasdik ettirmiş olduk. O Çörçil ki İtalyanın harbe girmesinde, İtalyan-Yunan harbinde ve en nihayet Almanların Balkanlarda ilerleyişinde harbe girmemiz için pek ziyade ısrar etmiş ve bu şüphelerinden hiç bir zaman vaz geçmemişti.

Umumî bir toplantı yaparak askerlerin mutabık kaldıkları bir vesika ile resmî tebliğ suretinin kabul edilmesini isteyordu. Yemek yerken bunu yapmış olduk. Öğle yemeği, İngiliz heyetini Adana meydanına götürürken yendi. Sofra pek neşeli idi. Çörçil, bizimle konuşup anlaşmanın kolay olduğunu söyleyordu. Memnun görünüyordu. Yemekte resmî ve gösterişli tost yaptı, Türkiyeden eyi dileklerle bahsetti, rahmetli Atatürkün evvela muarızı, sonra hayranı olduklarını anlattı. Benim için ve Türk Milleti için eyi dileklerde bulundu. Tost'a ben cevap verdim. Kendisini, idealin, vatanseverliğin ve enerjinin şahıslanmış timsali olarak takdir ettim. İngiltere Kralının, İngiliz Milletinin ve misafirimiz olan büyük askerlerin sıhhatlerini temenni ettim. Sonra vedalaştık.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Feroz ve Ahmad, Bedia Turgay, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi, 1945 – 1971*, Ankara, Bilgi Yay., 1977.
- Aydemir, Şevket Süreyya, *İkinci Adam, 1894 – 1938*, İstanbul, Remzi Yay., 1966.
- Aydemir, Şevket Süreyya, *İkinci Adam, 1938 – 1950*, İstanbul, Remzi Yay., 1967.
- Aydemir, Şevket Süreyya, *İkinci Adam, 1950 – 1964*, İstanbul, Remzi Yay., 1968.
- Baltaoğlu, Dr. Ali Galip, *Atatürk Dönemi Valileri, 29 Ekim 1923 – 10 Kasım 1938*, Ankara, Ocak yay., 1998.
- Barutçu, Faik Ahmet, *Siyasi Anılar, 1939 – 1954*, İstanbul, Milliyet Yay., 1977.
- Bayrak, Orhan M., *Türkiye'yi Kimler Yönetti (1920 – 1992), Cumhuriyetin 72 Yıllık Üst Düzey Yönetim Kadroları*, İstanbul, Yılmaz Yay., 1992.
- Bilâ, Hikmet, *Sosyal Demokrat Süreç İçinde CHP ve Sonrası*, İstanbul, Milliyet Yay., 1987.
- Cıloğlu, Tanju, *Kırk Politika, Anılarla Kamil Kırkoğlu*, İstanbul, Elya yay., 1997.
- Cumhuriyetin 75 Yılı*, Cilt 1, 1923 – 1953, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 1998.
- Cumhuriyetin 75 Yılı*, Cilt 2, 1954 – 1978, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 1998.
- Coşkun, Süleyman, *Türkiye'de Politika, 1920 – 1995*, İstanbul, Cem yay., 1995.
- Demokrasinin 50 Yılı, 1945 – 1995*, (2 cilt), İstanbul, Radikal Gazetesi, t.y.
- Derin, Haldun, *Çankaya Özel Kalemini Anımsarken, 1933 – 1951*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yay., 1995.
- Doğan, Avni, *Kurtuluş, Kuruluş ve Sonrası*, İstanbul, Dünya Yay., 1964.
- Erdemir, Sabahat (der), *Muhalefette İsmet İnönü, Konuşmaları, Demeçleri, Mesajları, Sohbetleri ve Yazılarıyla*, Cilt 1, İstanbul, Sıralar Matb., 1956.
- Erdemir, Sabahat (der), *Muhalefette İsmet İnönü, Konuşmaları, Demeçleri, Mesajları, Sohbetleri ve Yazılarıyla*, Cilt 2, İstanbul, Ekicigil Matb., 1959.
- Erdemir, Sabahat (der), *Muhalefette İsmet İnönü, Konuşmaları, Demeçleri, Mesajları, Sohbetleri ve Yazılarıyla*, 1959 – 1960, Cilt 3, y.y., y.y., t.y.

- Gönlübol, Mehmet, vd., *Olaylarla Türk Dış Politikası, 1919 - 1973*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., 1977.
- Güvenir, O. Murat, 2. *Dünya Savaşında Türk Basını*, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yay., 1991.
- İnönü, Erdal, *Anılar ve Düşünceler 1*, İstanbul, İdea İletişim Hizmetleri AŞ, 1995.
- İnönü, Erdal, *Anılar ve Düşünceler 2*, İstanbul, İdea İletişim Hizmetleri AŞ, 1998.
- İnönü, İsmet, *Hatıralar, 1. Kitap*, Ankara, Bilgi Yay., 1985.
- İnönü, İsmet, *Hatıralar, 2. Kitap*, Ankara, Bilgi Yay., 1987.
- İsmet İnönü'nün TBMM'deki Konuşmaları, 1920 - 1973, (3 cilt) Ankara, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yay., 1993.
- Jaeschke, Gotthard, *Türkiye Kronolojisi (1938 - 1945)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., 1990.
- Kili, Suna, *1960 - 1975 Döneminde Cumhuriyet Halk Partisi'nde Gelişmeler, Siyaset Bilimi Açısından Bir İnceleme*, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yay., 1976.
- Kocatürk, Utkan, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi, 1918 - 1938*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., 1983.
- Koçak, Cemil, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938 - 1945)*, (2 cilt) İstanbul, İletişim Yay., 1996.
- Sanal, Türker, *Türkiye'nin Hükümetleri*, Ankara, Sim Matb., 1997.
- Soysal, İsmail, *Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye, Olaylar Kronolojisi (1945 - 1975)*, İstanbul, İsis Yay., 1997.
- Şimşir, Bilâl N., *Bizim Diplomatlar*, Ankara, Bilgi Yay., 1996.
- Toker, Metin, "İnönü'nün Hatıra Defterinden Sayfalar", *Hürriyet*, 12 - 31 Ocak 1974.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, Tek Partiden Çok Partiye, 1944 - 1950*, Ankara, Bilgi Yay., 1990.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, DP'nin Altın Yılları, 1950 - 1954*, Ankara, Bilgi Yay., 1990.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, DP Yokuş Aşağı, 1954 - 1957*, Ankara, Bilgi Yay., 1991.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, Demokrasiden Darbeye, 1957 - 1960*, Ankara, Bilgi Yay., 1991.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, Yarı Silahlı, Yarı Kılahlı Bir Ara Rejim, 1960 - 1961*, Ankara, Bilgi Yay., 1991.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, İnönü'nün Son Başbakanlığı, 1961 - 1965*, Ankara, Bilgi yay., 1992.
- Toker, Metin, *Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları, İsmet Paşa'nın Son Yılları, 1965 - 1973*, Ankara, Bilgi Yay., 1993.

KAYNAKÇA

- Toktamış, Sabahat (der), *İhtilâlden Sonra İsmet İnönü, 27 Mayıs 1960 – 10 Kasım 1961, Konuşmaları, Demeçleri, Mesajları, Sohbetleri ve Yazılarıyla*, y.y., y.y., t.y.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 23 Nisan 1920 – 20 Ekim 1991*, Ankara, TBMM Genel Sekreterliği Yay., 1994.
- Us, Asım, *1930 – 1950 Atatürk, İnönü, İkinci Dünya Harbi ve Demokrasi Rejimine Giriş Devri Hatıraları*, İstanbul, Vakıf Matb., 1966.

DİZİN

- Abadan, Yavuz 1051
Abaoglu, Cihat 804
Abdullah (Kral) 446, 500
Abdullah Bey 54, 69
Abdülkerim Kasım 733
Acar, Emin 815
Acar, Muhtar 658, 705
Acar, Necdet 547
Acuner, Ekrem 804, 826, 1000 1030
Açıklan, Cevat 267, 268, 330, 379, 408,
410, 660, 843
Açıksöz, Hüsnü 269
Adakan, Enver 690, 744, 771, 799, 803
Adal, O. Sabri 595
Adalan, Şevket 476, 478, 519, 526, 1179,
1264
Adalı, Şükrü 321, 1105
Adivar, Adnan 19, 20, 24, 25, 43, 64, 71,
267, 451, 497, 498, 528
Adivar, Halide Edip 36, 37, 43, 267, 498
528
Ağanoğlu, Ali Şakir 1147, 1203
Ağaoğlu, Faruk 1008
Ağaoğlu, Müjgan 720
Ağaoğlu, Samet 518, 640
Ağralı, Fuat 195, 246, 323, 332
Aka, Kâzım 835
Akal, Yaşar 1159
Akalin, Muzaffer 539, 1004
Akan, Atalay 1001
Akarca, Mualla 998
Akaydın, Emin 855, 858, 873
Akaygen, Enis 453, 454, 456, 501
Akbay, F. Haşım 324
Akçalı, Zekeriya 801, 834, 967, 1035,
1082, 1246
Akçay, Zeki 212
Akdağ, Mustafa 1169, 1219
Akdur, Reşat 699
Akdur, Zihni 699
Aker, Adnan 947
Aker, Ümit 1199
Akgüç, Atıf 224, 293, 1245
Akgün, Hüseyin 1195, 1245
Akın, Burhanettin 818
Akın, Eşref 1046
Akın, Selman 800
Akıncı, İbrahim Ethem 106
Akıncı, Yücel 1031
Akkoyunlu, Fazıl 809, 879
Akkök, Zeki 1113
Aknoz, Nurettin 175, 640, 643
Akol, Rıza 1086, 1136, 1187
Akpinar, Muzaffer 331, 479
Aksal, İsmail Rüştü 474, 475, 527, 613,
638, 662, 668, 682, 686, 688, 737-
739, 756, 759, 765, 766, 775, 785,
786, 797, 799, 805-808, 816, 823,
826, 828, 829, 833, 836, 839, 840,
843-845, 852, 854-856, 860, 866,
869, 876, 883, 967, 974, 975, 977,
982, 1031, 1035, 1040, 1079, 1107,
1129, 1136, 1141, 1242, 1251, 1293-
1294
Aksal, Kemal 324
Aksalur, İzzet 374, 518

- Aksoley, İhsan 1012
 Aksoley, Mebrure 1251
 Aksoy, Muammer 310, 825, 990, 1025, 1027, 1028, 1031, 1033, 1103, 1107, 1123, 1242
 Aksoyoğlu, Rafet 1000, 1029, 1067, 1110, 1172, 1219, 1242, 1247, 1272
 Aksu, Hüseyin 1165
 Aksu, İrfan 816, 1059
 Aksu, Mesut 929
 Aktan, Bilge 1222, 1223
 Aktar, Salih 1168
 Aktaş, Fevzi 604, 715
 Aktaş, Keriman 716
 Aktaş, Neriman 716
 Aktay, Haydar 241, 332
 Aktay, Mümtaz 273, 293
 Akyar, Cahit 990
 Akyol, Mete 1109
 Akyol, Turhan 1300
 Akyurt, Nurettin 1075, 1247, 1263, 1280, 1281, 1287, 1294
 Akyürek, Ali 1048
 Akyürek, Aziz 156, 250
 Alaattin Bey 32
 Alacakaptan, Uğur 1121
 Alataş, Ahmet Hulusi 224, 281, 293, 342
 Aldoğan, Sadık 449, 501, 620, 651, 661, 689, 744
 Algüloğlu, Mithat Kemal 207
 Ali Bey 11, 62, 70, 74, 121
 Âli Bey 73
 Ali Cenani Bey 84
 Ali Hikmet Bey 26, 38, 40, 87
 Ali Sait Paşa (Akbatugan) 164, 169
 Ali Şuuri Bey 153
 Ali Şükrü 166, 177
 Alican, Ekrem 677, 691, 816, 855, 860-861, 864, 870, 877, 879-881, 883, 886-888, 890, 893, 898, 901, 946, 973, 994, 996, 1004, 1059
 Alişiroğlu, Osman 686
 Alkılıç, Şadi 1120
 Alkoç, Celal 853
 Alpagut, Turgut 879
 Alpan, Cihad 1008, 1029, 1113, 1123, 1211
 Alpar, Hayri 674
 Alparslan, Yılmaz 1212
 Alpaya, İrfan Ferit 250
 Alpdoğan, Hüseyin Abdullah 186, 279, 311
 Alpdündar, Mehmet 765
 Alpiskender, Ferit 890, 906
 Alphan, Kemal 1058
 Altan, Çetin 928, 944, 1114
 Altay, Fahrettin 12, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 29, 30, 34, 36, 41, 156, 297, 338, 942, 1045, 1046, 1058, 1165, 1186, 1214, 1217
 Altın, Turgut 1160
 Altuğ, Kurtul 1200
 Amaç, Ekrem 569, 612, 629, 736, 743, 771
 Amanullah Han 147
 Amery, Julian 1277
 Anbay, Sırrı 848
 Anıl, İhsan 544
 Anıt, Ekrem 782
 Apaydın, Burhân 599, 614, 615, 947
 Aral, Namık Zeki 638
 Aran, Bedii 1301
 Arar, İsmail 686, 1086, 1126, 1128, 1144, 1145, 1174, 1220, 1230
 Aras, Tevfik Rüşti 73, 83, 103, 112, 121, 122, 130, 138, 145, 151, 154, 171, 174, 192, 204, 218, 225, 237, 238, 239, 245, 254, 255, 266, 318, 321, 412, 1130 1165
 Araslı, Doğan 1140
 Arat, Emin 879
 Arcasız, Ahmet 1060
 Arcayürek, Cüneyt 965, 1158
 Arda, Beyti 1204
 Arda, Hacı Adil 29
 Ardiçoğlu, Nureddin 894
 Argun, Tahsin 1119
 An, Ali Ruza 608, 634
 An, Cihat 766
 Anburun, Tekin 1271, 1274
 Ankan, Saffet 6, 7, 11, 13, 14, 74, 100, 112, 130, 156, 223, 256, 272, 286, 297, 298, 331, 409, 485
 Ankoğlu, Damar 250
 Ankök, Aydın 1054
 Arif Bey 28, 36, 103
 Arkant, Ziya 1191, 1216
 Arkut, Kamil 324, 761

- Arna, Fuat 678, 714
 Aroyamak, Cevdet 324
 Arpağ, Hamdi 119
 Arslan, Mehmet 1218
 Arslan, Nazif 1009, 1071, 1159
 Artunkal, Ali Rıza 328, 330, 341, 364, 373, 736
 Artus, Amil 786, 787
 Asaf Bey 153
 Asaf Derviş Paşa 78
 Asal, Talat 985
 Asena, Vacit 782
 Asım İsmail, 244
 Asutay, Burhanettin 1176
 Atabay, Vehbi 818
 Ataç, Hasan Fehmi 24, 365
 Atakan, Hasan 951
 Atakan, Leyla 1092, 1130, 1181, 1252, 1257
 Ataker, Hasan Nizamettin 164
 Ataklı, Mucip 840, 852, 914, 948, 991, 1000, 1030, 1031, 1140, 1143, 1145
 Atalay, Besim 103, 152
 Atalay, Nail 800
 Atalay, Selçuk 837
 Atalay, Sırrı 594, 604, 622, 670, 1027, 1051, 1146
 Ataman, Dündar 568
 Ataman, Hüseyin 860
 Ataman, İbrahim 1091
 Ataman, Sebati 1193, 1194
 Ataöv, İhsan 911, 1102, 1068
 Atasagun, İbrahim Şevki 993, 1067, 1178
 Atatürk, Mustafa Kemal 6, 11, 12, 14, 20, 29, 32, 33, 34, 35, 54, 69, 70, 89, 110, 127, 146, 150, 156, 197, 202, 203, 213, 218, 225, 228, 230, 240, 244, 245, 246, 247, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 272, 376, 526, 536, 584, 585, 699, 810, 1073, 1108, 1114, 1165, 1167-1168, 1188, 1191, 1199-1201, 1210, 1212, 1225, 1231-1232, 1250, 1276-1277, 1296, 1300, 1305-1306
 Atay, Falih Rıfkı 40, 124, 258, 337, 470, 527, 528, 553, 581, 586, 599, 614, 615, 629, 633, 634, 637, 658, 674, 680, 683, 758, 778, 828, 851, 1000, 1046, 1000, 1046, 1054, 1103
 Atıf Bey 36, 37, 88
 Atıf İlyas 677
 Atlı, Aşir 32, 342
 Atsız, Nihal 397, 398, 399, 1068
 Atsız, Ömer 1017
 Avcı, Sabit Osman 1231
 Avcioğlu, Doğan 1135, 1209
 Avni Paşa 10, 13
 Avunduk, Üzeyir 454, 458, 461, 463, 518, 520
 Aybar, Mehmet Ali 1180
 Aybar, Raif 669, 816, 881, 891
 Ayben, Raif 810
 Aydemir, Şevket Süreyya 999, 1034, 1112, 1147, 1155
 Aydemir, Talat 852, 861, 879, 880, 885
 Aydın, Cahit 1195
 Aydın, Mitat 249
 Aydıralp, Cemal 949, 1064
 Aydınay, F. Veli 324
 Aykaç, Fazıl Ahmet 153, 581
 Aykan, Cevdet 1183
 Aykut, Ethem 185
 Ayla, Safiye 397
 Aynuksa, Nurettin 567
 Azizoglu, Yusuf 703, 704, 716, 869, 892, 893, 922, 1153
 Baban, Cihat 764, 776, 802, 803, 833, 948, 960, 977, 1015, 1025, 1051, 1082, 1084-1085, 1097, 1099, 1113, 1121, 1128-1129, 1137, 1155, 1214
 Bağlum, Kemal 818
 Bahadır, Şefik 704
 Bahadır, Turan 782
 Bakırlı, Ahmet 1006
 Bakkalbaşı, Erdoğan 1012
 Bakşık, Şeref 1083, 1159, 1173-1174, 1211, 1217-1219, 1221-1223, 1231-1232, 1248
 Bakü, Mürsel 73
 Balcıoğlu, Şahap 771, 994
 Balık, Hüseyin 659, 665, 666, 670, 677, 683
 Ball, George 906, 916-918
 Balta, Tahsin Bekir 476, 478, 544, 594, 686, 960, 967, 1105, 1124, 1134, 1159, 1174, 1180
 Banguoğlu, Hasan Tahsin 475, 490, 533,

- 534, 594, 608, 612, 641, 699, 802,
959, 963, 982
Bara, Hadi 392
Baş, Kadri 954
Barlas, Cemil Sait 562, 634, 675, 686,
693, 744, 790, 792
Barutçu, Faik Ahmet 456, 471, 475, 477,
478, 489, 490, 491, 502, 510, 511,
549, 553, 555, 569, 575, 576, 578,
580, 581, 582, 584, 585, 598, 600,
607, 614, 625, 629, 634, 635, 645,
661, 676, 677, 686, 704, 716, 731,
737, 740, 742, 743, 1001
Baskan, Ali Rıza 590
Baş, İlhan 744, 880
Başar, Ahmet Hamdi 684, 685, 716
Başara, Rasim 250
Başaran, Abdullah 1102, 1130
Başgil, Ali Fuat 325, 842
Başol, Güngör 1252
Başol, Salim 803, 834, 1252
Batur, Fuat 243
Batur, Suphi 744, 822
Bayar, Celal 73, 124, 183, 201, 219, 224,
245, 246, 247, 252, 253, 254, 255,
256, 257, 258, 264, 272, 304, 346,
378, 382, 399, 411, 430, 431, 432,
435, 445, 447, 453, 454, 455, 456,
457, 458, 459, 460, 461, 462, 463,
464, 465, 466, 467, 469, 474, 475,
476, 477, 489, 492, 500, 501, 511,
512, 517, 518, 521, 528, 533, 534,
537, 581, 605, 639, 649, 667, 726,
783, 785, 838, 839, 873-876, 1000,
1099, 1112-1114, 1122-1125, 1128,
1131, 1143, 1146, 1216-1217
Bayazıt, Kemali 623, 698, 738, 789, 823,
826, 907, 941, 967
Baydar, Nasuhi 272
Baydar, Türkan 1010
Baydur, Hüseyin Ragıp 155, 231, 241,
337, 340, 365
Bayındır, Rauf 826
Baykal, Deniz 1175
Baykal, Rifat 809, 879, 880
Baykam, Bedri 823, 1087
Baykam, Suphi 787, 793, 821, 837, 955,
957, 1111
Baykan, İbrahim 1112
Baykara, İbrahim 1036
Baykurt, Fakir 828
Bayrak, Halit 250
Bayraktar, Rüstem 704
Bayramoğlu, Muhlis 703
Baysal, Osman 586
Bayur, Yusuf Hikmet 102, 155, 269, 399,
430, 501, 585, 1130
Bayülken, Haluk 1013, 1179, 1297
Bedir Ağa 679
Bedir, Suphi 1084
Behçet Paşa 78
Behiç Bey 11, 23
Bekata, Ömer Hıfzı Oğuz 787, 831, 855,
856, 876-877, 880, 881, 890-893,
941, 975, 977, 981, 990, 998, 1001,
1007, 1014, 1044, 1048, 1054, 1067,
1073, 1083, 1087, 1098-1099, 1105,
1114, 1121, 1123, 1133, 1137, 1163,
1169, 1177, 1203, 1248, 1267
Bekman, Avni Refik 343
Belbez, Hikmet 816
Bele, Refet 8, 41, 42, 53, 122, 127, 154,
267, 536
Belen, Fahri 536, 560, 716, 1058, 1186
Belar, Salahaddin 789
Belger, N. Reşat 744
Belger, Savri 538
Beliren, Selahattin 538
Bellisan, Berkant 1192
Bener, Alaeddin 1286
Bengütaş, Sabiha 817
Benian, Şevket 705
Benice, Etem İzzet 525, 526, 545
Benler, Özdemir 979
Bereket (Prens) 832
Bereketoğlu, Vecih 544, 680, 1141, 1191
Berk, Mükerrrem 1035, 1167
Berka, Moiz 1016, 1126, 1130, 1135,
1182, 1193, 1195
Berker, Şinasi Nahit 1035
Berkol, Bekir 661, 1101, 1139, 1162,
1145, 1175, 1282, 1300, 1304, 1354
Beşli, Süleyman 1228
Betil, Zihni 586, 954, 1024, 1168, 1179,
1221, 1229, 1239, 1294
Beygo, Ali Sakıp 167
Bıyıktaş, Halis 278
Biberoğlu, Kemal 782

- Bicioğlu, Şefik 306
 Bilgehan, Cihat 991, 995, 999, 1001,
 Bilgiç, Sadettin 921, 956, 1078, 1113,
 1155-1156
 Bilgiç, Sait 782
 Bilgin, Ahmet 944, 997
 Bilgin, Turhan 995, 1207, 1271
 Bilsel, Cemil 304, 305
 Birand, İzzet 997
 Biren, Cezmi 1054, 1085
 Biret, İdil 907, 1086, 1167
 Birgen, Muhittin 301
 Birgi, Nuri 672
 Birgili, Şükrü 564
 Birgit, Orhan 771, 962, 1098, 1121, 1125,
 1127-1130, 1132-1134, 1137, 1153,
 1159, 1173, 1181, 1232
 Birler, İsmail Hakkı 1121
 Birsal, Münir 478, 609, 686
 Birsan, Nazif 1297
 Bişare El Huri 439
 Bitlis, Muhtar Ertan 479
 Bombard 50, 51
 Bora, Arslan 605, 823, 1200
 Boran, Behice 1091
 Boran, Kâmil 556, 562
 Bornovalı, Lütfü 744
 Bosuter, Kudret 1097, 1132, 1135
 Bouillon, Franklin 41, 42, 74
 Boyacıgiller, Abdurrahman 689
 Boyar, Feyzi 709
 Bozbeyli, Ferruh 939, 945, 976, 989, 997,
 1001, 1003, 1067, 1068, 1077, 1085,
 1110, 1119, 1123, 1142-1143, 1156,
 1158, 1165, 1274
 Bozkurt, Mahmut Esat 71, 83, 88, 109,
 110, 135, 137
 Bozok, Salih 253
 Bölükbaşı, Osman 501, 661-664, 667-
 669, 689, 702, 710, 711, 724, 786,
 805, 844, 846, 848, 860, 861, 892,
 898, 944-946, 1004, 1280, 1300
 Börekçi, F. 595, 609
 Bristol (Amiral) 52
 Bulca, Fuat 255
 Burad, Emin 789
 Burak, Ratip Tahir 686, 698
 Burcu, Kâmil 796
 Burgiba, Habib 944, 950
 Butto 958
 Bürge, Fazıl Ş. 607, 634, 685, 697, 767,
 1060, 1105
 Büyüktuğrul, Afif 793
 Cadogan 233, 1310, 1313
 Calp, Necdet 871, 877, 895, 906, 945,
 959, 998, 1065
 Cansever, Hasan Ferit 398
 Canm, Fuat 520, 1100
 Cebesoy, Ali Fuat 35, 36, 265, 266, 267,
 448, 470, 473, 474, 490, 498, 536,
 634, 697, 923, 942, 943, 1071
 Celal İsmail Paşa 78
 Celalettin Arif Bey 45
 Cemil Bey 31, 65, 83, 124
 Cemil, Mesut 345
 Cevat Bey 6, 11
 Cevdet Bey 60, 158
 Ceylan, Ali Rıza 106
 Chamberlain, A. Neville 235
 Churchill, Winston 353, 354, 380, 381,
 393, 394, 400, 415, 427, 560, 1308-
 1317
 Cimcoz, Salah 224
 Cizreli, Metin 1083
 Conker, Mehmet Nuri 10, 121, 129, 137,
 147
 Conker, Nurettin 1228
 Cooks, Edward K. 1229
 Coşkan, Tahsin 478
 Cura, Hüseyin Hulki 511, 512
 Çağ, Muhittin 697
 Çağatay, Nazif 523, 1200
 Çağlar, Behçet Kemal 500, 762, 826, 984,
 1000, 1105
 Çağlayangil, İhsan Sabri 979, 985, 995,
 1015, 1051, 1154, 1158, 1168, 1172,
 1175, 1178, 1245, 1282
 Çakır, Ahmet 1192
 Çakır, Hüseyin Hüsnü 219, 293, 306, 534,
 620, 634, 716
 Çakmak, Fevzi ix, 9, 14, 19, 32, 34, 35,
 36, 37, 39, 41, 43, 54, 70, 72, 73,
 121, 123, 146, 147, 154, 156, 163,
 206, 254, 295, 379, 387, 441, 470,
 498, 501, 1308
 Çalışan, Cenani 1165

- Çalışkan, Mehmet 778
 Çalışlar, İzzettin 10, 22, 27, 30, 33, 37, 267
 Çam, Selahaddin 266
 Çambel, Hasan Cemil 269, 337, 526, 543, 562, 620, 1064
 Çambel, Lcyla 766, 809, 824
 Çanga, Sadreddin 1199, 1245
 Çapçı, Orhan 538
 Çarıklı, Hacını Muhittin 73
 Çataloğlu, İbrahim 1244
 Çebi, Salih 1124
 Çelebi, Emanullah 1050
 Çelik, Muammer 1080
 Çelikbaş, Fethi 578, 646, 647, 698, 703, 707, 746, 800, 803, 936, 941, 977, 992, 1013
 Çelikkıl, Ahmet 704
 Çerçel, Ruza 1201
 Çetin, Celalettin 1181, 1183
 Çetin, Mustafa 1063
 Çetinel, Cenap 1112
 Çetinkaya, Ali 163, 195, 246, 249
 Çevik, Ali Rıza 164
 Çilingiroğlu, Kemal 771, 1056, 1184
 Çobanlı, Cevat 7, 8, 12, 13
 Çolak, İbrahim 158
 Çumralı, Sedat 1011

 Dalkıran, Mehmet 1245
 Dalokay, Vedat 1219
 Dani Bey 81
 Davaz, Suat 155, 236
 Day, Sım 224, 306, 330
 Dazıroğlu, Emin 687
 De Gaulle 919, 969, 1108, 1180, 1234
 Delikaya, Mehmet 1095, 1160
 Demir, Kemal 977, 901, 1008, 1013, 1027, 1029, 1032, 1042, 1144, 1160, 1172, 1177, 1200, 1202-1203, 1213-1218, 1221-1223, 1228, 1240, 1243-1244, 1247-1248, 1251, 1256-1261, 1268, 1271, 1275-1276, 1279-1280, 1282, 1284-1287, 1290, 1292, 1297, 1299
 Demir, Vehbi 294
 Demirağ, Galip 760
 Demiray, Tahsin 815
 Demirel, Süleyman 942, 950, 951, 960, 961, 973, 976, 978, 983, 990-993, 995-996, 1003, 1009, 1012, 1027, 1031, 1032, 1035, 1051, 1052, 1068, 1072-1074, 1076, 1078-1079, 1081, 1093, 1096, 1113-1114, 1122-1123, 1142-1143, 1145, 1153, 1156, 1160-1161, 1164, 1170-1171, 1174, 1192, 1197, 1203, 1209-1211, 1224, 1228, 1230, 1239, 1244, 1269-1271
 Demirtaş, Çetin 1168
 Dener, Hayri 343
 Deniz, Galip 243
 Deniz, Kemal 966
 Deniz, Osman 880
 Denktaş, Rauf 908, 945, 1068
 Derin, Haldun 526
 Derviş, Rıza 1024, 1187
 Deveci, Lütfi 1022
 Devrin, Şinasi 449, 478
 Dırvana, Emin 810
 Dicleli, Vecdi 687
 Dicleli, Vedat 474, 475, 527, 550, 594
 Dikerdem, Mahmut 1130
 Dikmen, Tevfik 181
 Dilligil, Turhan 1124, 1125
 Dilmen, İbrahim 206, 310
 Dilmen, Mehmet 1193
 Dinç, Hicabi 632
 Dinçer, Erol 880
 Dinçer, Hasan 860, 879, 888, 891, 893, 898, 900
 Dinçer, Selami 782
 Dizdar, Rauf 687
 Doğan, Avni 263, 414, 426, 539, 553, 556, 569, 576, 580, 583, 588, 595, 599, 629, 687, 700, 740, 757, 819, 856, 866
 Doğan, Esat 603
 Doğan, Kemal 309
 Doğan, Lütfi 1178, 1306
 Doğan, Zeki 278, 534, 819
 Doğu, Fuat 1029, 1079, 1086, 1114, 1153, 1172
 Dora, Celal 687, 697
 Dorman, Zekâl 954, 961
 Dubcek, Aleksandr 1166
 Dura, Hilmi 782
 Dura, İhsan Şeref 880
 Dursunoğlu, Cevat 594, 716, 823, 960, 1010, 1143

- Durukan, Necmi 1183
 Dülger, Bahadır 782, 838
 DüNDAR, Metin 834
 Dürrüşehvar (Prenses) 832
 Düvenci, Adnan 716, 720
 Ebuzziya, Ziyat 819
 Ecevit, Bülent 711, 736, 767, 775, 791, 806, 808, 817, 820, 864, 936, 942, 990, 1011, 1012, 1018-1020, 1025, 1023, 1027-1036, 1039-1042, 1045, 1048, 1051-1053, 1056, 1058-1060, 1062, 1066, 1067, 1071-1074, 1077-1078, 1080-1088, 1094, 1090-1095, 1097-1099, 1101-1103, 1105, 1107-1110, 1113-1115, 1119-1125, 1127-1130, 1132-1134, 1137-1141, 1143-1149, 1154-1159, 1161-1164, 1166-1167, 1169-1170, 1172-1179, 1182, 1185-1189, 1194, 1197-1200, 1202, 1207, 1209, 1211-1213, 1216, 1218-1220, 1223, 1232-1233, 1239-1243, 1246, -1248, 1250, 1251, 1260, 1272-1273, 1277, 1282, 1287, 1292, 1300
 Eczacıbaşı, Nejat 932
 Eden, Robert Anthony 206, 218, 232, 233, 235, 236, 295, 373, 376, 380, 381, 406, 407
 Edgüer, Rıdvan Nafiz 527
 Edip Bey 13
 Efeoğlu, Osman Zeki 1053
 Egelı, Ekrem Şerif 597, 687, 869
 Egemen, Turgut 957, 960, 964, 1016, 1191-1192
 Egesel, Altay Ömer 803
 Eger, İsmail 705
 Eğilmez, Cafer Tayyar 71, 258, 267, 266, 648
 Eğilmez, Esat 816
 Eğin, Kamuran 1160
 Ekin, Cavit 456, 476, 478
 Ekinci, Fikret 629, 676, 703, 704, 787, 864, 865, 1010, 1020, 1057
 Ekler, Turgut 1036
 Emeksiz, Turan 783
 Emin Âli 69
 Emin Bey 153
 Emin Paşa 60
 Engin, Ömer 1146
 Enginol, Kemal 743
 Enis Nazmi 270
 Enver Paşa 1155, 1267
 Er, Ahmet 809
 Er, Erdem 1063
 Eralp, Orhan 951
 Erataman, Zeki 838
 Erbak, Nuri 657
 Erbil, Mehmet 1204
 Erbulak, Altan 969
 Erdelhun, Rüştü 23, 502, 785, 838
 Erdem, Ahmet Fevzi 1165
 Erdem, Rıza 851, 1253
 Erdem, Tarhan 1006
 Erdemir, Memduh 992
 Erden, Ali Fuat 263, 374, 549, 597, 611, 620, 641, 657, 687, 1258
 Erdoğan, Hasan 604
 Erdoğan, Vahit 797
 Eren, Ahmet 1126-1127
 Eren, Asım 332
 Eren, Hayri 1054
 Erendam, Abdurrahman 1235
 Erensir, Akgün 1085
 Erensü, Şefik 1243
 Erez, İsmail 1233
 Ergin, Ömer 1233
 Ergin, Feridun 646, 743, 756, 791
 Ergin, Necmi 562
 Ergin, Sabahattin 1192
 Ergun, Dilaver 1190
 Ergun, Emin Halim 678, 963, 1076, 1078, 1083, 1090, 1112
 Ergüder, Özcan 761, 771, 962
 Ergüder, Recai 1099, 1114
 Ergüney, Fahri 810
 Erim, Nihat 456, 471, 474, 475, 477, 478, 479, 483, 490, 491, 510, 520, 527, 528, 533, 534, 537, 553, 556, 583, 594, 607, 612, 613, 615, 620, 622, 623, 658, 661, 688, 866, 920, 924, 989, 992, 994, 995, 1000, 1003, 1006, 1011, 1012, 1021, 1027, 1029, 1030, 1032, 1033, 1035, 1042, 1046, 1048, 1051, 1053, 1054, 1058, 1061, 1063, 1068, 1071, 1073, 1075, 1077, 1084-1085, 1089-1091, 1093, 1096-1100, 1102, 1104, 1107, 1109, 1111-

- 1112, 1120-1121, 1131, 1134, 1137,
1146, 1149, 1160, 1162-1164, 1167,
1172, 1176-1177, 1182, 1187, 1209,
1211-1213, 1217, 1219-1220, 1222,
1226, 1228-1230, 1232, 1233, 1235,
1240, 1247, 1285, 1286, 1295, 1300
Eriş, Alaettin 1053
Eriş, Muammer 243, 304, 447
Erişirgil, Emin 526
Erkan, Nazif 863
Erkanlı, Orhan 805, 809, 884, 1105
Erkesen, Muhlis 249, 266, 309, 323, 679,
1191
Erkin, Behiç 569, 623
Erkin, Feridun Cemal 520, 685, 764, 796,
822, 852, 895, 905, 914, 915, 919,
925, 930-933, 939, 967, 979, 984,
993, 1042, 1043, 1086, 1263, 1275
Erkin, Ulvi Cemal 1263, 1264
Erkmen, Muhlis 679, 1105, 1216, 1243,
1290
Erkut, Halil Sezai 544, 609, 612, 687,
1024, 1006 1083, 1132
Erozan, Agâh 838
Ersek, Siyami 1197, 1199
Ersü, Vehbi 1013, 1219
Ertaş, Hüsnü 681
Ertem, İsmail 1254
Erten, Ali Rıza 219, 224, 232, 598, 680,
753
Erten, Muammer 977, 990, 1001, 1006,
1013, 1020, 1051, 1060, 1068, 1073,
1078, 1080, 1088, 1093, 1096, 1098-
1099, 1103, 1129, 1140, 1144, 1147,
1160, 1167, 1177, 1223, 1263
Ertunga, Arif 871, 1009, 1011, 1019,
1013
Erturan, Rıza 324
Ertürk, Nurettin 679
Eryılmaz, Mustafa 951
Esat Paşa 10, 78, 197
Güçhan, Muzaffer Esat 816
Esatoğlu, Selahattin Hakkı 980, 994,
1046, 1159, 1184
Esen, Fikret 870
Esenbel, Atıf 335, 338
Esenbel, Melih 709
Esendal, Memduh Şevket 49, 330, 354,
397, 430, 1310
Esin, Numan 801, 809, 1029
Esmer, Ahmet Şükrü 622
Ete, Muhlis 703
Etüli, Ziya Gevher 250
Etker, Sedat 306
Evliyagil, Necdet 1294
Evliyaoglu, Gökhan 1000
Evliyaoglu, Kâmrân 810, 957, 972, 1000,
1018, 1020, 1033, 1075
Eygi, Mehmet Şevki 1167
Eyiceoglu, Celal 1210
Eyidoğan, Ali Akif 163, 275, 997, 1025,
1219
Eyüboğlu, Cemal Reşit 1147, 1160
Eyüboğlu, Hüseyin Rahmi 771
Eyüp Sabri Bey 79
Ezine, Cevat 155
Fahri Bey 101
Fahriye Hanım 877, 878, 932, 949, 959,
1006, 1083, 1107, 1136, 1242, 1253,
1258, 1289
Faik, Bedii 614, 670, 674, 681, 683, 684,
758, 831, 1103
Faysal (Irak kralı) 733, 1018
Fazıl Bey 21, 81
Felek, Burhan 759
Fendoğlu, Hamit 997
Ferda, R. Hüsnü 547
Ferit Bey 44, 45, 49, 52, 128, 130
Ferit Paşa 7, 10, 13
Fersoy, Orhan Cemal 854
Feyzioğlu, Turhan 708, 733, 741, 744,
757, 764, 786, 789, 805-807, 825,
834, 855, 856, 860, 877, 880, 886,
890, 891, 945, 951, 967, 973-975,
978-979, 983, 990, 991, 993, 995,
996, 1001-1003, 1005, 1006, 1012-
1014, 1019, 1020, 1023, 1027-1032,
1034, 1035, 1039, 1043, 1046, 1050,
1106, 1122, 1147, 1154, 1173, 1178,
1220, 1264, 1276
Fırat, Abdülhak 250
Fırat, Ahmet 603, 1082, 1085, 1246,
1277
Fırat, Hüseyin 679
Fischer, M. 707
Fontaine, André 969
Fuat Raif Bey (Köseraif) 65

- Galip Bey 28
 Gandhi, Mahatma 490, 623
 Garnier 671
 Gaulis, Madam 45
 Gedeleş, Kemal 330, 449, 562, 732-734
 Gedik, Namık 692, 708, 715, 735
 Genç, Süleyman 1202, 1224
 Genç, Süreyya 250
 George, Lloyd 43, 206
 Gerçekler, Mustafa Fehmi 1261
 Gerde, Hüseyin 272
 German, Mazhar 102
 Geylani, Raşit Ali 297
 Girit, Refik 304, 331
 Giritli, Hüseyin 675, 943, 1104, 1130, 1182, 1188, 1202, 1256
 Giritli, İsmet 1133
 Giritlioğlu, Fahir 698
 Gistrali 777
 Goldschlag, K. 1208
 Göğüş, Ali İhsan 771, 796, 990, 1006, 1010, 1013, 1030, 1053, 1075, 1082-1084, 1090, 1091, 1095-1096, 1098, 1101, 1103, 1107-1109, 1113, 1124, 1125, 1144-1145, 1147, 1160, 1177, 1187, 1218, 1249
 Gökay, Fahrettin Kerim 527, 634, 887, 912, 913, 941, 969, 993, 1083, 1096
 Gökbiçgin, Tayyip 991, 1031, 1130
 Gökçe, Hakkı 1084, 1204, 1248
 Gökçen, Sabiha 206, 254
 Göker, Ali Muzaffer 219, 250
 Göksoy, Hakkı 1200
 Göle, Münir Hüseyin 476, 478, 491, 657, 662, 669, 682, 687, 761, 866
 Göle, Turgut 604, 623, 642, 657, 682, 687, 761, 866, 1056, 1160, 1277
 Gönen, Mestan 324
 Göymen, Korel 1177
 Gözcü, Niyazi İsmet 124
 Gözübüyük, Abdullah 802
 Gromiko, Andrey 925, 944, 950, 951
 Güçel, Ahmet 880
 Güleş, Fazlı 451
 Gülek, Hüseyin 571
 Gülek, Kasım 448, 474, 478, 502, 509, 537, 549, 569, 583, 584, 585, 597, 622, 628, 629, 631, 632, 633, 636, 641, 642, 648, 649, 660, 670, 672, 675, 681, 683, 688, 731, 735, 737, 751, 758, 759, 764, 765, 766, 786, 793, 799, 826, 835, 836, 866, 981, 982, 1014, 1028, 1113, 1140
 Güler, Ara 1109
 Güley, Ferda 744, 1053, 1077, 1159, 1181
 Gültekin, Haluk 1165, 1163, 1167, 1246, 1258, 1280, 1285, 1286, 1289
 Gümüşpala, Ragıp 785, 815, 843, 844, 845, 852-857, 875, 898-900, 916, 956
 Günaltay, Şemsettin 299, 470, 489, 490, 509, 510, 532, 534, 536, 537, 554, 555, 556, 582, 583, 593, 606, 609, 648, 687, 688, 720, 738, 744, 752, 761, 790, 800, 810, 821, 840
 Gündes, Kâmil 518
 Gündoğan, Fikret 1030, 1046, 1048, 1049, 1160, 1277
 Gündoğan, Hilmi 1046
 Gündüz, Asım 101, 265, 367, 379
 Gündüzalp, Mahmut Nedim 474, 478
 Güneş, Sadettin 1090
 Güner, Ahmet 1239
 Güneş, Turan 690, 647, 691, 703, 747, 757, 805, 826, 830, 864, 948, 961, 980, 987, 1020, 1028, 1048, 1075, 1079, 1120, 1130, 1135, 1153, 1159, 1162, 1175, 1200
 Günver, Semih 969
 Gür, Ahmet Tevfik Sırm 164, 372
 Gür, Tuna 1178
 Gürcan, Fethi 879, 880
 Gürcan, Nedret 746, 880
 Gürel, Ali Kemal 564
 Gürel, Fikret 564
 Gürel, Gülten 564
 Gürel, Mebrure 564
 Gürel, Şakir 564
 Gürel, Türkan 1300
 Gürel, Yakup 564
 Güreli, Enver 667, 679, 689, 690, 771, 998
 Gürer, Cevat Abbas 272
 Gürer, Emel 686
 Güres, Ahmet Remzi 102
 Güresin, Ecvet 873, 907, 962, 966, 1006, 1071, 1072, 1102, 1156

Gürgüç, İsmet 1063
 Gürkan, Kâzım İsmail 597, 658, 687
 Gürler, Faruk 870, 1210, 1258, 1261, 1271, 1273-1274
 Gürler, Şahap 310, 379, 640, 672, 675, 687, 791, 800
 Gürman, Abdurrahman Nafiz 295, 341, 516, 534, 720, 923
 Gürman, Nail 1147
 Gürsan, İhsan 1164
 Gürsel, Cemal 258, 783-789, 792, 793, 796, 797, 800, 803-807, 809, 815-817, 822, 826, 827, 830, 833, 838, 839, 841-845, 852-856, 859, 860, 876, 881, 888, 891, 893, 898-900, 906, 931, 932, 945, 952, 973, 976, 978, 984, 991-993, 999-1000, 1023, 1024, 1225, 1273
 Gürsel, Yılmaz 1186, 1189
 Gürsoy, Nilüfer 1125
 Gürsoytrak, Suphi 837
 Güryol, Yalçın 1192
 Güven, Hasan Ferit Celâl 305
 Güven, Kemal 604
 Güvenç, Kayhan 1216
 Güventürk, Fahri 828, 1075

 Haag (General) 520
 Hacı Bedir Ağa 77
 Hacı Bekir, Ali Muhiddin 1133
 Hakkı Bey 37, 84, 88
 Halil Bey 11
 Haluk, Tank 707
 Hamdi, Osmanzade 122
 Hamit Bey 49
 Hart 989, 1032, 1034, 1035, 1106
 Hasan Hasbi Bey 28
 Hasan Paşa 79
 Haşimoğlu, Yasin 1165
 Hatipoğlu, İbrahim Sıtkı 1079
 Hatipoğlu, Şevket Raşit 332, 361, 392, 399, 474, 666, 717, 718, 796, 983
 Haydarizade İbrahim Efendi 13
 Hazer, Mehmet 687, 901, 954, 1251
 Hazer, Sırm 1004
 Hitler, Adolf 206, 297, 345, 1314
 Hocaoglu, Sırm 582
 Horasan, Necdet 789
 Hull, Cordell 373, 393

Hüsrev Bey 8
 Hüsrev Kâmil 78

 Ilgaz, Emin 625
 Ilgın, Mesut 1061, 1100
 Ilıcak, Cevat 716
 Ilıcak, Cevdet 716
 Irmak, Sadi 476, 620, 658, 798, 808
 Iskara, Muharrem Mazlum 1045, 1046, 1072
 Işık, Hasan 963, 1091, 1233, 1268, 1297
 Işık, Osman Hikmet 336

 İğdemir, Uluğ 1108, 1123
 İhsan Bey 31, 32, 70, 84, 197
 İleri, Celal Nuri 152
 İleri, Tevfik 744
 İlke, Necati 609
 İlmen, Atıf 698
 İlmen, Erdem 1214
 İlmen, Hayri 1128, 1193
 İltis, Necat 595, 687
 İlyas Sami Bey 80, 152, 153, 197
 İnanc, Afet 328, 803, 923, 990, 1030, 1123, 1207
 İnanc, Atıf 476, 497
 İnanc, İsmail 765
 İnanc, Kâmrân 897
 İnanc, Osman Şefik 792, 793, 846, 920, 1090
 İnancur, Salih 912
 İnanc, Refik Şevket 518
 İnancesulu, Hilmi 975, 1018, 1031, 1033, 1035
 İnönü, Engin 579, 583, 674, 679, 738, 752, 761, 786, 790, 791, 796, 1101, 1106, 1126, 1131, 1181, 1184, 1187, 1189, 1196, 1214, 1242, 1258, 1272, 1299, 1302, 1304
 İnönü, Erdal 104, 203, 214, 317, 355, 361, 407, 408, 414, 419, 470, 474, 475, 500, 502, 504, 516, 525, 537, 544, 549, 559, 570, 578, 584, 587, 588, 594, 607, 611, 627, 657, 673, 675, 676, 679, 705, 708, 710, 718, 720, 726, 757, 802, 804, 920, 939, 951, 964, 968, 978, 979, 985, 995-995, 997, 1001 1005, 1010, 1015, 1019, 1023, 1024, 1030, 1032, 1035,

- 1042, 1047, 1054, 1058, 1064, 1066,
1073, 1091, 1128-1129, 1131-1132,
1134, 1139, 1144, 1155, 1161, 1163,
1168, 1172-1173, 1179-1186, 1188,
1192, 1203-1204, 1207, 1215, 1221,
1233, 1247-1248, 1252, 1285, 1288-
1289, 1296, 1298-1299
- İnönü, Eren 684, 1091, 1129, 1193,
1213, 1242, 1245, 1283, 1299
- İnönü, Hayri 679, 1091, 1101, 1129,
1193, 1213, 1215, 1242, 1272, 1283,
1290, 1299
- İnönü, İzzet 23, 24, 25
- İnönü, Mevhibe 8, 10, 16, 122, 124, 125,
1173, 1305, 1306
- İnönü, Ömer 88, 133, 175, 296, 306, 310,
317, 323, 330, 340, 342, 348, 355,
388, 394, 396, 397, 408, 411, 414,
415, 429, 448, 449, 471, 497, 502,
504, 521, 531, 553, 554, 562, 579,
583, 586, 605, 632, 674, 676-681,
684, 688, 722, 732, 738, 739, 742,
743, 752, 754, 756, 760, 765, 786,
787, 790-792, 796, 798-802, 818, 820,
821, 823, 825, 873, 894, 914, 946,
961, 985, 1003, 1011, 1022, 1023,
1031, 1039, 1041, 1054, 1055, 1060,
1061, 1063-1066, 1068, 1075-1078,
1089, 1091, 1093, 1101-1102, 1104,
1106-1107, 1111, 1120, 1126, 1128-
1129, 1131-1133, 1136-1137, 1148,
1155, 1164-1165, 1169, 1183-1184,
1186-1187, 1189, 1191, 1196, 1201-
1202, 1204, 1207, 1220, 1224-1225,
1227-1229, 1240, 1242, 1245, 1252,
1256-1258, 1260, 1268, 1270, 1275,
1285, 1289-1290, 1299-1300, 1302
- İnönü, Sevinç (Sohtorik) 684, 717, 718,
720, 721, 726, 761, 763-765, 802,
821, 979, 1016, 1023, 1048, 1054,
1055, 1064, 1132, 1134, 1139, 1189,
1285, 1304
- İpekçi, Abdi 953, 962, 993, 1006, 1025,
1028, 1064, 1067, 1072, 1077, 1098,
1161, 1189-1190, 1213-1214
- İpekçi, Nevzat 683, 684
- İrdelp, Neşet Ömer 78, 332, 498
- İsfendiyaroğlu, Fethi 265
- İshak Refet Bey (İşıtman) 153
- İskender Mirza 673
- İskenderoğlu, Recai 1059
- İslamoğlu, Münif 1162
- İslimyeli, Ülker 1033
- İsmail Bey 9, 79
- İsmail Kemal Bey 74
- İsmail Safa Bey (Özler) 81
- İsvan, Ahmet 1183, 1185-1188, 1190,
1192-1197, 1213-1214, 1216
- İşbak, Ali 797
- İşcan, Haşim 451, 787, 1060, 1061, 1081,
1083
- İzmen, Mehmet 883, 1273, 1277, 1278
- İzzet Bey 140
- İzzet Paşa 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16
- Jaeschke (Gotthard) 991
- Johnson, Lyndon B. 895, 896, 915-917,
976, 984, 985
- Kabadayı, İhsan 1011
- Kaban, Cevat 545
- Kabibay, Orhan 809, 884, 997, 1082,
1089, 1094, 1101, 1106, 1129, 1134-
1136, 1145, 1159, 1173, 1177, 1204,
1248
- Kadri Paşa 151
- Kaftan, Mustafa 1260, 1280
- Kalafat, Emin 576, 580, 588, 838
- Kaleli, Bekir 250
- Kalustyan, Hermin 819
- Kamay, Behçet 965
- Kan, Suna 823, 1254
- Kangal, Hasan 816
- Kansu, Mazhar Müfit 73, 74, 102, 152
- Kansu, Nafi Atuf 223, 224, 305, 318, 430,
1108
- Kansu, Şevket Aziz 1068, 1123
- Kantoglu, Sedat 686
- Kapani, Münici 1121
- Kaplan, Kadri 1000, 1199, 1276
- Kaplan, Mustafa 809, 1029
- Kaplan, Rasih 153, 250
- Karabekir, Kâzım 5, 9, 12, 14, 23, 25, 26,
27, 29, 32, 35, 43, 60, 65, 71, 72, 74,
80, 88, 111, 121, 125, 127, 128, 156,
158, 257, 258, 259, 266, 297, 318,
441, 475, 490, 526, 959, 1255, 1287-
1288

- Karabeyoğlu, Enver 1188-1190
 Karaca, Gıyasettin 1277
 Karaca, Mihal 744
 Karaca, Yorgi 744
 Karaçamlıoğlu, Sencer 1186, 1191
 Karaçay, Stavro 801
 Karadeniz, Raif 224, 365, 430, 606
 Karadoğan, Numan 354
 Karagözoğlu, Coşkun 1242
 Karagözoğlu, Şerafettin 796
 Karagülle, F. Erdem 375
 Karahasanoğlu, Nuri 1046
 Karakaş, Mustafa 1101
 Karaköprü, Nihat 586
 Karakurt, Esat Mahmut 1104
 Karakuş, Emin 705
 Karal, Enver Ziya 1012, 1096, 1114
 Karaman, Suphi 837, 1013
 Karamursal, Ziya 545
 Karamüftüoğlu, Ahmet 801
 Karan, Muzaffer 809
 Karanakçı, Safaeddin 703
 Karaosmanoğlu, Atilla 1217, 1232-1233
 Karaosmanoğlu, Fevzi Lütfi 523, 518, 646, 647, 659, 663, 664, 667, 669, 672, 682, 691, 702, 703, 715, 719, 747, 786, 822
 Karaosmanoğlu, Ragıp 691, 702
 Karaosmanoğlu, Yakup Kadri 642, 673, 680, 697, 715, 716, 720, 744, 762, 771, 786, 804, 835, 842, 1295
 Karapınar, Şeref 817
 Karlıcalı, Celal 1090
 Kartal, Memet 1246, 1277-1278
 Kartal, Mesut 658
 Kavrakoğlu, Osman 838
 Kavuncu, Osman 782
 Kaya, Şükrü 74, 83, 101, 110, 111, 128, 154, 156, 158, 195, 218, 223, 224, 243, 246, 254, 255, 258, 272
 Kayacan, Kemal 923, 1259
 Kaymakçalan, Sabahat 1300
 Kaynak, Orhan 1149, 1263, 1276
 Kayra, Cahit 1207
 Kazancı, Aydın 1132, 1135-1136
 Kazancı, Mesut 538
 Kazancıoğlu, Galip 890
 Kâzım Refik Bey 124
 Kâzım Rüştü 744
 Keçecioglu, Fahri 515
 Kemal Bey 26, 112, 122
 Kemalettin Bey 23, 31, 32, 34, 37
 Kemalettin Sami Paşa 39, 40, 41, 43, 65
 Kemallettin Bey 34
 Kennedy, John 895, 917
 Kentli, Mustafa 501
 Kepenek, Müftü 765
 Kepenek, Nezahat 959
 Kesebir, Şakir 121, 138, 247, 248, 256, 658, 795
 Keşmir, Halit Nazmi 476, 478
 Kethudaoglu, Cevdet 1132
 Keyder, Beysan 829
 Kılıç, Ali 31, 73, 74, 250, 272, 1165
 Kılıç, İlyas 1159, 1248, 1250
 Kılıç, Muhittin 1002, 1048
 Kılıçkaya, Fikret 1080
 Kılıçlıoğlu, Sefa 613, 630, 1164
 Kınayyigit, Şeyfi 539
 Kurali, Süleyman 1214
 Kıray, Rauf 909
 Kırca, Cevat 880, 954
 Kırca, Coşkun 800, 980, 985, 990, 1011, 1018, 1034, 1038
 Kırdar, Lütfi 338, 445, 474, 527
 Kırkoğlu, Kamil 603, 630, 645, 687, 669, 687, 1079, 1181, 1219, 1232, 1246
 Kırmlı, Ahmet İhsan 1244, 1246
 Kırmacı, Nebahat 794
 Kıymet, Orhan 1279
 Kızıldemir, M. Mazhar 324
 Kızıloğlu, Muharrem İhsan 516, 789, 817
 Kinross, Lord Patrick 806, 1111
 Kip, Kâzım 752
 Kiraz Hamdi Paşa 665
 Kirazoglu, İbrahim 838
 Kirişçioğlu, Nusret 782, 838
 Kissinger, Henry 1102
 Knatchbull-Hugessen, Sir Hughe Montgomery 393, 395, 405, 413, 1310
 Kocaman, Burhan 578
 Koç, Rahmi 1258
 Koç, Şükrü 1020
 Koç, Vehbi 454, 466, 629, 753, 771, 778, 831, 1022, 1103-1104, 1149, 1197
 Koçak, Cemil 244, 269
 Koçak, K. Sabri 990, 1005, 1035, 1047

- Koçak, Şükrü 250, 332, 365, 429, 478, 539
 Koçal, Zârif 980, 1013
 Koçaş, Sadi 971, 985, 992, 993 1160, 1193, 1215-1216, 1220, 1232, 1246
 Koçman, Ali 949
 Koço, Mehlika 966
 Kodamanoglu, N. 1248
 Kopuz, Fethi 797
 Koraltan, Refik 197, 202, 430, 431, 432, 477, 518, 537, 605, 620, 621, 622, 639, 640, 650, 666, 785, 838
 Korutürk, Fahri 1169, 1274, 1302, 1304
 Kotil, Aytekin 1185, 1187-1188, 1190, 1193, 1198
 Kovalı, Erdoğan 1218
 Kozatlı, Vahit 1259
 Kök, Enver 744
 Köken, Mustafa Rahmi 112, 121, 323
 Köksal, Aziz 492
 Köksal, Osman 819, 844, 915, 1082-1083, 1113
 Köni, Osman Nuri 501, 510
 König, Ekrem 256
 Köprülü, Fuat 66, 263, 378, 397, 430, 431, 432, 447, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 464, 478, 482, 483, 490, 491, 518, 576, 605, 613, 615, 621, 622, 633, 646, 671, 724, 725, 786, 818
 Köprülü, Orhan 713, 724, 763
 Köseoğlu, Münir 809
 Köymen, Hulusi 518
 Köymen, İhsan Şerif 518
 Krogh-Hausen 697
 Kroll, Hans 345
 Kruşçef, Nikita 767
 Kubalı, Hüseyin Naili 795, 798, 885, 1193
 Kulay, Mümin 545
 Kupal, Derviş 683
 Kurdaş, Kemal 1032, 1124
 Kurdoğlu, Faik 476
 Kurutluoğlu, Sahir 661, 678, 681, 687, 827
 Kuseyri, Şemsi 1000
 Kut, Dursun 828
 Kuşlu, Yasin 1165
 Kutman, Şevket 1126
 Kuytak, Fikret 804, 824, 840
 Kuzucu, Haydar 1169
 Küçük, Fazıl 1259
 Küçük, Sami 788, 834, 837
 Küçüka, Necip Ali 224
 Küfrevi, Kasım 1132
 Küley, Müfide 1097
 Küntay, Ömer Kâmil 318, 480
 Kütükoğlu, Şaban 1034
 Latife Hanım 41, 54, 525, 526, 660, 666, 878
 Leblebicioğlu, Galip 1009
 Levend, Ağâh Sırn 1031
 Lincoln, Abraham 896
 Litvinof 218, 233, 235, 238
 Lloyd, Selwin 660
 Lunde 700
 Lütfi Bey 6, 9, 13, 14, 15, 16
 MacArthur, Douglas 560
 MacNamara 896
 Madanoğlu, Cemal 804, 809, 816, 822, 826, 1119
 Makal, Mahmut 828
 Makarios 876, 907
 Mardin, Şerif 953, 1015, 1019, 1096
 Markof 412
 Marmaralı, Abravaya 272
 Massigli 948
 Meçoğlu, Rıfat 1190
 Mehmed Fuad Bey 66
 Mehmet Savaş 1198, 1284
 Melen, Ferit 622, 661, 687, 688, 777, 834, 846, 880, 890, 899, 900, 922, 975, 977, 978, 980, 981, 983, 990, 1001, 1004, 1005, 1007, 1014, 1024, 1029, 1030, 1032, 1035, 1082, 1106, 1240, 1258, 1260-1261, 1268, 1273-1274, 1279
 Melopulos, Sara 743
 Menderes, Adnan 430, 431, 432, 447, 478, 518, 576, 578, 581, 582, 607, 615, 621, 622, 629, 649, 657, 661, 683, 691, 692, 702, 703, 705, 725, 726, 738, 739, 741-745, 752, 755, 757, 771-774, 779, 780, 783-785, 838, 839
 Menderes, Berrin 854
 Menderes, Etem 588, 783

- Menderes, Turgut 702
 Menderes, Yüksel 1156
 Menemencioğlu, Ethem 815
 Menemencioğlu, Hasan 293
 Menemencioğlu, Numan 244, 295, 299,
 301, 326, 331, 334, 335, 337, 345,
 363, 365, 373, 376, 377, 378, 380,
 381, 382, 383, 390, 393, 394, 395,
 396, 398, 402, 405, 406, 407, 410,
 412, 415, 1310, 1314
 Menemencioğlu, Turgut 951
 Meray, Seha 1121, 1140
 Mihçioğlu, Halil Naci 1062, 1094, 1143
 Mihi, Abdurrahman 165
 Mimaroglu, Cevad 560
 Mimaroglu, Reşat 247, 248, 338
 Miraboğlu, Muharrem 1259
 Mirkelamoğlu, Necip 1147
 Moanack, François 1164
 Mollaoğlu, Ahmet Muhtar 155
 Mollenhoff 817
 Molotov 407, 1312
 Morali, Naci 631
 Moro, Aldo 1171
 Muammer Reşit Bey 104
 Muhammed, Gulam 589
 Muhittin Bey 26
 Muhlis Bey 679, 685
 Muhtar Bey 31
 Mumcuoğlu, Hayri 1174
 Mumolt, M. Karl E. 428
 Mursaloğlu, Şemseddin 1125
 Mussolini, Benito 51, 234, 985
 Mustafa Fevzi Bey 103
 Mustafa Şeref Bey 29
 Müezzinoğlu, Ziya 889, 960, 1102, 1156-
 1158, 1189
 Mülayim, Ziya Gökalp 1033, 1201
 Mümtaz Bey 27
 Münir Bey 52
 Mürtoğlu, Zühtü 392

 Naci Al Rawi 700
 Naci Bey 11, 12, 31
 Naci Şevket 225
 Nadi, Nadir 1000, 1073
 Nadi, Yunus 65
 Nafiz Bey 32
 Naki, Haydar 673

 Nalbantoğlu, Fazıl 732, 734, 964, 967
 Narter, Fikret 806
 Nasır, Cemal Abdül 671
 Naum Efendi 51
 Nazmi Bey 136
 Necati Bey 49, 69, 74
 Necmettin Bey 6
 Neftçi, Nermin 1084
 Neftçi, Nizamettin 1131, 1190, 1240
 Nehru, Jawaharlal 671, 780
 Nevzat Bey 69
 Nihat Paşa (Anılmış) 11, 318
 Noyan, Abdülkadir 817
 Noyan, Kurtcebe 471
 Nur, Rıza 45, 990
 Nurbaki, Haluk 854, 859, 955
 Nurettin Paşa 28, 30, 31, 32, 34, 36, 37,
 38, 39, 40
 Nuri Said Paşa 733
 Nuri, Salih 758
 Nyon 245

 Obuz, Muammer 1011
 Ocak, Sami 1188
 Ocakçioğlu, Nami 1172
 Ocakçioğlu, Nuri 603, 634, 660
 Odyak, Said 456
 Oğuz, Ahmet 714, 950
 Oğuz, Hakkı 805
 Oğuz, Muammer 885
 Oğuz, Nazmi 833
 Ok, Bahri 775, 777
 Ok, Mustafa 1159, 1263
 Okan, Can 1125, 1154, 1253
 Okan, Sezai 805, 822, 1219
 Okan, Zekai 331
 Okatan, İrfan 145, 620
 Okatan, Seniha 8, 29, 525, 579, 620, 623,
 636, 679
 Okay, Mehmet Saib 207
 Okçuoğlu, M. Nuri 594, 612, 1044
 Oktay, Sabih 1202
 Okyar (Bayan) 763
 Okyar, Ali Fethi 30, 66, 70, 71, 72, 73, 74,
 75, 77, 83, 84, 112, 120, 121, 129,
 148, 150, 233, 246, 254, 255, 258,
 259, 266, 272, 293, 330, 338, 470
 Okyar, Osman 687, 756, 767, 854, 1046,
 1108, 1109

- Olcay, Osman 1175, 1227-1228, 1232
 Omay, İbrahim Saffet 804, 981, 1024, 1048, 1079, 1122
 Omurtak, Salih 267, 287, 298, 309, 330, 338, 379, 382, 397, 439, 502, 516, 525, 526, 562, 606
 Onar, Sıddık Sami 473, 498, 687, 716, 782, 785, 806
 Onat, Naim Hazım 310
 Onat, Rıfat 596, 687
 Onat, Sabahattin 716
 Onay, İbrahim Şeref 796
 Onuk, Hasan 1097, 1105
 Onur, Nurettin 829
 Oral, Cavit 474, 559
 Oral, Hasan 991
 Oral, Hüdaî 977, 1053, 1147, 1160, 1166, 1176-1177, 1228, 1247
 Oran, Ekrem 512, 676
 Oran, Oğuz 675, 686, 795
 Orbay, Kâzım 165, 168, 173, 176, 185, 243, 272, 279, 293, 379, 395, 396, 405, 414, 438, 439, 803, 827, 846, 871, 905, 910
 Orbay, Rauf 6, 7, 54, 71, 72, 80, 98, 165, 265, 267, 269, 286, 293, 318, 325, 376, 394, 425, 428, 445, 473, 498
 Ordular, Güzide 740
 Orhan, Niyazi 1165
 Orhon, Hamdi 480, 768
 Orhon, Talat 1026, 1027, 1043, 1085, 1100, 1202
 Orkunt, Sezai 1119, 1145, 1149, 1153-1154, 1162, 1230, 1251
 Ortaç, Yusuf Ziya 155, 740, 1217
 Oskay, Şerif 862, 963
 Osmâ, Şinasi 815
 Osman Şevket 11
 Osmanağaoğlu, Behçet 1145
 Otyam, Fikret 951, 1031
 Ozansoy, M. Faik 1204
 Öçten, Rıfat 880, 883, 911
 Ödül, Atıf 470, 634, 687, 712, 753, 1025
 Ödül, Şevket 1085
 Ögelman, Salahattin Hakkı 547, 561, 636, 1106
 Öker, Celal 1213-1214
 Ökmen, Mümtaz 449, 454, 457, 458, 459, 460, 461, 463, 466, 468, 527, 528, 553, 562, 622, 629, 633, 675, 680, 685, 704, 720, 735, 740, 758, 764, 790, 800, 816, 824, 924, 1256
 Öktem, İbrahim 647, 663, 664, 667, 682, 689-691, 704, 747, 854, 884, 931, 932, 976, 977, 1011, 1012, 1027, 1032, 1035, 1039, 1045, 1047, 1050, 1055, 1063, 1064, 1066, 1075, 1077, 1079, 1081-1082, 1086, 1096, 1100, 1103, 1148, 1159, 1178, 1190, 1195
 Öktem, İmran 1122, 1252
 Öktem, Nail 596
 Öktem, Necmi 815, 859
 Öktem, Rıfat 869
 Öktem, Sırrı 816, 1042, 1052, 1059, 1068, 1098, 1101, 1211
 Ölçmen, Himmet 782
 Ömer Lütfi Bey 14
 Önalp, Halim 818
 Öncel, Rıfat Talat 164, 166
 Öncel, Sacit 771
 Önder, Cevat 963
 Önder, Kemal 1247
 Önder, Necmettin 782
 Önder, Ziya 911
 Önen, Hamdi 632
 Öner, Kenan 470, 501
 Öngören, İbrahim Tali 12, 146, 151, 197
 Örek, Osman 945
 Örel, Şinasi 1216
 Örnek, Rasim 1021, 1036
 Örnek, Türkan 1021, 1072
 Örs, Kamuran 475, 511, 512
 Öymen, Altan 1064, 1073, 1167
 Özalp, Kâzım 121, 135, 138, 156, 183, 202, 246, 256, 263, 268, 341, 342, 376, 393, 394, 447, 477, 600, 623, 657, 680, 803, 823, 963, 1006, 1021, 1025, 1045, 1046, 1054, 1056, 1064, 1072, 1088-1089, 1105, 1189, 1216
 Özalp, Teoman 1260
 Özân, Oğuz 545
 Özarar, Mümtaz 686
 Özarda, Reşat 878
 Özbek, Baha 909
 Özboy, Hilmi 603

- Özçoban, Kemal 518
 Özdağ, Muzaffer 804, 809, 879, 880, 1013, 1029
 Özdamar, İstamat 272
 Özdemir, Nurettin 1165
 Özden, Akil Muhtar 78, 498
 Özden, Asım 911
 Özden, Ekrem 753, 797, 822, 983, 1251
 Özden, Yekta 1263
 Özdiş, Fahri 817, 819, 841, 989, 991, 1013, 1081, 1134, 1140, 1158, 1169, 1171, 1207, 1242, 1272-1273, 1296
 Özer, Fevzi 1008
 Özer, Kemal 782
 Özerengin, Faruk 1288
 Özey, Yaşar 323
 Özgüç, Tahsin 1261
 Özgüder, Tacettin 675, 686
 Özgüneş, Mehmet 1000, 1030, 1140, 1143, 1153
 Özipek, Şevket 1135, 1253
 Özkan, Vedat Ali 1111
 Özkan, Halit 1082
 Özkan, Hüsnü 1160, 1174
 Özkaya, Şükran 1113, 1169, 1171
 Özmen, Zeynel Abidin 168, 171, 243, 279, 369, 403
 Özsan, Nuri 479, 480, 490, 491, 494, 500, 518
 Özsoy, Hakkı 1009
 Öztekin, Mukadder 1203, 1260
 Öztrak, Adnan 823, 900, 950, 990, 1022, 1024, 1082, 1093
 Öztrak, Faik 281
 Öztrak, Orhan 687, 778, 789, 805, 817, 822, 823, 922, 936, 977, 1042, 1046, 1082, 1093, 1277
 Öztürk, İbrahim 1109, 1203
 Öztürk, Zeki 1113
 Özüğür, Kurban 1131
 Özüpek, Şevket 1061, 1253
 Özyörük, Halil 518, 532

 Paksüt, Emin 757, 764, 805, 825, 840, 884, 935, 980, 1034
 Paksüt, Turhan 764
 Palabıyık, Tahsin 805
 Palaoglu, Mustafa Kemal 982
 Pamir, Ahmet 673
 Pamir, Zeki Hakkı 565, 566, 568, 580
 Pamukoğlu, Arif Hikmet 598
 Papadopoulos, Vasil 743
 Papan, Franz von 317, 382, 398, 411, 620
 Panlu, Hamit 1013
 Pars, Muhittin Baha 565
 Paykoç, Zafer 773, 884, 909, 910, 994, 997, 1008, 1017, 1039-1042, 1046, 1047, 1052, 1057 1080-1082, 1092, 1096, 1126-1128, 1130, 1137, 1139, 1153, 1171, 1172, 1174, 1176, 1181, 1184-1086, 1200, 1202-1203, 1213, 1217, 1218, 1221, 1244, 1246, 1249, 1251, 1254, 1267-1268, 1271-1272, 1284-1285, 1288, 1291, 1295, 1297, 1299, 1300, 1303-1305
 Pearson 887
 Peker, Faruk 837
 Peker, Fazıl 777
 Peker, Recep 37, 77, 79, 83, 122, 129, 218, 334, 335, 377, 395, 407, 430, 441, 449, 458, 466, 467, 468, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 483, 484, 489, 491, 497, 498, 509, 525, 533, 887
 Pekinel, Güher - Süher 820
 Pekinel, Müeyyet 820
 Pekinel, Salih 820
 Pektaş, Hüseyin 1215
 Pektaş, Mihri 1133, 1215
 Pencap, Seyfi Sadi 1159, 1166, 1212, 1242
 Pepper, Claude 428
 Perin, Cevdet 815
 Pertev Paşa (Demirhan) 810
 Pesmezoğlu 890
 Peterson, Maurice Drummond 415
 Pineau 671
 Piringçioğlu, Vefik 1001, 1046, 1108, 1141
 Podgorni, Nikolay 939
 Poincaré, Raymond 44, 45
 Polatkan, Hasan 649, 738, 739, 838, 839
 Pomplidou, George 884, 919
 Porter 926
 Potuoğlu, Abidin 510
 Prunas, S. E. Don Renato 539

- Raif Bey 66
 Ramazanoglu, Celal 518, 703
 Refi, Kerim 106
 Refik Bey 6, 37, 84
 Refik Halit Bey (Karay) 14, 69
 Refik İsmail Bey 130
 Remzi Bey 152
 Renda, Abdülhalik 20, 29, 35, 83, 109,
 268, 272, 295, 304, 327, 355, 365,
 372, 376, 377, 394, 424, 471, 475,
 478, 491, 499, 553, 562, 598, 610,
 1058, 1255, 1310
 Resâi Bey 66
 Reşit Akif Paşa 11
 Reşit Bey 13, 16, 152
 Reşit Saffet Bey (Atabinen) 49
 Reyent, Şerif Remzi 1026, 1060
 Roosevelt, Franklin D. 353, 364, 380, 381,
 538, 1313
 Rota, Cemil 837, 838
 Rubinstein, Arthur 1030
 Rusk, Dean 985, 1003
 Russel (Amiral) 943

 Saadetin Bey 14
 Sabahattin Ali 397
 Sabis, Ali İhsan 20, 21, 26, 27, 28, 30, 31,
 36, 266, 267, 400
 Sabit, Behçet 597
 Sabri Bey 49, 153
 Sadak, Necmettin Sadık 337, 471, 478,
 490, 491, 510, 527, 549, 562
 Sadık Bey 41
 Safi Ömer Bey 183
 Sağroğlu, Adil 609
 Sağroğlu, E. Ali 687
 Sağroğlu, Sabit 584, 646, 670, 773
 Sağlam, Cemal 670
 Sağlam, Mehmet 1075, 1144
 Sağlam, Tevfik 337, 374, 428, 498, 559,
 598, 629, 633, 675, 683, 687, 697,
 834
 Said-i Nursi 772, 1059, 1060
 Saka, Hasan 24, 257, 327, 338, 365, 394,
 407, 456, 469, 474, 477, 478, 483,
 490, 491, 497, 499, 500, 502, 509,
 510, 792, 793
 Salhun, Ali 1135
 Salıcı, Rıza 1009

 Salih Bey 6, 15, 21, 26, 32, 37
 Salih, Vahap 596
 Salim Bey 30
 Samakdin, Enver 907
 Sancar, Ahmet Hamdi 782, 838
 Sancar, İlhami 569, 597, 598, 620, 623,
 635, 642, 680, 687, 771, 870, 871,
 881, 886, 891, 901, 919, 923, 967,
 977, 1005, 1006, 1023, 1027, 1041,
 1083-1084, 1104, 1129, 1133, 1135,
 1159, 1167, 1177, 1218, 1251, 1263,
 1275, 1277, 1281, 1286, 1300
 Sancar, Semih 675, 679, 891, 1171, 1273
 Sandalcı, Emil Galip 771, 790
 Saracoğlu, Aydın 1122
 Saraç, Mustafa 765
 Saraçoğlu, Şükrü 83, 109, 110, 111, 122,
 128, 129, 138, 140, 145, 202, 226,
 255, 265, 268, 286, 297, 298, 300,
 302, 304, 313, 318, 323, 325, 327,
 328, 332, 347, 356, 391, 397, 402,
 407, 410, 412, 457, 470, 475, 477,
 483, 489, 509, 510, 527, 562, 1308-
 1310, 1312, 1315
 Sarç, Ömer Celal 687
 Sanca, Ragıp 819
 Sangüllü, Saim 920
 Sanibrahimoğlu, Mustafa Kemal 994
 Sarol, Baran 1093
 Sarol, Mükerrrem 613, 614, 615, 624, 643,
 646, 669, 724, 1093
 Sarper, Selim 375, 402, 403, 415, 419,
 786, 800, 821, 826, 830, 839, 845,
 846, 893, 964, 979, 1085, 1092
 Sarpyener, Münir 764, 918, 1020, 1213-
 1214, 1243, 1257
 Satır, Kemal 475, 520, 612, 687, 737,
 786, 791, 796, 800, 823, 832, 840,
 841, 860, 866, 889, 901, 915, 919,
 924, 931, 933, 939, 941, 942, 944-
 947, 950, 951, 964, 965, 967, 968,
 970 974-979, 981, 984, 989-991,
 993, 995, 998-1000, 1002, 1005,
 1006, 1008, 1010-1015, 1017, 1019,
 1022-1025, 1029, 1035, 1040-1042,
 1050, 1051, 1066-1068, 1071-1075,
 1081, 1083-1085, 1090-1091, 1093,
 1097-1099, 1102-1104, 1107, 1109-
 1110, 1112, 1114-1115, 1119-1120,

- 1122, 1129, 1135, 1140, 1144-1146,
1153-1155, 1158, 1165, 1167-1169,
1171, 1175-1180, 1185, 1190, 1195,
1197-1198, 1200, 1202, 1204, 1209,
1218, 1223, 1228, 1242, 1251, 1253,
1256, 1258, 1269, 1272, 1276, 1300,
1316
Savaş, Mehmet 1198, 1284
Savcı, Bahri 1068
Saydam, Refik 98, 105, 126, 224, 243,
246, 247, 248, 255, 257, 264, 269,
272, 304, 326, 327, 328, 346, 470
Sayın, Hakkı 1002, 1050, 1061
Sayın, Tahsin 1121
Sazak, Emin 256, 430, 448, 473, 477
Sebâti, Kerim 78
Seçkin, İlyas 866, 883, 900, 977, 994,
1063, 1091, 1159, 1204
Sedes, İzzet 1148
Sekban, Ferdi 588
Selahaddin Bey 61
Selahaddin Paşa (Âdil) 21, 23
Selçuk, İlhan 1031, 1135, 1163, 1167
Selek, Sabahattin 993, 1083-1084,
1095, 1097, 1103, 1112, 1114,
1130, 1137
Selgil, Ahmet 1019, 1061, 1064, 1072,
1190, 1254
Selişik, Salahattin 1008, 1033
Seren, Suat 912
Sertel, Mustafa Tayfun 953
Sertoğlu, Nuri 609, 612, 698
Sevengil, Ahmet (Dr) 1213, 1215
Sevengil, Refik Ahmet 1098, 1102
Sevük, Abdülkadir 778
Seyfi Bey 6, 13, 16, 195
Seyfi Paşa 265, 298
Seyhan, Dündar 879
Sığındım, Hasan Reşat 78
Sılan, Necmeddin Sahir 270, 827, 1132,
1251, 1089, 1299
Sılay, Tevfik Fikret 402, 473, 479
Sırmalı, Fahir 670
Sırmalı, Muhlis 630, 631, 634, 636, 640,
641, 643, 670, 675, 676, 678, 686,
740, 1062
Siber, Kemal 896
Simavi, Haldun 599, 640
Simavi, Sedat 688
Siren, Celal Sait 430
Sirer, Reşat Şemsettin 332, 456, 478, 544,
556, 560
Sirmen, Fuat 364, 373, 456, 510, 518,
608, 609, 612, 623, 635, 680, 687,
791, 796, 843, 844, 865, 866, 944,
964, 967, 973, 976, 977, 1083, 1098,
1132, 1208, 1242
Sohtorik, Ali 674-676, 679, 712, 717,
732, 752, 753, 790, 794, 800, 833,
877, 1056
Solmazer, İrfan 809, 997, 1034
Somuncuoğlu, Server 559, 742, 752
Soyak, Hasan Rıza 254, 272, 1046
Soyak, Recep Zühtü 272
Soysal, İlhami 969, 1031, 1087
Soyuyüce, Şefik 809
Sökmen, Cavit 1300
Sökmen, İhsan 250
Sökmen, Tayfur 1179
Sökmensüer, Şükrü 476
Sönmez, Necmettin 1126
Sönmez, Şemsettin 706
Stalin, Jozef 415, 427, 1309, 1315
Steinhardt 395
Stewart, Mikail 1163
Sulu, İbrahim 1016
Suna, Mesut 952
Sunalp, Turgut 926, 927
Sunay, Atilla 1045
Sunay, Cevdet 785, 794, 836, 839, 842,
846, 852-856, 871, 872, 906-908,
915, 924-926, 944, 933, 942, 943,
954, 981, 991, 998-1000, 1010,
1034, 1035 1040, 1046, 1075, 1087,
1113-1114, 1123, 1131, 1142, 1145,
1161, 1170-1172, 1210-1211, 1232,
1240, 1243, 1272-1274
Süerdem, Hasan Fehmi 207
Sükan, Faruk 1004, 1033, 1121, 1172
Süleyman Sami Bey 610, 620
Süleyman Sırmı Bey 84
Süleyman Şevket 155
Sümer, Nurullah Esat 203, 456, 510, 525
Sürenkök, Kâmil 1120
Şahin, Turan 1013
Şanlıoğlu, Enis 544

- Şardaş, Orhan 837, 855, 858, 864, 913,
 914, 971, 1081, 1139, 1177, 1258-
 1259
 Şavul, İsmail 704
 Şen, Ağasi 826
 Şener, Ahmet 1147
 Şenkartal, Necmi 862
 Şensoy, Necdet 870
 Şerafeddin, Osman 78
 Şevket Turgut Paşa 13
 Şevki Bey 32
 Şevki Paşa 34
 Şeyh Esat 158
 Şeyh Eyüp 80
 Şeyh Sait vii, 66, 70, 72, 1065
 Şinasi Bey 8
 Şohoğlu, Atıf 1013
 Şumnu, Ahmet Necati 164
 Şükrü Bey 8

 Tağmaç, Memduh 922, 923, 1162, 1208,
 1210, 1222-1225, 1230, 1242
 Tahir Rüşdü 114
 Tahsin Bey 14, 69, 129
 Tahtakılıç, Ahmet Oğuz 510, 598, 661,
 664, 668, 689, 714, 835, 861
 Talas, Cahit 816, 1032
 Talay, Leman 660, 666
 Talu, Cemal 1109, 1304
 Talu, Naim 1274, 1292
 Tan, Nevzat 1194
 Tandoğan, Nevzat 406, 462, 1190
 Tanık, Burhan 1026
 Tanju, Sadun 739, 743, 761, 765, 771,
 790, 922, 958, 962
 Tankut, Hasan Reşit 224, 306, 310, 595,
 609, 632, 687
 Tanpınar, Ahmet Hamdi 797
 Tanrıöver, Hamdullah Suphi 65, 77, 83,
 334, 446, 447, 464, 465, 470, 473,
 474, 475, 489, 490, 492, 497, 511,
 526, 901
 Tannyar, Güzide 675, 686
 Tansel, İrfan 794, 826, 842, 847, 858,
 955, 1062, 1106
 Tanyeri, Salih 1144, 1174, 1178, 1203
 Taptas, Nikola 272
 Taray, Cemal Hüsnü 122, 135, 363, 930,
 1061, 1084
 Tarcan, Ömer 1036
 Tardu, Reşat 716, 720
 Tarhan, Ali Rana 244, 246, 327, 342,
 392, 1310
 Tanhan, Habib Edip 549, 561
 Tarsuslu, Aziz 492
 Taşçıoğlu, Ömer 489
 Taşer, Dündar 809
 Tat, Lütfi 1075, 1264
 Tav, Aziz İhsan 309
 Taylan, Muhittin 1274
 Tazi, Hasan 1111
 Tek, Sadi 1098
 Tekçe, İsmail Hakkı 518
 Tekin, Muammer 984
 Tekinel, İsmail Hakkı 1201
 Temelli, Ahmet Mithat 636, 775, 1176,
 1204
 Temelli, Cevriye 766
 Temelli, Eyigün 1291
 Temelli, Feride 792
 Temelli, Hasan Rıza 6, 8, 9, 10, 14, 50,
 119, 272, 539, 670, 753
 Temelli, Hayri 23, 24, 33, 35, 94, 97, 119,
 192, 1176
 Temelli, Tevfik 1291
 Temelli, Turgut 792, 1086
 Temizyürek, Vasfi 1245
 Tengirşenk, Yusuf Kemal 43, 153, 441
 Tevfik Bey 36, 71
 Tevfik Kâmil Bey (Koperler) 156
 Tevfik Paşa 7, 43
 Tez, Hasan 802
 Tezel, Oya 1160
 Tezel, Saip 683-685, 959
 Tınaz, Naci 202, 256, 272, 286, 373, 374,
 377, 474
 Tınaztepe, Asım 374, 518
 Tığrel, Adil 165
 Tığrel, İhsan Hamit 474
 Timur, Hıfzı 597, 599
 Tiritoglu, Alaaddin 964
 Tittiz, İrfan 547, 661
 Tito, Josip Broz 671
 Togan, Zeki Velidi 398, 399
 Tokar, Feyyaz 722, 1056
 Tokat, Ömer 317
 Toker, Ekrem 674

- Toker, Güçlü 862, 923, 1095-1096, 1125, 1128, 1172, 1188, 1202, 1225-1226, 1244, 1263, 1279, 1291, 1295, 1301, 1303
- Toker, Gülsün 702, 754, 764, 1008, 1045, 1047, 1124-1125, 1130, 1157, 1200, 1227-1228, 1231, 1234, 1243-1244, 1250-1251, 1279, 1295, 1301-1302
- Toker, Metin vii, 251, 320, 448, 489, 554, 558, 576, 610, 611, 613, 614, 624, 626, 634, 643, 651, 665, 674, 684, 700-702, 707, 708, 710, 716, 720, 724, 742, 747, 754, 755, 756, 757, 758, 760, 763, 775, 784, 790, 791, 792, 800, 802, 886, 893, 915, 928, 948, 952, 955, 958, 959, 961, 964-968, 970, 975, 985, 995, 1000, 1005, 1009, 1011, 1015, 1022, 1026, 1029, 1034, 1040, 1044, 1045, 1048, 1051, 1054, 1056, 1058, 1061, 1066, 1073-1074, 1080, 1094, 1107, 1121, 1125, 1139, 1145, 1173-1174, 1181-1186, 1207-1208, 1227, 1247, 1251, 1263, 1292, 1300-1303, 1305-1306
- Toker, Nurperi 747, 754, 767, 920, 921, 923, 1020, 1057, 1153, 1172, 1204, 1219, 1244, 1249, 1279, 1291, 1296, 1298, 1301
- Toker, Özden 146, 328, 377, 389, 411, 494, 531, 549, 569, 570, 610, 611, 612, 674, 708, 720, 736, 742, 763, 791, 857, 862, 873, 893, 928, 952-954, 958, 960, 965, 972, 982, 985, 1017, 1022, 1023, 1026, 1045-1047, 1054-1058, 1061, 1066, 1071-1077, 1082, 1084, 1085, 1087, 1091, 1095, 1097, 1099, 1101, 1106-1107, 1110, 1112, 1113, 1120, 1125-1126, 1128-1130, 1132, 1135-1136, 1140, 1143, 1148, 1154, 1157, 1161, 1169-1170, 1172-1173, 1176, 1181, 1187-1189, 1191, 1192, 1194, 1196-1197, 1200-1201, 1204, 1207, 1209-1210, 1217, 1219, 1221, 1222, 1224, 1227, 1228, 1230, 1231, 1233-1234, 1240, 1242, 1244, 1247, 1250-1251, 1254, 1256, 1257, 1259, 1260, 1262, 1264, 1270-1273, 1275, 1278-1280, 1284, 1286-1289, 1298, 1292-1293, 1300-1306
- Tonguç, İsmail Hakkı 64, 78, 265, 365, 388, 392, 410
- Topaloğlu, Ahmet 852, 853, 880, 955, 960, 995, 1001, 1002, 1170, 1171, 1207 Topaloğlu, Atıf 556, 594, 610, 636
- Topaloğlu, İhsan 955, 960, 995, 1001, 1052, 1065, 1066, 1110, 1140, 1160, 1164, 1219, 1226
- Topaloğlu, Nizamettin 1066
- Topçu, Sanlı 960
- Topçuoğlu, Nail 324
- Toprak, Sabri 84
- Topuz, Ali 1161, 1181, 1184, 1187, 1189, 1191-1193, 1198, 1212, 1215-1217, 1233
- Torun, Cahit 744
- Townshend, Charles 34
- Toydemir, Cemil Cahit 357, 382, 533
- Toynbee, Arnold 1108-1109
- Tugay, Mehmet Şefik 500
- Tuğ, Baki 12351
- Tuğaç, Hüsamettin 793
- Tulga, Refik 933, 960, 1130, 1288
- Tulunay, Mehmet Zeki 603, 661, 669, 697, 1201
- Tuna, Harun 686
- Tunagür, Yaşar 1153
- Tunçkanat, Haydar 1014, 1081
- Tunçman, Rıdvan 324
- Tural, Cemal 866, 884, 998, 1030, 1034, 1035, 1046, 1071, 1106
- Turgan, Ali 1101, 1135-1136, 1183, 1185-1186, 1190-1192, 1198, 1213
- Turgut, Mehmet 961, 991, 998, 1035
- Türel, Nihat 1065 1065
- Türker, Berç 272
- Türkeş, Alparslan 707, 797, 799-801, 809, 877, 879, 880, 973, 1000, 1033
- Türkkan, Reha Oğuz 398
- Tüten, Şerif 1278
- Tüzel, Cafer 661, 705, 720, 721, 740, 817
- Tüzer, Fikri 327, 328, 330, 334
- Tüzün, Fehmi 1162
- Tüzün, Metin 1183-1184, 1187, 1190, 1212, 1216

- Uğur, Necdet 1062, 1072, 1092, 1095-1098, 1100-1102, 1105-1107, 1112, 1125, 1131, 1134, 1136, 1144, 1146, 1153-1155, 1157, 1162, 1164, 1170-1172, 1175, 1178, 1180-1181, 1183, 1185-1187, 1189-1191, 1203, 1208, 1217-1218, 1220-1223, 1228, 1232, 1242-1244, 1246-1247, 1252, 1255, 1279
 Uğuroğlu, İsmail 697
 Ulagay, Suat 763
 Ulaş, Hüseyin Avni 266
 Ulay, Sıtkı 799, 822, 841, 962, 991, 1000, 1004, 1030, 1065, 1128
 Uludağ, Mustafa 374
 Uluergüven, Doğan 865
 Uluğ, Naşit Hakkı 250, 272
 Ulusoy, Nüzhet 782
 Umay, Fuat 339
 Unat, Ekrem Kadri 1196
 Unat, Nermin Abadan 990, 1051
 Uran, Hilmi 257, 312, 326, 327, 331, 337, 338, 377, 381, 405, 419, 448, 456, 457, 472, 473, 484, 492, 509, 510, 510, 511, 512, 525, 562, 680, 1106, 1310
 Uran, Necdet 847
 Uras, Aziz 1074, 1076, 1079, 1085-1086, 1092, 1108, 1111, 1113-1114, 1143-1145, 1153, 1267, 1292
 Uras, Esat 456
 Uraz, Yalçın 449
 Ursavaş, Ali Saip 203, 462, 699, 1259
 Us, Asım 151, 337
 Us, İbrahim 604
 Uyar, Mustafa 1013, 1026
 Uysal, Hayrettin 1109, 1125, 1148, 1159, 1204
 Uz, Behçet 328, 399, 400, 402, 478, 527, 1193
 Uzel, Hasan Saim 250
 Uzel, Rüştü 333, 429
 Uzer, Tahsin 172, 192, 243, 272
 Uzunler, Ali Rıza 1085, 1147, 1260, 1275-1276
 Uzunhasan, Cemil 963, 1065
 Üçoluk, Necdet 662, 723
 Üke, Ahmet 1195
 Ülgerin, Kemal 794
 Ülgen, Cahit 1223
 Ülgen, Mehmet Ali 534
 Ülgenalp, Refet 1027
 Ülger, Aytekin 947
 Ülker, Edip Kemal 657
 Ülker, Reşit 1173, 1189, 1190, 1223, 1233
 Ülkü, Fethi 605
 Ülman, Haluk 1110, 1121, 1140, 1156, 1175, 1232
 Ünal, Ayla 1181
 Ünal, Hasan Fehmi 1080
 Ünal, İhsan 815, 1258
 Ünaydın, Ruşen Eşref 239, 240, 241, 393, 394, 620, 648, 694, 762, 827
 Ünlü, Adil 1013, 1081, 1087, 1161, 1165, 1179, 1200, 1223
 Ünlüer, Tevfik 781
 Ünsalan, Tevfik 603, 698
 Ürdün, Metin 1142
 Örgüplü, Suat Hayri 338, 401, 402, 843, 945-947, 952, 954, 956, 968, 969, 973, 976, 990, 1240, 1243
 Üstel, Melih 762
 Üstün, Ahmet 982, 1013, 1014
 Üstündağ, Ekrem Hayri 582, 647, 650, 669
 Üstünel, Besim 965, 1013, 1049, 1108, 1112, 1121, 1124, 1129-1130, 1135, 1141, 1153-1159, 1173, 1175, 1181, 1200, 1203
 Vardar, Yusuf 1259
 Varoşilof 665
 Vehbi Bey 21, 25
 Velidedoğlu, Hıfzı Veldet 787
 Verel, Oktay 1026
 Vural, Hasan Fehmi 164
 Vural, Lütü 1271
 Vural, Mahmut 881, 951
 Vural, Saffet 1089
 Walko, 147
 Weisman, Edward 1024
 Yağcı, M. V. 1217
 Yahya Han 1166
 Yakal, Salih 784, 962

DEFTERLER (1919 - 1973)

- Yakup Şevki Paşa (Subaşı) 21, 25, 26, 29, 32, 36, 39
Yalabık, İsmet 1258, 1279, 1299
Yalabık, Tahsin 1258, 1279, 1299
Yalçın, Aydın 816, 1121
Yalçın, Hüseyin Cahit 258, 266, 376, 456, 498, 527, 528, 556, 612, 614, 615, 619, 620, 623, 640, 641, 642, 658, 688, 717, 720, 744, 828
Yalçın, İhsan 823
Yalçın, Nedret 870
Yalman, Ahmet Emin 500, 501, 753, 761, 772, 786, 807, 827, 837
Yalman, Hamdi 250
Yaman, Talat 746
Yamut, Nuri 296, 471, 534
Yardımcı, Celal 589
Yaşa, Adil 1169, 1174
Yaver, Sani 470, 473
Yavuz, Hilmi 794
Yaylacı, İsmail 1080
Yazaroğlu, Yüksel 1215
Yazıksız, Necip Asım 153
Yazır, Bahri 800, 822, 827, 881
Yazır, Muhtar 815
Yener, Muzaffer Şevki 128, 138
Yeşil, Cemal 777
Yetkin, Nüvit 603, 621, 658, 661-663, 669, 692, 693, 703, 719, 721, 737, 740, 758, 759, 764, 780, 834, 835, 928, 960, 963, 964, 977, 984, 1004, 1030, 1084, 1131, 1137, 1241, 1264
Yetkin, Suut Kemal 806, 1010
Yıldırım, Cemal 786, 808, 1126, 1251
Yıldız, Ahmet 804, 837, 991, 1013, 1174, 1178
Yıldız, Cemil 1030, 1065, 1082
Yılmaz, Aydın 1135
Yılmaz, Refik 878, 1043
Yırcalı, Sıtkı 518, 640, 648
Yiğit, Şükrü 944
Yinanç, Mükrimin Halil 305
Yolaç, Malik 1072, 1284
Yorga, Namık 1022, 1029
Yorgancıoğlu, Mehmet 815
Yörük, Abdülhak Kemal 870, 913, 941, 1003, 1190
Yurdakul, Mustafa Süreyya 106
Yurdakul, Şekip 518
Yurdakuler, Muzaffer 991, 1013, 1133
Yurdoğlu, Lebit 901, 997, 1006, 1013, 1025, 1026, 1030, 1046, 1049, 1101, 1159, 1251, 1271
Yurtman, Cavit 582
Yusuf Razi Bey (Bel) 9
Yücel, Hasan Âli 304, 305, 306, 333, 337, 338, 346, 347, 364, 373, 374, 377, 388, 392, 399, 410, 470, 512, 528, 816, 996
Yüceler, Mehmet 1147, 1160, 1177
Yücer, Nafiz 687
Yücesoy, Sait 568
Yüresin, Yümni 494
Yüzatlı, Fikret 112, 263, 270, 272, 331, 626, 627, 680, 744, 828, 962, 1006, 1020, 1025, 1064, 1065, 1072, 1093-1094, 1099, 1104, 1189, 1287
Zaim, Turgut 994
Zamangil, İlyas Cahit 661, 687, 883, 977, 980, 1020, 1035, 1062, 1159, 1163, 1177, 1202
Zeytinoglu, Nasır 866, 888, 898, 899, 915, 928, 941
Zırh, Ali 250
Zihni, Burhan 306
Ziya Gökalp 77
Ziya Nuri Paşa (Birgi) 78
Zorlu, Fatih Rüştü 649, 658, 726, 738, 739, 838, 839